T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
TÜRK İSLAM SANATLARI PROGRAMI

II. BÂYEZİD DÖNEMİ SULTANÎ KÜLLİYELERİNDEKİ REVAK ÖLÇÜLERİ ÜZERİNE ORAN ARAŞTIRMASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
20142202004 ARİF ERDOĞAN

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. ŞÜKRÜ SÖNMEZER

İSTANBUL-2017

Arif ERDOĞAN tarafından hazırlanan **II. Bayezid Dönemi Sultani Külliyelerindeki Revak Ölçüleri Üzerine Oran Araştırması** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / ~~Oyçokluğuyla~~ Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 01 / 06 / 2017

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :	İmzası :
Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Şükrü SÖNMEZER (Danışman)	.....
Jüri Üyesi : Prof.Dr. İlknur KOLAY (İTÜ Öğr. Üy.)	.....
Jüri Üyesi : Doç.Dr. Soner ŞAHİN (Yeditepe Ü. Öğr.Üy.)	.....
Yedek Jüri Üyesi : Doç.Dr. F.Nalan TÜRKMEN (M. Ü.Öğr.Üy.)	.....
Yedek Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Nuri SEÇGİN	.....

İÇİNDEKİLER

Sayfa no.

ÖNSÖZ..... IV

ÖZET..... V

SUMMARY..... VII

SEMBOLLER LİSTESİ..... IX

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ..... XI

ŞEKİLLER LİSTESİ..... XIII

TABLOLAR LİSTESİ..... XIV

ÇİZİMLER LİSTESİ..... XVII

1. GİRİŞ..... 1
   1.1. Çalışmanın Amacı..... 4
   1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi..... 4
2. REVAK TANIMI VE TARİHÇESİ..... 9
   2.1. Revak Tanımı..... 9
   2.2. Revak Tarihçesi..... 10
3. II. BÂYEZİD DEVRİ MİMARLIK ORTAMI..... 16
4. II. BÂYEZİD KÜLLİYELERİ..... 25
   4.1. Tokat Hâtuniye Külliyesi..... 25
      4.1.1. Tokat Hâtuniye Cami..... 25
         4.1.1.1. Genel Tanım..... 25
         4.1.1.2. Ölçüler ve Oranlar..... 29
      4.1.2. Tokat Hâtuniye İmareti..... 37
      4.1.3. Tokat Hâtuniye Medresesi..... 37
   4.2. Amasya II. Bâyezid Külliyesi..... 38
      4.2.1. Amasya II. Bâyezid Cami..... 38

4.2.1.1. Genel Tanım..... 38
4.2.1.2. Ölçüler ve Oranlar..... 44
4.2.2. Amasya II. Bâyezid Medresesi..... 52
4.2.2.1. Genel Tanım..... 52
4.2.2.2. Ölçüler ve Oranlar..... 54
4.2.3. Amasya II. Bâyezid İmareti..... 63
4.2.3.1. Genel Tanım..... 63
4.2.3.2. Ölçüler ve Oranlar..... 67
4.3. Edirne II. Bâyezid Külliyesi..... 74
4.3.1. Edirne II. Bâyezid Cami..... 75
4.3.1.1. Genel Tanım..... 75
4.3.1.2. Ölçüler ve Oranlar..... 81
4.3.2. Edirne II. Bâyezid Medresesi..... 97
4.3.2.1. Genel Tanım..... 97
4.3.2.2. Ölçüler ve Oranlar..... 100
4.3.3. Edirne II. Bâyezid Şifahanesi..... 110
4.3.3.1. Genel Tanım..... 110
4.3.3.2. Ölçüler ve Oranlar..... 114
4.3.4. Edirne II. Bâyezid İmareti..... 119
4.3.4.1. Genel Tanım..... 119
4.3.5. Edirne II. Bâyezid Köprüsü..... 122
4.3.5.1. Genel Tanım..... 122
4.3.6. Edirne II. Bâyezid Hamamı..... 123
4.4. İstanbul II. Bâyezid Külliyesi..... 123
4.4.1. İstanbul II. Bâyezid Cami..... 123
4.4.1.1. Genel Tanım..... 123
4.4.1.2. Ölçüler ve Oranlar..... 131
4.4.2. İstanbul II. Bâyezid Medresesi..... 147
4.4.2.1. Genel Tanım..... 147
4.4.2.2. Ölçüler ve Oranlar..... 149
4.4.3. İstanbul II. Bâyezid İmareti..... 156
4.4.3.1. Genel Tanım..... 156

4.4.3.2. Ölçüler ve Oranlar..... 158
4.4.4. İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi..... 164
4.4.4.1. Genel Tanım..... 164
4.4.4.2. Ölçüler ve Oranlar..... 167
4.4.5. İstanbul II. Bâyezid Çifte Hamamı..... 170
4.4.5.1. Genel Tanım..... 170
5. EDİRNE ÜÇ ŞEREFELİ CAMİ VE BAŞLICA SİNAN CAMİLERİNİN II. BÂYEZİD DÖNEMİ YAPILARI İLE ARASINDAKİ ORAN İLİŞKİSİ..... 172
5.1. Edirne Üç Şerefeli Cami..... 172
5.1.1. II. Bâyezid Dönemi Yapıları İle Karşılaştırma..... 182
5.2. Şehzade Mehmed Cami..... 195
5.2.1. II. Bâyezid Dönemi Yapıları İle Karşılaştırma..... 206
5.3. Süleymaniye Cami..... 220
5.3.1. II. Bâyezid Dönemi Yapıları İle Karşılaştırma..... 230
5.4. Selimiye Cami..... 243
5.4.1. II. Bâyezid Dönemi Yapıları İle Karşılaştırma..... 253
6. DEĞERLENDİRME..... 267
7. SONUÇ..... 356
8. TABLOLAR..... 365
9. ÇİZİMLER..... 396
10. KAYNAKLAR..... 517
11. ÖZGEÇMİŞ..... 519

ÖNSÖZ

Osmanlı mimarisinde, uygunluk, bakışım ve düzen konularında ortaya konan tasarımın ilkelerinin varlığı ve hangi oranlara dayandığını saptamak için yapılan çalışma esnasında mimarlık tarihi ve sanat tarihi alanlarında yapılan çalışmaların oldukça yetersiz olduğu görülmüştür. Henüz var olan çalışmalar ile Osmanlı mimarisini idrak etmenin çok güç olduğu ortaya çıkmıştır. Oran araştırması üzerine yapılan çalışmaların Osmanlı mimarisinin klasik devri ve özellikle de Sinan'ın eserleri üzerinden gitmesi ayrı bir anlam güçlüğü ortaya çıkarmaktadır. Çalışma konusunun seçimi bu sebepten ötürü Osmanlı mimarisinin klasik devrinin erken safhaları olarak kabul edilen II. Bâyezid dönemi tercih edilmiş ve ilk olarak sultani külliyeler ele alınmıştır. Mukayese amacı ile II. Bâyezid öncesi ve sonrasına ait Osmanlı mimarisinin klasik devrindeki önem arz eserler de çalışma esnasında ele alınmış böylelikle yaşanan değişimlerin ölçütleri de saptanmak istenmiştir. Bu çalışma ile birlikte Osmanlı mimarisinde, mimari elemanların birbirleri arasındaki boyut ilişkisi, uygulanan oran değerleri, iki ve üç boyutlu olarak ortaya çıkan geometrik formların, ele alınan revak mekânlarının tasarımının nasıl gerçekleştiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Böylelikle Osmanlı mimarisinde uygulanan oranlar ile ilgili yapılan araştırmalara katkı sunmak amaçlanmıştır.

Çalışmamın ilk safhasından itibaren bana desteklerini sunan kardeşim Elif Erdoğan ve annem Makbule Beytemur'a, dostlarım Veysel Kahraman, M. Sait Uçar ve Recep ile Bayram Tunabaysal'a ve değerleri hocalarıma, çalışmama katkılarını sunan, İnşaat Teknikeri Merve Yılmaz, Mimar Nur Çiftçi, Hattat Nurullah Özdem'e ve Ertuğrul İnanç'a, beni değerleri bilgileri ile yönlendiren ve destekleyen Öğretim Üyesi Mimar İbrahim H. Yiğit'a, Prof. Dr. İlknur Kolay'a ve çalışmanın gerçekleşmesi için büyük bir özveri ile beni destekleyen, cesaretlendiren ve büyük vakit ayıran danışmanım Yar. Doç. Dr. Şükrü Sönmezer'e uğraşlarından dolayı müteşekkirim.

Haziran 2017 ARİF ERDOĞAN

II. BÂYEZİD DÖNEMİ SULTANÎ KÜLLİYELERİNDEKİ REVAK ÖLÇÜLERİ ÜZERİNE ORAN ARAŞTIRMASI

ÖZET

Osmanlı mimarisinde tasarım ilkelerinin mevcudiyeti ile ilgili yapılan çalışmalarda ciddi bir eksiklik vardır. Dolayısıyla bu alanda yapılacak olan çalışmaların ihtiyacına binaen, tez çalışmasının konusu oran araştırması olarak belirlenmiş ve bu eksikliğe bir nebze de olsa katkıda bulunulmak istenmiştir.

Çalışmamız ilk olarak Osmanlı mimarisinde oran ilkelerinin varlığını saptama gayesi taşımaktadır. Öte yandan mevcudiyeti ortaya konan oran düzeninin uygulanmasında, boyutsal özellikleri, plan tasarımı, yapı tipleri, yerel etkiler, mimarlar, incelenen mekân birimlerinin geometrik formu, kullanılan mimari elemanların birbirleri ile oran ilişkisi gibi faktörlerin etkileri de araştırılmıştır. Çalışmanın kapsamını, II. Bâyezid devrine ait sultanî küllliye yapılarının revak birimleri teşkil etmektedir. Bu konuya yönelik analizlerin daha sağlıklı bir temele oturması amacı ile II. Bâyezid devrinin sonrası ve öncesine ait Edirne Üç Şerefeli, Şehzade Mehmed, Süleymaniye ve Selimiye Camilerinin revak birimleri de aynı yöntem ile ele alınmış ve karşılaştırılmıştır. Çalışmanın yönteminde revak birimleri, düşey yükseklikler, genişlik ve derinlik ölçüleri detaylı bir şekilde alınmıştır. Elde edilen verilerde; tek ve iki boyut üzerinde oran değerleri saptanmış, ayrıca üç boyut üzerindeki hacimsel formlar da ifade edilmiştir. Ayrıca çalışma boyunca kullanılan ölçü ve oran değerlerinin yanı sıra elde edilen bulgularda çizim ve tablolarla desteklenmiştir.

Sonuç bölümünde; revak birimleri ele alınan hususlardaki oranlamasında, öncelikle yapı tipolojisine ve ardından tüm yapı tiplerinde benzerlik gösteren oran değerlerine göre gruplandırılmıştır. Revak birimlerinin mimari öğelerindeki tek boyutlu oran araştırmasında, revak zemininden alınan düşey yüksekliklerin birbirleriyle oran ilişkisinde üç farklı oran düzeninin varlığı tespit edilmiştir. Bu oran

düzenleri; revaklardaki sütun, kemer ve kubbe salt yüksekliklerinin, revak yüksekliği içindeki oranlarına göre belirlenmektedir. Revak birimlerindeki mimari öğelerin hem salt yükseklikler hem de zeminden alınan yüksekliklerdeki oran ilişkisinde ortaya çıkan değerler, belli bir oran düzenini ifade etmektedirler. Öte yandan yine tek boyut üzerindeki oran araştırmasında, sütunun toplam yüksekliğinin belirlenmesinde de salt gövde boyutlarına bağlı bir oran ilkesinin uygulandığı tespit edilmiştir. İki boyut üzerindeki oran araştırmasında da yine üç farklı oran düzeninin varlığı tespit edilmiş ve bu değerler tek boyut üzerindeki oran değerlerinden farklılık göstermektedir. Dolayısıyla revak birimlerinin mimari öğeleri arasındaki boyut ilişkisinin ayrı, mimari öğelerdeki geometrik formların ayrı oran düzeni ile tasarlandığını göstermekle birlikte tek tip bir oran düzeni değil, farklı oran düzenlerinin uygulandığını da ortaya koymaktadır. Çalışmanın bir diğer hususu ise revak mekânlarının hacimleri açısından incelenmesi olup, çoğunlukla kare prizmatik bir formun uygulandığı ve bazı hususlarda küp formlarının da uygulandığı tespit edilmiştir. Ayrıca II. Bâyezid devri revaklarında görülen tek ve iki boyut üzerinde ortaya çıkan oran değerlerinin, mukayese amacı ile incelenen yapıların revaklarında da görülmesi, Osmanlı mimarisinde norm halini almış oran ilkelerinin mevcudiyetini desteklemektedir. Bu çalışma sonucunda, Osmanlı mimarisinin II. Bâyezid devri sultanî külliyelerdeki yapıların revaklarında uygulanan oran düzeninin mevcudiyeti delilleri ile birlikte ortaya konulmuştur.

ANAHTAR KELİMELER: Tokat, Amasya, Edirne, İstanbul, Osmanlı, Mimari, Külliye, Revak, Oran, II. Bâyezid, Mimar Sinan

A RESEARCH ON THE PROPORTIONS ON THE MEASUREMENTS OF THE STOAE OF THE *KÜLLİYES* IN THE PERIOD OF BAYEZİD II'S REIGN

SUMMARY

There is a serious deficiency in the studies on the existence of design principals in Ottoman architecture. Therefore, regarding the needs of studies to be done in this field, the subject of this thesis was decided to be a research on proportions with the aim of helping to eliminate part of the aforementioned deficiency.

My study primarily aims to determine the existence of principals of proportion in Ottoman architecture. In addition, the effects of such factors as dimensional features, layout design, structure types, local influences, architects, the geometric form of the units of space and the interrelations of utilized architectural elements on the application of the proportional order, whose existence has been determined, have been researched. The scope of the study is the stoa units of the imperial *külliye* structures constructed during the reign of Bayezid II. For purposes of basing the analyses on a firmer ground, the stoa units of the following structures from earlier and later periods were researched with the same method and set for comparison: Edirne Üç Şerefeli, Şehzade Mehmed, Süleymaniye and Selimiye mosques. In the method of the study; stoa units, vertical lengths, measurements of width and depth were determined in detail. The proportional values in one and two dimensions were identified as well as volumetric foms on three dimensions were determined on the acquired data. The findings were supplemented by tables and illustrations as well as the utilized measurement and proportion values.

In the conclusion; the stoa units have been classified according primarily to structural typology and secondarily to the proportional values found to be similar in all structure types analysed. The existence of three different orders in the dimensional interrelation of vertical lengths measured from the stoa base have been

determined in the one-dimensional proportiona examination of the architectural elements of stoa units. The aforementioned proportional orders were determined according to the ratio of the absolute height of the coloumns, arches and domes in the stoae to the height of the stoa. The values determined by both absolute heights and heights measured from the base in the stoa units reveal a certain proportional order. In addition, it has been found in the proportion research carried out on one dimension that a proportional principal dependent on the absolute mass dimensions was applied in determining the total hight of a coloumn. In the research on two dimension values three different proportional orders distinct from the one dimensional ones were found. It reveals that not one but multiple proportional orders were applied separately in the dimensional interrelations of stoa units and the geometric forms in architectural elements. Another subject of the study was the volumetric examination of stoa spaces, which revealed that while generally square prismatic forms were applied, cubic forms were also in application. The observation of the proportional values found on the Bayezid II era structures on the earlier and later edifices taken for comparison supports the existence of normative proportional principals in general Ottoman architecture. This study exhibits the existence of a proportional order in Ottoman architecture applied in the construction of the stoae of Bayezid II era imperial *külliyes* with evidence.

KEYWORDS: Tokat, Amasya, Edirne, İstanbul, Ottoman, Architecture, *Külliye*, stoa, proportion, Bâyezid II, Mimar Sinan

SEMBOLLER LİSTESİ

A.g.k. Adı geçen kitap

Bkz. Bakınız

C. Cilt

Cm. Santimetre

H. Hicri

M. Miladi

m. Metre

s.c.y. – SCY Son cemaat yeri

1/1 = 1.00

1/2 = 0.50

1/3 = 0.33

1/4 = 0.25

1/5 = 0.20

1/7 = 0.142

1/√2 = 0.707

1/√4 = 0.50

1/√5 = 0.447

1/√6 = 0.408

2/3 = 0.66

3/4 = 0.75

4/5 = 0.80

3/5 = 0.60

1/1.618 = 0.618

5/8 = 0.625

√2/1 = 1.41

1+√5/2 = 1.618

2/1 = 2.00

3/1 = 3.00

3/2 = 1.50

4/3 = 1.33

5/3 = 1.66

5/4 = 1.25

6/5 = 1.20

8/5 = 1.60

10/9 = 1.11

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ Sayfa no:

Fotoğraf 1 : Tokat Hatuniye Cami Genel Görünüş..... 26

Fotoğraf 2 : Tokat Hatuniye Cami İç Mekân..... 27

Fotoğraf 3 : Tokat Hatuniye Cami Son Cemaat Yeri Revakları..... 28

Fotoğraf 4 : Amasya II. Bâyezid Cami İç Mekân Güney Cephesi..... 39

Fotoğraf 5 : Amasya II. Bâyezid Cami İç Mekânda Yan Kanatlar..... 41

Fotoğraf 6 : Amasya II. Bâyezid Cami İç Mekân Kuzey Cephesi..... 42

Fotoğraf 7 : Amasya II. Bâyezid Cami Son Cemaat Yeri Revakları..... 43

Fotoğraf 8 : Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revakları..... 54

Fotoğraf 9 : Amasya II. Bâyezid İmareti Giriş Revakı..... 65

Fotoğraf 10 : Amasya II. Bâyezid İmareti Doğu Cephesindeki Avlu Revakları... 66

Fotoğraf 11 : Amasya II. Bâyezid İmareti Güney Cephesindeki Avlu Revakları. 66

Fotoğraf 12 : Edirne II. Bâyezid Cami İç Mekân..... 76

Fotoğraf 13 : Edirne II. Bâyezid Cami Hünkar Mahfili..... 77

Fotoğraf 14 : Edirne II. Bâyezid Cami Son Cemaat Yeri Revakları..... 78

Fotoğraf 15 : Edirne II. Bâyezid Cami Son Cemaat Yeri Yan Kanat Görünümü..... 79

Fotoğraf 16 : Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revakları..... 80

Fotoğraf 17 : Edirne II. Bâyezid Medresesi..... 98

Fotoğraf 18 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Dershane Birimi..... 99

Fotoğraf 19 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revakları..... 99

Fotoğraf 20 : Edirne II. Bâyezid Medresesinin Doğu Cephesindeki Avlu Revakları..... 100

Fotoğraf 21 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Görünümü..... 111

Fotoğraf 22 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revakları..... 112

Fotoğraf 23 : Edirne II. Bâyezid İmareti..... 120

Fotoğraf 24 : İstanbul II. Bâyezid Cami (Doğan Kuban'dan alıntıdır)..... 124

Fotoğraf 25 : İstanbul II. Bâyezid Cami İç Mekân (Doğan Kuban'dan alıntıdır) 126

Fotoğraf 26 : İstanbul II. Bâyezid Cami İç Mekâna Dahil Olan Yan Birimler (Doğan Kuban'dan alıntıdır)..... 127

Fotoğraf 27 : İstanbul II. Bâyezid Cami Cephe Görünümü, Son Cemaat Yeri ve Avlu Revakları (Doğan Kuban'dan alıntıdır)..... 131

Fotoğraf 28 : İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revakları..... 148

Fotoğraf 29 : İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revakları..... 158

Fotoğraf 30 : İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Revakları..... 166

ŞEKİLLER LİSTESİ Sayfa no:

Şekil 1 : Tokat Hatuniye Camii Planı (İ. Aydın Yüksel'den Alınarak Ölçülendirilmiştir)..... 31

Şekil 2 : Amasya II. Bâyezid Camii Planı (İ. Aydın Yüksel'den Alınarak Ölçülendirilmiştir)..... 46

Şekil 3 : Amasya II. Bâyezid Medresesi Planı (İ. Aydın Yüksel'den Alınarak Ölçülendirilmiştir)..... 56

Şekil 4 : Amasya II. Bâyezid İmareti Planı (İ. Aydın Yüksel'den Alınarak Ölçülendirilmiştir)..... 68

Şekil 5 : Edirne II. Bâyezid Cami Planı (İ. Aydın Yüksel'den Alınarak Ölçülendirilmiştir)..... 85

Şekil 6 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Planı (İ. Aydın Yüksel'den Alınarak Ölçülendirilmiştir)..... 103

Şekil 7 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Planı (İ. Aydın Yüksel'den Alınarak Ölçülendirilmiştir)..... 115

Şekil 8 : İstanbul II. Bâyezid Camii Planı (İ. Aydın Yüksel'den Alınarak Ölçülendirilmiştir)..... 135

Şekil 9 : İstanbul II. Bâyezid Medresesi Planı (İ. Aydın Yüksel'den Alınarak Ölçülendirilmiştir)..... 150

Şekil 10 : İstanbul II. Bâyezid İmareti Planı (İ. Aydın Yüksel'den Alınarak Ölçülendirilmiştir)..... 161

Şekil 11 : İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Planı (İ. Aydın Yüksel'den Alınarak Ölçülendirilmiştir)..... 168

TABLOLAR LİSTESİ Sayfa no:

Tablo 1 : II. Bâyezid Yapıları Revak Birimlerindeki Mimari Elemanların Yükseklik ve Açıklık Ölçüleri..... 365

Tablo 2 : II. Bâyezid Yapılarında Revak Sütunlarının Ölçüleri..... 366

Tablo 3 : II. Bâyezid Dönemi Yapıları Revak Birimlerinde Düşey Ölçü Oranları..... 367

Tablo 4 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Revak Birimlerinde Düşey ve Yatay Ölçü Oranları..... 368

Tablo 5 : II. Bâyezid Yapılarının Revaklarında Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Yatay Açıklık Ölçüsüne Oranları..... 369

Tablo 6 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Revak Sütunlarının Oranları..... 370

Tablo 7 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar (Düşey Ölçü Oranlarında) 371

Tablo 8 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar (Düşey Ölçü Oranlarında) 372

Tablo 9 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar (Düşey Ölçü Oranlarında) 373

Tablo 10 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar (Düşey ve Yatay Ölçü Oranlarında) 374

Tablo 11 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar (Düşey ve Yatay Ölçü Oranlarında) 375

Tablo 12 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar (Düşey ve Yatay Ölçü Oranlarında) 376

Tablo 13 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar (Düşey ve Sütun Merkezinden Alınan Açıklık Ölçü Oranlarında)..... 377

Tablo 14 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar (Düşey ve Sütun Merkezinden Alınan Açıklık Ölçü Oranlarında)..... 378

Tablo 15 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinde Oran İlişkisi..... 379

Tablo 16 : II. Bâyezid Yapıları Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbenin Oranları..... 380

Tablo 17 : Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri Revaklarında Mimari Elemanların Yükseklik ve Açıklık Ölçüleri..... 381

Tablo 18 : Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camilerinde Revak Sütunlarının Ölçüleri..... 382

Tablo 19 : Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camilerinin Revak Birimlerinde Düşey Ölçü Oranları..... 383

Tablo 20 : Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri Revak Birimlerinde Düşey ve Yatay Ölçü Oranları..... 384

Tablo 21 : Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri Revaklarında Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklık Ölçüsüne Oranları..... 385

Tablo 22 : Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camilerindeki Revak Sütunlarının Oranları..... 386

Tablo 23 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Benzer Oran Değerlerine Göre Karşılaştırılması (Düşey Ölçü Oranlarında) 387

Tablo 24 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Benzer Oran Değerlerine Göre Karşılaştırılması (Düşey Ölçü Oranlarında) 388

Tablo 25 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Benzer Oran Değerlerine Göre Karşılaştırılması (Düşey Ölçü Oranlarında) 389

Tablo 26 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Benzer Oran Değerlerine Göre Karşılaştırılması (Düşey ve Yatay Ölçü Oranlarında) 390

Tablo 27 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Benzer Oran Değerlerine Göre Karşılaştırılması (Düşey ve Yatay Ölçü Oranlarında) 391

Tablo 28 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Benzer Oran Değerlerine Göre Karşılaştırılması (Düşey ve Sütun Merkezinden Alınan Açıklık Ölçü Oranlarında) 392

Tablo 29 : II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Benzer Oran Değerlerine Göre Karşılaştırılması (Düşey ve Sütun Merkezinden Alınan Açıklık Ölçü Oranlarında) 393

Tablo 30 : Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinde Oran İlişkisi..... 394

Tablo 31 : Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbenin Oranları..... 395

ÇİZİMLER LİSTESİ

Sayfa no:

Çizim 1 : Tokat Hatuniye Cami SCY Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 396

Çizim 2 : Amasya II. Bâyezid Cami SCY Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 396

Çizim 3 : Amasya II. Bâyezid Medresesi Avludaki Kubbeli Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 397

Çizim 4 : Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 397

Çizim 5 : Edirne II. Bâyezid Cami SCY Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 398

Çizim 6 : Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 398

Çizim 7 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 399

Çizim 8 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 399

Çizim 9 : İstanbul II. Bâyezid Cami SCY Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 400

Çizim 10 : İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 400

Çizim 11 : İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 401

Çizim 12 : İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 401

Çizim 13 : İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 402

Çizim 14 : Tokat Hatuniye Cami SCY Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 403

Çizim 15 : Amasya II. Bâyezid Cami SCY Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 403

Çizim 16 : Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 404

Çizim 17 : Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri.... 404

Çizim 18 : Edirne II. Bâyezid Cami SCY Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 405

Çizim 19 : Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 405

Çizim 20 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revaklarının Kuzey (Sol) ile Doğu, Batı ve Güney (Sağ) Cephelerinde Sütun Ölçüleri..... 406

Çizim 21 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri.. 406

Çizim 22 : İstanbul II. Bâyezid Cami SCY Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 407

Çizim 23 : İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 407

Çizim 24 : İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri 408

Çizim 25 : İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri.... 408

Çizim 26 : İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 408

Çizim 27 : Tokat Hatuniye Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 409

Çizim 28 : Tokat Hatuniye Cami SCY Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 409

Çizim 29 : Tokat Hatuniye Cami SCY Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları Oranları..... 409

Çizim 30 : Amasya II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 410

Çizim 31 : Amasya II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 410

Çizim 32 : Amasya II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları Oranları..... 410

Çizim 33 : Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları Oranları..... 411

Çizim 34 : Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 411

Çizim 35 : Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 411

Çizim 36 : Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 412

Çizim 37 : Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 412

Çizim 38 : Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 412

Çizim 39 : Edirne II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 413

Çizim 40 : Edirne II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 413

Çizim 41 : Edirne II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 413

Çizim 42 : Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 414

Çizim 43 : Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 414

Çizim 44 : Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 414

Çizim 45 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 415

Çizim 46 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 415

Çizim 47 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 415

Çizim 48 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 416

Çizim 49 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 416

Çizim 50 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 416

Çizim 51 : İstanbul II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 417

Çizim 52 : İstanbul II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 417

Çizim 53 : İstanbul II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 417

Çizim 54 : İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 418

Çizim 55 : İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 418

Çizim 56 : İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 418

Çizim 57 : İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 419

Çizim 58 : İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 419

Çizim 59 : İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 419

Çizim 60 : İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 420

Çizim 61 : İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 420

Çizim 62 : İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 420

Çizim 63 : Tokat Hatuniye Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 421

Çizim 64 : Tokat Hatuniye Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 421

Çizim 65 : Tokat Hatuniye Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 421

Çizim 66 : Amasya II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 422

Çizim 67 : Amasya II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 422

Çizim 68 : Amasya II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 422

Çizim 69 : Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 423

Çizim 70 : Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 423

Çizim 71 : Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 423

Çizim 72 : Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 424

Çizim 73 : Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 424

Çizim 74 : Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 424

Çizim 75 **:** Edirne II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 425

Çizim 76 : Edirne II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 425

Çizim 77 : Edirne II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 425

Çizim 78 : Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 426

Çizim 79 : Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 426

Çizim 80 : Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 426

Çizim 81 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 427

Çizim 82 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 427

Çizim 83 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 427

Çizim 84 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 428

Çizim 85 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 428

Çizim 86 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 428

Çizim 87 : İstanbul II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 429

Çizim 88 : İstanbul II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 429

Çizim 89 : İstanbul II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 429

Çizim 90 : İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 430

Çizim 91 : İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 430

Çizim 92 : İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 430

Çizim 93 : İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 431

Çizim 94 : İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 431

Çizim 95 : İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 431

Çizim 96 : İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 432

Çizim 97 : İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 432

Çizim 98 : İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 432

Çizim 99 : İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 433

Çizim 100 : Tokat Hatuniye Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 434

Çizim 101 : Tokat Hatuniye Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 434

Çizim 102 : Amasya II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 435

Çizim 103 : Amasya II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 435

Çizim 104 : Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 436

Çizim 105 : Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 436

Çizim 106 : Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 437

Çizim 107 : Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 437

Çizim 108 : Edirne II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 438

Çizim 109 : Edirne II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 438

Çizim 110 : Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 439

Çizim 111 : Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 439

Çizim 112 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 440

Çizim 113 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 440

Çizim 114 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 441

Çizim 115 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranların..... 441

Çizim 116 : İstanbul II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 442

Çizim 117 : İstanbul II. Bâyezid Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 442

Çizim 118 : İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 443

Çizim 119 : İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 443

Çizim 120 : İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 444

Çizim 121 : İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 444

Çizim 122 : İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 445

Çizim 123 : İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 445

Çizim 124 : İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 446

Çizim 125 : Tokat Hatuniye Cami SCY Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 446

Çizim 126 : Amasya II. Bâyezid Cami SCY Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 446

Çizim 127 : Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 447

Çizim 128 : Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 447

Çizim 129 : Edirne II. Bâyezid Cami SCY Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 447

Çizim 130 : Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 447

Çizim 131 : Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 448

Çizim 132 : Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 448

Çizim 133 : İstanbul II. Bâyezid Cami SCY Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 448

Çizim 134 : İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 448

Çizim 135 : İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 449

Çizim 136 : İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 449

Çizim 137 : İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 449

Çizim 138 : Edirne Üç Şerefeli Cami SCY Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 450

Çizim 139 : Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 450

Çizim 140 : Şehzade Mehmed Cami SCY Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 451

Çizim 141 : Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 451

Çizim 142 : Süleymaniye Cami SCY Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 452

Çizim 143 : Süleymaniye Cami Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 452

Çizim 144 : Selimiye Cami SCY Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 453

Çizim 145 : Selimiye Cami Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri..... 453

Çizim 146 : Edirne Üç Şerefeli Cami SCY Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 454

Çizim 147 : Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 454

Çizim 148 : Şehzade Mehmed Cami SCY Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 455

Çizim 149 : Şehzade Mehmed Cami Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 455

Çizim 150 : Süleymaniye Cami SCY Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 456

Çizim 151 : Süleymaniye Cami Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri..... 456

Çizim 152 : Edirne Üç Şerefeli Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 457

Çizim 153 : Edirne Üç Şerefeli Cami SCY Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 457

Çizim 154 : Edirne Üç Şerefeli Cami SCY Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 457

Çizim 155 : Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 458

Çizim 156 : Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 458

Çizim 157 : Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 458

Çizim 158 : Şehzade Mehmed Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 459

Çizim 159 : Şehzade Mehmed Cami SCY Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 459

Çizim 160 : Şehzade Mehmed Cami SCY Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 459

Çizim 161 : Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 460

Çizim 162 : Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 460

Çizim 163 : Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 460

Çizim 164 : Süleymaniye Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 461

Çizim 165 : Süleymaniye Cami SCY Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe
Oranları..... 461

Çizim 166 : Süleymaniye Cami SCY Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 461

Çizim 167 : Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 462

Çizim 168 : Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 462

Çizim 169 : Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 462

Çizim 170 : Selimiye Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 463

Çizim 171 : Selimiye Cami SCY Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 463

Çizim 172 : Selimiye Cami SCY Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 463

Çizim 173 : Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları..... 464

Çizim 174 : Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 464

Çizim 175 : Selimiye Cami Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 464

Çizim 176 : Edirne Üç Şerefeli Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 465

Çizim 177 : Edirne Üç Şerefeli Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 465

Çizim 178 : Edirne Üç Şerefeli Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 465

Çizim 179 : Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 466

Çizim 180 : Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 466

Çizim 181 : Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 466

Çizim 182 : Şehzade Mehmed Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 467

Çizim 183 : Şehzade Mehmed Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 467

Çizim 184 : Şehzade Mehmed Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 467

Çizim 185 : Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 468

Çizim 186 : Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 468

Çizim 187 : Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 468

Çizim 188 : Süleymaniye Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 469

Çizim 189 : Süleymaniye Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 469

Çizim 190 : Süleymaniye Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 469

Çizim 191 : Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 470

Çizim 192 : Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 470

Çizim 193 : Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 470

Çizim 194 : Selimiye Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 471

Çizim 195 : Selimiye Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 471

Çizim 196 : Selimiye Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 471

Çizim 197 : Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 472

Çizim 198 : Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 472

Çizim 199 : Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 472

Çizim 200 : Edirne Üç Şerefeli Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 473

Çizim 201 : Edirne Üç Şerefeli Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 473

Çizim 202 : Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 474

Çizim 203 : Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 474

Çizim 204 : Şehzade Mehmed Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 475

Çizim 205 : Şehzade Mehmed Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 475

Çizim 206 : Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 476

Çizim 207 : Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 476

Çizim 208 : Süleymaniye Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 477

Çizim 209 : Süleymaniye Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 477

Çizim 210 : Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 478

Çizim 211 : Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 478

Çizim 212 : Selimiye Cami SCY Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 479

Çizim 213 : Selimiye Cami SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 479

Çizim 214 : Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 480

Çizim 215 : Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 480

Çizim 216 : Edirne Üç Şerefeli Cami SCY Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 481

Çizim 217 : Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 481

Çizim 218 : Şehzade Mehmed Cami SCY Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 481

Çizim 219 : Şehzade Mehmed Cami Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 481

Çizim 220 : Süleymaniye Cami SCY Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 482

Çizim 221 : Süleymaniye Cami Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı..... 482

Çizim 222 : Cami Yapılarının SCY Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Oranları..... 483

Çizim 223 : Cami Yapılarının SCY Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 484

Çizim 224 : Cami Yapılarının SCY Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbenin Oranları..... 485

Çizim 225 : Cami Yapılarının SCY Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 486

Çizim 226 : Cami Yapılarının SCY Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 487

Çizim 227 : Cami Yapılarının SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 488

Çizim 228 : Cami Yapılarının SCY Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 489

Çizim 229 : Cami Yapılarının SCY Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 490

Çizim 230 : Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Oranları..... 491

Çizim 231 : Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 492

Çizim 232 : Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 493

Çizim 233 : Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 494

Çizim 234 : Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 495

Çizim 235 : Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 496

Çizim 236 : Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 497

Çizim 237 : Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 498

Çizim 238 : İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Oranları..... 499

Çizim 239 : İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları..... 500

Çizim 240 : İmaret Yapılarının Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbenin Oranları..... 501

Çizim 241 : İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları..... 502

Çizim 242 : İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları..... 503

Çizim 243 : İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları..... 504

Çizim 244 : İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 505

Çizim 245 : İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları..... 506

Çizim 246 : Cami Yapılarının Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranları..... 507

Çizim 247 : Medrese Yapılarının Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranları..... 508

Çizim 248 : İmaret ve Diğer Yapıların Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranları..... 509

Çizim 249 : Revak Birimlerinde, Taban Formunu Sütun Aralığının Oluşturduğu, Sütun Yüksekliğinde Elde Edilen Küp Formu..... 510

Çizim 250 : Revak Birimlerinde, Taban Formunu Kemer Açıklığının Oluşturduğu, Kemer Başlangıcından Kubbe Kilit Taşına Kadar Olan Yükseklikte Elde Edilen Küp Formu..... 511

Çizim 251 : Revak Birimlerinde, Taban Formunu Sütun Merkezinden Alınan Açıklığın Oluşturduğu, Sütun ve Kemer Kilit Taşı Yüksekliğinde Elde Edilen Küp Formu..... 512

Çizim 252 : Revak Birimlerinde, Taban Formunu Sütun Merkezinden Alınan Açıklığın Oluşturduğu, Kemer Başlangıcından Kubbe Kilit Taşına Kadar Olan Yükseklikte Elde Edilen Küp Formu..... 513

Çizim 253 : Edirne Üç Şerefeli ve Başlıca Sinan Camileri Revak Birimlerinde, Taban Formunu Sütun Aralığının Oluşturduğu, Sütun Yüksekliğinde Elde Edilen Küp Formu..... 514

Çizim 254 : Edirne Üç Şerefeli ve Başlıca Sinan Camileri Revak Birimlerinde, Taban Formunu Kemer Açıklığının Oluşturduğu, Kemer Başlangıcından Kubbe Kilit Taşına Kadar Olan Yükseklikte Elde Edilen Küp Formu..... 515

Çizim 255 : Edirne Üç Şerefeli ve Başlıca Sinan Camileri Revak Birimlerinde, Taban Formunu Sütun Merkezinden Alınan Açıklığın Oluşturduğu, Sütun Yüksekliğinde Elde Edilen Küp Formu..... 515

Çizim 256 : Edirne Üç Şerefeli ve Başlıca Sinan Camileri Revak Birimlerinde, Taban Formunu Sütun Merkezinden Alınan Açıklığın Oluşturduğu, Kemer Başlangıcından Kubbe Kilit Taşına Kadar Olan Yükseklikte Elde Edilen Küp Formu..... 516

1. GİRİŞ

Mekân, insanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk olarak tanımlanmaktadır.[1] Mekân ve toplu mekânların oluşumu ile birlikte gelişen mimarlık, yani insanları yaşadıkları mekânları, işlev ve estetik gibi gereksinimleri göz önünde bulundurarak inşa etme sanatıdır yani düzendir. Öte yandan anıt ise önemli bir olayın yahut bir insanın anısını yaşatmak amacı ile inşa edilen, heykel, abide veya yapıdır.[2] Anısını yaşatmak için inşa edilen eserin yani anıtsal bir yapının inşa edilme amacına yönelik olarak işlevi olur ya da olmaz bu tartışılabilir fakat sağlamlığı ve güzeli ifade etmesi elzemdir. Dolayısıyla, anıtsal bir eserin güzel olanı ifade etme zaruriyeti sebebiyle toplumlarda farklı çözüm arayışları olarak kendisini göstermiştir. Antik Yunan'da ilk defa Platon tarafından sorulan Güzel nedir? Sorusu ile güzelliğin ne olduğuna yönelik felsefi tartışmaları da başlatmıştır.[3] Platon, yaşamı boyunca bu soruya cevap vermiş ve zamanla değişkenlikleri de içinde barındırmıştır. Pythagorasçı düşünceye göre, "*Evrene hâkim olan ve evren uyumunu sağlayan şey sayıdır, sayılar arası orantıdır. Buna göre, evreni bilmek demek, onun dayandığı sayı ve sayı ilgilerini bilmek demektir. Çünkü evren, bu sayılar arasındaki orantıdan başka bir şey değildir"* şeklinde ifade eder İsmail Tunalı'da. Platon da Pythagorasçıların etkisi ile birlikte, *"Haz, uyumdur; uyumun bozulduğu yerde acı meydana gelir". O halde, uyumu ve düzeni olan bir duygu, hazzı meydana getiriyor; düzensiz bir duygu da acıyı meydana getiriyor.*[4]Platon, formların güzelliğini ifade ederken de formların çevirmiş oldukları içerikleri değil, formların bizzat kendi salt geometrik formlarını güzel olarak atfetmektedir. Formların güzelliğini, sayı ve sayıların orantısından doğan matematik bir güzellik olduklarını ve düzeni ifade ettiklerini ifade etmektedir.[5] Platon'un başını çektiği bazı yunan düşünürleri, güzelliğin tanımını matematik olarak atfetmektedirler. Dolayısıyla, inşa edilen eserlerin içindeki matematik, güzel olanı

[1] Doğan HASOL, **Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü**, 306.
[2] A.g.k., 44.
[3] İsmail TUNALI, **Grek Estetiği**, 7.
[4] A.g.k., 41-42.
[5] A.g.k., 42

ifade etme biçiminin bir yansımasıdır. Öte yandan antik dünyada matematiğin güzelliği ifade biçimi olarak kullanılması Vitruvius'un kaleme aldığı "De Architectura" adlı eserinde görülebilir. Doğan Kuban'ın da yorumladığı gibi, Vitruvius mimariyi kullanışlılık, sağlamlık ve güzellik olarak tanımlamaktadır.[6] Eserin sağlam ve faydalı olmasının yanı sıra güzel olanı ifade etmesi gerektiğini temel ilke olarak kabul etmektedir. Vitruvius'un, *Bir tapınağın tasarımı bakışıma dayanır; mimar, bakışım ilkelerini titizlikle gözetmelidir. Bu ilkeler orantıya bağlıdır. Orantı, bir yapıtın öğeleri arasında bulunan ve tümünün, birim olarak belirlenen belli bir öğeye göre uygunluğudur. Bakışımın ilkeleri bundan kaynaklanır. Bakışım ve orantı olmadan hiçbir tapınağın tasarım ilkeleri belirlenemez; yani, öğeler arasında tıpkı fiziği düzgün bir erkekte olduğu gibi belirgin bir ilişki bulunmalıdır"* şeklinde ifade ettiği gibi oran, yani matematik, güzeli ifade etme biçiminin yadsınamaz bir gerçeğidir. Bilindiği kadarıyla uygulanan düzenlerin, yani öğelerin birbirlerine olan uygunluğunu saptamanın matematiksel ifadesi kural olarak ilk defa Yunan ve Romalı mimarlar tarafından ortaya konmuştur. Güzel olanı ifade eden en ideal oran kuralları zamanla değişiklik göstermiş ve çeşitli oran sistemleri ortaya çıkmıştır. Başlıca oran sistemleri içinde, Kanon, Altın Oran, Fibonacci Dizisi, Kareleme, Üçgenleme, Modül, Köşegenler sistemi, Mısır Üçgeni vb. gibi sayılabilir.

İslam medeniyetinin üzerine bina edildiği esas unsur Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim'de ilâhî hitabın doğru anlaşılması ve hayata uyarlanması amacı ile insan fıtratının bir parçası olan bilgi birikiminin kapasitesine sık sık değinilmekte, insanın düşünce ve bilme gibi yeteneklerini geliştirmesine teşvik edici uyarılarda bulunduğunun altını çizmekte fayda vardır.[7] İslam'ın doğuşu ile birlikte İslam medeniyeti de farklı toplumların bilgi ve kültür birikimlerinin katkısı ile gerçekleşmiş, böylece İslam toplumu, düşünce ve bilgi düzeyini çeşitli toplumların katkısı ile ortaya çıkarmıştır. Nitekim birçok İslam bilgininin antik toplumların bilgi birikiminden yararlandıkları ve üzerine ciddi katkılar yaptıkları da bilinmektedir. Nitekim yalnızca felsefe ve fenni ilimlerde değil, 8. yüzyılın sonlarına doğru köklü ve değişik uygarlığa sahip bölgelerde dahî İslami inanışa sahip yeni bir sanat ortaya

[6] Bkz. (1), HASOL,
[7] İlhan KUTLUER, **Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Cilt 23, "İslam Medeniyeti"**, 23.

çıktı ve kısa zaman zarfında kendisini kabul ettirdi. Kendisine özgü bir yöntem ile bölgesel formülleri, mimari ve bezeme süreçlerini birleştirerek kendine özgü eserler ortaya koyan ve yenilikler getiren bu sanat aynı zamanda Yunan, Roma, Bizans, Sasani, Vizigot, Berberi, Orta Asya sanatı gibi geniş bir alanda bulunan sanat geleneklerinden esinlenmiştir.[8] Öte yandan antik toplumların estetik üzerine düşünceleri, İslam toplumunda da bulunmakta, Kur'an-ı Kerim'de de güzel olanı ifade etmek ile ilgili önem arz eden hususlara değinilmektedir. "Gerçekten biz, her şeyi bir ölçü ve dengede yarattık"[9] (Kamer 49) ayetinden de anlaşılacağı üzere, İslam medeniyetinin evrene bakış açısında bir ölçü ve denge vardır. İslam medeniyetinin doğaya ve sanata karşı fikir teâlîsi Kur'an-ı Kerim'dir. Buna rağmen günümüzde İslam sanatında güzel olanı ifade etmek için uyulan kaidelerin bilgisi sınırlıdır. İslam âlimlerinin, felsefe, matematik, fizik vb. gibi birçok alanda yaptıkları katkı bilinmesine karşılık mimari uygulamalardaki katkısının varlığı da henüz tam idrak edilememektedir. İslam mimarisine yönelik çalışmalarda, tasarım ve süsleme öğeleri ön plana çıkmakta fakat matematiksel yönünü ortaya koyan araştırmaların sayısında ciddi bir eksiklik bulunmaktadır. Nitekim buna Türk-İslam mimarisi ve içinde olan Osmanlı mimarisi de dâhil olmakta ve matematiksel uygulamaların yeri, mevcut oran ilkelerinin varlığı yahut nasıl gerçekleştirildiği halâ tam olarak bilinmemektedir.

Buna karşılık Osmanlı mimarisinde oran kullanımı hakkında yapılan sınırlı sayıdaki çalışmaların birkaçından söz etmek gerekir ise Şükrü Sönmezer'in "İstanbul'daki Sinan Camilerinde Mekân ile Serbest Düşey Taşıyıcılar Arasındaki Boyut İlişkisi" adlı doktora çalışmasında iç mekân ve revak unsurlarında tek ve üç boyutlu olarak oran araştırması yapılmıştır. Bir başka çalışma da Neslihan Sönmez'in yaptığı makale çalışması "Mimar Sinan Camilerinde Alt Sıra Pencereleri Boyutlandırma Özellikleri" adlı çalışmadır. Bunun yanı sıra Nükhet Tuncer'in "Klasik dönem Osmanlı Mimarisinde İç Mekân ve Cephelerde Oran" adlı doktora tezidir. Orhan Necmi Tuncer'in "Diyarbakır Camileri: Mukarnas, Geometri, Orantı" adlı eserinde, Selçuklu yapıları üzerine çalıştığı mihrap ve taç kapı üzerine yaptığı iki boyutlu oran araştırması ve Berrin Alper'in "Sinan yapılarında Sütun Üzerine Oran

[8] Gönül ÖNEY, **Erken Osmanlı Sanatı Beyliklerin Mirası**, XV.
[9] H. ATAY-Y. KUTLUAY, **Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı**, 530.

Araştırması" adlı doçentlik tezi, oran araştırması hakkında yapılan belli başlı çalışmalardan bazılarıdır. Dolayısıyla Osmanlı mimarisi hakkında yapılan oran araştırmalarının henüz yeterli sayıda eserin bulunmadığı ve Osmanlı mimarisinde yahut geçmiş dönemleri de içeren Türk-İslam mimarisinde mevcut oranlamanın durumu ile ilgili bilgiler yeterli derece değildir. Dolayısıyla bu konu hakkında yapılacak olan çalışmalar da büyük önem arz etmektedir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, ele alınan revak mekânında kullanılan mimari elemanlardaki belirlenen zemin kotundan alınan düşey yüksekliklerin birbirleri arasında ve mimari elemanların salt yüksekliklerinin birbirleri arasındaki boyut ilişkisi, mekânda düşey ve yatay ölçülerin oranlamasında uygulanan geometrik formlar, mekân tasarımda uygulanan üç boyutlu formlar ve mekân unsuru içinde mimari elemanların oranlarının araştırılmasıdır. Böylelikle revak birimlerinde, tek, iki ve üç boyut üzerindeki incelenmesinde tasarımdaki uyumda belli bir ilkenin varlığı söz konusu mudur? Eğer bir tasarım ilkesi mevcut ise incelenen dönem öncesi ve sonrasındaki yapılar ile mukayese edildiğinde bir karşılık bulmakta mıdır? İncelenen yapıların tür, tasarım ve boyut farklılıkları ile ilişkisi nedir? Kıyaslama amacı ile incelenen yapılarda, mevcut oran değerleri değişim göstermiş midir? Göstermekte ise değişimin hangi hususlarda olduğu, hangi sebeplerden kaynaklanmış olabileceği gibi sorulara cevap bulmak amaçlanmıştır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Çalışmanın kapsamını, Sultan II. Bâyezid tarafından inşa ettirilen sultani külliye yapılarının revak birimleri teşkil etmektedir. Çalışmanın amacı geniş kapsamlı olmasını gerektirdiği için, çalışmanın kapsamı belirlenirken öncelikle yapılmış olan çalışmalardan ne denli yararlanacağı araştırılmıştır. Bu konu hakkında yetersiz kaynaklar dikkat çekmiş, bu amaç ile yalnızca, Şükrü Sönmezer'in "İstanbul'daki Sinan Camilerinde Mekân ile Serbest Düşey Taşıyıcılar Arasındaki Boyut İlişkisi" adlı doktora çalışmasında iç mekân ve revak unsurlarında tek ve üç boyutlu olarak oran araştırması yaptığı çalışmadan yararlanılabileceği görülmüştür.

Bu sebepten ötürü Sinan devrinin hemen öncesinde ciddi mimari faaliyetlerin yaşandığı Sultan II. Bâyezid devri uygun görülmüştür. Sultan II. Bâyezid devrinde de oran araştırmalarının daha sağlıklı olacağı kanaatinden ötürü Tokat Hâtuniye, Amasya, Edirne ve İstanbul gibi Sultan II. Bâyezid tarafından inşa ettirilen Sultani külliye yapıları tercih edilmiştir. Ayrıca bu yapıların mevcut değerlerin karşılaştırılması amacı ile Edirne Üç Şerefeli, Şehzade, Süleymaniye ve Selimiye Camilerinin revak birimleri de çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışma, oran araştırması hakkında temel sorulara cevap bulması ve sonraki çalışmalara kaynaklık edecek bir yöntemin belirlenmesi amacı da gözetildiği için seçilen mekân unsurunun yapılar içinde belli bir bölümü ifade eden revak unsuru tercih edilmiştir. Bu sebepten ötürü çalışmaya iç mekân ölçüleri ve oran değerleri saptanmış olmasına karşılık başta belirlenen konunun kapsamı içinde kalması amacı ile bu çalışmaya dâhil edilmemiştir. Buna ek olarak revak unsurunun, ideal bir mekân tasarımı için gerekli unsurları bünyesinde barındıran küçük bir öğe olması da göz önünde bulundurulmuştur.

Çalışmanın amacına yönelik oran konusu ile çalışmanın kapsamını içeren II. Bâyezid devri, Sultan II. Murat, Kanuni Sultan Süleyman ve Sultan II. Selim devirleri hakkında ve incelenen yapılar hakkında detaylı bir dökümantasyon çalışması yapılmıştır. Çalışma kapsamında ele alınan ve kaynak taraması yapılan eserler, yerinde incelenmiştir. Yapılan arazi çalışması ile revak ve iç mekân unsurlarında, detaylı bir şekilde yükseklik, genişlik ve derinlik ölçüsü alınmıştır. Ayrıca günümüzdeki durumlarını izah etmek amacı ile yapıların, fotoğraf çekimi ve inceleme çalışması yapılmıştır. Çalışmanın başlangıcını, çalışmanın konusunu oluşturan revak birimlerinin tarihsel gelişimi, çalışmanın kapsamını oluşturan II. Bâyezid devri mimarisini gelişimini etkileyen ve II. Bâyezid devrindeki başlıca mimari faaliyetler ve mevcut mimari gelişimin kısaca anlatımı yapılmıştır. Çalışmanın esas bölümünü oluşturan incelenen yapıların künyesi, mimari özellikleri, biliniyor ise mimarı, revak birimlerinin ortalama ölçüleri ve sonrasında oran değerlerinin saptanması şeklinde ifade edilmiştir. Vitruvius'un da mimarinin ilkelerini izah ettiği şekilde düzenin, bakışımın, uygunluğun varlığını incelemek için oran değerlerinin saptanması ve yorumlanması şu şekilde yapılmıştır: İncelenen

yapıların revak birimlerinde öncelikle düşey yükseklik ölçüleri belirlenmiştir. Revak zemininden itibaren alınan sütun üst bitimi, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikler alınmıştır. Bu şekilde salt sütun, kemer ve kubbe yükseklikleri de belirlenmiştir. Böylelikle revak zemininden alınan ölçüler ve salt olarak elemanların yüksekliklerinin kendi içinde ayrı ayrı birbirlerine oranlanmıştır. Yapıların revak birimleri, serbest düşey taşıyıcının kaide üzerinde yer alıyor ise kaidenin bulunduğu platform, zemin kotu olarak belirlenmiştir. Bu durum cami yapılarının revak birimlerinin bir platform üzerinde yer alması ve kaide üzerine oturtulan serbest düşey taşıyıcının formu ile diğer yapı türlerinde görülen serbest düşey taşıyıcının çoğunlukla platform üzerinde yükselmesi ile karşılaştırılma yapıldığında daha sağlıklı bir sonuç vereceğinden kaynaklanmaktadır. Böylelikle tek bir doğru üstünde tek boyutlu oranlama yapılmıştır. Bununla da yeterli kalmayıp geometrik formların ortaya çıkarılması ve hangi oran değerlerinin uygulandığına cevap bulmak amacıyla sütun aralığı, kemer açıklığı ve sütunların merkezinden alınan genişlik ölçüleri alınmış, düşey ölçüler, genişlik ölçülerine oranlanmıştır. Bu durumda da iki boyutlu geometrik formlar ve bu formların hangi oran değerlerinden oluştuğu ortaya çıkarılmıştır. Fakat şu husus belirtilmeli ki, oran değerlerinin saptanmasında ve çalışma da revak birimleri görünüş üzerine çalışılmıştır. Çalışmada son olarak hangi hususlarda küp formuna ulaştığı ve uygulanan prizmatik formların ortaya konması amaçlanmıştır. İki boyutlu oranlamada kare formlarının uygulandığı yapılarda, derinlik ölçüleri de dâhil edilerek küp formları, alt ve üst tabanların nasıl bir geometrik formda oldukları da aynı şekilde derinlik ölçüleri ilave edilerek mevcut formlar ifade edilmiştir.

Genişlik ölçüleri alınırken, cami yapılarında yahut diğer yapı türlerinde eğer giriş revak birimi daha geniş yahut daha dar tutulmuş ve çoğunlukla revak birimleri benzer genişliklerde ise giriş revak birimi gibi revak birimleri kıstasların dışında bırakılmıştır. Alınan ölçülerin tamamında yükseklik, genişlik ve derinlik ölçülerinin ortalaması kullanılmış, sıra dışı ölçüler veren revak birimleri belirtilmiş ve ortalaması alınan ölçülere dâhil edilmemiştir. Genellikle yatay ve yükseklik ölçüleri tüm revak birimlerinde benzerlik göstermektedir. Revak birimleri bünyesinde elde edilen oran değerleri ifade edildiğinde, yaygın olarak kabul edilen ideal oran değerleri verilenler

denklemleri ile verilmiş, bunun dışındaki oran değerleri de mümkün ise yaklaşık olarak tam sayı değerleri sadeleştirilerek ifade edilmiştir. Böylelikle ilerde yapılacak olan teorik çalışmalara kaynak olması amaçlanmıştır. Fakat bu çalışmada teorik çalışmalar konu dışında bırakılmıştır.

Mukayese amacı ile incelenen yapılarda ise yalnızca oran değerleri saptanarak ifade edilmiştir. Yöntem olarak aynı şekilde ele alınmışlardır. Sonrasında bir alt başlık olarak mukayese amacı ile elde edilen oran değerleri II. Bâyezid tarafından inşa ettirilen benzer yapı türleri ile karşılaştırılmış ve değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışmanın ana konusunu oluşturan II. Bâyezid tarafından inşa ettirilen yapıların, oranlama yapılan hususlara göre tek tek ifade edilmiş ve benzer yapı türleri içinde benzer oran değerleri öncelikle belirtilmiştir. Buna ek olarak tüm yapı türleri bir arada değerlendirilmiş, oran değerleri bakımından benzer yapılar ifade edilmiştir. Eğer külliye ve yapı türlerinin tamamında benzerlikleri var ise ve oran değerlerinin sadeleştirilmiş tam sayı ifadeleri de belirtilmiştir. Öte yandan revak birimleri bütün olarak değerlendirilmeye alınmış, benzer oran değerlerinin uygulandığı yapılar arasında gruplamalar yapılmıştır. Oran değerlerinde tek, iki ve üç boyutlu hususlarda önemli sonuç veren ve amaçlanan oran araştırması hakkında önemli veriler elde edilen hususlar genel olarak ifade edilmiştir. Mukayese amacı ile incelenen yapılarda ilişki kurulan hususlardaki benzerlikler de ifade edilmiştir.

Tez çalışmasında ifadelerin güçlendirilmesi amacı ile şablon bir revak biriminin çizimi yapılmış, ele alınan yönteme göre detaylı şekilde ölçüleri ve oran değerleri ifade edilmiştir. Çizimlerde, boyut ilişkisinin irdelendiği tek boyutlu, iki boyutlu ve üç boyutlu oran değerlerinin yer aldığı çizimler ayrı ayrı ele alınmıştır. Çalışmanın ana konusunu içeren II. Bâyezid yapılarının çizimleri ayrıca tür olarak sınıflandırılarak, bir arada verilmiş, değerlendirme sürecinde kullanılmıştır. Çizimlerde ölçüm ve oranlama da ifade edildiği gibi, sütun, kemer ve kubbe gibi mimari elemanların hem bütün olarak hem de öğelerin ayrıntılı çizimi yapılmıştır. Çizimler sonrasında numaralandırılarak metin içinde ölçü ve oran değerlerinin verildiği hususlara yerleştirilmiştir.

Çalışmada ayrıca ölçü değerleri ile tek boyutlu ve iki boyutlu oran değerlerini ifade eden tablolar yapılmıştır. Buna ek olarak benzer oran değerlerini ifade eden yapılar için ayrı bir tablo yapılmıştır. Ayrıca mukayese amacı ile incelenen yapılarda da aynı işlem uygulanmış ve II. Bâyezid yapıları ile benzer oran değerleri veren yapıların bir arada bulunduğu tablolar eklenmiştir. Tablolarda çizimler gibi ölçü ve oran değerlerinin metin içinde bahis edildiği noktalara yerleştirilmiştir.

Tez kapsamında elde edilen veriler, çalışmanın amacına yönelik geliştirilen yöntem ile birlikte analiz edilmiş, ortaya çıkan hususlar ayrı ayrı sonuçlandırılmıştır. Çalışma boyunca incelenen eserler, sonuç bölümde oran arayışında izlenen metotlara göre ortaya çıkan bulgular tek, iki ve üç boyutlu olarak sırasıyla ifade edilmiştir.

2. REVAK TANIMI VE TARİHÇESİ

2.1. Revak Tanımı

Revak tanımı; genellikle dış mekân unsuru olarak, bir yüzü duvara bitişik, üstü örtülü, önü açık ve taşıyıcı sistemi olan bir mimari mekân olarak tanımlanmaktadır. Birçok farklı sözcük ile ifade edilmesi dışında detaylandırmada ise bir yüzü duvardan oluşan, sıralanmış ayak veya sütunların birbirlerine genellikle çeşitli varyasyonları olan kemerler ile bağlanarak yine çeşitlilik gösteren üst örtü elemanları ile oluşturulmuş bir mekân tasarımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sözcüklerden bazılarından bahsedecek olursak, **kolonat**; mimari cephelerdeki sütun destekli örtü uygulaması[10], **arkat**; sıra kemerler, kemerler arası, sıra kemerlemeler[11], **stoa**; gezinti ya da toplanma alanı oluşturacak büyüklüğe sahip antik portik ya da üstü örtülü sütun dizisi[12], **hilani**; bir yönden dışa açık üç yönden duvarlarla çevrili sütunlarla taşınan üstü örtülü mekân[13], ayrıca Bağdat ve yakın bölgelerde ortaçağ sonlarına kadar sivil mimari içinde evlerin avlularında direklerle taşınan örtülü mekâna "tarma" adı verilmektedir ki bu mekân tasarımı revak uygulamasına en yakın örneklerden biri olmaktadır. Kolonat ve arkat olarak tanımlanan birimlerde örtü özelliğine dikkat edilmeksizin sütunların kemerler ile bağlanmış olması yönünden yapılan tanımlamalardır. Hilani ise Mezopotamya'dan Hitit kültür çevresi içerisinde kullanılan bir mekân tasarımı olarak daha sonraki dönemlerde Megaronlar ve Grek tapınaklarının giriş kısmı için kaynak teşkil edildiği düşünülmektedir.

Özlem Çuhadar, doktora çalışmasında belirttiği gibi revak birimleri, Revaklı yol, Revaklı avlu, İç Avlu/Galerili revak, Kapı revakı ve son cemaat yeri revakı şeklinde mekân tasarımları içerisinde kullanımı çeşitlilik göstermektedir.[14]

---

[10] Selçuk MÜLAYİM, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi C. 35**, **Revak**, 22.
[11] Doğan HASOL, **Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü**, 44.
[12] Bkz. (10), HASOL, 429.
[13] Bkz. (9), MÜLAYİM, 23.
[14] N. Özlem ÇUHADAR, **Bursa Erken Dönem Camilerinde Revak Uygulaması**, 5.

2.2. Revak Tarihçesi

Mimarlık tarihinde revak uygulaması yahut bu mekân tasarımına en yakın örneklere bakıldığında özellikle hava şartlarından ötürü böyle bir mekân ihtiyacına binaen oluşturulduğu akla en uygun ve kabul gören yorumdur. Güneşli havalarda gölgelik, yağmurlu havalarda bir sığınak işlevi gören bu mekânların en eski ve en yalın tiplerine sıcak ve değişken iklime sahip bölgelerde karşılaşılması da bu tezi desteklemektedir.

Eski Mısır tapınaklarının avlularında üstten taş hatıllar ile birbirine bağlanan sütun dizilerinin gölgelik işlevi görmesinin yanı sıra cephe kurgusunda anıtsal özellikleri ile ön plana çıkması ile yapılara hareketlilik katan bir değer olarak da düşünülmektedir. İlk örneklerine Mısır ve Hitit çevresinde görmekle beraber Grek tapınaklarında da yine görsel katkısından ötürü tapınak etrafında yer alan sütun dizileri ve tapınağın giriş kısmında yani pronaus bölümünün de revaklı bir giriş şeklinde ele alındığı görülmektedir. Yine Grek agoralarının çevresinde bulunan stoalar, pazar yerinde alışveriş yapanların ya da o mevkii de gezinen insanlar için serin ve gölge bir mekân olması nedeni ile tercih edilen bir tasarım olarak yorumlanmaktadır. Ayrıca etimolojik olarak İslam terminolojisinde kullanım şekli "revak" olan bu mekân unsurunun, stoalar da dolaşan filozoflara "Stoacılar" denmesi ile yine İslam toplumunda bu filozofların "Revâkıyyûn" olarak tanımlanması da stoa ile revak kelimelerinin aynı mânâ da kullanıldığını göstermektedir.[15] Yine Roma mimarisinde de sivil, dini, kamusal gibi mekân türlerinin hemen hemen hepsinde çeşitli kullanım amaçları ile revak kullanımının çok yaygın bir uygulama olduğu bilinmektedir.

İslam mimarisinde revak kullanımı gerek revaklı avlu düzeni gerekse cephe tasarımında yaygın olarak kullanılmıştır. Farklı yapı türleri içerisinde genellikle revaklı avlu türü hem görsel hem işlevsel yönüyle ön plana çıkmaktadır. Revak unsurunun çeşitli denemelerini bünyesinde barındıran İslam mimarisi, erken yapı örneklerinden Şam Emeviye Camisinde de görülmektedir. Bu durumun önemini izah

[15] Bkz. (9), MÜLAYİM, 22.

etmek gerekir ise sonraki dönemlerde geniş alanlara yayılan İslam dininin, ibadet yapısı olarak örnek alınan anıtsal örneklerinden biri olması sebebiyle iç mekân teşekkülü olarak mihraba paralel genişleyen dikdörtgen plan ile kuzey beden duvarına bitişik revaklı bir avlu planlamasının geniş sahada uygulama alanı bulmasına sebep olmuştur. Şam Emeviye Cami plan kurgusunda erken örneklerden biri de Tunus Kayrevan'da inşa edilen 9. yüzyıla ait Sidi Ukbe Cami'dir.[16] Kapalı iç mekâna giriş, mihrap aksında yer alan kapı ile geçilen yapının önünde açık avlusu yer almakta ve dört cephede revaklar ile çevrilidir. Avlunun her cephesinde avluya bakan yüzünde çift sütunceler ile arkasında örme taş ayaklar ile desteklenerek birbirlerine kemerler ile bağlanan revaklı birim üstten düz bir dam ile örtülmektedir. Avlu içerisinde yukarıda da belirtildiği gibi bölgenin sıcak iklim yapısından ötürü serin ve gölgelik bir mekân oluşturmasının ile sıkça kullanılan bir uygulamadır. Ayrıca avluya bakan yönde zarif sütunceler ile taşınan revak birimleri görsel olarak da yapıyı tamamlayıcı bir unsur olarak katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, Kahire'de bulunan Ezher Cami'nin günümüze ulaşan hali ile dikdörtgen bir plan kurgusu içinde revaklı avlu olarak inşa edilmiştir. Kemerler ile birbirine bağlanan sütunlar üçlü gruplar halinde giriş kısmını vurgulayacak bir biçimde ele alınarak yapının anıtsallığına katkıda bulunmaktadır[17].

Türk mimarisindeki revak unsurunun ilk örneklerine somut olarak Gazneli ve Karahanlı dönemine ait mimari içinde yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir. 10. Yüzyıl sonu ile 11. Yüzyıl başında Sultan Mahmud döneminde inşa edildiği düşünülen Leşkeri Bazar Ulu Cami[18] plan bakımından Şam Emeviye plan kurgusuna benzemektedir. Sıcak iklimden ötürü yapının iç mekânı avlu kısmında ve yan kısımlarda açık bırakılmıştır. Mihrap önünde yer alan kubbesi ve mihrap duvarına paralel her iki yönde sekiz bölüme ayrılmakta ve mihraba dik iki sahından oluşmaktadır. Karahanlı dönemine ait yapı türleri içinde ise özellikle kervansaray yapı tipine ait Merv-Amul yolunda Akça Kale kervansarayı, Amuderya kıyısında

[16] Bkz. (9), MÜLAYİM, 22.
[17] Bkz. (9), MÜLAYİM, 23.
[18] Oktay ASLANAPA, **Türk Sanatı**, 44.

Amul'dan Harzem'e giden yol üzerinde bulunan Day Hatun kervansarayı gibi örneklerde revak unsurunun sıkça kullanıldığı görülmektedir.[19]

Anadolu'da Türk hâkimiyeti başladıktan sonra ilk ciddi eserlerden biri olan Diyarbakır Ulu Cami'si Büyük Selçuklu mimari geleneğine bağlı bir yapı olarak kabul edilmektedir. Yapının Büyük Selçuklu üslubuna uygun olarak yazılmış olan çiçekli kufi kitabesinde 1091-1092 (484)[20] tarihinde inşa edildiğini ve yapının banisi olarak da Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah'ın adı geçmektedir. Plan bakımından Şam Emeviye Cami planına benzemektedir. Şam Emeviye Cami planı ile karşılaştırıldığında üst örtü olarak orta sahının üstü kubbe ile değil yüksek yan sahınlardan farklı olarak yükseltilmiş bir çatı ile örtülmesi bakımından farklılık göstermektedir. İç mekân, mihrap duvarına paralel olarak üç sahına ayrılmış, orta sahın daha geniş tutularak mihrap önünde dikey olarak her iki yanında yer alan sahınları kesmektedir. Yan sahınlar beşer adet serbest ayak ile beş bölüme ayrılmıştır. Serbest taşıyıcılar birbirlerine sivri kemerler ile bağlanmış ve bu kemerlerin üstünde de küçük kemerler ile birbirine bağlanan ikinci bir kemer dizisi yer almaktadır. İkinci kemer dizisinin hemen üzerinde de üst örtü olarak ahşap çatı yer almaktadır. Caminin önünde geniş bir dikdörtgen avlu etrafında Mesudiye medresesi ve şafiler için yapılmış bir cami yer almaktadır.

Selçuklu mimarisinde, Karahanlı ve Gazneli dönemi yapılarına kıyasla daha gelişmiş bir mekân strüktür anlayışı görülmekte ve özellikle kervansaray yapı türüne ait örneklerin Büyük Selçuklu mimarisi içerisinde ön planda olduğu bilinmektedir. Karahanlı dönemi kervansaraylarından etkilenilerek oluşturulan plan kurgusu gelişim göstererek devam etmiştir. Özellikle Nişabur-Merv yolunda bulunan Ribat-ı Şerif Kervansarayı 1114-15[21] de inşa edildiği düşünülmekle birlikte plan bakımından iki ayrı bölüme ayrılmış her ikisi de dört eyvanlı revaklı bir avluya sahiptir. Selçuklu kervansaray mimarisinin en seçkin örneklerinden biri olan yapının avlusunu revak dizisi ile kuşatıldığı görülmektedir.

[19] Oktay ASLANAPA, **Türk Sanatı (Cilt I-II)**, 34.
[20] Bkz. (18), ASLANAPA, 126.
[21] Bkz. (17), ASLANAPA, 87.

Revak unsurunun tipleri arasında son cemaat yeri revak birimlerine çalışmanın konusu gereği ayrıca bir değinmek gerekir ise mekân tasarımının kökeni hakkında birçok farklı tartışma bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar, son cemaat yeri uygulamasının doğu kökenli olduğunu iddia etmektedirler. Buna göre Susa'daki 838 – 841 yıllarına tarihlenen Ebul Fatata Cami'nin kuzey kısmında yer alan yanları kapalı ve payeler ile taşınan revak bölümünü son cemaat yeri revak birimlerinde olduğu gibi bir hazırlık mekânı olarak ele almaktadırlar.[22] Son cemaat yerinin kökenine ilişkin bir başka yorum ise, Ara Altun'un çalışmasında sonradan son cemaat yerine dönüşecek olan hazırlık mekânlarının kökeninin bazı Uygur mezar yapıları ile Selçuklu dönemine ait 12. Yüzyıl Dehistan türbelerinde karşılaşılan hazırlık bölümleri olduğunu belirtmiştir.[23]

Son cemaat yeri revak birimlerini ifade eden erken örneklerden biri olan 1133 yılına ait Seyyide Rukiye'nin dikdörtgen planlı Meşhedi Cami'nin giriş bölümünde ve yanları kapalı olarak inşa edilen sütunlar üzerine oturtulan revak birimidir. Bunun yanı sıra bir başka örnekte, Kahire'de bulunan Fatimi devrine ait 1160 yılına tarihlenen Salih Talayi Cami'nin dört sütun ile taşınan beş birimli cephe revaklarının bulunduğu belirtilmektedir.[24]

Türk mimarisi içinde son cemaat yeri revaklarının gelişimi ise Anadolu Selçuklu devleti zamanında gerçekleştiği görülmektedir. Anadolu Selçuklu devletinin başkentliğini yapmış olan Konya'da günümüze kalmış mescit yapıları, plan olarak küçük ölçekli kare yahut dikdörtgen planda, üst örtü bakımından ise çoğunlukla tek bir kubbe yahut düz çatı ile örtülü olmakla birlikte çoğunun önünde bir giriş ünitesi yer almaktadır. Bu giriş bölümleri sonraki dönemlerde son cemaat yeri olarak adlandırılan mekân unsurunun Anadolu'daki ilk örneklerini oluşturmaktadır.

Konya'da bu şekilde birer girişi bulunan tek kubbeli Selçuklu mescitlerinden, İzzeddin Keykavus I. Zamanında Hacı Ferruh'un 1215'de yaptırdığı Taş Mescit,

---

[22] Şerife ÖZÜDOĞRU, **Erken ve Klasik Devir Osmanlı Camilerinde Son Cemaat Yerlerinin Gelişimi ve Tipolojisi,** 2-3.
[23] Ara ALTUN, **Ortaçağ Türk Mimarisinin Anahatları İçin Bir Özet,** 78.
[24] Bkz. (21), ÖZÜDOĞRU, 2-3.

Emir-i Ahur (imrahor) Zeyneddin Beşare Bey'in 1213'de yaptırdığı Beşarebey Mescidi, Alaeddin Keykubad I. Zamanında Hacı İsmail oğlu Şemseddin Erdem Şah'ın 1220'de yaptırdığı Erdemşah Mescidi, Celaleddin Karatay'ın kardeşi Kemaleddin Rumtaş'ın 1248'de yaptırdığı Küçük Karatay Mescidi'nde bu ön mekânlar tonoz örtülü olmakta, kapı ve pencereler ile dışarı açılmaktadır. Bu yapılar dışında 13. Yüzyılın son yarısından kaldığı düşünülen Sırçalı Mescit'inde ise üç kemerle dışarı açılan gelişmiş bir son cemaat yeri mevcuttur.[25]

Yukarıda bahsedilen yapılar içinde Konya'da yer alan Taş Mescit, dikdörtgen planlı olarak yapının hemen girişinde bir son cemaat yeri ile kare formunda harim kısmından oluşmaktadır. İç mekânda küçük ölçekli harim kısmına geçiş üç bölümlü bir portal ile sağlanmakta ve harim kısmı trompların taşıdığı bir kubbe ile örtülüdür. Giriş kısmında yer alan üç kemerli son cemaat yeri ise her iki yanda sivri olmakla beraber tonoz örtüye sahiptir. Yapı ölçekte küçük olmasına rağmen portal ve mihrabının sahip olduğu taş işçiliği, harim kısmının tek bir kubbe ile örtülü olması ve önünde bir giriş bölümü bulunan planı ile Anadolu cami mimarisi içerisinde çok önemli bir yer tutmaktadır.[26]

Beylikler döneminde inşa edilmiş olan örnekler içerisinde, Candaroğulları Beyliğinde 14. Yüzyılın ortasında Kastamonu'da İbni Neccar Cami, kitabesine göre Dülgeroğlu adıyla tanınan Murat oğlu Hacı Nusret tarafından Hicri 745[27] (1353) yılında inşa edilmiştir. Plan bakımından tek üniteli yapı grubu içerisinde yer alan yapının kareye yakın dikdörtgen formunda bir iç mekânı ile giriş kısmında üç bölümlü bir son cemaat yeri bulunmaktadır. İç mekân trompların taşıdığı tek bir kubbe ile örtülü iken son cemaat yerinde bulunan üç birimde kubbe ile örtülmüştür. Aydınoğulları beyliğine ait en önemli eser, 1374 senesinde Selçuk'taki İsa Bey Camii'dir.[28] Kitabesinde Şamlı mimar Ali İbn El Dimişkî tarafından inşa edilen yapının plan tasarımı Şam Emeviye Camisine benzemektedir.[29] Beylikler mimarisi içerisinde iç mekân teşekkülünün gelişimi için oldukça önemli olan bir başka yapıda

[25] Bkz. (18), ASLANAPA, 191.
[26] Bkz. (18), ASLANAPA, 193.
[27] Gönül ÖNEY, **Beylikler Devri Sanatı XIV. – XV. Yüzyıl**, 6.
[28] A.g.k., 12.
[29] Bkz. (18), ASLANAPA, 348.

Saruhanoğulları Beyliği döneminde inşa edilmiş Manisa Ulu Cami'dir. İshak Bey tarafından Hicri 778[30] (1376) yılında külliye içerisinde yer alan Ulu Cami, hem iç mekân teşekkülü hem de avlusu ile Türk mimarisi için önemli gelişmelerin başlangıç yapısı kabul edilmektedir. Caminin harim kısmı, mihrap duvarına paralel dört sahından oluşmaktadır. Mihrabın hemen önünde yer alan kubbe, ikisi mihrap duvarına bitişik altı serbest payenin oluşturduğu sekizgen kasnak üzerinde yer almaktadır. Yapı içerisinde yer alan kubbeli bölüm ile aynı boyutlarda yer alan avlu bölümü ise revaklarla çevrili ve ortasında havuz yer almaktadır. Dış mekân ile iç mekân hemen hemen aynı ölçülerde aynı plan formuna sahiptir. Cami yapısı ile ayrı tutulan ve son cemaat yerini de içine alan revaklı avlu bölümü, iç mekân tasarımı ile birlikte Osmanlı mimarisinde geliştirilen cami tipolojisinin başlangıcı kabul edilmektedir.[31]

Revak birimlerinin kısa bir tarihçesine değinildiğinde, görüldüğü üzere ilk örneklerin kökenleri oldukça eskiye dayanmaktadır. Avlu gelişimi ile birlikte kendisine daha çok yer bulan revak birimleri, yapı içinde yahut girişinde kullanımı ile de dikkat çekici bir etki bırakmaktadır. Yapıyı görsel olarak da destekleyen revak unsurunun, birçok toplumda yeri olduğu açıkça görülmektedir. Cephe revaklarının zamanla değişim geçirerek İslam mimarisi içinde de yer bulduğu görülmektedir. Türk mimarisi içinde de revaklı avlu unsurunun yaygın olarak kullanım alanı bulduğu açıkça belirtilmiştir. Bunun yanı sıra son cemaat yeri revak birimlerinin gelişimi ise küçük ölçekteki daha çok mescit tipi yapı türlerinde geliştirilen bir unsur olarak dikkat çekmektedir. Osmanlı döneminde de oldukça başarılı örneklerin verildiği, avlu revakları ile bütünlük arz eden bir uygulama halini aldığı ilerideki bölümlerde dile getirilecektir.

[30] Bkz. (18), ASLANAPA, 345.
[31] Bkz. (18), ASLANAPA, 346.

3. II. BÂYEZİD DEVRİ MİMARLIK ORTAMI

Sultan II. Bayezid döneminin hemen öncesinde genel anlamda 15. Yüzyıl içinde inşa edilen yapılara bakıldığında, Osmanlı mimarisi, bir kubbe mimarisi haline gelmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak eski çok sütunlu Ulucami tipolojisi terk edilmiş yahut değişim göstererek Edirne Üç Şerefeli Camii'nde olduğu gibi bir sonuca ulaşmıştır. Plan bakımından zaviye-camiler grubunun oluşturduğu tipolojik yapılar, 15. Yüzyılda gelişim göstererek, sadece ibadet işlevini yerine getiren yeni bir cami tipini meydana getirmişlerdir. Cami tiplerinde bu tür gelişmelerin yanı sıra bu dönemde tek kubbeli mescit tipinde ele alınan camiler de inşa edilmeye devam etmektedir. Bu sebepten ötürü II. Bayezid döneminde inşa edilen yapılar için, yavaş yavaş Erken Osmanlı Mimarisinde görülen yapı tiplerinde değişikliğe gidildiği, ibadet hacminin gelişimine yönelik değişik varyasyonda yapıların inşa edildiği, bu yapılar içinde hem tek kubbeli mescit tipinde hem de tabhaneli yapı tiplerinin bir arada inşa edildiği görülmektedir. Tabhâneli yapılarda da değişimlerin yaşandığı ve bazılarında formunu koruyarak ibadet hacmine dâhil edilirken bazılarının da tabhane işlevini devam ettirdiği görülmektedir. Bunun yanı sıra diğer bir mekân gelişimi ise Edirne Üç Şerefeli Cami'nde olduğu gibi tabhaneli bölümlerin tamamen terk edildiği ve kubbenin ana mekâna hâkim olduğu bir mimari tasarım ile birlikte farklı denemelerin yaşandığı bir dönem olarak dikkat çekmektedir. Fetih sonrası gelişen cami tipolojisi içinde değişik varyasyonların denendiği, eski ve tasarımlar bir arada inşa edilerek Klasik dönemde Sinan ile birlikte cami tipolojisinin gelişimi için birçok farklı tasarımın gelişimi için uygun bir ortamın oluştuğu söylenebilir. Böylelikle Osmanlı mimarisinin gelişimi, İstanbul'un fethinden önce medrese, türbe, han ve diğer yapı türlerinde gelişimini büyük ölçüde sağlamış, fetihten sonra artık simgesel bir özellik kazanan cami yapılarının gelişimi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar üzerinde durulmuştur.

Bir diğer husus ise avlu ve son cemaat yeri revak birimlerinde yaşanan gelişmedir. Erken Osmanlı mimarisine ait örneklerde son cemaat yeri revaklarının kabul edilmiş tipik bir uygulama halini alırken, II. Bâyezid devri eserlerinde de bu tutumun devam ettiği açıkça görülmektedir. Bunun yanı sıra Edirne'deki Üç Şerefeli

Camisinde öncü bir uygulama olan ve Fatih Camisinde de uygulanan fakat günümüze özgün haliyle gelmeyen avlu ve son cemaat yeri revaklarının bütünlüğü, II. Bâyezid yapıları ile birlikte tam anlamıyla olgun hale gelmiştir.

Fetih sonrasında dikkat çeken başka bir gelişme ise şehir planlaması içinde ele alınan yapı topluluklarının yani külliye bazında görülen gelişmedir. Külliyelerin inşası geçmiş dönemden beri süregelen tasarımı değişiklik göstererek gerek yapı türlerinin ihtiyacına yönelik, gerekse de inşa edildikleri bölgelere ve topoğrafyaya bağlı olarak bir gelişme içinde ele alınmıştır. Fetih ile birlikte İstanbul'un yeniden inşası sorunu ile birlikte nizami bir şekilde tasarlanan ve ihtiyaca yönelik yapı toplulukları aynı zamanda simgesel bir özellik kazanarak şehrin panoramasına da katkı sunacak şekilde ele alınmıştır. Fatih Sultan Mehmet tarafından inşa edilen Fatih külliyesi, cami çevresine yerleştirilen değişik tipte yapılar ile birlikte eksenal bir planlama yani geometrik bir düzen içinde ele alınması, bilinçli bir kentsel tasarımın ortaya konması amacı taşımaktadır.[32] Bununla birlikte büyük sultani külliye fikrinin yaygınlaşması ise II. Bayezid tarafından inşa ettirilen Amasya, Edirne ve İstanbul külliyeleri ile sağlanmıştır. Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği Amasya ve Edirne'deki külliyeleri, eksenal bir planlama ile topoğrafik olarak nehre bağlı bir şekilde alınması, İstanbul'daki külliyenin ise şehir içindeki konumu ile yapıların yola bağlı bir şekilde yerleştirilmesi yerleşimin elverdiği ölçüde geometrik bir düzene oturtulmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Fakat II. Bâyezid devrindeki sultani külliyeler dışındaki külliye yapılanmasında erken dönem Osmanlı mimarisindeki tutumun bu dönemde de devam ettiğini ve külliye içindeki yapıların bölgeye uygun olarak yerleştirildikleri görülmektedir.

Fatih Külliyesi ile birlikte bu tür büyük komplekslerin belli bir norm içinde ele alınması bu dönemde Hassa Mimarlar Ocağı kurumunun aktif olarak işlerlik kazandığını düşündürmekle birlikte, dayanak olarak II. Bayezid külliyelerinin farklı şehirlerde olmasına karşılık birbirlerine yakın hatta aynı zamanda inşa edilmeleri, Mimar Sinan döneminde olduğu gibi Mimarlık faaliyetlerinin kişi üzerinden değil

[32] Doğan KUBAN, **Osmanlı Mimarisi**, 195.

kurum üzerinden gerçekleştirildiği başka bir ifade ile Hassa Mimarlar Ocağı'nın kurumsallaştığını göstermektedir.

Fatih devrinde İstanbul'un fethi ile birlikte İstanbul'un bir imparatorluk şehri haline getirilmesi ve ülke genelinde mimarlık faaliyetlerinin yoğunluk kazanması, II. Bayezid devrinde de büyük ölçüde devam etmiştir.

Sultan II. Bayezid devrinde yukarıda bahsi edilen mimari değişimlere kısaca söz etmek gerekir ise bu devre ait ilk yapılardan biri İvaz Paşa Cami veya Çaybaşı Camii'dir. Manisa'da İvaz Paşa tarafından 1484[33] yılında inşa ettirilmiştir. Plan bakımından Edirne Üç Şerefeli Cami planının bir benzeri olmakla birlikte, malzeme olarak yapıda taş ve tuğla örgü kullanılmıştır. Böylelikle II. Bayezid döneminin ilk yıllarında kullanılan plan tiplerinde Erken Osmanlı mimarisindeki plan tasarımlarının kullanıldığı görülmektedir. Edirne Üç Şerefeli Cami, plan olarak geçmiş dönem Anadolu Türk mimarisinde sıkça kullanılan Ulucami plan tiplerinin zamanla mihrap önüne yerleştirilen mihrap önü kubbesi geliştirilerek mekâna hükmetmeye başlamıştır. Bunun ilk örneklerinden biri olan ve daha önce de bahsedilen Manisa Ulucami'sinde görüldüğü gibi, mihrap önüne yerleştirilen kubbenin ebatları büyütülerek, etrafı ayaklar ile taşınan sahınlardan meydana gelmektedir. Edirne Üç Şerefeli Camii'nde bu plan tasarımı bir basamak daha ileri götürülmüş, mekânın merkezinde mihrap aksında merkezi bir kubbe ile yan birimleri de ikişer kubbe ile örterek mekânın tamamının kubbe ile örtüldüğü bir plan tasarımına dönüştürülmüştür. Bu husus da artık Osmanlı mimarisinin klasik döneminde ele alınan plan tasarımları bu noktadan hareketle mekânın tamamını kubbe ile örtme ve ortaya çıkan tüm sorunların ele alındığı bir çözüm süreci başlamıştır. Bu doğrultudan hareketle Manisa'da İvaz Paşa Cami, Edirne Üç Şerefeli Camii'nin bir taklidi olmakla birlikte, Manisa'da bu plan tasarımında inşa edilen dört tasarımdan birini teşkil etmektedir.

Sultan II. Bayezid döneminin ilk yıllarına tekabül eden 1485[34] yılında inşa edilen İstanbul Davut Paşa Külliyesi, cami, medrese, imaret, sıbyan mektebi ve

[33] Bkz. (18), ASLANAPA, 168.
[34] Bkz. (31), KUBAN, 210.

Davud Paşa'nın türbesinden oluşmaktadır. Cami, plan ve strüktür bakımından Fatih Devri mimari özelliklerini yansıtmaktadır. Yapı, plan kurgusu ile Erken Osmanlı mimarisinde sıkça uygulanan zaviyeli-Cami yahut ters "T" planlı yapılar grubuna girmektedir. Yapının iç mekânı, kare formunda olup, tek bir kubbenin örttüğü mekân ile küçük boyutlarda yarım bir kubbenin örttüğü dışa taşkın olan mihrap biriminden meydana gelmektedir. Caminin dış kütlesinde bitişik olarak bulunan, her iki yan kanadında yer alan ikişer kubbeli tabhane birimleri, kuzey yönde yer alan beş birimli bir son cemaat yeri ve son cemaat yerinin batı ucuna yerleştirilen minare ile plan kurgusu tamamlanmaktadır. İstanbul Davut Paşa Cami planı, tek kubbeli harim kısmı ile her iki kanatta yapıya bitişik halde bulunan tabhane mekânlarından meydana gelmesi ile Fatih devrine ait yapılar da olduğu gibi Bursa ve Edirne'de görülen Erken Osmanlı mimarisinden az bir fark ile benzer plan kurgusunu yansıtmaktadır. Cami yapısı, bir yanda mekân tasarımındaki yeni denemeler mevcut iken, Davud Paşa Camii'nde olduğu gibi 14. yüzyıldan beri süregelen mimari program ve tasarımında devamlılığını göstermektedir.

İstanbul'daki Davut Paşa Cami ile aynı tarihte inşa edilmiş olan Tokat'taki Hâtuniye Cami, Sultan II. Bayezid tarafından annesi adına inşa edilmiştir. Tez kapsamında ele alınması sebebi ile detaylı bir anlatımı ileride yapılacak olan yapının, dönem içindeki yerine bakıldığında, İstanbul'daki Davut Paşa Camii'nde olduğu gibi tek kubbeli bir mekân birimi ile her iki yanda yapıya bitişik birer tabhane birimlerinden meydana gelmekte olup, tabhane birimlerinin iç mekân ile bağlantısı bulunmamaktadır. İstanbul'daki Davut Paşa Camii'nde dışa çıkıntı yapan mihrabı örten kubbe ile bir değil ikişer adet mekânlardan oluşan tabhane birimleri, yapının planına dâhil olan detaylar ile farklılık göstermektedir. İstanbul'daki Davut Paşa Cami için belirtilen Bursa ve Edirne'de görülen Erken Osmanlı mimarisi ile olan plan ve strüktür ilişkisi aynı şekilde Tokat'ta bulunan Hâtuniye Cami içinde geçerlidir.

Fatih devrinde inşa edilen Afyon Gedik Ahmet Paşa Cami, İstanbul Murat Paşa Cami, İstanbul Rum Mehmet Paşa Cami gibi zaviyeli cami tipinin çeşitli örneklerinden diğer bir yapısı da Amasya'da Sultan II. Bayezid tarafından inşa edilen

külliyenin Cami yapısıdır. Üzerindeki kitabeye göre 1486[35] tarihinde inşa edilmiş olan yapının planı, kuzey-güney doğrultuda iki kubbenin örttüğü ana ibadet mekânı ile her iki yan kanatta ana ibadet mekânına dâhil edilen üçer kubbeli mekân birimlerinden meydana gelmektedir. Erken Osmanlı mimarisinin Fatih Devrinde gördüğü gelişime paralellik gösteren plan şeması ile Amasya II. Bayezid Cami, bu yönüyle Bursa geleneğine ait mimari program ve tasarım, fetih sonrasında da devam eden mimari gelişimin biçimsel olarak devamlılığını göstermektedir. Tez kapsamında ele alınan yapılardan biri olan yapı ile ilgili daha detaylı bilgi kendi başlığı altında verilecektir.

Sultan II. Bayezid tarafından Amasya'dan sonra Edirne'de 1487-1488[36] yıllarında inşa ettirdiği külliyenin bünyesinde bulunan cami yapısı, plan bakımından Tokat'ta bulunan Hâtuniye Cami yahut İstanbul'da bulunan Davut Paşa Cami gibi tek kubbe ile örtülü bir iç mekân ve her iki kanatta bulunan tabhane birimleri ile benzemektedir. Edirne'deki II. Bayezid Camii'ne bitişik olarak inşa edilen, dokuz kubbe ile örtülü gelişmiş plan şemasına sahip tabhane birimlerinin iç mekân ile bağlantısı bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra son cemaat yeri ile bütünlük arz eden bir iç avlunun bulunması ile diğer yapılardan farklılaşmaktadır. Böylece II. Bâyezid devri eserlerde avlu revakları ile son cemaat yeri revak birimlerinin birlikteliği Edirne'deki Üç Şerefeli Camii'nden sonra (orijinal haldeki Fatih Camisi günümüze gelmediği için es geçmek durumunda kalınmıştır) gelişmiş bir örnek olarak ön plana çıkmaktadır. Tez kapsamında ele alınan yapılardan olması sebebi ile ileride kendi başlığı altında daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Sultan II. Bayezid'in hanımı ve Şehzade Şehinşah'ın annesi Hüsniye Şaz Hatun'un oğlu ile Manisa'da ikamet ettiği sırada 1490/91[37] yılında inşa ettirdiği Hâtuniye Cami, daha önce bahsedilen Manisa'da inşa edilen İvaz Paşa Camii'nde olduğu gibi Edirne'deki Üç Şerefeli Cami planını tekrar etmektedir. Dikdörtgen bir plana sahip iç mekân, mihrap aksında yer alan mekân biriminin tamamını sekizgen kasnak üzerine oturtulan bir kubbe ile örtülüdür. Merkezi kubbe, ortada iki serbest,

[35] Bkz. (31), KUBAN, 195.
[36] İ. Aydın Yüksel, **Osmanlı Mimarisinde II. Bayezid - Yavuz Selim Devri (886-926/1481-1520) C. V**, 117.
[37] Bkz. (31), KUBAN, 217.

mihrap ve kuzey beden duvarında ise toplamda dört duvar payesine oturtulan kemerler ile taşınmakta, yan mekânları örten ikişer kubbeli birimler de doğu ve batıdaki beden duvarlarına atılan kemerler ile taşınmaktadır. Kuzey beden duvarına bitişik olarak yerleştirilen beş birimli son cemaat yeri ise altı adet sütun tarafından taşınan birimler, kubbe ile örtülüdür. Son cemaat yeri birimlerinde Bizans başlıklı sütunlar, duvarlarda ise moloz taş, tuğla ve devşirme malzeme kullanılmıştır.

II. Bayezid devrinde, Edirne Üç Şerefeli Cami planının da sıkça kullanıldığı özellikle Manisa'da Fatih devrinde inşa edilen Çaşnigir Sinan Bey Cami ile Kanuni Sultan Süleyman devrinde inşa edilen Hafsa Sultan külliyesinin cami yapısı ile birlikte toplamda inşa edilen dört yapıdan ikisinin Sultan II. Bayezid devrinde inşa edildiği görülmektedir.

Sultan II. Bayezid Devrine ait başka bir yapı ise Sultanın hazinedarbaşısı Firuz Ağa tarafından Sultanahmet meydanı kenarında inşa ettirdiği külliyeden günümüze yalnızca cami yapısı kalmıştır. Külliye, cami, mektep, sebil ve türbeden meydana gelmekteydi. Şeyh Hamdullah tarafından yazılmış olan kitabesine göre 1491[38] yılında inşa edilen yapı, tek kubbeli camiler grubuna girmektedir. Plan bakımından küçük ebatlarda kare bir forma sahip iç mekânı, beden duvarlarına oturtulan dört yönde yer alan sivri kemerlerin taşıdığı tek bir sağır kubbe ile örtülüdür. Kubbeye geçiş ise mukarnas dolgulu tromplar ile sağlanmaktadır. Yapı, kuzey cephesindeki beden duvarına bitişik inşa edilen üç birimli bir son cemaat yeri ile kuzeydoğu ucunda yer alan minareden meydana gelmektedir. Son cemaat yerinde yer alan üç birimli revak birimlerinde mihrap aksında yer alan giriş revak birimi, yan kanatlarda platform üzerinde yer alan revak birimlerine göre daha dar tutulmuştur. Revak birimleri dört adet sütun tarafından taşınmakta olup, üst örtü birimi olarak kullanılan kubbeler, sivri kemerler üzerine oturtulmuştur. Yapının ana malzemesi olarak muntazam kesme taş kullanılmıştır.

Firuz Ağa Camisi, oldukça küçük ebatlarda mescit tipi bir yapı olmakla beraber tek kubbeli camiler grubunun klasik bir örneğini teşkil etmektedir. II.

[38] Bkz. (18), ASLANAPA, 165-167.

Bâyezid devri yapı tipleri içinde cami yapılarının erken döneme ait mimari program ve tasarımın devamlılığını gösteren bir yapı olarak gösterilebilir.

Sultan II. Bayezid'in sadrazamı Atik Ali Paşa tarafından inşa ettirilen İstanbul Çemberlitaş'ta 1496-1497 yıllarında inşa inşa edilen külliye, cami, medrese, imaret, tekke, sıbyan mektebi, türbe ve çeşmeden meydana gelmektedir.[39] Atik Ali Paşa Camii'nde, Fatih Devrinde inşa edilen Üsküdar Rum Mehmet Paşa Camii'nde uygulanan merkezi kubbe ve mihrap yönünde merkezi kubbeye eklenen bir yarım kubbe ile örtülü plan şeması tekrarlanmıştır. Çemberlitaş Atik Ali Paşa Camii'nin iç mekânında merkezi kubbenin her iki yan kanadında bulunan iki kubbeli birimler ise Üsküdar Rum Mehmet Paşa Camii'nden farklılık gösteren unsurları olarak dikkat çekmektedir. Yapı, kuzey beden duvarına bitişik beş birimli son cemaat yeri revak birimleri ile son cemaat yerinin batı ucunda cami duvarının batı cephesinin kuzey ucunda yer alan tek bir minareden meydana gelmektedir. Cami yapısının iç mekânı ters "T" plan şemasına uygun olarak tasarlanmış ve kubbeli yan kanatlar, her iki kanatta birer sütuna oturan ikişer kemer ile iç mekâna dâhil edilmiştir. Yapının merkezi kubbesi, kuzey ve güney yönünde beden duvarlarına oturmakta, doğu ve batı yönünde ise aynı zamanda yan kanatlar da yer alan mekân birimlerini örten kubbeleri taşıyan kemerlerin ayaklarını da taşıyan birer sütuna oturmaktadır. Yapıyı örten merkezi kubbe ile yarım kubbeye geçiş ise mukarnas dolgulu tromplar ile sağlanmaktadır. Son cemaat yeri revak birimleri, kuzey yönünde beden duvarına bitişik olarak inşa edilmiş, mihrap aksında bulunan giriş revak birimi, daha yüksek tutulmuştur. Giriş revak biriminin her iki yanında yer alan ikişerli revak birimleri ise yükseltilmiş bir platform üzerinde yer almaktadır. Son cemaat yeri revak birimleri kubbe ile örtülü olup, pandantifler ile geçiş sağlanmıştır. Revak birimlerini örten kubbeler ise sivri kemerlere, sivri kemerlerin ayakları ise altı adet sütun üzerine oturmaktadır. Giriş revak birimindeki kubbede uygulanan malakari işler ise orijinaldir. Yapının ana malzemesi kesme taş kullanılmış olup, son cemaat yeri revak birimlerinde granit ve Marmara mermeri, minber ve mihrabında da yine mermer malzeme kullanılmıştır.

[39] Bkz. (31), KUBAN, 209.

Çemberlitaş'ta inşa edilen Atik Ali Paşa Cami, kubbe ile örtülü mekân biriminin merkezi kubbeye eklenen bir yarım kubbe ile genişletilmesi bakımından Fatih devrine ait planların bir tekrarını devam ettirmektedir. Fakat özellikle Fatih devri yapılarında mekân tasarımında tabhane birimleri mekâna dâhil edildiği örneklerde dahi farklı bir mekân birimi şeklinde ele alınması durumu, bu yapıda yan mekân birimlerinin önceki örneklerine göre daha gelişmiş bir varyasyonu olduğu görülmektedir. Atik Ali Paşa Camisi, plan bakımından Edirne Üç şerefeli Camii'nde olduğu gibi merkezi kubbenin örttüğü ana ibadet mekânı ile ana ibadet mekânına dâhil edilen yan mekân birimlerin bir uygulamasını bünyesinde barındırmaktadır. Ayrıca merkezi kubbe yönünde mihrap aksında eklenen yarım bir kubbe ile ana ibadet mekânının geliştirilmesi ile Fatih Camii'ndeki üst örtü gelişmelerinin de uygulandığı bir yapı olarak da düşünülebilir. Dolayısıyla Osmanlı mimarisinde kubbe gelişimine II. Bayezid döneminde, sultan yapıları dışında önemli katkı sunan bir eser olarak ele alınılabilir.

Sultan II. Bayezid'in sadrazamı Atik Ali Paşa'nın bir diğer yapısı ise İstanbul, Zincirlikuyu'da inşa ettirdiği külliyedir. Plan ve kullanılan malzeme bakımından Atik Ali Paşa'nın Çemberlitaş'ta inşa ettirdiği yapıya göre farklılık göstermektedir. Cami yapısı, plan bakımından "Çok Kubbeli Ulu Cami" plan tipolojisine uygun olarak altı kubbe ile örtülü olup, iç mekânda iki paye üzerine oturtulan kemerler ile taşınmaktadır. Yapı, kuzey beden duvarına bitişik dört birimli son cemaat yeri ile son cemaat yeri revak birimlerini çevreleyen dış revak birimleri ile tek bir minareden meydana gelmektedir.[40] Malzeme bakımından tuğla ve kesme kullanılan yapıda, Bakırköy ocaklarından çıkartılan küfeki taşı kullanılmıştır.[41] Zincirlikuyu (Fatih) Atik Ali Paşa Cami, plan bakımından Erken Osmanlı mimarisinde sıkça kullanılan çok kubbeli ulu camiler planının ilerleyen dönemlerde tekrar ele alındığı bir plan olarak görülmektedir. Nitekim II. Bayezid devrinde özellikle İstanbul'da inşa edilen yapılar içinde o dönemde uygulanmamış olsa da geçmiş dönemde sıkça uygulanan planının tekrar edildiği yapılar, Mimar Sinan döneminde dahî ele alınmıştır.

[40] Bkz. (18), ASLANAPA, 138-139.
[41] Hüsrev TAYLA, **Geleneksel Türk Mimarisinde Yapı Sistem ve Elemanları II**, 673.

Sultan II. Bayezid tarafından İstanbul'da inşa ettirilen külliyenin cami yapısı, Osmanlı mimarisindeki kubbe gelişimine doğrudan katkı sunan yapı olarak değerlendirilmektedir. Klasik Osmanlı mimarisi içinde İstanbul'da Mimar Sinan tarafından inşa edilen yapılar öncesinde günümüze kalan en önemli eser İstanbul II. Bayezid Camisidir. Eski Sarayın bahçesinde yola bağlı olarak konumlanan külliye 1501-1505[42] yılları arasında inşa edilmiştir. Plan bakımından kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilen cami yapısı, iç mekânda Fatih Cami planına göre kuzey yönünde merkezi kubbeye eklenen bir yarım kubbe ile farklılık göstermekte olup, Klasik Osmanlı mimarisi içinde yeni bir gelişme olarak görülmektedir. Fatih Camii'nden bir diğer farkı da iç mekânda kuzey beden duvarına bitişik doğu ve batı yönünde açılan tabhane birimleri olmakla beraber tasarım açısından herhangi bir yenilik getirmemiştir. Fakat plan ve tasarımda yapılan bu ufak değişikliklere nispeten ölçü ve oran bazında iç mekânın tamamında ve mimari elemanların birbiri ile ilişkisi bakımından ele alındığında ise İstanbul II. Bayezid Cami, Sinan döneminde olgunlaşan Klasik Osmanlı mimarisinin doğrudan alt yapısını oluşturmaktadır. Son cemaat yeri ile bütünlük arz eden revaklı avlu ise tasarım olarak artık belli normların oturduğunu göstermektedir. Yapının dış kütlesindeki pramidal görüntü de Klasik dönem Osmanlı mimarisindeki anıtsallığa erişmiştir. Edirne Üç Şerefeli Camii'nde son cemaat yeri revak birimlerinin aşırıya kaçan anıtsallığı, avlu revak birimleri arasındaki benzer oranların uygulanmasına rağmen boyutlarda büyük farklılık göstermekte, görsel olarak son cemaat yeri revak birimlerinin kaba bir görünüme sahip olmasına sevk etmektedir. Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri ile revaklı avlu tasarımı, İstanbul'daki II. Bayezid Cami ile kıyaslandığında son cemaat yeri ile avlu revaklarının birbiri arasındaki matematik ve görsel açıdan uyumluluğu, uygulanan estetik ve statik kaidelerin artık gelişimini büyük ölçüde tamamladığını göstermektedir. Yapı ile ilgili daha detaylı bilgiler tez kapsamında ele alınan eser olmasından ötürü kendi adı altındaki başlıkta anlatılacaktır.

[42] Bkz. (35), YÜKSEL, 191.

4. II. BÂYEZİD KÜLLİYELERİ

4.1. Tokat Hâtuniye Külliyesi

Külliye, Cami, Medrese ve imaret yapılarından oluşmaktadır. Günümüze gelen cami yapısı geçirdiği onarımlara rağmen özgün formunu korumuştur. İmaret yapısı, uzun bir süre harabe olarak kalmasından sonra yakın dönemde yeniden restore edilmiştir. Medrese yapısı ise günümüzde tamamen yok olmuştur. Vakıflar Genel Müdürlüğünde yer alan vakfiyesi, 4 Eylül 1493[43] (21 Zilhicce 898) yılında hazırlanmıştır.

4.1.1. Tokat Hâtuniye Cami

4.1.1.1. Genel Tanım

Tarihi: Tokat Hâtuniye Cami, cümle kapısında yer alan kitabelerin birinde belirtildiği üzere 1485/890[44] tarihinde inşa edilmiştir.

Banisi: Külliyenin banisi Sultan II. Bayezid'dir. Sultan tahta çıktıktan sonra annesi Gülbahar Hatun adına inşa ettirmiştir.[45]

Mimarı: Yapının mimarı bilinmemektedir.

Konumu: Külliye, Tokat'ın Merkez ilçesinde yer almaktadır. Meydan caddesi üzerinde yer alan külliyenin cami yapısı caddenin hemen altında geniş bir avlu içerisinde, caminin doğu tarafında ise imaret yapısı yer almaktadır. Külliye içinde yerleştirilen yapılar, topoğrafya olarak düz ve geniş bir arazi üzerinde yer almaktadır.

Mimarisi: Plan bakımından kare boyutlarında iç mekân tek bir kubbe ile örtülü olup, yan bölümlerde birer tabhane mekânı, kubbe ile örtülü beş birimli bir son cemaat yeri ve hemen sağında camiye bitişik bir minareden meydana gelmektedir (Fotoğraf 1).

[43] Bkz. (35), YÜKSEL, 380.
[44] Bkz. (35), YÜKSEL, 388.
[45] Bkz. (35), YÜKSEL, 380.

Bu plan kurgusu ile yapı, Erken Dönem Osmanlı mimarisinde sıkça kullanılan zaviyeli-cami plan tipolojisinin bir örneğidir.

Fotoğraf 1: Tokat Hâtuniye Cami Genel Görünüş

İç mekânı örten tek kubbe, on iki kenarlı bir kasnak üzerinde dört sivri kemer ile taşınmaktadır. Kubbeye geçiş ise dört köşede yer alan mukarnas dolgulu pandantifler ile gerçekleşmektedir. Sivri kemerler köşelerde yapının ana beden duvarlarına oturmaktadır. Yapının hemen giriş aksında doğu ve batı tarafında yer alan tabhane birimleri plan olarak yine iç mekândaki gibi tek bir kubbenin oluşturduğu kare bir forma sahiptir. Kubbelere geçiş türk üçgenleri ile sağlanmıştır. Tabhane birimlerine giriş özgün planında son cemaat yerinde yer almaktadır. Günümüzde ise batı tarafında yer alan ve kadınlar için ayrılmış olan tabhane birimi, hem iç mekâna hem de son cemaat yerine açılmakta, doğu tarafındaki tabhane ise imam ve müezzin odası olarak kullanılmakta ve son cemaat yerine açılan girişi kapatılarak sadece iç mekândan giriş yapılabilmektedir. Yapının güney duvarında yer alan mihrap nişi sade bir formda mukarnas dolgulu kavsaraya sahiptir. Kuzey beden duvarına bitişik halde yer alan mahfil, cümle kapısının sağından ve solundan dar merdivenler ile çıkılmaktadır. Kuzey cephesi boyunca uzanan ahşap mahfil, mihrap yönünde hafif çıkıntı yapmakta ve bu çıkıntıyı taş konsollar taşımaktadır. İç mekân içerisinde mihrabın doğusunda ahşap bir minber yer almaktadır. İç mekânda bir ışık

sorunu bulunmakla birlikte cephelerde ve son cemaat yerinde yer alan pencereler, bu sorunu çözmeye pek yardımcı olamamaktadır (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 2: Tokat Hâtuniye Cami İç Mekân

Caminin kuzey duvarına bitişik halde yer alan son cemaat yeri beş birimli olarak tasarlanmıştır. Giriş birimi, platform üzerinde yer alan yan birimlerden daha geniş ve alçak tutulmuştur. Kubbe ile örtülü son cemaat yeri revakları, sivri kemerler tarafından taşınmakta ve kemerler altı adet mermer sütun üzerinde yer almaktadır. Giriş birimindeki revakın üst örtü birimi olan kubbesi de yan kanatlara göre yüksek tutularak mukarnas çıkmalara oturtulmuştur. Cümle kapısı, dış kenarları profilli silmelerle sınırlandırılmış, yukarıdan aşağıya doğru kavsaranın dışında bir bursa kemeri onun içerisinde, mukarnas kavsara içinde ve hemen altında kitabe kuşağı onunda altında kemerli giriş kapısı şeklinde dışarı çıkıntı yapan bir forma sahiptir. Dışarı çıkıntı yapan derinliklerin kapının her iki yanında, ufak ebatlarda mukarnas kavsaralı mihrap formunda ve dış kenarında bir kum saatli sütunceleri olan birer niş yer almaktadır. Cümle kapısı gri ve beyaz mermer malzemeden olup iki renkli taş işçiliği uygulanmıştır (Fotoğraf 3).

Fotoğraf 3: Tokat Hâtuniye Cami Son Cemaat Yeri Revakları

Yapının dış kütlesinde iç mekân boyutları küçük ölçekli olsa da tabhane birimlerinin iç mekân yüksekliğinin hemen hemen yarısı kadar olması sebebiyle yapıya bir hareketlilik kazandırmaktadır. Derinliği fazla olmayan kubbenin son cemaat yerinin anıtsal bir görünüme sahip olması sebebiyle kuzey tarafından bakıldığında algılanması çok zordur. Caminin dış görünümünde, ana beden duvarlarının bitiş noktasında yer alan ve tüm yapıyı çepeçevre saran silmeli saçaklık kısmı dikkat çekmektedir. Son cemaat yerinin üç yöndeki cephesinde de aynı saçaklık kompozisyonu tekrar etmektedir. Yapının dış kütlesinde dikkat çeken bir diğer unsurda yapıyı destekleyen payandalarıdır. Toplamda dört tane olan payandaların, biri doğuda yer alan tabhane birimini, diğer üç tanesi de güney, doğu ve batı yönünde iç mekânı örten kubbenin oturduğu duvarları desteklemektedir. Payandaların, yapısı ve formu gereği yapının dış kütlesiyle olan uyumsuzluğu, yapının görselliğini ciddi derecede bozmaktadır.

Yapıda ana malzeme olarak beden duvarları, kemerlerde ve minaresinde kesme taş kullanılmış olup, cümle kapısı ve son cemaat yerindeki sütunlar ise mermerdendir.

Son cemaat yerinin önünde çokgen planlı ahşap şadırvan yer almaktadır. Şadırvanın kiremit kaplı çatısı ahşap direklerin taşıdığı sekiz kenarlı bir çardak formundadır. Ortasında yer alan mermerden yapılma bir havuzu bulunmaktadır. Havuzun bir kenar yüzünde Osmanlı dönemine ait, batılılaşma dönemine uygun üslupta bir madalyon içerisinde kitabesi bulunmaktadır. Şadırvanın onarımı hakkında bilgi verilen kitabede, H. 1331 tarihi yer almaktadır.

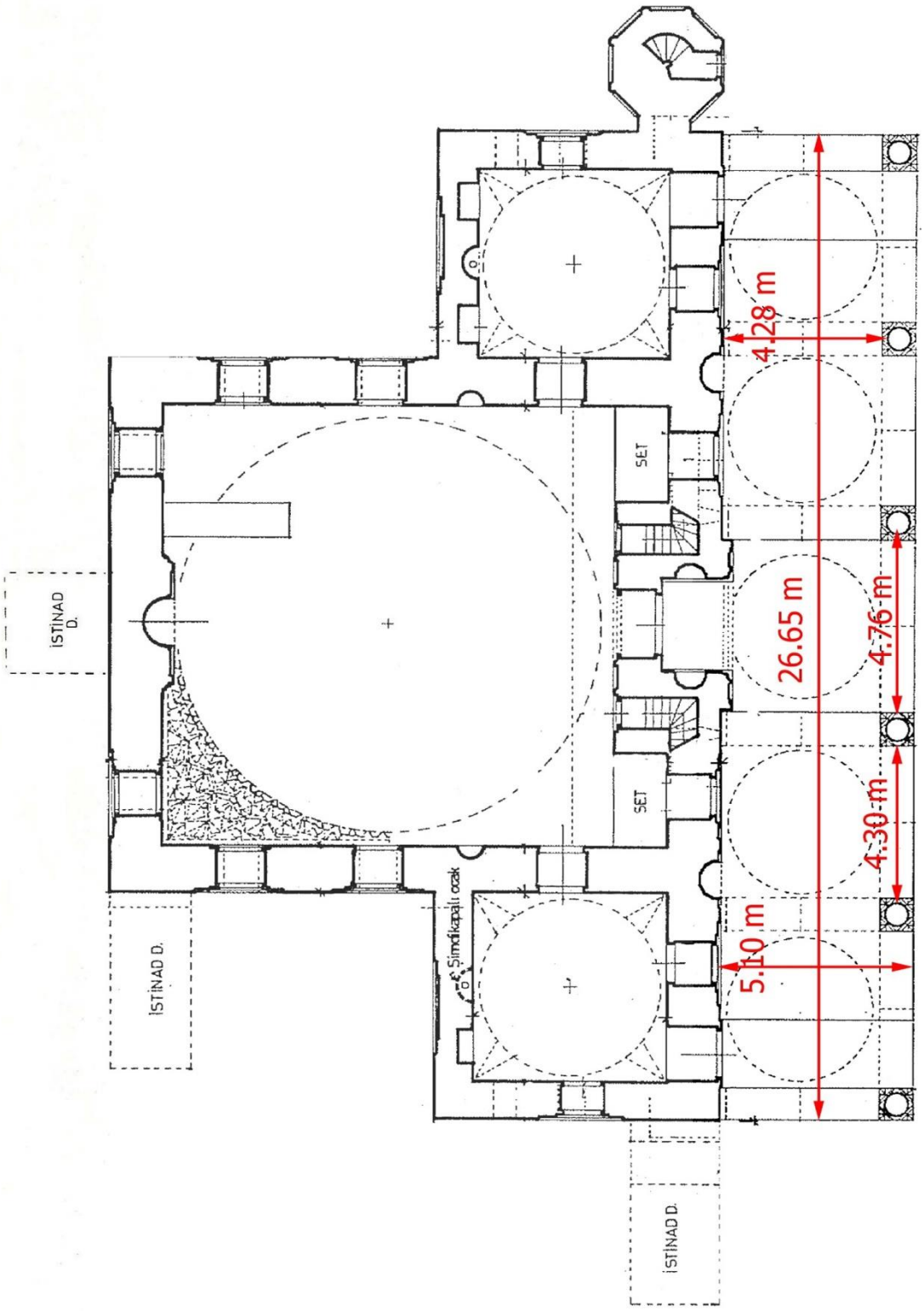
Yapının kendine ait bir iç avlusu bulunmamaktadır. Külliye avlusu içerisinde doğuda yer alan imaret yapısı ve diğer yönlerde yer alan yollar ile alçak bir duvarla sınırlandırılmıştır.

4.1.1.2. Ölçüler ve Oranlar

Son Cemaat Yeri Revaklarının Ölçüleri: Caminin kuzey beden duvarına bitişik yer alan son cemaat yeri 5.10 m. derinliğinde, 26.65 m. genişliğindedir. Toplam alanı 135.91 metrekare olan revakın, sol kanadı 11.09 m. sağ kanadı ise 10.99 m. giriş revak birimi ise 5.10 m. genişliğindedir. Giriş revakı avlu revak zemininden 0.16 m. yüksekliğinde, yan kanatlardaki revak birimleri ise 0.67 m. yüksekliğinde bir platform üzerinde yer almaktadır. Revak birimlerinin üzeri kubbe ile örtülüdür. Yan kanatlarda revak zemininden itibaren kubbe kilit taşı yüksekliği ortalama 11.07 m. giriş biriminde ise 12.69 metre yüksekliğindedir. Kubbe eteği yüksekliği yan kanatlarda revak zemininden itibaren ortalama 8.75 m. giriş biriminde 10.15 m. minarenin hemen yanındaki revak biriminde yer alan tabhâne girişinde ise avlu zemininden itibaren 9.12 metredir. Kubbelerin oturduğu sütunlar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin revak zemininden itibaren kilit taşı yüksekliği yan kanatlarda ortalama 7.98 m. giriş birimde 8.87 m. sütunlardan cami beden duvarına atılan kemerlerin kilit taşı yükseklikleri ise 7.96 metredir. Kubbelerin oturduğu kemerlerin sütunlar arasında yer alan kemer açıklığı ölçüleri yan kanatlarda ortalama 4.13 m, giriş biriminde 4.71 metre, sütunlardan cami beden duvarına atılan kemer açıklığı ise 3.95 metredir (Tablo 1, Çizim 1).

Revak birimlerindeki kemerler altı adet sütun üzerine oturmaktadır. Platform üzerinde yer alan sütunların kaide ve başlıkları dâhil gergi demirine kadar olan

yükseklikleri ortalama 5.44 metredir. Sütun kaideleri kare formunda ortalama 0.87 m. genişliğinde, 0.88 m. derinliğinde ortalama 0.66 m. yüksekliğindedir. Sütun gövdesinin başlangıç ile bitiş noktasında birer tunç bilezik yer almaktadır. Alt ve üst kısımda yer alan bilezikler 0.13 m. yüksekliğindedir. Sütunların gövde kısımları ise malzeme olarak Marmara mermerinden olup, çevreleri ortalama 2.36 metre, çapları 0.75 metre, yükseklikleri ise ortalama 4.05 metredir. Sütun başlığında motif olarak mukarnas kullanılmıştır ve yastık ile birlikte ortalama 0.73 m. yüksekliğe sahiptir (Tablo 2, Çizim 14). Sütunların birbiri arasındaki aralıkları gövde ortasından ölçüldüğünde ortalama 4.30 metre, giriş birimi 4.76 metre, sütunların caminin kuzey beden duvarı ile arası ise ortalama 4.28 metredir (Şekil 1).

Şekil 1: Tokat Hâtuniye Cami Planı (İ. Aydın Yüksel'den alınarak ölçülendirilmiştir)

Son Cemaat Yeri Revaklarının Oranları: Son cemaat yerinde bulunan yan kanatlardaki revak birimlerinden elde edilen ölçüler, tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Düşey olarak alınan yükseklik ölçülerinin tamamında son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ölçüler kullanılmıştır. Buna göre, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **7.98 / 5.44 = 1.47**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **8.75 / 5.44 = 1.61**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 1+√5/2 (1+√5/2=1.618) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **11.07 / 5.44 = 2.03**'dür. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 2 katını vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **8.75 / 7.98 = 1.09**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 10/9 (10/9=1.11) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **11.07 / 7.98 = 1.39**'dur. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı ise **11.07 / 8.75 = 1.26**'dır. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin yaklaşık 5/4 (5/4=1.25) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 3, Çizim 27).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **2.32 / 2.54 = 0.91**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı yaklaşık olarak 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.54 / 5.44 = 0.46**'dır. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.32 / 5.44 = 0.43**'dür. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan

yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **3.09 / 2.54 = 1.21**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 6/5 (6/5=1.20) oran değeri kemer yüksekliğini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.09 / 5.44 = 0.57**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 3/5 (3/5=0.60) oranına tekabül etmektedir. Revak birimi, sütunun üst bitiminden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **5.63 / 5.44 = 1.03** oranını vermektedir ki bu oran en sade ifadesi ile **1.00** tam sayı değerine sahip olduklarını göstermektedir (Tablo 3, Çizim 28). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.86 / 5.44 = 0.89**'dur. Başka bir ifade ile 1.00 tam sayı değerine yakın olan oran değerinin, kubbeye geçiş yüksekliği ile birlikte tam olarak 1.00 tam sayı değerini verdiği yukarıda da görülmektedir (Tablo 15).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **5.44 / 11.07 = 0.49**'dur. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/2'sine tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.92 / 11.07 = 0.26**'dır. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.32 / 11.07 = 0.21**'dir. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/5'ine tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 16, Çizim 29).

Son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey olarak alınan sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.44 / 4.30 = 1.26**'dır. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 5/4 (5/4=1.25) oran değerini ifade eden bir dikdörtgen form oluşmaktadır. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **7.98 / 4.30 = 1.86**'dır. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda yaklaşık olarak 2/1 (2/1=2.00) oran değerini ifade eden bir dikdörtgen form uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **8.75 / 4.30 = 2.03**'dür. Başka bir ifade ile kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ölçüsü de yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen form uygulanmıştır. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **11.07 / 4.30 = 2.57**'dir (Tablo 4, Çizim 63). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki aralığın da 4.28 metre derinliğinde olması ile bu hususta kare prizmatik bir boyut uygulaması mevcuttur.

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **7.98 / 4.13 = 1.93**'dür. Bu veriye göre revak biriminde dikey kenar olarak kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği, yatay kenar olarak da kemer açıklık ölçüsü alındığında bu bölümde dikey doğrultuda yaklaşık 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen form ortaya çıkmaktadır. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **8.75 / 4.13 = 2.11**'dir. Başka bir ifade ile kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ölçüsü de yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda yaklaşık 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen form uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **11.07 / 4.13 = 2.68**'dir (Tablo 4, Çizim 64). Bunun yanı sıra sütün ile duvar

arasındaki kemer açıklığının da 3.95 metre derinliğinde olması ile bu hususta kare prizmatik bir boyut uygulaması mevcuttur.

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **2.32 / 4.13 = 0.56**'dır. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda yaklaşık 3/5 (3/5=0.60) oran değerini ifade eden bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **2.54 / 4.13 = 0.615**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda 1/1.618 (1/1.618=0.618) oranı yani Altın Dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **3.09 / 4.13 = 0.75**'dir. Sözel olarak ifade etmek gerekirse kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda ¾ (3/4=0.75) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi, sütunun üst bitiminden iki ayrı bölüme ayrıldığında kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **5.63 / 4.13 = 1.36** oranını vermektedir. Bu veriye göre geometrik olarak dikey doğrultuda 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 65).

Son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden itibaren sadece düşey ölçüler sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından alınan açıklığa göre oranı, **5.44 / 5.05 = 1.08**'dir. Sözel olarak ifade etmek gerekirse revak biriminde, dikey kenarın sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik, yatay kenarın sütunların yarıçapları arasındaki açıklık kabul edildiğinde bu bölümde geometrik olarak kare bir formun uygulandığı görülmektedir. Ayrıca sütun çapından itibaren alınan 4.66 metre derinlik göz önünde bulundurulduğunda bu bölümde yakın değerlere sahip kare prizma formundadır. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların

yarıçapından alınan açıklığa göre oranı **7.98 / 5.05 = 1.58**'dir. Bu veriye göre dikey kenarı kemer kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenarı sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 8/5 (8/5=1.60) oranında bir dikdörtgen form oluşmaktadır. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından alınan açıklığa göre oranı **8.75 / 5.05 = 1.73**'dür. Bu veriye göre dikey kenarı kubbe eteğine kadar olan yükseklik, yatay kenarı sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen form oluşmaktadır. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından alınan açıklığa göre oranı **11.07 / 5.05 = 2.19**'dur. Bu veriye göre dikey kenarı kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenarı sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda yaklaşık 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen form oluşmaktadır (Tablo 3, Çizim 100).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçapından alınan açıklığa göre oranı **2.32 / 5.05 = 0.46**'dır. Başka bir ifade ile kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren açıklık ölçüsü de yatay kenar kabul edildiğinde bu bölümde yatay doğrultuda yaklaşık olarak (1/2=0.50) oranının uygulandığı dikdörtgen bir form oluştuğu görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçapından alınan açıklığa göre oranı **2.54 / 5.05 = 0.50**'dir. Başka bir ifade ile kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapından alınan açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında yatay doğrultuda (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından alınan açıklığa göre oranı **3.09 / 5.05 = 0.611**'dir. Diğer bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapı arasındaki açıklık ölçüsü de yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda **1/1.618** (1/1.618 = 0.618) oranının yani Altın Dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki bölüme ayrıldığında, kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsüne göre oranlandığında **5.63 / 5.05 = 1.11** oranına sahiptir ki bu bölümde geometrik olarak yaklaşık kare bir formun uygulandığı görülmektedir.

Ayrıca kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte, 5.03 metre olan derinlik göz önüne alındığında bu bölümde yakın değerlere sahip kare prizma formunun uygulandığı görülmektedir. Bu verilere göre revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren ikiye ayrıldığında, birbirine çok yakın oranlara sahip iki küp formundan oluşmaktadır (Tablo 3, Çizim 101).

Son cemaat yerinde yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir. Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, kaide yüksekliğine oranı, **5.44 / 0.66 = 8.24**'dür. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **5.44 / 4.05 = 1.34**'dür (Tablo 6, Çizim 125). Başka bir ifade ile sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oran değeri gövde yüksekliğini vermektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı, **5.44 / 0.73 = 7.45**'dir. Gövde yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı, **4.05 / 0.66 = 6.14**'dür. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **4.05 / 0.73 = 5.55**'dir. Sütun başlığı yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı ise **0.73 / 0.66 = 1.11**'dir (Tablo 6, Çizim 14).

4.1.2. Tokat Hâtuniye İmareti

Kayıtlarda harabe olarak bulunulduğu belirtilen imaretin günümüzde kapsamlı bir restorasyon geçirerek ayağa kaldırıldığı görülmüştür. Plan bakımından, uzunlamasına gelişen dikdörtgen formuna sahip olan imaret yapısı üstü beşik tonoz formunda cam malzeme ile örtülüdür. Günümüzde özel ticari kullanıma sunularak restoran olarak hizmet vermektedir. Yapının restorasyonunda kullanılan malzeme kayıtlarda belirtildiği şekilde özgün malzemesi olan moloz taş ve tuğla kullanılmıştır.[46]

4.1.3. Tokat Hâtuniye Medresesi

Günümüzde medresenin kalıntıları dahî mevcut değildir. Gabriel'e ait medresenin plan çiziminde, orta aksında bir dershane birimi, her iki yanda yer alan

[46] Bkz. (35), YÜKSEL, 389.

altışar öğrenci hücresi ile U formunda revaklı avluya sahip olduğu görülmektedir. Yapı kütlesi içerisinde tüm birimlerin üzeri ise kubbe ile örtülüdür. İ. Aydın Yüksel ise plan çizimini vermekte ve vakfiyedeki bilgilerin neticesinde planın kusurlu olabilme ihtimalinden bahsetmektedir.[47]

4.2. Amasya II. Bâyezid Külliyesi

Külliye içerisinde yer alan cami, medrese ve imaret yapıları günümüze gelmiştir. Bunun dışında var olan bir mektep ile sonradan ilave edildiği düşünülen darü'l-kurra ve darü'l-hattat yapıları günümüze gelememiştir. Külliyenin vakfiyesinde belirtilen tarih 1496[48] yılını taşımaktadır.

4.2.1. Amasya II. Bâyezid Cami

4.2.1.1. Genel Tanım

Tarihi: Cami, yapısı kitabesine göre 1486[49] yılında inşa edilmiştir.

Banisi: Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilmiştir.

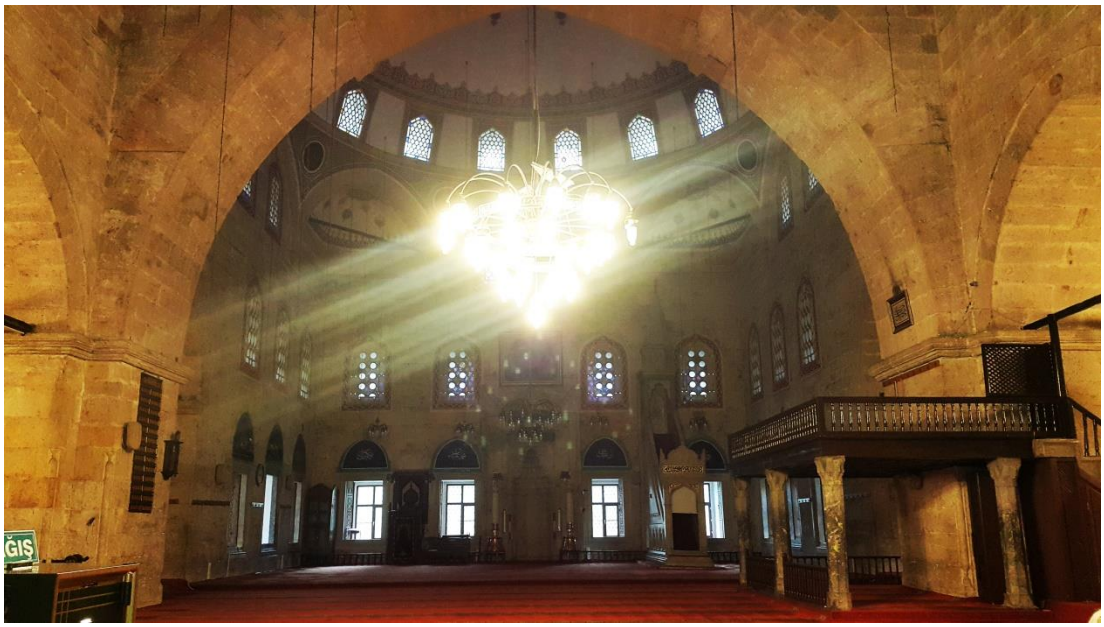
Mimarı: Mimarı hakkında tartışmalar mevcut olmakla beraber mimarının Ya'kub-şah bin Sultan Şah olduğu düşünülmektedir.[50]

Konumu: Külliye, Amasya'nın merkez ilçesi, Hacı İlyas Mahallesi, Amasya Merkez Mustafa Kemal Paşa Caddesi üzerinde yer almaktadır. Yeşil ırmağa paralel eksenal planlamaya sahip külliye merkezinde cami yapısı, doğusunda imaret ve batısında ise medrese yapısı yer almaktadır. Külliye, düz ve geniş bir arazi üzerine inşa edilmiştir.

Mimarisi: Cami, kare bir plan kurgusu içerisinde iç mekânda, kareye yakın dikdörtgen formda iki kubbe ile örtülü iki bölüm halinde ana ibadet mekânı ile her iki yanında küçük üçer kubbe ile örtülü yan mekânlardan meydana gelmektedir. Dış

[47] Bkz. (35), YÜKSEL, 388-389.
[48] Bkz. (35), YÜKSEL, 16.
[49] Bkz. (35), YÜKSEL, 23.
[50] Rıfkı Melûl MERİÇ, **Yıllık Araştırmalar Dergisi II (1957) - Beyazıd Camiî Mimarı, II. Sultan Bâyezid Zamanı Binaları, Mimarları, San'at Eserleri ve Sanâtkarları**, 27.

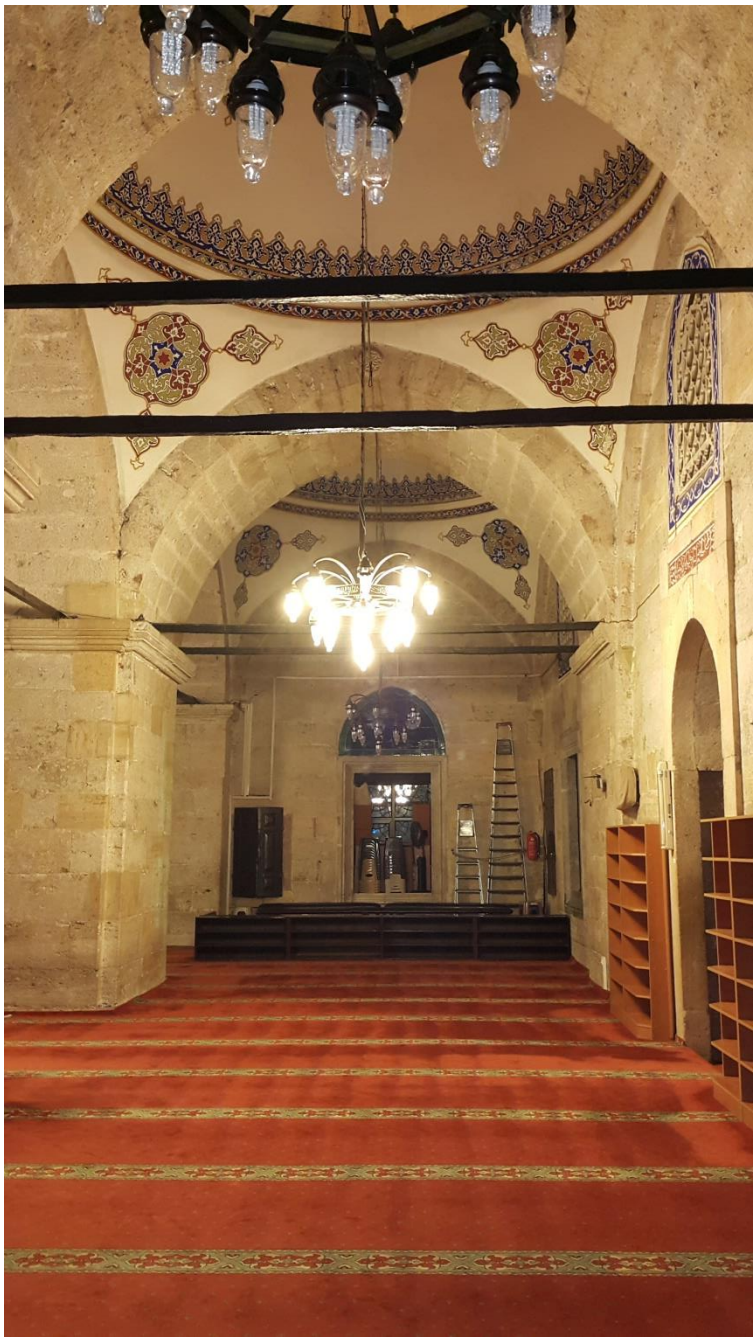
mekânda ise kuzey beden duvarına bitişik yer alan kubbeli beş birimli son cemaat yeri ve her iki yanında bitişik şekilde konumlanan minarelerden oluşmaktadır. Mihrap aksında yer alan cümle kapısından iç mekâna geçişte yer alan birinci kubbe hemen hemen kareye yakın bir formda sekizgen kasnak üzerine oturmaktadır. Kubbeye geçiş dört köşede yer alan tromplar ile gerçekleşmektedir. Tromp ve kasnak kemerleri duvara oturtulmuştur. Kubbeler, her iki kubbenin ortasında kalan ve mekânı dikine iki parçaya bölen masif bir kemer ile diğer kenarlarda duvar tarafından taşınmaktadır. Mekânı dik olarak ikiye bölen kemer, masif ayaklara oturmaktadır. İkinci kubbede birinci kubbenin form ve taşıyıcı sistem olarak bir benzeridir. Mihrap önünde yer alan ikinci kubbenin örttüğü mekân, giriş kısmında yer alan ikinci kubbenin örttüğü mekâna göre kot farkı bulunmaktadır (Fotoğraf 4).

Fotoğraf 4: Amasya II. Bâyezid Cami İç Mekân Güney Cephesi

Yan mekânlar, form olarak zaviyeli-cami tipolojisine uygun olsa da ana ibadet mekânına dâhil olmasıyla Osmanlı mimarisinde kullanılan bu plan tipolojisinden yavaş yavaş kopmakta olduğunun bir göstergesidir. Yan kanatlar plan olarak camiye bitişik, kuzey beden duvarından itibaren başlayıp mihrap yönüne doğru ikinci kubbenin kuzey yönündeki köşe tromplarının hizasına kadar uzamaktadır. Üst örtü olarak küçük üç kubbenin kullanıldığı yan mekânlar, üç kemer

ile geçiş sağlanmakta ve kemerler kuzey ve güney yönünde duvar payesine ortada ise kare formunda iki serbest payeye oturmaktadır. Serbest payelerden mihrap yönünde olan iki kubbenin oturduğu ana kemeri de taşımaktadır. Yan kanatların iç mekân ile ilişkisi irdelendiğinde, taşıyıcı özellikleri ile ana ibadet mekânına strüktürel açıdan da dâhil olduğu görülmektedir (Fotoğraf 5). Caminin güney cephesinde yer alan palmet tepelikli mukarnas kavsaralı sade bir mihrap yer almaktadır. Güneybatısında köşesinde ise mermerden malzemeden sade işçiliğe sahip bir minber yer almaktadır. Kuzey beden duvarına bitişik cümle kapısının her iki yönünde yer alan merdivenler ile çıkılan bir mahfil yer almaktadır. Birinci kubbenin örttüğü mekânın kuzey duvarı boyunca uzanan mahfil, mihrap yönünde hafif çıkıntı yapmakta ve bu çıkıntı da taş konsollar taşımaktadır. Yapının masif ayakları ve kemerleri ile birlikte basık bir mekân oluşturmakla birlikte ışık sorunu göze çarpmaktadır (Fotoğraf 6). İkinci kubbenin üç yönünde açılan pencereler, bu mekânda aydınlatmada nispeten başarılı olsa da kuzey yönünde yer alan birinci kubbenin örttüğü mekânda ışık sorunu dikkat çekmektedir.

Fotoğraf 5: Amasya II. Bâyezid Cami İç Mekânda Yan Kanatlar

Fotoğraf 6: Amasya II. Bâyezid Cami İç Mekân Kuzey Cephesi

Caminin dış kütlesinde kuzey beden duvarına bitişik olarak beş birimli tasarlanan son cemaat yeri, altı adet mermer sütun üzerine oturan kemerler, beş kubbe tarafından örtülmüştür. Giriş aksı yan kanatlara göre daha dar tutulmuş ve daha yüksek bir kubbe ile giriş birimi farklılaşmaktadır. Yan kanatlar ise her iki yanda ikişer birimli olarak bir platform üzerinde yer almaktadır. Cümle kapısı mermer malzemeden, beden duvarında dışa doğru çıkma yapar. Dış kenarları profilli silmelerle sınırlandırılmış, üç kademeli olarak belirginleştirilmiştir. En içte yer alan kademenin içinde kavsarası mukarnas dolgu içinde iki sarkık motifi yer almaktadır. Kavsaranın altında dikdörtgen formda bir kitabe onunda altında kemerli bir giriş kapısı yer almaktadır. Kapının dışa çıkma yapan bölümlerinde ise birer mukarnaslı

niş ile üzerlerinde dikdörtgen formda birer kitabe ve çıkıntının dış kenarlarında birer kum saatli hareketli sütunceler bulunmaktadır (Fotoğraf 7).

Fotoğraf 7: Amasya II. Bâyezid Cami Son Cemaat Yeri Revakları

Yapının dış kütlesinde, kubbe kasnağı başlangıç hizasından beden duvarlarını ayıran ve yapıyı son cemaat yerini de dâhil ederek çepeçevre saran sade bir profilli silme yer almaktadır. Yapının yan kanatlarının nizami ölçüsü, ana ibadet mekânı ile bütünlük sağlamaktadır. Biri mihrabın arkasında diğer ikisi tabhane bölümlerindeki yan giriş kapılarında yer alan payandalar, yapının dış kütlesindeki kullanımı görsel olarak başarılı bir şekilde uygulanmış ve üzerleri birer kubbe ile örtülmüştür. Aynı şekilde yapının dış kütlesinde kubbelerin güney ve kuzey beden duvarlarındaki köşelerinde bulunan dört ağırlık kulesinin üzerleri kubbe ile örtülerek yapının görselliğine katkıda bulunmaktadır. Yapının dış kütlesinde minarelerin konumlandırılması da aynı tabhane birimlerinde olduğu gibi yapının strüktürüne katkıda bulunmaktadır. Simetrik bir şekilde yerleştirilen minareler, kuzey beden duvarının her iki köşesinde, yapının yan girişlerindeki ile güneydeki mihrap arkasında yer alan payandalarla birlikte uyum içinde olması da dikkat çekmektedir. Biri mihrap aksında diğer ikisi yan kanatlardaki yer alan küçük kubbelerin orta kubbe aksında yer alan giriş kapısıyla toplamda üç girişi bulunmaktadır.

Yapının son cemaat yerinde bulunan revak sütunları, kemerler ve cümle kapısında Marmara mermeri ile bunun dışında ana malzeme olarak beden duvarlarında ve minarelerde kesme taş kullanılmıştır.

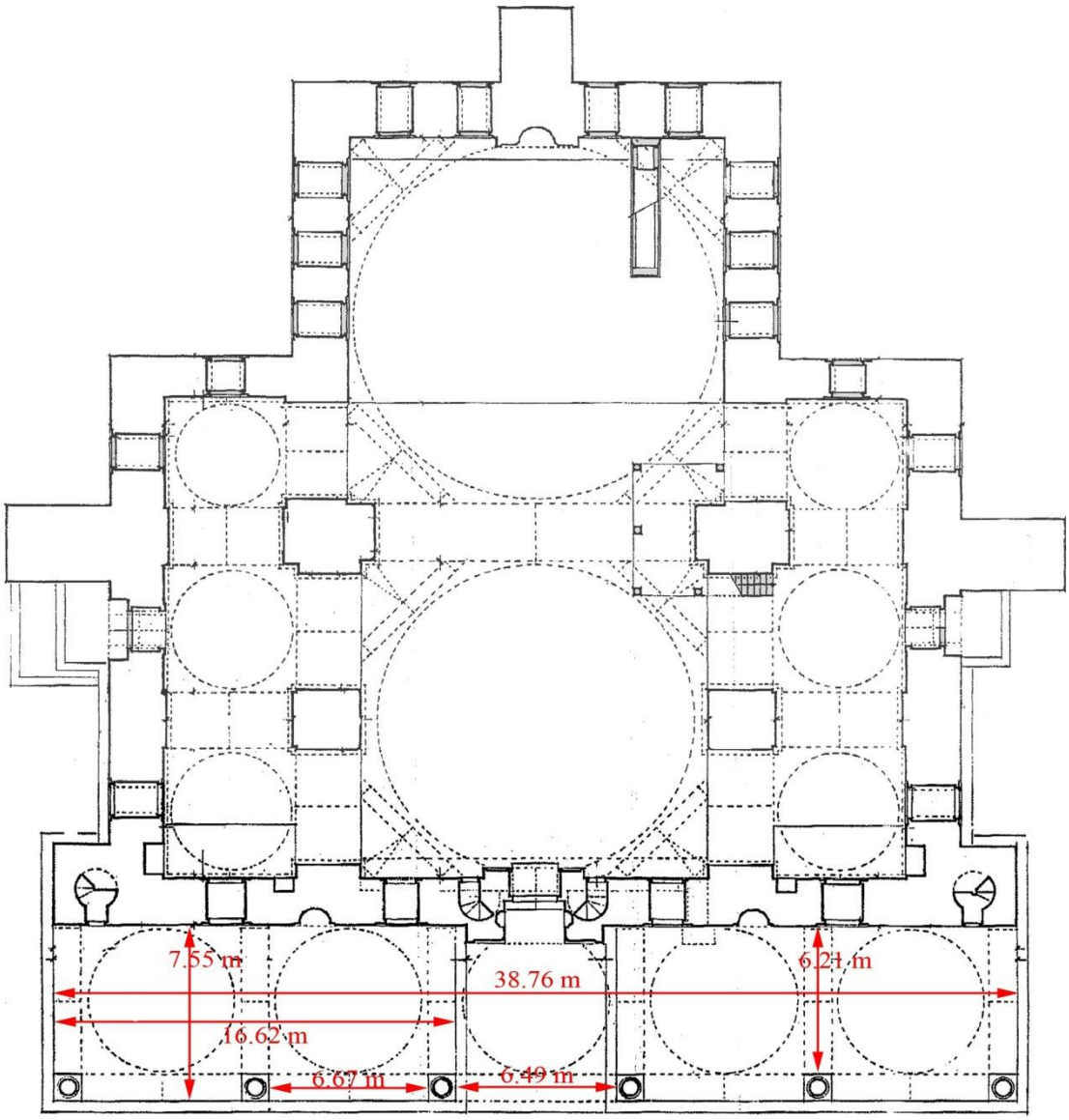
Son cemaat yerinin hemen karşısında giriş aksına göre yerleştirilmiş bir şadırvan bulunmaktadır. Şadırvan, dıştan sivri külah içten kubbe formunda olan örtüsünü ahşap direklerin taşıdığı ve ahşap kemerler ile birbirine bağlanan çokgen bir forma sahiptir. Merkezinde de mermer malzemeden üstü açık bir havuzu bulunmaktadır. Havuzun üstünde yer alan kubbe formunda yer alan örtüsünün eteklerinde, İstanbul manzarasına sahip kalem işi resimler yer almaktadır. Manzara resimlerinden oluşan kuşağın üstünde de dikdörtgen çerçeve içinde birde yazı kuşağı yer almaktadır.

Yapı, geniş bir avlu içerisinde yer almaktadır. Son cemaat yerinin kuzey yönünde çokgen planlı ahşap bir şadırvan bulunmaktadır. Kuzey ve güney yönünde yol ile batıda medrese, doğuda ise imaret yapısı ile sınırlandırılmıştır.

4.2.1.2. Ölçüler ve Oranlar

Son Cemaat Yeri Revaklarının Ölçüleri: Caminin kuzey beden duvarına bitişik yer alan son cemaat yeri 7.55 m. derinliğinde, 38.86 m. genişliğindedir. Son cemaat yerinin toplan alanı 293.39 metrekaredir. Giriş revakının her iki yanında yer alan yan kanatlar 0.95 m. yüksekliğindeki bir platform üzerinde yer almakta ve ortalama 16.38 metre, giriş revakı ise 6.10 metre genişliğindedir. Üst örtü olarak kubbe kullanılan son cemaat yeri revaklarının yan kanatlarda revak zemininden itibaren ortalama kubbe kilit taşı yüksekliği 12.57 m. giriş aksında ise 13.40 metredir. Kubbe eteği yüksekliği yan kanatlardaki birimlerde revak zemininden itibaren ortalama 9.92 m. giriş biriminde ise 10.62 m. yüksekliğindedir. Yan kanatlarda yer alan sütunların arasındaki kemerlerin kilit taşı yüksekliği ortalama 8.99 metre, giriş biriminde ise 9.85 metre, sütun ile duvar arasındaki kemerlerin kilit taşı yüksekliği ise ortalama 9.02 metredir. Sütunlar arasında yer alan kemerlerin açıklık ölçüsü yan kanatlarda 6.47 metre, giriş biriminde ise 6.26 metre, sütun ile duvar arasında yer alan kemerlerin açıklık ölçüsü ise 5.84 metredir (Tablo 1, Çizim 2).

Revak birimlerinde yer alan beş kemer, altı sütun üzerinde oturmaktadır. Platform üzerinde yer alan sütunların kaide ve başlıkları dâhil gergi demirine kadar yükseklikleri ortalama 5.64 metredir. Sütunların kaideleri kare formunda olup ortalama 1.09 m. genişliğinde, 1.10 m. derinliğinde olup ortalama 0.52 m. yüksekliğe sahiptir. Sütun gövdelerinin başlangıç ve bitiş noktalarında birer adet 0.25 m. yüksekliğinde boğumlu tunç bilezikler yer almaktadır. Sütun gövdeleri Marmara mermerinden olup ortalama yükseklikleri 4.22 metredir. Sütun gövdeleri orta aksından itibaren çevreleri 2.85 metre, çapları ise ortalama 0.91 metredir. Sütun başlıklarında ise mukarnas başlık kullanılmış ve yastık ile birlikte ortalama 0.90 m. yüksekliğindedir (Tablo 2, Çizim 15). Sütun aralıkları ise sütunlar arasında ortalama 6.67 m. giriş biriminde 6.49 metre, sütunların duvar ile arasındaki mesafe ise ortalama 6.21 metredir (Şekil 2).

Şekil 2: Amasya II. Bâyezid Cami Planı (İ. Aydın Yüksel'den alınarak ölçülendirilmiştir)

Son Cemaat Yeri Revaklarının Oranları: Son cemaat yerinde bulunan yan kanatlardaki revak birimlerinden elde edilen ölçüler, tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Düşey olarak alınan yükseklik ölçülerinin tamamında son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ölçüler kullanılmıştır. Buna göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **8.99 / 5.64 = 1.59**'dur. Bu veriye

göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 8/5 (8/5=1.60) oranı sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **9.92 / 5.64 = 1.76**'dır. Başka bir ifade ile kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin yaklaşık 5/3 (5/3=1.66) oran değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği ifade etmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **12.57 / 5.64 = 2.23**'dür. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **9.92 / 8.99 = 1.10**'dur. Başka bir ifade ile revak zemininden itibaren kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 10/9 (10/9=1.11) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **12.57 / 8.99 = 1.40**'dır. Başka bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Bu verideki değer Tokat Camisinin son cemaat yerinde de karşımıza çıkmaktadır. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı ise **12.57 / 9.92 = 1.27**'dir. Sözel olarak ifade etmek gerekirse revak biriminde revak zemininden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 3, Çizim 30).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **2.65 / 3.35 = 0.79**'dur. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, kemer yüksekliğinin 4/5 (4/5=0.80) oranına tekabül etmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.35 / 5.64 = 0.59**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 3/5 (3/5=0.60) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.65 / 5.64 = 0.47**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **3.58 / 3.35 = 1.07**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliği ile olan oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.58 / 5.64 = 0.63**'dür. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt

noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 1/1.618 (1/1.618=0.618) oranına yani Altın Oran değerine tekabül etmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **6.93 / 5.64 = 1.23** oranını vermektedir ki bu oran en sade ifadesi ile 5/4 (5/4=1.25)'e tekabül etmektedir (Tablo 3, Çizim 31). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **6.00 / 5.64 = 1.06**'dır. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı **1.00** tam sayı değerine yakındır (Tablo 15).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **5.64 / 12.57 = 0.45**'dir. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√5'ine (1/√5=0.447) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.81 / 12.57 = 0.30**'dur. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/3'üne (1/3=0.33) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.65 / 12.57 = 0.21**'dir. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/5'ine (1/5=0.20) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 16, Çizim 32).

Son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey olarak alınan ölçüler içerisinde yer alan sütun, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşı yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığımızda aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.64 / 6.67 = 0.85**'dir. Bu veriye göre dikey kenar sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütun aralığı olarak alındığında bu

bölümde yatay doğrultuda 5/6 (5/6=0.83) oran değerini ifade eden dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **8.99 / 6.67 = 1.35**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 4/3 (4/3=1.33) oran değerini ifade etmekte olan bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **9.92 / 6.67 = 1.49**'dur. Başka bir ifadeyle kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı da yatay kenar olarak kabul edildiğinde bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formu oluşmaktadır. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **12.57 / 6.67 = 1.88**'dir. Bu veriye göre dikey kenar kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütun aralığı olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 66). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki aralığın da 6.21 metre derinliğinde olması ile bu hususta kare prizmaya yakın bir dikdörtgen prizma uygulaması mevcuttur.

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **8.99 / 6.47 = 1.39**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 4/3 (4/3=1.33) oran değerini ifade etmekte olan bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **9.92 / 6.47 = 1.53**'dür. Başka bir ifadeyle kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı da yatay kenar olarak kabul edildiğinde bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formu oluşmaktadır. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **12.57 / 6.47 = 1.94**'dür. Sözel olarak ifade etmek gerekirse dikey kenar kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise kemer açıklığı olarak kabul edildiğinde bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen form ortaya çıkmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki yatay kenar olarak sütun aralığı ile kemer açıklığı oranlamalarında görülen benzerlik sütunların yarıçapının, sütunlara oturtulan

kemer ayaklarının genişliği ile yakın ölçülerde olduğunu göstermektedir (Tablo 4, Çizim 67).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **2.65 / 6.47 = 0.41**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **3.35 / 6.47 = 0.52**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **3.58 / 6.47 = 0.55**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı da yatay kenar olarak alındığında yatay doğrultuda uzanan 3/5 (3/5=0.60) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **6.93 / 6.47 = 1.07** oranını vermektedir. Bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranının yani kare bir formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 68). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki kemer açıklığının da 5.84 metre derinliğinde olması ile bu hususta hacimsel olarak dikdörtgen prizma görülmektedir.

Son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey ölçüler sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından alınan açıklığa göre oranı **5.64 / 7.58 = 0.74**'dür. Başka bir ifade ile sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin dikey kenar, sütunların yarıçaplarından alınan açıklık ise yatay kenar olarak kabul edildiğinde bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ¾ (3/4=0.75) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından alınan açıklığa göre oranı **8.99 / 7.58 = 1.19**'dur. Bu veriye göre kemer

kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 6/5 (6/5=1.20) oran değerini ifade etmekte olan bir dikdörtgen form uygulanmıştır. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından alınan açıklığa göre oranı **9.92 / 7.58 = 1.31**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçaplarından alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak kabul edildiğinde bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından alınan açıklığa göre oranı **12.57 / 7.58 = 1.66**'dır. Sözel olarak ifade etmek gerekirse revak biriminde kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçaplarından alınan açıklık ölçüsü yatay kenar olarak kabul edildiğinde bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 102).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçapından alınan açıklığa göre oranı **2.65 / 7.58 = 0.35**'dir. Başka bir ifade ile kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak kabul edildiğinde bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçapından alınan açıklığa göre oranı **3.35 / 7.58 = 0.44**'dür. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından alınan açıklık ölçüsü yatay kenar olarak kabul edildiğinde bu bölümde yatay doğrultuda ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından alınan açıklığa göre oranı **3.58 / 7.58 = 0.47**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü yatay kenar olarak kabul edildiğinde bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi, sütunun üst bitiminden itibaren iki bölüme ayrıldığında, kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsüne oranlandığında **6.93 / 7.58 = 0.91** oranını vermektedir ki geometrik olarak kare bir form uygulandığı görülmektedir (Tablo 5,

Çizim 103). Bunun yanı sıra bu bölümde sütunların yarıçapından alınan derinliğin de 7.12 metre olduğu göz önünde bulundurulduğunda yakın değerlere sahip bir küp formunun oluştuğu görülmektedir (Çizim 252).

Bu verilere göre revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren ikiye ayrıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yükseklikte ¾ oranında bir dikdörtgen form, sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğe kadar olan bölümde ise kare (küp) bir form uygulandığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan ikinci bölümdeki kare (küp) form ise kemer ve kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan her iki yükseklikte de yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2+1/2=2/2=1) oranındaki dikdörtgen formları kullanılarak elde edilmektedir.

Son cemaat yerinde yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, kaide yüksekliğine oranı, **5.64 / 0.52 = 10.85**'dir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **5.64 / 4.22 = 1.34**'dür (Tablo 6, Çizim 126). Başka bir ifade ile sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranı gövde yüksekliğini vermektedir. Sütun yüksekliğinin, sütun başlığına oranı, **5.64 / 0.90 = 6.27**'dir. Gövde yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı, **4.22 / 0.52 = 8.12**'dir. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **4.22 / 0.90 = 4.69**'dur. Sütun başlığı yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı ise **0.90 / 0.52 = 1.73**'dür (Tablo 6, Çizim 15).

4.2.2. Amasya II. Bâyezid Medresesi

4.2.2.1. Genel Tanım

Tarihi: Medrese yapısı cami ile aynı tarihte 891/1486[51] yılında inşa edilmiştir.

Mimarı: Yapının mimarı hakkında kesin bilgiler bulunmamaktadır.

[51] Bkz. (35), YÜKSEL, 26.

Banisi: Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilmiştir.

Konumu: Külliyenin parçası olan diğer yapılar ile aynı avluyu paylaşmakta ve merkezde konumlanan cami yapısının batısında yer almaktadır.

Mimarisi: Plan bakımından dikdörtgen formunda olan medrese yapısı, U planlı revaklı avlusu, güney cephesinin orta aksında dışa çıkıntı yapan bir dershane birimi ile her iki yanda simetrik olarak yerleştirilmiş on sekiz öğrenci hücresinden oluşmaktadır. Avlu giriş kapısı ile aynı aks üzerinde güney cephesinde yer alan dershane birimi, kare formda olan iç mekânını pandantifler ile geçilen ve sekizgen kasnağa sahip tek bir kubbe örtmektedir. Dershane biriminin bulunduğu cephede her iki yanda üçer, diğer cephelerde ise güney cephesinin köşeleri hariç altışar öğrenci hücresi bulunmaktadır. Toplamda on sekiz olan öğrenci hücreleri de dershane birimi gibi kare formda ve sekizgen kasnağa sahip tek kubbe ile örtülüdür. U planlı revaklı avlu on beş birimli olarak doğu, batı ve güney cephesi boyunca uzanmaktadır. Güney cephesinde avluya açılan revak birimlerinde, dershanenin giriş revakına göre yan kanatlarda yer alan ikişer revak birimi daha dar tutulmuştur. Doğu ve batı cephesindeki revak birimleri ise birbirleri ile benzer ölçülere sahiptir. Revak birimlerinde üst örtü birimi olarak çapraz tonoz kullanılmış, tonozların kaburgaları, sütunlar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerler ile birlikte sekizgen formda olan ayaklara oturtulmuştur. Yalnızca dershane önünde yer alan giriş revak birimi sivri kemerlerin taşıdığı kubbe ile örtülmüştür. Revaklı avlunun ortasında daire formunda küçük ebatta bir havuzu bulunmaktadır. Medresenin kuzey cephesinin ortasında yer alan beşik tonoz ile örtülü kemerli bir kapıdan giriş sağlanmaktadır. Giriş kapısının her iki yanı sade bir duvar ile avlu revaklarına kadar uzanarak iç avluyu dış avlu ile ayırmaktadır. Dershane biriminin dışa çıkıntı yapan üç yüzeyinde dörder, toplamda on iki, öğrenci hücrelerinde ise ikisi altta biri üstte bulunan toplamda her hücre üç pencere ile aydınlatılır. Medresenin ana malzemesi, avlu revakında ayaklar ve başlıkları da dâhil olmak üzere kesme taştır (Fotoğraf 8).

Medrese yapısının kuzey noktası cami ile aynı hizada sınırlandırılmış ve dış kütlesi dâhil olmak üzere külliye yapılarının tamamında olduğu gibi çok nizami bir şekilde külliye avlusuna yerleştirilmiştir.

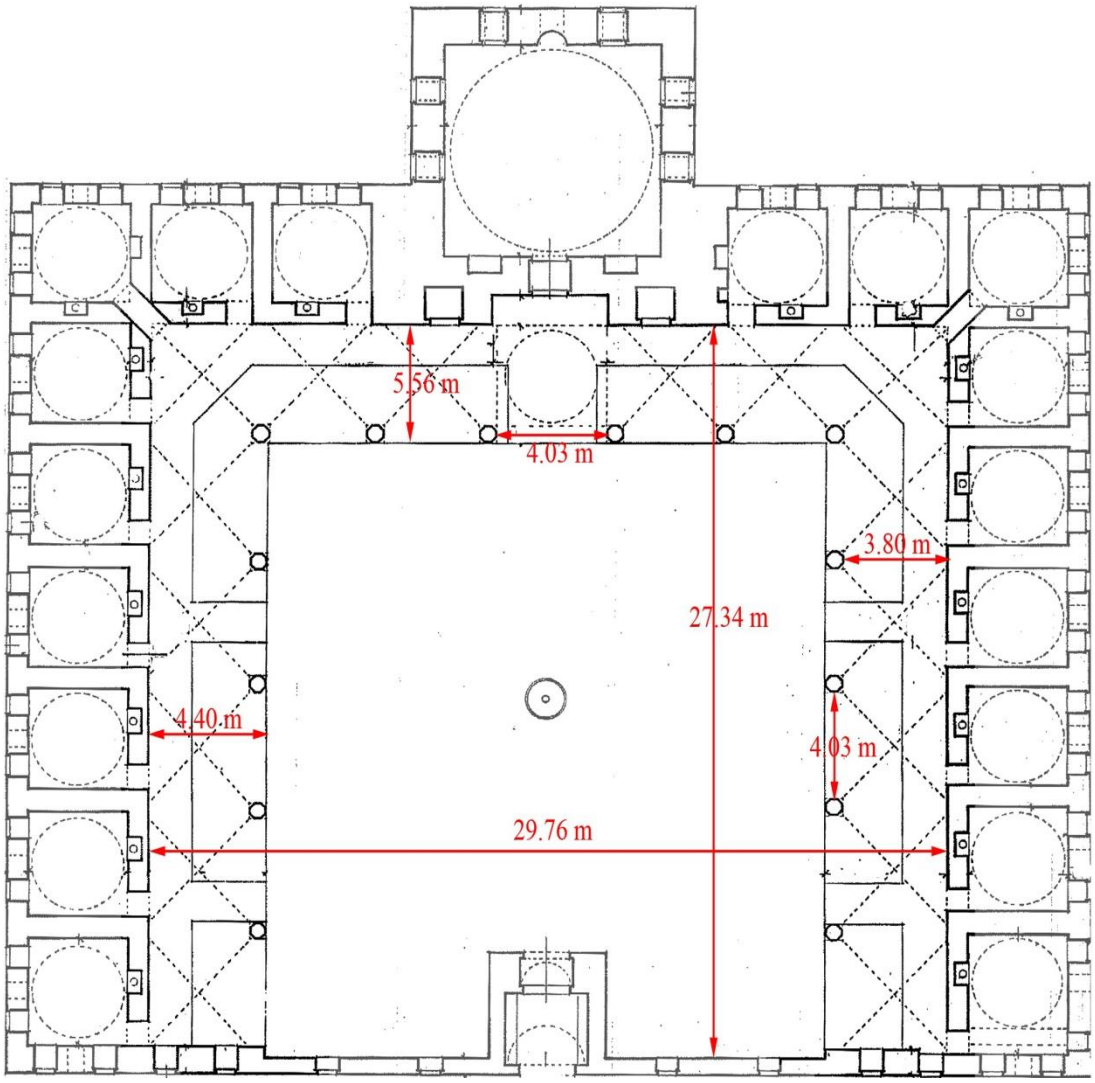
Fotoğraf 8: Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revakları

4.2.2.2. Ölçüler ve Oranlar

Avlu Revaklarının Ölçüleri: Medrese avlusu doğu, batı ve güney cepheleri revaklı, kuzey cephesi ise duvar ile sınırlandırılmıştır. Doğu cephesinin uzunluğu 27.56 m. derinliği 4.40 metre, batı cephesinin uzunluğu 27.34 m. derinliği 4.49 metre, güney cephesinin uzunluğu 29.76 m. derinliği ise 5.56 metredir. Avludaki revak alanı toplam 409.46 metrekaredir. Revak birimlerinin düşey taşıyıcı öğesi olan ayaklar bir platform üzerinde yer almaktadır. Revak birimleri dışında avlu içinde kalan alan ise 20.87 m. genişliğinde, 22.00 metre derinliğinde olmak üzere 459.14 metrekaredir. Revak birimlerinde yer alan yekpare platform ortalama 0.34 m. yüksekliğinde, 1.85 m. derinliğindedir. Revak birimlerini örten çapraz tonozun birleştiği kilit taşının, avlu zemininden yüksekliği ortalama 4.69 metredir. Yalnızca dershane biriminin önünde yer alan avlu revak biriminin üst örtüsü kubbedir. Bu kubbenin avlu revak zemininden itibaren kilit taşı yüksekliği 7.22 metre, kubbe etek yüksekliği ise 5.82 metredir. Diğer tüm revak birimlerinin üst örtüsünün çapraz tonoz ile örtülü olması sebebiyle sadece ayaklar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerler bulunmaktadır. Kemerlerin avlu zemininden itibaren kilit taşı yüksekliği ortalama 4.84 metredir.

Ayakların üzerine oturtulan kemerlerin, açıklık ölçüsü ortalama 3.89 metredir (Tablo 1, Çizim 3).

Avluyu "U" şeklinde saran revaklı bölümde yer alan on beş kemer, on dört serbest ayağa, doğu ve batı cephesinde de birer duvar payesine oturmaktadır. Bu sekiz kenarlı taş ayakların üzerinde yer aldığı platformda dâhil avlu zemininden itibaren gergi demirine kadar yüksekliği ortalama 3.18 metredir. Platform üzerinde doğrudan kaidesiz olarak gövde şeklinde yükselen ayak, birde köşeleri pahlanmış başlığı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Ayaklar, 0.65 m. genişliğinde, 0.65 m. derinliğe sahiptir. Ayağın gövde kısmı ortalama 2.30 metre yüksekliğindedir. Gövdenin devamında gövde ile aynı malzeme olan kesme taş ile yapılmış, köşeleri pahlanmış başlığı ise 0.54 m. yüksekliğe sahiptir (Tablo 2, Çizim 16). Ayakların birbiri arasındaki açıklık ortalama 4.03 metre, ayakların duvar ile arasındaki açıklık ise ortalama 3.80 metredir (Şekil 3).

Şekil 3: Amasya II. Bâyezid Medresesi Planı (İ. Aydın Yüksel'den alınarak ölçülendirilmiştir)

Avlu Revaklarının Oranları: Medresenin iç avlusunda bulunan revak birimlerinde sadece düşey olarak alınan ölçüler, tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Düşey olarak alınan yükseklik ölçülerinde avlu zemininden itibaren elde edilen ölçüler kullanılmıştır. Buna göre, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.84 / 3.18 = 1.52**'dir. Bu veriye göre revak birimlerinde kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranı sütunun üst bitimine kadar olan

yüksekliği vermektedir. Tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.69 / 3.18 = 1.47**'dir. Başka bir ifade ile tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranı sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **4.69 / 4.84 = 0.97**'dir. Başka bir ifade ile tonoz kilit taşına kadar olan yükseklik ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği 1 tam sayı değerini vermektedir. Bu durum kemer ayakları ile tonozun kaburgalarının sütunlara oturmasından kaynaklanmaktadır (Tablo 3, Çizim 33).

Güney cephede yer alan kubbeli revak biriminde ise, revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **5.82 / 3.18 = 1.83**'dür. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **7.22 / 3.18 = 2.27**'dir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **5.82 / 4.84 = 1.20**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 6/5 (6/5=1.20) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **7.22 / 4.84 = 1.49**'dur. Sözel olarak ifade etmek gerekirse kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranı kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı **7.22 / 5.82 = 1.24**'dür. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranı kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 3, Çizim 33).

Güney cephesinde bulunan kubbeli revak biriminde kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **1.40 / 1.66 = 0.84**'dür. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, kemer yüksekliğinin 5/6 (5/6=0.83) oranına tekabül etmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **1.66 / 3.18 = 0.52**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **1.40 / 3.18 = 0.44**'dür. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **2.38 / 1.66 = 1.43**'dir. Bu veriye göre kemer

kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri kemer yüksekliğini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.38 / 3.18 = 0.75**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ¾ (3/4=0.75) oranına tekabül etmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.04 / 3.18 = 1.27** oranını vermektedir ki en sade ifadesi ile 5/4 (5/4=1.25) oran değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 34). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.06 / 3.18 = 0.96**'dır. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı Amasya II. Bayezid Cami'nde olduğu gibi **1.00** tam sayı değerini vermektedir (Tablo 15).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.18 / 7.22 = 0.44**'dür. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√5'ine (1/√5=0.447) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **1.99 / 7.22 = 0.28**'dir. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne (1/4=0.25) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **1.40 / 7.22 = 0.19**'dur. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/5'ine (1/5=0.20) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 16, Çizim 35).

Avlu revak birimlerinde, avlu revak zemininden itibaren düşey olarak alınan ölçüler sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına ve tonoz kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin

iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı **3.18 / 4.03 = 0.79**'dur. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 4/5 (4/5=0.80) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı **4.84 / 4.03 = 1.20**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 6/5 (6/5=1.20) oranında bir dikdörtgen form uygulanmıştır. Tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **4.69 / 4.03 = 1.16**'dır (Tablo 4, Çizim 69).

Güney cephede yer alan kubbeli revak birime göre ise kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı, **5.82 / 4.03 = 1.44**'dür. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen form ortaya çıkmaktadır. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı ise **7.22 / 4.03 = 1.79**'dur. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Bkz. Tablo 4, Bkz. Çizim 69). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki aralığın da 3.80 metre derinliğinde olması ile bu hususta kare prizmatik bir boyut uygulaması mevcuttur.

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **4.84 / 3.89 = 1.24**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/4 (5/4=1.25) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **4.69 / 3.89 = 1.20**'dir. Bu veriye göre tonoz kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 6/5 (6/5=1.20) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 70).

Güney cephede yer alan kubbeli revak birimine göre ise kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **5.82 / 3.89 = 1.50**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı ise **7.22 / 3.89 = 1.86**'dır. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 70).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **1.40 / 3.89 = 0.36**'dır. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **1.66 / 3.89 = 0.43**'dür. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **2.38 / 3.89 = 0.611**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/1.618 (1/1.618=0.618) oranında bir dikdörtgen (Altın Dikdörtgen) formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki bölüme ayrıldığında kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğe kadar olan yükseklik, kemer açıklığına oranlandığında **4.04 / 3.89 = 1.04** oranı uygulanmıştır ki geometrik olarak kare bir formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 71). Ayrıca revak biriminde kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik için 3.62 metre olan derinliği de göz önüne alındığında, bu bölümde yakın değerlere sahip nispeten bir küp formunun oluştuğunu söylenebilir (Çizim 250).

Avlu revak birimlerinde, revak zemininden itibaren düşey ölçüler sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına ve tonoz kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay

çizgi ölçüsü olarak alınan ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı, **3.18 / 4.68 = 0.68**'dir. Bu veriye göre ayak yüksekliği dikey kenar, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 2/3 (2/3=0.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğinin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre **4.84 / 4.68 = 1.03**'dir. Tonoz kilit taşı yüksekliğinin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **4.69 / 4.68 = 1.00**'dir. Bu verilere göre kemer kilit taşına ve tonoz kilit taşına kadar olan yükseklikleri dikey kenar, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında bir kare formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 104). Ayrıca kemer kilit taşına ve tonoz kilit taşına kadar olan yükseklik için, ayakların yarıçapından alınan 4.45 metre olan derinlik de göz önünde bulundurulduğunda bu bölümlerde yakın değerlere sahip bir küp formunun oluştuğu görülmektedir (Çizim 251).

Güney cephesinde yer alan kubbeli revak birimine göre ise kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **5.82 / 4.68 = 1.24**'dür. Bu veriye göre dikey kenar olarak kubbe eteğine kadar olan yüksekliği, yatay kenar olarak ise ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/4 (5/4=1.25) oranında bir dikdörtgen form ortaya çıkmaktadır. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı ise **7.22 / 4.68 = 1.54**'dür. Başka bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 104).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **1.40 / 4.68 = 0.30**'dur. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **1.66 / 4.68 = 0.35**'dir. Başka bir şekilde ifade

etmek gerekirse kubbe ve kemer yükseklikleri dikey kenar, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak kabul edildiğinde bu bölümlerde yatay doğrultuda uzanan 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **2.38 / 4.68 = 0.51**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü yatay kenar olarak kabul edildiğinde bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Revak biriminde ayak yüksekliğinden itibaren tonoz kilit taşına kadar olan yükseklik, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranlandığında **1.51 / 4.68 = 0.32** oranı uygulanmıştır. Bu veriye göre dikey kenar kemer başlangıcından tonoz kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise ayakların yarıçapından itibaren alınan açıklık alındığında bu bölümde yatay doğrultuda 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 105).

Bu verilere göre revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren ikiye ayrıldığında sütun yüksekliğinde 2/3 oranında bir dikdörtgen form, sütun yüksekliğinden itibaren tonoz kilit taşı yüksekliğine kadar olan bölüm ise 1/3 oranında bir dikdörtgen bir form kullanılarak (2/3+1/3=3/3=1) bir küp formu elde edilmektedir (Çizim 251).

Ayrıca güney cephesinde yer alan kubbeli revak biriminde ise ayak yüksekliğinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranlandığında **4.04 / 4.68 = 0.86** oranı uygulanmıştır (Tablo 5, Çizim 105). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki açıklığın da, sütun yarıçapından alındığında 4.45 metre derinliğinde olması ile bu hususta kare prizmatik bir boyut uygulaması mevcuttur.

Medresenin avlusunda yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, platform, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, platform yüksekliğine oranı, **3.18 / 0.34 = 9.35**'dir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **3.18 / 2.30 = 1.38**'dir (Tablo 6, Çizim 127). Başka bir ifade ile sütunun üst bitimine

kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranı gövde yükseklini vermektedir. Sütun yüksekliğinin, sütun başlığına oranı, **3.18 / 0.54 = 5.89**'dur. Gövde yüksekliğinin, platform yüksekliğine oranı, **2.30 / 0.34 = 6.76**'dır. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **2.30 / 0.54 = 4.26**'dır. Sütun başlığı yüksekliğinin, platform yüksekliğine oranı ise **0.54 / 0.34 = 1.59**'dur (Tablo 6, Çizim 16).

4.2.3. Amasya II. Bâyezid İmareti

4.2.3.1. Genel Tanım

Tarihi: Yapının üzerinde inşa tarihi ile ilgili bir bilgi verilmemekle birlikte Cami ile medresenin yapıldığı 891/1486[52] senesinde inşasının bitirildiği düşünülmektedir.

Mimarı: Yapının mimarı hakkında kesin bilgi bulunmamaktadır.

Banisi: Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilmiştir.

Konumu: Külliyenin diğer yapıları ile birlikte aynı avluda yer alan imaret yapısı, külliyenin doğu ucunda yer almaktadır.

Mimarisi: Plan bakımından "L" biçiminde dikdörtgen bir plana sahip güney ve doğu cephesinden meydana gelmektedir. Güney cephesinde bulunan yapı kütlesi üç bölümlü, doğu cephesinde bulunan yapı kütlesi de iki bölüm halinde dikdörtgen formda iki yapı kütlesinden oluşmaktadır. İmaret yapısının ana giriş kapısı doğu cephesinin kuzey ucunda yer almaktadır. Giriş birimine göre, kuzey-güney doğrultusunda enine bir dikdörtgen plana sahip olan bu bölüm, duvarlara oturtulan iki kemer ile üç birime ayrılmıştır. Kemerlerin taşıdığı üst örtü birimi olarak da beşik tonoz kullanılmıştır (Fotoğraf 9). Doğu cephesinde güney duvarına bitişik olan ikinci bölüm ise güney duvarının bitiştiği noktada bir giriş kapısı bulunmakta ve aynı kuzey ucunda yer alan bölüm gibi bir plana sahip olmakla birlikte ondan daha küçük ebatlarda kareye yakın dikdörtgen planda enine iki bölüme ayrılan mekânı bir kemer ayırmaktadır. Kemerin kuzey ucundaki birim beşik tonoz ile güney ucundaki birim

[52] Bkz. (35), YÜKSEL, 23.

ise sivri tonoz ile örtülüdür. Güney cephesinde yer alan üç bölüm ise doğu-batı doğrultusunda enine genişleyen dikdörtgen formundadır. Güney cephesinin batı ucunda kalan bölüme giriş orta bölümde yer alan giriş kapısından sağlanmaktadır. Kare formunda olan bu mekân yapının en dikkat çekici bölümüdür. Bu mekânda duvara gömülü olan on beş adet dolap bulunmaktadır. Kaynaklarda dolaplı oda olarak da tasvir edilmiştir.[53] Günümüzde bu dolapların kapakları sökülmüş, kemerli bir niş şeklinde bırakılmıştır. Mekânın dört köşesinde altı, üst örtü biriminde ise dört ahşap geri yer almaktadır. Üst örtü birimi olarak da basık bir çapraz tonoz kullanılmıştır. Güney cephenin ortasında yer alan diğer bir bölümde doğu-batı yönünde enine genişleyen bir dikdörtgen plan formuna sahiptir. Dikine iki birime ayrılan bu bölümde kuzey yönündeki birim beşik tonoz ile güney yönündeki birimde üç fenerli kubbe ile doğu-batı yönünde kendi içinde üç birime ayrılmıştır. Mekânı dikine ikiye bölen, iki serbest iki de duvar payesi üzerinde üst örtü birimlerini taşıyan doğu-batı yönünde üç yuvarlak kemer almaktadır. Bu bölümde ayrıca iki ocak bulunmaktadır. Güney cephesinin batı ucunda yer alan diğer bölüm ise kare formunda bir plana sahiptir. Mekânın merkezinde bir serbest payenin taşıdığı kuzey-güney doğrultusunda iki kemer, mekânı iki birime bölmekte ve bu birimler iki beşik tonoz ile örtülmektedir.

İmaretin güney ve doğu cephesinden ibaret iki yapı kütlesinin önünde cephe revakları yer almaktadır. Yapının planına uygun "L" biçiminde olan bu revak birimleri toplamda on bir birimden meydana gelmektedir. Avluya açılan on revak birimi, doğu cephesinin kuzey ucunda yer alan ana giriş kapısının önündeki giriş revakı dışında, kubbe ile örtülüdür (Fotoğraf 10). Bu giriş revakı diğer revak birimlerine göre farklı tasarlanmış, tonoz örtüye sahip revak birimi daha geniş ve daha yüksek tutulmuştur. Revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kullanılan kubbeler, sivri kemerlere oturmaktadır. Sivri kemerler de on bir sütun üzerine oturtulmuştur. Revak birimleri, yapıya girişi sağlayan üç revak birimi dışında, bir platform üzerinde yer almaktadır. Revak birimlerindeki sivri kemerleri taşıyan sütunlar kaidesiz olarak doğrudan platform üzerinde gövde ile başlamaktadır. Buna istisna olarak yalnızca doğu cephesinin kuzey ucunda yer alan anıtsal giriş revakının

[53] Bkz. (35), YÜKSEL, 30.

kuzey ucundaki sütun kaide üzerine oturmaktadır. Sütunların başlıkları yine aynı malzeme olan küfeki taşından ve medrese yapısında olduğu gibi köşeleri pahlanmış kare bir forma sahiptir. Yapının sütun, sütun başlıkları ve kemerler de dâhil olmak üzere ana malzemesi kesme taştır (Fotoğraf 11).

İmaret yapısında da medrese yapısında olduğu gibi yapının kuzey bitiş noktası cami ile aynı hizadadır.

Fotoğraf 9: Amasya II. Bâyezid İmareti Giriş Revakı

Fotoğraf 10: Amasya II. Bâyezid İmareti Doğu Cephesinde Avlu Revakları

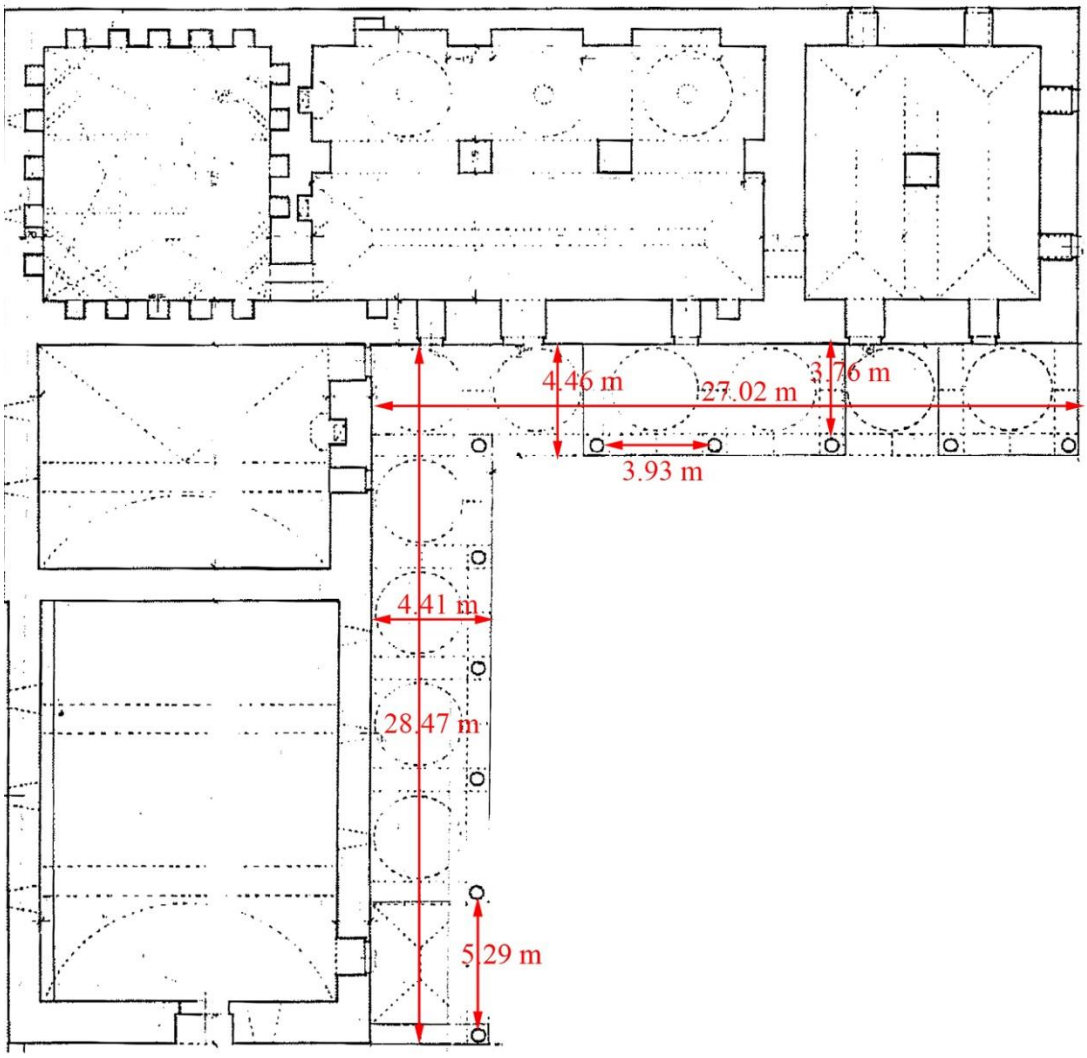
Fotoğraf 11: Amasya II. Bâyezid İmareti Kuzey Cephesindeki Avlu Revakları

4.2.3.2. Ölçüler ve Oranlar

Avlu Revaklarının Ölçüleri: Yapının kendi özelinde bir avlusu bulunmamasına rağmen plan kurgusuna bağımlı olarak yapının cephe kurgusunda L biçiminde bir revak sırası mevcuttur. Güney ve Doğu cephesinde yer alan revak sırasının, Güney cephesinin genişliği 27.02 metre, derinliği 4.46 metredir. Doğu cephesinin genişliği 28.47 metre, derinliği ise 4.41 metredir. Revak birimlerinin toplam alanı ise 648.75 metrekaredir. Revak birimlerinin tamamı ortalama 0.35 m. yüksekliğinde bir platform üzerinde yer almaktadır ve yalnızca yapının giriş birimlerinde platform yoktur. Yapının Doğu cephesinin kuzey ucunda kalan ana giriş kapısının bulunduğu bölüm aynalı tonoz ile diğer revak birimleri ise kubbe ile örtülüdür. Giriş biriminde yer alan aynalı tonozun avlu zemininden itibaren yüksekliği, 7.89 metredir. Revak birimlerinde yer alan kubbelerin avlu zemininden itibaren kilit taşı yükseklikleri ise ortalama 7.47 metredir. Kubbe ile örtülü revak birimlerinde, avlu zemininden itibaren kubbe etek yükseklikleri ise ortalama 5.60 metredir. Kubbeleri taşıyan sivri kemerlerin sütunlar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin avlu zemininden itibaren kilit taşı yükseklikleri ortalama 5.21 metre, sütunlar ile duvar arasındaki kemerlerin avlu zemininden itibaren kilit taşı yükseklikleri ortalama 5.20 metre, giriş biriminde ise kemer kilit taşı yüksekliği avlu zemininden itibaren 5.98 metredir. Revak birimlerinde sütunlar arasında yer alan kemerlerin açıklık ölçüsü ortalama 3.63 metre, giriş revakında ise 4.98 metredir. Sütun ile duvar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin açıklık ölçüsü ortalama 3.60 metre, giriş revak biriminde yer alan sütun ile duvar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerin açıklık ölçüsü ise 3.78 metredir (Tablo 1, Çizim 4).

İmaretin on kemerli revak birimleri, on bir sütun üzerine oturmaktadır. Platform üzerinde yer alan revak birimlerinde yalnızca doğu cephesinde yer alan ana girişin kuzey yönündeki sütun, 0.40 m. yüksekliğinde, 0.40 m. genişliğinde ve 0.40 m. derinliğinde küp formunda bir kaideye sahiptir. Sütunların üzerinde yer aldıkları platform ile birlikte avlu zemininden gergi demirine kadar yüksekliği ortalama 3.46 metredir. Platform üzerinde doğrudan gövde ile kaidesiz şekilde tasarlanan sütun, köşeleri pahlanmış başlığı ile birlikte iki bölümden meydana gelmekte ve malzeme olarak tamamen yapının ana malzemesi de olan küfeki taşından yapılmıştır. Gövde

kısmı platformdan itibaren başlığa kadar olan yüksekliği ortalama 2.53 metredir. Kare formunda sütun başlığı ise ortalama 0.58 metre yüksekliğe sahiptir. Sütunların çevresi ortalama 1.89 metre, çapları ise 0.60 metredir (Tablo 2, Çizim 17). Sütunların birbiri arasındaki açıklık ortalama 3.93 metre, giriş revakında 5.29 metredir. Sütunların duvar ile arasındaki açıklık ölçüsü ise ortalama 3.76 metredir (Şekil4).

Şekil 4: Amasya II. Bâyezid İmareti Planı (İ. Aydın Yüksel'den alınarak ölçülendirilmiştir)

Avlu Revaklarının Oranları: İmaretin avlu revak birimlerinden elde edilen ölçüler, tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Düşey olarak alınan yükseklik ölçülerinin tamamında revak

zemininden itibaren elde edilen ölçüler kullanılmıştır. Buna göre, kemer kilit taşı yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **5.21 / 3.46 = 1.51**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranı sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **5.60 / 3.46 = 1.618**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 1+√5/2 (1+√5/2=1.618) oranı yani Altın Oranı sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **7.47 / 3.46 = 2.16**'dır. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 2 katı değerine sahiptir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **5.60 / 5.02 = 1.08**'dir. Başka bir ifade ile kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 10/9 (10/9=1.11) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **7.47 / 5.21 = 1.43**'dur. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranı kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı ise **7.47 / 5.60 = 1.33**'dür. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranı kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 3, Çizim 36).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **1.87 / 1.75= 1.07**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği ile kemer yüksekliğinin oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **1.75 / 3.46 = 0.51**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **1.87 / 3.46 = 0.54**'dür. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **2.26 / 1.75 = 1.29**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri kemer yüksekliğini vermektedir. Kemer kilit taşının alt

noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.26 / 3.46 = 0.65**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 2/3 (2/3=0.66) oranına tekabül etmektedir. Revak biriminin zeminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitiminden itibaren iki bölüme ayrıldığında, kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.01 / 3.46 = 1.16** oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 37). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.62 / 3.46 = 1.05**'dir. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı Amasya II. Bayezid Cami ve Medresesinde olduğu gibi **1.00** tam sayı değerini vermektedir (Tablo 15).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.46 / 7.47 = 0.46**'dır. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√5'ine (1/√5=0.447) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.05 / 7.47 = 0.27**'dir. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne (1/4=0.25) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **1.87 / 7.47 = 0.25**'dir. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne (1/4=0.25) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 16, Çizim 38).

Avlu revak birimlerinde, revak zemininden itibaren düşey olarak alınan ölçüler içerisinde yer alan sütun, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşı yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığımızda aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına

göre oranı **3.46 / 3.93 = 0.88**'dir. Başka bir ifade ile sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde kareye yakın bir formun uygulandığı görülmektedir. Bu doğrultudan hareketle, sütun ile duvar arasındaki derinliğin de 3.76 metre olduğu göz önüne alındığında yakın oran değerlerine sahip üç boyutlu olarak küp formunun uygulanmasından söz edilebilir (Çizim 249). Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.21 / 3.93 = 1.32**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.60 / 3.93 = 1.42**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **7.47 / 3.93 = 1.90**'dir. Bu veride kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 72).

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **5.21 / 3.63 = 1.44**'dür. Bu veride kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **5.60 / 3.63 = 1.54**'dür. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen form ortaya çıkmaktadır. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **7.47 / 3.63 = 2.06**'dır. Başka bir ifade ile geometrik olarak dikey kenar kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise kemer açıklığı olarak kabul edildiğinde bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 73).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **1.87 / 3.63 = 0.52**'dir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **1.75 / 3.63 = 0.48**'dir. Bu verilere göre, kubbe ve kemer yükseklikleri dikey kenar, kemer açıklığı ise yatak kenar olarak kabul edildiğinde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **2.26 / 3.63 = 0.62**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak kabul edildiğinde bu bölümde yatay doğrultuda 1/1.618 (1/1.618=0.618) oranında yani Altın Dikdörtgen formu ortaya çıkmaktadır. Revak biriminin zeminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitiminden itibaren iki bölüme ayrıldığında, kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **4.01 / 3.63 = 1.10** oranını vermektedir. Bu veriye göre sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde kare bir form uygulanmıştır (Tablo 4, Çizim 74). Ayrıca bu bölümde, sütundan duvara atılan kemerin yani derinliğin 3.60 metre olduğu da göz önünde bulundurulduğunda yakın değerlere sahip bir küp formunun ortaya çıktığı görülmektedir (Çizim 250).

Avlu revak birimlerinde, revak zemininden itibaren düşey ölçüler içerisinde yer alan sütun, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşı yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı, **3.46 / 4.53 = 0.76**'dır. Başka bir ifade ile sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ¾ (3/4=0.75) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı **5.21 / 4.53 = 1.15**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yaklaşık olarak kare bir form ortaya çıkmaktadır. Kubbe eteğine kadar olan

yüksekliğin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı **5.60 / 4.53 = 1.24**'dür. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/4 (5/4=1.25) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı **7.47 / 4.53 = 1.61**'dir. Sözel olarak ifade etmek gerekirse kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 1+√5/2:1 (1+√5/2:1=1.618) oranı yani Altın Dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 106).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı **1.87 / 4.53 = 0.41**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı **1.75 / 4.53 = 0.39**'dur. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı **2.26 / 4.53 = 0.50**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Revak biriminin zeminden kubbe kilit taşının alt noktasına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitiminden itibaren iki bölüme ayrıldığında, kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı **4.01 / 4.53 = 0.89** oranını vermektedir. Bu veriye göre kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yaklaşık kare bir form uygulanmıştır (Tablo 5, Çizim 107). Ayrıca bu bölümde, sütunların yarıçapı ile duvar arasındaki

derinliğin 4.36 metre olduğu da göz önünde bulundurulduğunda yakın değerlere sahip bir küp formunun uygulandığı görülmektedir (Çizim 252).

Bu verilere göre revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren ikiye ayrıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yükseklikte ¾ oranında bir dikdörtgen form, sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte ise kare (küp) bir formun uygulandığı görülmektedir.

İmaretin cephesinde yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, platform, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, platform yüksekliğine oranı, **3.46 / 0.35 = 9.89**'dur. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **3.46 / 2.53 = 1.37**'dir (Tablo 6, Çizim 128). Başka bir ifade ile sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranı gövde yüksekliğini vermektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı, **3.46 / 0.58 = 5.97**'dir. Gövde yüksekliğinin, platform yüksekliğine oranı, **2.53 / 0.35 = 7.23**'dür. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **2.53 / 0.58 = 4.36**'dır. Sütun başlığı yüksekliğinin, platform yüksekliğine oranı ise **0.58 / 0.35 = 1.66**'dır (Tablo 6, Çizim 17).

4.3. Edirne II. Bâyezid Külliyesi

Şehrin oldukça uzağında, Tunca Nehri'nin kuzeyinde inşasına 889 / 1484'de başlanan külliye içerisinde, plan bakımından tabhaneli tek kubbeli Cami külliyenin ana ekseninde yer almakta, doğusunda İmaret, Mutfaklar, Kiler ve Ahır yapıları, batısında ise Şifahane ve Medrese yapıları ile Tunca Nehri üzerinde yer alan altı kemerli bir köprüden meydana gelmektedir. Günümüzde mevcut olmayan bir de Çifte Hamam yapısı kayıtlarda belirtilmektedir.[54]

[54] Bkz. (35), YÜKSEL, 103.

4.3.1. Edirne II. Bâyezid Cami

4.3.1.1. Genel Tanım

Tarihi: Cami, cümle kapısı üzerinde yer alan kitabeye göre 893 / 1487-1488[55] yılında inşa edilmiştir.

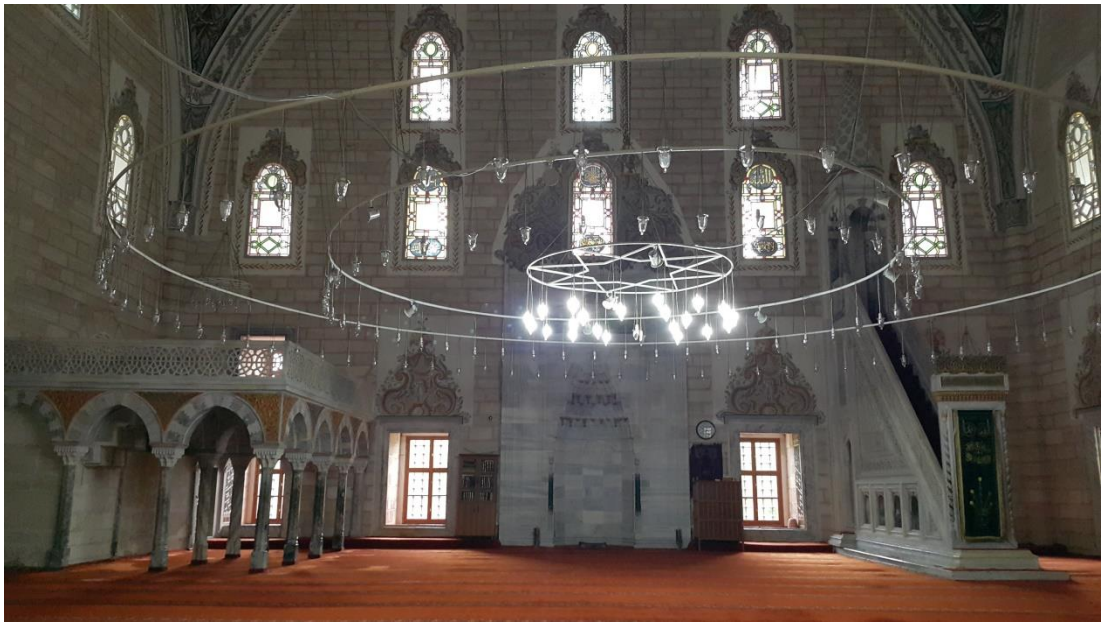
Mimarı: Mimarı hakkında tartışmalar mevcuttur. Fakat Ya'kub-Şah bin Sultan Şah olduğu ihtimaldir.[56]

Banisi: Sultan II. Bâyezid tarafından inşa ettirilmiştir.

Konumu: Edirne'nin Yeniimaret Mahallesinde, Tunca Nehri'nin kuzeyinde nehre paralel şekilde eksenal plana sahip külliye içerisinde Cami ana eksende bulunmaktadır. Cami yapısının doğusunda imaret, mutfak ve ahır yapıları yer alırken, batısında ise darüşşifa ve medrese yapıları konumlanmıştır. Geniş ve düz bir arazi içerisinde yer alan yapının, güney yönünde bulunan Tunca Nehri'nin sık sık taşmasından dolayı çok kez baskınlara maruz kalmıştır. Külliyenin güney yönünde nehir ile arasına toprak set yapılması ile su baskınlarına karşı önlem alınmıştır.

Mimarisi: Cami, plan bakımından kare boyutlarında tek bir kubbe ile örtülü bir iç mekân, doğu ve batı yönünde camiye bitişik iki, dokuz kubbe ile örtülü tabhane birimleri ile kuzey yönünde son cemaat yeri ile bitişik kubbe ile örtülü revaklı avlu ve tabhane birimlerinin kuzey yönünde köşelere yerleştirilmiş iki minareden meydan gelmektedir. Bu plan kurgusu ile yapı, Erken Dönem Osmanlı mimarisinde sıkça kullanılan zaviyeli-cami plan tipolojisinin bir örneğidir. İç mekânı örten tek kubbe, daire biçimindeki kasnak üzerinde, dört cephede yer alan yuvarlak kemerler ile taşınmaktadır. Kubbe kasnağına geçiş, dört köşede yer alan pandantifler ile sağlanmıştır. Yuvarlak kemerler köşelerde yapının ana beden duvarlarına oturmaktadır (Fotoğraf 12).

[55] Bkz. (35), YÜKSEL, 117.
[56] Bkz. (49), MERİÇ, 27.

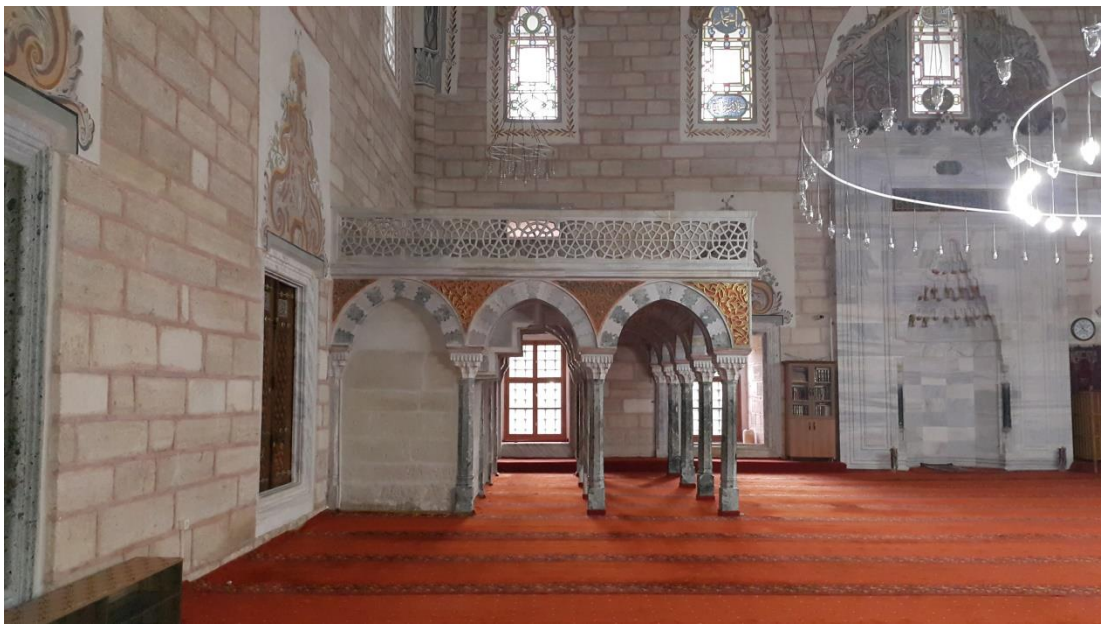

Fotoğraf 12: Edirne II. Bâyezid Cami İç Mekân Görünümü

Yapının hemen giriş aksında doğu ve batı tarafında yer alan tabhane birimleri, haçvari bir plana sahip mekânın iki kolu birer açık eyvan, diğer iki kolu ise kapı girişlerine açılmaktadır. Kapı girişlerinin birisi, kuzey yönünde bulunan son cemaat yerine açılırken, diğer kapı külliye avlusuna açılmaktadır. Haçvari mekânın dışında kalan köşe birimlerinde ise dört adet ocaklı odalar bulunmaktadır. Tabhane birimleri toplamda dokuz kubbe ile örtülü olup, plan bakımından aynı plan kurgusunda ele alınmıştır.

Yapının güney duvarında yer alan mihrap nişi sade bir formda mukarnas dolgulu kavsaraya sahip, çevresi profilli silmelerle sınırlandırılmıştır. Kuzey beden duvarına bitişik halde yer alan ahşap mahfiller, cümle kapısından doğu ve batı cephesinde duvara kadar uzanmaktadır. Köşe noktalarından merdivenler ile çıkılmaktadır. Mihrabın doğusunda yer alan mermer malzemeli minber, geometrik motifleri ile oyma işçiliği ile dikkat çekmektedir. Mihrabın batısında ise güney cephesi ile batı cephesine bitişik konumlanan bir hünkâr mahfili yer almaktadır. Kuzey-güney doğrultusunda üç, batı-doğu doğrultusunda dört, iki renkli taş işçiliğinin uygulandığı kemerli birimler ile taşınan hünkâr mahfili, on yedi adet yeşil granit malzemeden, aynı malzemeden kaideli ve mermer sütun başlığı ile sekiz köşeli sütunlar tarafından taşınmaktadır. Minberde olduğu gibi hünkâr mahfilinin

korkuluklarında geometrik motiflerin işçiliği dikkat çekmektedir (Fotoğraf 13). İç mekânın aydınlatılması için dört cephede açılan pencerelerin yanı sıra kubbe kasnağını dolaşan pencere dizisi ile önceki Sultan II. Bayezid yapılarına nispeten daha başarılı olduğu görülmektedir. Cümle kapısı içten girişin sağında ve solunda mukarnas kavsaralı nişler ile sade bir bursa kemerli giriş kapısı, üstünde mukarnas dolgulu kavsarası ile onun üstünde yer alan bir yazı kuşağından meydana gelmektedir.

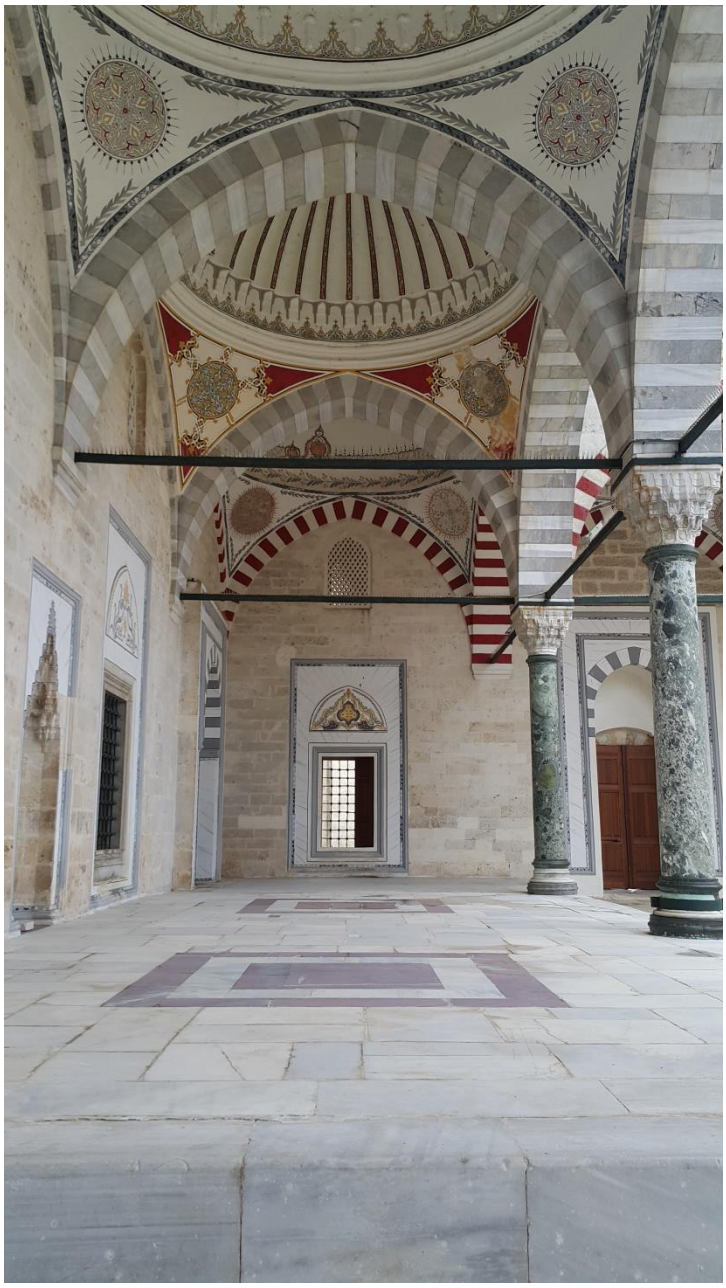
Fotoğraf 13: Edirne II. Bâyezid Cami Hünkar Mahfili

Caminin kuzey duvarına bitişik ve avlu revakları ile bir bütün oluşturan yedi birimli bir son cemaat yeri bulunmaktadır (Fotoğraf 14). Son cemaat yeri giriş revak birimi hariç iki kademeli bir platform üzerinde yer almaktadır. Son cemaat yerinin orta aksında yer alan giriş revak birimini, yan kanatlara göre daha yüksek tutulmuş ve kademeli bir şekilde derinleşen mukarnas dolguya sahip bir kubbe tarafından örtülmektedir. Giriş revakının her iki yanındaki revak birimlerini helezonik dilimli kubbeler, bu revak birimlerinin doğu ve batı yönündeki revak birimlerini ise düz dilimli kubbeler örtmektedir (Fotoğraf 15). Son cemaat yeri revak birimleri ile avlu revak birimlerinin birleştiği doğu ve batı köşesindeki revak birimleri ise avlu revak birimlerinde olduğu gibi sade bir kubbe ile örtülüdür. Son cemaat yeri revak biriminde yer alan kubbeler sivri kemerler üzerine oturmakta ve kemer ayakları da

altı adet yeşil mermer malzemeden sütunlar üzerine oturmaktadır. Sütunlar, oval formda kaideleri, gövdenin başlangıç ve bitiş noktasında birer tunç bilezik ile mukarnas başlık ve yastıktan meydana gelmektedir. Giriş revak biriminde mihrap aksında yer alan cümle kapısı ise Sultan II. Bayezid yapılarında olduğu gibi yakın ebatlara ve aynı mimari programa sahiptir. Cümle kapısı mermer malzemeden olup, dışarı hafif çıkma yapmaktadır. Dikdörtgen formda olan cümle kapısı, dış ve iç konturlarda profilli silmeler ile çevrelenmiştir. İç konturları belirleyen silmeler içinde iki adet sarkık bulunan mukarnas kavsarası altında kitabesi ile iki renkli taş işçiliği kullanılan yuvarlak kemerli bir giriş kapısından meydana gelmektedir. Dışarı çıkma yapan bölümün yaptığı derinlikte birer mukarnas kavsaralı niş ile hemen üstünde bir yazı kuşağı bulunmakta ve dış köşesinde birer kum saatli sütuncesi bulunmaktadır. Son cemaat yerinin yan kanatlarında caminin kuzey beden duvarı üzerinde altlı ve üstlü birer pencere ile iç mekânın aydınlatılmasına katkı sunulmaktadır. Son cemaat yerinin doğu ve batı köşesinde ise tabhane birimlerinin giriş kapısı bulunmaktadır. Bunun dışında yan kanatlarda birer mihrabiyesi de bulunmaktadır.

Fotoğraf 14: Edirne II. Bâyezid Cami Son Cemaat Yeri Revakları

Fotoğraf 15: Edirne II. Bâyezid Cami Son Cemaat Yeri Yan Kanat Görünümü

Son cemaat yeri ile bütünleşen ve üç yönden çevrili avlu revakları, on beş birimlidir. Revak birimleri sade bir kubbe ile örtülmüştür. Avluya giriş ise kuzey yönünde mihrap aksında ve doğu ile batı cephesinde son cemaat yeri ile birleştiği noktada iki avlu girişi ile toplamda üç girişi bulunmaktadır. Son cemaat yerinde olduğu gibi avlu revak birimleri de aynı şekilde iki kademeli bir platform üzerinde yer almaktadır. Kubbeler, pandantifler aracılığı ile sivri kemerler üzerine oturtulmuş,

kemer ayakları da granit ve mermer malzemeli on iki sütun üzerine oturmaktadır. Sütunlar, oval formda kaideleri ile gövdenin başlangıç ve bitiş noktasında birer tunç bilezik ile gövde üzerine oturtulan mukarnas başlık ve yastıktan meydana gelmektedir. Sütunlar, gövde malzemesi dışında son cemaat yeri ile yakın ölçülerde ve aynı forma sahiptir (Fotoğraf 16).

Avlunun merkezinde yer alan çokgen planlı üstü açık havuzlu bir şadırvan bulunmaktadır.

Fotoğraf 16: Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revakları

Yapının dış kütlesinden bakıldığında avlu beden duvarlarından dışa taşan tek nokta yapının anıtsal kubbesidir. Mimarın eserde vurguladığı bu nokta her iki yanda bulunan minaresi ile başarılı bir etki bırakmaktadır. Avlunun mihrap aksında bulunan ana girişi hafif dışa çıkıntı yapmakta ve kapı kemeri ile birlikte iki kemerli sade bir formda ele alınmıştır. Avlu içerisinde dört yönde uzanan revak birimleri son cemaat yeri ile olan uyumu dikkat çekmektedir. Avlu revakları içerisinde kuzey yönünde yer alan mihrap aksındaki giriş revakı diğer revak birimlerine göre hafif yükseltilerek diğer revak birimleri ile fark oluşturmaktadır. Son cemaat yeri revak birimlerinde ise avlu revakları ile uyumunun yanı sıra cümle kapısının bulunduğu giriş revak birimi diğer revak birimlerinden ki buna kuzey yönünde yer alan avlu giriş revakı da dâhil

daha fazla yükseltilerek bu birime anıtsal bir görünüm kazandırılmıştır. Görsel anlamda avlu içerisinde son cemaat yerinde bulunan revak birimlerinin kemerleri gri ve beyaz renkli mermerden iken avlu revak birimlerinde kırmızı ve beyaz renkli tercih edilmiş bu durumda son cemaat yerini görsel bakımından farklılaştırmıştır. Avlu revak birimleri kubbe ile örtülmüş yine dış kütlesinde bir fark görünmemekle birlikte son cemaat yerinde bulunan revak birimlerindeki kubbelerin iç yüzünde düz dilimli, helezonik dilimli ve giriş revakında bulunan mukarnaslı çıkmalar ile oluşturulan kubbesi ile ayrıntıda avlu revak kubbelerinden görsel anlamda farklılaştırılmıştır. Caminin kuzey beden duvarı iki bölümden meydana gelmektedir. İç mekâna göre kubbelerin oturduğu kemerlerden, kubbe kasnağının bittiği noktaya kadar olan bölüm, dış kütlede beden duvarlarının devamı olarak fakat daha dar ölçülerde devam etmektedir. Bu durum beden duvarlarından sonra ortaya çıkan kubbenin anıtsallığına katkı sunarken bu geçişin bu kadar keskin olması ise görselliğe zarar vermektedir. Nitekim İstanbul'da inşa edilen külliyede bu geçiş daha hafifletici etmenler ile sağlanmıştır. Mimar Sinan döneminde inşa edilen camilerde de bu geçiş dış kütleye verilen hareketli geçmeler ile diğer mimari elemanlar ile daha başarılı gerçekleşmiştir. Yapının plan bakımından tabhane birimleri ile bitişik şekilde ele alınması ve iç mekâna dâhil edilmemeleri henüz zaviyeli-cami tipolojisine uygun bir yapı örneği olarak görülmesinin yanı sıra yapının dış kütlesinde ve avlu içerisinde tabhane birimleri hiçbir şekilde yapının görselliğine dâhil edilmemiştir. Son cemaat yerine açılan kapılar dışında tabhane birimlerinin varlığını yalnızca doğu ve batı cephesinin dış kütlesinden bakıldığında anlaşılmaktadır.

Yapının ana malzemesi kesme taştır. Yapının giriş kapılarında yarı kesme taş yarı mermer kullanılmıştır. Avlu revak birimlerinin kemerlerinde ve sütunlarda, cümle kapısında, mihrabında, minberinde ve hünkâr mahfilinde ise tamamen mermer malzeme kullanılmıştır.

4.3.1.2. Ölçüler ve Oranlar

Son Cemaat Yeri Revaklarının Ölçüleri: Caminin kuzey beden duvarına bitişik bulunan son cemaat yeri ortalama 7.38 m. derinliğinde, 48.89 m. genişliğindedir. Toplam alanı 360.80 metrekare olan alanda yan kanatlar ortalama 21.47 metre, orta

aks 5.96 m. genişliğindedir. Yan kanatlar iki kademeli olarak avlu zemininden yükseltilmiş bir platform üzerinde yer almaktadır. Platformun ilk kademesi, giriş kısmından doğu ve batı yönüne doğru ilerledikçe avlu zemin kotuna inmektedir. Bu sebepten ötürü giriş kısmında platformun ilk kademesi 0.25 m. ikinci kademesi ise 0.50 m. yüksekliğindeyken doğu ve batı yönüne doğru gidildikçe ilk kademe 0.01 metreye kadar inmekte ve avlu zemini ile aynı kota erişmektedir. Revak birimlerinde üst örtü olarak kubbe tercih edilmiştir. Yan kanatlarda yer alan kubbelerin revak zemininden kubbe kilit taşına yüksekliği ortalama 12.31 m. giriş aksında yer alan kubbenin kilit taşı yüksekliği ise avlu zemininden itibaren 15.00 metredir. Yan kanatlarda revak zemininden itibaren kubbe eteği yüksekliği ortalama 9.83 m. giriş kısmında yer alan kubbe eteği avlu zemininden itibaren 12.58 metredir. Kubbelerin oturduğu sütunlar arasındaki kemerlerin kilit taşı yüksekliği revak zemininden itibaren yan kanatlarda ortalama 8.92 m. giriş biriminde avlu zemininden itibaren 9.68 metre, sütunlardan cami beden duvarına atılan kemerlerin kilit taşı yükseklikleri ise revak zemininden itibaren 8.86 metredir. Kubbelerin oturduğu sütunlar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin açıklık ölçüleri yan kanatlarda ortalama 6.08 metre, sütunlardan cami beden duvarına atılan kemerlerin ise açıklık ölçüsü 6.16 metredir (Tablo 1, Çizim 5).

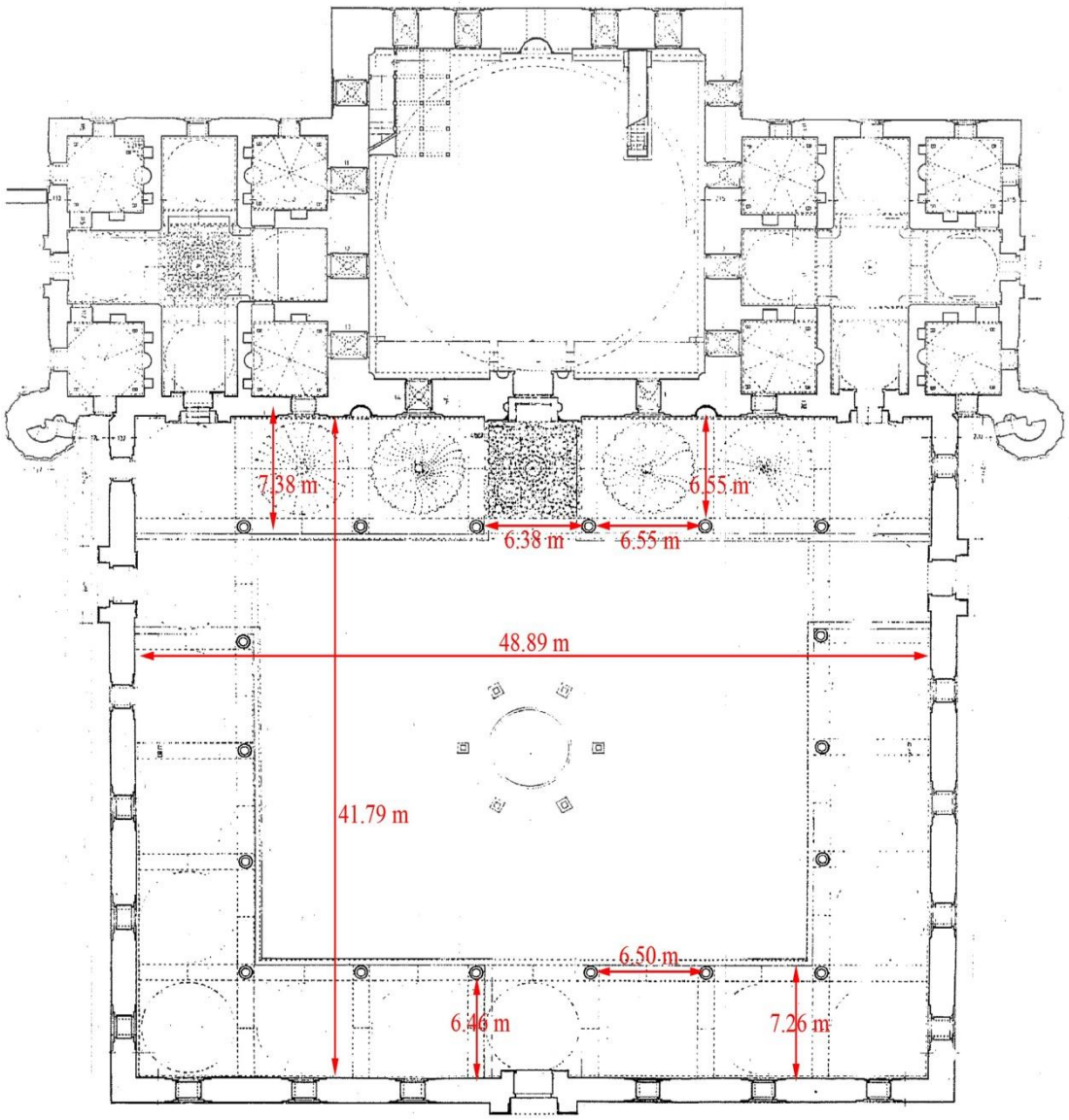
Revak birimlerinde yer alan kemerler altı adet sütun üzerine oturmakta ve toplamda yedi birim oluşturmaktadır. Platform üzerinde yer alan sütunların kaide ve başlıkları dâhil gergi demirine kadar olan yükseklikleri ortalama 5.02 metredir. Sütun kaideleri daire formunda ortalama 0.89 m. genişliğinde, 0.88 m. derinliğindedir. Kaideler, mermer malzemeden yapılmıştır. Kaidelerin alt kısımları tunç bir bilezik ile sarılı olup, kaidelerin toplam yüksekliği ortalama 0.36 m. yüksekliğe sahiptir. Sütun gövdesinin başlangıç ve bitiş noktasında birer boğumlu tunç bilezik yer almakta ve ortalama 0.21 m. yüksekliğe sahiptir. Sütunların gövde kısmı yeşil granitten malzemeden olup, ortalama 3.81 m. yüksekliğindedir. Sütunların gövde çevresi ortalama 1.71 metre, çapları ise 0.54 metredir. Sütunlarda ortalama 0.77 cm. yüksekliğinde, mukarnas sütun başlıkları kullanılmıştır. Sütun başlığının üzerinde yer alan kemerlerin oturduğu yastık kare bir formda ve ortalama 0.08 m. yüksekliğindedir (Tablo 2, Çizim 18). Sütunların birbiri arasındaki açıklık ölçüsü

gövde ortasından ölçüldüğünde ortalama 6.55 metre, giriş biriminde 6.38 metre, sütunların caminin kuzey beden duvarı ile arasındaki açıklık ise ortalama 6.55 metredir.

Avlu Revaklarının Ölçüleri: Caminin kuzey yönünde yer alan revaklı avlusu, kuzey yönündeki cephesinde yer alan revak bölümü 48.99 m. genişliğinde, 7.26 m. derinliğindedir. Batı cephesi revakları 41.83 m. genişliğinde, 7.25 m. derinliğe, doğu cephesinde yer alan revaklı bölüm ise 41.79 m. genişliğinde, 7.26 m. deriliğe sahiptir. Avlunun güney cephesinde ise daha önce bilgileri verilen son cemaat yeri revakları mevcuttur. Kuzey, doğu ve batı cephesinde yer alan revak birimleri toplamda 772.53 metrekarelik alan kaplamaktadır. Avlu revaklarının tamamı son cemaat yerinde olduğu gibi giriş bölümleri hariç, iki kademeli bir platform üzerinde yer almaktadır. Revak birimlerinin dışında avlu merkezindeki alan ise platformun ikinci kademesinden itibaren 34.48 metre genişliğe, 27.17 m. derinliğe sahiptir. Avlu revak birimlerinin üzerinde yer alan platformlardan ilk kademesi avlu zemininden ortalama 0.18 m. yüksekliğinde, 0.39 m. derinliğindedir. Platformun ikinci kademesi ise 0.41 m. yüksekliğinde olup, platformun toplam yüksekliği ise avlu zemininden ortalama 0.59 metredir. Avlunun toplamda üç girişi bulunmakta ve bunların ikisi doğu ve batı yönünde son cemaat yeri revak birimlerinin önüne açılan yan girişler ile avlunun kuzey cephesinde yer alan ana giriş kapısıdır. Kuzey cephesinde yer alan yan kanatlar 21.62 metre, giriş revak birimi ise ikinci kademedeki platformdan itibaren 5.75 metre genişliğe sahiptir. Doğu ve batı cephesindeki avlu revak birimlerinin güney ucunda yer alan yan girişlerde ise doğu cephesindeki giriş revak birimi 5.86 metre, batı giriş revak birimi ise 5.94 metre genişliğe sahiptir. Avlu revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmıştır. Revak zemininden itibaren yükseklikleri ortalama 12.42 metre olan kubbe kilit taşı, avlu zemininden itibaren kuzey cephesinde mihrap aksında bulunan avlu giriş revakında 12.80 metre, avlu revaklarının güney ucunda yer alan yan girişlerde ise batı cephesindeki giriş revakı 13.00 metre, doğu cephesindeki giriş revakı 12.89 metredir. Revak zemininden itibaren yükseklikleri ortalama 9.81 metre olan kubbe eteği, kuzey cephesindeki giriş revakında 10.17 metre, batı cephesindeki giriş revakında 10.52 metre, doğu cephesindeki giriş revakında ise 10.37 metredir. Kubbelerin oturduğu, sütunlar

arasındaki bağlantıyı sağlayan sivri kemerlerin revak zemininden itibaren kilit taşı yükseklikleri ortalama 8.84 metre, avlu zemininden itibaren kuzey cephesindeki giriş revakında 9.70 metre, batı cephesindeki giriş revakında 9.47 metre, doğu cephesindeki giriş revakında ise 9.38 metredir. Sütun ile duvar arasındaki bağlantıyı sağlayan sivri kemerlerin kilit taşı yükseklikleri ise revak zemininden itibaren ortalama 8.78 metredir. Sütunlar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin açıklık ölçüsü 6.04 metre, sütun ile duvar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin açıklık ölçüsü ise 6.02 metredir (Tablo 1, Çizim 6).

Avlu revak birimlerini toplamda on iki sütun taşımaktadır. Platform üzerinde yer alan sütunların kaidesi, gövdesi ve sütun başlığı ile birlikte revak zemininden itibaren gergi demirine kadar yükseklikleri 5.01 metredir. Mermer sütun kaideleri daire formunda olup ortalama 0.90 metre genişliğinde, 0.90 metre derinliğinde ve 0.22 metre yüksekliğindedir. Kaideden sonra gelen gövde kısmı ise başlangıç ve bitiş noktasında 0.20 metre yüksekliğinde birer tunç bilezik ile sarılıdır. Sütunlar gövde kısımları ise mermer malzemeden olup tunç bileziklerle sarılı olan kısımlarda dâhil ortalama 3.97 metre yüksekliğindedir. Gövdelerin çevreleri ise ortalama 1.80 metre, çapları 0.57 metredir. Sütunlarda gövde üzerine oturtulan mukarnas başlıkları ortalama 0.76 metre yüksekliğe sahiptir. Kemerlerin oturduğu sütun başlığının üzerinde yer alan yastık ise kare formda olup ortalama 0.08 metre yüksekliğindedir (Tablo 2, Çizim 19). Sütunların birbiri arasındaki açıklık ölçüsü ortalama 6.50 metre, sütun ile duvar arasındaki açıklık ölçüsü ise 6.46 metredir (Şekil 5).

Şekil 5: Edirne II. Bâyezid Cami Planı (İ. Aydın Yüksel'den alınarak ölçülendirilmiştir)

Son Cemaat Yeri Revaklarının Oranları: Son cemaat yerinde bulunan revak birimlerinde elde edilen ölçüler tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığımızda şu bilgileri elde etmekteyiz. Son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ortalama ölçülere göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **8.92 / 5.02 = 1.78**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/3 (5/3=1.66) oran değeri sütunun üst bitimine kadar

olan yüksekliği ifade etmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **9.83 / 5.02 = 1.96**'dır. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin iki katını vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **12.31 / 5.02 = 2.45**'dir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **9.83 / 8.92 = 1.10**'dur. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 10/9 (10/9=1.11) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **12.31 / 8.92 = 1.38**'dir. Başka bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranı kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Bu oranlama içerisindeki veri Tokat ve Amasya Camilerindeki son cemaat yerinde kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranları ile yakın sonuç verdiği görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı ise **12.31 / 9.83 = 1.25**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranı kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 3, Çizim 39).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **2.48 / 3.90 = 0.64**'dür. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, kemer yüksekliğinin 2/3 (2/3=0.66) oranına tekabül emektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.90 / 5.02 = 0.78**'dir. Başka bir ifade ile kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ¾ (3/4=0.75) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.48 / 5.02 = 0.49**'dur. Sözel olarak ifade etmek gerekirse kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **3.39 / 3.90 = 0.87**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliği ile olan oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.39 / 5.02 = 0.68**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan

yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 2/3 (2/3=0.66) oranına tekabül etmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **7.29 / 5.02 = 1.45** oranını vermektedir ki bu oran en sade ifadesi ile 3/2 (3/2=1.50) oranına tekabül etmektedir (Tablo 3, Çizim 40). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **6.38 / 5.02 = 1.27**'dir. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı, 5/4 (5/4=1.25) oranını vermektedir (Tablo 15).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **5.02 / 12.31 = 0.41**'dir. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√6'ine (1/√6=0.408) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **4.17 / 12.31 = 0.34**'dür. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/3'üne (1/3=0.33) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.48 / 12.31 = 0.20**'dir. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/5'ine (1/5=0.20) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir ((Tablo 16, Çizim 41).

Son cemaat yeri revak birimlerinde dikey çizgi ölçüleri içerisinde yer alan revak zemininden itibaren ortalaması alınmış sütun, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşı yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığımızda şu bilgileri elde etmekteyiz. Son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ölçülere göre bakıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.02 / 6.55 = 0.77**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay

doğrultuda ¾ (3/4=0.75) oran değerini ifade eden bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **8.92 / 6.55 = 1.36**'dır. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 4/3 (4/3=1.33) oran değerini ifade eden bir dikdörtgen form uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **9.83 / 6.55 = 1.50**'dir. Sözel olarak ifade etmek gerekirse kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 3/2 (3/2=1.50) oran değerini ifade eden dikey doğrultuda bir dikdörtgen form uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **12.31 / 6.55 = 1.88**'dir. Diğer bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 2/1 (2/1=2.00) dikdörtgeninin uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 75). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki aralığın da 6.55 metre derinliğinde olması ile bu hususta hacimsel olarak kare prizma görülmektedir.

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **8.92 / 6.08 = 1.47**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölüm 3/2 (3/2=1.50) oran değerini ifade eden dikey doğrultuda bir dikdörtgendir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **9.83 / 6.08 = 1.616**'dır. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında 1+√5/2 (1+√5/2=1.618) oran değerini yani dikey doğrultuda bir Altın Dikdörtgen formunun uygulandığını göstermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **12.31 / 6.08 = 2.02**'dir. Sözel olarak ifade etmek gerekirse dikey kenar olarak kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar olarak kemer açıklığı alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 2/1 (2/1=2.00) dikdörtgeninin uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 76).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **2.48 / 6.08 = 0.41**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında, bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer

açıklığına göre oranı **3.90 / 6.08 = 0.64**'dür. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında, bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 2/3 (2/3=0.66) oran değerini bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **3.39 / 6.08 = 0.56**'dır. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında, bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 3/5 (3/5=0.60) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi, sütunun üst bitiminden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **7.29 / 6.08 = 1.20** oranını vermektedir. Başka bir ifade ile bu bölümde 6/5 (6/5=1.20) oran değerini ifade eden dikey doğrultuda bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 77). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki kemer açıklığının da 6.16 metre derinliğinde olması ile bu hususta hacimsel olarak kare prizma uygulandığı görülmektedir.

Son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey ölçüler içerisinde yer alan sütun, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşı yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren arasındaki açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı, **5.02 / 7.09 = 0.71**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda yaklaşık ¾ (3/4=0.75) oran değerini ifade etmekte olan bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı **8.92 / 7.09 = 1.26**'dır. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/4 (5/4=1.25) oran değerini ifade etmekte olan bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı **9.83 / 7.09 = 1.39**'dur. Başka bir ifade ile

dikey kenar kubbe eteğine kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü alındığında bu bölümde 4/3 (4/3=1.33) oran değerini ifade etmekte olan dikey doğrultuda bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı **12.31 / 7.09 = 1.74**'dür. Başka bir ifade ile dikey kenar kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oran değerini ifade eden bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 108).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı **2.48 / 7.09 = 0.35**'dir. Başka bir ifade ile kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı **3.90 / 7.09 = 0.55**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda yaklaşık ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapları arasındaki açıklığa göre oranı **3.39 / 7.09 = 0.48**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Revak biriminde sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsüne göre oranlandığında **7.29 / 7.09 = 1.03** oranına sahiptir ki bu bölümde geometrik olarak kare bir formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 109). Bunun yanı sıra bu bölümde sütunların yarıçapından alınan derinliğin de 7.09 metre olduğu göz önünde bulundurulduğunda bir küp formunun oluştuğu görülmektedir (Çizim 252).

Bu verilere göre revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren ikiye ayrıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yükseklikte ¾ oranında bir dikdörtgen

form, sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte ise kare (küp) bir formun uygulandığı görülmektedir. Ayrıca sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan ikinci bölümdeki kare (küp) ise kemer ve kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan her iki yükseklikte de yatay doğrultuda ½ (1/2+1/2=2/2=1) oranında bir dikdörtgen formu kullanılarak elde edilmektedir.

Son cemaat yerinde yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, kaide yüksekliğine oranı, **5.02 / 0.36 = 13.94**'dür. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **5.02 / 3.81 = 1.32**'dir (Tablo 6, Çizim 129). Başka bir ifade ile sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranı gövde yüksekliğini vermektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı, **5.02 / 0.85 = 5.91**'dir. Gövde yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı, **3.81 / 0.36 = 10.58**'dir. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **3.81 / 0.85 = 4.48**'dir. Sütun başlığı yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı ise **0.85 / 0.36 = 2.36**'dır (Tablo 6, Çizim 18)

Avlu Revaklarının Oranları: Avlu içerisinde yer alan revak birimlerinde elde edilen dikey çizgi ölçülerini birbirlerine oranladığımızda aşağıdaki bilgilere ulaşmaktayız. Avlu revak zemininden itibaren elde edilen ortalaması alınmış ölçülere göre, kemer kilit taşına kadar yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **8.84 / 5.01 = 1.76**'dır. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/3 (5/3=1.66) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği ifade etmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **9.81 / 5.01 = 1.96**'dır. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 2 katını vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **12.42 / 5.01 = 2.48**'dir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **9.81 / 8.84 = 1.11**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 10/9 (10/9=1.11) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **12.42 / 8.84 = 1.40**'dır. Başka bir ifade

ile kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı **12.42 / 9.81 = 1.27**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 3, Çizim 42).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **2.61 / 3.83 = 0.68**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, kemer yüksekliğinin 2/3 oranına tekabül etmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.83 / 5.01 = 0.76**'dır. Başka bir ifade ile kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ¾ oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.61 / 5.01 = 0.52**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **3.58 / 3.83 = 0.93**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliği ile olan oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.58 / 5.01 = 0.71**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ¾ (3/4=0.75) oranına tekabül etmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında kemer başlangıcından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **7.41 / 5.01 = 1.48** oranını vermektedir ki bu oran en sade ifadesi ile 3/2 (3/2=1.50) oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 43). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **6.44 / 5.01 = 1.29**'dur. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı, son cemaat yeri revak birimlerinde olduğu gibi 5/4 oranını vermektedir (Tablo 15).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **5.01 / 12.42 =**

0.40'dır. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√6'ine (1/√6=0.408) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **4.12 / 12.42 = 0.33**'dür. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/3'üne (1/3=0.33) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.61 / 12.42 = 0.21**'dir. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/5'ine (1/5=0.20) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir ((Tablo 16, Çizim 44).

Avlu revak birimlerinde dikey çizgi ölçüleri revak zemininden itibaren ölçülere göre sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikler ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu olarak birbirlerine oranında ise aşağıdaki bilgilere ulaşılmaktadır. Avlu revak zemininden itibaren elde edilen ve ortalaması alınmış ölçülere göre bakıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.01 / 6.50 = 0.77**'dir. Bu veriye göre dikey kenar sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütun aralığı olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ¾ (3/4=0.75) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **8.84 / 6.50 = 1.36**'dır. Bu veriye göre dikey kenar kemer kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütun aralığı olarak alındığında bu bölümde ise dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **9.81 / 6.50 = 1.51**'dir. Bu veriye göre ise dikey kenar kubbe eteğine kadar olan yükseklik, yatay kenar sütun aralığı olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **12.42 / 6.50 = 1.91**'dir. Revak biriminde kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2)

oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 78). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki aralığın da 6.46 metre derinliğinde olması ile bu hususta hacimsel olarak kare prizma uygulandığı görülmektedir.

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **8.84 / 6.04 = 1.46**'dır. Bu veriye göre dikey kenar kemer kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar kemer açıklığı alındığında bu bölümde 3/2 (3/2=1.50) oranında dikey doğrultuda uzanan bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **9.81 / 6.04 = 1.62**'dir. Bu veriye göre dikey kenar olarak alınan kubbe eteğine kadar olan yükseklik, yatay kenar olarak alınan kemer açıklığı ölçüsüne oranında, dikey doğrultuda uzanan 1/1.618 (1/1.618=1.618) oranında bir formun yani Altın Dikdörtgenin uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **12.42 / 6.04 = 2.06**'dır. Revak biriminde kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 79).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **2.61 / 6.04 = 0.43**'dür. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **3.83 / 6.04 = 0.63**'dür. Bu veride kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında yatay doğrultuda uzanan 1+√5/2:1 (1+√5/2:1=0.618) oranında bir dikdörtgen (Altın Dikdörtgen) formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **3.58 / 6.04 = 0.59**'dur. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında yatay doğrultuda uzanan 3/5 (3/5=0.60) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki bölüme ayrıldığında kemer başlangıcından itibaren kubbe kilit taşı seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranlandığında **7.41 / 6.04 = 1.23** oranını vermektedir. Bu veriye göre bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/4

(5/4=1.25) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 80). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki kemer açıklığının da 6.02 metre derinliğinde olması ile bu hususta kare prizma görülmektedir.

Avlu revak birimlerinde dikey çizgi ölçüleri revak zemininden itibaren ölçülere göre sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliklerin ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı, **5.01 / 7.07 = 0.71**'dir. Bu veriye göre dikey kenar sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik, yatay kenar sütunların yarıçaplarından itibaren açıklık ölçüsü alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ¾ (3/4=0.75) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **8.84 / 7.07 = 1.25**'dir. Bu veriye göre dikey kenar kemer kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar sütunların yarıçaplarından itibaren açıklık ölçüsü alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 5/4 (5/4=1.25) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **9.81 / 7.07 = 1.39**'dur. Bu veriye göre dikey kenar kubbe eteğine kadar olan yükseklik, yatay kenar sütunların yarıçaplarından itibaren açıklık ölçüsü alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **12.42 / 7.07 = 1.76**'dır. Bu veriye göre dikey kenar kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar sütunların yarıçaplarından itibaren açıklık ölçüsü alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 110).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **2.61 / 7.07 = 0.37**'dir. Bu veriye göre dikey kenar kubbe yüksekliği, yatay kenar sütunların yarıçaplarından itibaren açıklık ölçüsü alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı

görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.83 / 7.07 = 0.54**'dür. Bu veriye göre dikey kenar kemer yüksekliği, yatay kenar sütunların yarıçaplarından itibaren açıklık ölçüsü alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/2 (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.58 / 7.07 = 0.51**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Ayrıca sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsüne göre oranlandığında **7.41 / 7.07 = 1.05** oranına sahiptir ki bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında yani geometrik olarak kare bir formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 111). Bunun yanı sıra bu bölümde sütunların yarıçapından alınan derinliğin de 7.03 metre olduğu göz önünde bulundurulduğunda bir küp formunun oluştuğu görülmektedir (Çizim 252).

Bu verilere göre revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren ikiye ayrıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yükseklikte ¾ oranında bir dikdörtgen form, sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte ise kare (küp) bir form uygulanmıştır. Ayrıca sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan bölümdeki kare (küp) form ise kemer ve kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan her iki yükseklikte de yatay doğrultuda ½ (1/2+1/2=2/2=1) oranında bir dikdörtgen formu kullanılarak elde edilmektedir.

Avluda yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, kaide yüksekliğine oranı, **5.01 / 0.22 = 22.77**'dir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **5.01 / 3.97 = 1.26**'dır (Tablo 6, Çizim 130). Bu veriye göre sütünün üst bitimine kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranındaki değeri gövde yüksekliğini vermektedir. Bu bölümde elde edilen veriler içerisinde tüm yapılar genelinde ilk kez farklı bir oran ortaya çıkmaktadır. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına

oranı, **5.01 / 0.84 = 5.96**'dır. Gövde yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı, **3.97 / 0.22 = 18.04**'dür. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **3.97 / 0.84 = 4.73**'dür. Sütun başlığı yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı ise **0.84 / 0.22 = 3.81**'dir (Tablo 6, Çizim 19).

4.3.2. Edirne II. Bâyezid Medresesi

4.3.2.1. Genel Tanım

Tarihi: Yapının kendi bünyesinde bir kitabesi bulunmaması ile birlikte cami vakfiyesinde yer alan kitabeye göre 893 / 1487-1488[57] yılında inşasının bitirildiği düşünülmektedir.

Mimarı: Yapının mimarı hakkında net bilgi bulunmamaktadır.

Banisi: Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilmiştir.

Konumu: Külliyenin tamamı bir avlu içerisinde yer almakta ve medrese yapısı külliyenin en batısına konumlanmıştır. Kendi içinde özel avlusu olmakla beraber güney-doğusunda Şifahane yapısı, kuzey ve batı yönünde yol ile külliye avlusu alçak bir duvarla sınırlandırılmıştır.

Mimarisi: Yapı, plan bakımından hemen hemen kare formda, batı ucunda dışa çıkıntı yapan dershane birimi ile etrafına simetrik olarak yerleştirilen dokuzar öğrenci hücresinden ve dört yönde revakların kuşattığı şadırvanlı bir avludan meydana gelmektedir (Fotoğraf 17). Avlu içerisinde, bugün sadece kaidesi kalmış olan şadırvan ve kuzey-batı noktasında yer alan bir kuyu mevcuttur. Dershane biriminin bulunduğu batı cephesinde kuzey ve güney yönünde köşe birimleri ile birlikte üçer, bunun dışında kuzey ve güney cephesinde ise altışar ocaklı öğrenci hücresi bulunmaktadır. Toplamda on sekiz öğrenci hücresinden meydana gelen medrese yapısında, avluyu tüm cephelerde dolaşan toplamda yirmi bir revak birimi bulunmaktadır. Avluya giriş ise basit ve sade kemerli bir kapıdan sağlanırken, doğu

[57] Bkz. (35), YÜKSEL, 104.

cephesinde dershane birimi ile aynı aks üzerinde yer almaktadır. Dershane ile birlikte öğrenci hücreleri aynı mimari tasarıma sahip olarak, tek bir kubbenin örttüğü dört yönde kemerler ile taşınmakta ve kemer ayakları da köşelerde duvarlara oturmaktadır (Fotoğraf 18). Revaklı avlunun ise giriş revakının her iki yanında birer beşik tonoz ile örtülü revak birimleri dışındaki revaklar, kubbe ile örtülüdür. Revak birimlerinde kubbeler sivri kemerler ile kemerlerde granit ve mermer malzemeli sütunlar tarafından taşınmaktadır. Sütun gövdelerinin devamında kemerlerin oturduğu başlıklar da ise mukarnas başlık kullanılmıştır. Doğu cephesinde yer alan revak birimleri kaideli sütunlar tarafından taşınırken, diğer cephelerde yer alan revak birimlerini taşıyan sütunlar kaide yerine bir platform üzerinde yer almaktadır. Doğu cephesi dışındaki platformlar sadece sütunların altında olup öğrenci hücrelerinin önündeki koridor alanı avlu zemin kotundadır. Doğu cephesinde ise platform kaideli sütunlar tarafından taşınan revak birimlerinin gerisinde doğu beden duvarına bitişik şekilde yerleştirilmiştir (Fotoğraf 19).

Fotoğraf 17: Edirne II. Bâyezid Medresesi

Fotoğraf 18: Edirne II. Bâyezid Medresesi Dershane Birimi

Fotoğraf 19: Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revakları

Medresenin dershane birimi ile öğrenci hücreleri kademeli olarak bir uyum içerisinde iken öğrenci hücreleri ile de avlu revak birimleri bir uyum içerisindedir. Avlu revakları ise kendi içinde yalnızca doğu cephesinde yer alan revak birimleri farklı bir tasarıma sahiptir. Giriş revakının her iki yanında yer alan beşik tonoz örtülü

revak birimleri diğer revak birimlerine göre daha dar tutulmuş ve sütunlar arasındaki bağlantı küçük kemerler ile sağlanmıştır. Sütun ile duvar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemer ise diğer kemerler ile aynı ölçülerde olup tonoz örtü de bu kemerler ile taşınmaktadır (Fotoğraf 20).

Fotoğraf 20: Edirne II. Bâyezid Medresesi Doğu Cephesindeki Avlu Revakları

Yapının ana malzemesi kesme taş olup, sütunların gövdelerinde mermer malzeme kullanılmıştır.

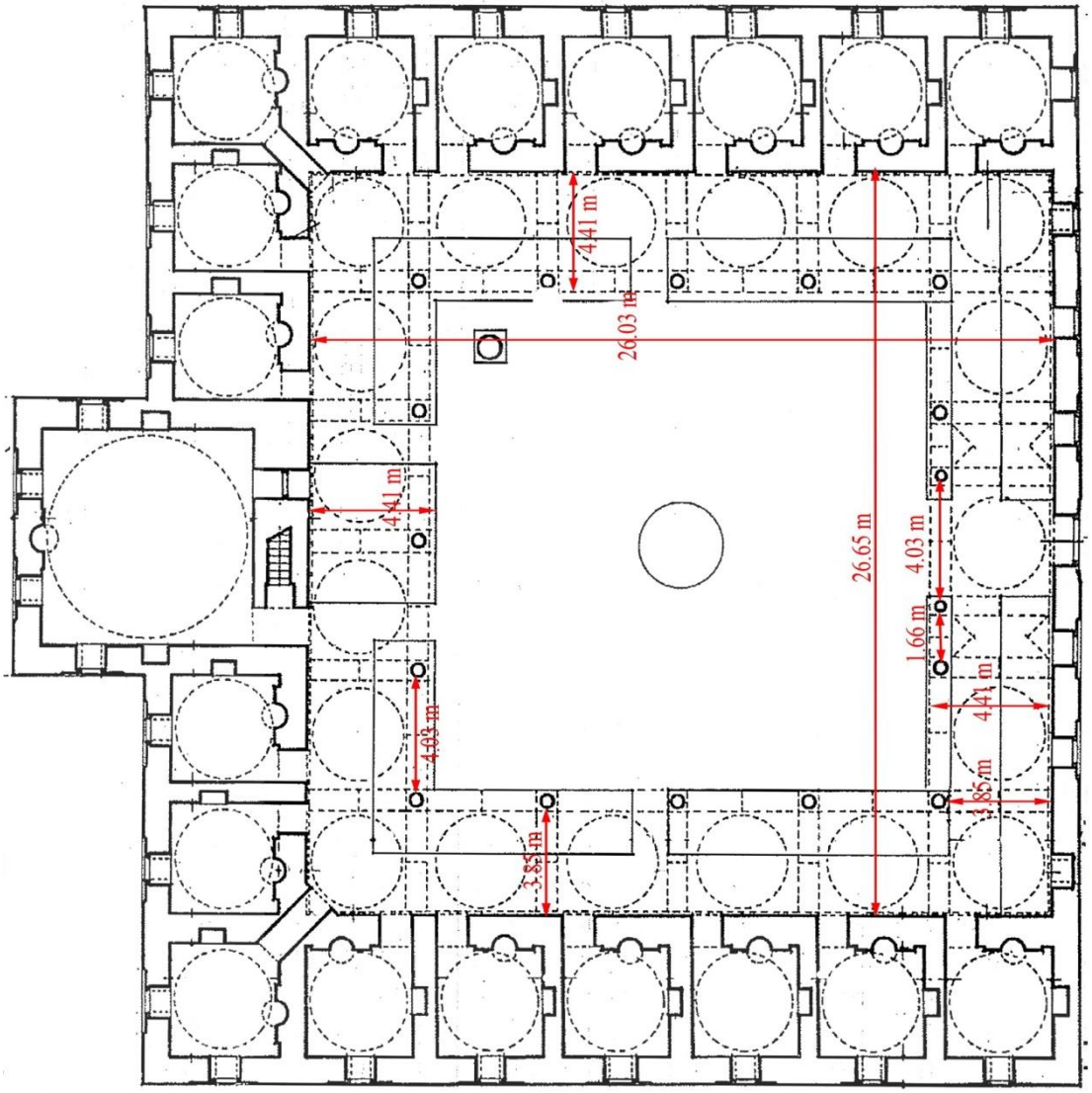
4.3.2.2. Ölçüler ve Oranlar

Avlu Revaklarının Ölçüleri: Medresenin revaklı avlusu plan bakımından kare bir forma sahiptir. Kuzey cephesinde bulunan revak birimlerinin genişliği 25.65 metre, derinliği 4.41 metredir. Batı cephesinde bulunan revak birimleri 26.03 metre genişliğe, 4.41 metre derinliğe sahiptir. Güney cephesinde yer alan revak birimleri 25.48 metre genişliğe, 4.41 metre derinliğe sahiptir. Doğu cephesindeki revak birimleri de 26.02 metre genişliğinde, 4.43 metre derinliğe sahiptir. Avluda yer alan revak birimlerinin kapladığı toplam alan 377.52 metrekaredir. Revak birimlerinin dışında avlunun kapladığı alan ise kuzey-güney doğrultusunda 17.20 metre, doğu-batı doğrultusunda ise 16.72 metre ile toplamda 287.58 metrekaredir. Kuzey cephede

yer alan revak birimleri dışındaki revak birimleri ortalama 0.39 metre yüksekliğinde bir platform üzerinde yer almaktadır. Kuzey cephesinde giriş revakının doğu ve batı yönünde iki blok halinde yer alan platform ise 1.82 metrelik bir derinliğe sahip olarak duvara bitişik yer almaktadır. Güney cephesinde üç, doğu cephesinde ve batı cephesinde ise iki blok halinde yer alan platformlar ortalama 1.81 metre derinliğe sahip olarak revak birimlerini taşıyan sütunların altında yer almaktadır. Kuzey cephesi dışındaki cephelerde öğrenci hücresi ve dershane birimi yer almasından dolayı hücre önleri 2.60 metrelik bir genişlikte platformsuz olarak avlu zemini ile aynı kotta yer almaktadır. Kuzey cephesinde öğrenci hücreleri bulunmadığından ötürü buradaki platformlar duvara bitişik yer almakta ve önlerinde yer alan revak birimlerini taşıyan sütunlarda kaide kullanılmıştır. Doğu ve batı cephesindeki altışar revak birimleri karşılıklı olarak aynı tasarıma sahiptir. Kuzey cephesinde beş, güney cephesinde ise dört revak birimi yer almaktadır. Bu farklılık ise kuzey cephesinde yer alan revak birimlerinde farklı bir tasarım uygulanmıştır. Giriş revakının her iki yanında aynalı tonoz ile örtülü avlu zemininden itibaren yüksekliği ortalama 6.92 metre, tonoz başlangıç seviyesinin zeminden itibaren yüksekliği ise ortalama 6.21 metredir. Avlu zemininden itibaren sütunlar arasındaki kemer kilit taşı yükseklikleri ortalama 4.53 metredir. Sütunlar arasında yer alan kemerlerin açıklık ölçüsü ortalama 1.33 metre, sütunlar arasındaki açıklık ölçüsü ise ortalama 1.68 metredir. Sütun ile duvar arasındaki ölçüleri ve sütun yükseklikleri diğer revak birimleri ile benzer ölçülere sahiptir. Revak birimlerinde üst örtü olarak kubbe kullanılmıştır. Avlu zemininden itibaren kubbe kilit taşı yüksekliği ortalama 7.88 metredir. Kubbelerin etek yüksekliği avlu zemininden itibaren 6.42 metredir. Sütunlar arasında yer alan kemerlerin kilit taşı yüksekliği avlu zemininden itibaren ortalama 5.83 metre, kuzey cephesinde bulunan kaideli sütunlara oturan kemerlerde ise ortalama 5.91 metredir. Sütun ile duvar arasında yer alan kemerlerin kilit taşı yükseklikleri avlu zemininden itibaren 5.67 metredir. Revak birimlerinde sütunlar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin açıklık ölçüsü ortalama 3.71 metre, sütun ile duvar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin açıklık ölçüsü ise 3.65 metredir (Tablo 1, Çizim 7).

Avluda yer alan yirmi bir revak birimi, on yedi sütun tarafından taşınmaktadır. Kuzey cephesinde yer alan revak birimlerinin sütunları, ortalama

yüksekliği 0.35 metre, genişliği 0.63 metre, derinliği 0.63 metre daire formunda mermer kaideli sütunlar üzerine oturmaktadır. Diğer cephelerde ise revak birimlerinin kemerleri platform üzerinde doğrudan gövde ile başlayan sütunlar üzerine oturmaktadır. Kuzey cephesinde yer alan sütunların avlu zemininden itibaren ahşap gergiye kadar yükseklikleri ortalama 3.71 metre iken diğer revak birimlerinde yer alan sütunların avlu zemininden itibaren yükseklikleri ortalama 3.67 metredir. Kuzey cephesinde yer alan sütunların gövde yükseklikleri ortalama 2.65 metre, diğer cephe revaklarındaki sütunların gövde yükseklikleri ise ortalama 2.61 metredir. Farklı çaplarda kullanılan sütunların çevreleri ortalama 1.31 metre, çapları ise ortalama 0.42 metredir. Avlu revaklarının sütun başlıklarında mukarnas kullanılmış olup, kuzey cephesinde bulunan kaideli sütunlarda ortalama yükseklikleri 0.62 metre, başlıkların üzerinde yer alan yastıklar ise ortalama 0.09 metre yüksekliğe sahiptir. Avluda, kuzey cephesi dışındaki cephelerde platform üzerinde yer alan revak birimlerinde ise sütun başlıkları ortalama 0.60 metre, başlıkların üzerinde yer alan yastıklar ise 0.07 metre yüksekliğe sahiptir (Tablo 2, Çizim 20). Sütunların birbiri arasındaki açıklık ölçüsü ortalama 4.03 metre, sütun ile duvar arasındaki açıklık ise ortalama 3.85 metredir (Şekil 6).

Şekil 6: Edirne II. Bâyezid Medresesi Planı (İ. Aydın Yüksel'den alınarak ölçülendirilmiştir)

Avlu Revaklarının Oranları: Medresenin iç avlusunda bulunan revak birimlerinden elde edilen ölçüler, tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Düşey olarak alınan yükseklik ölçülerinin tamamında avlu revak zemininden itibaren elde edilen ölçüler kullanılmıştır. Buna göre, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı **5.91 / 3.71 = 1.59**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 8/5 (8/5=1.60) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir.

Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı **6.42 / 3.71 = 1.73**'dür. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 5/3 (5/3=1.66) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı **7.88 / 3.71 = 2.12**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 2 katı değerini vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **6.42 / 5.91 = 1.08**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 10/9 (10/9=1.11) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **7.88 / 5.91 = 1.33**'dür. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşı yüksekliğinin, kubbe eteği yüksekliğine oranı ise **7.88 / 6.42 = 1.23**'dür. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 3, Çizim 45).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **1.46 / 2.20 = 0.66**'dır. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, kemer yüksekliğinin 2/3 (2/3=0.66) oranındaki değerine tekabül etmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.20 / 3.71 = 0.59**'dur. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 3/5 (3/5=0.60) oranındaki değerine tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı **1.46 / 3.71 = 0.39**'dur. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 1/3 (1/3=0.33) oranındaki değerine tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **1.97 / 2.20 = 0.90**'dır. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliği ile olan oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı **1.97 / 3.71 = 0.53**'dür. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50)

oranındaki değerine tekabül etmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı **4.17 / 3.71 = 1.12** oranını vermektedir ki bu oran en sade ifadesi ile 1 tam sayı değerine yakındır (Tablo 3, Çizim 46). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.66 / 3.71 = 0.99**'dur. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı **1.00** tam sayı değerini vermektedir (Tablo 15).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.71 / 7.88 = 0.47**'dir. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√5'ine (1/√5=0.447) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.41 / 7.88 = 0.31**'dir. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/3'üne (1/3=0.33) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **1.46 / 7.88 = 0.19**'dur. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/5'ine (1/5=0.20) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 16, Çizim 47).

Avlu revak birimlerinde, avlu revak zemininden itibaren düşey olarak alınan ölçüler sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikler ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu olarak birbirlerine oranlandığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **3.71 / 4.03 = 0.92**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında kare bir formun uygulandığı görülmektedir. Geometrik olarak

kare bir formun uygulandığı sütun üst bitiminde, derinlik ölçüsünün de 3.85 metre olduğu göz önüne alındığında bu hususta üç boyutlu olarak bir küp formunun uygulandığı da görülmektedir (Çizim 249). Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.91 / 4.03 = 1.47**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **6.42 / 4.03 = 1.59**'dur. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 8/5 (8/5=1.60) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **7.88 / 4.03 = 1.96**'dır. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında ise dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 81). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki aralığın da 3.85 metre derinliğinde olması ile bu hususta hacimsel olarak iki küp formunun oluşturduğu kare prizmanın uygulandığı görülmektedir.

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **5.91 / 3.71 = 1.59**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 8/5 (8/5=1.60) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **6.42 / 3.71 = 1.73**'dür. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **7.88 / 3.71 = 2.12**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 82).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **1.46 / 3.71 = 0.39**'dur. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **2.20 / 3.71 = 0.59**'dur. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda yaklaşık 3/5 (3/5=0.60) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı ise **1.97 / 3.71 = 0.53**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunda şekil bulmuştur. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki bölüme ayrıldığında sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranlandığında **4.17 / 3.71 = 1.12** oranı uygulanmıştır. Bu veriye göre en sade ifadesi ile 1/1 (1/1=1.00) oranında geometrik olarak kare bir formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 83). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki kemer açıklığının da 3.65 metre derinliğinde olması ile bu hususta hacimsel olarak nispeten bir küp formundan bahsetmekle birlikte, revak biriminin tümünde alt ve üst kare tabanların oluşturduğu dikdörtgen yanal kenarların eşit olduğu kare prizma formu görülmektedir (Çizim 250).

Avlu revak birimlerinde, avlu revak zemininden itibaren düşey ölçüler sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikler ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı, **3.71 / 4.45 = 0.83**'dür. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 5/6 (5/6=0.83) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan

yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı **5.91 / 4.45 = 1.32**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı **6.42 / 4.45 = 1.44**'dür. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı **7.88 / 4.45 = 1.77**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 112).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı **1.46 / 4.45 = 0.33**'dür. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı **2.20 / 4.45 = 0.49**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı ise **1.97 / 4.45 = 0.44**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/2 (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Revak biriminde sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların

yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranlandığında **4.17 / 4.45 = 0.94** oranı uygulandığı görülmektedir. Bu veriye göre en sade ifade ile 1/1 (1/1=1.00) oranında yani geometrik olarak kare bir formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 113). Ayrıca sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik için 4.27 metre olan derinlik göz önünde bulundurulduğunda bu bölümde bir küp formunun oluştuğu görülmektedir (Çizim 252).

Bu verilere göre revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren ikiye ayrıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yükseklikte 5/6 oranında bir dikdörtgen form, sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte ise kare bir form uygulanmıştır. Ayrıca sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan bölümdeki kare form ise kemer ve kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan her iki yükseklikte de yatay doğrultuda ½ (1/2+1/2=2/2=1) oranında bir dikdörtgen formu kullanılarak elde edilmektedir.

Avluda yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, kaide yüksekliğine oranı, **3.71 / 0.35 = 10.60**'dır. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **3.71 / 2.65 = 1.40**'dır (Tablo 6, Çizim 131). Başka bir ifade ile Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri gövde yüksekliğini vermektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı, **3.71 / 0.71 = 5.23**'dür. Gövde yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı, **2.65 / 0.35 = 7.57**'dir. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **2.65 / 0.71 = 3.73**'dür. Sütun başlığı yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı ise **0.71 / 0.35 = 2.03**'dür (Tablo 6, Çizim 20).

4.3.3. Edirne II. Bâyezid Şifahanesi

4.3.3.1. Genel Tanım

Tarihi: Yapının kendi bünyesinde mevcut bir kitabesi bulunmamaktadır. Cami kitabesinde yer alan tarihe göre H. 889-893 / M. 1487-1488[58] yılında inşasının bitirildiği düşünülmektedir.

Mimarı: Yapının mimarı bilinmemektedir.

Banisi: Sultan II. Bâyezid tarafından inşa ettirilmiştir.

Konumu: Tunca Nehri'ne paralel yerleştirilen külliye içerisinde, güney yönünde camiye bitişik olarak inşa edilmiş olan tabhane birimleri ile aynı hizadan başlamakta ve güney-kuzey doğrultusunda yer almaktadır. Kuzey-batısında medrese yapısı, doğusunda ise cami bulunmaktadır.

Mimarisi: Plan bakımından kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilen bir dikdörtgen formuna sahiptir. Yapı plan bakımından üç bölümden meydana gelmektedir. Yapının ilk bölümüne kuzey ve doğu cephesinde yer alan sade ve kemerli birer kapı ile giriş sağlanmaktadır (Fotoğraf 21). Birinci bölümde bir iç avlu içerisinde batı cephesi boyunca uzanan yedi birimli hücreler ile birlikte önünde yer alan on bir birimli bir revak dizisi ve doğu cephesinin yalnızca kuzey yönünde birbirine bitişik dört mekân birimi ile bunların hemen önünde bir kuyudan meydana gelmektedir. Batı cephesinde yer alan hücreler kare plan formunda olup, dört yönde kemerlerin taşıdığı kubbeler sekizgen kasnağa, kemer ayakları ise köşelerde duvara oturtulmuştur. Batı cephesinde yalnızca kuzey ucunda yer alan mekân birimi, doğu batı doğrultusunda dikdörtgen plan formuna sahip ve beşik tonoz ile örtülmüştür. Batı cephesi boyunca yer alan mekân birimlerinin önünde bulunan revak birimlerinde üst örtü birimi olarak çapraz tonoz kullanılmıştır. Sütunlar arasındaki bağlantı sivri kemerler ile sağlanmış olup kemer ayakları sütunlara oturtulmuştur. Revak birimlerindeki sütunlar bir platform üzerinde yer almaktadır. Sütunlar daire formunda mermer kaide, giriş biriminde granit diğer revak birimlerinde pembe ve çoğunlukla Marmara

[58] Gönül CANTAY, **Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Darüşşifaları**, 17.

mermerinden olan sütun gövdeleri ile baklava motifli sütun başlıkları ve yastık elemanlarından oluşmaktadır. Sütunlara oturan kemerler ahşap gergilerle birbirine bağlanmaktadır (Fotoğraf 22). Doğu cephesinde yer alan dört adet mekân biriminde ise güney ucunda yer alan mekân birimi çapraz tonoz ile diğer mekân birimleri ise aydınlık fenerli kubbeler ile örtülmüştür. Plan ve ölçü bakımından yalnızca kuzey ucuna yerleştirilen mekân birimi daha derin tutulmuş, diğer mekânlar plan ve ölçü bakımından birbirine benzemektedir. Birinci bölümün güney cephesini ise ikinci bölümün kuzey cephesi oluşturmaktadır.

Fotoğraf 21: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Görünümü

Fotoğraf 22: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revakları

İkinci bölüme geçiş, üstü tonoz ile örtülü derin ve geniş bir giriş mekânında yer alan kemerli ve mukarnas dolgulu kavsarası ile iki renkli taş işçiliği uygulanmış kemerli bir kapı ile sağlanmaktadır. Giriş mekânının her iki yanında ikişer kubbeli mekân birimi yer almaktadır. İkinci bölüme girildiğinde bir iç avlu daha mevcut olup avlunun doğu ve batı cephesinde karşılıklı simetrik olarak yerleştirilmiş üçer mekân birimi yer almakta ve mekânlar kubbe ile örtülmüştür. Doğu ve batı cephesinde ortada yer alan mekân birimleri bir geçiş birimi olarak tasarlanmış, diğer iki mekân ise ocaklı bir odadan meydana gelmektedir. Bu geçiş mekânlarının derinliğinin yarısına kadar yer kaplayan bir platform bulunmaktadır. İkinci bölümde yer alan tüm mekânlar plan bakımından kare formunda birbirine benzer plan tasarıma sahiptir. Bu mekân birimlerinde, birinci bölümde olduğu gibi oda olarak kullanılan mekânlarda kubbeler sekizgen kasnağa oturmaktadır. İkinci bölümün güney cephesini ise üçüncü bölümün kuzey cephesinde bulunan mekânlar oluşturmaktadır.

Şifahane yapısının en dikkat çekici plan tasarıma sahip olan üçüncü mekân altıgen formda bir plan tasarımına sahiptir. Üçüncü bölüme giriş, orta aks da yer alan sade ve kemerli bir kapı aracılığıyla üzeri kubbe ile örtülü bir giriş mekânından sağlanmaktadır. Bu bölüm, merkezinde altıgen formda üstü aydınlık fenerli bir kubbe ile örtülü hemen altında havuzu olan bir avlu ve avlunun etrafına plan formuna sadık

kalınarak yerleştirilen, toplamda on üç mekân biriminden meydana gelmektedir. Kuzey cephesinde yer alan giriş mekânın her iki yanındaki ocaklı odalar da dâhil doğu ve batı cephesi ile birlikte toplamda dört kışlık ve bu kışlık odalara geçişi de sağlayan dört yazlık mekân birimleri bulunmaktadır. Buradaki yazlık mekânların kaynaklarda müzisyenler tarafından kullanıldığı dile getirilmektedir.[59] Altıgen formun güney cephesinde ise orta aksında kuzey cephesi ile karşılıklı yerleştirilen bir geçiş mekânı ile doğu ve batısında ocaklı birer kışlık oda bulunmaktadır. Bu geçiş mekânının devamı niteliğinde güney yönünde dışa çıkıntı yapan, içten kemerle geçilen ve üstü yarım bir kubbe ile örtülü beş köşeli şahniş formuna benzer bir mekân birimi daha bulunmaktadır. Avlunun etrafında yer alan bu mekân birimleri avluya kenarlarda, avluyu örten kubbeyi taşıyan kemer ve duvar payelerini strüktürel açıdan paylaşmaktadır. Doğu ve batı cephesindeki yazlık olarak adlandırılan ve aynı zamanda geçiş mekânı olan birimlerde, ikinci bölümde yer alan doğu ve batı cephesindeki geçiş mekânlarında olduğu gibi mekânların derinliğinin yarısını kaplayan yükseltilmiş bir platform yer almaktadır. Avluyu örten aydınlık fenerli kubbe on iki kenarlı olup, onun hemen altında yer alan havuz da aynı formda on iki kenarlı olarak tasarlanmıştır. Osmanlı mimarisi içindeki darüşşifalar arasında, merkezi plan uygulamasının en başarılı örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir.[60]

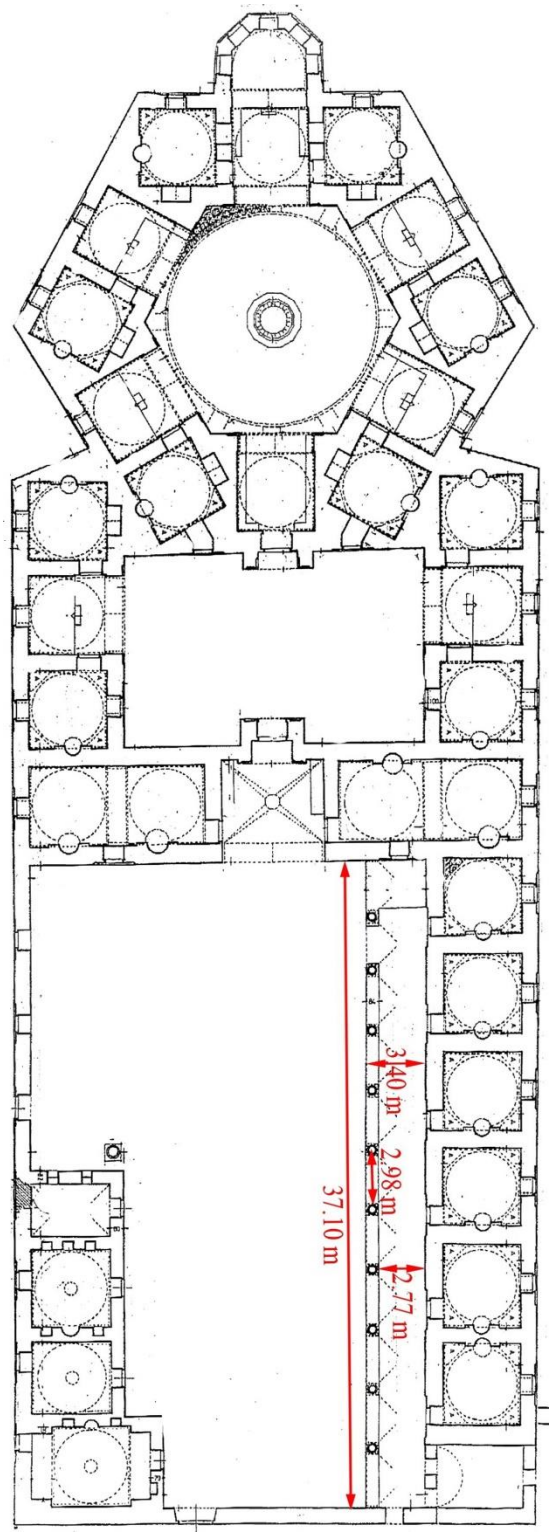
Yapının ana malzemesi kesme taştır. Birinci bölümde bulunan avlu revak dizisinin sütun elemanları olan gövde, kaide ve başlıkları ile bölümlere giriş sağlanan kapıların basit yuvarlak kemerlerinde mermer malzeme kullanılmıştır. Birinci ve ikinci bölümde açık avlu kullanılmış ve mekânlar genellikle birer pencere ile aydınlatılmıştır. Üçüncü bölümde yer alan kapalı avlunun aydınlık fenerli kubbesinde kasnak çevresi boyunca pencere dizisi ile avlu, mekân birimleri ise birer pencere ile aydınlatılmaya çalışılmıştır.

[59] Bkz. (57), CANTAY, 27.
[60] Bkz. (57), CANTAY, 31.

4.3.3.2. Ölçüler ve Oranlar

Avlu Revaklarının Ölçüleri: Darüşşifa yapısının kuzeyinde bulunan avlusunda, batı yönünde kuzey-güney doğrultusunda bulunan hücrelerin önünde yer alan on bir birimli revak dizisi 37.10 metre genişliğinde, 3.40 metre derinliğindedir. Revak birimleri, 126.14 metrekarelik bir alan kaplamaktadır. Revak birimleri dışında birinci bölümdeki avlunun genişliği 19.38 metre, derinliği 37.10 metre olarak toplamda 718.99 metrekarelik alan kaplamaktadır. Revak birimleri avlu zemin kotundan 0.03 metrelik bir yükseklikte iken revak birimlerini taşıyan sütunlar kaideli olarak 0.45 metre yüksekliğinde, 0.80 metre derinliğinde tüm revak dizisi boyunca uzanmakta olan bir platform üzerinde yer almaktadır. Revak birimlerinin üzeri avlu zemininden itibaren ortalama 5.65 metre yüksekliğinde, çapraz tonoz ile örtülüdür. Sütunlar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin kilit taşı yükseklikleri platform üzerinden itibaren 5.23 metre, giriş revak biriminde ise avlu zemininden itibaren 5.69 metredir. Kemerlerin açıklık ölçüsü ise ortalama 2.65 metredir (Tablo 1, Çizim 8).

Revak birimleri on sütun tarafından taşınmaktadır. Sütunların platformdan itibaren gergi demirine kadar olan yükseklikleri ortalama 3.94 metredir. Sütunların daire formunda mermer kaideleri ortalama yükseklikleri 0.34 metre, 0.50 metre genişliğinde, 0.50 metre derinlikte kare forma sahiptir. Giriş revakında yer alan iki sütun granit diğer sütunlar mermer malzemedendir. Sütunların gövde yükseklikleri ortalama 2.92 metre, çevresi ortalama 1.35 metre, çapı ise 0.43 metredir. Baklava motifli sütun başlıklarının yükseklikleri ortalama 0.49 metredir. Kemerlerin oturduğu sütun başlığının üzerinde yer alan yastık ise 0.19 metre yüksekliğe sahiptir (Tablo 2, Çizim 21). Sütunların arasındaki açıklık ölçüsü ortalama 2.98 metre, sütun ile duvar arasındaki açıklık ise ortalama 2.77 metredir (Şekil 7).

Şekil 7: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Planı (İ. Aydın Yüksel'den alınarak ölçülendirilmiştir)

Avlu Revaklarının Oranları: Şifahane yapısının avlusunda bulunan revak birimlerinden elde edilen ölçüler, tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Düşey olarak alınan yükseklik ölçülerinden sütun ve kemer kilit taşı yükseklikleri platform üzerinde yer almasına rağmen tonoz kilit taşı yüksekliği ile oranlama yapıldığından ötürü zemin kotundan itibaren elde edilen ölçüler kullanılmıştır. Buna göre, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **5.68 / 4.39 = 1.29**'dur. Tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **5.65 / 4.39 = 1.29**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşına ve tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **5.65 / 5.68 = 0.99**'dur. Bu veriye göre tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ise kemer ayaklarında olduğu gibi tonozun kaburgalarının da taşıyıcıya oturtulmasından ötürü bu sonuç ortaya çıkmaktadır (Tablo 3, Çizim 48).

Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **1.29 / 4.39 = 0.29**'dur. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 1/3 (1/3=0.33) oranına tekabül etmektedir. Revak birimi, sütunun üst bitiminden iki ayrı bölüme ayrıldığında sütunun üst bitiminden itibaren tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **1.26 / 4.39 = 0.29** oranını vermektedir. Bu veriye göre sütunun üst bitiminden itibaren tonoz kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 1/3 (1/3=0.33) oranına tekabül etmektedir (Tablo 3, Çizim 49).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **4.39 / 5.90 = 0.74**'dür. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 3/4'üne (3/4=0.75) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **1.51 / 5.90 = 0.26**'dır. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne (1/4=0.25) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1

tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve bu yapının üst ört birimi tonoz örtü tercih edilmiştir (Tablo 16, Çizim 50).

Avlu revak birimlerinde, platformdan itibaren düşey olarak alınan ölçüler sütunun üst bitimine ve kemer kilit taşına kadar olan yükseklikler ile revak zemininden itibaren alınan tonoz kilit taşı yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **3.94 / 2.98 = 1.32**'dir. Bu veriye göre dikey kenar sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik, yatay kenar sütun aralığı alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.23 / 2.98 = 1.76**'dır. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.65 / 2.98 = 1.90**'dır. Bu veriye göre dikey kenar tonoz kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütun aralığı olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 84).

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **5.23 / 2.65 = 1.97**'dir. Bu veriye göre dikey kenar kemer kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütun aralığı olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **5.65 / 2.65 = 2.13**'dür. Bu veriye göre dikey kenar tonoz kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütun aralığı olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 85).

Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **1.29 / 2.65 = 0.49**'dur. Bu veriye göre dikey kenar kemer yüksekliği, yatay kenar kemer yüksekliği olarak alındığında yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi, sütunun üst bitiminden iki ayrı bölüme ayrıldığında sütunun üst bitiminden itibaren tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **1.26 / 2.65 = 0.48** oranını vermektedir. Bu veriye göre kemer sütunun üst bitiminden tonoz kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 86).

Avlu revak birimlerinde, düşey ölçüler sütunun üst bitimine ve kemer kilit taşına kadar olan yükseklikler platformdan itibaren, tonoz kilit taşına kadar olan yükseklik ise avlu zemininden itibaren alınmıştır. Yatay çizgi ölçüsü olarak da sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklık ölçüleri kullanılmıştır. Bu ölçüler iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı, **3.94 / 3.41 = 1.16**'dır. Bu veriye göre dikey kenar sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklık ölçüsü alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 6/5 (6/5=1.20) oranında bir dikdörtgen formu uygulanmıştır. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı **5.23 / 3.41 = 1.53**'dür. Bu veriye göre dikey kenar kemer kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı **5.65 / 3.41 = 1.66**'dır. Bu veriye göre dikey kenar tonoz kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçapından itibaren açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 114).

Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı **1.29 / 3.41 = 0.38**'dir. Bu veriye göre dikey kenar kemer yüksekliği, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Revak biriminde sütunun üst bitiminden itibaren tonoz kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsüne göre oranlandığında **1.26 / 3.41 = 0.37** oranı vermektedir. Bu veriye göre bu bölümde en sade ifade ile yatay doğrultuda uzanan 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 115).

Darüşşifa yapısının birinci avlusunda hücre önünde paralel yer alan cephedeki revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, kaide yüksekliğine oranı, **3.94 / 0.34 = 11.59**'dur. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **3.94 / 2.92 = 1.35**'dir (Tablo 6, Çizim 132). Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri gövde yüksekliğini vermektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı, **3.94 / 0.68 = 5.79**'dur. Gövde yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı, **2.92 / 0.34 = 8.59**'dur. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **2.92 / 0.68 = 4.29**'dur. Sütun başlığı yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı ise **0.68 / 0.34 = 2.00**'dir (Tablo 6, Çizim 21).

4.3.4. Edirne II. Bâyezid İmareti

4.3.4.1. Genel Tanım

Tarihi: Yapı bünyesinde herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Bu sebepten ötürü kayıtlarda geçen 1484[61] ile 1487-1488[62] tarihleri arasında inşa edildiği düşünülmektedir.

Mimarı: Yapının mimarı bilinmemektedir.

[61] Bkz. (35), YÜKSEL, 103.
[62] Bkz. (35), YÜKSEL, 104.

Banisi: Sultan II. Bâyezid tarafından inşa edilmiştir.

Konumu: Külliye avlusu içerisinde bulunan imaret yapısı, külliye içerisinde ana eksende konumlanan cami yapısının doğusunda bulunmaktadır. İki ayrı yapıdan gelen imaret yapıları, külliyenin doğu sınırında güney ve kuzey yönüne yerleştirilmiştir.

Mimarisi: Külliyenin güneyinde konumlanan yapı, üç bölümden meydana gelmekte ve plan bakımından dikdörtgen formdadır. Yapının içerisinde doğu yönünde bir revaksız avlu ve avluya göre güney, kuzey ve batısında yer alan kubbeli mekânlardan meydana gelmektedir. Yapıya külliye avlusuna açılan batı cephesinde iki, kuzey cephesinde bir ve külliyenin dışına açılan doğu cephesinde bir olmakla birlikte toplamda dört giriş kapısı bulunmaktadır.

Fotoğraf 23: Edirne II. Bâyezid İmareti

Yapının güneyinde bulunan birinci bölüm, kubbe ile örtülü üç mekân biriminden meydana gelmektedir. Kuzeyinde bulunan iç avludan giriş yapılan bölüme, orta aks üzerinde yer alan kubbeli mekân aracılığı ile her iki yanda bulunan bölümlere geçiş yapılmaktadır. Kubbeyi taşıyan kemerler her mekân biriminde duvarlara oturtulmuştur. Doğu ve batı köşesinde yer alan mekân birimlerinde birer

ocak da bulunmaktadır. Bu bölümün aydınlatılması duvarlar içine açılan pencereler ile sağlanmaktadır (Fotoğraf 23).

Birinci bölümün kuzeyinde yer alan ikinci bölümüne giriş, yapının batı cephesinde yer alan yeşil ve beyaz mermer malzemeden kemerli bir girişten sağlanmaktadır. Plan bakımından dikdörtgen formda olan bu bölüm, kuzey-güney doğrultusunda uzanmaktadır. Bölüm, iki kemerle üç birime ayrılmış, bu birimleri üç kubbe örtmektedir. Doğu yönünde bir kapı ile iç avluya geçiş sağlanmaktadır.

Yapının kuzey cephesini oluşturan üçüncü bölüme, batı ve kuzey cephesinde yer alan kemerli bir kapı ile giriş sağlanmaktadır. Bu bölüm, beş kubbeli birimlerden meydana gelmektedir. Kuzey ucunda üç, güney ucunda ise iki birimli olan bu bölümün güney batı yönünde üçüncü bölüme aittir. Birimler arası geçiş, kubbeleri taşıyan kemerler aracılığı ile sağlanmış, kemerler cephelerde duvara ve doğu yönünde tek bir serbest paye tarafından taşınmaktadır. Bu bölümde güney batı cephesinde iki ocak da mevcuttur. Serbest payenin taşıdığı dört kubbenin aydınlık feneri bulunmaktadır. Bölümün güneyinde bulunan iç avlu ile bağlantısı güney batısında yer alan bir kapı ile sağlanmaktadır.

Külliye içerisinde doğu cephesinde kuzey yönünde yer alan diğer imaret yapısı da aynı güney yönündeki yapı gibi üç bölümden oluşur . Güney doğusunda yer alan birinci bölüm, plan bakımından dört kubbenin örttüğü dört birimli bir kare forma sahiptir. Bölümü örten kubbeler merkezinde yer alan tek bir payenin üzerine oturulan kemerler aracılığı ile taşınmaktadır. Bölümün güney ve kuzey cephesinde iki, adet ocak bulunmaktadır. Bu bölüme giriş ise güney yönünde yer alan kemerli bir giriş kapısı ile sağlanmaktadır.

Kuzey yönünde kalan imaret yapısının ikinci bölümü ise batı ve kuzey cephesinde yer alan kemerli bir kapı ile girişi sağlanan kuzey ve güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen formunda bir plana sahiptir. Bu bölüm kuzey ve güney doğrultusunda üç paye ile dört birime ayrılmış iki sahından meydana gelmektedir. Bu mekân birimleri sekiz adet kubbe ile örtülmüş ve bir yönde payelere diğer yönde duvarlara oturtulan kemerler ile taşınmaktadır. Bu bölümde kuzey

cephesinde iki adet ocak bulunmaktadır. Kuzeyinde bir iç avlusu bulunan yapının, kuzey cephesinde yer alan giriş kapısı ile avluya geçiş sağlanmaktadır.

Kuzey yönünde yer alan imaret yapısında üçüncü bölüm ise kuzeyinde yer alan avlu vasıtası ile giriş sağlanmaktadır. Avluya ise hem ikinci bölümden hem de kuzey cephesinde yer alan külliye dışına açılan bir kapı ile giriş sağlanmaktadır. Bu bölüm doğu batı doğrultusunda yerleştirilen dikdörtgen formda bir plana sahip olmakla beraber günümüzde üstü açık olan bu mekânın orijinal bir giriş izi bulunmamaktadır. Fakat doğu cephesinde külliye dışına bakan bir penceresi mevcut olması sebebi ile orijinal halinde üstü örtülü bir mekân birimi olduğu düşünülmektedir.

Yapının tamamı kesme taş malzemeden inşa edilmiş olup, giriş kapılarında yer alan kemerli bölümde mermer malzeme kullanılmıştır.

4.3.5. Edirne II. Bâyezid Köprüsü

4.3.5.1. Genel Tanım

Tarihi: Köprü üzerinde herhangi bir kitabesi bulunmaması sebebi ile 1484[63] yılında yapımına başlanan külliyenin, 1487-1488[64] tarihinde bitirildiği göz önünde bulundurulursa köprünün de bu tarihler içerisinde inşasının bitirildiği düşünülmektedir.

Mimarı: Yapının mimarı hakkında kesin bilgi bulunmamaktadır.

Banisi: Sultan II. Bayezid tarafından inşa edilmiştir.

Konumu: Tunca Nehri üzerinde inşa edilmiş olan köprü külliyenin güney batısında konumlanmaktadır.

[63] Bkz. (35), YÜKSEL, 103.
[64] Bkz. (35), YÜKSEL, 104.

Mimarisi: Tunca Nehri üzerinde kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilmiş olan köprü, beş sivri kemerlidir. Kemerlerden orta aksında yer alanı diğer kemerlere göre daha geniş tutulmuştur.

4.3.6. Edirne II. Bâyezid Hamamı

Külliye avlusu içerisinde bulunmayan hamam yapısının günümüzde hiçbir kalıntısı bulunmamakla birlikte kayıtlarda bahsi geçmektedir. Yapının külliyenin batı sınırını oluşturan yolun batısında yer aldığı ve suyunu Tunca nehrinden dönme dolaplar ile temin ettiği düşünülmektedir.[65]

4.4. İstanbul II. Bâyezid Külliyesi

İstanbul'un en eski yerleşim yerlerinden ve en büyük meydanı olan Theodosius Forumu'nun bulunduğu yer üzerinde inşa edilmiştir. İstanbul'un fethinden sonra eski sarayın inşasından sonra Sultan II. Bayezid tarafından inşa edilen külliye oldukça geniş bir arazi üzerinde, yola bağımlı gelişen bir planda kurulmuştur. Günümüzde külliye yapıları içerisinde yer alan Çifte Hamam ve Medrese diğer yapılardan oldukça uzakta ve kopuk bir haldedir. Kaynaklarda bu durum inşa edildiği vakitte külliyenin bir dış avlusunun mevcudiyetinden bahis edilmiş olsa da günümüzde bu durum ortadan kalkmıştır.

4.4.1. İstanbul II. Bâyezid Cami

4.4.1.1. Genel Tanım

Tarihi: Cami, kapı üzerinde bulunan kitabeye göre H. 906 / M. 1500 ile H. 911 / M. 1505 yıllar arasında inşa edilmiştir.[66]

Mimarı: İstanbul Belediyesi Kütüphanesi'nde Muallim M. Cevdet Bey'in yazmaları arasında bulunan 0.71 numaralı vesikadan İstanbul'daki Bâyezid camisinin hakiki

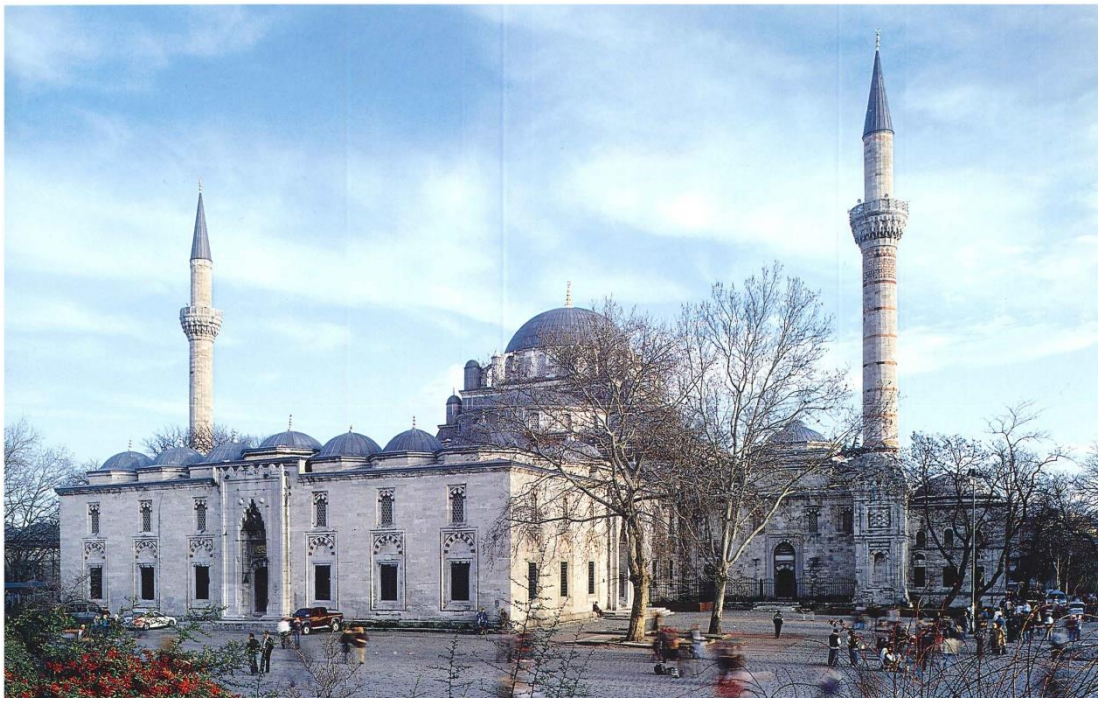
[65] Bkz. (35), YÜKSEL, 127.
[66] Bkz. (35), YÜKSEL, 191.

mimarının Ya'kub – Şah bin Sultan – Şah olduğu yazmakta ve devrin diğer Hâssa mimarları hakkında da malumat bulunmaktadır.[67]

Banisi: Sultan II. Bayezid tarafından inşa edilmiştir.

Konumu: Külliye yapıları içerisinde cami ana eksende bulunmaktadır. Cami, imaret yapılarının batısında, Medresenin güney batısında, Divanyolu'nun kuzey yönünde yer almaktadır.

Mimarisi: Yapı, kare formda iç mekânı dört fil ayağı ile taşınan merkezi kubbe, mihrap aksında merkezi kubbeye eklenen iki yarım kubbe ve doğu ile batısında dört kubbeli birimlerden meydana gelmektedir (Fotoğraf 24). Yapının kuzey yönünde son cemaat yeri ile bütünlük arz eden yirmi dört kubbeli revaklı bir avlusu, yapıya bitişik yerleştirilen her iki kanatta birer tabhane yapısı ve tabhanenin kuzeyine bakan köşesine yerleştirilen şerefeli birer minare ile tamamlanmaktadır.

Fotoğraf 24: İstanbul II. Bâyezid Cami Genel Görünüm (Doğan Kuban)

[67] Bkz. (49), MERİÇ, 8.

İç mekânda merkezi kubbeyi taşıyan dört büyük kemer, dört adet büyük fil ayağına oturmaktadır. Merkezi kubbeye kuzey ve güney yönünde eklenen iki yarım kubbe, sivri kemerler ile taşınmaktadır. Güney, kuzey, doğu ve batı yönündeki kemer ayakları ise iç mekâna doğru çıkıntı yapan ikişer duvar payesine oturtulmuş, harim kısmı ise doğu ve batı cephesinde boyunca uzanan küçük boyutlardaki dörder kubbe ile örtülü yan mekân birimleri genişletilmiştir. Doğu ve batı yönünde bulunan mekânların ana mekân birimine dâhil olması ise iki fil ayağının orta aksında yer alan birer büyük sütun ile taşınan ikişer sivri kemer ile gerçekleşmektedir. Bu kemerlerin ayakları kuzey ve güney yönünde fil ayaklara, doğu ve batı yönünde birer duvar payesine oturtulmuştur (Fotoğraf 25). Yan mekânların harimin genişletilmesine yaptığı katkının yanı sıra merkezi kubbeyi de strüktürel açıdan desteklemektedir. Günümüzde iç mekânın kuzey cephesi hizasında ise doğu ve batı yönünde gelişen sivri kemerler ile geçilen beş kubbeli birer tabhane birimi yer almaktadır (Fotoğraf 26).

Fotoğraf 25: İstanbul II. Bâyezid Cami İç Mekân (Doğan Kuban)

Fotoğraf 26: İstanbul II. Bâyezid Cami İç Mekâna Dâhil Olan Yan Birimler (Doğan Kuban)

Tabhane birimleri, orta aksında sonradan kapatıldığı düşünülen fener yeri olan bir kubbe ile onun doğu ve batısında, ikişer küçük kubbe ile örtülü mekân

birimlerinden meydana gelmektedir. Mukarnaslı geçmelere oturtulan kubbeyi dört yönde sivri kemerler taşımaktadır. Kuzey ve güney yönünde bulunan kemerler kubbeyi açıklığına yetişebilmesi için duvardan içe doğru genişletilmiştir. Yan birimlere açılan ve kubbeyi taşıyan sivri kemerler aynı zamanda yan mekânları taşıyan sivri kemerleri de taşımaktadır. Tabhane birimlerine giriş, kuzey yönünde orta aks üzerinde yer alan kırmızı ve beyaz renkli taş işçiliğinin uygulandığı sivri kemerli dışa hafif çıkıntı yapan kapılar ile sağlanmaktadır. Tabhanelerin özgün halinde camiye bitişik ayrı bir yapı olarak inşa edildiği kaynaklarda belirtilmekte[68] ve bu kanı oldukça yüksek bir ihtimaldir.

Yapının güney cephesinde bulunan mihrabı, sade profilli silmeler ile sınırlandırılmış, her iki yönde siyah ve beyaz mermerden ve kum saatli birer sütünce ile sivri kemer içerisinde uçları püsküllü mukarnas dolgulu kavsarası ile sekiz kenarlı bir nişten meydana gelmektedir. Mihrabın güney batısında ise minber konumlanmıştır. Minber tamamen mermer malzemeden yapılmıştır. Minberin korkuluğu, ortadaki üçgen bölüm geometrik motiflerle oluşturulmuş bir şebekeye sahiptir. Alt kısımda kalan üç adet mermer işlemeli kemerli bölümlerde aynı motifle oymalıdır. Minberin siyah ve beyaz mermer kakma olarak süslenmiş kemerli kapısı ve kemerlerin her iki yanında birer kabara ve rumi tepelik ile taçlandırılmıştır.

İç mekânda, güney doğu köşesinde yer alan hünkar mahfili, on adet çeşitli malzeme ve boyutlarda kaideli ve başlıklı sütunlar tarafından taşınmaktadır. Geometrik motiflerin oyulması ile oluşturulan mermer şebeke, mahfili çevrelemektedir. Hünkar mahfiline giriş ise yapının dışında merdivenli bir kapı ile sağlanmaktadır. Mahfilde dışarıya açılan bir pencere önü derin tutulmuş ve iki yarım iki tam sütun yerleştirilerek balkon gibi bir birim elde edilmiştir.

Yapının, kuzey batı yönündeki fil ayağına bitişik inşa edilmiş olan bir müezzin mahfili de mevcuttur. Mahfil, on adet mermer malzemeli pahlanmış ayaklara oturmakta ve ayaklar Bursa kemeri tipinde, uçları kanal ve armudi profilli kemerler ile birbirine bağlanmaktadır. Kemerlerin üzerindeki lento bölümünde ise üç

[68] Bkz. (35), YÜKSEL, 200.

sıra mukarnas ile yapı çevrelenmektedir. Mahfil, geometrik motifli mermer şebeke ile çevrilidir.

İç mekâna giriş, doğu ve batı yönünde tabhane birimlerinin güneyine düşen merdivenli ve kemerli bir kapı ile kuzey yönünde mihrap aksında yer alan son cemaat yerindeki cümle kapısından sağlanmaktadır.

Avlu, cami beden duvarına kuzey yönde bitişik inşa edilen son cemaat yeri ile üç yönde yer alan ve toplamda yirmi iki sütun tarafından taşınan yirmi dört kubbeli revak birimi ile merkezinde yer alan bir şadırvandan meydana gelmektedir.

Caminin kuzey duvarına bitişik ve avlu revakları ile fiziksel bir bütün oluşturan yedi birimli bir son cemaat yeri bulunmaktadır. Son cemaat yeri, giriş revak birimi hariç iki kademeli bir platform üzerinde yer almaktadır. Son cemaat yerinin mihrap aksında yer alan giriş revak birimi, oldukça büyük bir fark ile geniş ve daha yüksek tutulmuş, yan kanatlar ise oldukça dar tutularak, diğer cephelerde yer alan revak birimlerinden belirgin bir fark ile ayrılmıştır. Giriş revak birimi ayrıca mukarnaslı çıkmalara oturan bir kubbe ile örtülü olup, dış kütlesinde de avlu revak birimlerini çepeçevre saran mukarnaslı saçak ile giriş revakının bulunduğu noktada yüksek bir çıkıntı yaparak vurgulamaktadır. Giriş revakının her iki yanındaki revak birimleri de pandantif ile geçiş yapılan kubbeler ile örtülmüştür. Son cemaat yeri revak biriminde yer alan kubbeler sivri kemerler üzerine oturmakta ve kemer ayakları da altı adet granit ve mermer malzemeden sütunlar üzerine oturmaktadır. Revak birimlerini taşıyan sütunlar, hafif yükseltilmiş çokgen bir platformun devamında dairesel bir forma ulaşan kaide, gövde başlangıç ve bitiş noktasında birer tunç bilezik, mukarnaslı mermer sütun başlığı ve yastık öğelerinden meydana gelmektedir. Giriş revak biriminde mihrap aksında yer alan cümle kapısı ise Sultan II. Bayezid yapılarında olduğu gibi yakın ebatlara ve aynı mimari programa sahiptir. Cümle kapısı mermer malzemeden olup, dışarı hafif çıkma yapmaktadır. Dikdörtgen formda olan cümle kapısı, dış ve iç konturlarda profilli silmeler ile çevrelenmiştir. İç konturları belirleyen silmeler içinde iki adet sarkık bulunan mukarnaskavsarası altında kitabesi ile iki renkli taş işçiliği kullanılan yuvarlak kemerli bir giriş kapısından meydana gelmektedir. Dışarı çıkma yapan bölümün yaptığı derinlikte

birer mukarnas kavsaralı niş ile hemen üstünde bir yazı kuşağı bulunmakta ve dış köşesinde birer kum saatli sütuncesi bulunmaktadır. Son cemaat yerinin yan kanatlarında caminin kuzey beden duvarı üzerinde ikişer pencere ve arasına yerleştirilmiş birer mihrabiyeden meydana gelmektedir (Fotoğraf 27).

Avludaki revak birimleri, on dört sütun üzerine oturtulan kemerler ile taşınmakta olup, on yedi revak biriminden oluşur. Revak birimlerinin tamamında üst örtü olarak kubbe tercih edilmiştir. Avluya giriş, mihrap aksında yer alan kuzey cephesi ile doğu ve batı cephesinde karşılıklı olarak orta aks üzerinde yer alan kapılar ile sağlanmaktadır. Kapılarda kullanılan kompozisyonlar birbirine benzer nitelikte olup, rumi tepelik ve profilli silmeler ile sınırlandırılmış, kavsara alınlığında iki dilimli kabara, kavsarasında mukarnas dolgu ve iki sarkık, hemen altında kitabe ve iki renkli taş işçiliğinin uygulandığı basık kemerli bir kapıdan meydana gelmektedir. Kuzey cephesinde yer alan kapının dış konturlarında birer kum saatli sütünce yer alması, batı kapısında ise profilli silmelerin dış konturunda kapıyı çepeçevre saran burma bordür ile ayrıntıda küçük farklılıklar göstermektedir. Avlu revak birimlerinde kuzey cephesinde bulunan giriş revakında yer alan sütunlarda altta birer, üstte ise ikişer bilezik ise vurgulanmıştır. Sütun öğeleri ve özellikleri bakımından son cemaat yeri ile benzerlik gösterir. Avluda bulunan giriş revak birimlerinin tamamı diğer revak birimlerine göre daha geniş tutularak ölçü bazında da vurgulanmıştır. Avlu revak birimlerinin lento bitiş noktasını çepeçevre saran mukarnaslı bir saçak ile revak birimlerindeki her kemer arasına birer kabara yerleştirilmiştir.

Avlunun merkezinde yer alan şadırvanın dairesel formdaki havuzu özgün ve sekiz adet yeşil mermer sütun tarafından taşınan kubbesi ise kaynaklarda Sultan IV. Murat tarafından inşa edildiği belirtilmektedir.[69]

Tabhane birimlerinin, kuzey yönündeki köşelerinde yer alan iki adet minare, kaide, pabuç, gövde ve şerefeden meydana gelir. Batı yönünde kalan minare özgün olup, kaidesinde kırmızı ve yeşil taşlar ile bazı noktalarında kakma ile süslenmiş, şerefe altında yeniden kırmızı beyaz taşlar ile geometrik motifler ile bezenmiştir.

[69] Bkz. (35), YÜKSEL, 193.

Yapının tamamında kesme küfeki taşı kullanılmıştır. Kemerlerde kullanılan hereke pudingleri, açık griden koyu griye doğru giden muhtelif renkli çakılların kalkerli çimento ile birleşmesinden meydana gelmekte ve taşın çimentosundaki demir oksit bulunması sebebiyle taşa kırmızımsı bir renk vermektedir. Bizans döneminde kullanılan bu taş, Osmanlı döneminde ilk defa burada kullanılmıştır.[70] ile sütun ve başlıklarında, cümle kapısında, mihrabında ise granit ve pembe, yeşil ve Marmara mermeri kullanılmıştır.

Fotoğraf 27: İstanbul II. Bâyezid Cami Cephe Görünümü, Son Cemaat Yeri ve Avlu Revakları (Doğan Kuban)

4.4.1.2. Ölçüler ve Oranlar

Son Cemaat Yeri Revaklarının Ölçüleri: Caminin kuzey beden duvarına bitişik bulunan son cemaat yeri 5.82 m. derinliğinde, 38.40 m. genişliğindedir. Toplam alanı 223.48 metrekare olan alanda yan kanatlar 15.90 m. orta aks 6.50 m. genişliğindedir.

[70] Bkz. (40), TAYLA, 64.

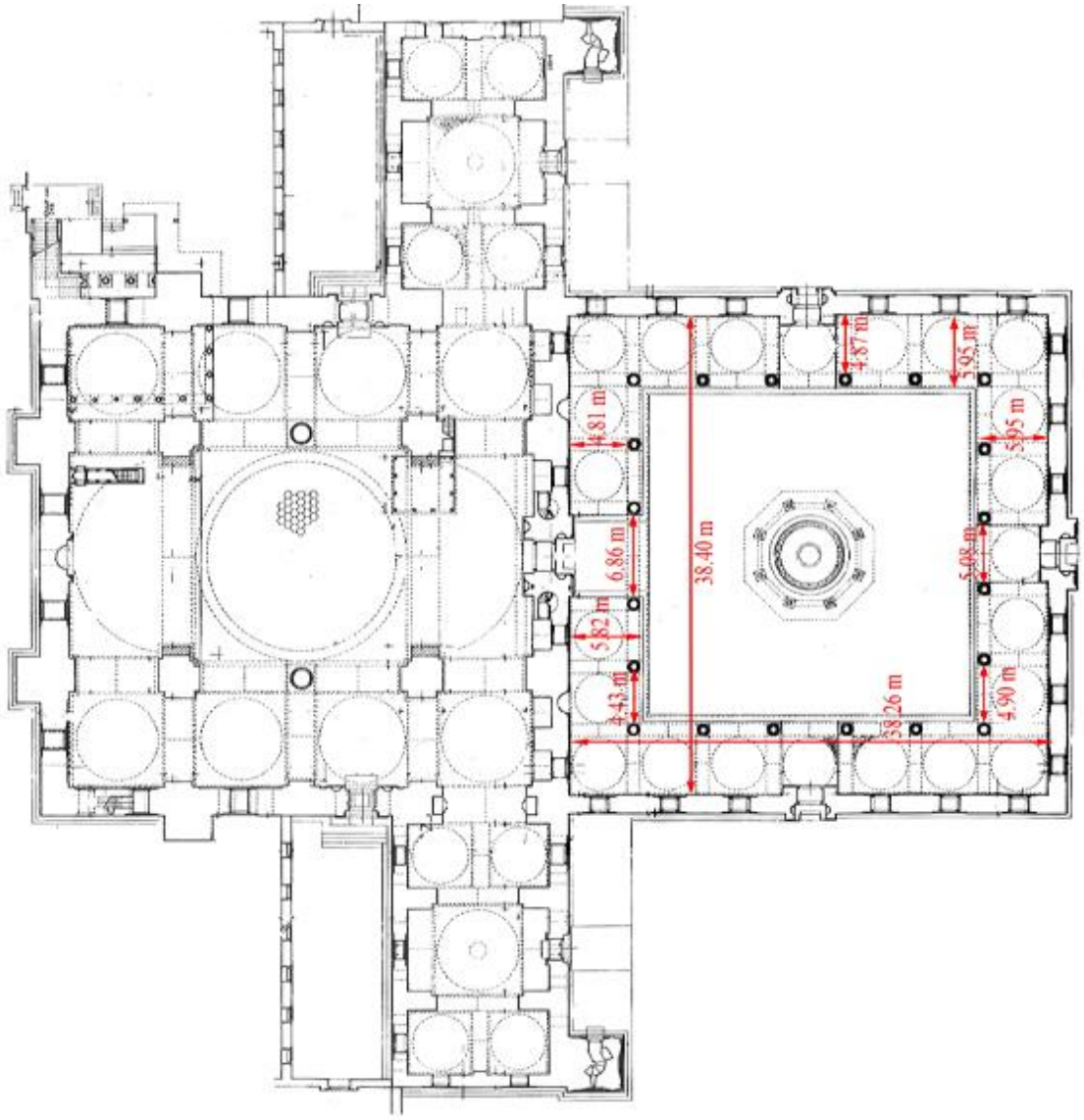
Son cemaat yerinde yan kanatlarda bulunan revak birimleri iki kademeli bir platform üzerinde yer almaktadır. İlk kademesi avlu zemininden ortalama 0.17 m. yüksekliğinde, 0.28 m. derinliğindedir. Platformun ikinci kademesi ise 0.50 m. yüksekliğinde olup, platformun toplam yüksekliği ise avlu zemininden ortalama 0.67 metredir. Revak birimlerinde üst örtü olarak kubbe tercih edilmiştir. Yan kanatlarda yer alan kubbelerin revak zemininden kubbe kilit taşına yüksekliği ortalama 12.52 m. giriş aksında yer alan kubbenin kilit taşı yüksekliği ise avlu zemininden itibaren 17.18 metredir. Yan kanatlarda revak zemininden itibaren kubbe eteği yüksekliği ortalama 9.19 m. giriş kısmında yer alan kubbe eteği avlu zemininden itibaren 11.86 metredir. Kubbelerin oturduğu sütunlar arasındaki kemerlerin kilit taşı yüksekliği revak zemininden itibaren yan kanatlarda ortalama 8.31 m. giriş biriminde avlu zemininden itibaren 10.35 m. sütunlardan cami beden duvarına atılan kemerlerin kilit taşı yükseklikleri revak zemininden itibaren 8.25 metredir. Kubbelerin oturduğu kemerlerin sütunlar arasında yer alan kemer açıklığı ölçüleri yan kanatlarda ortalama 4.01 m, giriş biriminde 6.51 metre, sütunlardan cami beden duvarına atılan kemer açıklığı ise 4.47 metredir (Tablo 1, Çizim 9).

Revak birimlerinde yer alan kemerler altı adet sütun üzerine oturmakta ve toplamda yedi birim oluşturmaktadır. Platform üzerinde yer alan sütunların kaide ve başlıkları dâhil gergi demirine kadar olan yükseklikleri ortalama 5.82 metredir. Sütun kaideleri daire formunda olup ortalama 1.03 m. genişliğinde, 1.00 m. derinliğindedir. Kaide altlarında ortalama 0.10 cm. yüksekliğinde sekizgen bir platform üzerinde toplamda ortalama 0.36 cm. yüksekliğindedir. Sütun gövdesinin başlangıç ile bitiş noktasında birer tunç bilezik yer almaktadır. Alt ve üst kısımda yer alan bilezikler ortalama 0.27 metre yüksekliğindedir. Sütunların gövde kısımları ise malzeme olarak yeşil, kırmızı ve pembe granit taşı kullanılmış, yükseklikleri ortalama 4.35 metredir. Sütun gövdelerinin orta aksından çevreleri ortalama 2.12 metre, çapları ise 0.68 metredir. Mukarnaslı sütun başlığı ortalama 0.89 cm. yüksekliğe sahiptir. Sütun başlığının üzerinde yer alan kemerlerin oturduğu yastık kademeli bir forma sahip olup yüksekliği ortalama 0.22 cm'dir (Tablo 2, Çizim 22). Sütunların birbiri arasındaki aralıkları gövde ortasından ölçüldüğünde ortalama 4.43 metre, giriş birimi 6.86 metre, sütunların caminin kuzey beden duvarı ile arası ortalama 4.81 metredir.

Avlu Revaklarının Ölçüleri: Caminin kuzey yönünde yer alan revaklı avlusu, avlunun kuzey cephesinde yer alan revak bölümü 38.31 m. genişliğinde, 5.95 m. derinliğindedir. Batı cephesi revakları 38.17 m. genişliğinde, 5.95 m. derinliğe, doğu cephesinde yer alan revaklı bölüm ise 38.26 m. genişliğinde, 5.82 m. deriliğe sahiptir. Son cemaat yeri hariç, doğu, batı ve kuzey cephesinde bulunan avlu revak birimleri toplamda 539.13 metrekarelik alan kaplamaktadır. Avlunun güney cephesinde ise daha önce bilgileri verilen son cemaat yeri revakları mevcuttur. Avlu revaklarının tamamı son cemaat yerinde olduğu gibi giriş bölümleri hariç, iki kademeli bir platform üzerinde yer almaktadır. Revak birimlerinin dışında avlu merkezindeki alan ise platformun ikinci kademesinden itibaren 26.58 metre genişliğe, 26.45 m. derinliğe sahiptir. Avlu revak birimlerinin üzerinde yer alan platformlardan ilk kademesi avlu zemininden ortalama 0.17 m. yüksekliğinde, 0.28 m. derinliğindedir**.** Platformun ikinci kademesi ise 0.50 m. yüksekliğinde olup, platformun toplam yüksekliği ise avlu zemininden ortalama 0.67 metredir. Avlunun simetrik olarak yerleştirilmiş ve tüm cephelerde orta aks da yer alan toplamda üç girişi bulunmakta ve bunların ikisi doğu ve batı yönünde bulunan yan girişler ile avlunun kuzey cephesinde yer alan ana giriş kapısıdır. Kuzey cephesinde yer alan yan kanatlar ortalama 16.88 metre, giriş revak birimi ise ikinci kademedeki platformdan itibaren 4.54 metre genişliğe sahiptir. Doğu ve batı cephesinde yer alan giriş revak birimleri ise 4.40 metre genişliğe sahiptir. Avlu revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmıştır. Revak zemininden itibaren yükseklikleri ortalama 12.57 metre olan kubbe kilit taşı, avlu zemininden itibaren kuzey cephesinde mihrap aksında bulunan avlu giriş revakında 13.27 metre, avlu revaklarının batı cephesindeki giriş revakı 13.16 metre, doğu cephesindeki giriş revakı ise 13.09 metredir. Revak zemininden itibaren yükseklikleri ortalama 9.16 metre olan kubbe eteği, kuzey cephesindeki giriş revakında 9.28 metre, batı cephesindeki giriş revakında 9.66 metre, doğu cephesindeki giriş revakında ise 9.69 metredir. Kubbelerin oturduğu, sütunlar arasındaki bağlantıyı sağlayan sivri kemerlerin revak zemininden itibaren kilit taşı yükseklikleri ortalama 8.47 metre, avlu zemininden itibaren kuzey cephesindeki giriş revakında 8.93 metre, batı cephesindeki giriş revakında 8.95 metre, doğu cephesindeki giriş revakında ise 8.98 metredir. Sütun ile duvar arasındaki bağlantıyı sağlayan sivri kemerlerin kilit taşı

yükseklikleri ise revak zemininden itibaren ortalama 8.40 metredir. Sütunlar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin açıklık ölçüsü ortalama 4.44 metre, kuzey cephesindeki giriş revakında 4.61, batı cephesindeki giriş revakında 4.74 metre, doğu cephesindeki giriş revakında ise 4.84 metredir. Sütun ile duvar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin açıklık ölçüsü ise 4.52 metredir (Tablo 1, Çizim 10).

Avlu revak birimlerini son cemaat yeri ile birlikte toplamda yirmi sütun taşımaktadır. Platform üzerinde yer alan sütunların kaidesi, gövdesi ve sütun başlığı ile birlikte revak zemininden itibaren gergi demirine kadar yükseklikleri ortalama 5.84 metredir. Mermer sütun kaideleri daire formunda olup, sekizgen formunda ortalama 1.03 metre genişliğinde, 1.00 metre derinliğinde ve ortalama 0.10 metre yüksekliğinde bir platform üzerinde, toplamda 0.36 metre yüksekliğe sahip iki parçadan meydana gelmektedir. Kaidenin üzerinde yer alan gövde kısmı, başlangıç ve bitiş noktasında 0.26 metre yüksekliğinde birer tunç bilezik ile sınırlandırılmıştır. Sütunların gövde kısımları granit malzemeden olup tunç bileziklerle sarılı olan kısımlarda dâhil ortalama 4.35 metre yüksekliğindedir. Gövdelerin çevreleri ise ortalama 1.91 metre, çapları 0.61 metredir. Sütunlarda gövde üzerine oturtulan mukarnas başlıkları ortalama 0.92 metre yüksekliğe sahiptir. Kemerlerin oturduğu sütun başlığının üzerinde yer alan yastık, kare formda kademeli bir tasarıma sahiptir. Yastık, pirinç ile sarılmış olarak pirinç yüksekliği ile birlikte ortalama 0.22 metre yüksekliğindedir (Tablo 2, Çizim 23). Sütunların birbiri arasındaki açıklık ölçüsü ortalama 4.90 metre, kuzey cephesindeki giriş revakında 5.08 metre, batı cephesindeki giriş revakında 5.29 metre, doğu cephesindeki giriş revakında ise 5.20 metredir. Sütun ile duvar arasındaki açıklık ölçüsü ise 4.87 metredir (Şekil 8).

Şekil 8: İstanbul II. Bâyezid Cami Planı (İ. Aydın Yüksel'den alınarak ölçülendirilmiştir)

Son Cemaat Yeri Revaklarının Oranları: Son cemaat yerinde bulunan revak birimlerinde revak zemininden itibaren alınan düşey ölçüler tek boyutlu olarak birbirlerine oranlandığında şu bilgiler elde edilmektedir. Son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ortalama ölçülere göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **8.31 / 5.82 = 1.43**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki

değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **9.19 / 5.82 = 1.58**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 8/5 (8/5=1.60) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **12.52 / 5.82 = 2.15**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 2 katına tekabül etmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **9.19 / 8.31 = 1.10**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 10/9 (10/9=1.11) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **12.52 / 8.31 = 1.51**'dir.Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı ise **12.52 / 9.19 = 1.36**'dır. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin yaklaşık 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 3, Çizim 51).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **3.33 / 2.49 = 1.34**'dür.Bu veriye göre kubbe yüksekliğinin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri kemer yüksekliğini vermektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.49 / 5.82 = 0.43**'dür. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.33 / 5.82 = 0.57**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 3/5 (3/5=0.60) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **4.21 / 2.49 = 1.69**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/3 (5/3=1.66) oranındaki değeri kemer yüksekliğini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.21 / 5.82 = 0.72**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan

yüksekliğin ¾ (3/4=0.75) oranına tekabül etmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **6.70 / 5.82 = 1.15**'dir (Tablo 3, Çizim 52). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **5.82 / 5.82 = 1.00**'dir. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı, **1.00** tam sayı değerini vermektedir (Tablo 15).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **5.82 / 12.52 = 0.46**'dır. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√5'e (1/√5=0.447) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.83 / 12.52 = 0.23**'dür. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne (1/4=0.25) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.33 / 12.52 = 0.27**'dir. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne (1/4=0.25) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 16, Çizim 53).

Son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden itibaren alınan düşey ölçüler olan sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikler ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında şu bilgiler elde edilmektedir. Son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ölçülere göre bakıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.82 / 4.43 = 1.31**'dir. Bu veriye göre dikey kenar olarak sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütun aralığı olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı

görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **8.31 / 4.43 = 1.88**'dir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **9.19 / 4.43 = 2.07**'dir. Bu veriye göre dikey kenar olarak kemer kilit taşına ve kubbe eteğine kadar olan yükseklikler, yatay kenar ise sütun aralığı olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **12.52 / 4.43 = 2.83**'dür. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/1 (3/1=3.00) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 87). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki aralığın da 4.81 metre derinliğinde olması ile bu hususta hacimsel olarak dikdörtgen prizmanın uygulandığı görülmektedir.

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **8.31 / 4.01 = 2.07**'dir. Bu veriye göre dikey kenar olarak kemer kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise kemer açıklığı olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **9.19 / 4.01 = 2.29**'dur. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **12.52 / 4.01 = 3.12**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/1 (3/1=3.00) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 88).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **3.33 / 4.01 = 0.83**'dür. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **2.49 / 4.01 = 0.62**'dir. Bu veriye göre dikey kenar kemer yüksekliği, yatay kenar ise kemer açıklığı olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/1.618 (1/1.618=0.618) oranında yani Altın Dikdörtgen formunda geometrik bir formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **4.21 / 4.01 = 1.05**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında kare bir formun uygulandığı

görülmektedir. Ayrıca sütunlardan duvara atılan kemerlerin 4.47 metre derinliği de göz önünde bulundurulduğunda bu bölümde bir küp formunun oluştuğu görülmektedir. Revak birimi, sütunun üst bitiminden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **6.70 / 4.01 = 1.67**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıcından kubbe kilit taşı seviyesine kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 89). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki kemer açıklığının da 4.47 metre derinliğinde olması ile bu hususta hacimsel olarak dikdörtgen prizmanın uygulandığı görülmektedir.

Son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey ölçüler sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikler ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı, **5.82 / 5.11 = 1.14**'dür. Bu veriye göre sütun yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında yani kare yakın bir formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı**8.31 / 5.11 = 1.63**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 1+√5/2 (1+√5/2=1.618) oranında yani Altın Dikdörtgen formunda bir geometrinin uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **9.19 / 5.11 = 1.80**'dir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **12.52 / 5.11 = 2.45**'dir (Tablo 5, Çizim 116).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.33 / 5.11 = 0.65**'dir. Bu veriye göre dikey kenar kubbe yüksekliği, yatay

kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 2/3 (2/3=0.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **2.49 / 5.11 = 0.49**'dur.Bu veriye göre dikey kenar kemer yüksekliği, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **4.21 / 5.11 = 0.82**'dir. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **6.70 / 5.11 = 1.31**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 117). Bunun yanı sıra bu bölümde 5.15 metre olan derinlikte göz önünde bulundurulduğunda hacimsel olarak kare prizmanın uygulandığı görülmektedir.

Bu verilere göre revak birimi, yatay ölçü olarak alınan sütunların yarıçaplarından alınan açıklığın oranında, sütunun üst bitimine kadar olan yükseklikte 1/1 oranında bir kare form, sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte ise dikey doğrultuda uzanan 4/3 oranında bir dikdörtgen formundan meydana geldiği görülmektedir.

Son cemaat yerinde yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, kaide yüksekliğine oranı, **5.82 / 0.36 = 16.17**'dir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **5.82 / 4.35 = 1.34**'dür (Tablo 6, Çizim 133). Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri gövde yüksekliğini vermektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı, **5.82 / 1.11 = 5.24**'dür. Gövde yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı, **4.35 / 0.36 =**

12.08'dir. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **4.35 / 1.11 = 3.92**'dir. Sütun başlığı yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı ise **1.11 / 0.36 = 3.08**'dir (Tablo 6, Çizim 22).

Avlu Revaklarının Oranları: Avlu revak birimlerinde revak zemininden itibaren alınan dikey çizgi ölçülerinin birbirlerine oranlandığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre kemer kilit taşına kadar yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **8.47 / 5.84 = 1.45**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranı sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **9.16 / 5.84 = 1.57**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 8/5 (8/5=1.60) oranı sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **12.57 / 5.84 = 2.15**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin yaklaşık 2 katına tekabül etmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **9.16 / 8.47 = 1.08**'dir.Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 10/9 (10/9=1.11) oranı kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **12.57 / 8.47 = 1.48**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranı kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı **12.57 / 9.16 = 1.37**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranı kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 3 Çizim 54).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **3.41 / 2.63 = 1.30**'dur. Bu veriye göre kubbe yüksekliğinin 4/3 (4/3=1.33) oranı kemer yüksekliğini vermektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.63 / 5.84 = 0.45**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.41 / 5.84 = 0.58**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 3/5 (3/5=0.60)

oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **4.10 / 2.63 = 1.56**'dır. Bu veriye göre kemer kilit taşı noktasından kubbe kilit taşı noktasına kadar olan yüksekliğin 8/5 (8/5=1.60) oranındaki değeri kemer yüksekliğini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.10 / 5.84 = 0.70**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 2/3 (2/3=0.66) oranındaki değerine tekabül etmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında kemer başlangıcından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **6.73 / 5.84 = 1.15**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıcından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 1 tam sayı değerine yakındır. Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **6.04 / 5.84 = 1.03**'dür (Tablo 3, Çizim 55). Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı, yapının son cemaat yeri revak birimlerinde olduğu gibi **1.00** tam sayı değerini vermektedir (Tablo 15).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **5.84 / 12.57 = 0.46**'dır. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√5'e (1/√5=0.447) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.94 / 12.57 = 0.23**'dür. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne (1/4=0.25) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.41 / 12.57 = 0.27**'dir. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne (1/4=0.25) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 16, Çizim 56).

Avlu revak birimlerinde dikey çizgi ölçüleri revak zemininden itibaren ölçülere göre sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliklerin ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu olarak birbirlerine oranında ise aşağıdaki bilgilere ulaşılmaktadır. Avlu revak zemininden itibaren elde edilen ve ortalaması alınmış ölçülere göre bakıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.84 / 4.90 = 1.19**'dur. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 6/5 (6/5=1.20) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **8.47 / 4.90 = 1.73**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **9.16 / 4.90 = 1.87**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **12.57 / 4.90 = 2.57**'dir (Tablo 4, Çizim 90). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki aralığın da 4.87 metre derinliğinde olması ile bu hususta kare prizma formunda bir hacim uygulaması mevcuttur.

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **8.47 / 4.44 = 1.91**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **9.16 / 4.44 = 2.06**'dır. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **12.57 / 4.44 = 2.83**'dür. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise

yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/1 (3/1=3.00) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 91).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **3.41 / 4.44 = 0.77**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ¾ (3/4=0.75) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **2.63 / 4.44 = 0.59**'dur. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 3/5 (3/5=0.60) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **4.10 / 4.44 = 0.92**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde kare bir formun uygulandığı görülmektedir. Ayrıca 4.52 metre olan sütunlardan duvara atılan kemer açıklığını yani derinliği de göz önünde bulundurulduğunda bu bölümde bir küp formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden itibaren iki bölüme ayrıldığında kemer başlangıcından itibaren kubbe kilit taşı seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranlandığında **6.73 / 4.44 = 1.52**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 92). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki kemer açıklığının da 4.52 metre derinliğinde olması ile bu hususta hacimsel olarak kare prizma görülmektedir.

Avlu revak birimlerinde dikey çizgi ölçüleri revak zemininden itibaren ölçülere göre sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliklerin ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı, **5.84 / 5.51 = 1.06**'dır. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan

yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında yani geometrik olarak kare bir formun uygulandığı görülmektedir. Ayrıca bu bölümde sütunların yarıçapından itibaren duvara kadar olan derinliğin de 5.48 metre olduğu göz önünde bulundurulduğunda bir küp formunun oluştuğu görülmektedir (Çizim 251). Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **8.47 / 5.51 = 1.54**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapından alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **9.16 / 5.51 = 1.66**'dır. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapından alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **12.57 / 5.51 = 2.28**'dir (Tablo 5, Çizim 118).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.41 / 5.51 = 0.618**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapından alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/1.618 (1/1.618=0.618) oranında yani bir Altın Dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **2.63 / 5.51 = 0.48**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapından alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre **4.10 / 5.51 = 0.74**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapından alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ¾ (3/4=0.75) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı

görülmektedir. Ayrıca sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsüne göre oranlandığında **6.73 / 5.51 = 1.22**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 6/5 oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 119). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki sütun merkezinden alınan açıklığın da 4.48 metre derinliğinde olması ile bu hususta kare prizma hacmi görülmektedir.

Bu verilere göre revak birimi yatay kenar olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren açıklık ölçüsüne göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğinde bir kare (küp) formu, sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte ise 6/5 oranında bir dikdörtgen formundan meydana gelmektedir.

Avluda yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, kaide yüksekliğine oranı, **5.84 / 0.36 = 16.22**'dir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **5.84 / 4.35 = 1.34**'dür (Tablo 6, Çizim 134). Bu veriye göre Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri gövde yüksekliğini vermektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı, **5.84 / 1.14 = 5.12**'dir. Gövde yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı, **4.35 / 0.36 = 12.08**'dir. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **4.35 / 1.14 = 3.82**'dir. Sütun başlığı yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı ise **1.14 / 0.36 = 3.17**'dir (Tablo 6, Çizim 23).

4.4.2. İstanbul II. Bâyezid Medresesi

4.4.2.1. Genel Tanım

Tarihi: Medrese inşaatının H. 912 (M. 1506) senesi başlarında geçilmiştir.[71]

Mimarı: Medresenin mimarlık vazifesi, Yakub-Şah'ın iki halifesinden biri olan, aralarında ikinci gelen Yusuf bin Papas'dır.[72]

Banisi: Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilmiştir.

Konumu: Yapı külliyenin diğer yapıları ile bağlantısız bir şekilde caminin kuzeybatısında Divanyolu'nun kuzeyinde doğu-batı doğrultusunda konumlanmaktadır.

Mimarisi: Plan bakımından dikdörtgen bir plan formuna sahip olan medrese, "U" biçimindeki revaklı avlu ve revak etrafına dizilen öğrenci hücreleri ile batı cephesine bitişik inşa edilmiş olan dershane yapısından meydana gelmektedir. Yapıya giriş, dershane aksında doğu cephesinde yer alan iki renkli taş işçiliği uygulanmış olan kemerli bir kapı ile sağlanmaktadır. Girişin devamında mukarnaslı çıkmalara oturtulmuş kubbeli bir geçiş mekânı ile revak birimlerine geçilmektedir. Batı cephesinde avlu içinde duvara bitişik olarak yerleştirilen dershane birimi, sekizgen bir kasnak üzerine oturtulan tek kubbeyi dört yönde bulunan yuvarlak kemerler taşımaktadır. Dershane biriminin girişi ise doğu cephesinde mermer malzemeden iki renkli taş işçiliğinin uygulandığı kemerli bir kapı ile sağlanmaktadır. Doğu, kuzey ve güney cephesi boyunca yerleştirilen mekân birimleri ise doğu cephesinde bulunan geçiş mekânı ile birlikte toplamda yirmi iki birimden meydana gelmektedir. Mekân birimleri içerisinde, köşe noktalarda birer geniş mekân birimleri, güney cephesinde çok dar tutulmuş tonoz örtülü bir mekân ile kuzey cephesinde içine yüksek bir platform yerleştirilmiş yazlık mekân birimi dışında kalan tüm mekânlar aynı ebatlarda aynı formda olan öğrenci hücrelerinden oluşmaktadır. Güney cephesinde bulunan tonozlu birim hariç tüm mekân birimleri sivri kemerlerin taşıdığı kubbelere

[71] Bkz. (49), MERİÇ, 14.
[72] Bkz. (49), MERİÇ, 14.

oturmaktadır. Yalnızca köşe birimlerinde kubbelerin oturduğu kemerler, doğu ve batı yönünde kubbenin daha rahat oturabilmesi için iç mekâna doğru geniş tutulmuştur. Hücreler, iki alt ve bir üst pencere ile aydınlatılmakta ve tüm mekân birimlerinde ocak ve dolap nişleri mevcuttur.

Öğrenci hücreleri önüne yerleştirilmiş olan "U" biçimindeki revak birimleri toplamda yirmi beş birimli olup, yirmi ikisi serbest, ikisi ise güney ve kuzey cephesinin batı ucunda duvara gömülü ayaklara oturtulan sivri kemerlerin taşıdığı kubbeler ile örtülmüştür. Kemer ayakları ise iç mekâna doğru pahlanmış kare formunda ayaklara oturtulmuştur. Revak birimlerini taşıyan ayaklar üç cephe boyunca uzanan platform üzerine oturtulmuştur (Fotoğraf 28).

Avlunun merkezinde bulunan şadırvan, kaidesiz ve baklava motifli başlığı bulunan altı sütun tarafından taşınan bir saçak ile altında sekizgen formda havuz haznesinden meydana gelmektedir.

Yapının ana malzemesi kesme taş olup, dershane birimi bir sıra taş ve bir sıra tuğla örgü ile inşa edilmiştir.

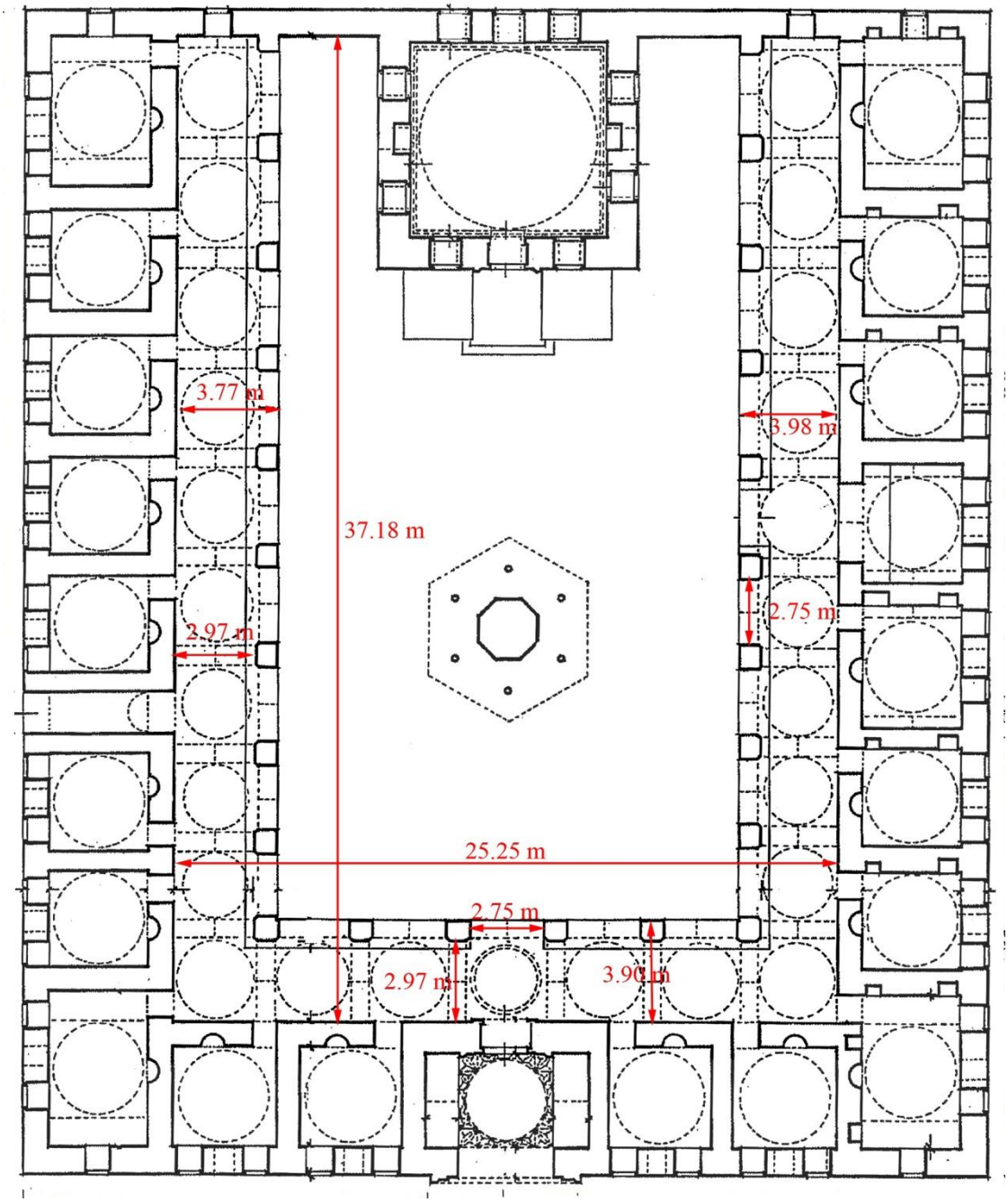
Fotoğraf 28: İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revakları

4.4.2.2. Ölçüler ve Oranlar

Avlu Revaklarının Ölçüleri: Medresenin revaklı avlusu plan bakımından dikdörtgen bir forma sahiptir. Doğu cephesinden giriş yapılan medresenin bu cephede bulunan revak birimlerinin genişliği 25.25 metre, derinliği 3.90 metredir. Kuzey cephesinde bulunan revak birimleri 37.18 metre genişliğe, 3.77 metre derinliğe sahiptir. Güney cephesinde yer alan revak birimleri 37.22 metre genişliğe, 3.98 metre derinliğe sahiptir. Batı cephesinde ise avlu içerisinde kalan dershane birimi yer almaktadır. Avlunun üç cephesinde yer alan revak birimlerinin kapladığı toplam alan 356.54 metrekaredir. Revak birimlerinin dışında avlunun kapladığı alan ise kuzey-güney doğrultusunda 17.45 metre, doğu-batı doğrultusunda ise 33.25 metre ile toplamda 580.21 metrekaredir. Revak birimlerini taşıyan ayaklar revak zeminine göre ortalama 0.36 m. yüksekliğinde, 1.13 metre derinliğinde bir platform üzerinde yer almaktadır. Revak birimlerinde, doğudan batıya doğru gidildikçe revak birimlerinin genişliklerinde hafif artış görülmekte, buna karşılık genişlik ölçülerinin de ortalaması alınmıştır. Revak birimlerinin üst örtü birimi olan kubbelerin revak zemininden itibaren kilit taşı yükseklikleri ortalama 6.38 metredir. Kubbelerin etek yükseklikleri ise revak zemininden itibaren ortalama 5.17 metredir. Kubbelerin oturduğu ve ayakların arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin revak zemininden itibaren kilit taşı yükseklikleri ortalama 4.34 metre, doğu cephesinde yer alan giriş revakında 4.38 metre, kuzey cephesinde bulunan avlu giriş revakında 4.29 metre, güney cephesinde yer alan avlu giriş revakında ise 4.40 metredir. Ayak ile duvar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin revak zemininden itibaren kilit taşı yükseklikleri ortalama 4.27 metredir. Ayaklar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin açıklık ölçüsü ortalama 2.75 metre, ayak ile duvar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin ortalama açıklık ölçüsü ise 2.97 metredir (Tablo 1, Çizim 11).

Avlu revak birimlerini batı cephesinde yer alan iki yarım ayak ile birlikte toplamda yirmi dört ayak taşımaktadır. Ayakların öğrenci hücrelerine doğru bakan yüzünün iki kenarı da pahlanmış, ortalama 0.96 metre genişliğinde, 0.93 metre derinliğinde kare formundadır. Ayaklar 0.36 metre yüksekliğinde bir platform üzerine oturtulduğundan platform üzerinden gergi demirine kadar ayakların ortalama yüksekliği 2.45 metredir (Tablo 2, Çizim 24). Ayakların birbiri arasındaki açıklık

ölçüsü ortalama 2.75 metre, ayak ile duvar arasındaki açıklık ise ortalama 2.97 metredir. Genişliklerin kemer açıklık ölçüsü ile aynı olması kemer ayaklarının doğrudan kare ve başlıksız bir formda olan ayaklara oturtulmasından dolayı aynı genişlik seviyesinden başlamasından kaynaklanmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9: İstanbul II. Bâyezid Medresesi Planı (İ. Aydın Yüksel'den alınarak ölçülendirilmiştir)

Avlu Revaklarının Oranları: Medresenin iç avlu revak birimlerinden elde edilen ölçüler, tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Düşey olarak alınan yükseklik ölçülerinin tamamında avlu revak zemininden itibaren elde edilen ölçüler kullanılmıştır. Buna göre, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, ayak yüksekliğine oranı **4.34 / 2.81 = 1.54**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri ayak yüksekliğini vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, ayak yüksekliğine oranı **5.17 / 2.81 = 1.84**'dür. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik, ayak yüksekliğinin 2 katına tekabül etmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, ayak yüksekliğine oranı **6.38 / 2.81 = 2.27**'dir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **5.17 / 4.34 = 1.19**'dur. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 6/5 (6/5=1.20) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **6.38 / 4.34 = 1.47**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı ise **6.38 / 5.17 = 1.23**'dür. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 3, Çizim 57).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **1.21 / 1.53 = 0.79**'dur. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, kemer yüksekliğinin 4/5 (4/5=0.80) oranına tekabül etmektedir. Kemer yüksekliğinin, ayak yüksekliğine oranı **1.53 / 2.81 = 0.54**'dür. Bu veriye göre kemer yüksekliği, ayak yüksekliğinin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, ayak yüksekliğine oranı **1.21 / 2.81 = 0.43**'dür. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, ayak yüksekliğinin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **2.04 / 1.53 = 1.33**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri kemer yüksekliğini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, ayak yüksekliğine oranı **2.04 /**

2.81 = 0.73'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, ayak yüksekliğinin ¾ (3/4=0.75) oranına tekabül etmektedir. Revak birimi ayak yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, ayak yüksekliğine oranı **3.57 / 2.81 = 1.27**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranındaki değeri ayak yüksekliğini vermektedir. Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.74 / 2.81 = 0.98**'dir. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı, İstanbul II. Bayezid Cami'nde olduğu gibi **1.00** tam sayı değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 58).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.81 / 6.38 = 0.44**'dür. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√5'e (1/√5=0.447) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.01 / 6.38 = 0.32**'dir. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/3'üne (1/3=0.33) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **1.21 / 6.38 = 0.19**'dur. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/5'ine (1/5=0.20) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 16, Çizim 59).

Avlu revak birimlerinde, revak zemininden itibaren düşey olarak alınan ölçüler ayak, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikler ile yatay çizgi ölçüsü olarak da paye açıklığı ile kemer açıklığının iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Ayrıca ayak açıklığı ile kemer açıklığı aynı ölçülere sahip olmasından ötürü yalnızca kemer açıklığı ile oranlama yapılmıştır. Buna göre, ayak yüksekliğinin, kemer

açıklığına göre oranı **2.81 / 2.75 = 1.02**'dür. Bu veriye göre ayak yüksekliği dikey kenar, kemer açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında yani geometrik olarak kare bir formun uygulandığı görülmektedir. Ayrıca bu veride 2.97 metre olan ayaklara oturan kemerlerin ile duvar arasındaki açıklık ölçüsü yani derinliği de göz önünde bulundurulduğunda bu bölümde bir küp formunun ortaya çıktığı görülmektedir (Çizim 249). Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **4.34 / 2.75 = 1.58**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 8/5 (8/5=1.60) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **5.17 / 2.75 = 1.88**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **6.38 / 2.75 = 2.32**'dir (Tablo 4, Çizim 93,94).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **1.21 / 2.75 = 0.44**'dür. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **1.53 / 2.75 = 0.56**'dır. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 3/5 (3/5=0.60) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **2.04 / 2.75 = 0.74**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda ¾ (3/4=0.75) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi ayak yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıcından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **3.57 / 2.75 = 1.29**'dur. Bu veriye göre kemer başlangıcından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer

açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 95). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki kemer açıklığının da 2.97 metre derinliğinde olması ile kare prizma hacmi görülmektedir.

Avlu revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey ölçüler ayak, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikler ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, ayak yüksekliğinin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı, **2.81 / 3.71 = 0.76**'dır. Bu veriye göre ayak yüksekliği dikey kenar, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda ¾ (3/4=0.75) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı **4.34 / 3.71 = 1.17**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 6/5 (6/5=1.20) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı **5.17 / 3.71 = 1.39**'dur. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik dikey kenar, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı **6.38 / 3.71 = 1.72**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 120).

Kubbe yüksekliğinin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı **1.21 / 3.71 = 0.33**'dür. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu

bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı **1.53 / 3.71 = 0.41**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına göre oranı **2.04 / 3.71 = 0.55**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 3/5 (3/5=0.60) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi ayak yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıcından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığına oranı **3.57 / 3.71 = 0.96**'dır. Bu veriye göre kemer başlangıcından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, ayakların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde kare bir formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 121). Ayrıca bu bölümde ayakların yarıçapından itibaren alınan açıklık ölçüsünün 3.93 metre olan derinliği de göz önünde bulundurulduğunda bir küp formunun uygulandığı görülmektedir (Çizim 252).

Revak birimi ayak yüksekliğinden itibaren ikiye ayrıldığında yatay ölçü olarak alınan ayakların yarıçapından itibaren açıklık ölçüsüne göre, ayak yüksekliğinde ¾ oranında bir dikdörtgen form ile kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte bir kare (küp) formdan meydana gelmektedir.

Medresenin avlusunda yer alan revak birimlerini taşıyan ayakların, platform yüksekliği ve platformdan itibaren alınan ayak yüksekliği arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir. Revak zemininden itibaren alınan ayak yüksekliğinin, platform yüksekliğine oranı, **2.81 / 0.36 = 7.80**'dir (Tablo 6, Çizim 135). Revak zemininden itibaren alınan ayak yüksekliğinin, platform zemininden itibaren alınan ayak yüksekliğine oranı, **2.81 / 2.45 = 1.15**'dir. Platform zemininden itibaren alınan

ayak yüksekliğinin, platform yüksekliğine oranı, **2.45 / 0.36 = 6.81**'dir (Tablo 6, Çizim 24).

4.4.3. İstanbul II. Bâyezid İmareti

4.4.3.1. Genel Tanım

Tarihi: İmaretin tarihi ile ilgili bir kitabesi bulunmamakla birlikte, caminin cümle kapısı üzerinde bulunan kitabeye göre 906-911 / 1500-1505 yılları arasında inşa edildiği düşünülmektedir.[73]

Mimarı: Mimar Ya'kub-şah bin Sultan Şah tarafından inşa edildiği düşünülmektedir.

Banisi: Sultan II. Bâyezid tarafından inşa ettirilmiştir.

Konumu: Yapı caminin doğusunda diğer külliye yapıları ile birlikte, külliye avlusu içerisinde yer almaktadır. Yapının kuzeyinde Ahır, batısında Cami ve güneydoğusunda bir yol ile sınırlandırılmıştır.

Mimarisi: Plan bakımından, kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir forma sahiptir. Batı yönünde yer alan bir iç avlu ile avlunun etrafına yerleştirilen yedi bölüm ve kuzey yönünde yapıya bitişik bir yapıdan meydana gelmektedir. Batı cephesinde yer alan anıtsal dışa hafif çıkıntı yapan, sivri kemerli bir giriş kapısı ile iç avluya geçiş sağlanmaktadır. İmaret içinde yer alan tüm bölümlere geçiş avlu üzerinden sağlanmakta yalnızca güneydoğu ucunda yer alan tonoz örtülü bir birime külliye avlusu içinde bulunan doğu cephesinden giriş sağlanmaktadır. İmaret yapısında mekân birimlerinde üst örtü olarak, on bir kubbe, dört büyük bacalı bölüm ve iki mekân biriminde ise tonoz tercih edilmiştir.

İç avlunun güneyinde üç bölüm yer almaktadır. Avlunun güneybatısında birbirine geçmeli dört kubbenin örttüğü dolaplı nişleri olan bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümün hemen doğu yönünde yine avlunun kuzey yönünde yer alan kubbeli bir

[73] Bkz. (35), YÜKSEL, 191.

geçiş mekânı ile geçilen iki kubbeli mekân birimi yer almaktadır. Bu ikinci bölüm bir sivri kemer ile ayrılmış ve kubbeleri taşıyan kemerler duvarlara oturtulmuştur. Bu bölümün doğusunda yer alan avlunun güney ucunu oluşturan son bölüm ise dikdörtgen plan formuna sahip, tonoz örtülü bir mekân birimidir.

İç avlunun doğu yönünde ise sekizgen kasnak üzerine oturan kubbeli bir geçiş mekânı bulunmakta ve hemen doğusunda dikdörtgen plan formunda, üstü tonoz ile örtülü hela bulunmaktadır.

Avlunun kuzey-doğusunda ise iki fenerli kubbe ile örtülü ve dört adet büyük bacası olan mekân birimi yer almaktadır. Avlunun doğusunda yer alan giriş kapısı ile geçilen mekân ile hemen kuzeyindeki sivri kemer ile geçilen mekân birimi ile birlikte sekizgen kasnak üzerine oturtulmuş birer aydınlık fenerli kubbe ile örtülüdür. Büyük bacaların bulunduğu mekânlara ise birbirinden çok farklı ebatlara sahip üç serbest payenin taşıdığı dört kemerli birim ile geçiş yapılmaktadır. Kuzey yönündeki cephede ise iki adet büyük ocak nişi bulunmaktadır.

Avlunun kuzeyinde batı ucunda kalan bölüm ise iki kubbe ile örtülü olup, sivri kemerle ayrılmıştır. Kemer ayakları cephe duvarlarına oturtulmuştur.

Yapının batı cephesinde bulunan girişi ile doğrudan iç avluya geçilmektedir. İç avlu kareye yakın bir plan formuna sahiptir. Avluyu dört yönde kuşatan revak birimlerinin üstü kırma çatı ile örtülü olup, revak birimleri iki kademeli bir platform üzerinde yer almaktadır. Avlu revakları, toplamda on iki birimli, her cephede üçer birimden meydana gelmektedir. Revak birimlerinin üzerini örten eğimli çatı ahşap malzemeden olup, avluya bakan yönde eğimli bir şekilde, on iki sütun tarafından taşınan sivri kemerlerin üzerine oturmaktadır. Sütunların gövdeleri Marmara mermerinden olup, ikinci kademe üzerinde kaidesiz olarak başlamaktadır. Gövdelerin başlangıç ve bitiş noktasında birer bilezik, gövde üstünde ise baklava motifli başlıkları bulunmaktadır. Sütunların üstündeki yastıkların üzerine oturan kemerler ise başlangıç seviyesinde gergi demiri ile birbirine bağlanmaktadır (Fotoğraf 29).

Fotoğraf 29: İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revakları

İmaret yapısına bitişik olarak kuzey ucuna yerleştirilen diğer yapı ise kaynaklarda ahır olarak kullanıldığı belirtilmektedir.[74] Ahır yapısı iki serbest paye ile taşınan kemerlerin üzerine oturan altı adet kubbe ile örtülüdür. Yapıya giriş ise kuzey-doğu ucunda kalan kemerli bir kapıdan sağlanmaktadır.

İmaret yapısının ana malzemesi olarak kesme taş kullanılmıştır. İç avlu da yer alan sütunlar ise mermer malzemedir.

4.4.3.2. Ölçüler ve Oranlar

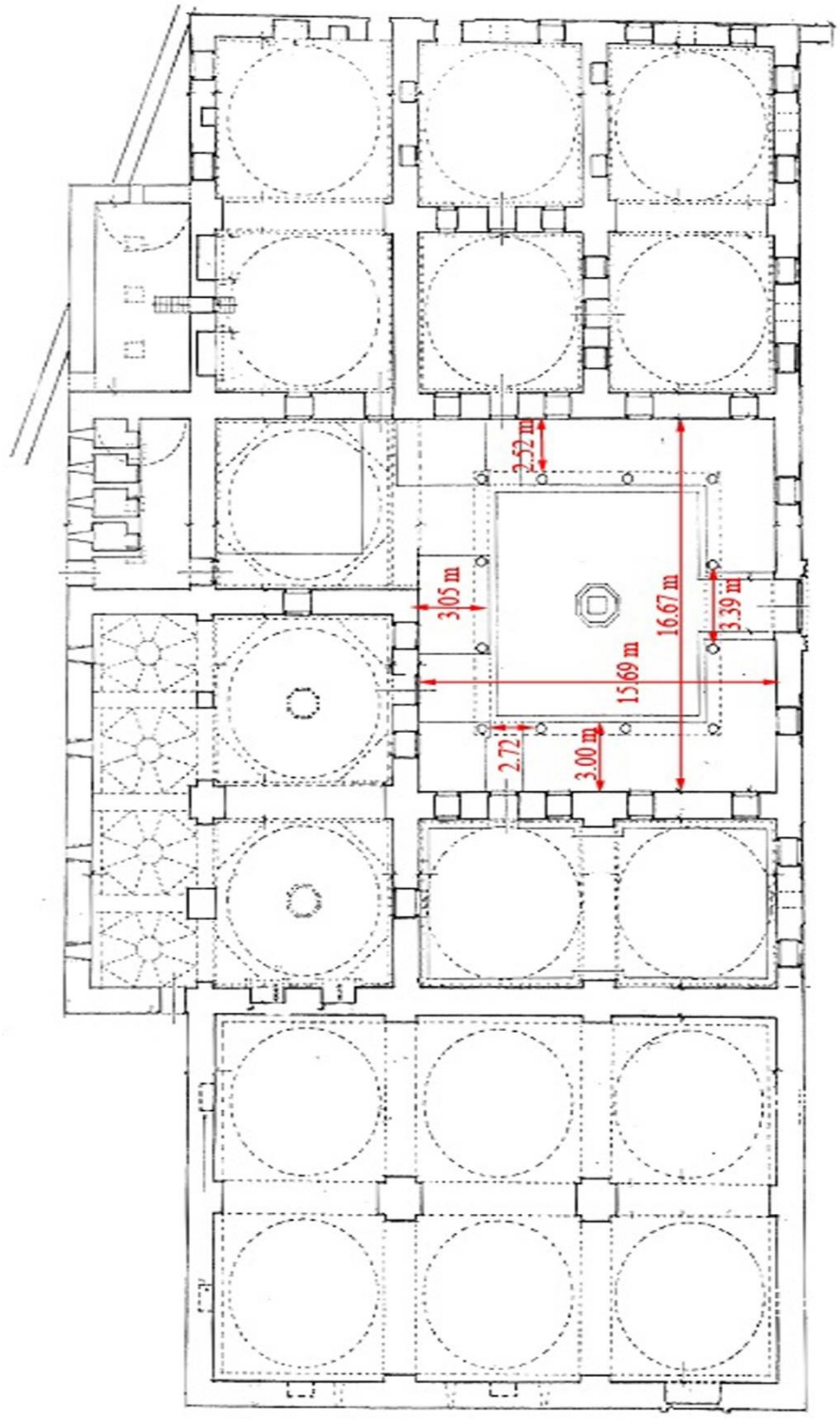
Avlu Revaklarının Ölçüleri: İmaret yapısının batı cephesinde yer alan girişinin hemen önünde kare planında bir iç avlusu yer almaktadır. Batı cephe genişliği 16.67 metre, derinliği ise 3.05 metredir. Güney cephe genişliği 15.72 metre, derinliği 3.00 metredir. Doğu cephe genişliği 16.67 metre, derinliği 3.05 metredir. Kuzey cephesinin genişliği 15.69 metre, derinliği 3.00 metredir. İç avluda yer alan revak birimlerinin toplam alanı 159.28 metrekaredir. Revak birimleri dışında havuzlu orta mekânın, ikinci kademesinden itibaren kuzey-güney doğrultusunda 10.67 metre, doğu-batı doğrultusunda 9.62 metre ile 102.64 metrekarelik alan kaplamaktadır.

[74] Bkz. (35), YÜKSEL, 209.

Revak birimleri iki kademeli bir platform üzerinde yer almaktadır. İlk platform, ortalama 0.18 metre yüksekliğinde, 0.31 metre derinliğinde olup, ikinci kademedeki revak birimlerinin bulunduğu platform ortalama 0.40 metre yüksekliğindedir. Doğu ve batı cephesinde yer alan üçer revak birimleri aynı tasarım ve ölçülere sahip iken, kuzey ve güney cephesinde yer alan üçer revak birimleri aynı tasarımda ve doğu ucunda yer alan revak birimleri ilk kademe üzerinden mekânlara giriş yapılmakta ve diğer revak birimlerine göre daha küçük ölçülere sahiptir. Revak birimlerinin üzeri eğimli kırma çatı ile örtülü olup, beden duvarlarından kemerlere doğru eğim yapar. Beden duvarlarının olduğu noktada revak zemininden itibaren yüksekliği 6.36 metre, kemerlerin üzerinde devam eden lento üzerine oturan noktada ise revak zemininden itibaren yüksekliği 5.16 metredir. Kuzey ve güney cephesinin karşılıklı olarak doğu ucunda bulunan küçük kemerlerin kilit taşı yükseklikleri ortalama 4.89 metredir. Sütunlar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin avlu zemininden itibaren ortalama yükseklikleri 5.39 metre, batı cephesinde bulunan giriş revakında ise 5.40 metredir. Sütunlar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerlerin açıklık ölçüsü ortalama 3.19 metredir. Kuzey ve güney cephesinin doğu ucundaki küçük ebatlara sahip kemerlerin açıklık ölçüsü ise 2.10 metredir (Tablo 1, Çizim 12).

Avlu revak birimlerini taşıyan on iki sütun, ikinci kademedeki platform üzerinde bilezik ile sarılmış kaidesiz doğrudan gövde ile başlamaktadır. Avlu revak zemininden itibaren sütunların üzerinde bulunduğu platformda dâhil gergi demirine kadar yükseklikleri ortalama 3.71 metredir. Platform üzerinde doğrudan gövde ile başlayan mermer sütunların gövde başlangıcı ve bitiş noktasında birer bilezik yer almaktadır. Alt kısımda yer alan bilezik 0.06 metre, üst kısımda yer alan bilezik ise 0.09 metre yüksekliğe sahiptir. Sütunların Marmara mermeri malzemeden olan gövde kısımları bileziklerde dâhil yüksekliği ortalama 2.74 metredir. Sütunların orta aksından çevreleri 1.20 metre, çapları ise 0.38 metredir. Sütunların baklava motifli başlıkları ortalama 0.32 metre yüksekliğe sahiptir. Başlıkların üzerinde yer alan ve kemerlerin oturduğu kare formunda yastıkları ise 0.07 metre yüksekliğindedir (Tablo 2, Çizim 25). Güney ve kuzey cephesinin doğu ucunda yer alan küçük ebatlardaki revak birimlerinde sütunlar arasındaki açıklık ölçüsü güney cephesinde yer alan revak biriminde 2.28 metre, kuzey cephesinde yer alan revak biriminde 2.72

metredir. Diğer revak birimlerinde sütunlar arasındaki açıklık ölçüsü ortalama 3.39 metre, sütun ile duvar arasındaki açıklık ölçüsü ortalama 2.52 metredir (Şekil 10).

Şekil 10: İstanbul II. Bâyezid İmareti Planı (İ. Aydın Yüksel'den alınarak ölçülendirilmiştir)

Avlu Revaklarının Oranları: İmaretin iç avlusunda bulunan revak birimlerinden elde edilen ölçüler, tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Düşey olarak alınan yükseklik ölçülerinin tamamında avlu revak zemininden itibaren elde edilen ölçüler kullanılmıştır. Buna göre, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **5.39 / 3.71 = 1.45**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 3, Çizim 60).

Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **1.68 / 3.71 = 0.45**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir (Tablo 3, Çizim 61).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.71 / 5.58 = 0.66**'dır. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 2/3'e (2/3=0.66) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **1.87 / 5.39 = 0.34**'dür. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/3'üne (1/3=0.33) tekabül etmektedir. Revak biriminin üst örtü birimi olarak tonoz kullanılmıştır (Tablo 16, Çizim 62).

İç avludaki revak birimlerinde, revak zemininden itibaren düşey olarak alınan ölçüler içerisinde yer alan sütun ve kemer kilit taşı yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığımızda aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **3.71 / 3.39 = 1.09**'dur. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında kare bir formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.39 / 3.39 = 1.59**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 8/5 (8/5=1.60) oranında bir dikdörtgen formunun

uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 96). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki aralığın da 2.52 metre derinliğinde olması ile bu hususta hacimsel olarak dikdörtgen bir prizmanın uygulandığı görülmektedir.

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **5.39 / 3.19 = 1.69**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 97).

Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **1.68 / 3.19 = 0.53**'dür. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 98).

İç avludaki revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey ölçüler içerisinde yer alan sütunun üst bitimine ve kemer kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklık ölçüleri, iki boyutlu ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.71 / 3.77 = 0.98**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında bir kare formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **5.39 / 3.77 = 1.43**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 122).

Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **1.68 / 3.77 = 0.45**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde

yatay doğrultuda ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 123).

Bu verilere göre revak birimi, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğinde 1/1 oranında kare bir form ile kemer yüksekliğinde ½ oranında yatay doğrultuda bir dikdörtgen formundan yani dikey doğrultuda 3/2 (1/1+1/2=3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formdan meydana gelmektedir.

İmaretin iç avlusunda yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, platform, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, platform yüksekliğine oranı, **3.71 / 0.58 = 6.40**'dır. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı **3.71 / 2.74 = 1.35**'dir (Tablo 6, Çizim 136). Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri gövde yüksekliğini vermektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı, **3.71 / 0.39 = 9.51**'dir. Gövde yüksekliğinin, platform yüksekliğine oranı, **2.74 / 0.58 = 4.74**'dür. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **2.74 / 0.39 = 7.03**'dür. Sütun başlığı yüksekliğinin, platform yüksekliğine oranı ise **0.39 / 0.58 = 0.67**'dir (Tablo 6, Çizim 25).

4.4.4. İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi

4.4.4.1. Genel Tanım

Tarihi: Sıbyan Mektebi, kaynaklara göre H. 913 (M. 1507) senesinde inşaatına başlanmıştır.[75]

Mimarı: Yapının mimarı hakkında net bilgi bulunmamaktadır. Caminin mimarı mimarbaşı Ya'kub-şah bin Sultan Şah'ın tayin ettiği bir mimar tarafından inşa edildiği düşünülmektedir.

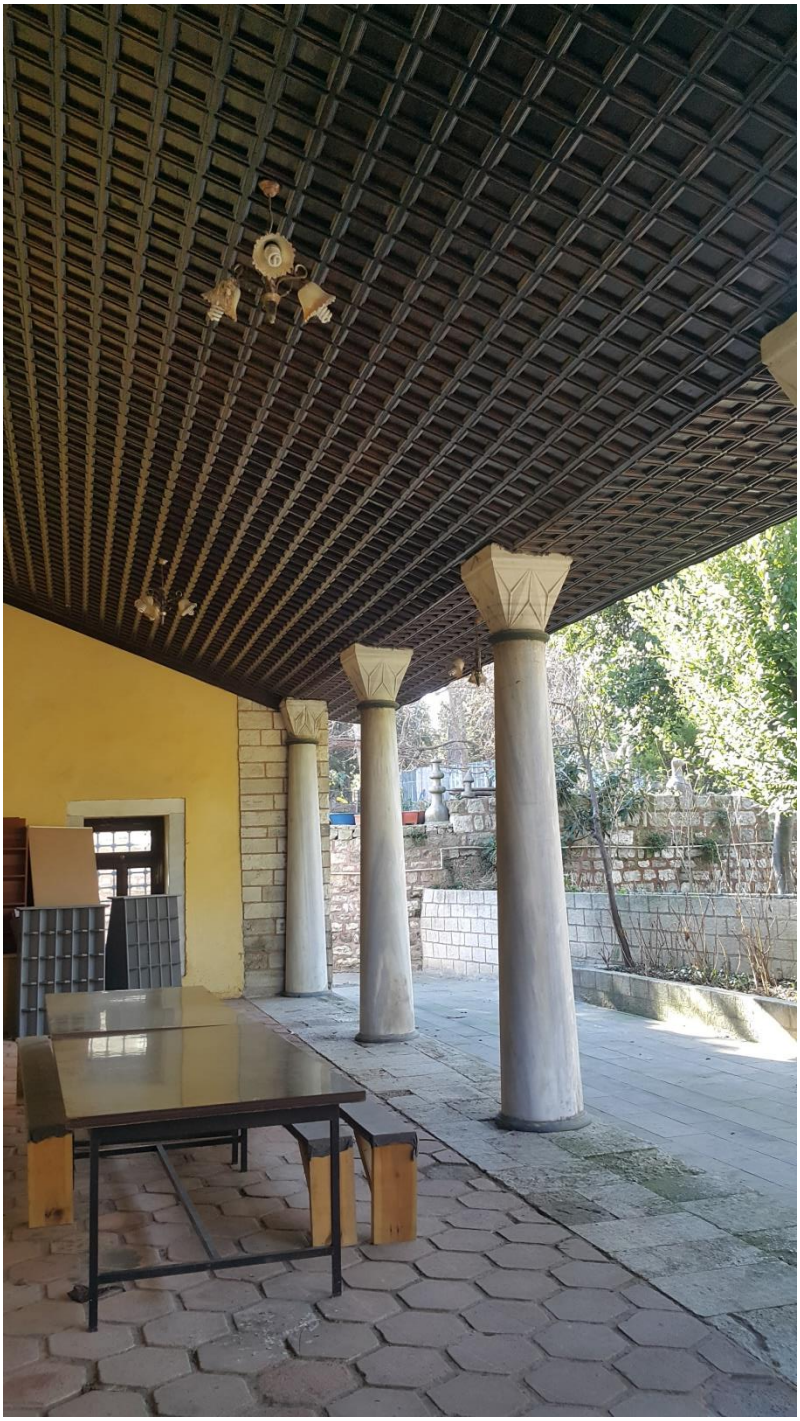
Banisi: Sultan II. Bâyezid tarafından inşa ettirilmiştir.

[75] Bkz. (35), YÜKSEL, 191.

Konumu: Yapı, Caminin hemen güneyinde bulunan haziresinin doğusunda yer almaktadır. Ayrıca külliyenin güneydoğu ve güneybatı yönünde bulunan yolların kesişme noktasında külliyenin en güney ucunu oluşturmaktadır.

Mimarisi: Plan bakımından kareye yakın bir dikdörtgen forma sahip olan mektep yapısı, kare formunda iki kubbeli mekân birimi ve kuzey yönünde bulunan kırma çatı ile örtülü beş birimli bir cephe revaklarından meydana gelmektedir. Yapının iki kubbeli biriminden, doğuda olanı dışarı sivri bir kemer ile açılmakta ve yazlık mekân olarak inşa edilmiştir. Bu mekân birimini duvarlara oturtulan dört yönde sivri kemerlerin taşıdığı bir tek kubbe örtmektedir. Batı yönünde yer alan kubbeli birim ise kışlık olarak inşa edilmiştir. Bu mekân birimi de aynı şekilde tek bir kubbe ile örtülü olup, dört yönde sivri kemerler tarafından taşınmakta ve kemer ayakları da duvarlara oturtulmuştur. Batı ucunda yer alan bu kışlık mekânı içerisinde güney ucunda bir mihrap, doğu ucunda bir ocak ile güney cephesi dışındaki cephelerde birer dolap nişi bulunmaktadır. Batı yönündeki mekânın girişi ise yazlık biriminin kuzey-batı ucunda yer alan bir kapı ile sağlanmaktadır.

Kuzey ucunda yer alan revaklı giriş mekânı ise doğu ve batı yönünde iki yarım ve dört serbest sütun ile taşınan kırma çatı ile örtülüdür. Doğu ve batı yönünde duvar ile örülü bu mekân biriminde yer alan sütunlar kaidesiz olarak avlu zeminine oturmaktadır. Marmara mermerinden olan gövdelerinde altlı ve üstlü birer bilezik yer almakta ve gövde üstünde baklava motifli bir başlık ve yastık yer almaktadır. Ahşap malzemeden olan çatının bir yönü duvar bedenlerine, diğer yönü kuzeyinde bulunan sütunlara eğimli bir şekilde oturmaktadır (Fotoğraf 30).

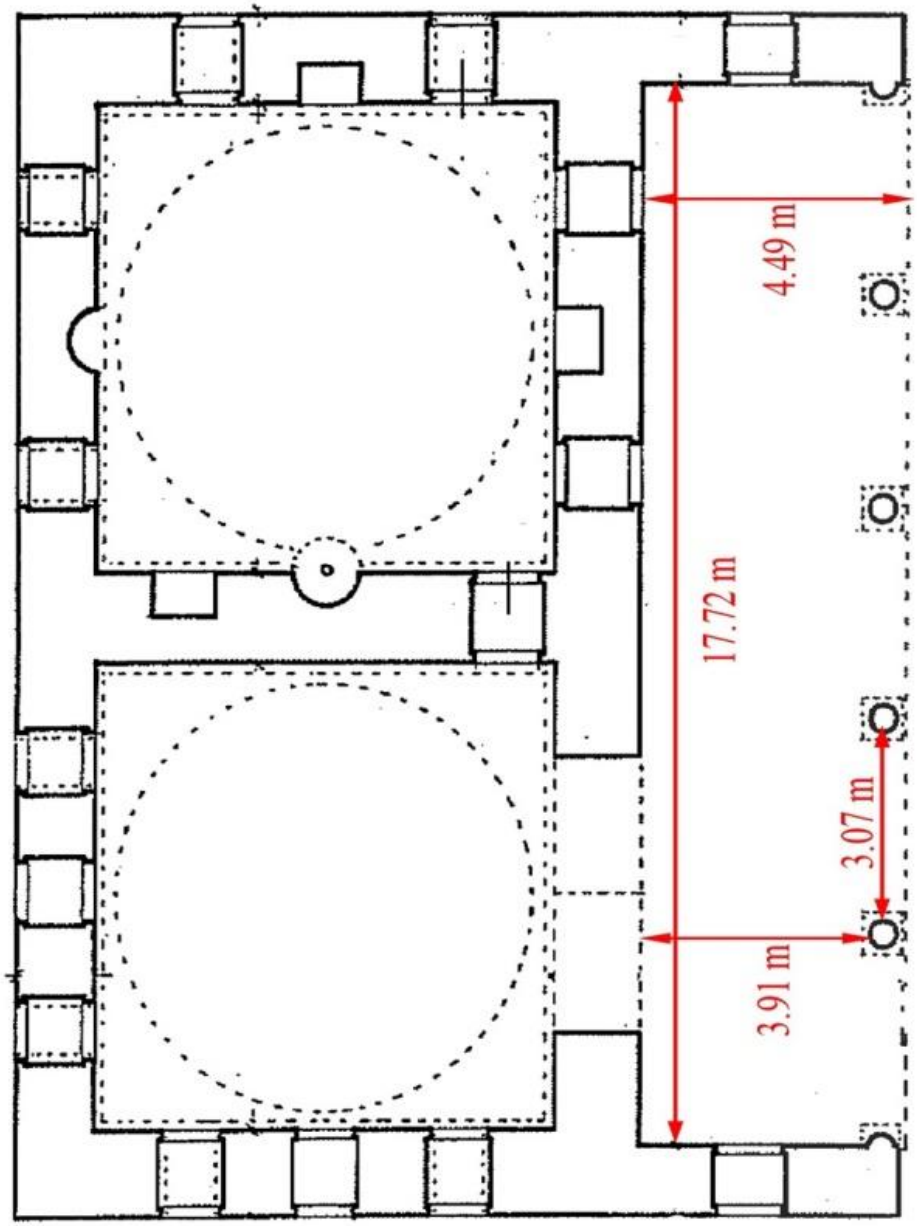
Fotoğraf 30: İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Revakları

Mekân birimleri cephelerde yer alan altlı ve üstlü ikişer pencereler ile gün ışığından yararlanılmıştır. Yapının sütunları mermer, beden duvarları ise kesme taş malzeme ile inşa edilmiştir.

4.4.4.2. Ölçüler ve Oranlar

Avlu Revaklarının Ölçüleri: Cephe önünde yer alan revak biriminin genişliği 17.72 metre, derinliği 4.49 metredir. Revak birimlerinin toplam kapladığı alan 79.56 metrekaredir. Revak birimlerinin üzeri sütunlar üzerine oturan eğimli bir kırma çatı ile örtülüdür. Kırma çatının beden duvarlarına oturan noktası revak zemininden yüksekliği 5.10 metre, sütunların üzerine oturan eğimli noktası ise 3.66 metredir (Tablo 1, Çizim 13).

Revak birimleri, dört serbest sütun ile doğu ve batı ucunda birer duvara gömülü iki yarım sütun tarafından taşınmaktadır. Revak birimlerinde yer alan sütunların revak zemininden itibaren yükseklikleri 3.66 metredir. Revak zemininden kaidesiz olarak gövde ile başlayan sütunların gövdesinin başlangıç ve bitiş noktası birer bilezik ile sarılıdır. Alt kısımda yer alan bilezik 0.06 metre yüksekliğinde, üst kısımda yer alan bilezik ise 0.09 metre yüksekliğindedir. Sütunların Marmara mermerinden olan gövde kısımları ise bilezikler dâhil revak zemininden itibaren ortalama yükseklikleri 3.15 metredir. Sütunların gövdesinin orta aksından çevreleri ortalama 1.40 metre, çapları ise ortalama 0.45 metredir. Sütunların gövde kısmının üstünde yer alan baklava motifli başlıkları ise ortalama 0.41 metre yüksekliğe sahiptir. Eğimli kırma çatının üzerine oturduğu sütun başlıklarının üzerinde yer alan kare formundaki yastık birimi ise ortalama 0.10 metre yüksekliğe sahiptir (Tablo 2, Çizim 26). Sütunların birbiri arasındaki açıklık ölçüsü ortalama 3.07 metre, sütun ile duvar arasındaki açıklık ölçüsü ise ortalama 3.91 metredir (Şekil 11).

Şekil 11: İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Planı (İ. Aydın Yüksel'den alınarak ölçülendirilmiştir)

Avlu Revaklarının Oranları: Giriş revakında yer alan sütunların üst örtüsü sütunların üzerine bindiği kırma çatı ile kapalı olmasından ötürü tek boyutlu düşey ölçüler içerisinde bir oran saptaması yapılamamaktadır. Bununla birlikte revak zemininden itibaren alınan sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik ile sütun aralığı ve sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik ile sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklık ölçüleri ile iki boyutlu bir oran saptamasının yapılmıştır. Buna göre

sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı **3.66 / 3.07 = 1.19**'dur. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 6/5 (6/5=1.20) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 4, Çizim 99). Bunun yanı sıra sütün ile duvar arasındaki aralığın da 3.91 metre derinliğinde olması ile bu hususta dikdörtgen prizma hacmi görülmektedir.

Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.66 / 3.52 = 1.04**'dür. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında bir kare formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 124).

Sıbyan Mektebinin cephe revaklarında, revak birimlerini taşıyan sütunlarda kaidesiz olarak avlu revak zemininden itibaren salt gövde, sütun başlığı ve sütun yüksekliği arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir. Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **3.66 / 3.15 = 1.16**'dır (Tablo 6, Çizim 137). Bu oranlama da dikkat çeken ayrıntı ise kaidesiz şekilde tasarlanan taşıyıcının toplam yüksekliğinin gövde yüksekliğine oranı, İstanbul II. Bayezid Medresesinin revak birimlerinde bir platform üzerinde bulunan taşıyıcının başlıksız şekilde toplam yüksekliğinin gövde yüksekliğine oranı aynı oranı vermektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığı ve yastığının yüksekliğine oranı **3.66 / 0.51 = 7.18**'dir. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı ve yastığının yüksekliğine oranı, **3.15 / 0.51 = 6.17**'dir (Tablo 6, Çizim 26).

4.4.5. İstanbul II. Bâyezid Çifte Hamamı

4.4.5.1. Genel Tanım

Tarihi: Çifte Hamamın tarihi ile ilgili bir kitabesi bulunmamakla birlikte, caminin cümle kapısı üzerinde bulunan kitabeye göre 906/1500 ile 911/1505 yılları arasında inşa edildiği düşünülmektedir.[76]

Mimarı: Yapının mimarı bilinmemektedir.

Banisi: Sultan II. Bâyezid tarafından inşa ettirilmiştir.

Konumu: Yapı, külliyenin güneydoğu-kuzeybatı yönünde bulunan Divanyolu'nun üzerinde, Cami yapısına göre kuzeydoğuda Medresenin de bağlı olduğu yolun devamında yer almaktadır. Konum itibari ile külliye bünyesi içinde inşa edilmiş olan en uzak yapı olarak dikkat çekmektedir.

Mimarisi: Plan bakımından güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda gelişen dikdörtgen formda bir yapıdır. Çifte hamam olarak inşa edilmiş olan yapının güneybatı cephesine göre doğu yönünde erkekler bölümü, batı yönünde de kadınlar bölümü mevcuttur. Erkeklere ait bölümün girişi güneybatı cephesinde dışa çıkıntı yapan, sivri kemerli bir niş içinde basık kemerli bir kapı ile girilmektedir. Erkekler bölümüne giriş yapıldığında bu bölümde bulunan soyunma yeri kadınların bölümüne göre daha büyük kare formda, dilimli tromplar ile geçiş sağlanan sekizgen formda kasnak üzerine oturtulan aydınlık fenerli bir kubbe ile örtülmüştür. Kadınlar bölümündeki soyunma yeri ise daha küçük ebatlarda iç mekân, kare formunda olup, kemerlerin taşıdığı pandantif ile geçilen aydınlık fenerli bir kubbe ile örtülüdür. Her iki bölümde de beşer adet niş bulunmaktadır. Erkekler bölümünde giriş aksının doğusunda kalan havalığı olan bir kapı ile küçük ebatlarda kubbeli bir mekâna oradan da ılıklığa geçilmektedir. Aynı durum kadın bölümüne ait ılıklığa geçiş içinde geçerli olup, havalığı olan bir kapı ile tonozlu bir mekân birimi vasıtasıyla ılıklık bölümüne geçilmektedir. Ilıklığa geçiş mekânı hem kadınlarda hem de erkeklerde hela olarak kullanılan bölüme de geçişi sağlamaktadır. Ilıklık bölümü kadın ve

[76] Bkz. (35), YÜKSEL, 191.

erkekler bölümünde sivri kemerlerle açılan üç eyvanlı ve kubbe ile örtülü mekân birimlerinden meydana gelmektedir. Her iki grupta da sıcaklığa geçiş ortada yer alan kubbeli mekândan sağlanmaktadır. Sıcaklık bölümü, dört eyvanlı köşelerde halvetleri bulunan kubbeli mekân birimlerinden meydana gelmektedir. Sıcaklık kısmının merkezinde bulunan göbek taşı erkeklerde, sekiz kenarlı, kadınlarda ise kırık köşeli bir formdadır. Her iki hamamın da göbek üstleri köşelikleri rumi malakarilerle süslü kubbe ile örtülüdür. Hamamın tonoz örtülü haznesi kuzey cephesinde her iki hamam boyunca uzanmaktadır. Her iki hamam içinde kullanılan mukarnaslı mermer kurnalar mevcut olmak ile birlikte erkekler ait 27 kurna, 26 kurna yeri olduğu kaynaklarda belirtilmektedir.[77] Hamamda dikkat çekici bir ayrıntı da erkekler bölümünde mevcut olan rumi rölyeflerdir. Genel itibari ile kadınlar hamamı erkekler hamamına göre daha sade ölçüde ele alınmıştır. Yapının ana malzemesi kesme taş olup, kurna gibi bazı malzemeler mermerden yapılmıştır.

[77] Bkz. (35), YÜKSEL, 214.

5. EDİRNE ÜÇ ŞEREFELİ VE BAŞLICA SİNAN CAMİLERİNİN II. BÂYEZİD DÖNEMİ YAPILARI İLE ARASINDAKİ ORAN İLİŞKİSİ

5.1. Edirne Üç Şerefeli Cami

Son Cemaat Yeri Revaklarının Oranları: Son cemaat yerinde bulunan revak birimlerinde elde edilen düşey ölçüler tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığımızda şu bilgileri elde etmekteyiz (Tablo 17, Çizim 138). Son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ortalama ölçülere göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **12.16 / 7.80 = 1.56**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 8/5 (8/5=1.60) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **13.16 / 7.80 = 1.69**'dur. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 5/3 (5/3=1.66) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **16.69 / 7.80 = 2.14**'dür. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 2 katını vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **13.16 / 12.16 = 1.08**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 10/9 (10/9=1.11) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **16.69 / 12.16 = 1.37**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı ise **16.69 / 13.69 = 1.27**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 19, Çizim 152).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **3.53 / 4.36 = 0.81**'dir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.36 / 7.80 = 0.56**'dır. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan

yüksekliğin 3/5 (3/5=0.60) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.53 / 7.80 = 0.45**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **4.53 / 4.36 = 1.04**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği ile kemer yüksekliğinin oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.53 / 7.80 = 0.58**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 3/5 (3/5=0.60) oranına tekabül etmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **8.89 / 7.80 = 1.14**'dür. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği ile oranı yaklaşık olarak 1 tam sayı değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 153). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **7.89 / 7.80 = 1.01**'dir. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı, Edirne II. Bayezid Camisi hariç, tez kapsamında alınan diğer II. Bayezid revak birimlerinde olduğu gibi **1.00** tam sayı değerini vermektedir (Tablo 30).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **7.80 / 16.69 = 0.47**'dir. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√5'ine (1/√5=0.447) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **5.03 / 16.69 = 0.30**'dur. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/3'üne (1/3=0.33) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.53 / 16.69 = 0.21**'dir. Bu

veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/5'ine (1/5=0.20) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 31, Çizim 154).

Son cemaat yeri revak birimlerinde düşey ölçüler içerisinde yer alan revak zemininden itibaren ortalaması alınmış sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığında şu bilgiler elde edilmektedir. Son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ölçülere göre bakıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **7.80 / 7.41 = 1.05**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında kare bir formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **12.16 / 7.41 = 1.64**'dür. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **13.16 / 7.41 = 1.78**'dir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **16.69 / 7.41 = 2.25**'dir (Tablo 20, Çizim 176).

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **12.16 / 7.07 = 1.71**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **13.16 / 7.07 = 1.86**'dır. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **16.69 / 7.07 = 2.36**'dır (Tablo 20, Çizim 177).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **3.53 / 7.07 = 0.50**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **4.36 / 7.07 = 0.616**'dır. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/1.618 (1/1.618=0.618) oranında bir dikdörtgen (Altın Dikdörtgen) formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **4.53 / 7.07 = 0.64**'dür. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 2/3 (2/3=0.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **8.89 / 7.07 = 1.26**'dır. Diğer bir ifade ile kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/4 (5/4=1.25) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 178).

Son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey ölçüler içerisinde yer alan sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı, **7.80 / 8.75 = 0.89**'dur. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında bir kare formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **12.16 / 8.75 = 1.39**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları

arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **13.16 / 8.75 = 1.50**'dir. Başka bir ifade ile dikey kenar kubbe eteğine kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **16.69 / 8.75 = 1.91**'dir. Başka bir ifade ile dikey kenar kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan yaklaşık 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 21, Çizim 200).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.53 / 8.75 = 0.40**'dır. Başka bir ifade ile kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **4.36 / 8.75 = 0.50**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **4.53 / 8.75 = 0.52**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşı noktasına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **8.89 / 8.75 = 1.02**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşı

seviyesine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığın ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında bir kare formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 21, Çizim 201).

Son cemaat yerinde yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir (Tablo 18, Çizim 146). Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, platform yüksekliğine oranı, **7.80 / 0.36 = 21.66**'dır. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **7.80 / 6.28 = 1.24**'dür (Çizim 216). Revak zemininden itibaren sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranı gövde yüksekliğini vermektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı **7.80 / 1.16 = 6.72**'dür. Gövde yüksekliğinin, platform yüksekliğine oranı, **6.28 / 0.36 = 17.44**'dür. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı **6.28 / 1.16 = 5.41**'dir. Sütun başlığı yüksekliğinin, platform yüksekliğine oranı ise **1.16 / 0.36 = 3.22**'dir (Tablo 22).

Avlu Revaklarının Oranları: Avlu içerisinde yer alan revak birimlerinde elde edilen dikey çizgi ölçülerini birbirlerine oranladığımızda aşağıdaki bilgilere ulaşmaktayız (Tablo 17, Çizim 139). Avlu revak zemininden itibaren elde edilen ortalaması alınmış ölçülere göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **7.97 / 5.14 = 1.55**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 8/5 (8/5=1.60) oranı sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **9.85 / 5.14 = 1.92**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 2 katını vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **12.56 / 5.14 = 2.44**'dür. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **9.85 / 7.97 = 1.24**'dür. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranı kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **12.56 / 7.97 = 1.58**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 8/5 (8/5=1.60) oranı kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine

kadar olan yüksekliğe oranı **12.56 / 9.85 = 1.28**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranı kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 19, Çizim 155).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **2.71 / 2.83 = 0.96**'dır. Bu veriye göre kubbe yüksekliği ile kemer yüksekliğinin oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.83 / 5.14 = 0.55**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 3/5 (3/5=0.60) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.71 / 5.14 = 0.53**'dür. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **4.59 / 2.83 = 1.62**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 1+√5/2 (1+√5/2=1.618) oranındaki değeri yani Altın Oran değeri kemer yüksekliğini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.59 / 5.14 = 0.89**'dur. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **7.42 / 5.14 = 1.44**'dür. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 19, Çizim 156). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **5.54 / 5.14 = 1.08**'dir. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı, son cemaat yeri revak birimlerinde olduğu gibi **1.00** tam sayı değerini vermektedir (Tablo 30).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **5.14 / 12.56 =**

0.41'dir. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√6'sına (1/√6=0.408) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.13 / 12.56 = 0.25**'dir. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne (1/4=0.25) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.71 / 12.56 = 0.22**'dir. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/5'ine (1/5=0.20) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 31, Çizim 157).

Avlu revak birimlerinde dikey çizgi ölçüleri içerisinde yer alan sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığında ise aşağıdaki bilgilere ulaşılmaktadır. Avlu revak zemininden itibaren elde edilen ve ortalaması alınmış ölçülere göre bakıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.14 / 5.72 = 0.90**'dır. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında bir kare formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **7.97 / 5.72 = 1.39**'dur. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **9.85 / 5.72 = 1.72**'dir. Sözel olarak ifade etmek gerekirse kubbe eteğine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **12.56 / 5.72 = 2.20**'dir (Tablo 20, Çizim 179).

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **7.97 / 5.29 = 1.51**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **9.85 / 5.29 = 1.86**'dır. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **12.56 / 5.29 = 2.37**'dir (Tablo 20, Çizim 180).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **2.71 / 5.29 = 0.51**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **2.83 / 5.29 = 0.53**'dür. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **4.59 / 5.29 = 0.87**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında bir kare formun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **7.42 / 5.29 = 1.40**'dır. Diğer bir ifade ile kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 181).

Avlu revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey ölçüler içerisinde yer alan sütun, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşı yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütun merkez noktasına göre birbirleri arasındaki açıklık

ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı, **5.14 / 6.32 = 0.81**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 4/5 (4/5=0.80) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **7.97 / 6.32 = 1.26**'dır. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/4 (5/4=1.25) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **9.85 / 6.32 = 1.56**'dır. Başka bir ifade ile dikey kenar kubbe eteğine kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 8/5 (8/5=1.60) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **12.56 / 6.32 = 1.99**'dur. Başka bir ifade ile dikey kenar kubbe eteğine kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 21, Çizim 202).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **2.71 / 6.32 = 0.43**'dür. Başka bir ifade ile kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **2.83 / 6.32 = 0.45**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre

oranı **4.59 / 6.32 = 0.73**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşı noktasına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 3/4 (3/4=0.75) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütunun üst bitiminden iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı **7.42 / 6.32 = 1.17**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığın ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 6/5 (6/5=1.20) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 21, Çizim 203).

Avluda yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir (Tablo 18, Çizim 147). Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği, platform yüksekliğine oranı, **5.14 / 0.27 = 19.04**'dür. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **5.14 / 4.15 = 1.24**'dür (Çizim 217). Revak zemininden itibaren sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranı gövde yüksekliğini vermektedir. Sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı, **5.14 / 0.72 = 7.14**'dür. Gövde yüksekliğinin, platform yüksekliğine oranı, **4.15 / 0.27 = 15.37**'dir. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **4.15 / 0.72 = 5.76**'dır. Sütun başlığı yüksekliğinin, platform yüksekliğine oranı ise **0.72 / 0.27 = 2.67**'dir (Tablo 22).

5.1.1. II. Bâyezid Dönemi Yapıları İle Karşılaştırma

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen cami yapılarının son cemaat yeri ve avlu revak birimlerinde tek boyutlu, iki boyutlu ve üç boyutlu olarak incelenen oran değerlerinin aynı şekilde ele alınan, II. Murad tarafından inşa ettirilen Edirne Üç Şerefeli Cami'sinin son cemaat yeri ve avlu revak birimlerinin mukayesesiyle birlikte aşağıda değerlendirilmektedir. Mukayese edilirken oran değerleri aynı konumdaki revak birimleri ile mukayese edilmektedir. Revak birimlerindeki düşey ölçülerin tamamı ise revak zemininden alınmaktadır.

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı 1.56 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 152). Bu verideki oran değeri 8/5 oranını vermekle birlikte, Amasya II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.59 oran değeri ile benzerdir (Tablo 3-24, Çizim 30).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 1.55 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 155). İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanılan 1.45 oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 3, Çizim 54).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 1.69 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 152). Bu veriye göre 5/3 oranını ifade etmekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 1.76 (Çizim 30), Tokat'ta 1.61 (Çizim 27), İstanbul'da 1.58 (Çizim 51) oran değerleri ile nispeten yakınlık göstermektedir (Tablo 3).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 1.92 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 155). Bu verideki oran değeri 2/1 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.96 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3,25, Çizim 42).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 2.14 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 152). İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 2.15 oran değeri ile benzerdir (Tablo 3, Çizim 51).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 2.44 değerini

vermektedir (Tablo 19, Çizim 155). Bu veriye göre, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 2.48 oran değeri ile benzerdir (Tablo 3,25, Çizim 42).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1.08 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 152). Bu verideki oran değeri 10/9 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 1.09 (Çizim 27), Amasya'da uygulanan 1.10 (Çizim 30), İstanbul'da uygulanan 1.10 (Çizim 51), Edirne'de uygulanan 1.10 (Çizim 39) oran değerleri ile benzerdir (Tablo 3).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1.24 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 155). Bu verideki oran değeri 5/4 oranını ifade etmekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimleri ile oran bakımından benzerliği yoktur.

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1.37 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 152). Bu verideki oran değeri √2/1 oranını ifade etmekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen diğer camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta 1.39 (Çizim 27), Amasya'da 1.40 (Çizim 30), Edirne'de 1.38 (Çizim 39) oran değerleri ile benzerdir (Tablo 3).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1.58 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 155). Bu verideki oran değeri 8/5 oranını ifade etmekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak biriminde uygulanan 1.48 (Çizim 54) oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 3).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbenin etek seviyesine

kadar olan yüksekliğe oranı 1.27 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 152). Bu verideki oran değeri 5/4 oranını ifade etmekle birlikte, II. Bayezid camilerinin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 1.26 (Çizim 27), Amasya'da uygulanan 1.27 (Çizim 30), Edirne'de uygulanan 1.25 (Çizim 39) oran değerleriyle benzerdir (Tablo 3).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğe oranı 1.28 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 155). Bu verideki oran değeri 5/4 oranını ifade etmekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.27 (Çizim 42) oran değeri ile benzerdir (Tablo 3,25).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı 0.81 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 153). Bu verideki oran değeri 4/5 oranını vermekle birlikte, Amasya II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.79 (Çizim 31) oran değeri ile benzerlik, Tokat Hâtuniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.91 (Çizim 28) oran değeriyle de yakınlık göstermektedir (Tablo 3,24).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı 0.96 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 156). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid camilerinin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.56 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 153). Bu verideki oran değeri 3/5 oranını vermekle birlikte, Amasya II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.59 (Çizim 31) oran değeri ile benzerlik, Tokat Hâtuniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.46 (Çizim 28) oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 3,24).

Avlu revak birimlerinde ise kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.55 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim

156). İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.45 (Çizim 55) oran değeri ile yakınlık göstermektedir.

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.45 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 153). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.43 (Çizim 28), Amasya'da uygulanan 0.47 (Çizim 31) ve Edirne'de uygulanan 0.49 (Çizim 40) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.53 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 156). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.52 (Çizim 43) oran değeri ile benzerlik, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.58 (Çizim 55) oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 3,25).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı 1.04 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 153). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da 1.07 (Çizim 31) oran değeri ile benzerlik, Edirne'de ise 0.87 (Çizim 40) uygulanan oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 3,24).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı 1.62 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 156). Bu verideki oran değeri $1+\sqrt{5}/2$ oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.56 (Çizim 55) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak

zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 0.58 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 153). Bu verideki oran değeri 3/5 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.57 (Çizim 28), Amasya'da uygulanan 0.63 (Çizim 31) oran değerleriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 3,24).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 0.89 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 156). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 1.14 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 153). İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.15 (Çizim 52) oran değeri ile benzer, Tokat Hâtuniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.03 (Çizim 28) oran değeri ile yakındır (Tablo 3).

Avlu revak birimlerinde ise sütun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 1.44 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 156). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.48 (Çizim 43) oran değeri ile benzerdir (Tablo 3,25).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.47 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 154). Bu verideki oran değeri $1/\sqrt{5}$ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerine göre, İstanbul'da uygulanan 0.46 (Çizim 53), Amasya'da uygulanan 0.45 (Çizim 32) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.41 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 157). Bu verideki oran değeri 1/√6 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.40 (Çizim 44) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.30 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 154). Bu verideki oran değeri 1/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 0.30 (Çizim 32), Edirne'de uygulanan 0.34 (Çizim 41) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16).

Avlu revak birimlerinde ise salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.25 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 157). Bu verideki oran değeri 1/4 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerine göre, İstanbul'da uygulanan 0.23 (Çizim 56) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.21 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 154). Bu verideki oran değeri 1/5 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.21 (Çizim 29), Amasya'da uygulanan 0.21 (Çizim 32), Edirne'de uygulanan 0.20 (Çizim 41) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16).

Avlu revak birimlerinde ise salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.22 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 157). Bu verideki oran değeri 1/5 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.21 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16, Çizim 44).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.05

değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 176). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 0.90 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 179). II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile yine farklılık göstermektedir.

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.64 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 176). Bu verideki oran değeri 5/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.39 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 179). Bu verideki oran değeri √2/1 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.36 oran değeriyle benzerdir (Tablo 4, Çizim 78).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.78 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 176). II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.72 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 179). Bu verideki oran değeri 5/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 2.25 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 176). II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 2.20 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 179). II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.71 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 177). Bu verideki oran değeri 5/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.50 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 180). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.46 oran değeri ile benzerdir (Tablo 4, Çizim 79).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.86 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 177). II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.86 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 180). II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile yine farklılık göstermektedir.

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yerinde revak birimlerindeki revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 2.36 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 177). II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 2.37 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 180).

II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile yine farklılık göstermektedir.

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.50 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 178). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.56 (Çizim 65), Amasya'da uygulanan 0.41 (Çizim 68), Edirne'de uygulanan 0.41 (Çizim 77) oran değerleriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 4).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.51 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 181). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.43 oran değeriyle yakındır (Tablo 4, Çizim 80).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.616 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 178). Bu verideki oran değeri 1+√5/2 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.615 (Çizim 65), İstanbul'da uygulanan 0.62 (Çizim 89), Edirne'de uygulanan 0.64 (Çizim 77) oran değerleriyle benzerdir (Tablo 4).

Avlu revak birimlerinde ise kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.53 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 181). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimlerine göre, yine İstanbul'da uygulanan 0.59 (Çizim 92) ve Edirne'de uygulanan 0.63 (Çizim 80) oran değerleriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 4).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 0.64 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 178). Bu verideki oran değeri 2/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 0.55 (Çizim 68),

Edirne'de uygulanan 0.56 (Çizim 77) oran değerleriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 4).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 0.87 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 181). İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.92 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 4, Çizim 92).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemerin başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.26 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 178). Bu verideki oran değeri 5/4 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.20 oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 4, Çizim 77).

Avlu revak birimlerinde ise kemerin başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.40 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 181). Bu verideki oran değeri √2/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.89 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 200). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 1.08 oran değerleriyle nispeten yakınlık göstermektedir (Tablo 5, Çizim 100).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.81 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 202). Bu verideki oran değeri 4/5 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.71 oran değeriyle nispeten yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29, Çizim 110).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.39 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 200). Bu verideki oran değeri √2/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.26 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 202). Bu verideki oran değeri 5/4 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.25 oran değeriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 5,29, Çizim 110).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yerinde revak birimlerindeki revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.50 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 200). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.39 oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29, Çizim 108).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.56 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 202). Bu verideki oran değeri 8/5 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.66 oran değeriyle nispeten yakınlık göstermektedir (Tablo 5, Çizim 118).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.91 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 200). Bu verideki oran değeri 2/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.99 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 202). Bu verideki oran değeri 2/1 oranını vermekle

birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile yine farklılık göstermektedir.

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.40 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 201). Bu verideki oran değeri 1/√6 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.46 (Çizim 101), Amasya (Çizim 103) ve Edirne'de uygulanan 0.35 (Çizim 109) oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.43 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 203). Bu verideki oran değeri 1/√5 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.37 (Çizim 111) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 5,29).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.50 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 201). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.50 (Çizim 101), İstanbul'da uygulanan 0.49 (Çizim 117), Amasya'da uygulanan 0.44 (Çizim 103) ve Edirne'de uygulanan 0.55 (Çizim 109) oran değerleriyle benzerdir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.45 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 203). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.48 (Çizim 119), Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.54 (Çizim 111) oran değerleriyle yine benzerdir (Tablo 5,29).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların

yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.52 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 201). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.48 (Çizim 109), Amasya'da uygulanan 0.47 (Çizim 103) oran değerleriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.73 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 203). Bu verideki oran değeri 1/√2 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.74 (Çizim 119) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 5).

Edirne Üç Şerefeli Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemerin başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.02 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 201). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 1.03 (Çizim 109) oran değeri ile benzerlik, Amasya'da uygulanan 0.91 (Çizim 103) ve Tokat'ta uygulanan 1.11 (Çizim 101) oran değerleriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise kemerin başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.17 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 203). Bu verideki oran değeri 6/5 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.22 (Çizim 119) oran değeri ile benzerlik, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.05 (Çizim 111) oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29).

5.2. Şehzade Mehmed Cami

Son Cemaat Yeri Revaklarının Oranları: Son cemaat yerinde bulunan revak birimlerinde elde edilen düşey ölçüler[78] tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığımızda şu bilgileri elde etmekteyiz (Tablo 17, Çizim 140). Son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ortalama ölçülere göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **9.54 / 5.57 = 1.71**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/3 (5/3=1.66) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **10.42 / 5.57 = 1.87**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 2/1 (2/1=2.00) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **13.76 / 5.57 = 2.47**'dir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **10.42 / 9.54 = 1.09**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 10/9 (10/9=1.11) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğine oranı **13.76 / 9.54 = 1.44**'dür. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı ise **13.76 / 10.42 = 1.32**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 19, Çizim 158).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **3.34 / 3.97 = 0.84**'dür. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.97 / 5.57 = 0.71**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ¾ (3/4=0.75) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.34 / 5.57 = 0.57**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 3/5 (3/5=0.60) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan

[78] Şükrü SÖNMEZER, **İstanbul'daki Sinan Camilerinde Mekân ile Serbest Düşey Taşıyıcılar Arasındaki Boyut İlişkisi**, 27-29.

yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **4.22 / 3.97 = 1.06**'dır. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile kemer yüksekliği oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.22 / 5.57 = 0.76**'dır. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğinin ¾ (3/4=0.75) oranına tekabül etmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **8.19 / 5.57 = 1.47**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğini vermektedir (Tablo 19, Çizim 159). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **7.31 / 5.57 = 1.31**'dir. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı, 4/3 oranını vermektedir (Tablo 30).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **5.57 / 13.76 = 0.40**'dır. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√6'sına (1/√6=0.408) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.13 / 13.76 = 0.31**'dir. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/3'üne (1/3=0.33) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.34 / 13.76 = 0.24**'dür. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne (1/4=0.25) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 31, Çizim 160).

Son cemaat yeri revak birimlerinde dikey çizgi ölçüleri içerisinde yer alan revak zemininden itibaren ortalaması alınmış sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığımızda şu bilgileri elde etmekteyiz. Son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ölçülere göre bakıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.57 / 7.30 = 0.76**'dır. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ¾ (3/4=0.75) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **9.54 / 7.30 = 1.31**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **10.42 / 7.30 = 1.43**'dür. Sözel olarak ifade etmek gerekirse kubbe eteğine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **13.76 / 7.30 = 1.88**'dir. Diğer bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 182).

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **9.54 / 6.84 = 1.39**'dur. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **10.42 / 6.84 = 1.52**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **13.76 / 6.84 =**

2.01'dir. Diğer bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 182).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **3.34 / 6.84 = 0.49**'dur. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **3.97 / 6.84 = 0.58**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 3/5 (3/5=0.60) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **4.22 / 6.84 = 0.616**'dır. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/1.618 (1/1.618=0.618) oranında bir dikdörtgen (Altın Dikdörtgen) formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **8.19 / 6.84 = 1.20**'dir. Diğer bir ifade ile kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde dikey doğrultuda uzanan (6/5=1.20) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 183).

Son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey ölçüler içerisinde yer alan sütunun üst bitimi, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı, **5.57 / 7.97 = 0.70**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay

kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 3/4 (3/4=0.75) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **9.54 / 7.97 = 1.20**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 6/5 (6/5=1.20) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **10.42 / 7.97 = 1.31**'dir. Başka bir ifade ile dikey kenar kubbe eteğine kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **13.76 / 7.97 = 1.73**'dür. Başka bir ifade ile dikey kenar kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan yaklaşık 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 21, Çizim 204).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.34 / 7.97 = 0.42**'dir. Başka bir ifade ile kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.97 / 7.97 = 0.50**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **4.22 / 7.97 = 0.53**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşı noktasına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı

görülmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **8.19 / 7.97 = 1.03**'dür. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşı seviyesine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığın ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında bir kare formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 21, Çizim 205).

Son cemaat yerinde yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir (Tablo 18, Çizim 148). Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, kaide yüksekliğine oranı, **5.57 / 0.24 = 23.21**'dir. Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **5.57 / 4.45 = 1.25**'dir (Çizim 218). Bu veriye göre sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranı gövde yüksekliğini vermektedir. Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı, **5.57 / 0.88 = 6.33**'dür. Gövde yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı, **4.45 / 0.24 = 18.54**'dür. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **4.45 / 0.88 = 5.06**'dır. Sütun başlığı yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı ise **0.88 / 0.24 = 3.67**'dir (Tablo 22).

Avlu Revaklarının Oranları: Avluda bulunan revak birimlerinde elde edilen düşey ölçüler tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığımızda şu bilgileri elde etmekteyiz (Tablo 17, Çizim 141). Avlu revak zemininden itibaren elde edilen ortalama ölçülere göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **9.54 / 5.57 = 1.71**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/3 (5/3=1.66) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **10.42 / 5.57 = 1.87**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 2/1 (2/1=2.00) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **13.76 / 5.57 = 2.47**'dir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan

yüksekliğe oranı **10.42 / 9.54 = 1.09**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 10/9 (10/9=1.11) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğine oranı **13.76 / 9.54 = 1.44**'dür. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı ise **13.76 / 10.42 = 1.32**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 19, Çizim 161).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **3.34 / 3.97 = 0.84**'dür. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.97 / 5.57 = 0.71**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ¾ (3/4=0.75) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.34 / 5.57 = 0.57**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 3/5 (3/5=0.60) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **4.22 / 3.97 = 1.06**'dır. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile kemer yüksekliği oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.22 / 5.57 = 0.76**'dır. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğinin ¾ (3/4=0.75) oranına tekabül etmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **8.19 / 5.57 = 1.47**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğini vermektedir (Tablo 19, Çizim 162). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **7.31 / 5.57 = 1.31**'dir. Başka bir ifade

ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı, yapının son cemaat yeri revak birimlerinde olduğu gibi 4/3 oranını vermektedir (Tablo 30).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **5.57 / 13.76 = 0.40**'dır. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√6'sına (1/√6=0.408) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.13 / 13.76 = 0.31**'dir. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/3'üne (1/3=0.33) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.34 / 13.76 = 0.24**'dür. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne (1/4=0.25) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 31, Çizim 163).

Avlu revak birimlerinde dikey çizgi ölçüleri içerisinde yer alan revak zemininden itibaren ortalaması alınmış sütunun üst bitimi, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında şu bilgileri elde etmekteyiz. Avlu revak zemininden itibaren elde edilen ölçülere göre bakıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.57 / 6.90 = 0.81**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 4/5 (4/5=0.80) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **9.54 / 6.90 = 1.38**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **10.42 / 6.90 = 1.51**'dir. Sözel olarak ifade etmek gerekirse kubbe eteğine kadar olan

yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **13.76 / 6.90 = 1.99**'dur. Diğer bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 185).

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **9.54 / 6.62 = 1.44**'dür. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **10.42 / 6.62 = 1.57**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 8/5 (8/5=1.60) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **13.76 / 6.62 = 2.08**'dir. Diğer bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 186).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **3.34 / 6.62 = 0.50**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **3.97 / 6.62 = 0.60**'dır. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 3/5 (3/5=0.60) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **4.22 / 6.62 = 0.64**'dür. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 2/3 (2/3=0.66)

oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **8.19 / 6.62 = 1.24**'dür. Diğer bir ifade ile kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/4 (5/4=1.25) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 187).

Avlu revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey ölçüler içerisinde yer alan sütunun üst bitimi, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı, **5.57 / 7.54 = 0.74**'dür. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ¾ (3/4=0.75) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **9.54 / 7.54 = 1.27**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/4 (5/4=1.25) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **10.42 / 7.54 = 1.38**'dir. Başka bir ifade ile dikey kenar kubbe eteğine kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **13.76 / 7.54 = 1.82**'dir (Tablo 21, Çizim 206).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.34 / 7.54 = 0.44**'dür. Başka bir ifade ile kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu

bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.97 / 7.54 = 0.53**'dür. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **4.22 / 7.54 = 0.56**'dır. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşı noktasına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 3/5 (3/5=0.60) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütunun üst bitimi yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **8.19 / 7.54 = 1.09**'dur. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşı seviyesine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığın ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında bir kare formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 21, Çizim 207).

Avlu revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir (Tablo 18, Çizim 149). Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, kaide yüksekliğine oranı, **5.57 / 0.24 = 23.21**'dir. Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **5.57 / 4.45 = 1.25**'dir (Çizim 219). Bu veriye göre sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranı gövde yüksekliğini vermektedir. Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı, **5.57 / 0.88 = 6.33**'dür. Gövde yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı, **4.45 / 0.24 = 18.54**'dür. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **4.45 / 0.88 = 5.06**'dır. Sütun başlığı yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı ise **0.88 / 0.24 = 3.67**'dir (Tablo 22).

5.2.1. II. Bâyezid Dönemi Yapıları İle Karşılaştırma

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen cami yapılarının son cemaat yeri ve avlu revak birimlerinde tek boyutlu, iki boyutlu ve üç boyutlu olarak incelenen oran değerlerinin aynı şekilde ele alınan, Kanuni Sultan Süleyman tarafından inşa ettirilen Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri ve avlu revak birimlerinin mukayesesiyle birlikte aşağıda değerlendirilmektedir. Mukayese edilirken oran değerleri aynı konumdaki revak birimleri ile mukayese edilmektedir. Revak birimlerindeki düşey ve yatay ölçü birimlerinin oranlamasında ise düşey ölçülerin tamamı revak zemininden alınmaktadır.

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 1.71 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 158). Bu veriye göre oran değeri 5/3 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.78 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3,25, Çizim 39).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı yine 1.71 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 161). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanılan 1.76 oran değeri ile yine aynı şekilde benzerlik göstermektedir (Tablo 3,25, Çizim 42).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 1.87 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 158). Edirne II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.96 oran değeri ile yakındır (Tablo 3,25, Çizim 39).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı yine yukarıdaki değer gibidir ve Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerindeki oran değeri ile yine benzerdir (Tablo 3,25, Çizim 42).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 2.47 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 158). Bu veriye göre, Edirne II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 2.45 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3,25, Çizim 39).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı aynı şekilde 2.47 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 161). Bu veriye göre, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 2.48 oran değeri ile yine benzerdir (Tablo 3,25, Çizim 42).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1.09 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 158). Bu verideki oran değeri 10/9 oranını ifade etmekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta 1.09 (Çizim 27), Amasya'da 1.10 (Çizim 30), Edirne'de 1.10 (Çizim 39) ve İstanbul'da 1.10 (Çizim 51) oran değerleri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3,25).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı aynı şekilde 1.09 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 161). II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimlerine göre, yine İstanbul'da 1.08 (Çizim 54), Edirne'de ise 1.11 (Çizim 42) oran değerleri ile benzerdir (Tablo 3,25).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1.44 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 158). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını ifade etmekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisi son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.51 (Çizim 51) oran değeri ile benzerlik göstermektedir. Bunun yanı sıra II. Bayezid tarafından inşa ettirilen diğer camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta 1.39 (Çizim 27), Amasya'da 1.40 (Çizim 30), Edirne'de 1.38 (Çizim 39) oran değerleriyle yakındır (Tablo 3,25).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı aynı şekilde 1.44 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 161). İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak biriminde uygulanan 1.48 oran değeri ile yine benzerdir (Çizim 54). Ayrıca Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.40 oran değeriyle de yakınlık göstermektedir (Tablo 3,25, Çizim 42).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğe oranı 1.32 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 158). Bu verideki oran değeri 4/3 oranını ifade etmekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.36 oran değeriyle benzerdir (Tablo 3, Çizim 54).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğe oranı aynı şekilde 1.32 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 161). İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.37 oran değeri ile yine benzerdir (Tablo 3, Çizim 54).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı 0.81 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 159). Bu verideki oran değeri 4/5 oranını ifade etmekle birlikte, Amasya II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.79 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3, Çizim 31).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı 0.84 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 162). Bu verideki oran değeri 5/6 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimleri ile oran bakımından benzerliği yoktur.

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.71 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 159). Bu verideki oran değeri $1/\sqrt{2}$

oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Avlu revak birimlerinde ise kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı yine 0.71 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 162). II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.57 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 159). Bu verideki oran değeri 3/5 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.57 oranı ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3, Çizim 52).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı yine 0.57 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 162). İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.58 oranı ile yine benzerdir (Tablo 3, Çizim 55).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı 1.06 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 159). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da 1.07 (Çizim 31), Edirne'de ise 0.87 (Çizim 40) olarak uygulanan oran değerlerine göre benzerdir (Tablo 3,25).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı yine 1.06 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 162). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.93 oran değeri ile aynı şekilde benzerdir (Tablo 3,25, Çizim 43).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 0.76 değerini vermektedir (Tablo

19, Çizim 159). Bu verideki oran değeri ¾ oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.72 oran değerine yakındır (Tablo 3, Çizim 52).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı yine 0.76 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 162). İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.72 oran değerine aynı şekilde yakınlık göstermektedir (Tablo 3, Çizim 55).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 1.47 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 159). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.45 oran değeri ile benzerdir (Tablo 3,25, Çizim 40).

Avlu revak birimlerinde ise sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı yine 1.47 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 162). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.48 oran değeri ile aynı şekilde benzerdir (Tablo 3,25, Çizim 43).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.40 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 160). Bu verideki oran değeri 1/√6 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.41 (Çizim 41) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.40 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 163). Bu verideki oran değeri 1/√6 oranını vermekle birlikte, II.

Bayezid Camisinin avlu revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.40 (Çizim 44) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.31 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 160). Bu verideki oran değeri 1/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 0.30 (Çizim 32), Edirne'de uygulanan 0.34 (Çizim 41) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16).

Avlu revak birimlerinde ise salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.31 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 163). Bu verideki oran değeri 1/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.33 (Çizim 44) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.24 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 160). Bu verideki oran değeri 1/4 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerine göre, İstanbul'da uygulanan 0.27 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16, Çizim 53).

Avlu revak birimlerinde ise salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.24 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 163). Bu verideki oran değeri 1/4 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerine göre, İstanbul'da uygulanan 0.27 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16, Çizim 56).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 0.76 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 182). Bu verideki oran değeri ¾ oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.77 oran değeri ile benzerdir (Tablo 4,27, Çizim 75).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı yine 0.76 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 185). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.77 oran değeri ile aynı şekilde benzerdir (Tablo 4,27, Çizim 78).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.31 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 182). Bu verideki oran değeri 4/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 1.35 (Çizim 66), Edirne'de uygulanan 1.36 (Çizim 75) oran değerleriyle benzerdir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.38 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 185). Bu verideki oran değeri √2/1 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.36 oran değeriyle yakındır (Tablo 4,27, Çizim 78).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.43 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 182). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 1.49 (Çizim 66), Edirne'de uygulanan 1.50 (Çizim 75) oran değerleriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.51 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 185). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.51 oran değeriyle aynı şekilde benzerdir (Tablo 4,27, Çizim 78).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.88 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 182). Bu verideki oran değeri 2/1 oranını

vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 1.88 (Çizim 66), Edirne'de uygulanan 1.88 (Çizim 75) oran değerleri ile benzerdir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.99 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 185). Bu verideki oran değeri 2/1 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.91 oran değeriyle yine benzerlik göstermektedir (Tablo 4,27, Çizim 78).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.39 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 183). Bu verideki oran değeri √2/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 1.39 oran değeri ile benzerlik gösterirken (Çizim 67), Edirne'de uygulanan 1.47 (Çizim 76) oran değeriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.44 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 186). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.46 oran değeriyle benzerdir (Tablo 4,27, Çizim 79).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.52 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 183). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, Amasya II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.53 oran değeriyle benzerdir (Tablo 4,27, Çizim 67).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.57 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 186). Bu verideki oran değeri 8/5 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid

Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.62 oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 4,27, Çizim 79).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yerinde revak birimlerindeki revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 2.01 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 183). Bu verideki oran değeri 2/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 1.94 (Çizim 67), Edirne'de uygulanan 2.02 (Çizim 76) oran değerleriyle benzerdir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 2.08 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 186). Bu verideki oran değeri yine 2/1 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 2.06 oran değeriyle aynı şekilde benzerlik göstermektedir (Tablo 4,27, Çizim 79).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.49 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 184). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 0.41 (Çizim 68), Edirne'de uygulanan 0.41 (Çizim 77) oran değerleriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.50 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 187). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.43 oran değeri ile aynı şekilde yakınlık göstermektedir (Tablo 4,26, Çizim 80).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.58 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 184). Bu verideki oran değeri 3/5 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.615 (Çizim 65), İstanbul'da uygulanan 0.62 (Çizim 89), Edirne'de uygulanan 0.64 (Çizim 77) oran değerleriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.60 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 187). II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimlerine göre, İstanbul'da uygulanan 0.59 (Çizim 92), Edirne'de uygulanan 0.63 (Çizim 80) oran değerleriyle aynı şekilde benzerlik göstermektedir (Tablo 4,27).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 0.616 değerini yani Altın Oran değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 184). Bu verideki oran değeri 1+√5/2:1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 0.55 (Çizim 68), Edirne'de uygulanan 0.56 (Çizim 77) oran değerleriyle yakındır (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 0.64 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 187). Bu verideki oran değeri 1+√5/2:1 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.59 oran değeriyle aynı şekilde yakınlık göstermektedir (Tablo 4,27, Çizim 80).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemerin başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.20 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 184). Bu verideki oran değeri 6/5 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.20 oran değeriyle benzerdir (Tablo 4,27, Çizim 77).

Avlu revak birimlerinde ise kemerin başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.24 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 187). Bu verideki oran değeri 5/4 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.23 oran değeriyle yine benzerlik göstermektedir (Tablo 4,27, Çizim 80).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından

itibaren alınan açıklığa oranı 0.70 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 204). Bu verideki oran değeri 1/√2 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.71 benzer (Çizim 108), Amasya'da uygulanan 0.74 (Çizim 102) oran değerleriyle yakındır (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.74 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 206). Bu verideki oran değeri ¾ oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.71 oran değeriyle yine yakındır (Tablo 5,29, Çizim 110).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.20 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 204). Bu verideki oran değeri 6/5 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 1.19 (Çizim 102) oran değeri ile benzerlik, Edirne'de uygulanan 1.26 (Çizim 108) oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.27 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 206). Bu verideki oran değeri 5/4 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.25 oran değeriyle benzerdir (Tablo 5,29, Çizim 110).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yerinde revak birimlerindeki revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.31 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 204). Bu verideki oran değeri 4/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 1.31 (Çizim 102) oran değeri ile benzerlik, Edirne'de uygulanan 1.39 (Çizim 108) oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.38 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 206). Bu verideki oran değeri √2/1 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.39 oran değeriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 5,29, Çizim 110).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.73 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 204). Bu verideki oran değeri 5/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 1.74 (Çizim 108) oran değeri ile benzerlik, Amasya'da uygulanan 1.66 (Çizim 102) oran değeriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.82 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 206). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.76 oran değeriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29, Çizim 110).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.42 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 205). Bu verideki oran değeri 1/√6 oranını vermekle birlikte, Tokat Hâtuniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.46 oran değeriyle yakındır (Tablo 5, Çizim 101).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.44 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 207). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimleri ile benzerlik göstermemektedir.

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.50 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 205). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle

birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.50 (Çizim 101), İstanbul'da uygulanan 0.49 (Çizim 117), Edirne'de uygulanan 0.55 (Çizim 109), Amasya'da uygulanan 0.44 (Çizim 103) oran değerleriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.53 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 207). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.48 (Çizim 119), Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.54 (Çizim 111) oran değerleriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 5,29).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.53 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 205). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.48 (Çizim 109), Amasya'da uygulanan 0.47 (Çizim 103) oran değerleriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.56 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 207). Bu verideki oran değeri 3/5 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.51 oran değeriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 5,29, Çizim 111).

Şehzade Mehmed Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemerin başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.03 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 205). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 1.03 (Çizim 109) oran değeri ile benzerlik, Amasya'da uygulanan 0.91 (Çizim 103) oran değeriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise kemerin başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.09 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 207). Bu verideki oran değeri aynı şekilde 1/1 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.05 oran değeri ile yine benzerlik göstermektedir (Tablo 5,29, Çizim 111).

5.3. Süleymaniye Cami

Son Cemaat Yeri Revaklarının Oranları: Son cemaat yerinde bulunan revak birimlerindeki düşey ölçüler[79], tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığımızda şu bilgileri elde etmekteyiz (Tablo 17, Çizim 142). Son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ortalama ölçülere göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **11.90 / 8.28 = 1.44**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **13.49 / 8.28 = 1.63**'dür. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 1+√5/2 (1+√5/2=1.618) oranındaki değeri yani Altın Oran değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **15.90 / 8.28 = 1.92**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 2 katını vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **13.49 / 11.90 = 1.13**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 10/9 (10/9=1.11) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **15.90 / 11.90 = 1.34**'dür. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı ise **15.90 / 13.49 = 1.18**'dir. Başka bir ifade ile

[79] A.g.k., 88-90-91.

kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 6/5 (6/5=1.20) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 19, Çizim 164).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **2.41 / 3.62 = 0.67**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, kemer yüksekliğinin 2/3 (2/3=0.66) oranına tekabül etmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.62 / 8.28 = 0.44**'dür. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.41 / 8.28 = 0.29**'dur. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 1/3 (1/3=0.33) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **4.00 / 3.62 = 1.10**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile kemer yüksekliğinin oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.00 / 8.28 = 0.48**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **7.62 / 8.28 = 0.92**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği ile oranı 1 tam sayı değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 165). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **6.03 / 8.28 = 0.73**'dür. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğinin ¾ oranına tekabül etmektedir (Tablo 30).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **8.28 / 15.90 = 0.52**'dir. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/2'sine (1/2=0.50) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt

kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **4.04 / 15.90 = 0.25**'dir. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne (1/4=0.25) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.41 / 15.90 = 0.15**'dir. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/7'sine (1/7=0.15) tekabül etmektedir ki şimdiye kadar incelenen yapılarda görülmemektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 31, Çizim 166).

Son cemaat yeri revak birimlerinde dikey çizgi ölçüleri içerisinde yer alan revak zemininden itibaren ortalaması alınmış sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında şu bilgileri elde edilmektedir. Son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ölçülere göre bakıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **8.28 / 5.41 = 1.53**'dür. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 3/2 (3/2=1.50) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **11.90 / 5.41 = 2.20**'dir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **13.49 / 5.41 = 2.49**'dur. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **15.90 / 5.41 = 2.94**'dür. Diğer bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 3/1 (3/1=3.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 188).

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **11.90 / 5.18 = 2.30**'dur. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **13.49 / 5.18 = 2.60**'dır. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **15.90 / 5.18 = 3.07**'dir. Başka bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde

dikey doğrultuda 3/1 (3/1=3.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 189).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **2.41 / 5.18 = 0.47**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **3.62 / 5.18 = 0.70**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 2/3 (/3=0.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **4.00 / 5.18 = 0.77**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 3/4 (3/4=0.75) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **7.62 / 5.18 = 1.47**'dir. Diğer bir ifade ile kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde dikey doğrultuda uzanan (3/2=1.50) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 190).

Son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey ölçüler içerisinde yer alan sütun, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşı yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı, **8.28 / 6.24 = 1.33**'dür. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **11.90 / 6.24 = 1.91**'dir. Bu veriye göre kemer kilit

taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **13.49 / 6.24 = 2.16**'dır. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **15.90 / 6.24 = 2.55**'dir (Tablo 21, Çizim 208).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **2.41 / 6.24 = 0.39**'dur. Başka bir ifade ile kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.62 / 6.24 = 0.58**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda 3/5 (3/5=0.60) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **4.00 / 6.24 = 0.64**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşı noktasına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 2/3 (2/3=0.66) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **7.62 / 6.24 = 1.22**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşı seviyesine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığın ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 6/5 (6/5=1.20) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 21, Çizim 209).

Son cemaat yerinde yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir

(Tablo 18, Çizim 150). Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, kaide yüksekliğine oranı, **8.28 / 0.28 = 29.57**'dir. Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **8.28 / 6.96 = 1.19**'dur (Çizim 220). Bu veriye göre sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 6/5 (6/5=1.20) oranı gövde yüksekliğini vermektedir. Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı, **8.28 / 1.04 = 7.96**'dır. Gövde yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı, **6.96 / 0.28 = 24.86**'dır. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **6.96 / 1.04 = 6.69**'dur. Sütun başlığı yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı ise **1.04 / 0.28 = 3.71**'dir (Tablo 22).

Avlu Revaklarının Oranları: Avlu içerisinde yer alan revak birimlerinde elde edilen dikey çizgi ölçülerini birbirlerine oranladığımızda aşağıdaki bilgilere ulaşmaktayız (Tablo 17, Çizim 143). Avlu revak zemininden itibaren elde edilen ortalaması alınmış ölçülere göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **9.37 / 5.72 = 1.64**'dür. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/3 (5/3=1.66) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **10.95 / 5.72 = 1.91**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 2/1 (2/1=2.00) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **13.58 / 5.72 = 2.37**'dir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **10.95 / 9.37 = 1.17**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 6/5 (6/5=1.20) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **13.58 / 9.37 = 1.45**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı **13.58 / 10.95 = 1.24**'dür. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 19, Çizim 167).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **2.63 / 3.65 = 0.72**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliğinin ¾ (3/4=0.75) oranı kemer yüksekliğini vermektedir.

Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.65 / 5.72 = 0.64**'dür. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 2/3 (2/3=0.66) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.63 / 5.72 = 0.46**'dır. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **4.21 / 3.65 = 1.15**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile kemer yüksekliği oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.21 / 5.72 = 0.74**'dür. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğinin ¾ (3/4=0.75) oranına tekabül etmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **7.86 / 5.72 = 1.37**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğini vermektedir (Tablo 19, Çizim 168). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **6.28 / 5.72 = 1.10**'dur. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı, **1.00** tam sayı değerine nispeten yakınlık göstermektedir (Tablo 30).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **5.72 / 13.58 = 0.42**'dir. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√6'sına (1/√6=0.408) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **3.93 / 13.58 = 0.29**'dur. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/3'üne (1/3=0.33) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe

yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.63 / 13.58 = 0.19**'dur. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/5'ine (1/5=0.20) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 31, Çizim 169).

Avlu revak birimlerinde dikey çizgi ölçüleri içerisinde yer alan sütunun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığımızda ise aşağıdaki bilgilere ulaşmaktayız. Avlu revak zemininden itibaren elde edilen ve ortalaması alınmış ölçülere göre bakıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **5.72 / 5.65 = 1.01**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında bir kare formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **9.37 / 5.65 = 1.66**'dır. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **10.95 / 5.65 = 1.94**'dür. Sözel olarak ifade etmek gerekirse kubbe eteğine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **13.58 / 5.65 = 2.40**'dır (Tablo 20, Çizim 191).

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **9.37 / 5.31 = 1.76**'dır. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **10.95 / 5.31 = 2.06**'dır. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliği dikey

kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **13.58 / 5.31 = 2.56**'dır (Tablo 20, Çizim 192).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **2.63 / 5.31 = 0.50**'dır. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **3.65 / 5.31 = 0.69**'dur. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 2/3 (2/3=0.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **4.21 / 5.31 = 0.79**'dur. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 4/5 (4/5=0.80) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **7.86 / 5.31 = 1.48**'dir. Diğer bir ifade ile kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 193).

Avlu revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey ölçüler içerisinde yer alan sütun, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşı yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütun merkez noktasına göre birbirleri arasındaki açıklık ölçüleri, iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı, **5.72 / 6.30 = 0.91**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında bir kare formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına

kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **9.37 / 6.30 = 1.49**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **10.95 / 6.30 = 1.74**'dür. Başka bir ifade ile dikey kenar kubbe eteğine kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **13.58 / 6.30 = 2.16**'dır (Tablo 21, Çizim 210).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **2.63 / 6.30 = 0.42**'dir. Başka bir ifade ile kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.65 / 6.30 = 0.58**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda 3/5 (3/5=0.60) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **4.21 / 6.30 = 0.67**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşı noktasına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 2/3 (2/3=0.66) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı **7.86 / 6.30 = 1.25**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığın ise yatay

kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/4 (5/4=1.25) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 21, Çizim 211).

Avluda yer alan revak birimlerini taşıyan sütunların, kaide, gövde, sütun başlığı ve yastık ile arasındaki oranlarda şu veriler elde edilmektedir (Tablo 18, Çizim 151). Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, kaide yüksekliğine oranı, **5.72 / 0.30 = 19.07**'dir. Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranı, **5.72 / 4.55 = 1.26**'dır (Çizim 221). Bu veriye göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranı gövde yüksekliğini vermektedir. Sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun başlığına oranı, **5.72 / 0.87 = 6.57**'dir. Gövde yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı, **4.55 / 0.30 = 15.17**'dir. Gövde yüksekliğinin, sütun başlığı yüksekliğine oranı, **4.55 / 0.87 = 5.23**'dür. Sütun başlığı yüksekliğinin, kaide yüksekliğine oranı ise **0.87 / 0.30 = 2.90**'dır (Tablo 22).

5.3.1. II. Bâyezid Dönemi Yapıları İle Karşılaştırma

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen cami yapılarının son cemaat yeri ve avlu revak birimlerinde tek boyutlu, iki boyutlu ve üç boyutlu olarak incelenen oran değerlerinin aynı şekilde ele alınan, Kanuni Sultan Süleyman tarafından inşa ettirilen Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri ve avlu revak birimlerinin mukayesesiyle birlikte aşağıda değerlendirilmektedir. Mukayese edilirken oran değerleri aynı konumdaki revak birimleri ile mukayese edilmektedir. Revak birimlerindeki düşey ölçülerin tamamı ise revak zemininden alınmaktadır.

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı 1.44 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 164). Bu oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, Tokat Hâtuniye Camisi son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.47 (Çizim 27) ve İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.43 (Çizim 51) oran değerleri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3,23).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 1.64 değerini

vermektedir (Tablo 19, Çizim 167). Bu verideki oran değeri 5/3 oranını ifade etmekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre farklılık göstermektedir.

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 1.63 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 164). Bu verideki oran değeri 1/1.618 oranını ifade etmekle birlikte, Tokat Hâtuniye Camisi son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.61 (Çizim 27), İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.58 (Çizim 51) oran değerleri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3,23).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 1.91 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 167). Bu verideki oran değeri 2/1 oranını ifade etmekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde kullanılan 1.96 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3,25, Çizim 42).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 1.92 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 164). Bu verideki oran değeri 2/1 oranını vermekle birlikte, Tokat Hâtuniye Camisi son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 2.03 (Çizim 27) oran değeri ile benzerlik, İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 2.15 (Çizim 51) oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 3,23).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 2.37 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 167). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 2.48 oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 3,25, Çizim 42).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan

yüksekliğe oranı 1.13 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 164). Bu verideki oran değeri 10/9 oranını ifade etmekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta 1.09 (Çizim 27), Amasya'da 1.10 (Çizim 30), Edirne'de 1.10 (Çizim 39) ve İstanbul'da 1.10 (Çizim 51) oran değerleri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3,23).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1.17 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 167). Bu verideki oran değerinin, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1.34 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 164). Bu verideki oran değeri 4/3 oranını ifade etmekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1.45 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 167). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını ifade etmekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak biriminde uygulanan 1.48 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3, Çizim 54).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğe oranı 1.32 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 164). Bu verideki oran değeri 4/3 oranını ifade etmekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.36 oran değeriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 3,23, Çizim 51).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğe oranı 1.18 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 167). Bu verideki oran değeri 6/5 oranını ifade

etmekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı 0.67 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 165). Bu verideki oran değeri 2/3 oranını ifade etmekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.64 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3, Çizim 40).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı 0.72 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 168). Bu verideki oran değeri √2/1 oranını vermekle birlikte, yine Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.68 oran değeriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 3,25, Çizim 43).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.44 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 165). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre Tokat'ta 0.46 (Çizim 28), İstanbul'da 0.43 (Çizim 52) olarak uygulanan oran değerleriyle benzerdir (Tablo 3,23).

Avlu revak birimlerinde ise kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.64 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 168). Bu verideki oran değeri 2/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.29 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 165). Bu verideki oran değeri 1/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.46 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim

168). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.52 oran değeri ile benzerdir (Tablo 3,25, Çizim 43).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı 1.10 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 165). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da 1.07 (Çizim 31) benzerlik, Edirne'de ise 0.87 (Çizim 40) olarak uygulanan oran değerlerine göre nispeten yakınlık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı 1.15 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 168). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.93 oran değeri ile nispeten yakınlık göstermektedir (Tablo 3,25, Çizim 43).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 0.48 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 165). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 0.74 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 168). Bu verideki oran değeri ¾ oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.70 (Çizim 55), Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.71 (Çizim 43) oran değerlerine yakınlık göstermektedir (Tablo 3,25).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst

bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 0.92 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 165). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, Tokat Hâtuniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.03 (Çizim 28) benzerlik, İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.15 (Çizim 52) oran değerleri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 3,23).

Avlu revak birimlerinde ise sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 1.37 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 168). Bu verideki oran değeri 4/3 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.48 oran değeri ile nispeten yakınlık göstermektedir (Tablo 3,25, Çizim 43).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.52 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 166). Bu verideki oran değeri 1/√4 (yahut ½) oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.49 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16, Çizim 29).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.42 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 169). Bu verideki oran değeri 1/√6 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.40 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16, Çizim 44).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.25 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 166). Bu verideki oran değeri 1/4 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.26 (Çizim 29), İstanbul'da uygulanan 0.23 (Çizim 53) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16).

Avlu revak birimlerinde ise salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.29 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 169). Bu verideki oran değeri 1/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.33 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16, Çizim 44).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.15 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 166). Bu verideki oran değeri 1/7 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerine göre, farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.19 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 169). Bu verideki oran değeri 1/5 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.21 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16, Çizim 44).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.53 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 188). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.01 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 191). Bu verideki oran değeri √1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 2.20 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 188). Bu veri, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.66 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 191). Bu verideki oran değeri 5/3 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.73 oran değeriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 4, Çizim 90).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 2.49 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 188). Bu veriye göre, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.94 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 191). Bu verideki oran değeri 2/1 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.87 oran değeriyle yakındır (Tablo 4, Çizim 90).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 2.94 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 188). Bu verideki oran değeri 3/1 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 2.83 oran değeriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 4, Çizim 87).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 2.40 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 191). Bu veriye göre, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 2.30 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 189). Bu veriye göre, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.76 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 192). Bu verideki oran değeri 5/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 2.60 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 189). Bu veriye göre, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 2.06 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 192). Bu verideki oran değeri 2/1 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 2.06 oran değeriyle benzerdir (Tablo 4, Çizim 91).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yerinde revak birimlerindeki revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 3.07 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 189). Bu verideki oran değeri 3/1 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 3.12 oran değeri ile benzerdir (Tablo 4, Çizim 88).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 2.56 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 192). Bu veriye göre, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.47 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 190). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan

0.41 (Çizim 68), Edirne'de uygulanan 0.41 (Çizim 77) oran değerleriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 4).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.50 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 193). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.43 oran değeriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 4, Çizim 80).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.70 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 190). Bu verideki oran değeri 1/√2 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.615 (Çizim 65), İstanbul'da uygulanan 0.62 (Çizim 89), Edirne'de uygulanan 0.64 (Çizim 77) oran değerleriyle nispeten yakınlık göstermektedir (Tablo 4).

Avlu revak birimlerinde ise kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.69 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 193). II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimlerine göre, İstanbul'da uygulanan 0.59 (Çizim 92), Edirne'de uygulanan 0.63 (Çizim 80) oran değerleriyle nispeten yakınlık göstermektedir (Tablo 4).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 0.77 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 190). Bu verideki oran değeri ¾ oranını vermekle birlikte, Tokat Hâtuniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.75 oran değerleriyle benzerdir (Tablo 4, Çizim 65).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 0.79 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 193). Bu verideki oran değeri 4/5 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değeriyle farklılık göstermektedir.

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemerin başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına

oranı 1.47 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 190). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise kemerin başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.48 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 193). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.52 oran değeriyle benzerdir (Tablo 4, Çizim 92).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.33 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 208). Bu verideki oran değeri 4/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.91 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 210). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.06 oran değeriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 5,28, Çizim 118).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.91 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 208). Bu verideki oran değeri 2/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.49 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 210). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle

birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.54 oran değeriyle benzerdir (Tablo 5,28, Çizim 118).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yerinde revak birimlerindeki revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 2.16 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 208). Bu veriye göre, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.74 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 210). Bu verideki oran değeri 5/3 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.66 oran değeriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 5,28, Çizim 118).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 2.55 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 208). Bu veriye göre, İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 2.45 oran değeri ile yakındır (Tablo 5, Çizim 116).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 2.16 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 210). Bu veriye göre, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 2.28 oran değeriyle nispeten yakınlık göstermektedir (Tablo 5,28, Çizim 118).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.39 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 209). Bu verideki oran değeri $1/\sqrt{6}$ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre Tokat'ta uygulanan 0.46 (Çizim 101), Amasya'da uygulanan 0.35 (Çizim 103), Edirne'de uygulanan 0.35 (Çizim 109) oran değerleri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 5).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.42 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 211). Bu verideki oran değeri 1/√6 ya da 1/3 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.37 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 5,28, Çizim 111).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.58 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 209). Bu verideki oran değeri 3/5 oranını vermek le birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.55 oran değeri ile benzerdir (Tablo 5, Çizim 109).

Avlu revak birimlerinde ise kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı yine 0.58 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 211). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.54 oran değerleriyle yine benzerlik göstermektedir (Tablo 5,28, Çizim 111).

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.64 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 209). Bu verideki oran değeri 2/3 oranını vermekle birlikte, Tokat Hâtuniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.611 oran değerleriyle benzerdir (Tablo 5,28, Çizim 101).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.67 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 211). Bu verideki oran değeri 2/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemerin başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.22 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 209). Bu verideki oran değeri 6/5 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid

tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle farklılık göstermektedir.

Avlu revak birimlerinde ise kemerin başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.25 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 211). Bu verideki oran değeri 5/4 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.22 oran değeriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 5,28, Çizim 119).

5.4. Selimiye Cami

Son Cemaat Yeri Revaklarının Oranları: Son cemaat yerinde bulunan revak birimlerindeki düşey ölçüler[80], tek boyutlu ele alınarak birbirlerine oranladığımızda şu bilgiler elde edilmektedir (Tablo 17, Çizim 144). Son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ortalama ölçülere göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **13.09 / 8.27 = 1.58**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin 8/5 (8/5=1.60) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **13.58 / 8.27 = 1.64**'dür. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin $1+\sqrt{5}/2$ ($1+\sqrt{5}/2=1.618$) oranındaki değeri sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **17.77 / 8.27 = 2.15**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 2 katını vermektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **13.58 / 13.09 = 1.04**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı yaklaşık olarak 1 tam sayı değerini vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **17.77 / 13.09 = 1.36**'dır. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine

[80] A.g.k., 282-283.

kadar olan yüksekliğe oranı ise **17.77 / 13.09 = 1.31**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin yaklaşık 4/3 (4/3=1.33) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 19, Çizim 170).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **4.19 / 4.82 = 0.87**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı yaklaşık olarak 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.82 / 8.27 = 0.58**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 3/5 (3/5=0.60) oranına tekabül etmektedir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.19 / 8.27 = 0.51**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½ (1/2=0.50) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **4.68 / 4.82 = 0.97**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.68 / 8.27 = 0.57**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 3/5 (3/5=0.60) oranına tekabül etmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **9.50 / 8.27 = 1.15**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı yaklaşık olarak 1 tam sayı değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 171). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **9.01 / 8.27 = 1.09**'dur. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı, **1.00** tam sayı değerine yakındır (Tablo 30).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **8.27 / 17.77 = 0.47**'dir. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde

oranı 1/√5'ine (1/√5=0.447) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **5.23 / 17.77 = 0.29**'dur. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/3'üne (1/3=0.33) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **4.19 / 17.77 = 0.24**'dür. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/4'üne (1/4=0.25) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 31, Çizim 172).

Son cemaat yeri revak birimlerinde dikey çizgi ölçüleri içerisinde yer alan revak zemininden sütun üst bitimi, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında şu bilgileri elde etmekteyiz. Son cemaat yeri revak zemininden itibaren elde edilen ölçülere göre bakıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **8.27 / 9.35 = 0.88**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında kare bir formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **13.09 / 9.35 = 1.40**'dır. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **13.58 / 9.35 = 1.45**'dir. Sözel olarak ifade etmek gerekirse kubbe eteğine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **17.77 / 9.35 = 1.90**'dır. Diğer bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 194).

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **13.09 / 8.81 = 1.49**'dur. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **13.58 / 8.81 = 1.54**'dür. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **17.77 / 8.81 = 2.02**'dir. Diğer bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 195).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **4.19 / 8.81 = 0.48**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **4.82 / 8.81 = 0.55**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 3/5 (3/5=0.60) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **4.68 / 8.81 = 0.53**'dür. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **9.50 / 8.81 = 1.08**'dir. Diğer bir ifade ile kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde 1/1 (1/1=.1.00) oranında kare bir formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 196).

Son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey ölçüler içerisinde yer alan sütunun üst bitimi, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüleri iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı, **8.27 / 10.17 = 0.81**'dir. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 4/5 (4/5=0.80) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **13.09 / 10.17 = 1.29**'dur. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/4 (5/4=1.25) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **13.58 / 10.17 = 1.34**'dür. Başka bir ifade ile dikey kenar kubbe eteğine kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **17.77 / 10.17 = 1.75**'dir. Başka bir ifade ile dikey kenar kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan yaklaşık 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 21, Çizim 212).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **4.19 / 10.17 = 0.41**'dir. Başka bir ifade ile kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **4.82 / 10.17 = 0.47**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği

dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **4.68 / 10.17 = 0.46**'dır. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşı noktasına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşı seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **9.50 / 10.17 = 0.93**'dür. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşı seviyesine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığın ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında bir kare formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 21, Çizim 213).

Avlu Revaklarının Oranları: Avlu içerisinde yer alan revak birimlerinde elde edilen dikey çizgi ölçülerini birbirlerine oranladığımızda aşağıdaki bilgilere ulaşmaktayız (Tablo 17, Çizim 145). Avlu revak zemininden itibaren elde edilen ortalaması alınmış ölçülere göre kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **8.56 / 4.62 = 1.85**'dir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **10.34 / 4.62 = 2.24**'dür. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **13.00 / 4.62 = 2.81**'dir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **10.34 / 8.56 = 1.21**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin 6/5 (6/5=1.20) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğini vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı **13.00 / 8.56 = 1.52**'dir. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 3/2 (3/2=1.50) oranındaki değeri kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği vermektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranı ise **13.00 / 10.34 =**

1.26'dır. Bu veriye göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin 5/4 (5/4=1.25) oranındaki değeri kubbe eteğine kadar olan yüksekliği vermektedir (Tablo 19, Çizim 173).

Kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı **2.66 / 3.94 = 0.68**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, kemer yüksekliğinin 2/3 (2/3=0.66) oranına tekabül etmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **3.94 / 4.62 = 0.85**'dir. Kubbe yüksekliğinin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **2.66 / 4.62 = 0.58**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin 3/5 (3/5=0.60) oranına tekabül etmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı **4.44 / 3.94 = 1.13**'dür. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **4.44 / 4.62 = 0.96**'dır. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 1 tam sayı değerini vermektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **8.38 / 4.62 = 1.81**'dir (Tablo 19, Çizim 174). Revak birimlerindeki mimari elemanların (kubbe, kemer ve sütun) ilişkisine bakıldığında, kubbe ve kemerin salt yüksekliklerinin toplamı, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı **6.60 / 4.62 = 1.43**'dür. Başka bir ifade ile salt yüksekliklere bakıldığında, kemer ve kubbe toplam yükseklikleri, sütun yüksekliğine oranı, √2/1 (√2/1=1.41) oranını vermektedir (Tablo 30).

Revak birimlerinde revak zemininden alınan ölçülere göre, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **4.62 / 13.00 = 0.36**'dır. Başka bir ifade ile sütun yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı 1/√8'ine (1/√8=0.353) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde aynı şekilde salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **4.21 / 13.00 = 0.32**'dir. Dolayısıyla salt kemer yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki

oranı 1/3'üne (1/3=0.33) tekabül etmektedir. Revak birimlerinde salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı **2.66 / 13.00 = 0.20**'dir. Bu veriye göre salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranı 1/5'ine (1/5=0.20) tekabül etmektedir. Revak biriminin toplam yüksekliği 1 tam sayı değeri olarak kabul edildiğinde, mimari elemanların kapladıkları oran değerleri bu şekilde ifade edilmekte ve geriye kalan oran değeri ise kubbeye geçiş oranını temsil etmektedir (Tablo 31, Çizim 175).

Avlu revak birimlerinde dikey çizgi ölçüleri içerisinde yer alan revak zemininden sütun üst bitimi, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüleri olan sütun aralığı ve kemer açıklığı ölçülerinin iki boyutlu ele alınarak birbirlerine oranlandığında şu bilgileri elde etmekteyiz. Avlu revak birimlerinde revak zemininden itibaren elde edilen ölçülere göre bakıldığında sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **4.62 / 6.73 = 0.69**'dur. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 2/3 (2/3=0.66) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **8.56 / 6.73 = 1.27**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 5/4 (5/4=1.25) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **10.34 / 6.73 = 1.54**'dür. Sözel olarak ifade etmek gerekirse kubbe eteğine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı **13.00 / 6.73 = 1.93**'dür. Diğer bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütun aralığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 197).

Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **8.56 / 6.38 = 1.34**'dür. Başka bir ifade ile kemer kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey

doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **10.34 / 6.38 = 1.62**'dir. Bu veriye göre kubbe eteğine kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 1+√5/2 (1+√5/2=1.618) oranında bir dikdörtgen (Altın Dikdörtgen).formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **13.00 / 6.38 = 2.04**'dür. Diğer bir ifade ile kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 2/1 (2/1=2.00) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 198).

Kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **2.66 / 6.38 = 0.42**'dir. Bu veriye göre kubbe yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı **3.94 / 6.38 = 0.617**'dir. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, kemer açıklığı yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1+√5/2 (1+√5/2=1.618) oranında bir dikdörtgen (Altın Dikdörtgen) formunun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı **4.44 / 6.38 = 0.70**'dir. Başka bir ifade ile kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 3/4 (3/4=0.75) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı **8.38 / 6.38 = 1.31**'dir. Diğer bir ifade ile kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin dikey kenar, kemer açıklığının yatay kenar olarak alındığı bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 4/3 (4/3=1.33) oranında dikdörtgen bir formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 20, Çizim 199).

Avlu revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey ölçüler içerisinde yer alan sütunun üst bitimi, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşına kadar

olan yükseklikleri ile yatay çizgi ölçüsü olarak alınan sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüleri iki boyutlu olarak ele alınarak oranlandığında ise aşağıdaki bilgiler elde edilmektedir. Buna göre, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı, **4.62 / 7.26 = 0.64**'dür. Bu veriye göre sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/1.618 (1/1.618=0.618) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **8.56 / 7.26 = 1.18**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşına kadar olan yükseklik dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 6/5 (6/5=1.20) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **10.34 / 7.26 = 1.42**'dir. Başka bir ifade ile dikey kenar kubbe eteğine kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan 3/2 (3/2=1.50) oranında bir dikdörtgen formunun uygulandığı görülmektedir. Kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **13.00 / 7.26 = 1.79**'dur. Başka bir ifade ile dikey kenar kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik, yatay kenar ise sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklık ölçüsü olarak alındığında bu bölümde dikey doğrultuda uzanan yaklaşık 5/3 (5/3=1.66) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 21, Çizim 214).

Kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **2.66 / 7.26 = 0.37**'dir. Başka bir ifade ile kubbe yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/3 (1/3=0.33) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **3.94 / 7.26 = 0.54**'dür. Bu veriye göre kemer yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda ½ (1/2=0.50) oranında bir dikdörtgen

formun uygulandığı görülmektedir. Kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **4.44 / 7.26 = 0.611**'dir. Bu veriye göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşı noktasına kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçapları arasındaki açıklık ölçüsü ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde yatay doğrultuda uzanan 1/1.618 (1/1.618=0.618) oranında bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Revak birimi sütun yüksekliğinden itibaren iki ayrı bölüme ayrıldığında, kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşı seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa göre oranı **8.38 / 7.26 = 1.15**'dir. Bu veriye göre kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşı seviyesine kadar olan yüksekliği dikey kenar, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığın ise yatay kenar olarak alındığında bu bölümde 1/1 (1/1=1.00) oranında yaklaşık olarak bir kare formunun uygulandığı görülmektedir (Tablo 21, Çizim 215).

5.4.1. II. Bâyezid Dönemi Yapıları İle Karşılaştırma

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen cami yapılarının son cemaat yeri ve avlu revak birimlerinde tek boyutlu, iki boyutlu ve üç boyutlu olarak incelenen oran değerlerinin aynı şekilde ele alınan, Sultan II. Selim tarafından inşa ettirilen Selimiye Camisinin son cemaat yeri ve avlu revak birimlerinin mukayesesiyle birlikte aşağıda değerlendirilmektedir. Mukayese edilirken oran değerleri aynı konumdaki revak birimleri ile mukayese edilmektedir. Revak birimlerindeki düşey ölçülerin tamamı ise revak zemininden alınmaktadır.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı 1.58 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 170). Bu verideki oran değeri 8/5 oranını vermekle birlikte, Amasya II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.59 oran değeri ile benzerdir (Tablo 3,24, Çizim 30).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 1.85 değerini

vermektedir (Tablo 19, Çizim 173). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanılan 1.76 oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 3, Çizim 42).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 1.64 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 170). Bu veriye göre 5/3 oranını ifade etmekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta 1.61 (Çizim 27), İstanbul'da 1.58 (Çizim 51) oran değerleri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3)

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 2.24 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 173). Bu veriye göre, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 2.15 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 170). İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 2.15 oran değeri ile benzerdir (Tablo 3, Çizim 51).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 2.81 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 173). Bu veriye göre, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1.04 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 170). Bu veriye göre, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1.21 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 173). Bu verideki oran değeri 6/5 oranını ifade etmekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimleri ile oran bakımından benzerliği yoktur.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1.36 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 170). Bu verideki oran değeri 4/3 oranını ifade etmekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen diğer camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta 1.39 (Çizim 27), Amasya'da 1.40 (Çizim 30), Edirne'de 1.38 (Çizim 39) oran değerleriyle de oran bakımından benzerlik gösterdiği görülmektedir (Tablo 3,24).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı 1.52 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 173). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını ifade etmekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak biriminde uygulanan 1.48 oran değeri ile benzerdir (Tablo 3, Çizim 54).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğe oranı 1.31 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 170). Bu verideki oran değeri 4/3 oranını ifade etmekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.36 oran değeriyle benzerdir (Tablo 3, Çizim 51).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğe oranı 1.26 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 173). Bu verideki oran değeri 5/4 oranını ifade etmekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.27 oran değeri ile benzerdir (Tablo 3, Çizim 42).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı 0.87 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 171). Tokat

Hâtuniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.91 oran değeri ile benzerdir (Tablo 3, Çizim 28).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı 0.68 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 174). Bu verideki oran değeri √2/1 oranını vermekle birlikte, aynı şekilde Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.68 oran değeri ile benzerdir (Tablo 3, Çizim 43).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.58 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 171). Bu verideki oran değeri 3/5 oranını vermekle birlikte, Amasya II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.59 oran değeri ile benzerdir (Tablo 3,24, Çizim 31).

Avlu revak birimlerinde ise kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.85 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 174). Bu veriye göre, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.51 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 171). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre Amasya'da uygulanan 0.47 (Çizim 31) ve Edirne'de uygulanan 0.49 (Çizim 40) oran değeri ile benzerlik, Tokat'ta uygulanan 0.43 (Çizim 28) oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 3,24).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı 0.58 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 174). Bu verideki oran değeri 3/5 oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.58 (Çizim 55) oran değeri ile benzerlik, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.52 (Çizim 43) oran değerleri ile yakınlık göstermektedir.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı 0.97 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 171). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da 1.07 (Çizim 31), Edirne'de ise 0.87 (Çizim 40) olarak uygulanan oran değerlerine yakınlık göstermektedir (Tablo 3,24).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı 1.13 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 174). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.93 oran değeri ile yine benzerlik göstermektedir (Tablo 3, Çizim 43).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 0.57 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 171). Bu verideki oran değeri 3/5 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.57 (Çizim 28), Amasya'da uygulanan 0.63 (Çizim 31) oran değerleriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 3,24).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 0.96 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 174). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 1.15 değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 171). İstanbul II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.15 oran değeri ile aynıdır (Tablo 3, Çizim 52).

Avlu revak birimlerinde ise sütun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı 1.81

değerini vermektedir (Tablo 19, Çizim 174). II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.47 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 172). Bu verideki oran değeri 1/√5 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 0.45 (Çizim 32), İstanbul'da uygulanan 0.46 (Çizim 53) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.36 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 175). Bu verideki oran değeri 1/√8 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerine göre, farklılık göstermektedir.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.29 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 172). Bu verideki oran değeri 1/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 0.30 (Çizim 32), Edirne'de uygulanan 0.34 (Çizim 41) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16).

Avlu revak birimlerinde ise salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.32 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 175). Bu verideki oran değeri 1/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.33 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16, Çizim 44)).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.24 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 172). Bu verideki oran değeri 1/4 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerine göre, İstanbul'da uygulanan 0.27 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16, Çizim 53).

Avlu revak birimlerinde ise salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliğine oranı 0.20 değerini vermektedir (Tablo 31, Çizim 175). Bu verideki oran değeri 1/5 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.21 oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 16, Çizim 44).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 0.88 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 194). Amasya II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.85 oran değeri ile benzerdir (Tablo 4,27, Çizim 66).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 0.69 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 197). Bu verideki oran değeri 1/√2 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.77 oran değeri ile nispeten yakınlık göstermektedir (Tablo 4,27, Çizim 78).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.40 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 194). Bu verideki oran değeri √2/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 1.35 (Çizim 66), Edirne'de uygulanan 1.36 (Çizim 75) oran değerleriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.27 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 197). Bu verideki oran değeri 5/4 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid camilerinin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değeriyle farklılık göstermektedir.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.45 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 194). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak

birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 1.49 (Çizim 66), Edirne'de uygulanan 1.50 (Çizim 75) oran değerleriyle benzerdir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.54 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 197). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.51 oran değeriyle yine benzerlik göstermektedir (Tablo 4,27, Çizim 78).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.90 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 194). Bu verideki oran değeri 2/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 1.88 (Çizim 66), Edirne'de uygulanan 1.88 (Çizim 75) oran değerleriyle benzerdir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranı 1.93 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 197). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.91 oran değeriyle yine benzerdir (Tablo 4,27, Çizim 78).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.49 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 195). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 1.47 oran değeri ile benzerlik (Çizim 76), Amasya'da uygulanan 1.39 (Çizim 67) oran değerleriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.34 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 198). Bu verideki oran değeri 4/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimleri ile oran bakımından benzerliği yoktur.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.54

değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 195). Bu verideki oran değeri 3/2 oranını vermekle birlikte, Amasya II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.53 oran değeriyle benzerdir (Tablo 4,27, Çizim 67).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.62 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 198). Bu verideki oran değeri 1+√5/2 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.62 oran değeriyle benzerdir (Tablo 4,27, Çizim 79).

Selimiye Camisinin son cemaat yerinde revak birimlerindeki revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 2.02 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 195). Bu verideki oran değeri 2/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 1.94 (Çizim 67), Edirne'de uygulanan 2.02 (Çizim 76) oran değerleriyle benzerdir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 2.04 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 198). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 2.06 oran değeriyle yine benzerlik göstermektedir (Tablo 4,27, Çizim 79).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.48 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 196). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 0.41 (Çizim 68), Edirne'de uygulanan 0.41 (Çizim 77) oran değerleriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.42 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 199). Bu verideki oran değeri 1/√6 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.43 oran değeriyle benzerdir (Tablo 4,27, Çizim 80).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.55 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 196). Bu verideki oran değeri 3/5 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 0.52 (Çizim 68)oran değeri ile benzerlik, Tokat'ta uygulanan 0.615 (Çizim 65), İstanbul'da uygulanan 0.62 (Çizim 89), Edirne'de uygulanan 0.64 (Çizim 77) oran değerleriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına oranı 0.617 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 199). Bu verideki oran değeri 1+√5/2 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimlerine göre, yine İstanbul'da uygulanan 0.59 (Çizim 92) ve Edirne'de uygulanan 0.63 (Çizim 80) oran değerleriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 4,27).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 0.53 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 196). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 0.55 (Çizim 68), Edirne'de uygulanan 0.56 (Çizim 77) oran değerleriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 4,27).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 0.70 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 199). Bu verideki oran değeri 1/√2 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemerin başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.08 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 196). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, Amasya II. Bayezid Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 1.07 oran değeriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 4,27, Çizim 68).

Avlu revak birimlerinde ise kemerin başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı 1.31 değerini vermektedir (Tablo 20, Çizim 199). Bu verideki oran değeri 4/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.81 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 212). Bu verideki oran değeri 4/5 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 0.74 (Çizim 102), Edirne'de uygulanan 0.71 (Çizim 108) oran değerleriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.64 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 214). Bu verideki oran değeri 2/3 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.71 oran değeriyle yine yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29, Çizim 110).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.29 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 212). Bu verideki oran değeri 5/4 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 1.26 oran değeri ile benzerlik (Çizim 108), Amasya'da uygulanan 1.19 (Çizim 102) oran değeriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.18 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 214). Bu verideki oran değeri 6/5 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.25 oran değeriyle yine yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29, Çizim 110).

Selimiye Camisinin son cemaat yerinde revak birimlerindeki revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.34 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 212). Bu verideki oran değeri 4/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Amasya'da uygulanan 1.31 oran değeri ile benzerlik (Çizim 102), Edirne'de uygulanan 1.39 (Çizim 108) oran değeri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.42 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 214). Bu verideki oran değeri √2/1 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.39 oran değeriyle benzerdir (Tablo 5,29, Çizim 110).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.75 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 212). Bu verideki oran değeri 5/3 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 1.74 oran değeri ile benzerlik (Çizim 108), Amasya'da uygulanan 1.66 (Çizim 102) oran değerleri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.79 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 214). Bu veriye göre, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.76 oran değeriyle yine benzerlik göstermektedir (Tablo 5,29, Çizim 110).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.41 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 213). Bu verideki oran değeri 1/√6 oranını vermekle birlikte, Tokat Hâtuniye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerinde uygulanan 0.46 oran değeriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 21, Çizim 101).

Avlu revak birimlerinde ise kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.37 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 215). Bu verideki oran değeri 1/√6 ya da 1/3 oranını vermekle birlikte, Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.37 (Çizim 111) oran değeri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 5,29).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.47 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 213). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Tokat'ta uygulanan 0.50 (Çizim 101), İstanbul'da uygulanan 0.49 (Çizim 117), Amasya'da uygulanan 0.44 (Çizim 103) ve Edirne'de uygulanan 0.55 (Çizim 109) oran değerleriyle benzerdir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.54 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 215). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.48 (Çizim 119), Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 0.54 (Çizim 111) oran değerleriyle yine benzerdir (Tablo 5,29).

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.46 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 213). Bu verideki oran değeri ½ oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 0.48 (Çizim 109), Amasya'da uygulanan 0.47 (Çizim 103) oran değerleriyle benzerlik göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.611 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 215). Bu verideki oran değeri 1+√5/2 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin avlu revak birimleri ile oran bakımından benzerliği bulunmamaktadır.

Selimiye Camisinin son cemaat yeri revak birimlerindeki kemerin başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 0.93 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 213). Bu verideki oran değeri 1/1 oranını vermekle birlikte, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen camilerin son cemaat yeri revak birimlerine göre, Edirne'de uygulanan 1.03 (Çizim 109) ve Amasya'da uygulanan 0.91 (Çizim 103) oran değeri ile benzerlik, Tokat'ta uygulanan 1.11 (Çizim 101) oran değerleriyle yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29).

Avlu revak birimlerinde ise kemerin başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığa oranı 1.15 değerini vermektedir (Tablo 21, Çizim 215). Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.05 (Çizim 111) ve İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan 1.22 (Çizim 119) oran değerleri ile yakınlık göstermektedir (Tablo 5,29).

6. DEĞERLENDİRME

II. Bayezid'in tahta çıkmasından hemen sonra o dönemde ülke coğrafyasının birçok yerinde imar faaliyetleri yürüttüğü görülmekle birlikte çalışmanın kapsamına giren Tokat Hâtuniye külliyesi ile birlikte İstanbul'daki külliye yapılarına kadar geçen zaman zarfı çeyrek asırdır. Bu zaman zarfında inşa edilen yapılara bakıldığında mimari alandaki gelişim, Fatih devri öncesinden başlayıp o dönemi bir adım ileriye taşıdığı görülmektedir. Başka bir deyişle Tokat Hâtuniye Külliyesi ile başlanan süreçte Erken Osmanlı mimarisinde sıkça görülen bir uygulama olarak tek kubbeli üst örtü; kare planlı alt yapı ve beş birimli son cemaat yeri ile devam ettiği görülmektedir. Yine aynı şekilde Amasya'daki külliyenin cami yapısında çift kubbeli üst örtü birimleri ve ters T plan uygulaması ile Edirne'deki külliyenin cami yapısında uygulanan tek kubbeli üst örtü ve kare planlı mekân kurgusu yine Fatih öncesi Osmanlı mimarisinde görülen uygulamaların devamı niteliğindedir. Fakat bu yapılarda esas dikkat çeken unsur mimari tasarımda Fatih öncesindeki uygulamalara benzediği gibi külliye bazında yapı topluluklarının yerleşme düzeni ise Fatih döneminde oturtulan eksenal planlamaya paralellik göstermesi ile birlikte bir gelişmeyi de devam ettirmektedir. İstanbul II. Bayezid külliyesinde ise yola bağlı olarak eksenal planda yerleştirilen yapıların içinde Cami yapısının iç mekân ve üst örtü gelişimini devam ettirdiği ve tam olarak Fatih sonrasında mimari açıdan gelişmeyi sürdürdüğü yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında II. Bayezid devri mimarisi hem eski referansların belli ölçüde normlaşarak uygulandığı hem de gelişmeyi devam ettirdiği görülmektedir. Avlu revak birimlerinde ise klasik dönem Osmanlı mimarisinde Edirne Üç Şerefeli Camisinin avlu revak birimlerindeki simetrik düzenin referans alındığı Fatih Cami'nden sonra Edirne II. Bayezid Camisinin avlusunda da kendisini göstermektedir. Edirne Üç Şerefeli Camisinin avlu revak birimleri ile son cemaat yeri revak birimlerinin oran açısından birbirine olan uyumu oldukça başarılı olsa da görsel açıdan boyutsal farklılığın yarattığı olumsuz

etki göze çarpmaktadır. Edirne II. Bayezid Camisinin avlusunda ise tüm revak birimlerinin aynı ölçülerde ve oranlarda uygulanarak bu durumun bertaraf edildiğini görmekteyiz. İstanbul'daki külliyede bulunan Cami yapısında, son cemaat yeri ile avlu revak birimlerinin arasında oransal bir farklılık olmasına karşılık hem matematiksel hem de görsel açıdan oldukça başarılı bir uyum olarak karşımıza çıkmaktadır. İstanbul örneğindeki bu uyum, Osmanlı mimarisi içindeki yerine bakıldığında kubbeli mekân gelişiminde olduğu gibi son cemaat yeri ve avlu revak birimlerinde de mimari gelişime katkıda bulunduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile simetrik şekilde ele alınan avluda, son cemaat yeri ve avlu revak birimlerindeki dikey ölçüler benzerlik göstermekte iken son cemaat yeri revak birimlerinin yatay ölçülerin daha dar olması görsel açıdan son cemaat yerine daha dikey doğrultuda bir görünüm ile anıtsallık hissi verilmiştir. Son cemaat yerindeki yatay ölçülerin daha dar alınması ise gerisindeki kapalı harimin strüktürel bir gerekliliğinin dışa yansımasından kaynaklandığı düşünebilir. Revak birimlerindeki boyutlar ve oranlar her ne olursa olsun hacimsel olarak bakıldığında son cemaat yerinin gerisindeki kapalı hacim ile avlu revakları arasında görsel etkiyle bir ara geçiş birimi olarak varlığını devam ettirdiği görülmektedir. Avlu revak birimlerinden itibaren kademeli olarak merkezi kubbeye kadar giden bir görselliğe ulaşma gayesinin birebir uygulanmadığı fakat bu kaygının bulunduğu hissini verebilmektedir. Mimar Sinan'ın da inşa ettiği yapılarda hem boyutsal hem de görsel olarak buna önem verdiği söylenebilir.

II. Bayezid külliye yapılarının revak birimlerindeki oran araştırmasında iki yöntem izlenmiştir. İlkinde düşey ölçülerin tamamında revak zemininden itibaren alınan ölçülerin oranlanması, ikinci hususta ise mimari elemanların kendi ölçüleri ile oranlanması yapılmıştır. Bu verilerin sonucunda giriş bölümünde de anlatıldığı gibi ötürü karşılaştırma yapılırken öncelikle Cami yapılarında son cemaat yeri ile avlu revak birimleri kendi içerisinde karşılaştırılmıştır. Sonrasında ele alınan revak birimleri, benzer yapı türleri ile karşılaştırılmış ve oran benzerlikleri mevcut ise farklı yapı türleri ile ilişkileri de ortaya konmuştur.

Tez kapsamında incelenen yapıların revak birimlerinde öncelikle oranlaması yapıların öğelerin ve hususların ortaya koyduğu oran değerleri saptanmıştır. Bu

bağlamda elde edilen oran değerlerinin tür, boyut ve tasarım farklılıkları ile birlikte belli normların uygulanıp uygulanmadığı bu bölümde değerlendirilmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimine sahip yapılarda revak zemininden itibaren kemer kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revakları yan kanatlarda revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı Tokat'ta 1.47, İstanbul'da 1.43, Amasya'da 1.59 ve Edirne'de 1.78 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 222). Cami tipolojisindeki yapılarda s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerlerine göre Tokat ve İstanbul'daki yapılarda uygulanan oran değerleri benzerlik göstermekte iken (Tablo 7), Amasya ve Edirne'deki yapılarda bu hususta birbirinden farklı oran değerleri kullanılmıştır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında avlu revak zemininden itibaren kemer kilit taşına kadar olan yükseklik ile avlu revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı Edirne'de 1.76, İstanbul'da ise 1.45 oranını vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, avlu revaklarında kullanılan oran değerleri ile benzemekte ve bu hususta bütünlük arz etmektedir (Tablo 3).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarındaki revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı Amasya'da 1.52, İstanbul'da 1.54 ve Edirne'de 1.59 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 230). Medrese tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerlerine bakıldığında Amasya ve İstanbul'daki yapılarda kullanılan oran değerleri benzerlik gösterirken (Tablo 9), bu husus da Edirne'deki yapıda farklı oran değeri kullanılmıştır.

II. Bayezid külliyelerinde imaret yapılarındaki revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı Amasya'da 1.51, İstanbul'da ise 1.45 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 238). İmaret tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerlerinde Amasya ve İstanbul'daki yapılarda benzer oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir (Tablo 7).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revak birimlerine sahip olan Edirne II. Bayezid Şifahanesi ile İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebi yapıları Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyeler içinde tür olarak başka örneğine rastlanılmamaktadır. Revak birimlerinde, revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yükseklik ile avlu zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı Edirne'deki Şifahane yapısında 1.29 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 48). İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan Sıbyan Mektebinde ise revaklarında kemer kullanılmamasından ötürü bu husus içerisinde oranlanacak bir veri mevcut değildir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revak zemininden itibaren alınan kemer kilit taşına kadar olan yükseklik ile sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranında ön plana çıkan oran değerleri iki farklı grup oluşturmaktadır. Birinci grubu oluşturan yapılar, Tokat Hâtuniye Camisi, İstanbul II. Bayezid Camisi, İstanbul ve Amasya'daki II. Bayezid Medreseleri, Amasya ve İstanbul'daki II. Bayezid İmaretlerinin revakları olup, 3/2 oranı kullanılmıştır (Tablo 7,9).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revak zemininden itibaren alınan kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında ikinci grubu oluşturan yapılar ise Amasya II. Bayezid Camisi ve Edirne II. Bayezid Medresesi revakları olup, 8/5 oranı kullanılmıştır (Tablo 8). Edirne II. Bayezid külliyesindeki cami ve şifahane yapılarının revaklarında kullanılan oran değerleri ise yukarıda detaylı bir şekilde verilen sayısal değerlerde görüldüğü gibi diğer külliyelerde inşa ettirilen yapıların revaklarında kullanılan oran değerleri ile bir benzerliği bulunmamaktadır.

Bu verilere göre revak zemininden itibaren kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında külliye içindeki yapılara bakıldığında yalnızca İstanbul'daki II. Bayezid külliyesi yapılarında bir oran birliği bulunmaktadır. Bu husus da ele alınan düşey ölçülerin oranında, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen tüm külliyelerdeki yapılarda yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi özellikle 3/2 oranı ile 8/5 oranının ön plana çıktığı ve farklı tipolojiye sahip yapılarda da bu oran değerlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimine sahip yapılarda revak zemininden itibaren kubbe eteğine kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revakları yan kanatlarda revak zemininden itibaren kubbe eteğine kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı Tokat'ta 1.61, İstanbul'da 1.58, Amasya'da 1.76 ve Edirne'de 1.96 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 222). Cami tipolojisindeki yapılarda s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerlerine göre Tokat ve İstanbul'daki yapılarda uygulanan oran değerleri benzerlik göstermekte iken (Tablo 7), Amasya ve Edirne'deki yapılarda bu hususta birbirinden farklı oran değerleri kullanılmıştır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında avlu revak birimlerinde revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yükseklik ile revak zemininden itibaren sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı Edirne'de 1.96, İstanbul'da ise 1.57 oranını vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, avlu revaklarında kullanılan oran değerleri ile benzerlik göstermekte olup bütünlük göstermektedir (Tablo 3).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarındaki revak birimlerinde revak zemininden itibaren kubbe eteğine kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı Amasya'da 1.83, Edirne'de 1.73, İstanbul'da ise 1.84 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 230). Medrese tipolojisindeki yapılarda kullanılan oran değerleri Amasya, İstanbul (Tablo 9) ve Edirne'deki yapılarda benzerlik göstermektedir.

Amasya II. Bayezid imaretinde bulunan revak birimlerinde revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında 1.618 oranı kullanılmıştır (Tablo 3, Çizim 238). İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan Sıbyan Mektebi ve İmaret yapısı ile Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahane yapısında kullanılan revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu husus içerisinde oranlanacak bir veri mevcut değildir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında ön plana çıkan oran değerlerinin iki farklı grup oluşturduğu görülmektedir. Birinci grubu oluşturan yapılar olan, Tokat Hâtuniye Camisi, İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revaklarında 8/5, (Fibonacci Sayıları içerisinde yer alan 8/5 değeri Altın Oran değerine çok yakın bir değer olmasından ötürü benzer oran değerleri olarak değerlendirilmiştir) ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revaklarında $1+\sqrt{5}/2$ değeri yani Altın Oran kullanılmıştır (Tablo 7).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında ikinci grubu oluşturan yapılar ise Amasya II. Bayezid Camisi., Edirne II. Bayezid Medresesi, İstanbul II. Bayezid Medresesi ve Amasya II. Bayezid Medresesinin kubbeli revak birimleri olup, 1.73 ila 1.84 arasındaki oran değerleri kullanılmıştır (Tablo 8-9). Burada bahsedilen ve birden fazla yapıda görülen oran değerlerinin sadeleştirilmiş ifadesi tam sayı değerini vermemesinden ötürü elde edilen oran değerleri sadeleştirilmeden ifade edilmiştir. Ayrıca bu hususta ele alınan

oranlamada Edirne II. Bayezid Camisinin s.c.y. ve avlu revaklarında kullanılan 2/1 oran değeri ile diğer yapılar ile mukayesesinde bir farklılaşma görülmektedir.

Bu verilere göre revak zemininden itibaren kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında tipolojik sınıflamaya göre bakıldığında yalnızca medrese yapılarında bir oran birliği bulunmaktadır. Bu hususta ele alınan düşey ölçülerin oranında, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi $1+\sqrt{5}/2$ oranı yani Altın Oran değeri ve sayısal değerlerin 1.73 ila 1.84 arasında olan oran değerlerinin ön plana çıktığı ve farklı tipolojiye sahip yapılarda da benzer oranların kullanıldığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimine sahip yapılarda revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin diğer yapılar ile ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revakları yan kanatlarda revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı Tokat'ta 2.03, İstanbul'da 2.15, Amasya'da 2.23 ve Edirne'de 2.45 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 222). Cami tipolojisindeki yapılarda s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerlerine göre Tokat ve İstanbul'daki yapılarda uygulanan oran değerleri yakınlık göstermekte iken (Tablo 7), Amasya ve Edirne'deki yapılarda bu hususta birbirinden farklı oran değerleri kullanılmıştır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında avlu revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı Edirne'de 2.48, İstanbul'da ise 2.15 oranını vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapılarda oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde

kullanılan oran değerleri, avlu revaklarında kullanılan oran değerleri ile benzemekte ve bu hususta bütünlük arz etmektedir (Tablo 3).

II. Bayezid Külliyelerindeki medrese yapılarında avlu revaklarında revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranı Amasya'da 2.27, Edirne'de 2.12, İstanbul'da ise 2.27 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 230). Medrese tipolojisindeki yapılarda kullanılan revak birimlerinde Amasya ve İstanbul'daki yapılar da aynı oran değerleri kullanılırken (Tablo 9), Edirne'deki yapıda kullanılan oran değeri farklılık arz etmektedir.

Amasya II. Bayezid İmaretinde bulunan revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranında 2.16 oranı kullanılmıştır (Tablo 3, Çizim 238). İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan Sıbyan Mektebi ve İmaret yapısı ile Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahane yapısında kullanılan revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu husus içerisinde oranlanacak bir veri mevcut değildir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revaklı yapıların revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında ön plana çıkan oran değerlerinin iki farklı grup oluşturduğu görülmektedir. Birinci grubu oluşturan yapılar olan, Tokat Hâtuniye Camisi, İstanbul II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid İmareti ve Edirne II. Bayezid Medresesinin revaklarında 2/1 oranı kullanılmıştır (Tablo 7,3).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında ikinci grubu oluşturan yapılar ise Amasya II. Bayezid Camisi, İstanbul II. Bayezid Medresesi ve Amasya II. Bayezid Medresesinin revak birimleri olup, 2.23 ila 2.27 arasındaki oran değerleri kullanılmıştır (Tablo 9,3).

Tüm yapılar içinde yalnızca Edirne II. Bayezid Camisinin s.c.y. ve avlu revak birimlerinde diğer yapılara göre farklı bir oran kullanılmıştır. Bu verilere göre

tipolojik sınıflamaya göre veya külliye içerisinde yer alan yapılara göre bir ayrım yapıldığında bir oran birliği bulunmamakla birlikte farklı tipolojiye sahip yapılarda benzer oranların kullanıldığı görülmektedir.

II. Bayezid Külliyeleri içindeki revak birimine sahip yapılarda revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında kullanılan oran değerlerinin 2 katı yüksekliğindeki oran değeri ile 2.23 ila 2.27 arasındaki oran değeri olmak üzere iki ayrı oran değerinin uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimine sahip yapılarda revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yükseklik ile revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revakları yan kanatlarda bulunan revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yükseklik ile revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin oranı Tokat'ta 1.09, İstanbul'da 1.10, Amasya'da 1.10 ve Edirne'de 1.10 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 222). Cami tipolojisindeki yapıların s.c.y. revak birimlerinde bu hususta kullanılan oran değerleri tüm yapılarda benzerlik göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında avludaki revak zemininden itibaren kubbe eteğine kadar olan yükseklik ile avludaki revak zemininden itibaren kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin oranı Edirne'de 1.11, İstanbul'da ise 1.08 oranını vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda avlu revak birimlerine sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların avlu revak birimlerinde benzer oran değerlerinin uygulanması ile birlikte, bu yapıların kendi içinde yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, avlu revak birimlerinde kullanılan oran değerleri ile benzemekte ve bütünlük arz etmektedir (Tablo 3).

II. Bayezid Külliyelerindeki medrese yapılarının avlu revaklarında revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yükseklik ile revak zemininden kemer kilit

taşına kadar olan yüksekliğin oranı Amasya'da 1.20, Edirne'de 1.08, İstanbul'da ise 1.19 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 230). Medrese tipolojisindeki yapılarda kullanılan oran değerlerine bakıldığında, Amasya ve İstanbul'daki yapılarda bu hususta benzer oran değerlerinin uygulandığı (Tablo 9), Edirne'deki yapıda ise farklı oran değerinin uygulandığı görülmektedir.

Amasya II. Bayezid İmaretinde bulunan revak birimlerinde revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yükseklik ile revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin oranında 1.08 oranı kullanılmıştır (Tablo 3, Çizim 238). İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan Sıbyan Mektebi ve İmaret yapısı ile Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahane yapısında kullanılan revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu husus içerisinde oranlanacak bir veri mevcut değildir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revaklı yapıların revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranında ön plana çıkan oran değerlerinin iki farklı grup oluşturduğu görülmektedir. Birinci grubu oluşturan yapılar olan, Tokat Hâtuniye Camisi, İstanbul, Edirne ve Amasya'daki II. Bayezid Camileri, Edirne II. Bayezid Medresesi ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revaklarında 10/9 oranı kullanılmıştır (Tablo 7,8,3).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranında ikinci grubu oluşturan yapılar ise İstanbul II. Bayezid Medresesi ve Amasya II. Bayezid Medresesi kubbeli revak birimleri olup, 6/5 oranı kullanılmıştır (Tablo 9).

Bu verilere göre revak zemininden itibaren kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranında külliye içindeki yapılara bakıldığında yalnızca Edirne'deki II. Bayezid külliyesi yapılarında bir oran birliği bulunmaktadır. Bu hususta ele alınan düşey ölçülerin oranında, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi özellikle 10/9 oranı ile 6/5 oranının ön plana çıktığı ve farklı

tipolojiye sahip yapılarda da bu oran değerlerinin kullanıldığı görülmektedir. Tipolojik bir sınıflama yapıldığında ise cami yapılarının s.c.y. ve avlu revak birimlerinde benzer oranın kullanılması dikkat çekicidir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimine sahip yapılarda belirlenen zemin kotundan itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile zemin kotundan itibaren kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revakları yan kanatlarda revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı Tokat'ta 1.39, Edirne'de 1.38, Amasya'da 1.40 ve İstanbul'da 1.51 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 222). Cami tipolojisindeki yapılarda s.c.y. revak birimlerinde, elde edilen bu değerlere göre Tokat, Edirne ve Amasya'daki yapılarda aynı oran değerleri kullanılmakta iken, İstanbul'daki yapıda ise farklı bir oran değeri kullanılmıştır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında avludaki revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, avludaki revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranı Edirne'de 1.40, İstanbul'da ise 1.48 oranını vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapılarda oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, avlu revaklarında kullanılan oran değerleri ile benzemekte ve bu hususta bütünlük arz etmektedir (Tablo 3).

II. Bayezid Külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin oranı Edirne'de 1.33, Amasya'da 1.49, İstanbul'da ise 1.47 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 230). Medrese tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerlerine bakıldığında Amasya ve İstanbul'daki yapılarda aynı oran değerleri uygulanır iken (Tablo 9), Edirne'deki yapıda farklı bir oran değeri uygulanmıştır.

Amasya II. Bayezid İmaretinde bulunan revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin oranında 1.43 oranı kullanılmıştır (Tablo 3, Çizim 238). İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan Sıbyan Mektebi ve İmaret yapısı ile Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahane yapısında kullanılan revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu husus içerisinde oranlanacak bir veri mevcut değildir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revaklı yapıların revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranında ön plana çıkan oran değerlerinin iki farklı grup oluşturduğu görülmektedir. Birinci grubu oluşturan yapılar; Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revakları, Amasya II. Bayezid Camisinin s.c.y. revakları, Edirne II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revakları ve Edirne II. Bayezid Medresesinin avlu revaklarında 4/3 oranı kullanılmıştır (Tablo 8,3).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranında ikinci grubu oluşturan yapılar ise İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revakları, Amasya II. Bayezid Medresesi kubbeli revak birimi, İstanbul II. Bayezid Medresesi avlu revakları ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revakları olup 3/2 oranları kullanılmıştır (Tablo 7,9).

Bu verilere göre revak zemininden itibaren alınan kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğe oranında külliye bazında bakıldığında İstanbul'daki külliyede bu hususta 3/2 oranı, Edirne'deki külliye de ise 4/3 oranı uygulanılarak bir oran birliği sağlanmıştır. Bu husus da ele alınan düşey ölçülerin oranında, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi özellikle 4/3 oranı ile 3/2 oranının ön plana çıktığı ve farklı tipolojiye sahip yapılarda da bu oran değerlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimine sahip yapılarda belirlenen zemin kotundan itibaren kubbenin kilit

taşına kadar olan yükseklik ile zemin kotundan itibaren kubbenin etek seviyesine kadar olan yüksekliğe oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revakları yan kanatlardaki revak zemininden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin oranı Tokat'ta 1.26, Edirne'de 1.25, Amasya'da 1.27 ve İstanbul'da 1.36 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 222). Cami tipolojisindeki yapıların s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerlerine göre Tokat, Amasya ve Edirne'deki yapılarda aynı oran değerleri kullanılırken, İstanbul'daki yapıda farklı oran değeri kullanılmıştır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında avlu revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin oranı Edirne'de 1.27, İstanbul'da ise 1.37 oranını vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapılarda oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, avlu revaklarında kullanılan oran değerleri ile benzemekte ve bu hususta bütünlük arz etmektedir (Tablo 3).

II. Bayezid Külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin oranı Amasya'da 1.24, Edirne'de 1.23, İstanbul'da ise 1.23 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 230). Medrese tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerlerine bakıldığında Amasya, Edirne ve İstanbul'daki yapılarda aynı oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir (Tablo 9).

Amasya II. Bayezid İmaretinde bulunan revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin oranında 1.33 oranı kullanılmıştır (Tablo 3, Çizim 238). İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan Sıbyan Mektebi ve İmaret yapısı ile Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahane yapısında kullanılan revak birimlerinde üst

örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu husus içerisinde oranlanacak bir veri mevcut değildir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranında ön plana çıkan oran değerlerinin iki farklı grup oluşturduğu görülmektedir. Birinci grubu oluşturan yapılar olan, Tokat Hâtuniye Camisi, Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Medresesi, Amasya II. Bayezid Medresesi kubbeli revak birimleri ve İstanbul II. Bayezid Medresesi avlu revaklarında 5/4 oranı kullanılmıştır (Tablo 8,9,3).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranında ikinci grubu oluşturan yapılar ise İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revakları ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revakları olup 4/3 oranı kullanılmıştır (Tablo 7).

Bu verilere göre revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe oranında tipolojik sınıflamaya göre medrese yapılarında kullanılan 5/4 oranı ile oran birliği bulunurken, külliye bazında ayrım yapıldığında ise yalnızca Edirne'deki külliye yapılarında oran birliği sağlanmıştır. Bu hususta ele alınan düşey ölçülerin oranında, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi özellikle 5/4 oranı ile 4/3 oranının ön plana çıktığı ve farklı tipolojiye sahip yapılarda da bu oran değerlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Revak birimlerinde revak zemininden alınan düşey yüksekliklerin birbirlerine oranlaması ile incelenen yapıların benzer oran değerlerine göre incelendiğinde, Tokat Hâtuniye Camisi, İstanbul II. Bayezid Camisi ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimleri birbirine yakın oranlar verdiği görülmektedir (Tablo 7). Amasya II. Bayezid Camisi ve Edirne II. Bayezid Medresesinin revak birimleri de kendi içinde yakın oran değerleri vermektedir (Tablo 8). İstanbul II. Bayezid Medresesi ve Amasya II. Bayezid Medresesinin revak birimlerinin de uygulanan oran değerleri bakımından kendi içlerinde yakınlık gösterdiği görülmektedir (Tablo 9). Dolayısıyla

bu değerlendirme II. Bâyezid tarafından inşa ettirilen yapıların revak birimlerinde, revak zemininden itibaren alınan düşey yüksekliklerin birbirlerine oranında, revak birimlerinin üç ayrı oran kurgusunda ele alındığını göstermektedir.

Düşey ölçülerin oranlamasında, Tokat Hâtuniye, İstanbul II. Bayezid Camisi ve Amasya II. Bayezid İmaret yapılarının revak birimlerinde düşey ölçülerin revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yükseklik ile kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliklerin oran değerleri benzerlik göstermektedir (Tablo 7). II. Bayezid tarafından inşa ettirilen yapılar içinde Amasya'daki İmaret ile İstanbul'daki Cami yapısının revak birimlerinde revak zemininden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kubbe eteğine kadar olan yüksekliğe göre 4/3 oranı salt kubbe yüksekliğinin revak birimindeki oranını vermektedir. Bu yönü ile Tokat Hâtuniye Camisi revak birimlerinde uygulanan oran değeri, tez kapsamında incelenen diğer yapılardaki 5/4 oranında olduğu yukarıda bu husus detaylı şekilde ele alınmıştır. Kubbe hususundaki oran uygulamasından dolayı İstanbul II. Bayezid Cami ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimleri, revak zemininden itibaren sütun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliklerin birbirlerine oranında eşitlik göstermektedirler. Tokat Hâtuniye Cami revak birimleri ise revak zemininden itibaren sütun üst bitimine, kemer kilit taşına ve kubbe eteğine kadar yüksekliklerde eşit, kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin diğer düşey yükseklikler ile oranında ufak bir sapma göstermektedir.

Bu yapıların revak zemininden itibaren alınan ölçülerdeki oran değerlerinin benzerliklerine rağmen yukarıda da incelendiği gibi mimari elemanların (sütun, kemer ve kubbe) salt yüksekliklerinin birbirleri ile oranında bazı hususlarda oluşan farklılıklar, yapıların tür ve tasarımından doğan farklılığından ötürü kaynaklandığı düşünülmektedir. Tokat Hâtuniye Camisi ile İstanbul II. Bayezid Camisi ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revak zemininden itibaren tüm yüksekliklerin birbiri ile oranı benzer şekilde ele alınırken, yalnızca salt kubbe yüksekliğinde farklılaşması tasarımın doğurduğu sebeplerden kaynaklandığını düşündürmektedir. Tokat Hâtuniye Camisinin revaklarında, İstanbul II. Bayezid Camisi ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde uygulanan oranda bir kubbe uygulaması söz konusu

olsa, iç mekânı örten kubbenin görsel algılamasını tamamen zedeleyici bir durum meydana gelebilirdi fakat İstanbul II. Bayezid Camisinde iç mekânı örten merkezi kubbe, yarım kubbeler ve cephe boyutundaki yükseklik, revak kubbesinin oranının buna göre daha derin tutulması zaruretini beraberinde getirmesi muhtemel olduğu gibi bunun sonucunda ortaya çıkan dış kütle görünümünün de yapının tümü ile birlikte orantılı olmasını ortaya koymaktadır. Öte yandan Amasya II. Bayezid İmaretinin kapalı harimin üst örtü olarak tonoz kullanılması ile birlikte revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinden etkilenmemesi mevcudiyeti de bu fikre dayanak olarak düşünebilir.

II. Bayezid dönemi yapılarının, öncesi ve sonrasını kıyaslama amacıyla incelenen yapılar içinde, Süleymaniye Camisinin s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerleri, tek boyutlu oranlama içinde birinci grup içinde ele alınan yapılar ile büyük ölçekte benzerlik göstermektedir (Tablo 22). Özellikle de Tokat Hâtuniye Camisinin revak birimleri ile revak zemininden itibaren sütun üst bitimine, kemer kilit taşına ve kubbe eteğine kadar olan yüksekliklerin birbirleri ile oranlarında eşit oran değerleri uygulanmıştır. Süleymaniye Camisinin revak birimlerindeki kubbenin daha basık olması ise nispeten bir farklılık yaratmaktadır. Tokat Hâtuniye Camisi için yukarıda anlatıldığı gibi Süleymaniye Camisinin s.c.y. revak birimlerinin gerisindeki yapı kütlesindeki bazı noktaları gölgede bırakabileceğinden ötürü Mimar Sinan'ın kubbe derinliğini buna göre oranladığını düşündürmektedir. Sinan öncesi yapılarda da benzer oran değerleri uygulamasını göstermesi bakımından önemli olmakla beraber, devrin mimarlık anlayışının Tokat Hâtuniye Camisinde olduğu gibi bir tasarım anlayışına sahip olmadığı ve piramidal silüetin görselliğini zedeleyen bu anlayışın önüne geçme çabasını İstanbul II. Bayezid Camisinden sonra da devam ettirildiği görülmektedir.

Amasya II. Bayezid Camisinin s.c.y. revak birimleri ile Edirne II. Bayezid Medresesinin avlu revak birimlerinde revak zemininden itibaren, sütun üst bitimine, kemer kilit taşına ve kubbe eteğine kadar yüksekliklerin, diğer düşey yükseklikler ile oranında eşitliği verirken, kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte ise farklılık göstermektedir (Tablo 8). Yalnız bu yapılar arasındaki farklılık, uygulanan salt kubbe yüksekliğinden değil, Edirne II. Bayezid Medresesinin revak birimlerindeki

salt kubbe yüksekliğinin, salt kemer yüksekliğine oranında oluşan farklılıktan kaynaklanmaktadır. Bu durum sütun, kemer ve kubbe salt yüksekliklerinin revak yüksekliği içindeki oranlarından kaynaklanmaktadır ve bu durum daha sonra detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Her iki grup arasındaki farklılık ise Edirne II. Bayezid Medresesi ve Amasya II. Bayezid Camisinin revak birimlerinde revak zemininden itibaren sütun üst bitimine ve kemer kilit taşına kadar olan yüksekliklerin farklı olmasından ötürü, revak biriminin bütününde farklı oran değerleri vermesine sebebiyet olmaktadır (Tablo 7,8). Bahsi geçen hususların ayrıntıları sütun, kemer ve kubbe yüksekliklerinin revak yüksekliği içindeki oranları daha sonra ayrıntılı bir şekilde verilecektir.

Çalışma kapsamında incelenen yapılar içinde, Edirne Üç Şerefeli Camisi ile Selimiye Camisinin s.c.y. revak birimlerinde revak zemininden itibaren düşey yüksekliklerin oran değerleri, Amasya II. Bayezid Camisi ile Edirne II. Bayezid Medresesinin revak birimleri ile büyük ölçüde benzerlik göstermektedir (Tablo 22). Edirne Üç Şerefeli Cami ve Selimiye Camisinin, Edirne'deki Medrese yapısı ile benzer oran değerlerinin görülmesi, bu yapılar arasında boyut, tasarım ve tarihsel olarak hiçbir ortak yönün olmamasına rağmen normlaşmış bir oran uygulaması olduğunu göstermektedir. Ayrıca bahsi geçen yapıların görünen ortak özelliği Edirne'de olması ile birlikte yerel etkinin inşa sürecine katkısının son derece önemli olduğunu düşündürmektedir.

Amasya II. Bayezid Medresesi ile İstanbul II. Bayezid Medresesinin avlu revak birimlerinde revak zemininden itibaren sütun üst bitimine, kemer kilit taşına, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliklerin oran ilişkisi tamamen benzerlik göstermektedir (Tablo 9). Tez kapsamında incelenen yapılar içinde her hususta benzerlik göstermeleri ile dikkat çekmeleri, aynı tür olmalarına rağmen kullanılan öğelerin yer yer farklılık göstermesine rağmen aynı oran kurgusunda ele alınmışlardır.

Revak birimleri, revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında, birinci grup içinde yer alan

yapılarda olduğu gibi 1.5 kat değeri ile benzerlik gösterirken, kubbe eteğine ve kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliklerin, diğer düşey yükseklikler ile oran ilişkisi farklılık göstermektedir. Bu durumun sebebi ise kemer kilit taşına kadar olan yükseklikten kubbe eteği yüksekliğine geçiş oranının II. Bayezid tarafından inşa ettirilen diğer tüm yapılarda olduğu gibi 10/9 oranında değil, 6/5 oranında olmasından kaynaklanmaktadır.

Edirne II. Bayezid Camisinin revak birimlerinde uygulanan oran değerlerinin tüm yapılara kıyasla farklılık göstermesinin sebebi ise sütun üst bitiminin yüksekliğinin revak yüksekliği içindeki oranlarından kaynaklanmakta ve daha sonra bu husus ile ilgili detaylı bir değerlendirme yapılacaktır.

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen yapılar içinde incelenen tek boyutlu oran değerlerinin farklılık gösterdiği Edirne II. Bayezid Camisi ile Şehzade Mehmed Camisinin s.c.y. ile avlu revak birimleri, Edirne Üç Şerefeli ve Süleymaniye Camisinin ise yalnızca avlu revak birimlerinde uygulanan oran değerleri benzerlik göstermektedir (Tablo 22). Bu yapılar arasında özellikle Şehzade Mehmed Cami ile Edirne II. Bâyezid Camisi arasındaki benzerlik dikkat çekmekle birlikte, II. Bâyezid devri yapısının kendinden önceki ve sonraki yapılar ile kıyaslandığında yine benzer oran değerlerine işaret etmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki mimari elemanlardan kubbe ve kemer yüksekliklerinin oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revaklarındaki kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı Tokat'ta 0.91, Edirne'de 0.64, Amasya'da 0.79 ve İstanbul'da 1.34 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 223). Cami tipolojisine sahip yapıların s.c.y. revak birimlerinde bu husus da farklı oran değerleri kullanıldığı görülmektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında avlu revaklarının kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı Edirne'de 0.68, İstanbul'da ise 1.30 oranını

vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapılarda oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, avlu revaklarında kullanılan oran değerleri ile benzemekte ve bu hususta bütünlük arz etmektedir (Tablo 3).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde kullanılan kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı Amasya'da 0.84, İstanbul'da 0.79 ve Edirne'de 0.66 değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 231). Medrese tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerlerine göre Amasya ve İstanbul'daki yapılarda yakın oran değerleri uygulanırken (Tablo 9), Edirne'deki yapıda uygulanan oran değeri ise farklılık göstermektedir.

Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde kullanılan kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranı 1.07 değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 239). İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan Sıbyan Mektebi ile İmaretinde ve Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahane yapısında kullanılan revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu husus içerisinde oranlanacak bir veri mevcut değildir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliye yapılarının revak birimlerinde kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranında ön plana çıkan oran değerlerinin üç farklı grup oluşturduğu görülmektedir. Birinci grubu oluşturan yapılar olan, Amasya II. Bayezid Camisinin s.c.y. revakları, Amasya II. Bayezid Medresesi kubbeli revak birimi ve İstanbul II. Bayezid Medresesi avlu revaklarında 0.79 ila 0.84 (4/5 ila 5/6) arasındaki oran değerleri kullanılmıştır (Tablo 9,3).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliye yapılarının revak birimlerinde kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranında ikinci grubu oluşturan yapılar, Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revakları ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revakları olup 1/1 oranı yani 1 tam sayı değeri kullanılmıştır (Tablo 7).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliye yapılarının revak birimlerinde kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranında üçüncü grubu oluşturan yapılar

ise Edirne II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revakları ve Edirne II. Bayezid Medresesinin avlu revakları olup 2/3 oranı kullanılmıştır (Tablo 3).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerdeki yapılarda kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranında yalnızca İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revaklarında kullanılan 4/3 oranı ile farklılaşma görülmektedir. Bu veride ayrıca tez kapsamında ele alınan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarında yalnızca İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. ve avludaki revak birimlerinde üst örtü birimi olan kubbe, eğrisel taşıyıcı öğe olan kemerden yüksek tutulmuştur.

Bu verilere göre çizgisel oranlar kapsamında ele alınan mimari elemanlardan kubbe yüksekliğinin, kemer yüksekliğine oranında külliye bazında bir ayrım yapıldığında yalnızca Edirne'deki II. Bayezid külliyesi yapılarında bir oran birliği bulunmaktadır. Bu hususta ele alınan düşey ölçülerin oranında, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi 2/3 oranı, 0.79 ila 0.84 arasındaki oran değerleri ile 1/1 oranının ön plana çıktığı ve farklı tipolojik sınıflamaya dâhil olan yapılarda da benzer oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir. Ayrıca belirtmek gerekirse 2/3 oranı ile 0.79 ila 0.84 oran değerleri arasındaki yapılar da kubbe yüksekliğinin kemer yüksekliğinden daha kısa olduğu yapılar ile kubbe yüksekliğinin kemer yüksekliği ile eşit olduğu 1/1 oranını veren yapılar olarak da bir ayrım yapılabilir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki mimari elemanlardan kemer yüksekliğinin ve revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revaklarındaki kemer yüksekliğinin, yan kanatlarda revak zemininden sütunun üst bitime kadar olan yüksekliğe oranı, İstanbul'da 0.43, Tokat'ta 0.46, Amasya'da 0.59 ve Edirne'de 0.78 değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 223). Cami tipolojisindeki yapıların s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerlerine göre Tokat ve İstanbul'daki yapılarda

aynı oran değerleri kullanılırken (Tablo 7), Amasya ve Edirne'deki yapılarda ise farklı oran değerleri uygulanmıştır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında avlu revak birimlerinde kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitime kadar olan yüksekliğe oranı İstanbul'da 0.45, Edirne'de ise 0.76 oranını vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapılarda oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, avlu revaklarında kullanılan oran değerleri ile benzemekte ve bu hususta bütünlük arz etmektedir (Tablo 3).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde kullanılan kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı Amasya'da 0.52, İstanbul'da 0.54 ve Edirne'de 0.59 değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 231). Medrese tipolojisindeki yapıların revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre Amasya ve İstanbul'daki yapıların revak birimlerinde aynı oran değeri uygulanır iken (Tablo 9), Edirne'deki yapıda farklı oran değeri kullanılmıştır.

II. Bayezid külliyelerindeki imaret yapılarının revak birimlerinde kullanılan kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında İstanbul'da 0.45, Amasya'da ise 0.51 değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 239). İmaret tipolojisindeki yapıların revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre, İstanbul ve Amasya'daki yapılarda aynı oran değerleri uygulanmıştır (Tablo 7).

Sultan II. Bayezid tarafından Edirne'de inşa ettirilen külliyenin Şifahane yapısının revaklarında ise kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında 0.33 oranı kullanılmıştır (Tablo 3, Çizim 43). İstanbul'daki II. Bayezid külliyesinin içinde yer alan Sıbyan Mektebinde kullanılan revak birimlerinde kemer öğesi kullanılmamasından ötürü bu husus içerisinde oranlanacak bir veri mevcut değildir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyelerin yapılarında kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe

oranında ön plana çıkan oran değerlerinin iki farklı grup oluşturduğu görülmektedir. Birinci grubu oluşturan yapılar olan Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revakları, Amasya II. Bayezid İmaretinin revakları, Amasya II. Bayezid Medresesinin avlu revakları, İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revakları, İstanbul II. Bayezid Medresesi avlu revakları ve İstanbul II. Bayezid İmaretinin avlu revaklarında ½ oranı kullanılmıştır (Tablo 7,9,3).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyelerin bünyesinde bulunan yapılarda kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında ikinci grubu oluşturan yapılar ise Amasya II. Bayezid Camisinin s.c.y. revakları ve Edirne II. Bayezid Medresesinin avlu revakları olup, 3/5 oranı kullanılmıştır (Tablo 8).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapılarda kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında yalnızca Edirne II. Bayezid Külliyesindeki Cami yapısının s.c.y. ve avlu revaklarında kullanılan ¾ oranı ile Şifahane yapısının revaklarında kullanılan 1/3 oranı ile farklılaşma görülmektedir.

Bu verilere göre kemer yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında külliye bazımda ayrım yapıldığında yalnızca İstanbul'daki II. Bayezid külliyesi yapılarında bir oran birliği bulunmaktadır. Bu hususta ele alınan düşey ölçülerin oranında, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi özellikle ½ oranı ile 3/5 oranının ön plana çıktığı ve farklı tipolojiye sahip yapılarda da bu oran değerlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki mimari elemanlardan kubbe yüksekliğinin ve revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revaklarındaki kubbe yüksekliğinin, yan kanatlardaki revak zemininden sütunun üst bitime kadar olan

yüksekliğe oranı, Tokat'ta 0.43, Amasya'da 0.47, Edirne'de 0.49 ve İstanbul'da 0.57 değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 223). Cami tipolojisindeki yapıların s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerlerine göre, Tokat, Amasya ve Edirne'deki yapılarda benzer oran değerleri uygulanırken, İstanbul'daki yapıda ise farklı oran değeri kullanılmıştır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revaklarında kubbe yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitime kadar olan yüksekliğe oranı, Edirne'de 0.52, İstanbul'da ise 0.58 oranını vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapılarda oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, avlu revaklarında kullanılan oran değerleri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 3).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde kullanılan mimari elemanlardan kubbe yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı Edirne'de 0.39, İstanbul'da 0.43 ve Amasya'da 0.44 değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 231). Medrese tipolojisindeki yapıların revak birimlerinde kullanılan oran değerlerine bakıldığında, Edirne, İstanbul ve Amasya'daki yapılarda birbirine yakın oran değerlerinin kullanıldığı görülmektedir (Tablo 9).

Amasya II. Bayezid İmaretinde bulunan revak birimlerinde kullanılan mimari elemanlardan kubbe yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında 0.54 oranı kullanılmıştır (Tablo 3, Çizim 239). İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan Sıbyan Mektebi ve İmaret yapısı ile Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahane yapısında kullanılan revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu husus içerisinde oranlanacak bir veri mevcut değildir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyelerin yapılarında kubbe yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında yalnızca İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revaklarında 3/5 oranı

uygulanırken, tez kapsamında ele alınan diğer yapılar da ½ oranı kullanılmıştır (Tablo 7,8,9,3).

Bu verilere göre kubbe yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında Edirne ve Amasya'daki külliye yapılarında oran birliği bulunmakla birlikte, tipolojik farklılığa rağmen uygulanan ½ oranının tüm yapılarda uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde kemer kilit taşının alt noktasından kubbenin kilit taşına kadar olan yükseklik ile kemer yüksekliğine oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revaklarında kemer kilit taşının alt noktasından kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı, Edirne'de 0.87, Amasya'da 1.07, Tokat'ta 1.21 ve İstanbul'da 1.69 değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 223). Cami tipolojisindeki yapıların s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran göre, Edirne ve Amasya'daki yapılarda birbirine yakınlık arz eden oran değerleri uygulanırken, Tokat ve İstanbul'daki yapılarda uygulanan oran değerleri farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revaklarında kemer kilit taşının alt noktasından kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranı, Edirne'de 0.93, İstanbul'da ise 1.56 oranını vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapılarda oran değerleri farklılık göstermektedir. Bahsi geçen yapıların, yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri ile avlu revak birimlerinde kullanılan oran değerleri Edirne'de benzerlik gösterirken, İstanbul'daki yapıda ise farklılık göstermektedir (Tablo 3).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde kemer kilit taşının alt noktasından kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranına göre Edirne'de 0.90, İstanbul'da 1.33, Amasya'da ise 1.43 oranını vermektedir (Tablo 3, Çizim 231). Medrese tipolojisindeki yapıların revak

birimlerinde bu hususta her yapıda farklı oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir.

Amasya II. Bayezid İmaretinde bulunan revak birimlerinde kemer kilit taşının alt noktasından kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranında 1.29 oranı kullanılmıştır (Tablo 3, Çizim 239). İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan Sıbyan Mektebi ve İmaret yapısı ile Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahane yapısında kullanılan revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu husus içerisinde oranlanacak bir veri mevcut değildir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyelerin bünyesinde bulunan yapıların revak birimlerinde kemer kilit taşının alt noktasından kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranında ön plana çıkan oran değerlerinin iki farklı grup oluşturduğu görülmektedir. Birinci grubu oluşturan yapılar olan, Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi ve Edirne II. Bayezid Medresesinin revaklarında 1/1 oranı yani 1 tam sayı değeri kullanılmıştır (Tablo 8,3).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyelerdeki yapıların revak birimlerinde kemer kilit taşının alt noktasından kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranında ikinci grubu oluşturan yapılar ise Amasya II. Bayezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Medresesinin avlu revakları olup, 4/3 oranı uygulanmıştır (Tablo 3).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisindeki yapıların revak birimlerinde kemer kilit taşının alt noktasından kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer yüksekliğine oranında Amasya II. Bayezid Medresesi kubbeli revak biriminde 3/2, İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. revaklarında 5/3, avlu revak birimlerinde 8/5, Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revak birimlerinde ise 6/5 oranı uygulanmıştır. Bu yapılarda kullanılan oran değerleri, diğer yapılar ile kıyaslandığında farklılık göstermektedir.

Bu verilere göre çizgisel oranlar kapsamında ele alınan mimari elemanlardan kemer kilit taşının alt noktasından kubbenin kilit taşına kadar olan yüksekliğin,

kemer yüksekliğine oranında külliye bazında bir ayrım yapıldığında yalnızca Edirne'deki II. Bayezid külliyesi yapılarında bir oran birliği bulunmaktadır. Bu husus da ele alınan düşey ölçülerin oranında, yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi özellikle 1/1 yani 1 tam sayı değerini veren değerler ile 4/3 oranının ön plana çıktığı ve farklı tipolojik sınıflamaya dâhil olan yapılarda da benzer oran değerlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revaklarında kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı, Tokat'ta 0.57, Amasya'da 0.63, Edirne'de 0.68 ve İstanbul'da 0.72 değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 223). Cami tipolojisindeki yapıların s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerleri açısından Tokat ve Amasya'daki yapılar ile Edirne ve İstanbul'daki yapılar arasında benzerlik görülmektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revaklarında kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı, Edirne'de 0.71, İstanbul'da ise 0.70 oranını vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılar arasında revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların avlu revak birimlerinde benzer oran değerleri kullanılmıştır. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerleri, avlu revaklarında uygulanan oran değerleri ile benzerlik göstermekte olup, bu husus da oran bakımından bütünlük göstermektedir (Tablo 3).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranı, Edirne'de 0.53,

İstanbul'da 0.73, Amasya'da ise 0.75 değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 231). Medrese tipolojisindeki yapıların revak birimlerinde kullanılan oran değerlerine bakıldığında, Amasya ve İstanbul'daki yapılar da aynı oran değerinin kullanıldığı (Tablo 9), Edirne'deki yapıda ise farklı oran değerinin kullanıldığı görülmektedir.

Amasya II. Bayezid İmaretinde bulunan revak birimlerinde kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında 0.65 oranı kullanılmıştır (Tablo 3, Çizim 239). İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan Sıbyan Mektebi ve İmaret yapısı ile Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahane yapısında kullanılan revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu husus içerisinde oranlanacak bir veri mevcut değildir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içinde bulunan yapıların revak birimlerinde kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında ön plana çıkan oran değerlerinin iki farklı grup oluşturduğu görülmektedir. Birinci grubu oluşturan yapılar olan, İstanbul ve Edirne'deki II. Bayezid Camilerinin revaklarında $1/\sqrt{2}$, İstanbul ve Amasya'daki II. Bayezid Medreselerin avlu revaklarında ¾ oranları ile oran değeri bakımından benzerlik göstermektedir. Yine de oran ifadeleri ile ilgili kesin bir hüküm vermek bu çalışmanın kapsamı dışında olduğunu belirtmek gerekir (Tablo 9,3).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisindeki yapıların revak birimlerinde kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında ikinci grubu oluşturan yapılar ise Edirne II. Bayezid Camisinin s.c.y. revakları ve Amasya II. Bayezid İmaretinin avlu revaklarında 2/3 oranı görülmektedir (Tablo 3).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisindeki yapıların revak birimlerinde kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında Amasya II. Bayezid Camisinin s.c.y. revaklarında $1+\sqrt{5}/2$ yani Altın Oran, Tokat

Hâtuniye Camisinin s.c.y. revaklarında 3/5 oranı, Edirne II. Bayezid Medresesinin revak birimlerinde ise ½ oranı ile farklı oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir.

Bu verilere göre kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğinin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında külliye bazımda ayrım yapıldığında yalnızca İstanbul'daki II. Bayezid külliyesi yapılarında bir oran birliği bulunmaktadır. Bu hususta ele alınan düşey ölçülerin oranında, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi özellikle 3/4 oranı ile 2/3 oranının ön plana çıktığı ve farklı tipolojiye sahip yapılarda da bu oran değerlerinin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca yukarıda da belirtildiği gibi farklı oran değerlerinin kullanıldığı yapılarda ise 3/5, 1+√5/2 ve ½ oranının aynı zaman da Fibonacci Dizisine uygun bir değere sahip olması da göz önünde bulundurulmalıdır.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revaklarında sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı, Tokat'ta 1.03, İstanbul'da 1.15, Amasya'da 1.23, Edirne'de ise 1.45 değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 223). Cami tipolojisindeki yapıların s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerlerine göre Tokat ve İstanbul'daki yapılarda yakın oran değerleri uygulanırken (Tablo 7), Amasya ve Edirne'deki yapılarda uygulanan oran değerleri farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revaklarında kemer kilit taşının alt noktasından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğine oranı, İstanbul'da 1.15, Edirne'de ise 1.48 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapılarda oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde

kullanılan oran değerleri, avlu revaklarında kullanılan oran değerleri ile benzemekte ve bu hususta bütünlük arz etmektedir (Tablo 3).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarındaki revak birimlerinde sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranına göre Edirne'de 1.12, Amasya ve İstanbul'da ise 1.27 değerini vermektedir (Tablo 3, Çizim 231). Medrese tipolojisindeki yapıların revak birimlerinde elde edilen oran değerlerine göre, İstanbul ve Amasya'daki yapılarda aynı oran değeri (Tablo 9), Edirne'deki yapıda uygulanan oran değeri ise farklılık göstermektedir.

Amasya II. Bayezid İmaretinde bulunan revak birimlerinde sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında 1.16 oranı kullanılmıştır (Tablo 3, Çizim 239). İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan Sıbyan Mektebi ve İmaret yapısı ile Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahane yapısında kullanılan revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu husus içerisinde oranlanacak bir veri mevcut değildir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içindeki yapıların revak birimlerinde sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında ön plana çıkan oran değerlerinin iki farklı grup oluşturduğu görülmektedir. Birinci grubu oluşturan yapılardan olan, Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revakları, İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revakları, Amasya II. Bayezid İmareti revakları ve Edirne II. Bayezid Medresesi avlu revaklarında 1/1 oranını yani 1 tam sayı değerini vermektedir (Tablo 7,3).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içindeki yapıların revak birimlerinde sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında ikinci grubu oluşturan yapılar ise Amasya II. Bayezid Camisinin s.c.y. revakları, İstanbul II. Bayezid Medresesi avlu revakları ve Amasya II. Bayezid Medresesi avlu revakları olup, 5/4 oran değeri kullanılmıştır. Sultan II. Bayezid külliyeleri içinde

yalnızca Edirne II. Bayezid Külliyesindeki Cami s.c.y. ve avlu revak birimlerinde uygulanan 3/2 oran değeri ile farklılaşma görülmektedir (Tablo 8,3).

Bu verilere göre revak birimlerinde sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğe oranında, yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi özellikle 1/1 oranı ile 5/4 oranının ön plana çıktığı ve farklı tipolojiye sahip yapılarda da benzer oran değerlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Çalışma kapsamında ele alınan yapıların revak birimlerinde, revak zemininden itibaren düşey yüksekliklerin birbirleri arasındaki oran ilişkisinin yanı sıra mimari elemanlardan sütun, kemer ve kubbe yüksekliklerinin oran ilişkisinde, Tokat'taki Cami ve Amasya'daki İmaret yapısının revak birimlerinde kubbe ile kemer yüksekliklerinin birbirine oranı 1 tam sayı değerini vermekte ve sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin ½'sine tekabül etmektedir. Bu oran uygulaması Şükrü Sönmezer'in "İstanbul'daki Sinan Camilerinde Mekân ile Serbest Düşey Taşıyıcılar Arasındaki Boyut İlişkisi" adlı doktora tezinde ortaya koyduğu kubbe, kemer ve sütun yüksekliklerinin oranlarında; 0.50 – 1.00 – 1.50 katsayılarına yakın değerleri verdiği sonucu, Mimar Sinan öncesinde II. Bayezid devri Tokat Hâtuniye Cami ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde uygulanan oran değerlerinde de uygulandığı açıkça görülmektedir. Bu husus II. Bâyezid yapılarının revaklarında yaygın olarak görülmemektedir. Öte yandan mimari elemanların boyut ilişkisinde de Amasya II. Bayezid yapısı ile Tokat Hâtuniye Camisinde salt olarak kemer ve kubbe yükseklikleri eşit iken; İstanbul'daki Cami yapısı hariç diğer tüm yapılarda salt kemer, daima kubbe öğesinden daha yüksektir. Bu durumun aksini gösteren İstanbul'daki Caminin revak birimlerindeki durum statik kaygının aşılmasından yahut plan ve tasarım açısından yaşanan gelişmeye uygun hareket edilmesinden kaynaklanmış olabileceğini düşündürmektedir. Öte yandan bu verinin, Sinan öncesinde de revak birimlerinde, oran ilişkisi bakımından belli normların mevcudiyeti kanısını güçlendirmektedir.

Mimar Sinan'ın çoğunlukla iç mekânda da uyguladığı bu kat sayı değerlerinin Sinan öncesinde de uygulanması tesadüf olmadığı gibi II. Bayezid devrine ait

incelenen bu yapılarda farklı oran değerlerinin uygulanması aynı zamanda devrin mimarlarının da bir arayış içinde olduğunu ve mimari gelişmeye yaptıkları katkıyı da gözler önüne serdiğini ortaya koyabilir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, salt kemer ve salt kubbe yüksekliklerinin toplam yüksekliğine oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revaklarında revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, salt kemer ve salt kubbenin toplam yüksekliğine oranı, Tokat'ta 0.89, İstanbul'da 1.00, Amasya'da 1.06, Edirne'de ise 1.27 değerini vermektedir (Tablo 15). Cami tipolojisindeki yapıların s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerlerine göre Amasya ve İstanbul'daki yapılarda benzer oran değerleri görülürken, Tokat ve Edirne'deki yapılarda uygulanan oran değerleri farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revaklarında revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, salt kemer ve salt kubbenin toplam yüksekliğine oranı, İstanbul'da 1.03, Edirne'de ise 1.28 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapılarda oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, avlu revaklarında kullanılan oran değerleri ile benzemekte ve bu hususta bütünlük arz etmektedir (Tablo 15).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarındaki revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, salt kemer ve salt kubbenin toplam yüksekliğine oranına göre Edirne'de 0.99, Amasya'da 0.96 ve İstanbul'da ise 0.98 değerini vermektedir (Tablo 15). Medrese tipolojisindeki yapıların revak birimlerinde elde edilen oran değerlerine göre, tüm yapılarda benzer oran değerleri görülmektedir (Tablo 15,9).

Amasya II. Bayezid İmaretinde bulunan revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, salt kemer ve salt kubbenin toplam yüksekliğine oranında 1.05 oranı kullanılmıştır (Tablo 15). İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan Sıbyan Mektebi ve İmaret yapısı ile Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahane yapısında kullanılan revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu husus içerisinde oranlanacak bir veri mevcut değildir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içindeki yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, salt kemer ve salt kubbenin toplam yüksekliğine oranında ön plana çıkan oran değerlerinin belli bir grup oluşturduğu görülmektedir. İstanbul II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bâyezid Camisi, Amasya II. Bayezid İmareti, Amasya II. Bâyezid Medresesi, Edirne II. Bayezid Medresesi ve İstanbul II. Bâyezid Medresesinin revaklarında 1 tam sayı değerini yani eşit oldukları görülmektedir. (Tablo 15,7,8,9).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içindeki yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, salt kemer ve salt kubbenin toplam yüksekliğine oranında Edirne II. Bayezid Camisinin revaklarında uygulanan 5/4 oranı ile tamamen farklılık göstermektedir.

Bu verilere göre revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, salt kemer ve salt kubbenin toplam yüksekliğine oranında, yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi özellikle salt sütun yüksekliğinin, salt kemer ve salt kubbenin toplam yüksekliklerine çoğunlukla eşit olmaktadır. Yapıların tasarım veya statik gibi etkenlerden ötürü bazen kemer bazen de kubbenin salt yüksekliklerinde farklılık oluştuğu düşünülmektedir. Fakat aralarındaki bu oran değerlerindeki uyum her defasında göze çarpmaktadır.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimine sahip yapılarda revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yükseklik ile revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğe yani toplam revak yüksekliğine oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin diğer yapılar ile ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revakları yan kanatlarda revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yükseklik ile revak biriminin toplam yüksekliğin oranı Tokat'ta 0.49, İstanbul'da 0.46, Amasya'da 0.45 ve Edirne'de 0.41 oranını vermektedir (Tablo 16, Çizim 224). Cami tipolojisindeki yapılarda s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerlerine göre Amasya ve İstanbul'daki yapılar da uygulanan oran değerleri benzer iken, Tokat ve Edirne'deki yapılarda bu hususta birbirinden farklı oran değerleri kullanılmıştır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında avlu revak birimlerinde revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yükseklik ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranı Edirne'de 0.40, İstanbul'da ise 0.46 oranını vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapılarda oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, avlu revaklarında kullanılan oran değerleri ile benzemekte ve bu hususta bütünlük arz etmektedir (Tablo 16).

II. Bayezid Külliyelerindeki medrese yapılarında avlu revaklarında revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yükseklik ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranı Amasya'da 0.44, Edirne'de 0.47, İstanbul'da ise 0.44 oranını vermektedir (Tablo 16, Çizim 232). Medrese tipolojisindeki yapılarda kullanılan revak birimlerinde benzer oran değerleri kullanılmıştır.

Amasya II. Bayezid İmaretinde bulunan revak birimlerinde revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yükseklik ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranında 0.46 oranı kullanılmıştır (Tablo 16, Çizim 240).

İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan Sıbyan Mektebi revaklarında 1.00, İmaret yapısı revaklarında 0.66, Edirne II. Bayezid Şifahanesi revaklarında ise 0.74 oranı kullanılmıştır. Fakat bu yapıların mimari tasarımları ve kullanılan elemanların, diğer yapılar ile benzer olmamasından dolayı, oranların farklılık göstermesine sebebiyet vermektedir.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revaklı yapıların revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yükseklik ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranında belli bir oran değerinin uygulandığı görülmektedir. İstanbul'daki II. Bayezid Camisi ile Medresesi, Amasya'daki II. Bâyezid Camisi, Medresesi ile İmareti ve Edirne II. Bayezid Medresesi avlu revaklarında 1/√5 oranı kullanılmıştır (Tablo 16).

Tüm yapılar içinde Tokat Hâtuniye Cami ve Edirne II. Bayezid Cami s.c.y. ile avlu revak birimlerinde diğer yapılara göre farklı bir oran kullanılmıştır. Bu verilere göre tipolojik sınıflamaya göre medrese yapıları ile külliye bazında bir sınıflama yapıldığında ise İstanbul ve Amasya'daki yapılar içinde bu hususta bir oran birliği mevcuttur. Ayrıca farklı tipolojiye sahip yapılarda da benzer oranların kullanıldığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimine sahip yapılarda salt kemer yüksekliği ile revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğe yani toplam revak yüksekliğine oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin diğer yapılar ile ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revakları yan kanatlarda salt kemer yüksekliği ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranı Tokat'ta 0.26, İstanbul'da 0.23, Amasya'da 0.30 ve Edirne'de 0.34 oranını vermektedir (Tablo 16, Çizim 224). Cami tipolojisindeki yapılarda s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerlerine göre Tokat ve İstanbul'daki yapılar da uygulanan oran değerleri arasında, Amasya ve Edirne'deki yapılarda uygulanan oran değerleri ise kendi arasında benzerlik göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında avlu revak birimlerinde salt kemer yüksekliği ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranı Edirne'de 0.33, İstanbul'da ise 0.23 oranını vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapılarda oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, avlu revaklarında kullanılan oran değerleri ile benzemekte ve bu husus da bütünlük arz etmektedir (Tablo 16).

II. Bayezid Külliyelerindeki medrese yapılarında avlu revaklarında salt kemer yüksekliği ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranı Amasya'da 0.28, Edirne'de 0.31, İstanbul'da ise 0.32 oranını vermektedir (Tablo 16, Çizim 232). Medrese tipolojisindeki yapılarda kullanılan revak birimlerinde benzer oran değerleri kullanılmıştır.

II. Bayezid Külliyelerindeki imaret yapılarının revak birimlerinde salt kemer yüksekliği ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranında Amasya'da 0.27, İstanbul'da ise 0.34 oranı kullanılmıştır (Tablo 16, Çizim 240). Yapı türü bakımından incelenen yapılar içinde benzeri bulunmayan Edirne II. Bayezid Şifahanesinin revaklarında ise 0.26 oranı kullanılmıştır (Tablo 16).

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revaklı yapıların salt kemer yüksekliği ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranında iki farklı oran değerinin kullanıldığı uygulandığı görülmektedir. İlki, Tokat Hâtuniye Camisi, İstanbul'daki II. Bayezid Camisi, Amasya'daki II. Bâyezid Medresesi ile İmareti ve Edirne II. Bayezid Şifahanesinin revaklarında kullanılan 1/4 orandır (Tablo 16). Kullanılan ikinci oran değeri ise Amasya II. Bâyezid Camisi, Edirne'deki II. Bayezid Camisi ile Medresesi, İstanbul'daki II. Bâyezid Medresesi ile İmareti revaklarında kullanılan 1/3 oranıdır (Tablo 16).

Bu verilere farklı tipolojiye rağmen incelenen yapılarda salt kemer yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliği içinde 1/3 ve ¼ oranında uygulandıkları görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimine sahip yapılarda salt kubbe yüksekliği ile revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğe yani toplam revak yüksekliğine oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin diğer yapılar ile ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında s.c.y. revakları yan kanatlarda salt kubbe yüksekliği ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranı Tokat'ta 0.21, İstanbul'da 0.27, Amasya'da 0.21 ve Edirne'de 0.20 oranını vermektedir (Tablo 16, Çizim 224). Cami tipolojisindeki yapılarda s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran

değerlerine göre Tokat, Amasya ve Edirne'deki yapılarda uygulanan oran değerleri benzerdir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarında avlu revak birimlerinde salt kubbe yüksekliği ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranı Edirne'de 0.21, İstanbul'da ise 0.27 oranını vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapılarda oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, avlu revaklarında kullanılan oran değerleri ile benzemekte ve bu hususta bütünlük arz etmektedir (Tablo 16).

II. Bayezid Külliyelerindeki medrese yapılarında avlu revaklarında salt kubbe yüksekliği ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranı Amasya'da 0.19, Edirne'de 0.19, İstanbul'da ise 0.19 oranını vermektedir (Tablo 16, Çizim 232). Medrese tipolojisindeki yapılarda kullanılan oran değerleri tüm yapılarda benzerdir.

Amasya II. Bayezid imaretinin revak birimlerinde salt kubbe yüksekliği ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranında 0.25 oranı kullanılmıştır (Tablo 16, Çizim 240). İstanbul II. Bayezid Külliyesinde bulunan İmaret ile Sıbyan Mektebi ve Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahane yapısında kullanılan revak birimlerinde üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bir değerlendirme yapılamamaktadır.

Sultan II. Bayezid'in inşa ettirdiği külliyeler içerisinde revaklı yapıların salt kubbe yüksekliği ile revak biriminin toplam yüksekliğinin oranında iki farklı oran değerinin kullanıldığı uygulandığı görülmektedir. İlki, Tokat Hâtuniye Camisi, İstanbul'daki II. Bayezid Medresesi, Amasya'daki II. Bâyezid Camisi ile Medresesi ve Edirne II. Bayezid Camisi ile Medresesinin revaklarında kullanılan 1/5 oranıdır. Kullanılan ikinci oran değeri ise Amasya II. Bâyezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revak birimlerinde kullanılan 1/4 oranıdır (Tablo 16).

Bu verilere farklı tipolojiye rağmen incelenen yapılarda salt kubbe yüksekliğinin, revak biriminin toplam yüksekliği içinde 1/4 ve özellikle de 1/5 oranında uygulandıkları görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik ile sütun aralığına oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinin revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Edirne'de 0.77, Amasya'da 0.85, Tokat'ta 1.26, İstanbul'da ise 1.31 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 225). Cami tipolojisindeki yapılarda s.c.y. revak birimlerinde, elde edilen oran değerlerine göre Edirne ve Amasya'daki yapılar arasındaki oran değerleri (Tablo 11) ile Tokat ve İstanbul'daki yapılar arasındaki oran değerleri birbirine yakınlık göstermektedir (Tablo 10).

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avludaki revak birimlerinin revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Edirne'de 0.77, İstanbul'da ise 1.19 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, Edirne'deki yapıda avlu revakları ile bütünlük gösterirken, İstanbul'daki yapının s.c.y. revak birimleri ile avlu revak birimlerinde kullanılan oran değerleri farklılık göstermektedir (Tablo 4).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Amasya'da 0.79, Edirne'de 0.92, İstanbul'da ise 1.02 değeri kullanılmıştır (Tablo 4, Çizim 233). Medrese tipolojisindeki yapılarda elde edilen oran değerlerine göre İstanbul ve Edirne'deki yapılarda benzer oran değeri kullanılırken (Tablo 12), Amasya'daki yapıda uygulanan oran değeri farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki imaret yapılarının revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Amasya'da 0.88, İstanbul'da ise 1.09 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 241). İmaret tipolojisindeki yapıların revak birimlerinde elde edilen değerlere göre,

Amasya ve İstanbul'daki yapılarda kullanılan oran değerleri 1/1 oranına yakın değerler kullanılmıştır.

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde tipolojik olarak başka örneğine rastlanılmayan yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunlar aralığına göre oranı İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revaklarında 1.19 (Çizim 99), Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahanenin revaklarında ise 1.32 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 84).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında, sayısal değerlerin sadeleştirilmesinde yalnızca 1/1 oranını veren yapılar da oran bakımından bir benzerlik söz konusudur. Fakat oran değerlerinin sayısal ifadesinde bu oran değerlerinin birbirine yakın olduğu göz önünde bulundurularak, bu hususta ele alınan ölçülerde elde edilen oranlara geometrik olarak bakıldığında 1/1 oranı ile birlikte üç farklı grup oluştuğu görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında birinci grubu oluşturan yapılar, Amasya II. Bayezid İmareti, Edirne II. Bayezid Medresesi, İstanbul II. Bayezid Medresesi ve İstanbul II. Bayezid İmaretidir. Bu yapıların revak birimlerinde oranlaması yapılan ölçülerde dikey kenarın yatay kenara oranında 1/1 değerinin yani geometrik olarak kare bir formun uygulandığı görülmektedir (Tablo 12,4).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında ikinci grubu oluşturan yapılar ise Edirne II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid Camisi ve Amasya II. Bayezid Medresesidir (Tablo 11).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında üçüncü grubu oluşturan yapılar ise Tokat Hâtuniye Camisi,

İstanbul II. Bayezid Camisi, İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebi ve Edirne II. Bayezid Şifahanesidir. Bu yapıların revak birimlerinde uygulanan oranların ise geometrik form olarak dikey doğrultuda bir dikdörtgen formunu ifade etmesi bakımından ortak özelliğe sahiptirler (Tablo 10).

Yukarıda bahsi geçen yatay doğrultudaki geometrik formlar da oran değerlerinin sayısal olarak yakınlık göstermesine karşılık oran değerlerinin sadeleştirilmesinde oluşan farklılık sütunların yarıçapındaki farklılıktan kaynaklanması, aynı şekilde dikey doğrultuda uzanan dikdörtgen formlarda da geçerlidir. Bu verilerde sütunların arasındaki açıklık ölçüsü ile yapılan oranlama, sütunların yarıçapından itibaren açıklık ölçüsü ile yapılan oranlamanın mukayesesinde ortaya çıkmakla birlikte bu konuya daha sonra yine değinilecektir. Bu bölüme kadar yapılan inceleme de oran değerlerinin büyük ölçüde benzer olduğu görülmekte idi fakat bu bölümde oran değerleri yakın değerler olarak ayrıldığında aslında temel benzerliklerinin geometrik form olarak ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Bu verilere göre, Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında 1/1 oranı ile birlikte, yatay ve dikey doğrultuda uzanan dikdörtgen formlarının uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yükseklik ile sütunlar arasındaki açıklığın oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinin revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Edirne'de 1.36, Amasya'da 1.35, Tokat'ta 1.86, İstanbul'da ise 1.88 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 225). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre Edirne ve Amasya'daki yapılar (Tablo 11) ile Tokat ve İstanbul'daki yapılar arasında aynı oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir (Tablo 10).

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avludaki revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Edirne'de 1.36, İstanbul'da ise 1.73 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, Edirne'deki yapıda avlu revakları ile bütünlük gösterirken, İstanbul'daki yapının s.c.y. revak birimleri ile avlu revak birimlerinde kullanılan oran değerleri farklılık göstermektedir (Tablo 4).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Amasya'da 1.20, Edirne'de 1.47, İstanbul'da ise 1.58 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 233). Medrese tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerleri her yapı da farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki imaret yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Amasya'da 1.32, İstanbul'da ise 1.59 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 241). İmaret tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerlerinin farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde tipolojik olarak başka örneğine rastlanılmayan Edirne II. Bayezid Şifahanesinin revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı 1.76 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 84). Bu hususta yapılan oranlama da İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde kemer kullanılmamasından ötürü bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında tipolojik farklılığa rağmen oran değerlerine göre üç farklı gruplaşma görülmektedir. Bu duruma göre yukarıda oran değerleri de verilen, Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde 4/3 oranı kullanılmıştır (Tablo 11).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında bir diğer benzer oran değerlerinin kullanıldığı yapılar; İstanbul II. Bayezid külliyesinde bulunan medrese ve imaret yapıları olup, 8/5 oranı kullanılmıştır (Tablo 12).

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında benzer oran değerlerine sahip diğer yapılar ise; Edirne II. Bayezid Şifahanesi ile İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revaklarında 1.73 ila 1.76, Tokat Hâtuniye Camisi ile İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. revaklarında ise 1.86 ila 1.88 oran değerleri kullanılmıştır. Burada bahsedilen oran değerlerinin sadeleştirilmesi tam sayı değerlerini vermemesinden ötürü bir sadeleştirme yapılmamış ve oran değerleri olduğu gibi verilerek benzerlikleri ortaya konmuştur (Tablo 10).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında Edirne II. Bayezid Medresesi revaklarında uygulanan 3/2 oranı ile Amasya II. Bayezid Medresesi revaklarında uygulanan 6/5 oranı, diğer yapılar ile mukayesesinde farklılaşma göstermektedirler.

Bu verilere göre revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında, Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde Edirne ve Amasya ile Tokat ve İstanbul'daki yapılar arasında benzer oran değerlerinin kullanılması dikkat çekmektedir. II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak dikey doğrultuda uzanan 4/3 ve 8/5 oranındaki dikdörtgen formlarının farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir. Ayrıca oran değerlerinin sadeleştirmesi tam sayı vermeyen yapılarda da yukarıda da bahsedildiği gibi 1.73 ila 1.76, 1.86 ila 1.88 yakın oran değerlerinin kullanılması göz önünde bulundurulmalıdır.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe eteği seviyesine kadar olan yükseklik ile sütun aralığına oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinin revak zemininden kubbe eteği seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Edirne'de 1.50, Amasya'da 1.49, Tokat'ta 2.03, İstanbul'da ise 2.07 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 225). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre Edirne ve Amasya'daki yapılar (Tablo 11) ile Tokat ve İstanbul'daki yapılar arasında aynı oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir (Tablo 10).

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avludaki revak birimlerinde revak zemininden kubbe eteği seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Edirne'de 1.51, İstanbul'da ise 1.87 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, Edirne'deki yapıda avlu revakları ile bütünlük gösterirken, İstanbul'daki yapının s.c.y. revak birimleri ile avlu revak birimlerinde kullanılan oran değerleri farklılık göstermektedir (Tablo 4).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Amasya'da 1.44, Edirne'de 1.59, İstanbul'da ise 1.88 değeri kullanılmıştır (Tablo 4, Çizim 233). Medrese tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerlerine göre yapılar arasında bir oran benzerliği bulunmamaktadır.

Amasya II. Bayezid İmaret yapısında revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı 1.42 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 241).

İstanbul II. Bayezid İmareti, İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebi ve Edirne II. Bayezid Şifahanesi yapılarında üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü revak birimlerinde bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında geometrik olarak uygulanan dikey doğrultuda dikdörtgen formlarının oran değerleri bakımından iki farklı grup oluşturdukları görülmektedir. Bu duruma göre yukarıda oran değerleri de verilen birinci grubu oluşturan, Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid Medresesi ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde 3/2 oranı kullanılmıştır (Tablo 11).

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında ikinci grubu oluşturan, İstanbul II. Bayezid Camisi, Tokat Hâtuniye Camisi ve İstanbul II. Bayezid Medresesinin revaklarında 2/1 oranının uygulandığı görülmektedir (Tablo 10,4).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde yalnızca Edirne II. Bayezid Medresesinin revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında uygulanan 8/5 oranı ile farklılaşma göstermektedir.

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında külliye bazında bir ayrım yapıldığında, İstanbul'daki külliye yapılarında 2/1 oranı, Amasya'daki külliye yapılarında uygulanan 3/2 oranı ile oran birliği sağlanmıştır. Böylelikle bu veriler bize farklı tipolojiye sahip yapılar nezdinde benzer oranların kullanıldığını göstermekle birlikte cami tipolojisindeki yapılarda ise Edirne ve Amasya ile Tokat ve İstanbul'daki yapıların s.c.y. bakımından benzer oran değerlerinin uygulanması bakımından önem arz etmektedir.

Bu verilere göre yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi bu hususta ele alınan düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak dikey doğrultuda uzanan 2/1 ve 3/2 oranındaki dikdörtgen formlarının sıkça uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile sütun aralığına oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinin revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Edirne'de 1.88, Amasya'da 1.88, Tokat'ta 2.57, İstanbul'da ise 2.83 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 225). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre Edirne ve Amasya'daki yapılarda aynı oran değeri uygulanırken (Tablo 11), Tokat ve İstanbul'daki yapılarda ise nispeten bir farklılık göstermektedir (Tablo 10). İki boyutlu oranlaması yapılan düşey ölçülerde Tokat ve İstanbul yapılarının benzerliği ilk defa farklılık göstermekle birlikte bu farklılığın temel farkı ise İstanbul'daki yapının daha derin bir kubbe ile örtülü olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durumun mevcudiyeti iki boyutlu oranlama da ilk defa oran değerinin farklılaşması ile kendini göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avludaki revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Edirne'de 1.91, İstanbul'da ise 2.57 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, Edirne'deki yapıda avlu revakları ile bütünlük gösterirken, İstanbul'daki yapının s.c.y. revak birimleri ile avlu revak birimlerinde kullanılan oran değerleri farklılık göstermektedir (Tablo 4). Başka bir ifade ile bu hususta ele alınan düşey ölçü ile yatay ölçünün oranında şu ana kadar Tokat Hâtuniye Camisi s.c.y. revakları ile İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. revaklarındaki oran benzerliği, bu durum daha derin bir kubbeye sahip olması ile

farklılık göstermektedir. İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revaklarında kullanılan kubbenin derinliği s.c.y. revak birimleri ile benzer olmasına karşılık bu defa da yatay ölçü biriminin daha geniş tutulması ile oran bakımından Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revak birimleri ile benzer oran değerini vermektedir. Bu durum da şunu açıkça göstermektedir ki kubbe dışındaki mimari elemanların düşey ölçüleri ile farklılık gösteren yatay ölçülerin orantısı aynı şekilde ele alınmıştır. Bu durumun daha iyi anlaşılması sütunların yarıçapındaki merkezinden alınan açıklık ölçüleri ile yapılan oranlama da daha iyi anlaşılacaktır.

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı Amasya'da 1.79, Edirne'de 1.96, İstanbul'da ise 2.32 değeri kullanılmıştır (Tablo 4, Çizim 233). Medrese tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerlerine göre yapılar arasında bir oran benzerliği yoktur.

Amasya II. Bayezid İmaret yapısında revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına göre oranı 1.90 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 241).

İstanbul II. Bayezid İmareti, İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebi ve Edirne II. Bayezid Şifahanesi yapılarında üst örtü birimi olarak kubbe kullanılmamasından ötürü revak birimlerinde bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında geometrik olarak uygulanan dikey doğrultuda dikdörtgen formlarının oran değerleri bakımından iki farklı grup oluşturdukları görülmektedir. Bu duruma göre yukarıda oran değerleri de verilen birinci grubu oluşturan, Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Medresesi ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde 2/1 oranı kullanılmıştır (Tablo 11,4).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun

aralığına oranında ikinci grubu oluşturan, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revakları ve Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revaklarında 2.57 oran değeri kullanılmıştır. Burada bahsedilen verilerin sadeleştirilmesi tam sayı değerlerini vermemesinden ötürü bir sadeleştirme yapılmamakla birlikte oran değerleri olduğu gibi verilerek benzerlikleri ortaya konmuştur (Tablo 10).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde bu hususta ele alınan düşey ve yatay ölçülerin oranlamasında, İstanbul II. Bayezid Medresesi, İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. revakları ve Amasya II. Bayezid Medresesinin kubbeli revak biriminde uygulanan oran değerleri, diğer yapılar ile farklılık göstermektedir.

Bu verilere göre kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütun aralığına oranında külliye bazında bir ayrım yapıldığında yalnızca Edirne'deki külliye yapılarında oran birliği sağlanmıştır. İki boyutlu oranlama da düşey ölçülerin sütun aralığına oranında Edirne ve Amasya'daki cami yapılarının revak birimlerinde benzer oranların uygulanılması dikkat çekmektedir. II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak dikey doğrultuda uzanan 2/1 oranındaki dikdörtgen formlarının farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yükseklik ile kemer açıklığının oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinin revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 1.39, Edirne'de 1.47, Tokat'ta 1.93, İstanbul'da ise 2.07 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 226). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre Edirne ve Amasya'daki yapılar (Tablo 11) ile Tokat ve İstanbul'daki yapılar arasında yakın oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir (Tablo 10).

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avludaki revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı Edirne'de 1.46, İstanbul'da ise 1.91 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, Edirne ve İstanbul'daki yapıların avlu revakları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Yukarıda bahsedilen s.c.y. revaklarında oran değerlerinde İstanbul'daki Caminin avlu revaklarında uygulanan oranın, s.c.y. revak birimlerinde uygulanan orana göre Tokat'taki Cami yapısının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerine daha yakın bir sonuç verdiği görülmektedir (Tablo 4).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 1.24, Edirne'de 1.59, İstanbul'da ise 1.58 değeri kullanılmıştır (Tablo 4, Çizim 234). Medrese yapılarında uygulanan oran değerlerine göre Edirne ve İstanbul'daki yapılarda aynı oran uygulanırken (Tablo 12), Amasya'daki yapıda uygulanan oran değeri farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki imaret yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 1.44, İstanbul'da ise 1.69 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 242). İmaret yapılarında uygulanan oran değerlerine göre bahsi geçen yapılarda farklı oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde tipolojik olarak başka örneğine rastlanılmayan Edirne II. Bayezid Şifahanesinin revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı 1.97 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 85). Bu hususta yapılan oranlama da İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde kemer kullanılmamasından ötürü bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin,

kemer açıklığına oranında tipolojik farklılığa rağmen oran değerlerine göre üç farklı grup oluştuğu görülmektedir. Bu duruma göre yukarıda oran değerleri de verilen birinci grup içinde yer alan Edirne II. Bayezid Camisi ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde 3/2 oranı kullanılmıştır. Ayrıca belirtmek gerekir ise Amasya II. Bayezid Camisinin s.c.y. revaklarında uygulanan 1.39 sayısal değeri sadeleştirme yapıldığında oran değeri √2/1'e tekabül etmesinin yanı sıra oran değeri bakımından 3/2 oranının uygulandığı yapılar ile yakın oran değerine olmasından bu yapılarla birlikte değerlendirilmiştir (Tablo 11).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında ikinci grup içinde yer alan İstanbul II. Bayezid Medresesi ve Edirne II. Bayezid Medreselerinin revaklarında 8/5 oranı kullanılmıştır (Tablo 12).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında üçüncü grup içinde yer alan Edirne II. Bayezid Şifahanesi, Tokat Hâtuniye Camisi ve İstanbul II. Bayezid Camisinin revaklarında 2/1 oranının uygulandığı görülmektedir (Tablo 10).

Yukarıda bahsedilen oran değerlerine göre, II. Bayezid külliyelerindeki yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında farklılık gösteren Amasya II. Bayezid Medresesinde 5/4, İstanbul II. Bayezid İmaretinde ise 5/3 oranı kullanılmıştır.

Bu verilere göre II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak dikey doğrultuda uzanan 2/1, 3/2 ve 8/5 oranındaki dikdörtgen formlarının farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yükseklik ile

kemer açıklığı oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinin revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı Amasya'da 1.53, Edirne'de 1.616, Tokat'ta 2.11, İstanbul'da ise 2.29 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 226). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre farklılıklar bulunmasına karşılık daha önceki iki boyutlu oranlamalar da olduğu gibi Edirne ve Amasya'daki (Tablo 10) ile Tokat ve İstanbul'daki yapılar arasındaki oran değerleri yakınlık göstermektedir (Tablo 10).

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avludaki revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı Edirne'de 1.62, İstanbul'da ise 2.06 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, Edirne'deki yapının avlu revakları ile benzerlik gösterirken, İstanbul'daki yapının avlu revakları ile farklılık gösterdiği görülmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ise yukarıda bahsedilen s.c.y. revaklarındaki oran değerlerine göre İstanbul'daki Caminin avlu revaklarında uygulanan oranın, Tokat'taki Cami yapısının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerine benzer bir sonuç verdiği görülmektedir. Bu durumun s.c.y. revak birimleri ile avlu revakları arasındaki tasarım farkının matematiksel yansıması olarak düşünülebilir (Tablo 4).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 1.50, Edirne'de 1.73, İstanbul'da ise 1.88 değeri kullanılmıştır (Tablo 4, Çizim 234). Medrese yapılarında uygulanan oran değerlerine göre her yapıda farklılık göstermektedir.

Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 1.54 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 242).

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde Edirne II. Bayezid Şifahanesi, İstanbul II. Bayezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde üst örtü olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında tipolojik farklılığa rağmen oran değerlerine göre iki farklı grup oluşturduğu görülmektedir. Bu duruma göre yukarıda oran değerleri de verilen birinci grup içinde yer alan, Amasya II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid Medresesi ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde 3/2 oranı uygulanmıştır (Tablo 10).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında ikinci grup içinde yer alan, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revakları, Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revakları ve İstanbul II. Bayezid Medresenin revaklarında 2/1 oranı kullanılmıştır (Tablo 10,4).

Yukarıda bahsedilen oran değerlerine göre, II. Bayezid külliyelerindeki yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında farklılık gösteren Edirne II. Bayezid Camisinin s.c.y. ve avlu revaklarında $1+\sqrt{5}/2$ yani Altın Oran, Edirne II. Bayezid Medresesinin revaklarında 5/3 oranı, İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. revaklarında ise 2.29 sayısal değeri kullanılmıştır.

Bu verilere göre revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında külliye bazında bir ayrım yapıldığında yalnızca Amasya'daki külliye yapılarında bir oran birliği bulunmaktadır. II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı

olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak dikey doğrultuda uzanan 2/1 ve 3/2 oranındaki dikdörtgen formlarının ön plana çıktığı ve farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile kemer açıklığı oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranı Amasya'da 1.94, Edirne'de 2.02, Tokat'ta 2.68, İstanbul'da ise 3.12 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 226). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre Edirne ve Amasya'daki yapılar arasında benzer oran değerleri uygulanırken (Tablo 11), Tokat ve İstanbul'daki yapılarda farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avludaki revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı Edirne'de 2.06, İstanbul'da ise 2.83 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, Edirne'deki yapıda avlu revakları ile bütünlük gösterirken, İstanbul'daki yapının s.c.y. revak birimleri ile avlu revak birimlerinde kullanılan oran değerleri farklılık göstermektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ise daha önce bahsedilen düşey ölçülerin kemer açıklığına oranında aynı şekilde s.c.y. revaklarındaki oran değerlerine göre İstanbul'daki Caminin avlu revaklarında uygulanan oranın, Tokat'taki Cami yapısının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerine benzer bir sonuç verdiği görülmektedir. Bu durumun s.c.y. revak birimleri ile avlu revakları arasındaki tasarım farkının matematiksel yansıması olarak düşünülebilir (Tablo 4).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı

Amasya'da 1.86, Edirne'de 2.12, İstanbul'da ise 2.32 değeri kullanılmıştır (Tablo 4, Çizim 234). Medrese yapılarında uygulanan oran değerlerine göre Amasya ve Edirne'deki yapıların oran değerleri nispeten yakınlık gösterirken, İstanbul'daki yapıda farklılık göstermektedir.

Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 2.06 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 242).

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde Edirne II. Bayezid Şifahanesi, İstanbul II. Bayezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde üst örtü olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında tipolojik farklılığa rağmen belli bir oranın ön plana çıktığı görülmektedir. Bu duruma göre yukarıda oran değerleri de verilen, Amasya II. Bayezid Camisinin s.c.y. revak birimleri, Edirne II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revak birimleri, Amasya II. Bayezid Medresesinin kubbeli revak birimi, Edirne II. Bayezid Medresesinin revak birimleri, Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde 2/1 oranı kullanılmıştır (Tablo 11,4).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revakları ve Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revaklarında uygulanan oran değerlerinin benzerlik gösterdikleri söyleyebilir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekir ise oran değerlerinin sadeleştirilmiş ifadesi tam sayı değeri vermediğinden ötürü sayısal değerleri üzerinden değerlendirme yapıldığında 2.68 ila 2.83 değerleri ile bu yapılarda birbirine yakın oranların kullanıldığı görülmektedir (Tablo 10).

II. Bayezid külliyelerindeki yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında, İstanbul II.

Bayezid Camisinin s.c.y. revaklarında uygulanan 3.12 oran değeri ve İstanbul II. Bayezid Medresesinin avlu revaklarında uygulanan 2.32 oran değeri diğer yapılarda uygulanan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Bu verilere göre revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında, Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde Edirne ve Amasya'daki yapılarda aynı oranın uygulanılması dikkat çekmektedir. Külliye yapılarına göre bir sınıflama yapıldığında ise Amasya ve Edirne'de inşa ettirilen II. Bayezid Külliyelerinde ise yapılar arasında bir oran birliği mevcudiyeti bulunmaktadır.

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak dikey doğrultuda uzanan 2/1 oranındaki dikdörtgen formunun farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Revak birimlerinde sütun aralığı ve kemer açıklığı ile revak zemininden alınan düşey yükseklikler ile ortaya çıkan iki boyutlu oran ilişkisine bakıldığında, incelenen yapıların üç ayrı grupta benzer oran değerleri ile ayrıştıkları görülmektedir. Tokat Hâtuniye Camisi, İstanbul II. Bayezid Camisi ve Edirne II. Bayezid Şifahanesi revak birimlerinde revak zemininden alınan düşey ölçülerin, yatay ölçülere oranlarının benzerlik gösterdiği sonucu ortaya çıkmaktadır (Tablo10). Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid İmareti ve Amasya II. Bayezid Medresesi revak birimlerindeki oran değerleri de kendi içinde benzerlik göstermektedir (Tablo 11). İstanbul II. Bayezid Medresesi, Edirne II. Bayezid Medresesi ve İstanbul II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinin de kendi içinde oran değerleri bakımından benzerlik gösterdikleri sonucuna varılmıştır (Tablo 12). Bu gruplaşmanın temel sebebi ise revak zemininden itibaren sütun üst bitimine kadar olan düşey yükseklikte uygulanan kare, dikey ile yatay doğrultudaki dikdörtgen formlarından meydana gelmeleridir.

Revak birimlerinde, düşey ölçülerin yatay ölçülere (sütun ve kemer açıklıkları) oranında ortaya çıkan iki boyutlu formda benzerlik gösteren yapılar içinde ilk grubu Tokat Hâtuniye Camisi, İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. ve

Edirne II. Bayezid Şifahanesi oluşturmaktadır (Tablo 10). Öncelikle Tokat Hâtuniye ile İstanbul II. Bayezid Camilerinin s.c.y. revaklarında sütun aralığına göre, revak zemininden itibaren sütun üst bitimine, kemer kilit taşına ve kubbe eteğine kadar olan yüksekliklerin oran değerleri benzerdir. Ancak revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte, Tokat Hâtuniye Camisinin revakları, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revakları ile benzerlik göstermektedir. Yatay ölçü olarak kemer açıklığının, revak zemininden alınan düşey ölçülere oranında ise yine Tokat Hâtuniye Camisinin revakları ile İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerindeki oran değerleri benzerlik göstermektedir (Tablo 10). Bu farklılığın oluşması ise Tokat Hâtuniye Camisinin salt kubbe boyutu ve İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revaklarının yatay ölçülerindeki farklılıktan meydana gelmektedir. Edirne Şifahanesinin revak birimlerinde üst örtü tercihinin farklılığından ötürü, oran değerlerinin kıyaslanmasında serbest ve eğrisel taşıyıcı ile sınırlı kalınmıştır.

Bahsi geçen ilk gruptaki yapıların, özellikle de sütun üst bitimindeki yükseklikte geometrik olarak dikey doğrultuda bir dikdörtgen formda olması ile Tokat Hâtuniye ile İstanbul II. Bayezid Camisi ve Edirne II. Bayezid Şifahane yapılarını, diğer yapılardan ayıran özelliği olarak göze çarpmaktadır.

Revak birimlerinde, düşey ölçülerin yatay ölçülere (sütun ve kemer açıklıkları) oranında ortaya çıkan iki boyutlu formda benzerlik gösteren yapılar içinde ikinci grubu Edirne II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid İmareti ve Amasya II. Bayezid Medresesi oluşturmaktadır (Tablo 11). Amasya II. Bayezid Medresesinin revak birimlerinde uygulanan oran değerleri revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yükseklikteki oran değeri hariç diğer hususlarda bahsi geçen yapılar ile benzer oran değerleri göstermektedir. Edirne'deki Caminin s.c.y. ile avlu revak birimlerinin tümünde düşey oranlarda olduğu gibi aynı oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir. Özellikle de düşey ölçülerin birbirleri ile oran ilişkisinde diğer yapılar ile tamamen farklılık gösteren Edirne II. Bâyezid Camisinin revak birimleri, iki boyutlu oranlamada mimari elemanların farklı boyutlarına rağmen yatay ölçü ile dengelendiği ve benzer oran değerlerini verdiği görülmektedir. Yukarıda bahsi geçen yapıların oluşturduğu ikinci gruptaki yapıların

aralarındaki bazı düşey yüksekliklerdeki ufak sapmaların sebepleri, mimari elemanların oranlarında ortaya çıkmakla birlikte daha önce ayrıntılı şekilde anlatılmıştı.

İkinci grup olarak adlandırılan bu yapıları diğer yapılardan ayıran özelliği ise; revak biriminde geometrik olarak, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yükseklikte oluşan yatay doğrultudaki dikdörtgen formların uygulanmasıdır.

İncelenen Edirne Üç Şerefeli ve Başlıca Sinan yapıları arasında, Şehzade Mehmed ve Selimiye Camilerinin revak birimlerinde uygulanan oran değerleri, yukarıda bahsi geçen ikinci gruptaki II. Bayezid yapılarının revak birimleri ile büyük ölçüde benzerlik gösterdikleri sonucuna varılmıştır (Tablo 27). Şehzade Mehmed Camisinin s.c.y. ile avlu revak birimleri arasında iki boyutlu oranlamada az da olsa bir farklılık bulunmaktadır. Bu sebepten ötürü, s.c.y. revak birimlerinde sütun üst bitimine kadar olan husus hariç, diğer oranlamalarda Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimleri ile büyük ölçüde benzerlik gösterirken, avlu revak birimleri ise Edirne II. Bayezid Camisinin revak birimlerine büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Selimiye Camisinin s.c.y. revak birimleri de aynı şekilde Amasya'daki II. Bayezid Cami ve İmaretlerinin revak birimlerine büyük ölçüde benzerlik gösterirken, avlu revak birimleri ise Edirne II. Bayezid Camisinin revak birimlerine yüksek oranda benzerlik göstermektedir. Revak biriminin bünyesinde bulundurduğu mimari elemanların, salt olarak kendi içinde farklılıkları olsa dahî, revak birimindeki iki boyutlu oran değerleri ve geometrik formlar benzerdir.

Edirne II. Bayezid Medresesi, İstanbul II. Bayezid Medresesi ve İstanbul II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde, revak zemininden itibaren sütun üst bitimine kadar olan yükseklikte, sütun aralığına göre kare bir form uygulanması yönünde benzerlik göstermektedirler (Tablo 12). Böylelikle diğer iki gruptan farkı da bu hususta kare bir form oluşturmalarıdır. İstanbul'daki Medrese ve İmaret yapısının revak birimleri, revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yükseklikte de yine 8/5 oranında benzer bir geometrik form uygulaması ile benzerlik gösterirken, Edirne II. Bayezid Medresesinin revakları bu hususta 3/2 oranı ile ayrışmaktadır. Diğer hususlarda ise farklılık göstermektedirler.

Edirne Üç Şerefeli ve başlıca Sinan yapıları içinde, Edirne Üç Şerefeli Camisinin revak birimleri ile Süleymaniye Camisinin avlu revak birimleri, ufak sapmalar ile birlikte İstanbul'daki Medresenin revak birimlerinde uygulanan oran değerleri ufak sapmalar ile birlikte büyük ölçüde benzerlik göstermektedir (Tablo 26). Böylelikle bu yapılar içinde de aynı şekilde mimari elemanların temel farklılığına rağmen, sütun yüksekliğindeki kare formdan kaynaklı, revak bütününde de belli oran değerlerinin ve formun benzer oldukları görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde bulunan mimari elemanlardan kubbe yüksekliğinin kemer açıklığına oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinde kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 0.41, Edirne'de 0.41, Tokat'ta 0.56, İstanbul'da ise 0.83 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 227). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre Edirne ve Amasya'daki yapılarda aynı oran değeri uygulanırken (Tablo 11), Tokat ve İstanbul'daki yapılarda uygulanan oran değerleri farklılaşmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avludaki revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı Edirne'de 0.43, İstanbul'da ise 0.77 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, Edirne'deki yapıda avlu revakları ile bütünlük gösterirken, İstanbul'daki yapının s.c.y. revak birimleri ile avlu revak birimlerinde kullanılan oran değerleri nispeten yakınlık göstermekle birlikte oran bakımından farklılık göstermektedir (Tablo 4).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 0.36, Edirne'de 0.39, İstanbul'da ise 0.44 değeri kullanılmıştır (Tablo 4, Çizim 235). Medrese

tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerleri yakınlık göstermesine karşılık, değerlerin farklı oranları ifade ettiği düşünülmektedir.

Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 0.52 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 243).

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde Edirne II. Bayezid Şifahanesi, İstanbul II. Bayezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde üst örtü olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına oranında tipolojik farklılığa rağmen belli bir oran değeri ön plana çıkmaktadır. Bu duruma göre yukarıda oran değerleri de verilen, Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Medresesinin revak birimlerinde $1/\sqrt{6}$ (0.41) oranını ifade etmektedir. İstanbul II. Bayezid Medresesinin revak birimlerinde $1/\sqrt{5}$ (0.45) oranı kullanılmıştır. Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde ise ½ oranı kullanılmıştır. Burada bahsedilen yapılarda özellikle belirtilmesi gereken husus oran değerinde 0.39 ila 0.44 arasında sayısal değerler ile benzerlik göstermektedirler (Tablo 11,12).

II. Bayezid külliyelerindeki yapıların revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, kemer açıklığına oranında uygulanan, İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. revaklarında 5/6 oranı, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revaklarında ¾ oranı, Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revaklarında 3/5 oranı ve Amasya II. Bayezid Medresesinin avlu revaklarında 1/3 oranı ile farklılık göstermektedirler.

Bu verilere göre kubbe yüksekliğin, kemer açıklığına oranında, Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde Edirne ve Amasya'daki yapılarda aynı oranın uygulanması dikkat çekmektedir. Külliye yapılarına göre bir sınıflama yapıldığında ise Edirne'de inşa ettirilen II. Bayezid Külliyesi'nde ise yapılar arasında oran birliğinin sağlandığı görülmektedir.

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak yatay doğrultuda uzanan 1/√5 ve 1/√6 oranındaki dikdörtgen formunun farklı tipolojiye sahip yapılarda da uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde bulunan mimari elemanlardan kemer yüksekliği ile kemer açıklığının oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinde kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 0.52, Edirne'de 0.64, Tokat'ta 0.615, İstanbul'da ise 0.62 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 227). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre Tokat, Edirne ve İstanbul'daki yapılarda benzer oran değerleri uygulanırken (Tablo 10), Amasya'daki yapıda uygulanan oran değeri ile farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı Edirne'de 0.63, İstanbul'da ise 0.59 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri benzerlik göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, İstanbul ve Edirne'deki yapıda avlu revakları ile bütünlük göstermektedir (Tablo 4).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 0.43, Edirne'de 0.59, İstanbul'da ise 0.56 değeri kullanılmıştır (Tablo 4, Çizim 235). Medrese tipolojisindeki yapıların oran değerlerine göre Amasya'daki yapı farklılık göstermekte olup Edirne ve İstanbul'daki yapılarda aynı oran değerleri kullanıldığı görülmektedir (Tablo 12).

II. Bayezid külliyelerindeki imaret yapılarının revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 0.48, İstanbul'da ise 0.53 oran

değeri kullanılmıştır (Tablo 4, Çizim 243). İmaret tipolojisindeki yapıların oran değerlerine göre Amasya ve İstanbul'daki yapılarda benzer oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde tipolojik olarak başka örneğine rastlanılmayan Edirne II. Bayezid Şifahanesi revak birimlerinde kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına oranında 0.49 değeri kullanılmıştır (Tablo 4, Çizim 86). İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde ise kemer kullanılmamasından ötürü bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına oranında tipolojik farklılığa rağmen iki oranda gruplaştıkları görülmektedir. Bu duruma göre yukarıda oran değerleri de verilen, Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y., İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y., Edirne II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revak birimlerinde $1+\sqrt{5}/2$ oranı yani Altın Oran değeri vermektedir. Bu hususta ele alınan düşey ve yatay ölçülerin oranında İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revaklarında, Edirne II. Bayezid Medresesi ve İstanbul II. Bayezid Medreselerinin avlu revak birimleri ise 3/5 oranı vermektedir. Oran değeri bakımından 3/5 değerini veren yapıların, Altın Oran değerine sayısal olarak büyük oranda yakınlığı sebebiyle, sayısal değerlerin sadeleştirilmesinde elde edilen tam sayı değerleri farklılık göstermiş olsa dahî benzer oran değerine sahip yapılar şeklinde ele alınmıştır (Tablo 10,12,4).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına oranında ikinci grup içinde yer alan yapılar, Amasya II. Bayezid Camisinin s.c.y. revak birimleri, Amasya II. Bayezid Medresesinin revak birimleri, Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimleri, İstanbul II. Bayezid İmaretinin revak birimleri ve Edirne II. Bayezid Şifahanesinin revak birimleri olup, bu yapılarda uygulanan oran ½ oranını vermektedir (Tablo 11,4).

Bu verilere göre kemer yüksekliğinin, kemer açıklığına oranında tipolojik sınıflamaya göre cami tipolojisindeki yapılarda Amasya dışındaki yapılarda Altın Oran değeri, İmaret tipolojisindeki yapılarda ½ oran değeri kullanılmış olup, külliye

bazında bir sınıflama yapıldığında ise yalnızca Amasya'daki külliyenin yapılarında ½ oranı ile oran birliği sağlanmıştır.

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak yatay doğrultuda uzanan ½, 3/5 ve 1+√5/2 (Altın Dikdörtgen) oranındaki dikdörtgen formlarının farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile kemer açıklığının oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 0.55, Edirne'de 0.56, Tokat'ta 0.75, İstanbul'da ise 1.05 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 227). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre Amasya ve Edirne'deki yapılarda aynı oran değerleri uygulanırken (Tablo 11), Tokat ile İstanbul'daki yapılarda ise farklı oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revak birimlerindeki kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı Edirne'de 0.59, İstanbul'da ise 0.92 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, İstanbul ve Edirne'deki yapılarda avlu revakları ile bütünlük göstermektedir (Tablo 4).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerindeki kemer başlangıç seviyesinden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı, Edirne'de 0.53, Amasya'da 0.611, İstanbul'da ise 0.74 değeri

kullanılmıştır (Tablo 4, Çizim 235). Medrese tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerlerine göre her yapıda farklı oran değerinin uygulandığı görülmektedir.

Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında 0.62 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 243).

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde Edirne II. Bayezid Şifahanesi, İstanbul II. Bayezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde kubbe kullanılmamasından ötürü bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında tipolojik farklılığa rağmen iki oran değerinde gruplaştıkları görülmektedir. Bu duruma göre yukarıda oran değerleri de verilen birinci grup içinde yer alan, Amasya II. Bayezid Medresesi ile Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde $1+\sqrt{5}/2$ oranı yani Altın Oran kullanılmıştır. Edirne II. Bayezid Camisi ve Amasya II. Bayezid Camisinin revak birimlerinde ise 3/5 oranı kullanılmıştır. Oran değeri bakımından 3/5 değerini veren yapıların, Altın Oran değerine sayısal olarak büyük oranda yakınlığı sebebiyle, sayısal değerlerin sadeleştirilmesinde elde edilen tam sayı değerleri farklılık göstermiş olsa dahî benzer oran değerine sahip yapılar şeklinde ele alınmıştır (Tablo 11).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında ikinci grup içinde yer alan, Tokat Hâtuniye Camisi ile İstanbul II. Bayezid Medresesinin revak birimlerinde ¾ oranı kullanılmıştır (Tablo 4).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revaklarında 1/1 oranı yani geometrik olarak kare bir form, Edirne II.

Bayezid Medresesi revak birimlerinde ise ½ oranında bir dikdörtgen formu ile diğer yapılarda kullanılan oran değerleri ile farklılık göstermektedir.

Bu verilere göre göre, kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde Edirne ve Amasya'daki yapılarda aynı oranın uygulanması dikkat çekmektedir. Külliye yapılarına göre bir sınıflama yapıldığında ise Amasya'da inşa ettirilen II. Bayezid Külliyesi'nde ise yapılar arasında oran birliğinin sağlandığı görülmektedir.

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak yatay doğrultuda uzanan ¾, 3/5 ve 1+√5/2 (Altı Dikdörtgen) oranındaki dikdörtgen formunun farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile kemer açıklığı oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı Amasya'da 1.07, Edirne'de 1.20, Tokat'ta 1.36, İstanbul'da ise 1.67 değerini vermektedir (Tablo 4, Çizim 227). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre tüm yapılarda farklı oran değerleri kullanılmıştır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revak birimlerindeki sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı Edirne'de 1.23, İstanbul'da ise 1.52 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, Edirne'deki yapıda

avlu revakları ile bütünlük gösterirken, İstanbul'daki yapının s.c.y. revak birimleri ile avlu revak birimlerinde kullanılan oran değerleri farklılık göstermektedir (Tablo 4).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerindeki sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına göre oranı, Edirne'de 1.12, Amasya'da 1.04, İstanbul'da ise 1.29 değeri kullanılmıştır (Tablo 4, Çizim 235). Medrese tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerlerine göre İstanbul'daki yapıda uygulanan oran değeri farklılık gösterirken, Amasya ve Edirne'deki yapılarda benzerlik göstermektedir.

Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında 1.10 değeri kullanılmıştır (Tablo 4, Çizim 243).

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde Edirne II. Bayezid Şifahanesi, İstanbul II. Bayezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde kubbe kullanılmamasından ötürü bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında tipolojik farklılığa rağmen iki oran değerlerinde gruplaştıkları görülmektedir. Bu duruma göre yukarıda oran değerleri de verilen, Amasya II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid Medresesi, Amasya II. Bayezid İmareti ve Edirne II. Bayezid Medresesinin revak birimlerinde 1/1 oran değeri yani geometrik olarak kare bir form uygulanmıştır (Tablo 11,4).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında ikinci grup içinde yer alan, Tokat Hâtuniye Camisi ile İstanbul II. Bayezid Medresesinin revak birimleri 4/3 oranını vermektedir (Tablo 4).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan

yüksekliğin, kemer açıklığına oranında İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. revaklarında 5/3, avlu revaklarında 3/2, Edirne II. Bayezid Camisinin s.c.y. revaklarında 5/4, avlu revakları ise 6/5 oranını vermekte olup, diğer yapılar ile mukayese edildiğinde farklı oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir.

Bu verilere göre, sütunun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, kemer açıklığına oranında külliye bazında bir sınıflama yapıldığında yalnızca Amasya'daki külliye yapılarında bir oran birliği bulunmaktadır.

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak dikey doğrultuda uzanan 4/3 oranındaki dikdörtgen formu ve 1/1 oranındaki kare formun sıkça uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden itibaren sütunun üst bitimine kadar olan yükseklik ile sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinin revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Edirne'de 0.71, Amasya'da 0.74, Tokat'ta 1.08, İstanbul'da ise 1.14 değerini vermektedir (Tablo 5, Çizim 228). Cami tipolojisindeki yapılarda s.c.y. revak birimlerindeki oran değerlerine göre, Edirne ve Amasya'daki yapılar (Tablo 14) ile Tokat ve İstanbul'daki yapılar arasındaki oran değerleri benzerlik göstermektedir (Tablo 13).

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Edirne'de 0.71, İstanbul'da ise 1.06 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde

kullanılan oran değerleri, İstanbul ve Edirne'deki yapılarda avlu revakları ile bütünlük görülmektedir (Tablo 5).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 0.68, Edirne'de 0.83, İstanbul'da ise 0.76 değeri kullanılmıştır (Tablo 5, Çizim 236). Medrese tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerleri göre her yapıda farklılık göstermektedir (Tablo 14).

II. Bayezid külliyelerindeki imaret yapılarının revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 0.76, İstanbul'da ise 0.98 değerini vermektedir (Tablo 5, Çizim 244). İmaret tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerlerine göre her yapıda farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde tipolojik olarak başka örneğine rastlanılmayan yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revaklarında 1.04 (Çizim 124), Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahanenin revaklarında ise 1.16 (Çizim 114) değerini vermektedir (Tablo 5,13).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında yapıların tipolojik farklılığa rağmen iki oran değerinde gruplaştıkları görülmektedir. Birinci grup içinde yer alan, Edirne II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Medresesinin revak birimleri ¾ oranını vermektedir (Tablo 14).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında ikinci grup içinde yer alan; Tokat Hâtuniye Camisi, İstanbul II. Bayezid Camisi, İstanbul II. Bayezid Sıbyan

Mektebi, İstanbul II. Bayezid İmareti ve Edirne II. Bayezid Şifahanesinin revak birimleri 1/1 oranını vermektedir (Tablo 13).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında, Edirne II. Bayezid Medresesinin avlu revaklarında 5/6, Amasya II. Bayezid Medresesinin avlu revak birimlerinde ise uygulanan 2/3 oranı uygulamıştır. Bu yapıların diğer yapılar ile mukayesesinde ¾ oranını veren yapılarda olduğu gibi geometrik olarak yatay doğrultuda uzanan bir dikdörtgen formunu ifade etse de oran bakımından farklılık göstermektedirler.

Bu verilere göre, yapıların revak birimlerinde revak zemininden sütunun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında, Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde Edirne ve Amasya ile Tokat ve İstanbul'daki yapılar arasında benzer oran değerini vermesi ilgi çekicidir. II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak yatay doğrultuda uzanan ¾ oranındaki dikdörtgen formu ile 1/1 oranındaki yani kare formunun farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Bu durumda ayrıca iki boyutlu oranlamalar içinde yatay ölçünün sütun aralığına göre alındığı bölümlerde yapıların form olarak ve oran değerlerinin sayısal ifadesinin yakın olduğu fakat sayısal değerlerin sadeleştirilmesinde ortaya çıkan farklılıkların büyük ölçüde bertaraf edildiği görülmektedir. Özellikle Cami tipolojisindeki yapıların s.c.y. revak birimlerinde Edirne ve Amasya ile Tokat ve İstanbul'daki yapıların sadeleştirilmesinde sayı değerlerinin farklılaştığı görülmekte iken yatay ölçünün sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklık ölçüsünde bu farklılıkların ortadan kalktığı görülmektedir. Başka bir ifade ile sütunların çaplarındaki farklılıklar oran değerlerinin farklı görünmesine sebebiyet vermekle birlikte bu sayısal değerlerin yakın olduğu ve bu sebepten ötürü yakın oran değerlerinin kullanıldığını belirtmek bu açıdan yadsınabilir bir durum olmasını ortaya koymaktadır. Bu durumda tekrar belirtmek gerekir ise oran değerlerinin

sadeleştirilmesi sadece benzerliklerin daha kolay anlaşılabilir olmasını sağladığı için ifade edilmiştir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yükseklik ile sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı, Amasya'da 1.19, Edirne'de 1.26, Tokat'ta 1.58, İstanbul'da ise 1.63 değerini vermektedir (Tablo 5, Çizim 228). Cami tipolojisindeki yapılarda s.c.y. revak birimlerindeki oran değerlerine göre Edirne ve Amasya'daki yapılar (Tablo 14) ile Tokat ve İstanbul'daki yapılar arasındaki oran değerleri yakınlık göstermektedir (Tablo 13).

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Edirne'de 1.25, İstanbul'da ise 1.54 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, Edirne'deki yapıda avlu revakları ile bütünlük gösterirken, İstanbul'daki yapıda oran değerleri nispeten farklılık göstermektedir (Tablo 5).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 1.03, Edirne'de 1.32, İstanbul'da ise 1.17 değeri kullanılmıştır (Tablo 5, Çizim 236). Medrese tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerleri her yapıda farklılık göstermektedir (Tablo 14).

II. Bayezid külliyelerindeki imaret yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 1.15, İstanbul'da ise 1.43 değerini

vermektedir (Tablo 5, Çizim 244). İmaret tipolojisindeki yapılarda uygulanan oran değerleri farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde tipolojik olarak başka örneğine rastlanılmayan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Edirne II. Bayezid Külliyesinde bulunan Şifahanenin revaklarında ise 1.53 değerini vermekle birlikte İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revaklarında ise kemer kullanılmamasından ötürü bir veri elde edilememektedir (Tablo 5, Çizim 114).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında yapıların ortaya çıkan üç farklı oran değerinde gruplaştıklarını görmekteyiz. Birinci grupta benzer oran değerlerinin kullanıldığı yapılar; Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revak birimlerinde 8/5 oranı, İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. revak birimlerinde ise $1+\sqrt{5}/2$ oranında yani Altın Dikdörtgen formu kullanılmıştır. Oran değeri bakımından 8/5 değerini veren Tokat'taki yapının, Altın Oran değerine sayısal olarak büyük ölçüde yakınlığı sebebiyle, sayısal değerlerin sadeleştirilmesinde elde edilen tam sayı değerleri farklılık göstermiş olsa dahî benzer oran değerine sahip yapılar şeklinde ele alınmıştır (Tablo 13).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında ikinci grup içinde yer alan; İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revakları, Edirne II. Bayezid Şifahanesi ve İstanbul II. Bayezid İmaretinin revakları 3/2 oranını vermektedir (Tablo 13).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında üçüncü grup içinde yer alan; Edirne II. Bayezid Camisinin s.c.y. ile avlu revak birimleri 5/4 oranını, Amasya II. Bayezid Camisinin s.c.y. revak birimleri, İstanbul II. Bayezid Medresesinin revak birimleri ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimleri 6/5 oranını vermektedir.

Oran değeri bakımından 5/4 (1.25) oran değerini veren Edirne'deki yapının, 6/5 (1.20) oranına sayısal olarak yakınlığı sebebiyle benzer oran değerine sahip yapılar şeklinde ele alınmıştır (Tablo 14).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında Edirne II. Bayezid Medresesinin revaklarında 4/3, Amasya II. Bayezid Medresesinin revak birimlerinde ise 1/1 oranı diğer yapılar ile mukayese edildiğinde farklılık göstermektedirler.

Bu verilere göre, yapıların revak birimlerinde revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde Tokat ile İstanbul'daki yapılar ile Edirne ve Amasya'daki yapıların kendi içinde yakın oran değerlerine sahip olması dikkat çekmektedir. II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak dikey doğrultuda uzanan 6/5, 3/2 ve $1+\sqrt{5}/2$ (Altın Dikdörtgen) oranındaki dikdörtgen formlarının farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbenin etek seviyesine kadar olan yükseklik ile sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinde revak zemininden kubbe eteğine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 1.31, Edirne'de 1.39, Tokat'ta 1.73, İstanbul'da ise 1.80 değerini vermektedir (Tablo 5, Çizim 228). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde oran değerlerine göre Edirne ve Amasya'daki yapılar (Tablo 14) ile Tokat ve İstanbul'daki yapılar arasındaki oran değerleri benzerlik göstermektedir (Tablo 13).

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Edirne'de 1.39, İstanbul'da ise 1.66 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, Edirne'deki yapıda avlu revakları ile bütünlük gösterirken, İstanbul'daki yapıda oran değerleri farklılık göstermektedir. Ayrıca dikkat çeken bir diğer husus ise İstanbul'daki yapının avlu revak birimleri ile Tokat'taki Cami yapısının s.c.y. revak birimlerinde elde edilen oran değerleri benzerlik göstermektedir (Tablo 5).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 1.24, Edirne'de 1.44, İstanbul'da ise 1.39 değeri kullanılmıştır (Tablo 5, Çizim 236). Medrese tipolojisindeki yapıların oran değerlerine göre Edirne ve İstanbul'daki yapılarda benzer oran değerleri uygulanırken (Tablo 14), Amasya'daki yapıda uygulanan oran değeri farklılık göstermektedir.

Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 1.24 değerini vermektedir (Tablo 5, Çizim 244).

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde Edirne II. Bayezid Şifahanesi, İstanbul II. Bayezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde üst örtü olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında tipolojik farklılığa rağmen üç oran değerinde gruplaştıkları görülmektedir. Bu duruma göre yukarıda detaylı bir şekilde oran değerleri de verilen birinci grup içinde yer alan; Amasya II. Bayezid

Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi ve İstanbul II. Bayezid Medresesinin revak birimleri 4/3 oranını vermektedir (Tablo 14).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında yukarıda detaylı bir şekilde oran değerleri de verilen ikinci grup içinde yer alan; İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revakları ve Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revakları 5/3 oranını vermektedir (Tablo 13).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında üçüncü grup içinde yer alan, Amasya'daki Medrese ve İmaret yapılarının revak birimleri ise 5/4 oranını vermektedir (Tablo 14).

II. Bayezid külliyelerindeki yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe etek seviyesine kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında, Edirne II. Bayezid Medresesinin revaklarında 3/2 oranı ve İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. revaklarında 1.80 oran değeri ile diğer yapılar ile mukayese edildiğinde farklılık göstermektedirler. İstanbul'daki cami yapısının s.c.y. revak birimlerindeki oran değerinin sadeleştirilmesi tam sayı vermemesinden ötürü oran değeri olduğu gibi verilmiştir.

Bu verilere göre, yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe eteği yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde oran değerleri bakımından Tokat ile İstanbul'daki yapılar ile Edirne ve Amasya'daki yapıların kendi içinde yakın oran değerlerine sahip olması dikkat çekmektedir.

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak dikey doğrultuda uzanan 4/3, 5/3 ve 5/4 oranındaki dikdörtgen formlarının farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 1.66, Edirne'de 1.74, Tokat'ta 2.19, İstanbul'da ise 2.45 değerini vermektedir (Tablo 5, Çizim 228). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde oran değerlerine göre Edirne ve Amasya'daki yapılar arasında benzerlik gösterirken (Tablo 14) ile Tokat ve İstanbul'daki yapılarda arasında oran değerleri bakımından yakınlık görülmektedir (Tablo 13).

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Edirne'de 1.76, İstanbul'da ise 2.28 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, Edirne'deki yapıda avlu revakları ile bütünlük gösterirken, İstanbul'daki yapıda oran değerleri nispeten farklılık göstermektedir. Bunun yanı sıra İstanbul'daki Caminin avlu revaklarında elde edilen değerin, Tokat'taki Cami yapısının s.c.y. revak birimlerinde elde edilen oran değerine daha yakın bir sonuç verdiği de göz önünde bulundurulmalıdır (Tablo 5).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 1.54, Edirne'de 1.77, İstanbul'da ise 1.72 değeri kullanılmıştır (Tablo 5, Çizim 236). Medrese yapılarındaki oran değerlerine göre İstanbul ve Edirne'deki yapıların oran değerleri benzerlik gösterirken (Tablo 14), Amasya'daki yapıda ise farklılık göstermektedir.

Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 1.66 değerini vermektedir (Tablo 5, Çizim 244).

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde Edirne II. Bayezid Şifahanesi, İstanbul II. Bayezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde üst örtü olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında tipolojik farklılığa rağmen belli bir oranda gruplaştıkları görülmektedir. Bu duruma göre yukarıda detaylı bir şekilde oran değerleri de verilen, Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi, İstanbul II. Bayezid Medresesi ve Edirne II. Bayezid Medresesinin revak birimleri 5/3 oranını vermektedir (Tablo 14).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revaklarında 2.28, Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revaklarında ise 2.19 oran değeri ile yakın oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir. Bu yapılardaki oran değerlerinin sadeleştirilmiş ifadesi tam sayı değeri vermediği için yalnızca sayısal değerleri ifade edilmiştir (Tablo 13).

II. Bayezid külliyelerindeki yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında, Amasya II. Bayezid Medresesinin kubbeli revak biriminde 3/2 oranını, Amasya II. Bayezid İmaretinin avlu revaklarında $1+\sqrt{5}/2$ oranını (Altın Dikdörtgen) ve İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y.nin revak birimlerinde oran değerinin tam sayı değerini vermemesinden ötürü yalnızca sayısal değerini ifade etmek gerekirse 2.45 oranını vermekle birlikte diğer yapılar ile mukayesesinde farklılık göstermektedir.

Bu verilere göre, yapıların revak birimlerinde revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde Edirne ve Amasya'daki yapılar ile Medrese yapılarında ise İstanbul ve Edirne'deki yapıların yakın oran değerlerini vermesi dikkat çekmektedir. Başka bir husus ise külliye bazında bir sınıflama yapıldığında Amasya ve Edirne'deki külliye yapılarının oran değerleri bakımından yakın değerlerin kullanılması da dikkat çeken başka bir ayrıntı olarak görünmektedir.

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak dikey doğrultuda uzanan 5/3 oranındaki dikdörtgen formunun farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Revak birimlerinde revak zemininden alınan düşey ölçülerin, sütun merkezinden alınan açıklığa oranında, Tokat Hâtuniye Camisi, İstanbul II. Bayezid Camisi, İstanbul II. Bayezid İmareti, İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebi ve Edirne II. Bayezid Şifahanesinin revak birimleri benzerlik göstermektedir (Tablo 13). Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid İmareti, İstanbul II. Bayezid Medresesi, Edirne II. Bayezid Medresesi ve Amasya II. Bayezid Medresesinin revak birimleri de kendi içinde benzerlik göstermektedirler (Tablo 14). Öte yandan tez kapsamında incelenen yapılarda uygulanan oran değerleri bakımından iki ayrı grupta ayrıştıkları ortaya çıkmaktadır.

Tokat Hâtuniye Camisi, İstanbul II. Bayezid Camisi, İstanbul II. Bayezid İmareti, İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebi ve Edirne II. Bayezid Şifahanesinin revak birimleri revak zemininden itibaren alınan düşey ölçülerin, sütunların yarıçapından itibaren alınan yatay ölçüye oranlarında benzerlik gösteren ilk grubu oluşturmaktadır. İstanbul'daki Sıbyan Mektebi ve İmaretin revak birimleri, İstanbul'daki Caminin avlu revak birimleri ve Tokat'taki Caminin s.c.y. revak birimleri ile sütun üst bitiminde aynı oran değerinde geometrik olarak kare bir form uygulaması olduğu görülmekte ve tasarım farkından ötürü diğer hususlarda kıyaslama yapılamamaktadır. Edirne'deki Şifahane ile İstanbul'daki Cami yapısının s.c.y. revak birimleri sütun üst bitiminde benzer oran değerinde geometrik form ifade

etmektedirler. İki boyutlu oranlama da Tokat ve İstanbul'daki Camiler için yapılan düşey yüksekliklerin sütun aralığı ile oranlanmasında söz edilen tüm sonuçlar aynı şekilde bu hususta da geçerliliğini korumaktadır. Bu durum, sütun çaplarının oran değerleri üzerinde her iki yapı için benzer oranda bir değişikliğe sebebiyet verdiğini göstermektedir (Tablo 13).

İncelenen Edirne Üç Şerefeli Cami ve başlıca Sinan yapıları arasında Süleymaniye Camisinin avlu revak birimlerinde uygulanan oran değerleri, yukarıda bahsi geçen birinci grupta yer alan yapılar ile özellikle de Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revak birimleri ile benzerlik göstermektedir (Tablo 28). Bu sonuçtan hareketle Sinan öncesi revak uygulamalarında da Mimar Sinan'ın uyguladığı oran değerlerinin varlığı, oran konusunda belli bir oran anlayışının bulunduğunu düşündürmektedir. Aynı şekilde tek boyutlu oran değerlerindeki farklılığa karşılık sütun aralığı ile kemer açıklığı ile yapılan iki boyutlu oranlamada da Süleymaniye Camisinin avlu revaklarında da yine benzer sonuçlar verdiğini belirtmek gerekir. Öte yandan tek boyutlu ve iki boyutlu oran değerlerinde farklılaşmalar, yapılar üzerindeki oran değerlerinin uygulanmasında boyutlandırma ile geometrik formların ayrı şekilde ele alındığını göstermektedir.

Revak zemininden alınan düşey ölçülerin, sütunların yarıçapından itibaren alınan yatay ölçüye oranlarında, ikinci grubu oluşturan Edirne II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid İmareti, İstanbul II. Bayezid Medresesi, Edirne II. Bayezid Medresesi ve Amasya II. Bayezid Medresesinin revak birimlerinde uygulanan oran değerleri büyük ölçüde benzerlik göstermektedir (Tablo 14). Edirne'deki Cami yapısının s.c.y. ile avlu revak birimleri daha önce belirtildiği üzere sütunların çaplarında da belirgin bir fark olmamasından ötürü avlu revaklarının tamamında aynı oran değerleri kullanılmıştır. Nitekim İstanbul'daki yapıda böyle bir durum söz konusu olmamakla birlikte bu durum gerisindeki mekân tasarımın tamamen farklılık göstermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Revak birimlerinde revak zemininden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikteki oranlama da dikey doğrultuda uzanan 5/3 oranında bir dikdörtgen formundan oluştukları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yalnızca Amasya II. Bayezid Medresesinin kubbeli revak biriminde bir farklılık görülmekte fakat yine de bu

grupta yer alan revak birimleri ile benzerliği bulunmaktadır. Amasya'daki Medrese yapısı revaklarında örtü birimi olarak kubbe kullanılan tek bir birimin olması göz önünde bulundurulmalıdır.

Öte yandan revak birimleri revak zemininden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik kemer başlangıç seviyesinden iki bölüme ayrıldıklarında; kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte, Amasya'daki Medresenin hafif farklılık göstermesi dışında diğer yapıların üst bölümünde 1/1 oranında yani kare bir form teşkil etmeleri ile ortak özellik göstermektedir. Mimari elemanların (sütun, kemer ve kubbe) birbirine oranında farklılık oluşsa dahî revak birimi, tüm öğeleri ile birlikte geometrik olarak benzer oranda bir form ortaya koymaktadır.

İncelenen Edirne Üç Şerefeli ve başlıca Sinan yapıları arasında Edirne Üç Şerefeli, Şehzade, Selimiye Camilerinin revak birimlerinde uygulanan oran değerleri bakımından, yukarıda ele alınan ikinci grupta yer alan yapılar ile büyük ölçüde benzerlik göstermektedir (Tablo 29). Şehzade Camisinin s.c.y. revak birimleri, Amasya II. Bayezid Camisine ve İstanbul II. Bayezid Medresesine büyük ölçüde benzerlik gösterirken, avlu revak birimleri ise Edirne II. Bayezid Camisinin revak birimleri ile aynıdır. Selimiye Camisinin s.c.y. revak birimleri ise büyük oranda Edirne'deki II. Bayezid Cami ve Medresesinin revak birimlerine benzerlik gösterirken, avlu revak birimleri İstanbul II. Bayezid Medresesinin revak birimleriyle aynı orandadır. Öte yandan Edirne Üç Şerefeli Camisinin s.c.y. revak birimleri, Edirne II. Bayezid Medresesinde uygulanan oran değerleri ile büyük ölçüde benzerlik göstermekte iken, avlu revak birimlerinde ise revak zemininden itibaren sütun üst bitimine ve kemer kilit taşına kadar olan yükseklikteki oran değerleriyle benzerdir.

Revak zemininden alınan düşey ölçülerin, sütunları yarıçapından alınan yatay ölçüye oranlarında ortaya çıkan iki boyutlu formların, incelenen II. Bayezid revak birimlerinde mevcut olan iki farklı oran kurgusunda ele alındıkları görülmektedir. Bu formların iki oran grubuna ayrışmasında farklılık gösteren temel durum ise sütun yüksekliğinde oluşan geometrik formun kare yahut kareye çok yakın dikey doğrultuda bir dikdörtgen formu ile yatay doğrultuda uzanan bir dikdörtgen

formundan meydana gelmeleridir. Özellikle sütun yüksekliğinde oluşan bu iki boyutlu oran değerlerinde birçok yapıda hemen hemen aynı oran değerleri görülmesi bu kanıyı güçlendirdiği söylenebilir. Mimari elemanların, gerek malzeme gerek boyutsal farklılıklarına rağmen, revak biriminin bütününe yansıyan oran değerlerinde benzer oran kurgusunda ele alındıkları söylenebilir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde bulunan mimari elemanlardan kubbe yüksekliği ile sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinde kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 0.35, Edirne'de 0.35, Tokat'ta 0.46, İstanbul'da ise 0.65 değerini vermektedir (Tablo 5, Çizim 229). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre Edirne ve Amasya'daki yapılar arasında benzerlik gösterirken (Tablo 14) ile Tokat ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avludaki revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Edirne'de 0.37, İstanbul'da ise 0.618 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, İstanbul ve Edirne'deki yapıda avlu revakları ile bütünlük göstermektedir (Tablo 5).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 0.30, Edirne'de 0.33, İstanbul'da ise 0.33 değeri kullanılmıştır (Tablo 5, Çizim 237). Medrese yapılarının revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre Amasya, Edirne ve İstanbul'daki yapıların hepsinde benzerlik göstermektedir (Tablo 14).

Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 0.41 değerini vermektedir (Tablo 5, Çizim 245).

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde Edirne II. Bayezid Şifahanesi, İstanbul II. Bayezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde üst örtü olarak kubbe kullanılmamasından ötürü bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında tipolojik farklılığa rağmen iki oran değerinde gruplaştıkları görülmektedir. Birinci grup içinde yer alan; Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Medresesi, Amasya II. Bayezid Medresesi ve İstanbul II. Bayezid Medresesinin revak birimleri 1/3 oranını vermektedir (Tablo 14).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında ikinci grup içinde yer alan; Amasya II. Bayezid İmareti ve Tokat Hâtuniye Camisinin revak birimleri ½ oranını vermektedir (Tablo 5).

II. Bayezid külliyelerindeki yapıların revak birimlerindeki kubbe yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında, İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. revaklarında 2/3, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revaklarında ise 1+√5/2 oranı (Altın Dikdörtgen) ile diğer yapılar ile mukayese edildiğinde farklılık göstermektedirler.

Bu verilere göre kubbe yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında, Edirne ve Amasya'daki Cami yapılarının s.c.y. ile Amasya, Edirne ve İstanbul'daki Medrese yapılarının revak birimlerinde aynı oranın uygulanılması dikkat çekmektedir. Külliye yapılarına göre bir sınıflama yapıldığında ise Edirne'de inşa ettirilen II. Bayezid Külliyesi'nde ise yapılar arasında oran birliğinin sağlandığı görülmektedir.

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak yatay doğrultuda uzanan 1/3 ve ½ oranındaki dikdörtgen formlarının farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde bulunan mimari elemanlardan salt olarak kemerin kilit taşının alt noktasına kadar olan yüksekliği ile sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y.ndeki kemer tepe yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 0.44, Edirne'de 0.55, Tokat'ta 0.50, İstanbul'da ise 0.49 değerini vermektedir (Tablo 5, Çizim 229). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre tüm yapılarda benzerlik görülmektedir (Tablo 13,14).

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avludaki revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Edirne'de 0.54, İstanbul'da ise 0.48 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri benzerlik göstermekle birlikte bu yapıların s.c.y. revak birimlerinde uygulanan oran değerleriyle de bütünlük göstermektedir (Tablo 5).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 0.35, Edirne'de 0.49, İstanbul'da ise 0.41 değeri kullanılmıştır (Tablo 5, Çizim 237). Medrese tipolojisindeki yapıların revak birimlerinde uygulanan oran değerlerine göre Edirne ve İstanbul'daki yapılar arasında benzerlik görülürken (Tablo 14), Amasya'daki yapıda farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki imaret yapılarının revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da

0.39, İstanbul'da ise 0.45 oran değeri kullanılmıştır. İmaret tipolojisindeki yapılarda benzer oran değerlerinin kullanıldığı görülmektedir (Tablo 5, Çizim 245).

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde tipolojik olarak başka örneğine rastlanılmayan Edirne II. Bayezid Şifahanesi revak birimlerinde kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında 0.38 oran değeri kullanılmıştır (Tablo 5, Çizim 115). İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde ise kemer kullanılmamasından ötürü bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında tipolojik farklılığa rağmen iki oran değerlerinde gruplaştıkları görülmektedir. Birinci grup içinde yer alan; Tokat Hâtuniye Camisi, İstanbul II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Medresesi, İstanbul II. Bayezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Medresesinin revak birimleri ½ oranını vermektedir (Tablo 13,14).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında ikinci grup içinde yer alan, Amasya II. Bayezid Medresesinin revak birimleri, Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimleri ve Edirne II. Bayezid Şifahanesinin revak birimleri 1/3 oranını vermektedir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekir ise yukarıda detaylı bir şekilde oran değerlerinin verildiği bu yapıların, oran değerleri ½ oranını veren yapılara yakın olsa da sadeleştirme yapıldığında 1/3 oranına daha yakın sonuçlar vermesinden ötürü bu şekilde ele alınmıştır (Tablo 5).

Bu verilere göre kemer yüksekliğinin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında, Cami yapılarının tamamında aynı oranın uygulandığı görülmektedir. Külliye yapılarına göre bir sınıflama yapıldığında ise İstanbul'da inşa ettirilen II. Bayezid Külliyesi'nde ise yapılar arasında oran birliğinin sağlandığı görülmektedir.

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak yatay doğrultuda uzanan ½ ve 1/3 oranındaki dikdörtgen formlarının farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y.ndeki kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 0.47, Edirne'de 0.48, Tokat'ta 0.611, İstanbul'da ise 0.82 değerini vermektedir (Tablo 5, Çizim 229). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde, Amasya ve Edirne'deki yapılarda aynı oran değerleri (Tablo 14), Tokat ve İstanbul'daki yapılar da ise farklı oran değerleri kullanılmıştır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revak birimlerindeki kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Edirne'de 0.51, İstanbul'da ise 0.74 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, İstanbul ve Edirne'deki yapılarda avlu revakları ile bütünlük göstermektedir (Tablo 5).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerindeki kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı, Edirne'de 0.44, Amasya'da 0.51, İstanbul'da ise 0.55 değeri kullanılmıştır (Tablo 5, Çizim 237). Medrese tipolojisindeki yapıların hepsinde aynı oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir (Tablo 14).

Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında 0.50 değeri kullanılmıştır (Tablo 5, Çizim 245).

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde Edirne II. Bayezid Şifahanesi, İstanbul II. Bayezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde kubbe kullanılmamasından ötürü bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında tipolojik farklılığa rağmen belli bir oran değerinin kullanıldığı görülmektedir. Yukarıda oran değerleri de verilen, Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid Medresesi, Amasya II. Bayezid İmareti, İstanbul II. Bayezid Medresesi ve Edirne II. Bayezid Medresesinin revak birimleri ½ oranını vermektedir (Tablo 14).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerindeki kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. revakları 5/6 oranı, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revakları ¾ oranı, Tokat Hâtuniye Camisinin s.c.y. revak birimlerinde ise 1+√5/2 oranını (Altın Dikdörtgen) vermekle birlikte diğer yapılar ile mukayese edildiğinde farklılık göstermektedirler.

Bu verilere göre kemerin kilit taşının alt noktasından itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında, Edirne ve Amasya'daki Cami yapıları ile Amasya, Edirne ve İstanbul'daki Medrese yapılarının revak birimlerinde aynı oran değerinin uygulandığı görülmektedir. Külliye yapılarına göre bir sınıflama yapıldığında ise Amasya ve Edirne'de inşa ettirilen II. Bayezid Külliye yapılarının arasında oran birliğinin sağlandığı görülmektedir.

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında geometrik olarak yatay doğrultuda uzanan ½ oranındaki dikdörtgen formunun farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklik ile sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinde sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Amasya'da 0.91, Edirne'de 1.03, Tokat'ta 1.11, İstanbul'da ise 1.31 değerini vermektedir (Tablo 5, Çizim 229). Cami yapılarının s.c.y. revak birimlerinde, Amasya, Edirne ve Tokat'taki yapılarda benzer oran değerleri kullanılırken (Tablo 14), İstanbul'daki yapıda farklı bir oran değerinin uygulandığı görülmektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revak birimlerinde sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı Edirne'de 1.05, İstanbul'da ise 1.22 değerini vermektedir. Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, Edirne'deki yapıda avlu revakları ile bütünlük gösterirken, İstanbul'daki yapının s.c.y. revak birimleri ile avlu revak birimlerinde kullanılan oran değerleri farklılık göstermektedir (Tablo 5).

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa göre oranı, Edirne'de 0.94, Amasya'da 0.86, İstanbul'da ise 0.96 değeri kullanılmıştır (Tablo 5, Çizim 237). Medrese tipolojisindeki yapıların hepsinde benzer oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir (Tablo 14).

Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinde sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında 0.89 değeri kullanılmıştır (Tablo 5, Çizim 245).

II. Bayezid külliyelerindeki yapılar içinde Edirne II. Bayezid Şifahanesi, İstanbul II. Bayezid İmareti ve İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde kubbe kullanılmamasından ötürü bu hususta bir veri elde edilememektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında tipolojik farklılığa rağmen belli bir oran değerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu duruma göre, Tokat Hâtuniye Camisi, Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid Medresesi, Edirne II. Bayezid Medresesi, İstanbul II. Bayezid Medresesi ve Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimleri 1/1 oranını vermektedir (Tablo 14,5).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında İstanbul II. Bayezid Camisinin s.c.y. revaklarında 4/3, avlu revakları 6/5 oranını vermekle birlikte diğer yapılar ile mukayese edildiğinde oran bakımından farklılık göstermektedir.

Bu verilere göre sütunun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliğin, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığa oranında, İstanbul'daki Cami yapısının s.c.y. ve avlu revak birimleri dışında ele alınan tüm yapılarda benzer oran değerlerinin uygulanması önem arz etmektedir. Külliye yapılarına göre bir sınıflama yapıldığında da bu durum Amasya ve Edirne'de inşa ettirilen II. Bayezid Külliyelerindeki yapılar arasında oran birliğinin sağlandığını göstermektedir.

II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliye yapılarının revak birimlerinde yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi düşey ölçünün, yatay ölçüye oranında 1/1 oranının yani geometrik olarak kare formunun farklı tipolojiye sahip yapılarda da sıkça uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranında uygulanan oran değerleri ve bu değerlerin kullanıldığı tüm yapılardaki oran ilişkisi aşağıda anlatılmaktadır.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının s.c.y. yan kanatlardaki revak birimlerinde sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine göre oranı Amasya'da 1.34, Edirne'de 1.32, Tokat'ta 1.34, İstanbul'da ise 1.34 değerini vermektedir (Tablo 6, Çizim 246). Cami yapılarında s.c.y. revak birimlerinin tamamında benzer oran değerlerinin uygulandığı görülmektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki cami yapılarının avlu revak birimlerinde sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine göre oranı Edirne'de 1.26, İstanbul'da ise 1.34 değerini vermektedir (Tablo 6, Çizim 246). Cami tipolojisindeki yapılarda revaklı avluya sahip Edirne ve İstanbul'daki yapıların oran değerleri farklılık göstermektedir. Edirne ve İstanbul'daki yapıların yukarıda da belirtildiği gibi s.c.y. revak birimlerinde kullanılan oran değerleri, İstanbul'daki yapıda avlu revakları ile bütünlük gösterirken, Edirne'deki yapının s.c.y. revak birimleri ile avlu revak birimlerinde kullanılan oran değerleri farklılık göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerindeki medrese yapılarının revak birimlerinde sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine göre oranı, Edirne'de 1.40, Amasya'da 1.38, İstanbul'da ise 1.15 değeri kullanılmıştır (Tablo 6, Çizim 247). Medrese yapılarında uygulanan oran değerleri Amasya ve Edirne'deki yapıda benzerlik göstermektedir. İstanbul'daki yapıda revak birimlerini taşıyan ayaklar yükseltilmiş bir platform üzerinde yer alırken, başlıksız bir şekilde gövdenin üzerine kemerler oturtulmuştur.

II. Bayezid külliyelerindeki imaret yapılarının revak birimlerinde sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranında Amasya'da 1.37, İstanbul'da ise 1.35 değeri kullanılmıştır (Tablo 6, Çizim 248). İmaret yapılarında uygulanan oran değerleri de yine benzerlik göstermektedir.

II. Bayezid külliyelerin revak birimlerinde sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranında, tipolojik olarak başka örneklerine rastlanılmayan Edirne II. Bayezid Şifahanesi revak birimlerinde 1.35 ve İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerinde 1.16 oran değeri uygulanmıştır (Tablo 6, Çizim 248). İstanbul II. Bayezid Sıbyan Mektebinin revak birimlerini taşıyan sütunlar kaidesiz olarak tasarlanmasından ötürü oran değeri diğer yapılardan farklılık göstermektedir.

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranında tipolojik farklılığa rağmen belli bir oran değerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu duruma göre, Tokat Hâtuniye Camisi, Amasya II. Bayezid Camisi, Edirne II. Bayezid Camisinin s.c.y., İstanbul II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid Medresesi, Edirne II. Bayezid Medresesi, İstanbul II. Bayezid İmareti, Amasya II. Bayezid İmareti ve Edirne II. Bayezid Şifahanesinin revak birimlerinde uygulanan 4/3 oranı ile benzerlik göstermektedir (Tablo 6).

Sultan II. Bayezid tarafından inşa ettirilen külliyelerde bulunan yapıların revak birimlerinde sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranında Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revaklarında 5/4 oranını vermekle birlikte diğer yapılar ile mukayese edildiğinde oran bakımından farklılık göstermektedir (Tablo 6).

İstanbul II. Bayezid Külliyesi'nde bulunan medresesinin taşıyıcı birimlerinde başlık, Sıbyan Mektebinin taşıyıcı birimlerinde ise kaide olmamasından ötürü, sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranında diğer yapılar ile mukayesesinde farklı oran değerleri göstermektedir. Fakat bu iki yapıda da elde edilen oran değerlerinin benzerlik göstermesi dikkat çekici bir ayrıntıdır.

Bu verilere göre sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, gövde yüksekliğine oranında, aynı formda tasarlanan taşıyıcılara bakıldığında yalnızca Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revak birimlerinde farklı bir oran değeri vermesi, diğer tüm yapıların tipolojik farklılığa rağmen benzer oran değerlerini vermesi önem arz etmektedir.

Çalışma kapsamında ele alınan, II. Bayezid tarafından inşa ettirilen yapıların revak birimlerinde küp formunun hangi hususlarda incelendiğine giriş bölümünde değinilmiştir.

İncelenen revak birimlerinin yalnızca İstanbul'daki Cami yapısının s.c.y. revak birimlerinde sütun ve kemer açıklığının oluşturduğu tabanlarda ve yükseklikte dikdörtgen prizma, sütun merkezindeki açıklığın oluşturduğu tabanda ise kare prizma görülmektedir. İstanbul'daki İmaret ile Edirne'deki Şifahane yapısının revak birimleri hariç, incelenen tüm revak birimlerinin tabanı kare prizmatik bir formdadır. Bu yapılar zaten form olarak da farklı tasarımda ele alınmıştır. Revak birimlerinde uygulanan kare prizmalarda sütunların yarıçapından açıklık ölçüsüne göre bakıldığında duvar yönündeki açıklıkta yapıdan ötürü yapılarda hafif sapma görülmüş, bu yüzden duvar yönünde de sütun yarıçapı ölçüsünde içeri girilmiştir.

II. Bayezid yapıları içinde, Amasya II. Bayezid İmareti, Edirne II. Bayezid Medresesi ve İstanbul II. Bayezid Medresesi; Edirne Üç Şerefeli ve başlıca Sinan yapıları için de ise Edirne Üç Şerefeli Cami s.c.y., Süleymaniye Cami avlu, Selimiye Cami s.c.y. revak birimlerinde revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yüksekliklerinin, sütun aralıkları ve sütun ile duvar arasındaki açıklıkların prizmatik olarak incelenmesinde alt ve üst tabanlar ile yan kenarların oluşturduğu kare düzlemler, küp formuna tekabül etmektedir (Çizim 249, 253). Amasya'daki İmaret yapısının revak birimlerinde nispeten bir küp formuna sahip olduğu kabul edilebilir. Zira sütun üst bitimine kadar olan yüksekliğin, sütun aralığında nispeten bir kare form teşkil etmesinden ötürü ufak oranda bir sapma görülmektedir.

II. Bâyezid yapıları içinde, Edirne II. Bayezid Medresesi, Amasya II. Bayezid İmareti ve Amasya II. Bayezid Medresesi; Sinan yapılarından ise Selimiye Cami s.c.y. revak birimlerinde, sütun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliklerin, sütunlar ve sütun ile duvar arasındaki kemer açıklıkların prizmatik olarak incelenmesinde alt ve üst tabanlar ile yan kenarların oluşturduğu kare düzlemler, küp formuna tekabül etmektedir (Çizim 250, 254). Edirne'deki Medrese yapısının revak birimlerinde nispeten bir küp formu özelliği göstermektedir.

Üç boyutlu formların incelenmesinde sütunların yarıçapından itibaren açıklığının taban ölçüsü olarak alındığında, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yükseklikte, İstanbul II. Bayezid Camisinin avlu revakları ile Edirne Üç Şerefeli Cami s.c.y. ve Süleymaniye Cami avlu revak birimlerinde küp formu görülmektedir (Çizim 251, 255). Ayrıca revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yükseklikte de 1.50 kat değerine yakın bir oran değerini vermesi ile birlikte üç boyutlu olarak da tabanın kat değerini vermesi açısından önem arz etmektedir.

Amasya II. Bayezid Medresesinin kubbeli revak biriminde, sütunların yarıçapından alınan açıklığına göre incelendiğinde, revak zemininden kemer kilit taşına kadar olan yükseklikte küp formuna ulaşıldığı görülmektedir (Çizim 251). Revak zemininden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte de sütunların yarıçapından alınan açıklığının taban ölçüsü olarak alındığında 1.50 kat değerini verdiği görülmektedir.

II. Bâyezid yapıları içinde Amasya II. Bayezid Camisi, Amasya II. Bayezid İmareti, Edirne II. Bayezid Cami s.c.y. ve avlu, Edirne II. Bayezid Medresesi ve İstanbul II. Bayezid Medresesi; Edirne Üç Şerefeli Cami s.c.y., Şehzade Cami s.c.y. ile avlu ve Selimiye Cami s.c.y. revak birimlerinde, sütun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte, sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklık ölçüsünün taban ölçüleri olarak alındığında bu hususta küp formlarının uygulandığı görülmektedir (Çizim 252, 256).

İncelenen revak birimlerinde, revak zemininden sütun üst bitimine kadar olan yükseklikte sütun aralığına ve sütunların yarıçaplarından itibaren alınan açıklığın taban ölçülerini oluşturduğu hususta yalnızca birkaç yapıda küp formu görülmektedir. İncelenen hususlarda en çok dikkat çeken durum Edirne II. Bayezid Medresesi ile Amasya II. Bayezid İmaretinin revak birimlerinin sütun aralığı ile kemer açıklığının oluşturduğu kare prizmanın, revak zemininden sütun üst bitimine ve sütun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar iki ayrı küp formundan meydana gelmesidir. Bunun yanı sıra sütunların yarıçapından itibaren alınan açıklığın tabanları oluşturduğu kare prizmanın, sütun üst bitiminden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte çoğunlukla bu hususta küp formunun oluşması da diğer dikkat çeken

hususdur. Bu sonuçtan hareketle Mimar Sinan tarafından inşa edilen yapılarda görülmekte olan, sütun üst bitimindeki küp formları ile sütun üst bitiminden itibaren kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikteki küp formlarına II. Bayezid tarafından inşa ettirilen yapılarda da rastlanılmaktadır.

7. SONUÇ

II. Bâyezid tarafından inşa ettirilen Tokat (Hâtuniye), Amasya, Edirne ve İstanbul'daki külliye yapılarının revak birimlerinde oran araştırılması yapılmıştır. Revak biriminin öğelerinde oran ilişkisi, tek boyut ile iki boyut üzerinde irdelenmiş ve buna ek olarak üç boyutlu geometrik formlar da saptanmıştır. Tez çalışmasının amacı, Osmanlı mimarisindeki revak birimlerinde oran normlarının mevcûdiyetini ortaya çıkarmaya yöneliktir. Çalışma, konuyla ilgili kaynak araştırmasının yanı sıra yapılarda detaylı bir şekilde alınan ölçümlere dayandırılarak yapılmıştır.

Çalışma konusunun kapsamında yer alan yapıların, revak birimlerinde kullanılan öğelerin yükseklikleri ile birbirleri arasındaki oran değerlerinin saptanması ve değerlendirilmesi sonucunda, II. Bâyezid külliye yapılarının revak birimlerinde boyut, yapı tipi ve tasarımın tamamen farklılık göstermesine karşılık revak birimleri benzer oran değerlerinin uygulanması bakımından üç gruba ayrılmaktadır: bu gruplar tablolarda ifade edilmiştir. Bu uygulamalarda yapıların tipolojik ve boyutsal olarak farklılık göstermesine özellikle dikkat çekilerek, tek boyut üzerindeki benzer oran değerleri, II. Bayezid dönemi sultanî külliye yapılarının revak birimlerinde oran normlarının mevcudiyetine kanıt olarak gösterilebilir. Öte yandan farklı mimarların uyguladığı benzer oran değerleri ile aynı mimar tarafından inşa edildiği düşünülen yapılarda da farklılık gösteren oran düzeni de mevcuttur. Böylelikle çalışmada ele alınan revak birimlerinde uygulanan oran değerlerinin belli normlara bağlı olduğu ve tek tip bir oran uygulamasının da bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Mukayese amacı ile ele alınan Edirne Üç Şerefeli Cami ve başlıca Sinan Camilerinin revaklarında mimari öğelerin zeminden alınan yüksekliklerin birbirleriyle olan oran ilişkisi, II. Bâyezid yapılarının revaklarında görülen üç farklı oran düzeni içinde yer buldukları ve oran değerleriyle benzerlik gösterdikleri saptanmıştır. II. Bâyezid devri öncesi ve sonrasında da benzer oran değerlerinin kullanılması, bu çalışmanın ortaya koyduğu Osmanlı mimarisindeki oran düzeninin mevcudiyetini ve mevcut oran düzeninin tek tip bir uygulamadan ibaret olmadığı tezini desteklemektedir.

Çalışmada ele alınan II. Bâyezid devrine ait revak birimlerinin öğeleri ile revak biriminin bütünündeki oran ilişkisi irdelendiğinde; sütun, kemer ve kubbe salt yüksekliklerinin, toplam revak yüksekliği içindeki oranları açık bir şekilde mevcut bir oran düzeninin varlığını kanıtlamaktadır. Bu oran uygulamaları aynı zamanda revak birimindeki öğelerin birbirleri ile zeminden alınan yüksekliklere göre kurulan oran ilişkisinde varılan tek tip bir oran düzeninden ibaret olmadığı sonucunu da desteklemektedir. II. Bâyezid devrine ait sütun, kemer ve kubbe öğesinin kullanıldığı revaklarda, revak biriminin toplam yüksekliği içinde sütun yüksekliğinin oranı, çoğunlukla 1/√5'e (0.45) tekabül etmesi, sütun öğesindeki mevcut oran ilkesinin değerini de ortaya koymaktadır. Buna karşılık Tokat Hâtuniye Camisinin revaklarında karşılaşılan ½ (0.50) yahut 1/√4 oranı (aynı değeri ifade etmektedir) ile Edirne II. Bâyezid Camisinin revaklarında uygulanan 1/√6 (0.41) oranı, II. Bâyezid yapıları arasında aykırı durmaktadır. Fakat Edirne Üç Şerefeli ve Sinan Camilerinin revaklarında da bu oran değerleri ile karşılaşılması, revak biriminde sütun öğesinin mevcut bir oran normuna bağlı olduğu ve tek tip bir oran ilkesinin de bulunmadığını göstermektedir.

II. Bâyezid devrine ait yapıların revaklarında salt kemer yüksekliğinin, zeminden kubbe kilit taşına kadar olan revak yüksekliği içindeki oranında ⅓ (0.33) ve ¼ (0.25) oranları uygulanmaktadır. Edirne Üç Şerefeli ve Sinan Camilerinin revaklarında da aynı şekilde bu iki oran değerleri dışında bir oran değerine rastlanılmamıştır. Böylelikle mevcut kapsamda incelenen revak birimleri içinde kemer yüksekliğinin, revak yüksekliğindeki oran değerleri, bir norm olarak uygulandığını kanıtlamaktadır.

II. Bâyezid devrine ait yapıların revaklarında salt kubbe yüksekliğinin, toplam revak yüksekliği içinde oranı ise 1/4 (0.25) ve 1/5 (0.20) değerlerindedir. Edirne Üç Şerefeli ve Sinan Camilerinin revaklarında da yalnızca Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revakları hariç incelenen yapıların geri kalanında, aynı oranlar kullanılmıştır. Çalışma kapsamında ele alınan yapılarda, sütun, kemer ve kubbenin salt yüksekliklerinin, revak yüksekliğine oranları, tek tip bir oran düzeninin olmadığına ve bir oran normunun varlığına kanıttır. Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revaklarının değerlendirilmesinde oran bakımından istisnâî durumların

bulunması ile dikkat çekmektedir ki bu durum gerisindeki yapı kütlesinin oranlarıyla ilişkilendirilerek yapılacak olan çalışmalar ile anlaşılacağı düşünülmektedir.

Çalışma boyunca incelenen, II. Bâyezid devri, öncesi ve sonrasına ait yapıların revaklarının oran ilişkisinde, tek boyut üzerinde mevcut bir oran düzeninin varlığı delilleri ile ortaya konmuş ve oran düzenleri içinde tek tip değil, farklı oran düzenlerinin mevcut olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni ise yine yukarıda anlatıldığı gibi sütun, kemer ve kubbenin salt yüksekliklerinin revak yüksekliği içinde norm halini alan oran uygulamasından kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Yine de belirtmek gerekir ki her iki oran yönteminde karşılaşılan oran değerleri, yaygın oran sistemleri içinde karşılık bulan değerler ile örtüşmektedir.

Çalışma boyunca ele alınan revak birimlerinde tek boyut üzerindeki oran düzeni matematiksel verilere göre mi? Yoksa revak öğelerinin boyut özelliklerine dayalı olarak mı belirlenmektedir? İlk sorunun cevabı teorik olarak incelenmesi gerektiği için (ki ideal oran sistemleri ile örtüşen oran değerleri mevcuttur) başka bir çalışma konusu olarak ele alınacaktır.

Revak birimlerinde, sütun, kemer, kubbeye geçiş öğesi ve kubbe elemanlarının birbirleri arasındaki boyut ilişkisi irdelendiğinde, sütun yüksekliğinin, kemer ve kubbenin salt yüksekliklerinin toplamına (Edirne II. Bâyezid Cami hariç) eşit olduğu görülmektedir. II. Bayezid külliye yapılarının revak birimlerinde sütun, kemer ve kubbenin oran ilişkisinde, tek bir istisnası olmakla birlikte mimari elemanların boyutlandırılmasının birbirleri arasındaki boyut ilişkisinden kaynaklı olarak bir oran ilkesine dayandırıldığı, hatta tezi bir adım ileri götürerek sütunun gövde boyutlarına dayalı olarak geliştiği düşünülmektedir. İncelenen II. Bâyezid devrine ait yapılarda ikinci soruya bir cevap olabileceği görülmüştür. Fakat mukayese gayesiyle ele alınan Edirne Üç Şerefeli ve başlıca Sinan Camilerinin revaklarında da bu oran ilişkisinin görüldüğü yapılar olmakla beraber, değişkenlik gösteren yapılar da bulunmaktadır. Bu hususun klasik ve erken devre ait daha fazla eserin incelenmesi ile birlikte çalışmanın bu konu hakkındaki tezin desteklenmesine ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bu sorunun cevabına yönelik bir başka araştırma yöntemi ise Şükrü Sönmezer'in doktora tezinde olduğu gibi öğelerin birbirleri ile oran ilişkisinde katsayı değerlerine bakılmasıdır. Sütun, kemer ve kubbe yüksekliklerinin boyut ilişkisinde, kemer ve kubbe yüksekliklerinin, sütun yüksekliğinin 1/2'sine tekabül ettiği yani 0.5, 1, 1.5 katları şeklinde görülen uygulama, çalışma kapsamında ele alınan II. Bâyezid devrine ait yapılar içinde yalnızca Tokat Hâtuniye Cami ve Amasya II. Bâyezid İmaretinin revaklarında görülmektedir. Öte yandan incelenen Edirne Üç Şerefeli ve başlıca Sinan Camilerinin revaklarında da yaygın olmadığı görülmektedir. Bu husus ile ilgili daha fazla eserin incelenmesi gerekliliği de ortaya çıkmaktadır.

II. Bâyezid yapılarının revak birimlerinde kullanılan sütunlarda, toplam yüksekliğin belirlenmesinde bir oran normunun mevcudiyeti görülmektedir. Tez kapsamında incelenen II. Bâyezid revaklarındaki sütunlarda, sütunların toplam yüksekliğinin, gövde yüksekliği tarafından belirlendiği düşünülmektedir. Zira gövde yüksekliğinin, sütun yüksekliğine oranında Edirne II. Bâyezid Cami avlu revakları hariç tüm yapılarda ¾ (0.75) oranında, başlık ve kaide yahut platformun toplam yüksekliği de ¼ (0.25) oranındadır. Bu sonuç ile birlikte sütun yüksekliğinin belirlenmesinde, gövde yüksekliğinin ilişkisi ve oranı II. Bâyezid devrine ait incelenen eserlerde belli bir oran normunun uygulandığını düşündürmektedir. Ayrıca Edirne II. Bayezid Camisinin avlu revaklarında görülen, gövde yüksekliğinin, sütun yüksekliğinin 4/5 oranına tekabül etmesi, incelenen II. Bâyezid yapıları arasında aykırı dursa da Edirne Üç Şerefeli ve Sinan Camileri arasında yalnızca Süleymaniye Camisinde 5/6 oranı görülmekte, diğer tüm sütunlar 4/5 oranında bir uygulamaya tâbi tutulmuştur. Öte yandan II. Bâyezid devrindeki mimarlar tarafından uygulanan oran ilkesinin, mevcut ve oluşmuş oran ilkelerini değiştirme çabası içinde mi oldular? Yoksa daha evvel de var olan fakat farklı sebeplerden ötürü başka bir oran ilkesinin uygulanmasından mı kaynaklanıyor? Bu başka bir araştırma konusu ve daha evvelki eserlerin incelenmesi ile cevap bulacak bir sorudur fakat şu açıkça görülmektedir ki; incelenen tüm eserler içinde bu hususta çoğunlukla uygulanmış olan iki oran değerinin (3/4 ve 4/5) varlığıdır. Bu sonuçtan hareketle yukarıda bahsi geçen mimari öğelerin birbirleriyle olan boyut ilişkisinin etkili olması hususu, elde

edilen sütun gövdesinin boyutlarına dayalı bir oran geliştirilmesi ile birlikte sütunun toplam yüksekliğinin belirlendiği ve diğer mimari öğelerin de bu oran ilişkisinden etkilendiği düşünülmektedir.

İncelenen yapıların revak birimlerinde, zeminden alınan düşey ölçülerin sütun aralığı ve kemer açıklığına oranlamasında ortaya çıkan geometrik formların uygulamasında üç farklı gruba ayrıldıkları sonucuna varılmıştır: bu gruplar tablolar ile ifade edilmiştir. Revak birimlerinin, yapı tipleri, tasarımları, boyut ve biçimleri farklılık göstermesine karşın oran değerleri açısından benzerlik göstermeleri, mevcut bir oran düzeninin varlığını ortaya koymaktadır. Ayrıca oran açısından bakıldığında, iki boyutlu oran düzenleri ile tek boyutlu oran düzenlerinin farklı oran değerlerinden meydana geldikleri görülmekte ve yapı açısından bakıldığında da tek boyutlu oran düzenleri içinde yer alan yapılar ile iki boyutlu oran düzeni içinde yer alan yapıların dahî farklılık gösterebildikleri görülmektedir. Bu durum oldukça karmaşık görünse de bir revak birimi üzerinde tek boyut üzerinde farklı iki boyut üzerinde farklı oran düzenleri ile tasarlandıkları ve tek tip bir oran düzeninin mevcut olmadığını da göstermektedir. Bu durum oran düzenlerine göre tasnif edilen yapıların bulunduğu tablolarda açıkça gösterilmiştir.

Revak birimlerinde, iki boyut üzerindeki oran düzenlerinin farklılaşması ise sütunun toplam yüksekliğinden kaynaklanmaktadır. Başka bir ifade ile zeminden kemer başlangıç seviyesine kadar olan yüksekliğin sütun aralığı ve kemer açıklığına oranlarında ortaya çıkan geometrik formların (yatay doğrultuda dikdörtgen, kare ve dikey doğrultudaki dikdörtgen) revak birimlerinin toplam yüksekliğinde ortaya çıkan geometrik formlar üzerinde belirleyici etkiye sahiptir.

II. Bâyezid devrine ait incelenen eserlerin yanı sıra karşılaştırılan Edirne Üç Şerefeli ve başlıca Sinan Camilerinin revak birimlerinde de iki boyut üzerindeki oran düzenlerinde (yine Süleymaniye Camisinin son cemaat yeri revak birimleri hariç), yapıların her biri mutlaka II. Bayezid yapılarında uygulanan geometrik formun oran değerleri ile benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla geometrik formlarda uygulanan oran değerleri, Edirne Üç Şerefeli Camisinin inşa sürecinden beri süregelen bir oran düzeninin varlığını kanıtlamaktadır. Çalışmanın savunduğu tezlerden biri olan iki

boyutlu ve tek boyutlu oran düzenlerinin ayrı ayrı ele alınması ve birkaç farklı oran düzeninin mevcudiyetini, mukayese gayesiyle incelenen yapılarda görülen oran değerleri de desteklemektedir.

Revak birimleri içinde iki boyutlu oran değerlerinin saptanmasında, geliştirilen bir diğer yöntem ise sütunların merkez noktasından alınan açıklığın yatay kenarı oluşturduğu geometrik formların incelenmesidir. Sütun aralığı ile kemer açıklığının alındığı oranlamadan farklı olarak sütun merkezinden alınan açıklıkta, yapılar üç grupta değil, oran değerleri bakımından iki gruba ayrılmaktadırlar: bu gruplar da tablolarda bulunmaktadır. Bunun sebebi ise: serbest düşey taşıyıcının; tasarım, çap ve malzemeye dayalı farklılıkların bertaraf edilmesi ile ortaya çıkmaktadır. Bu durum her ne kadar revak birimlerinin tasarım sürecindeki geometrik ilkelerin, sütun merkezine yahut kemer ayaklarının dış konturuna dayandığını ve sonrasında malzemeye diğer etkenlerin etkisinin karışması ile değişim gösterdiğini düşündürse de bu konu hakkında daha detaylı çalışmalar ile ancak sağlıklı bir yargıya ulaşmak mümkün olacaktır. Eldeki veriler yorumlandığında buradaki geometrik düzen yine belli bir oran değeri etrafında oluşmaktadır. Diğer bir deyişle aralıkların gövde yüzlerinden ya da gövde merkezinden alınması sonucunda elde edilen sonuçlar tesadüfi değil, sütun çaplarının veya kemer ayaklarının kalınlıklarının belirlenmesinde de bir oran kaygısının bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Öte yandan iki boyutlu oranlamada bir başka dikkat çeken ayrıntı ise sütun merkezinden alınan açıklığa göre zeminden kemer başlangıç seviyesine kadar kare bir form varsa, kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte dikey doğrultuda bir dikdörtgen formun uygulandığı görülmektedir. Eğer zeminden kemer başlangıç seviyesinde yatay doğrultuda bir dikdörtgen formu varsa bu defa kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte kare bir formun uygulandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Tez kapsamında incelenen II. Bayezid yapılarının revak birimlerindeki mekân anlayışı hacimsel olarak çoğunlukla kare prizma formundan meydana gelmektedir. Ancak birkaç yapıda dikdörtgen prizma görülmüştür. Bunun yanı sıra kare prizmatik

form içinde belli hususlarda küp formu uygulanmaktadır fakat küp formunun oluştuğu hususların yani (sütun yüksekliği, kemer başlangıcından kubbe kilit taşına olan yükseklik, sütun aralığı ve sütun merkezinden alınan açıklık) yükseklik, derinlik ve genişliklerin yapılar arasında benzer olmadıkları sonucuna varılmıştır. Çoğunlukla kemer başlangıç seviyesinden kubbe kilit taşına kadar olan yükseklikte ve sütun merkezinden alınan açıklığın oluşturduğu tabanlarda küp formu uygulandığı bulgusuna varılmıştır. Ayrıca revak birimlerinde genişlik ve derinlik ölçülerinin sütun aralığı ile kemer açıklığı oluşturduğu eşit kare tabanlar üstünde, revak zemininden sütun yüksekliğinde küp formu görüldüğü zaman kemer başlangıcından kubbe kilit taşına kadar olan yüksekliklerde de küp formu ile karşılaşılmıştır. Mevcut revak birimleri hacimsel olarak üst üste iki küp formundan oluşmaktadır. II. Bâyezid devri revaklarda görülen üç boyutlu geometrik formların mukayese amacıyla ele alınan Edirne Üç Şerefeli ve başlıca Sinan Camilerinin revaklarında da görüldüğü tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında ele alınan eserlere bakıldığında, dikkat çeken bir husus ise Edirne'de inşa edilen II. Bâyezid, Edirne Üç Şerefeli ve Selimiye Camilerinin oran düzeni tek, iki ve üç boyutta birbirlerine benzemektedir. Bu yapılar arasında yaklaşık yüz kırk senelik bir zaman dilimi içinde inşa edilmiş olduğu da göz önünde bulundurulduğunda mevcut oran düzeninin var olan bir ilke olarak uygulandığını desteklemekle birlikte bu konu hakkında başka yapıların incelemesi ile yerel etkinin boyutu da sonraki çalışmalarda araştırılmalıdır.

Çalışmanın sonunda, mimari elemanların tek boyut üzerindeki oran ilişkisi ve iki boyutlu geometrik formlarda, revak biriminin oluşumunu belirleyen temel unsurun sütun özellikleri olduğunu ortaya koymaktadır. Sütunun toplam yüksekliğinin belirlenmesinde, sütunun gövde boyutlarına dayalı bir oran ilkesinin uygulandığı tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak sütunun, diğer mimari elemanlar ile bir oran ilişkisi bulunduğu ortaya çıkarılmıştır. Yalnızca tek boyutlu oran ilişkisinde değil, iki boyut ve üç boyut üzerindeki geometrik formlarında da yine sütun özelliklerine bağlı bir tasarımın geliştiği sonucuna varılmıştır. Mimari öğelerin ve mimari öğelerin bir araya getirdiği mekân unsurunun, her safhada ayrı bir şekilde ele alındığı ve bir oran ilkesine bağlı inşa edildikleri, sütunun bu mekân unsurlarında

belirleyici bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışma boyunca elde edilen bulgular, Osmanlı mimarisinde revak unsurlarında tek, iki ve üç boyut üzerinde mevcut oran düzenlerinin varlığı, II. Bâyezid sultanî yapılar ve Edirne Üç Şerefeli ile başlıca Sinan Camilerinin revaklarında tespit edilen oran değerleriyle de desteklenerek kanıtlanmıştır. Bu çalışma ayrıca yapıların, tasarım, biçim, boyut özellikleri ve fonksiyonlarına göre benzer ya da farklılık göstermesine karşılık tasarımları oran ilkelerine dayandığını ortaya çıkarmıştır.

Çalışma boyunca incelenen revak birimlerinde tek boyut üzerindeki oran değerlerinin ortaya konması amacı ile sütun toplam yüksekliği, kemer kilit taşı, kubbe eteği ve kubbe kilit taşının zeminden itibaren yükseklikleri arasında bir oran ilişkisi kurulmuştur. Öte yandan kullanılan mimari elemanların (sütun, kemer ve kubbe) salt yüksekliklerinin, toplam revak yüksekliği ile birbirleri arasında da bir oran ilişkisi kurulmuştur. Tek boyut üzerindeki oran ilişkisinde bir diğer unsur da sütunun toplam yüksekliği ile sütunu meydana getiren kaide, gövde ve başlığın salt yükseklikleri arasında da bir oran ilişkisi kurulmuştur. İki boyut üzerinde oran araştırmasında da revak biriminde kullanılan mimari elemanların revak zemininden ve salt yüksekliklerin sütun açıklığı, kemer açıklığı ve sütun yarıçapından alınan genişlik ölçüleri ile bir oran ilişkisi kurulmuş ve geometrik olarak incelemesi de yapılmıştır. Revak birimlerinde son olarak üç boyutlu formlar incelenmiş ve hangi hususlarda küp formunun görüldüğü de ortaya konulmuştur.

Doğan Kuban'ın da ifade ettiği gibi; "*Her yapının kendine özgü nitelikleri içinde özel bir ölçü düzeni bulunduğu kabul edilse bile, bunların uyduğu genel kuralları saptamak güçtür. Çünkü soyut bir kavram olan oran, yapının üzerimizde bıraktığı diğer etkiler ile karışır. Genellikle oransal öneriler, doğal yaşam ortamının koşullarına göre değil, ideal iki boyutlu bir ortamda düşünülmüşlerdir. Bu nedenle de, hangi düzeyde bunların geçerli olduğunu saptamak güçtür*"[81], görüşüne karşılık bu çalışma oran önerilerinin kendine özgü niteliklerinin belirlediği estetik değerlere göre uyumunun mevcudiyetini, ayrıca yalnızca belli bir dönemde değil, önceki dönemlerde de varlığını saptamaya yönelik gerçekleştirilmiştir.

[81] Doğan KUBAN, **Mimarlık Kavramları**, 52.

Bu konuda nihai bir çalışma olmamalıdır, makale ve diğer çalışmalar ile Osmanlı mimarisinin genelini temsil edecek, hatta önceki dönemleri de ele alarak Türk İslam Mimarisi çerçevesi içinde bir oran düzeninden ne derece söz edilebileceği hususunu ortaya koymak için daha çok sayıda bilimsel çalışmaya ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Klasik dönem Osmanlı Mimarisinde ve Sinan yapılarında devam edecek olan oran anlayışının ilkeleşmesi, erken Osmanlı dönemi ve önceki Beylikler devrinin mimari birikimindeki arayışları referans aldığını söylemek mümkündür. Çalışmanın ana konusu olan II. Bâyezid devri Sultanî külliye yapılarının revaklarında görülen oran anlayışında, evvelinde gelişen oran anlayışına karşı olarak yeni bir oran düzenini tatbik etmeleri ve ahirinde gelişen Sinan yapılarında ise tüm bu birikimlerin kullanıldığını ve yapının bütünü ile uyumuna uygun olarak geliştirildiğini düşündürmektedir.

8. TABLOLAR

Tablo 1: II. Bâyezid Yapıları Revak Birimlerindeki Mimari Elemanların Yükseklik ve Açıklık Ölçüleri

YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	TOKAT	AMASYA	EDİRNE		İSTANBUL		AMASYA	EDİRNE	İSTANBUL	AMASYA	İSTANBUL	EDİRNE	İSTANBUL
YAPI ADI	HATUNİYE CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD ŞİFAHANESİ	II. BÂYEZİD SIBYAN MEK.
REVAK TÜRÜ	SCY	SCY	SCY	AVLU	SCY	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU	CEPHE	AVLU	CEPHE	CEPHE
REVAK ZEMİN KOTUNDAN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLER													
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	5.44 M	5.64 M	5.02 M	5.01 M	5.82 M	5.84 M	3.18 M	3.71 M	2.81 M	3.46 M	3.71 M	3.94 M	3.66 M
KEMER KİLİT TAŞIN YÜKSEKLİĞİ	7.98 M	8.99 M	8.92 M	8.84 M	8.31 M	8.47 M	4.84 M	5.83 M	4.34 M	5.21 M	5.39 M	5.23 M	-
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ	8.75 M	9.92 M	9.83 M	9.81 M	9.19 M	9.16 M	5.82 M	6.42 M	5.17 M	5.60 M	-	-	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	11.07 M	12.57 M	12.31 M	12.42 M	12.52 M	12.57 M	7.22 M	7.88 M	6.38 M	7.47 M	-	5.65 M*	-
YATAY ÖLÇÜLER													
SÜTUN ARALIĞI	4.30 M	6.67 M	6.55 M	6.50 M	4.43 M	4.90 M	4.03 M	4.03 M	2.75 M	3.93 M	3.39 M	2.98 M	3.07 M
SÜTUN İLE DUVAR ARASINDAKİ ARALIK	4.28 M	6.21 M	6.55 M	6.46 M	4.81 M	4.87 M	3.80 M	3.85 M	2.97 M	3.76 M	2.52 M	2.77 M	3.91 M
KEMER AÇIKLIĞI	4.13 M	6.47 M	6.08 M	6.04 M	4.01 M	4.44 M	3.89 M	3.71 M	2.75 M	3.63 M	3.19 M	2.65 M	-
SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN ALINAN AÇIKLIK	5.05 M	7.58 M	7.09 M	7.07 M	5.11 M	5.51 M	4.68 M	4.45 M	3.71 M	4.53 M	3.77 M	3.41 M	3.52 M
SÜTUN MERKEZİ İLE DUVAR ARASINDAKİ ARALIK	5.03 M	7.12 M	7.09 M	7.03 M	5.15 M	5.48 M	4.45 M	4.27 M	3.93 M	4.36 M	2.71 M	2.99 M	4.17 M
SÜTUN ÇAPI	0.75 M	0.91 M	0.54 M	0.57 M	0.68 M	0.61 M	0.65 M	0.42 M	0.96 M	0.60 M	0.38 M	0.43 M	0.45 M
MİMARİ ELEMANLARIN YÜKSEKLİKLERİ													
KUBBE YÜKSEKLİĞİ	2.32 M	2.65 M	2.48 M	2.61 M	3.33 M	3.41 M	1.40 M	1.46 M	1.21 M	1.87 M	-	-	-
KEMER YÜKSEKLİĞİ	2.54 M	3.35 M	3.90 M	3.83 M	2.49 M	2.63 M	1.66 M	2.20 M	1.53 M	1.75 M	1.68 M	1.29 M	-
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA KADAR OLAN YÜKSEKLİK	3.09 M	3.58 M	3.39 M	3.58 M	4.21 M	4.10 M	2.38 M	1.97 M	2.04 M	2.26 M	-	-	-
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK	5.63 M	6.93 M	7.29 M	7.41 M	6.70 M	6.73 M	4.04 M	4.17 M	3.57 M	4.01 M	-	-	-
SALT KUBBE VE SALT KEMER YÜKSEKLİKLERİNİN TOPLAMI	4.86 M	6.00 M	6.38 M	6.44 M	5.82 M	6.04 M	3.06 M	3.66 M	2.74 M	3.62 M	-	-	-

***: Tonoz Örtü Birimi Kullanılmıştır**

Tablo 2: II. Bâyezid Yapılarında Revak Sütunlarının Ölçüleri

YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	TOKAT	İSTANBUL		AMASYA	EDİRNE	
YAPI ADI	HATUNİYE CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ	
REVAK TÜRÜ	SCY	SCY	AVLU	SCY	SCY	AVLU
KAİDE YÜKSEKLİĞİ	0.66 M	0.36 M	0.36 M	0.52 M	0.36 M	0.22 M
GÖVDE YÜKSEKLİĞİ	4.05 M	4.35 M	4.35 M	4.22 M	3.81 M	3.97 M
BAŞLIK YÜKSEKLİĞİ	0.73 M	1.11 M	1.14 M	0.90 M	0.85 M	0.84M
BİLEZİK YÜKSEKLİĞİ	0.13 M	0.27 M	0.26 M	0.25 M	0.21 M	0.20 M
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	5.44 M	5.82 M	5.84 M	5.64 M	5.02 M	5.01 M
SÜTUN ÇEVRESİ	2.36 M	2.12 M	1.91 M	2.85 M	1.71 M	1.80 M

YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	AMASYA	EDİRNE	İSTANBUL	AMASYA	İSTANBUL	EDİRNE	İSTANBUL
YAPI ADI	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD ŞİFAHANESİ	II. BÂYEZİD SIBYAN MEK.
REVAK TÜRÜ	AVLU	AVLU	AVLU	CEPHE	AVLU	CEPHE	CEPHE
KAİDE YÜKSEKLİĞİ	0.30 M	0.35 M	0.36 M	0.40 M	0.58 M	0.34 M	-
GÖVDE YÜKSEKLİĞİ	2.34 M	2.65 M	2.45 M	2.53 M	2.74 M	2.92 M	3.15 M
BAŞLIK YÜKSEKLİĞİ	0.54 M	0.71 M	-	0.58 M	0.39 M	0.68 M	0.51 M
BİLEZİK YÜKSEKLİĞİ	-	-	-	-	0.09 M	-	0.09 M
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	3.18 M	3.71 M	2.81 M	3.46 M	3.71 M	3.94 M	3.66 M
SÜTUN ÇEVRESİ	-	1.31 M	-	1.89 M	1.20 M	1.35 M	1.40 M

Tablo 3: II. Bâyezid Dönemi Yapıları Revak Birimlerinde Düşey Ölçü Oranları

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN ORANLARI												
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	TOKAT	İSTANBUL		AMASYA	EDİRNE		AMASYA	EDİRNE	İSTANBUL	AMASYA	İSTANBUL	EDİRNE
YAPI ADI	HATUNİYE CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD ŞİFAHANESİ
REVAK TÜRÜ	SCY	SCY	AVLU	SCY	SCY	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU	CEPHE	AVLU	CEPHE
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,47	1,43	1,45	1,59	1,78	1,76	1,52	1,59	1,54	1,51	1,45	1,29
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,61	1,58	1,57	1,76	1,96	1,96	1,83	1,73	1,84	1,618	-	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	2,03	2,15	2,15	2,23	2,45	2,48	2,27	2,12	2,27	2,16	-	1,29*
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,09	1,1	1,08	1,1	1,1	1,11	1,2	1,08	1,19	1,08	-	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,39	1,51	1,48	1,4	1,38	1,4	1,49	1,33	1,47	1,43	-	0,99*
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ	1,26	1,36	1,37	1,27	1,25	1,27	1,24	1,23	1,23	1,33	-	-
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN ORANLARI												
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER YÜKSEKLİĞİ	0,91	1,34	1,3	0,79	0,64	0,68	0,84	0,66	0,79	1,07	-	-
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,46	0,43	0,45	0,59	0,78	0,76	0,52	0,59	0,54	0,51	0,45	0,33
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,43	0,57	0,58	0,47	0,49	0,52	0,44	0,39	0,43	0,54	-	-
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER YÜKSEKLİĞİ	1,21	1,69	1,56	1,07	0,87	0,93	1,43	0,9	1,33	1,29	-	-
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,57	0,72	0,7	0,63	0,68	0,71	0,75	0,53	0,73	0,65	-	-
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,03	1,15	1,15	1,23	1,45	1,48	1,27	1,12	1,27	1,16	-	0,32*
SALT KEMER VE SALT KUBBENİN TOPLAM YÜKSEKLİKLERİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,89	1	1,03	1,06	1,27	1,28	0,96	0,99	0,98	1,05	-	-

***: Tonoz Örtü Birimi kullanılmıştır**

Tablo 4: II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Revaklarında Düşey ve Yatay Ölçü Oranları

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI													
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	TOKAT	İSTANBUL		AMASYA	EDİRNE		AMASYA	EDİRNE	İSTANBUL	AMASYA	İSTANBUL	EDİRNE	İSTANBUL
YAPI ADI	HATUNİYE CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD ŞİFAHANESİ	II. BÂYEZİD SIBYAN MEK.
REVAK TÜRÜ	SCY	SCY	AVLU	SCY	SCY	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,26	1,31	1,19	0,85	0,77	0,77	0,79	0,92	1,02	0,88	1,09	1,32	1,19
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,86	1,88	1,73	1,35	1,36	1,36	1,2	1,47	1,58	1,32	1,59	1,76	-
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	2,03	2,07	1,87	1,49	1,5	1,51	1,44	1,59	1,88	1,42	-	-	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	2,57	2,83	2,57	1,88	1,88	1,91	1,79	1,96	2,32	1,9	-	1,90*	-
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,93	2,07	1,91	1,39	1,47	1,46	1,24	1,59	1,58	1,44	1,69	1,97	-
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	2,11	2,29	2,06	1,53	1,616	1,62	1,5	1,73	1,88	1,54	-	-	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	2,68	3,12	2,83	1,94	2,02	2,06	1,86	2,12	2,32	2,06	-	2,13*	-
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI													
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKI	0,56	0,83	0,77	0,41	0,41	0,43	0,36	0,39	0,44	0,52	-	-	-
KEMER YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIK	0,615	0,62	0,59	0,52	0,64	0,63	0,43	0,59	0,56	0,48	0,53	0,49	-
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	0,75	1,05	0,92	0,55	0,56	0,59	0,611	0,53	0,74	0,62	-	-	-
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	1,36	1,67	1,52	1,07	1,2	1,23	1,04	1,12	1,29	1,1	-	0,48*	-

***: Tonoz Örtü Birimi kullanılmıştır**

Tablo 5: II. Bâyezid Yapılarının Revaklarında Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Yatay Açıklık Ölçüsüne Oranları

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN SÜTUN AÇIKLIĞINA ORANLARI													
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	TOKAT	İSTANBUL		AMASYA	EDİRNE		AMASYA	EDİRNE	İSTANBUL	AMASYA	İSTANBUL	EDİRNE	İSTANBUL
YAPI ADI	HATUNİYE CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD ŞİFAHANESİ	II. BÂYEZİD SIBYAN MEK.
REVAK TÜRÜ	SCY	SCY	AVLU	SCY	SCY	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,08	1,14	1,06	0,74	0,71	0,71	0,83	0,76	0,68	0,76	0,98	1,16	1,04
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,58	1,63	1,54	1,19	1,26	1,25	1,32	1,17	1,03	1,15	1,43	1,53	-
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,73	1,8	1,66	1,31	1,39	1,39	1,44	1,39	1,24	1,24	-	-	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	2,19	2,45	2,28	1,66	1,74	1,76	1,77	1,72	1,54	1,61	-	1,66*	-
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİKLERİN SÜTUN AÇIKLIKLIĞINA ORANLARI													
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,46	0,65	0,618	0,35	0,35	0,37	0,33	0,33	0,3	0,41	-	-	-
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,5	0,49	0,48	0,44	0,55	0,54	0,49	0,41	0,35	0,39	0,45	0,38	-
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,611	0,82	0,74-	0,47	0,48	0,51	0,44	0,55	0,51	0,5	-	-	-
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,11	1,31	1,22	0,91	1,03	1,05	0,94	0,96	0,86	0,89	-	0,37*	-

***: Tonoz Örtü Birimi Kullanılmıştır**

Tablo 6: II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Revak Sütunlarının Oranları

REVAK SÜTUNLARINDA BAŞLIK, GÖVDE VE KAİDE ORANLARI						
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	TOKAT	AMASYA	EDİRNE		İSTANBUL	
YAPI ADI	HATUNİYE CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD CAMİ	
REVAK TÜRÜ	SCY	SCY	SCY	AVLU	SCY	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / KAİDE YÜKSEKLİĞİ	8,24	10,85	13,94	22,77	16,17	16,22
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / GÖVDE YÜKSEKLİĞİ	1,34	1,34	1,32	1,26	1,34	1,34
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / BAŞLIK YÜKSEKLİĞİ	7,45	6,27	5,91	5,96	5,24	5,12
GÖVDE YÜKSEKLİĞİ / KAİDE YÜKSEKLİĞİ	6,14	8,12	10,58	18,04	12,08	12,08
GÖVDE YÜKSEKLİĞİ / BAŞLIK YÜKSEKLİĞİ	5,55	4,69	4,48	4,73	3,92	3,82
BAŞLIK YÜKSEKLİĞİ / KAİDE YÜKSEKLİĞİ	1,11	1,73	2,36	3,81	3,08	3,12

REVAK SÜTUNLARINDA BAŞLIK, GÖVDE VE KAİDE ORANLARI							
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	AMASYA	EDİRNE	İSTANBUL	AMASYA	İSTANBUL	EDİRNE	İSTANBUL
YAPI ADI	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD ŞİFAHANESİ	II. BÂYEZİD SIBYAN MEK.
REVAK TÜRÜ	AVLU	AVLU	AVLU	CEPHE	AVLU	CEPHE	CEPHE
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / KAİDE YÜKSEKLİĞİ	9,35	10,6	7,8	9,89	6,4	11,59	-
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / GÖVDE YÜKSEKLİĞİ	1,38	1,4	1,15	1,37	1,35	1,35	1,16
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / BAŞLIK YÜKSEKLİĞİ	5,89	5,23	-	5,97	9,51	5,79	7,18
GÖVDE YÜKSEKLİĞİ / KAİDE YÜKSEKLİĞİ	6,76	7,57	6,81	7,23	4,74	8,59	-
GÖVDE YÜKSEKLİĞİ / BAŞLIK YÜKSEKLİĞİ	4,26	3,73	-	4,36	7,03	4,29	6,17
BAŞLIK YÜKSEKLİĞİ / KAİDE YÜKSEKLİĞİ	1,59	2,03	-	1,66	0,67	2	-

Tablo 7: II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN ORANLARI					
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	TOKAT	AMASYA	İSTANBUL		İSTANBUL
YAPI ADI	HATUNİYE CAMİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD İMARETİ
REVAK TÜRÜ	SCY	CEPHE	SCY	AVLU	AVLU
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,47	1,51	1,43	1,45	1,45
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,61	1,618	1,58	1,57	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	2,03	2,16	2,15	2,15	-
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,09	1,08	1,1	1,08	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,39	1,43	1,51	1,48	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ	1,26	1,33	1,36	1,37	-
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN ORANLARI					
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER YÜKSEKLİĞİ	0,91	1,07	1,34	1,3	-
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,46	0,51	0,43	0,45	0,45
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,43	0,54	0,57	0,58	-
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER YÜKSEKLİĞİ	1,21	1,29	1,69	1,56	-
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,57	0,65	0,72	0,7	-
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,03	1,16	1,15	1,15	-
SALT KEMER VE SALT KUBBENİN TOPLAM YÜKSEKLİKLERİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,89	1,05	1	1,03	-

Tablo 8: II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN ORANLARI		
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	AMASYA	EDİRNE
YAPI ADI	II. BÂYEZİD CAMİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ
REVAK TÜRÜ	SCY	AVLU
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,59	1,59
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,76	1,73
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	2,23	2,12
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,1	1,08
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,4	1,33
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ	1,27	1,23
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN ORANLARI		
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER YÜKSEKLİĞİ	0,79	0,66
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,59	0,59
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,47	0,39
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER YÜKSEKLİĞİ	1,07	0,9
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,63	0,53
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,23	1,12
SALT KEMER VE SALT KUBBENİN TOPLAM YÜKSEKLİKLERİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,06	0,99

Tablo 9: II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN ORANLARI		
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	İSTANBUL	AMASYA
YAPI ADI	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ
REVAK TÜRÜ	AVLU	AVLU
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,54	1,52
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,84	1,83
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	2,27	2,27
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,19	1,2
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,47	1,49
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ	1,23	1,24
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN ORANLARI		
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER YÜKSEKLİĞİ	0,79	0,84
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,54	0,52
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,43	0,44
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER YÜKSEKLİĞİ	1,33	1,43
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,73	0,75
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,27	1,27
SALT KEMER VE SALT KUBBENİN TOPLAM YÜKSEKLİKLERİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,98	0,96

Tablo 10: II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI				
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	TOKAT	İSTANBUL		EDİRNE
YAPI ADI	HATUNİYE CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD ŞİFAHANESİ
REVAK TÜRÜ	SCY	SCY	AVLU	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,26	1,31	1,19	1,32
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,86	1,88	1,73	1,76
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	2,03	2,07	1,87	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	2,57	2,83	2,57	1,90*
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,93	2,07	1,91	1,97
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	2,11	2,29	2,06	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	2,68	3,12	2,83	2,13*
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI				
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	0,56	0,83	0,77	-
KEMER YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	0,615	0,62	0,59	0,49
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	0,75	1,05	0,92	-
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	1,36	1,67	1,52	0,48*

***: Tonoz Örtü Birimi Kullanılmıştır**

Tablo 11: II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI					
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	AMASYA	AMASYA	AMASYA	EDİRNE	
YAPI ADI	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ	
REVAK TÜRÜ	AVLU	AVLU	SCY	SCY	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	0,79	0,88	0,85	0,77	0,77
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,2	1,32	1,35	1,36	1,36
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,44	1,42	1,49	1,5	1,51
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,79	1,9	1,88	1,88	1,91
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,24	1,44	1,39	1,47	1,46
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,5	1,54	1,53	1,616	1,62
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,86	2,06	1,94	2,02	2,06
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI					
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	0,36	0,52	0,41	0,41	0,43
KEMER YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	0,43	0,48	0,52	0,64	0,63
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	0,611	0,62	0,55	0,56	0,59
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	1,04	1,1	1,07	1,2	1,23

Tablo 12: II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI			
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	EDİRNE	İSTANBUL	İSTANBUL
YAPI ADI	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ
REVAK TÜRÜ	AVLU	AVLU	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	0,92	1,02	1,09
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,47	1,58	1,59
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,59	1,88	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,96	2,32	-
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,59	1,58	1,69
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,73	1,88	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	2,12	2,32	-
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI			
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	0,39	0,44	-
KEMER YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	0,59	0,56	0,53
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	0,53	0,74	-
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	1,12	1,29	-

Tablo 13: II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN SÜTUN AÇIKLIĞINA ORANLARI						
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	TOKAT	İSTANBUL		EDİRNE	İSTANBUL	İSTANBUL
YAPI ADI	HATUNİYE CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD ŞİFAHANESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD SIBYAN MEK.
REVAK TÜRÜ	SCY	SCY	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,08	1,14	1,06	1,16	0,98	1,04
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,58	1,63	1,54	1,53	1,43	-
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,73	1,8	1,66	-	-	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	2,19	2,45	2,28	1,66*	-	-
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİKLERİN SÜTUN AÇIKLIKLIĞINA ORANLARI						
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,46	0,65	0,618	-	-	-
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,5	0,49	0,48	0,38	0,45	-
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,611	0,82	0,74-	-	-	-
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,11	1,31	1,22	0,37*	-	-

***: Tonoz Örtü Birimi Kullanılmıştır**

Tablo 14: II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Oran Açısından Benzerlik Gösteren Revaklar

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN SÜTUN AÇIKLIĞINA ORANLARI							
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	AMASYA	AMASYA	AMASYA	İSTANBUL	EDİRNE		EDİRNE
YAPI ADI	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD CAMİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD MEDRESESİ
REVAK TÜRÜ	AVLU	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,83	0,76	0,74	0,68	0,71	0,71	0,76
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,32	1,15	1,19	1,03	1,26	1,25	1,17
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,44	1,24	1,31	1,24	1,39	1,39	1,39
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,77	1,61	1,66	1,54	1,74	1,76	1,72
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİKLERİN SÜTUN AÇIKLIKLIĞINA ORANLARI							
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,33	0,41	0,35	0,3	0,35	0,37	0,33
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,49	0,39	0,44	0,35	0,55	0,54	0,41
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,44	0,5	0,47	0,51	0,48	0,51	0,55
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,94	0,89	0,91	0,86	1,03	1,05	0,96

Tablo 15: II. Bâyezid Dönemi Yapılarında Sütun, Kemer ve Kubbe Ölçülerinde Oran İlişkisi

YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	TOKAT	AMASYA	EDİRNE		İSTANBUL	
YAPI ADI	HATUNİYE CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD CAMİ	
REVAK TÜRÜ	SCY	SCY	SCY	AVLU	SCY	AVLU
ÖLÇÜLER						
KUBBE YÜKSEKLİĞİ	2,32 M	2,65 M	2,48 M	2,61 M	3,33 M	3,41 M
KEMER YÜKSEKLİĞİ	2,54 M	3,35 M	3,90 M	3,83 M	2,49 M	2,63 M
SALT KUBBE VE SALT KEMER YÜKSEKLİKLERİNİN TOPLAMI	4,86 M	6,00 M	6,38 M	6,44 M	5,82 M	6,04 M
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	5,44 M	5,64 M	5,02 M	5,01 M	5,82 M	5,84 M
ORANLAR						
SALT KEMER VE SALT KUBBENİN TOPLAM YÜKSEKLİKLERİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,89	1,06	1,27	1,28	1	1,03

YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	AMASYA	EDİRNE	İSTANBUL	AMASYA	İSTANBUL	EDİRNE	İSTANBUL
YAPI ADI	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD ŞİFAHANESİ	II. BÂYEZİD SIBYAN MEK.
REVAK TÜRÜ	AVLU	AVLU	AVLU	CEPHE	AVLU	CEPHE	CEPHE
ÖLÇÜLER							
KUBBE YÜKSEKLİĞİ	1,40 M	1,46 M	1,21 M	1,87 M	-	-	-
KEMER YÜKSEKLİĞİ	1,66 M	2,20 M	1,53 M	1,75 M	1,68 M	1,29 M	-
SALT KUBBE VE SALT KEMER YÜKSEKLİKLERİNİN TOPLAMI	3,06 M	3,66 M	2,74 M	3,62 M	-	-	-
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	3,18 M	3,71 M	2,81 M	3,46 M	3,71 M	3,94 M	3,66 M
ORANLAR							
SALT KEMER VE SALT KUBBENİN TOPLAM YÜKSEKLİKLERİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,96	0,99	0,98	1,05	-	-	-

Tablo 16: II. Bâyezid Yapıları Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbenin Oranları

YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	TOKAT	İSTANBUL		AMASYA	EDİRNE	
YAPI ADI	HATUNİYE CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ	
REVAK TÜRÜ	SCY	SCY	AVLU	SCY	SCY	AVLU
SALT SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / TOPLAM REVAK YÜKSEKLİĞİ	0,49	0,46	0,46	0,45	0,41	0,4
SALT KEMER YÜKSEKLİĞİ / TOPLAM REVAK YÜKSEKLİĞİ	0,26	0,23	0,23	0,3	0,34	0,33
SALT KUBBE YÜKSEKLİĞİ / TOPLAM REVAK YÜKSEKLİĞİ	0,21	0,27	0,27	0,21	0,2	0,21

YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	AMASYA	EDİRNE	İSTANBUL	AMASYA	İSTANBUL	EDİRNE
YAPI ADI	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD ŞİFAHANESİ
REVAK TÜRÜ	AVLU	AVLU	AVLU	CEPHE	AVLU	CEPHE
SALT SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / TOPLAM REVAK YÜKSEKLİĞİ	0,44	0,47	0,44	0,46	0,66*	0,74*
SALT KEMER YÜKSEKLİĞİ / TOPLAM REVAK YÜKSEKLİĞİ	0,28	0,31	0,32	0,27	0,34	0,26
SALT KUBBE YÜKSEKLİĞİ / TOPLAM REVAK YÜKSEKLİĞİ	0,19	0,19	0,19	0,25	-	-

Tablo 17: Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri Revaklarında Mimari Elemanların Yükseklik ve Açıklık Ölçüleri

YAPININI BULUNDUĞU ŞEHİR	EDİRNE		İSTANBUL		İSTANBUL		EDİRNE	
YAPI ADI	ÜÇ ŞEREFELİ CAMİ		ŞEHZADE MEHMED CAMİ		SÜLEYMANİYE CAMİ		SELİMİYE CAMİ	
REVAK TÜRÜ	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	7.80 M	5.14 M	5.57 M	5.57 M	8.28 M	5.72 M	8.27 M	4.62 M
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	12.16 M	7.97 M	9.54 M	9.54 M	11.90 M	9.37 M	13.09 M	8.56 M
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ	13.16 M	9.85 M	10.42 M	10.42 M	13.49 M	10.95 M	13.58 M	10.34 M
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	16.69 M	12.56 M	13.76 M	13.76 M	15.90 M	13.58 M	17.77 M	13.00 M
YATAY ÖLÇÜLER								
SÜTUN ARALIĞI	7.41 M	5.72 M	7.30 M	6.90 M	5.41 M	5.65 M	9.35 M	6.73 M
SÜTUN İLE DUVAR ARASINDAKİ ARALIK	8.14 M	7.03 M	7.45 M	7.86 M	6.42 M	6.13 M	9.08 M	8.27 M
KEMER AÇIKLIĞI	7.07 M	5.29 M	6.84 M	6.62 M	5.18 M	5.31 M	8.81 M	6.38 M
SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN ALINAN AÇIKLIK	8.75 M	6.32 M	7.97 M	7.54 M	6.24 M	6.30 M	10.17 M	7.26 M
SÜTUN MERKEZİ İLE DUVAR ARASINDAKİ AÇIKLIK	8.81 M	7.33 M	7.79 M	7.54 M	6.84 M	6.46 M	9.49 M	8.54 M
SÜTUN ÇAPI	1.34 M	0.60 M	0.67 M	0.64 M	0.83 M	0.65 M	0.82 M	0.53 M
MİMARİ ELEMANLARIN YÜKSEKLİKLERİ								
KUBBE YÜKSEKLİĞİ	3.53 M	2.71 M	3.34 M	3.34 M	2.41 M	2.63 M	4.19 M	2.66 M
KEMER YÜKSEKLİĞİ	4.36 M	2.83 M	3.97 M	3.97 M	3.62 M	3.65 M	4.82 M	3.94 M
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA KADAR OLAN YÜKSEKLİK	4.53 M	4.59 M	4.22 M	4.22 M	4.00 M	4.21 M	4.68 M	4.44 M
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK	8.89 M	7.42 M	8.19 M	8.19 M	7.62 M	7.86 M	9.50 M	8.38 M
SALT KUBBE VE SALT KEMER YÜKSEKLİKLERİNİN TOPLAMI	7.89 M	5.54 M	7.31 M	7.31 M	6.03 M	6.28 M	9.01 M	6.60 M

Tablo 18: Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camilerinde Revak Sütunlarının Ölçüleri

YAPININI BULUNDUĞU ŞEHİR	EDİRNE		İSTANBUL		İSTANBUL	
YAPI ADI	ÜÇ ŞEREFELİ CAMİ		ŞEHZADE MEHMED CAMİ		SÜLEYMANİYE CAMİ	
REVAK TÜRÜ	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU
KAİDE YÜKSEKLİĞİ	0.36 M	0.27 M	0.24 M	0.24 M	0.28 M	0.30 M
GÖVDE YÜKSEKLİĞİ	6.28 M	4.15 M	4.45 M	4.45 M	6.96 M	4.55 M
BAŞLIK YÜKSEKLİĞİ	1.16 M	0.72 M	0.88 M	0.88 M	1.04 M	0.87M
BİLEZİK YÜKSEKLİĞİ	-	0.08 M	0.13 M	0.13 M	0.17 M	0.15 M
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	7.80 M	5.14 M	5.57 M	5.57 M	8.28 M	5.72 M
SÜTUN ÇEVRESİ	4.21 M	1.89 M	2.10 M	2.00 M	2.60 M	2.04 M

Tablo 19: Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camilerinin Revak Birimlerinde Düşey Ölçü Oranları

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN ORANLARI								
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	EDİRNE		İSTANBUL		İSTANBUL		EDİRNE	
YAPI ADI	ÜÇ ŞEREFELİ CAMİ		ŞEHZADE MEHMED CAMİ		SÜLEYMANİYE CAMİ		SELİMİYE CAMİ	
REVAK TÜRÜ	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,56	1,55	1,71	1,71	1,44	1,64	1,58	1,85
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,69	1,92	1,87	1,87	1,63	1,91	1,64	2,24
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	2,14	2,44	2,47	2,47	1,92	2,37	2,15	2,81
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,08	1,24	1,09	1,09	1,13	1,17	1,04	1,21
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,37	1,58	1,44	1,44	1,34	1,45	1,36	1,52
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ	1,27	1,28	1,32	1,32	1,18	1,25	1,31	1,26
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN ORANLARI								
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER YÜKSEKLİĞİ	0,81	0,96	0,84	0,84	0,67	0,72	0,87	0,68
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,56	0,55	0,71	0,71	0,44	0,64	0,58	0,85
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,45	0,53	0,57	0,57	0,29	0,46	0,51	0,58
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER YÜKSEKLİĞİ	1,04	1,62	1,06	1,06	1,1	1,15	0,97	1,13
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,58	0,89	0,76	0,76	0,48	0,74	0,57	0,96
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,14	1,44	1,47	1,47	0,92	1,37	1,15	1,81
SALT KEMER VE SALT KUBBENİN TOPLAM YÜKSEKLİKLERİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,01	1,08	1,31	1,31	0,73	1,1	1,09	1,43

Tablo 20: Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri Revaklarında Düşey ve Yatay Ölçü Oranları

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI								
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	EDİRNE		İSTANBUL		İSTANBUL		EDİRNE	
YAPI ADI	ÜÇ ŞEREFELİ CAMİ		ŞEHZADE MEHMED CAMİ		SÜLEYMANİYE CAMİ		SELİMİYE CAMİ	
REVAK TÜRÜ	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,05	0,9	0,76	0,81	1,53	1,01	0,88	0,69
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,64	1,39	1,31	1,38	2,2	1,66	1,4	1,27
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,78	1,72	1,43	1,51	2,49	1,94	1,45	1,54
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	2,25	2,2	1,88	1,99	2,94	2,4	1,9	1,93
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,71	1,5	1,39	1,44	2,3	1,76	1,49	1,34
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,86	1,86	1,52	1,57	2,6	2,06	1,54	1,62
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	2,36	2,37	2,01	2,08	3,07	2,56	2,02	2,04
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI								
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	0,5	0,51	0,49	0,5	0,47	0,5	0,48	0,42
KEMER YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	0,616	0,53	0,58	0,6	0,7	0,69	0,55	0,617
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	0,64	0,87	0,616	0,64	0,77	0,79	0,53	0,7
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	1,26	1,4	1,2	1,24	1,47	1,48	1,08	1,31

Tablo 21: Edirne Üç Şerefeli ve Başlıca Sinan Camileri Revaklarında Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Yatay Açıklık Ölçüsüne Oranları

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN SÜTUN AÇIKLIĞINA ORANLARI								
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	EDİRNE		İSTANBUL		İSTANBUL		EDİRNE	
YAPI ADI	ÜÇ ŞEREFELİ CAMİ		ŞEHZADE MEHMED CAMİ		SÜLEYMANİYE CAMİ		SELİMİYE CAMİ	
REVAK TÜRÜ	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,89	0,81	0,7	0,74	1,33	0,91	0,81	0,64
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,39	1,26	1,2	1,27	1,91	1,49	1,29	1,18
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,5	1,56	1,31	1,38	2,16	1,74	1,34	1,42
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,91	1,99	1,73	1,82	2,55	2,16	1,75	1,79
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİKLERİN SÜTUN AÇIKLIKLIĞINA ORANLARI								
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,4	0,43	0,42	0,44	0,39	0,42	0,41	0,37
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,5	0,45	0,5	0,53	0,58	0,58	0,47	0,54
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,52	0,73	0,53	0,56	0,64	0,67	0,46	0,611
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,02	1,17	1,03	1,09	1,22	1,25	0,93	1,15

Tablo 22: Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camilerindeki Revak Sütunlarının Oranları

REVAK SÜTUNLARINDA BAŞLIK, GÖVDE VE KAİDE ORANLARI						
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	EDİRNE		İSTANBUL		İSTANBUL	
YAPI ADI	ÜÇ ŞEREFELİ CAMİ		ŞEHZADE MEHMED CAMİ		SÜLEYMANİYE CAMİ	
REVAK TÜRÜ	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / KAİDE YÜKSEKLİĞİ	21,66	19,04	23,21	23,21	29,57	19,07
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / GÖVDE YÜKSEKLİĞİ	1,24	1,24	1,25	1,25	1,19	1,26
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / BAŞLIK YÜKSEKLİĞİ	6,72	7,14	6,33	6,33	7,96	6,57
GÖVDE YÜKSEKLİĞİ / KAİDE YÜKSEKLİĞİ	17,44	15,37	18,54	18,54	24,86	15,17
GÖVDE YÜKSEKLİĞİ / BAŞLIK YÜKSEKLİĞİ	5,41	5,76	5,06	5,06	6,69	5,23
BAŞLIK YÜKSEKLİĞİ / KAİDE YÜKSEKLİĞİ	3,22	2,67	3,67	3,67	3,71	2,9

Tablo 23: II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Karşılaştırılması

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN ORANLARI						
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	TOKAT	İSTANBUL	AMASYA	İSTANBUL		İSTANBUL
YAPI ADI	HATUNİYE CAMİ	SÜLEYMANİYE CAMİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD İMARETİ
REVAK TÜRÜ	SCY	SCY	CEPHE	SCY	AVLU	AVLU
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,47	1,44	1,51	1,43	1,45	1,45
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,61	1,63	1,618	1,58	1,57	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	2,03	1,92	2,16	2,15	2,15	-
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,09	1,13	1,08	1,1	1,08	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,39	1,34	1,43	1,51	1,48	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ	1,26	1,18	1,33	1,36	1,37	-
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN ORANLARI						
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER YÜKSEKLİĞİ	0,91	0,67	1,07	1,34	1,3	-
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,46	0,44	0,51	0,43	0,45	0,45
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,43	0,29	0,54	0,57	0,58	-
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER YÜKSEKLİĞİ	1,21	1,1	1,29	1,69	1,56	-
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,57	0,48	0,65	0,72	0,7	-
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,03	0,92	1,16	1,15	1,15	-
SALT KEMER VE SALT KUBBENİN TOPLAM YÜKSEKLİKLERİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,89	0,73	1,05	1	1,03	-

Tablo 24: II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Karşılaştırılması

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN ORANLARI				
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	AMASYA	EDİRNE	EDİRNE	EDİRNE
YAPI ADI	II. BÂYEZİD CAMİ	SELİMİYE CAMİ	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	ÜÇ ŞEREFELİ CAMİ
REVAK TÜRÜ	SCY	SCY	AVLU	SCY
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,59	1,58	1,59	1,56
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,76	1,64	1,73	1,69
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	2,23	2,15	2,12	2,14
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,1	1,04	1,08	1,08
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,4	1,36	1,33	1,37
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ	1,27	1,31	1,23	1,27
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN ORANLARI				
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER YÜKSEKLİĞİ	0,79	0,87	0,66	0,81
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,59	0,58	0,59	0,56
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,47	0,51	0,39	0,45
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER YÜKSEKLİĞİ	1,07	0,97	0,9	1,04
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,63	0,57	0,53	0,58
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,23	1,15	1,12	1,14
SALT KEMER VE SALT KUBBENİN TOPLAM YÜKSEKLİKLERİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,06	1,09	0,99	1,01

Tablo 25: II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Karşılaştırılması

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN ORANLARI						
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	EDİRNE		İSTANBUL		EDİRNE	İSTANBUL
YAPI ADI	II. BÂYEZİD CAMİ		ŞEHZADE MEHMED CAMİ		ÜÇ ŞEREFELİ CAMİ	SÜLEYMANİYE CAMİ
REVAK TÜRÜ	SCY	AVLU	SCY	AVLU	AVLU	AVLU
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,78	1,76	1,71	1,71	1,55	1,64
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,96	1,96	1,87	1,87	1,92	1,91
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	2,45	2,48	2,47	2,47	2,44	2,37
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,1	1,11	1,09	1,09	1,24	1,17
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ	1,38	1,4	1,44	1,44	1,58	1,45
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ	1,25	1,27	1,32	1,32	1,28	1,25
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN ORANLARI						
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER YÜKSEKLİĞİ	0,64	0,68	0,84	0,84	0,96	0,72
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,78	0,76	0,71	0,71	0,55	0,64
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,49	0,52	0,57	0,57	0,53	0,46
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER YÜKSEKLİĞİ	0,87	0,93	1,06	1,06	1,62	1,15
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	0,68	0,71	0,76	0,76	0,89	0,74
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,45	1,48	1,47	1,47	1,44	1,37
SALT KEMER VE SALT KUBBENİN TOPLAM YÜKSEKLİKLERİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,27	1,28	1,31	1,31	1,08	1,1

Tablo 26: II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Karşılaştırılması

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI						
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	EDİRNE	EDİRNE		İSTANBUL	İSTANBUL	İSTANBUL
YAPI ADI	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	ÜÇ ŞEREFELİ CAMİ		II. BÂYEZİD MEDRESESİ	SÜLEYMANİYE CAMİ	II. BÂYEZİD İMARETİ
REVAK TÜRÜ	AVLU	SCY	AVLU	AVLU	AVLU	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	0,92	1,05	0,9	1,02	1,01	1,09
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,47	1,64	1,39	1,58	1,66	1,59
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,59	1,78	1,72	1,88	1,94	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,96	2,25	2,2	2,32	2,4	-
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,59	1,71	1,5	1,58	1,76	1,69
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,73	1,86	1,86	1,88	2,06	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	2,12	2,36	2,37	2,32	2,56	-
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI						
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	0,39	0,5	0,51	0,44	0,5	-
KEMER YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	0,59	0,616	0,53	0,56	0,69	0,53
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	0,53	0,64	0,87	0,74	0,79	-
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	1,12	1,26	1,4	1,29	1,48	-

Tablo 27: II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Karşılaştırılması

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI									
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	AMASYA	AMASYA	EDİRNE	AMASYA	İSTANBUL		EDİRNE		EDİRNE
YAPI ADI	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	SELİMİYE CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ	ŞEHZADE MEHMED CAMİ		II. BÂYEZİD CAMİ		SELİMİYE CAMİ
REVAK TÜRÜ	AVLU	CEPHE	SCY	SCY	SCY	AVLU	SCY	AVLU	AVLU
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	0,79	0,88	0,88	0,85	0,76	0,81	0,77	0,77	0,69
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,2	1,32	1,4	1,35	1,31	1,38	1,36	1,36	1,27
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,44	1,42	1,45	1,49	1,43	1,51	1,5	1,51	1,54
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUN ARALIĞI	1,79	1,9	1,9	1,88	1,88	1,99	1,88	1,91	1,93
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,24	1,44	1,49	1,39	1,39	1,44	1,47	1,46	1,34
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,5	1,54	1,54	1,53	1,52	1,57	1,616	1,62	1,62
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	1,86	2,06	2,02	1,94	2,01	2,08	2,02	2,06	2,04
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİK ÖLÇÜLERİNİN YATAY ÖLÇÜLERE ORANLARI									
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	0,36	0,52	0,48	0,41	0,49	0,5	0,41	0,43	0,42
KEMER YÜKSEKLİĞİ / KEMER AÇIKLIĞI	0,43	0,48	0,55	0,52	0,58	0,6	0,64	0,63	0,617
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	0,611	0,62	0,53	0,55	0,616	0,64	0,56	0,59	0,7
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / KEMER AÇIKLIĞI	1,04	1,1	1,08	1,07	1,2	1,24	1,2	1,23	1,31

Tablo 28: II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Karşılaştırılması

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN SÜTUN AÇIKLIĞINA ORANLARI							
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	TOKAT	İSTANBUL	İSTANBUL		EDİRNE	İSTANBUL	İSTANBUL
YAPI ADI	HATUNİYE CAMİ	SÜLEYMANİYE CAMİ	II. BÂYEZİD CAMİ		II. BÂYEZİD ŞİFAHANESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD SIBYAN MEK.
REVAK TÜRÜ	SCY	AVLU	SCY	AVLU	CEPHE	AVLU	CEPHE
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,08	0,91	1,14	1,06	1,16	0,98	1,04
KEMER KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,58	1,49	1,63	1,54	1,53	1,43	-
KUBBE ETEĞİ YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,73	1,74	1,8	1,66	-	-	-
KUBBE KİLİT TAŞI YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	2,19	2,16	2,45	2,28	1,66	-	-
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİKLERİN SÜTUN AÇIKLIKLIĞINA ORANLARI							
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,46	0,42	0,65	0,618	-	-	-
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,5	0,58	0,49	0,48	0,38	0,45	-
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,611	0,67	0,82	0,74-	-	-	-
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,11	1,25	1,31	1,22	0,37	-	-

Tablo 29: II. Bâyezid Dönemi Yapılarının Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri ile Karşılaştırılması

REVAK ZEMİNİNDEN ALINAN DÜŞEY ÖLÇÜLERİN SÜTUN AÇIKLIĞINA ORANLARI													
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	AMASYA	AMASYA	AMASYA	İSTANBUL	İSTANBUL	EDİRNE	İSTANBUL	EDİRNE		EDİRNE	EDİRNE	EDİRNE	
YAPI ADI	II. BÂYEZİD MEDRESESİ	II. BÂYEZİD İMARETİ	II. BÂYEZİD CAMİ	ŞEHZADE MEHMED CAMİ	II. BAYEZİD MEDRESESİ	SELİMİYE CAMİ	ŞEHZADE MEHMED CAMİ	II. BAYEZİD CAMİ		SELİMİYE CAMİ	II. BAYEZİD MEDRESESİ	ÜÇ ŞEREFELİ CAMİ	
REVAK TÜRÜ	AVLU	CEPHE	SCY	SCY	AVLU	AVLU	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU
SÜTUN ÜST BİTİMİNE OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,68	0,76	0,74	0,7	0,76	0,64	0,74	0,71	0,71	0,81	0,83	0,89	0,81
KEMER KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,03	1,15	1,19	1,2	1,17	1,18	1,27	1,26	1,25	1,29	1,32	1,39	1,26
KUBBE ETEĞİNE OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,24	1,24	1,31	1,31	1,39	1,42	1,38	1,39	1,39	1,34	1,44	1,5	1,56
KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	1,54	1,61	1,66	1,73	1,72	1,79	1,82	1,74	1,76	1,75	1,77	1,91	1,99
SÜTUN, KEMER VE KUBBE YÜKSEKLİKLERİN SÜTUN AÇIKLIKLIĞINA ORANLARI													
KUBBE YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,3	0,41	0,35	0,42	0,33	0,37	0,44	0,35	0,37	0,41	0,33	0,4	0,43
KEMER YÜKSEKLİĞİ / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,35	0,39	0,44	0,5	0,41	0,54	0,53	0,55	0,54	0,47	0,49	0,5	0,45
KEMER KİLİT TAŞI BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,51	0,5	0,47	0,53	0,55	0,611	0,56	0,48	0,51	0,46	0,44	0,52	0,73
KEMER BAŞLANGICINDAN KUBBE KİLİT TAŞINA OLAN YÜKSEKLİK / SÜTUNLARIN MERKEZİNDEN OLAN ARALIĞI	0,86	0,89	0,91	1,03	0,96	1,15	1,09	1,03	1,05	0,93	0,94	1,02	1,17

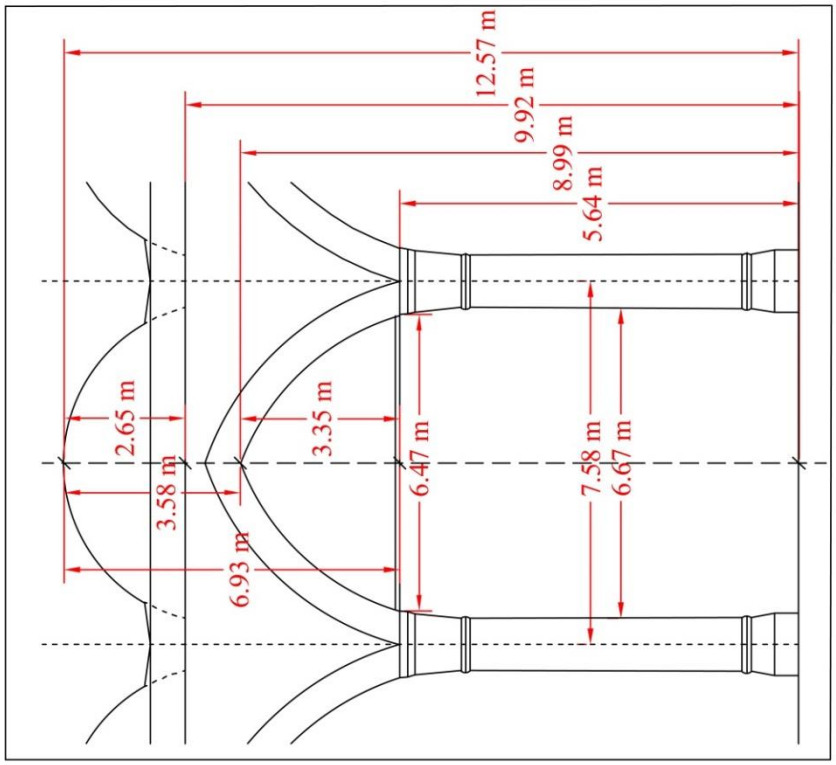
Tablo 30: Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinde Oran İlişkisi

REVAK BİRİMLERİNİN ÖLÇÜLERİ								
YAPININ BULUNDUĞU ŞEHİR	EDİRNE		İSTANBUL		İSTANBUL		EDİRNE	
YAPI ADI	ÜÇ ŞEREFELİ CAMİ		ŞEHZADE MEHMED CAMİ		SÜLEYMANİYE CAMİ		SELİMİYE CAMİ	
REVAK TÜRÜ	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU
ÖLÇÜLER								
KUBBE YÜKSEKLİĞİ	3,53 M	2,71 M	3,34 M	3,34 M	2,41 M	2,63 M	4,19 M	2,66 M
KEMER YÜKSEKLİĞİ	4,36 M	2,83 M	3,97 M	3,97 M	3,62 M	3,65 M	4,82 M	3,94 M
SALT KUBBE VE SALT KEMER YÜKSEKLİKLERİNİN TOPLAMI	7,89 M	5,54 M	7,31 M	7,31 M	6,03 M	6,28 M	9,01 M	6,60 M
SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	7,80 M	5,14 M	5,57 M	5,57 M	8,28 M	5,72 M	8,27 M	4,62 M
ORANLAR								
SALT KEMER VE SALT KUBBENİN TOPLAM YÜKSEKLİKLERİ / SÜTUN YÜKSEKLİĞİ	1,01	1,08	1,31	1,31	0,73	1,1	1,09	1,43

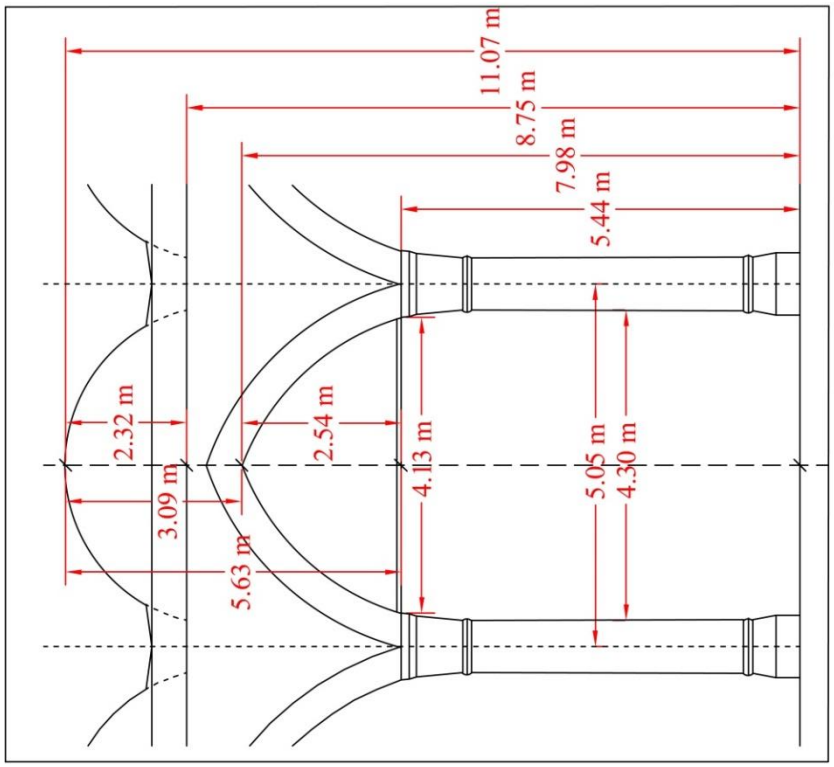
Tablo 31: Edirne Üç Şerefeli Cami ve Başlıca Sinan Camileri Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

YAPININI BULUNDUĞU ŞEHİR	EDİRNE		İSTANBUL		İSTANBUL		EDİRNE	
YAPI ADI	ÜÇ ŞEREFELİ CAMİ		ŞEHZADE MEHMED CAMİ		SÜLEYMANİYE CAMİ		SELİMİYE CAMİ	
REVAK TÜRÜ	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU	SCY	AVLU
SALT SÜTUN YÜKSEKLİĞİ / TOPLAM REVAK YÜKSEKLİĞİ	0,47	0,41	0,4	0,4	0,52	0,42	0,47	0,36
SALT KEMER YÜKSEKLİĞİ / TOPLAM REVAK YÜKSEKLİĞİ	0,3	0,25	0,31	0,31	0,25	0,29	0,29	0,32
SALT KUBBE YÜKSEKLİĞİ / TOPLAM REVAK YÜKSEKLİĞİ	0,21	0,22	0,24	0,24	0,15	0,19	0,24	0,2

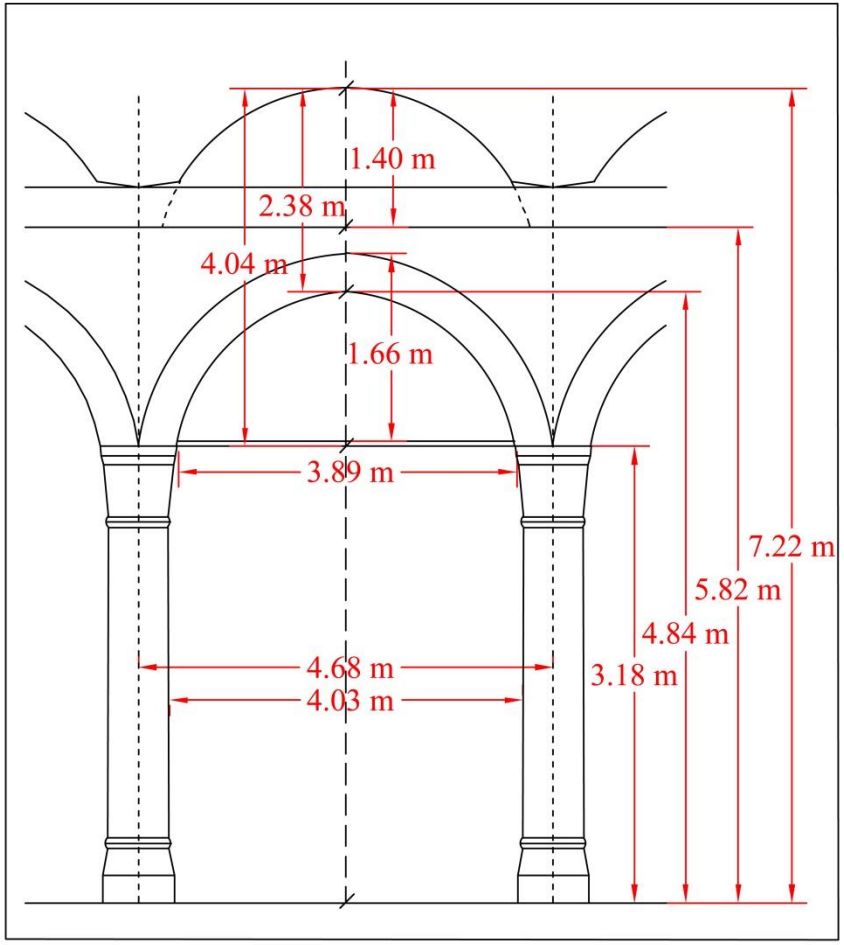
9. ÇİZİMLER

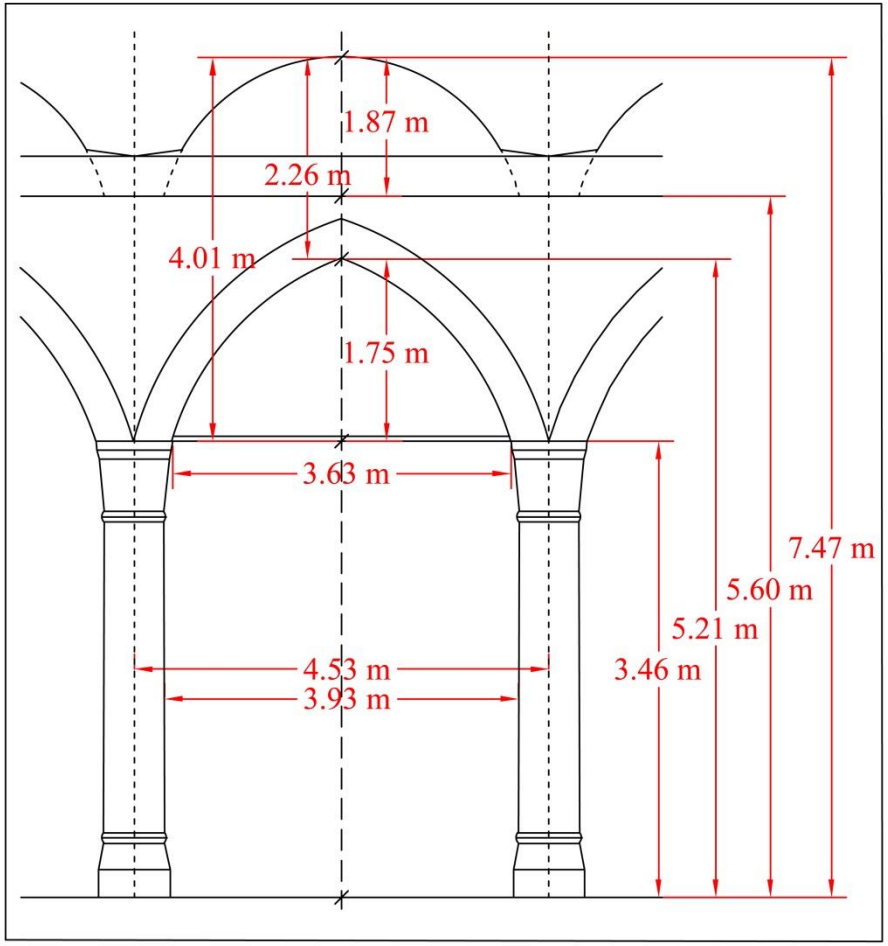
Çizim 2: Amasya II. Bâyezid Cami Scy Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

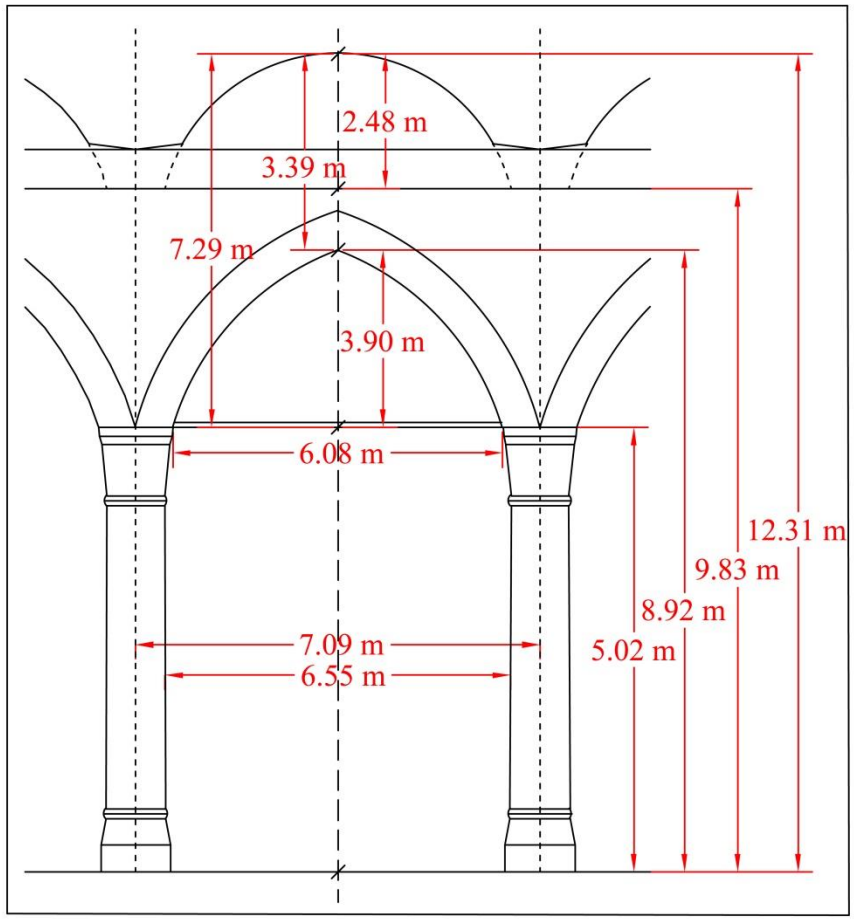
Çizim 1: Tokat Hatuniye Cami Scy Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

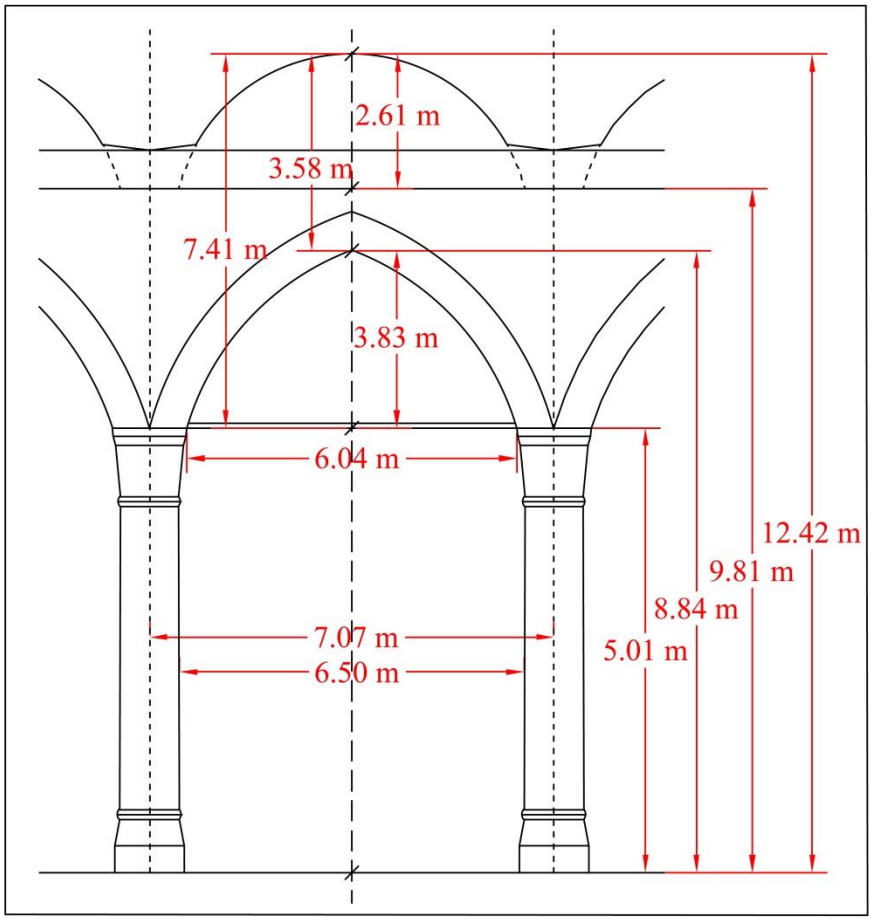
Çizim 3: Amasya II. Bâyezid Medresesi Avludaki Kubbeli Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

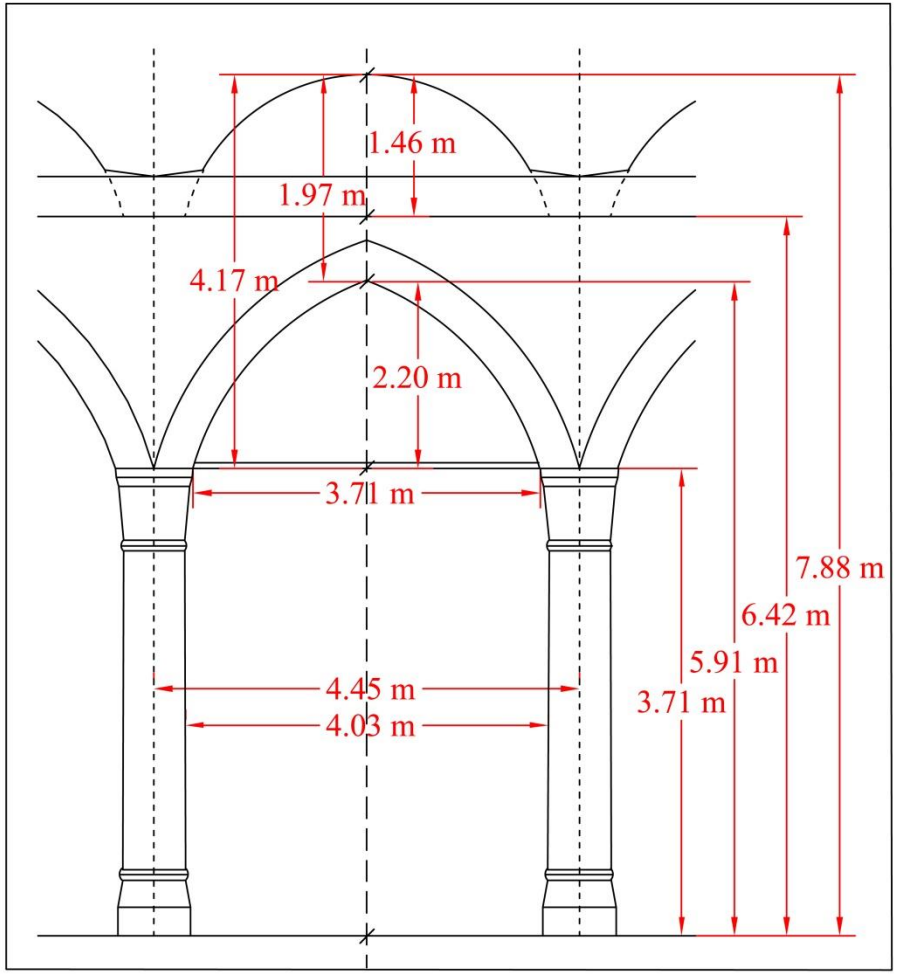
Çizim 4: Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

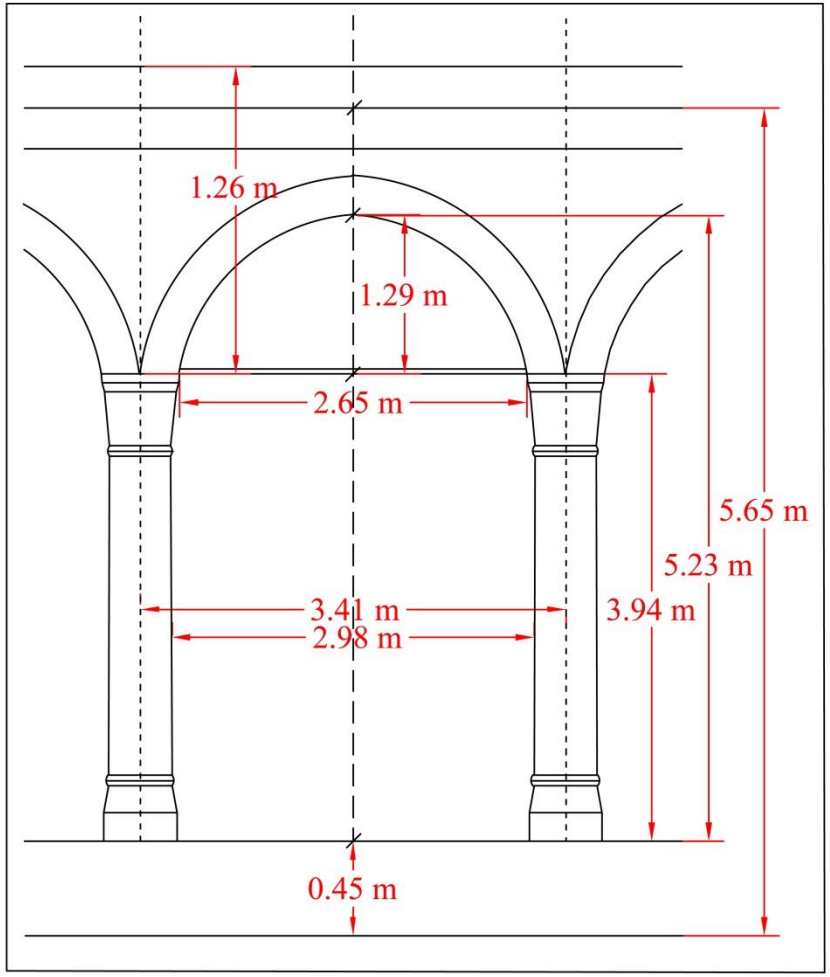
Çizim 5: Edirne II. Bâyezid Cami Scy Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

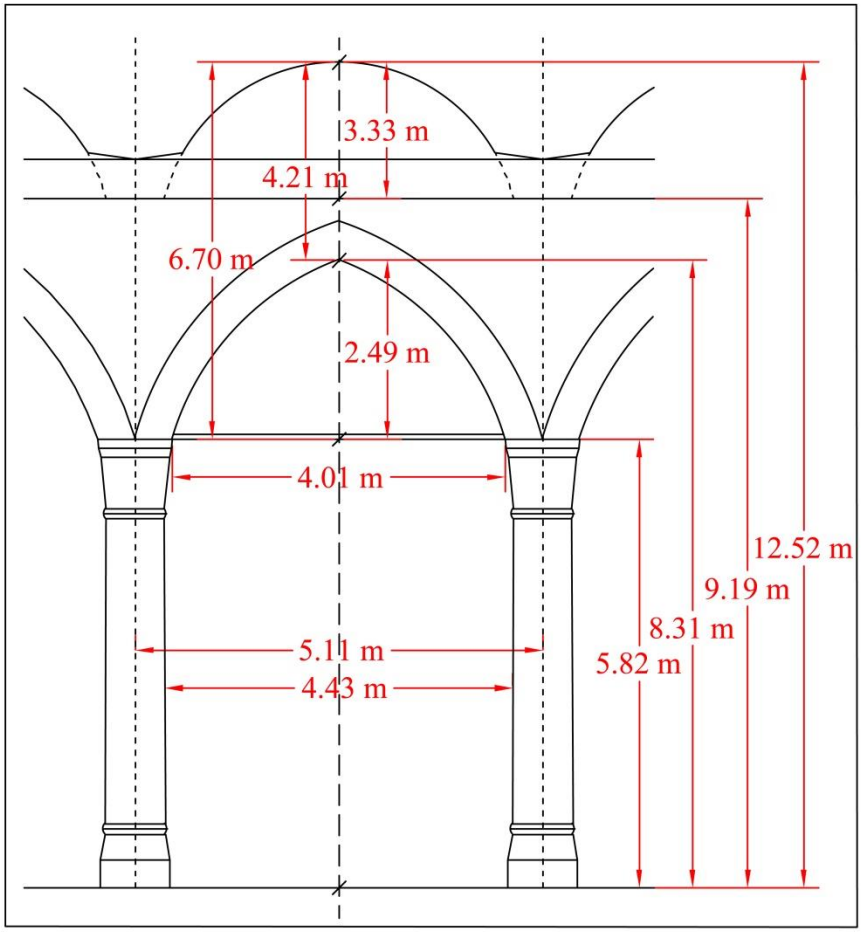
Çizim 6: Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

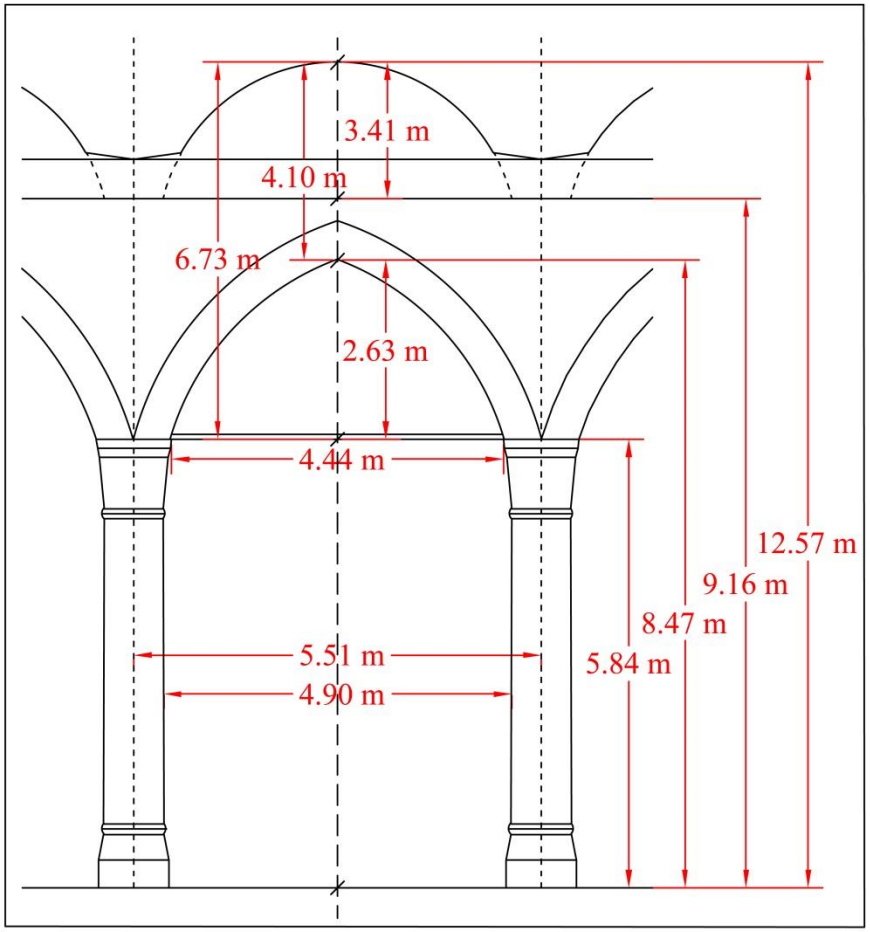
Çizim 7: Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

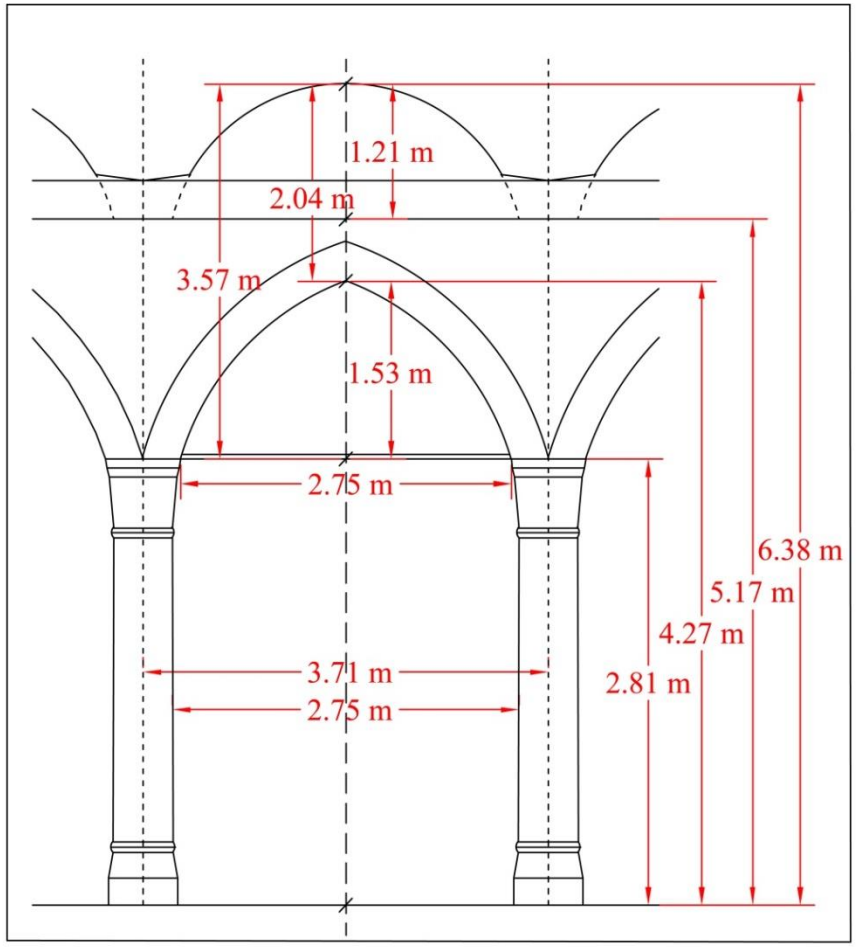
Çizim 8: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

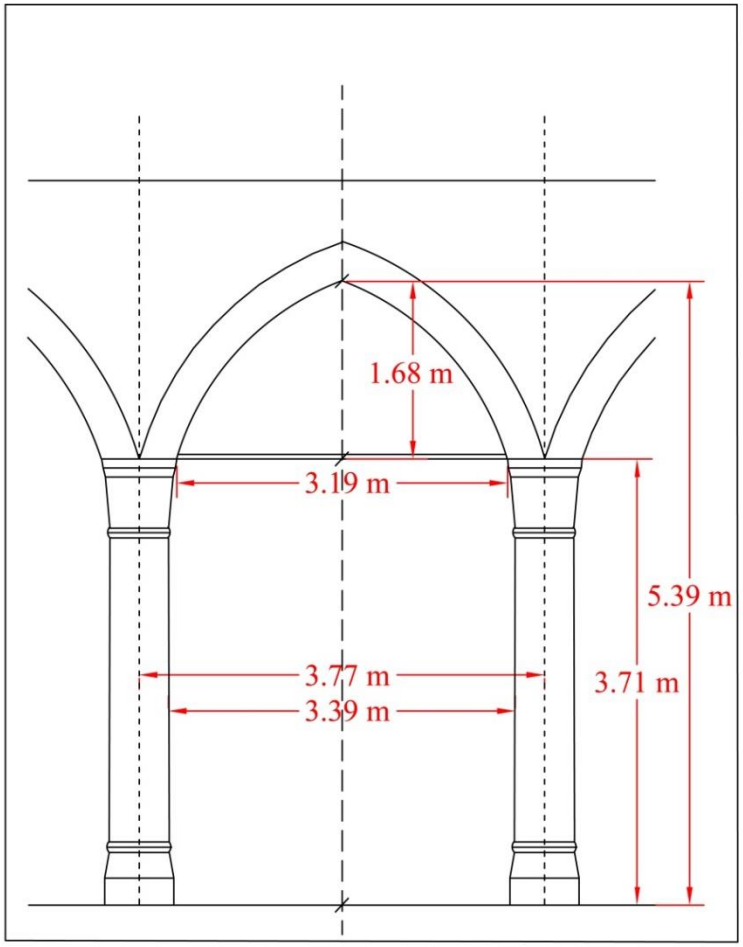
Çizim 9: İstanbul II. Bâyezid Cami Scy Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

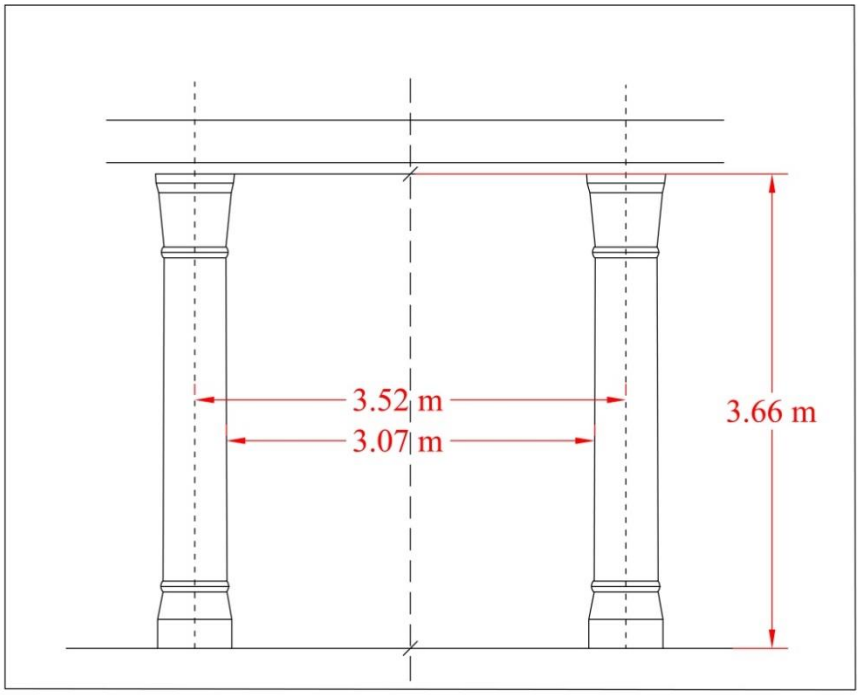
Çizim 10: İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

Çizim 11: İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

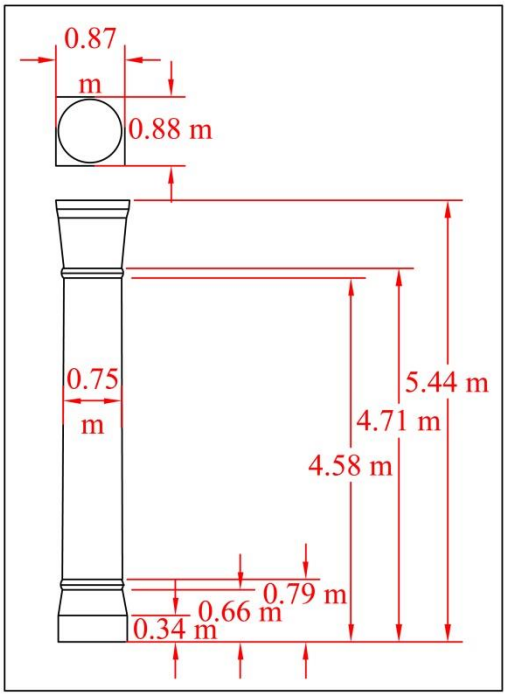

Çizim 12: İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

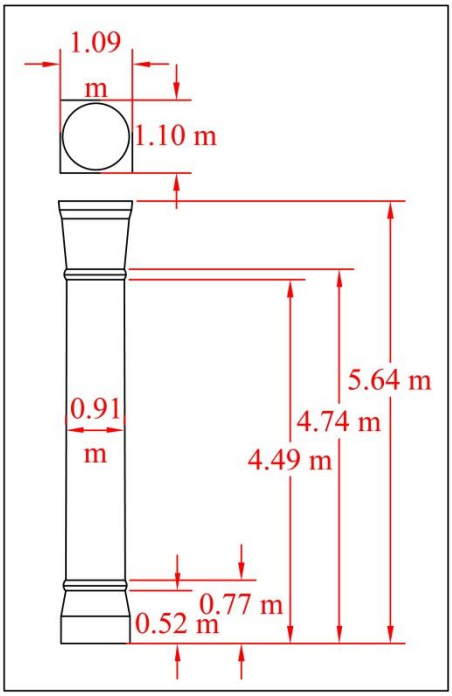
Çizim 13: İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

Scy Alanı (m²)	135.91
Scy Sütun Adeti	6
Avlu Alanı (m²)	-
Avlu Sütun Adeti	-

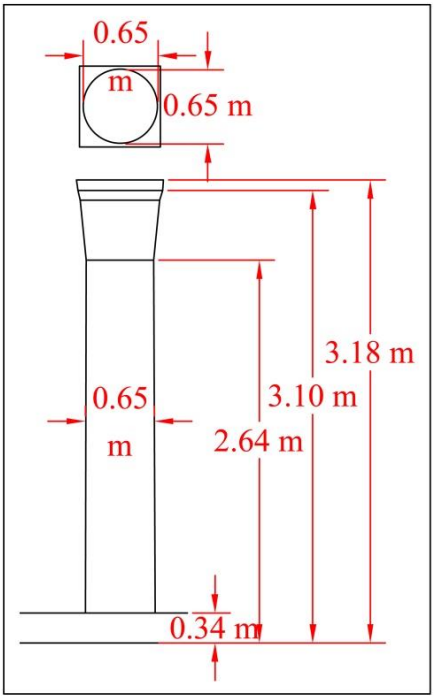
Çizim 14: Tokat Hatuniye Cami Scy Revaklarının Sütun Ölçüleri

Scy Alanı (m²)	293.39
Scy Sütun Adeti	6
Avlu Alanı (m²)	-
Avlu Sütun Adeti	-

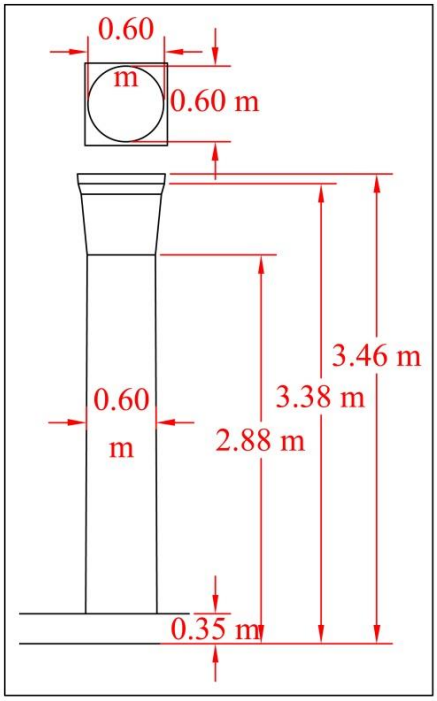
Çizim 15: Amasya II. Bâyezid Cami Scy Revaklarının Sütun Ölçüleri

Avlu Alanı (m²)	409.46
Avlu Sütun Adeti	14
Duvar Payesi	2

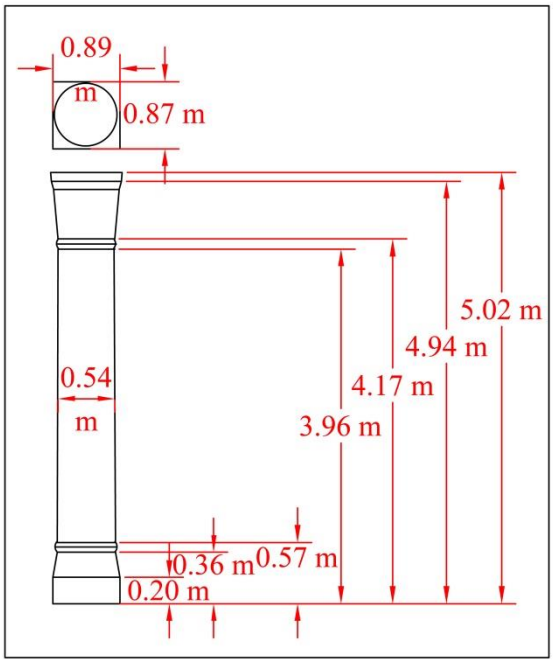
Çizim 16: Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri

Avlu Alanı (m²)	648.75
Avlu Sütun Adeti	11

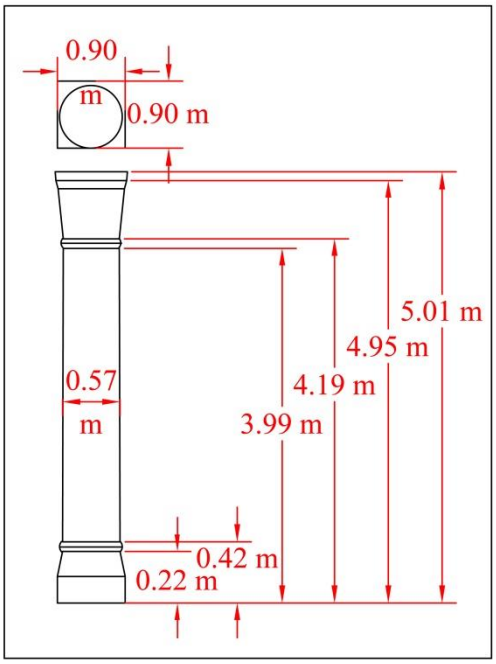

Çizim 17: Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri

Scy Alanı (m²)	**360.80**
Scy Sütun Adeti	**6**
Avlu Alanı (m²)	**772.53**
Avlu Sütun Adeti	**12**

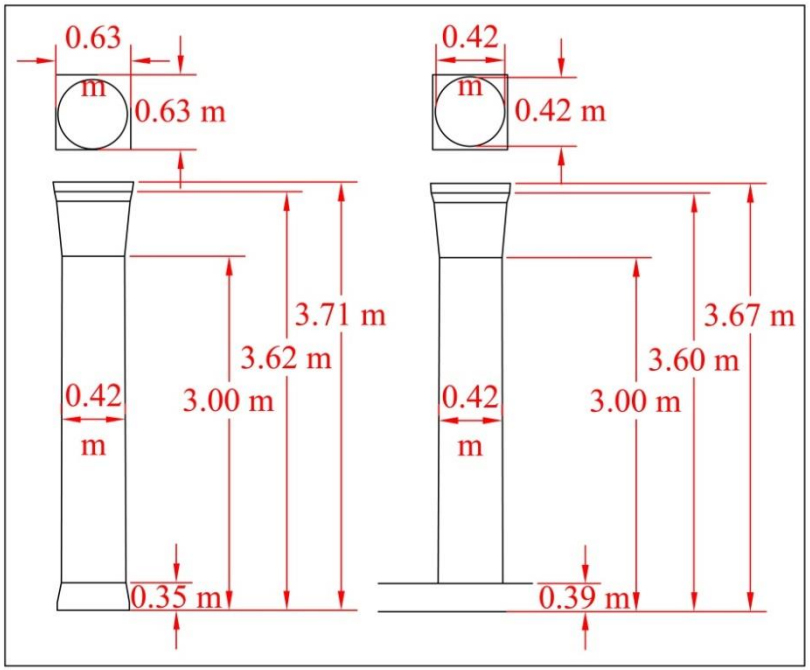

Çizim 18: Edirne II. Bâyezid Cami Scy Revaklarının Sütun Ölçüleri

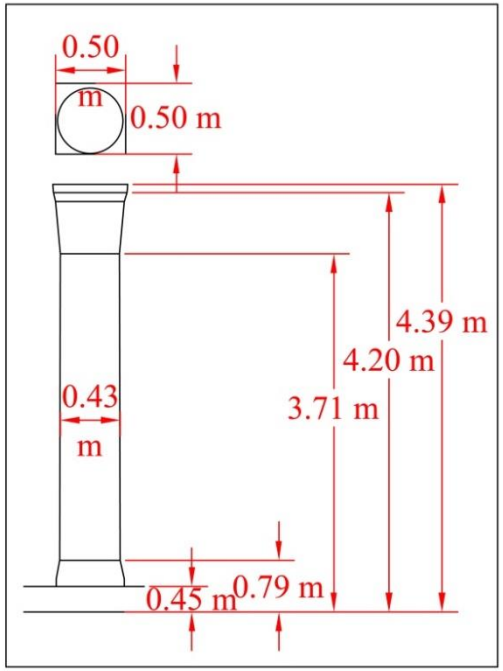
Çizim 19: Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri

Avlu Alanı (m²)	377.52
Avlu Sütun Adeti	17

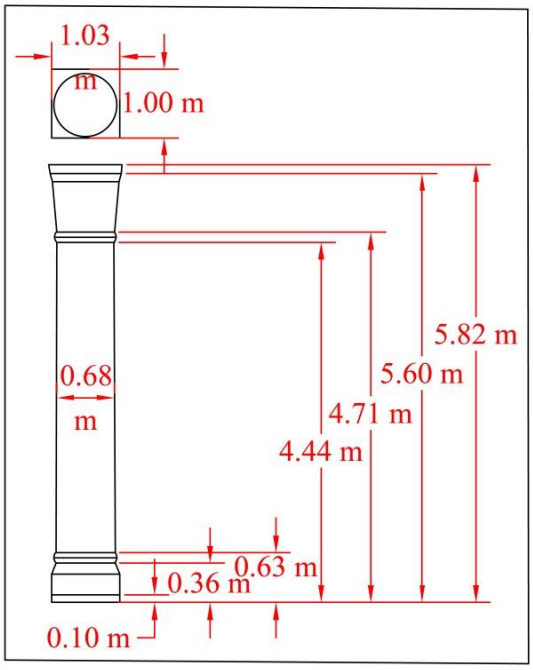
Çizim 20: Edirme II. Bâyezid Medresesi Avlu Revaklarının Doğu (Sol) ile Kuzey, Batı ve Güney (Sağ) Cephelerindeki Sütun Ölçüleri

Avlu Alanı (m²)	126.14
Avlu Sütun Adeti	10

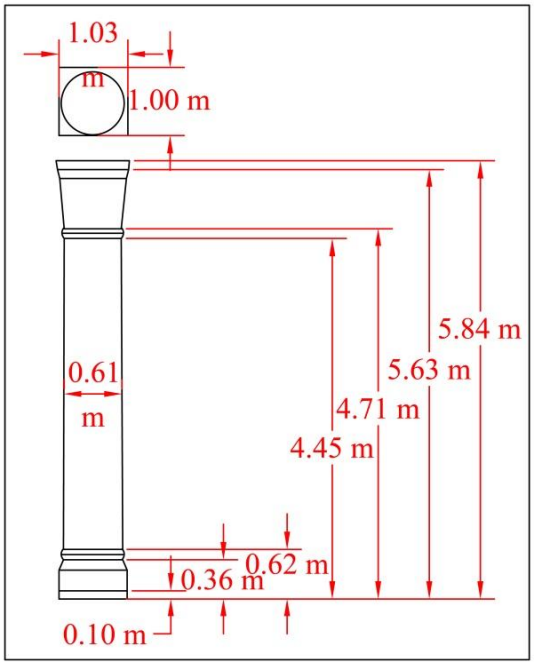

Çizim 21: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri

Scy Alanı (m²)	**223.48**
Scy Sütun Adeti	**6**
Avlu Alanı (m²)	**539.13**
Avlu Sütun Adeti	**14**

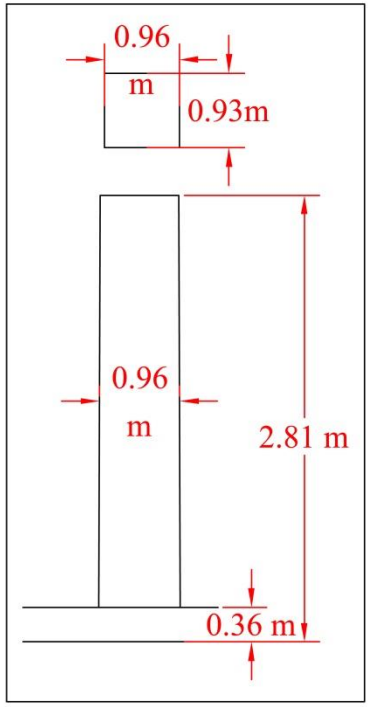

Çizim 22: İstanbul II. Bâyezid Cami Scy Revaklarının Sütun Ölçüleri

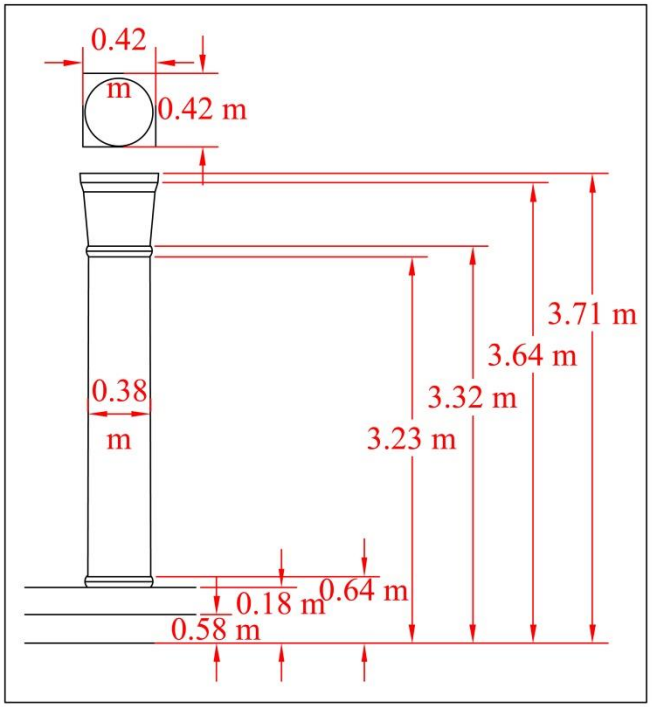
Çizim 23: İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri

Avlu Alanı (m²)	356.54
Avlu Sütun Adeti	22
Duvar Payesi	2

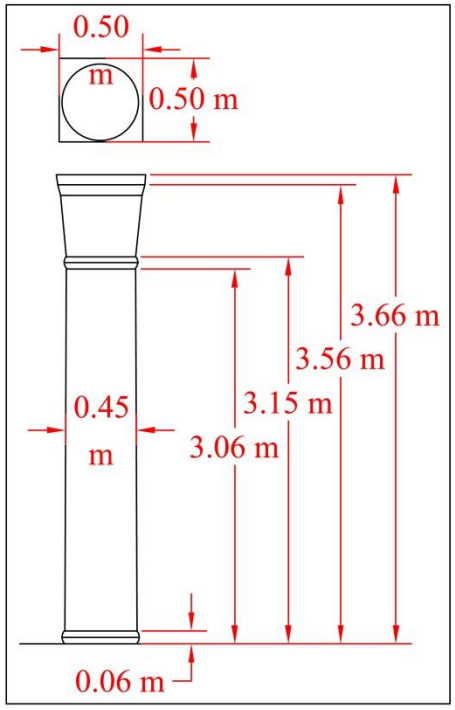
Çizim 24: İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri

Avlu Alanı (m²)	159.28
Avlu Sütun Adeti	12

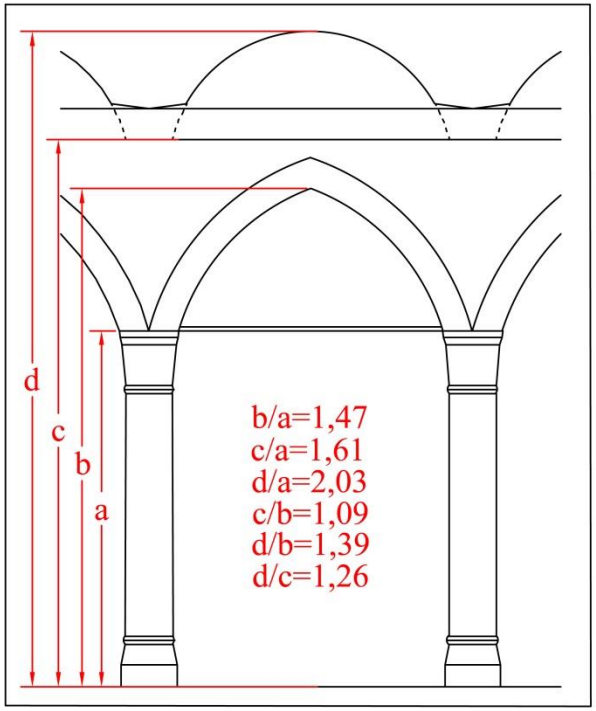

Çizim 25: İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri

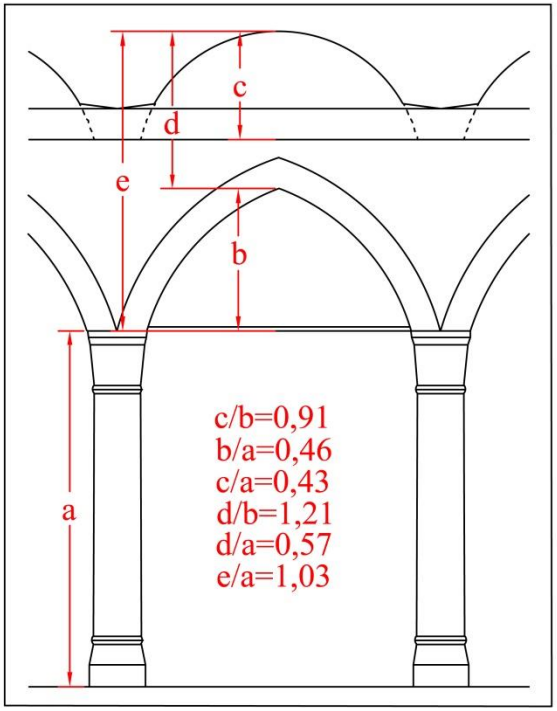
Avlu Alanı (m²)	79.56
Avlu Sütun Adeti	6

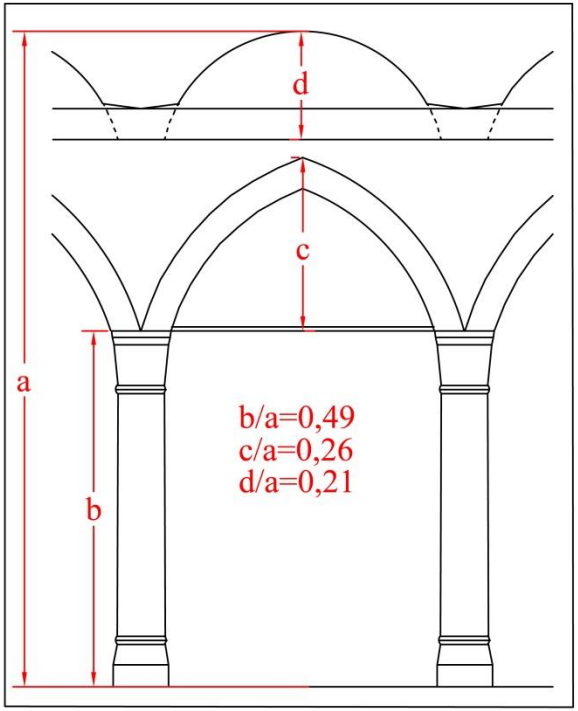
Çizim 26: İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri

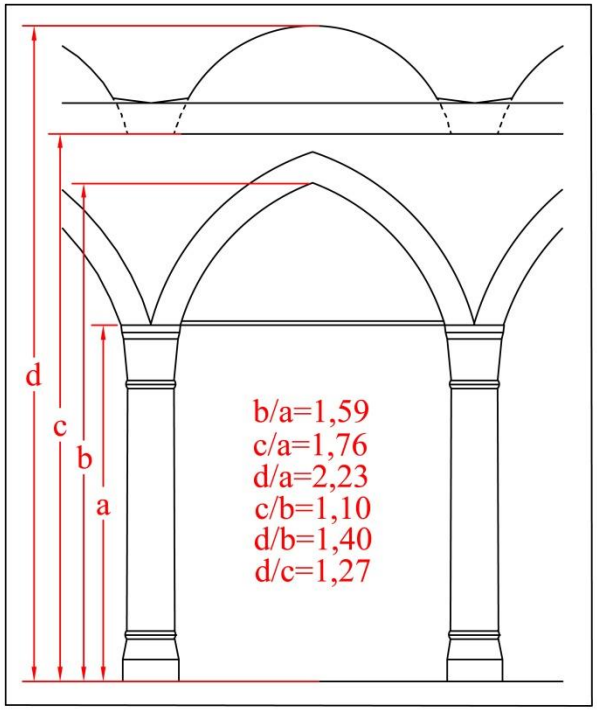
Çizim 27: Tokat Hatuniye Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

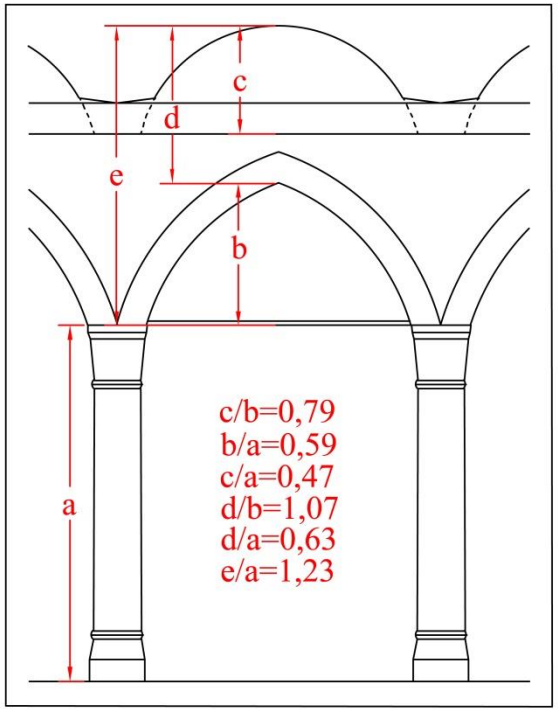
Çizim 28: Tokat Hatuniye Cami Scy Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

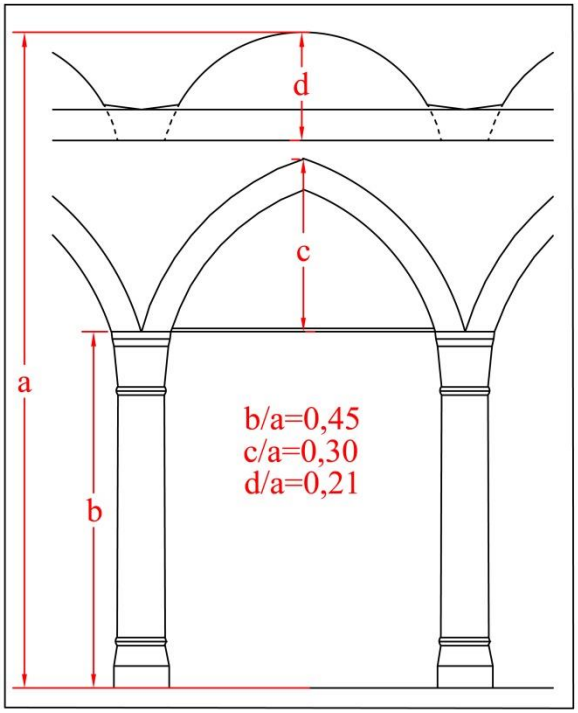
Çizim 29: Tokat Hatuniye Cami Scy Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

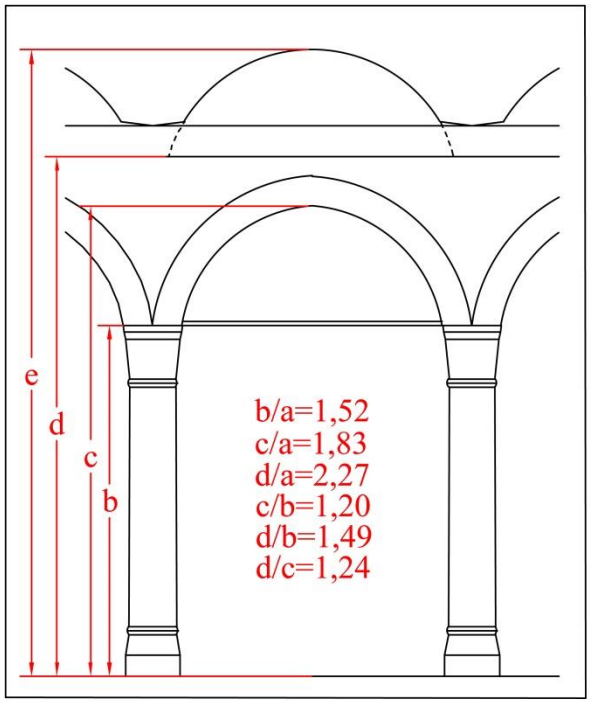
Çizim 30: Amasya II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

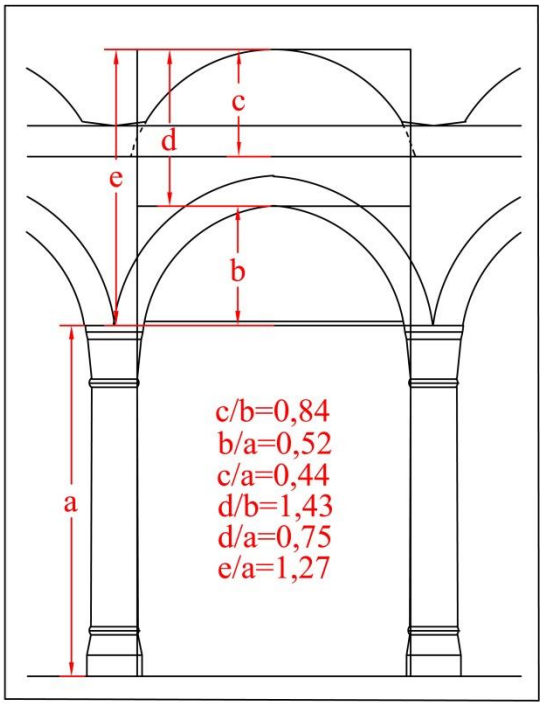
Çizim 31: Amasya II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

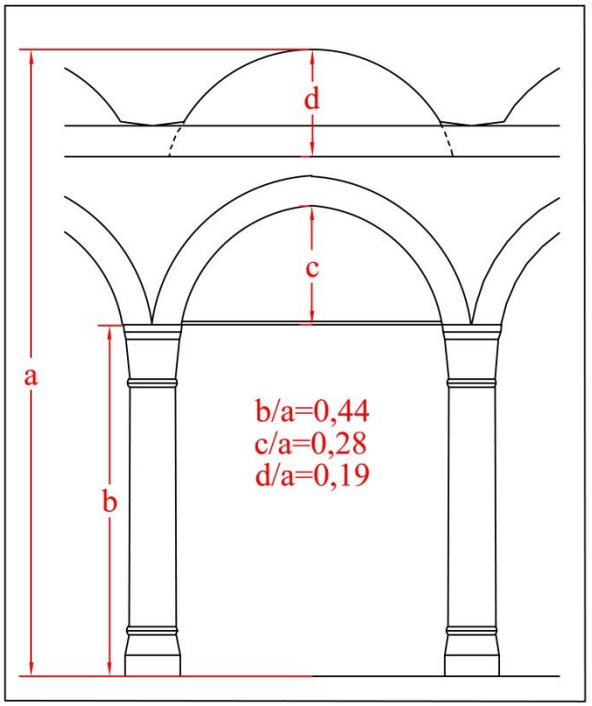
Çizim 32: Amasya II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

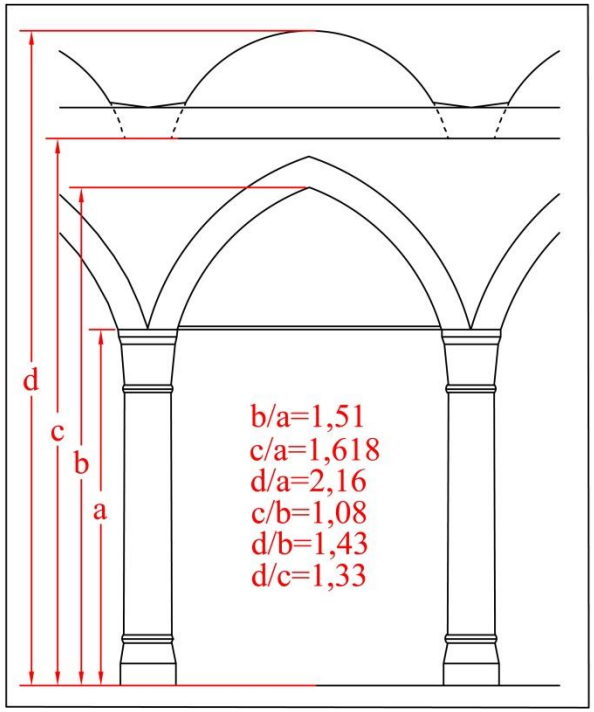
Çizim 33: Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

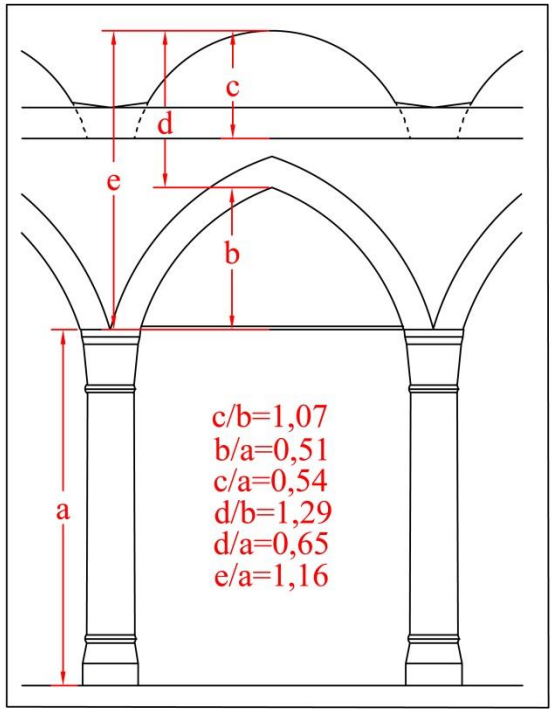
Çizim 34: Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

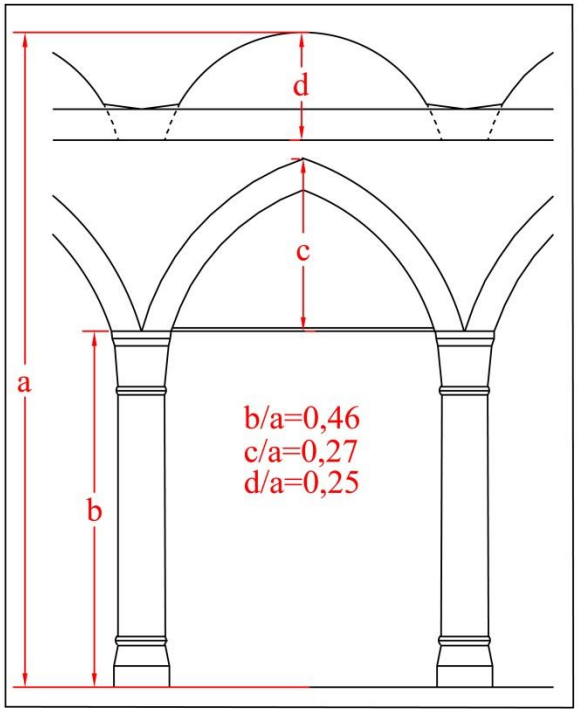
Çizim 35: Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

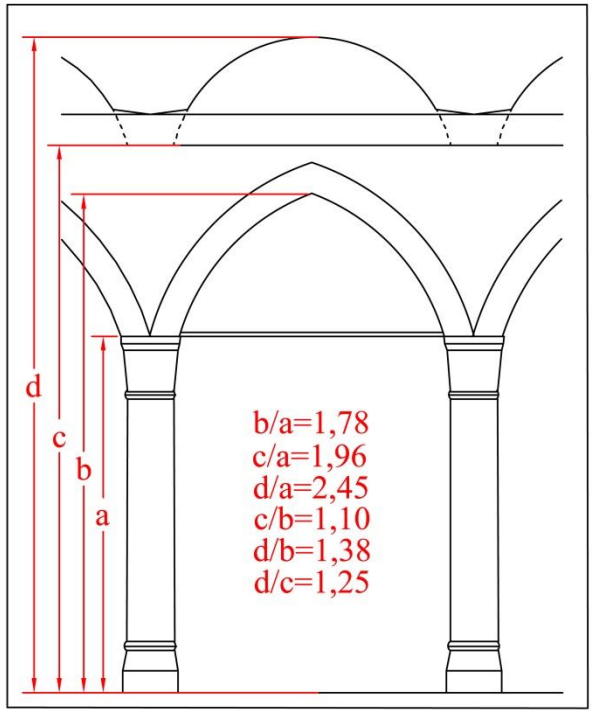
Çizim 36: Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

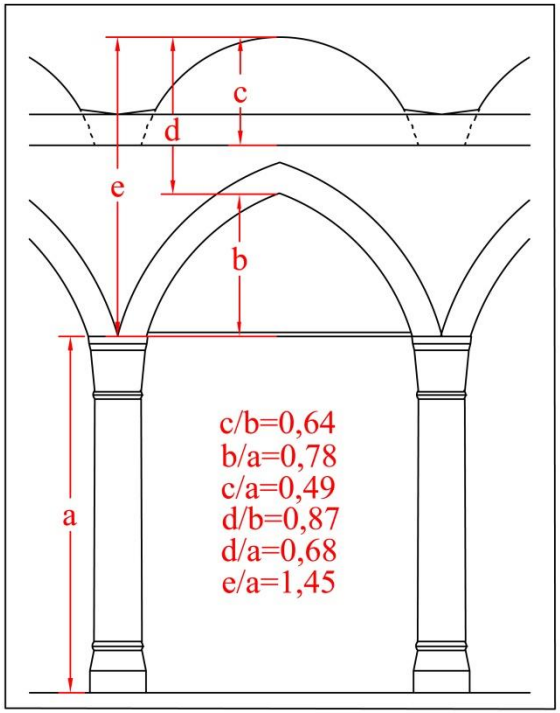
Çizim 37: Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

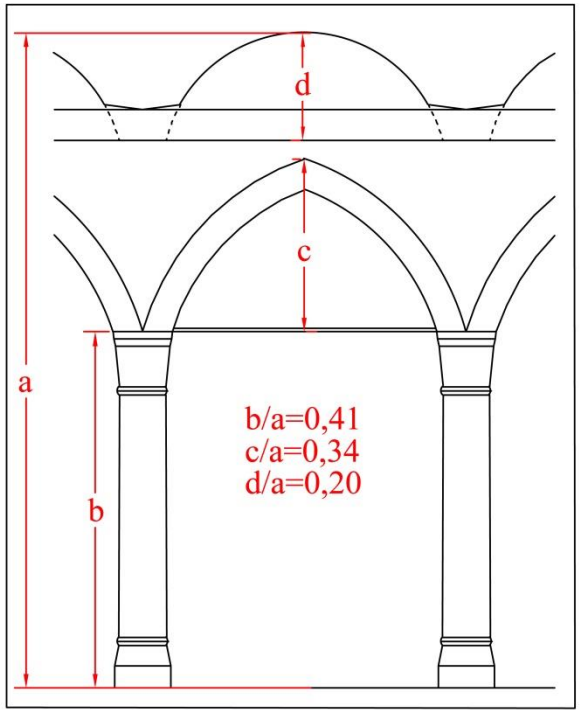
Çizim 38: Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

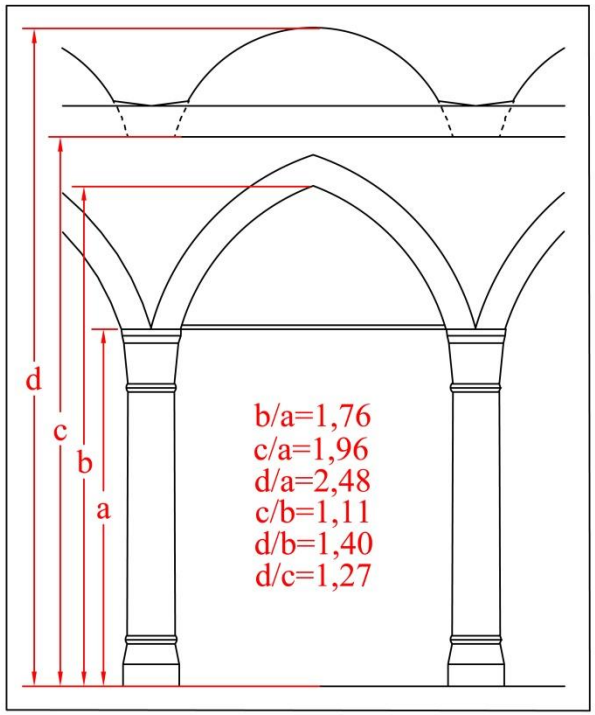
Çizim 39: Edirne II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

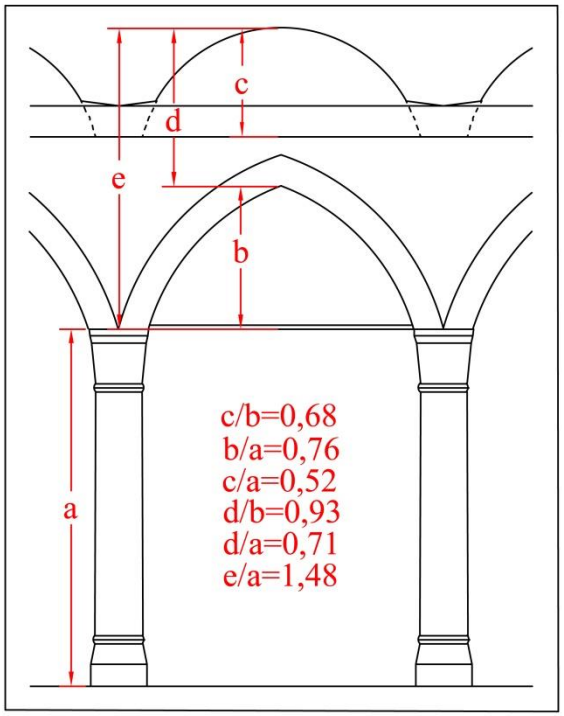
Çizim 40: Edirne II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

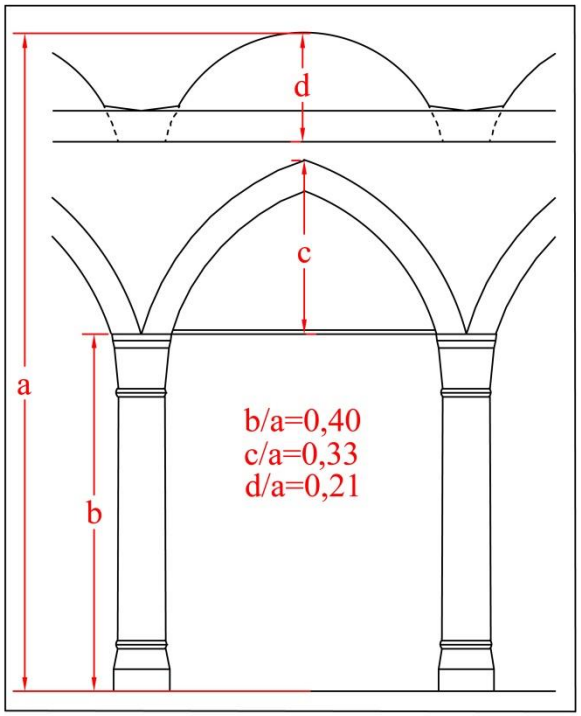
Çizim 41: Edirne II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

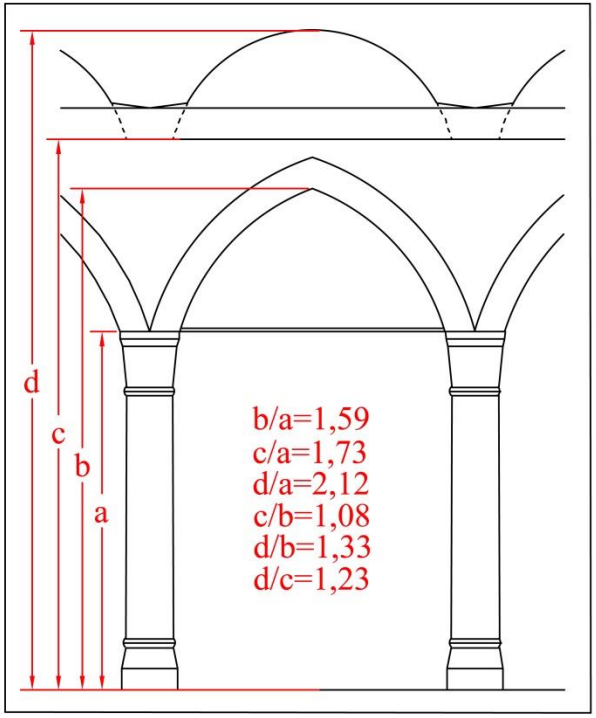
Çizim 42: Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

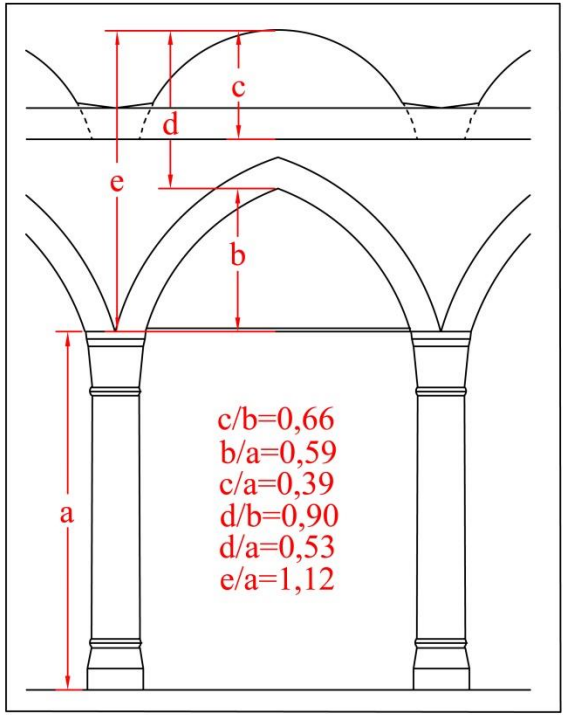
Çizim 43: Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

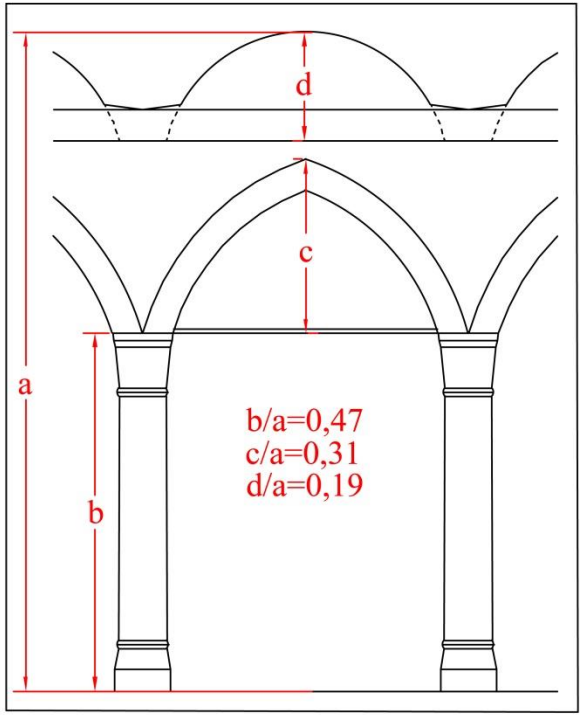
Çizim 44: Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

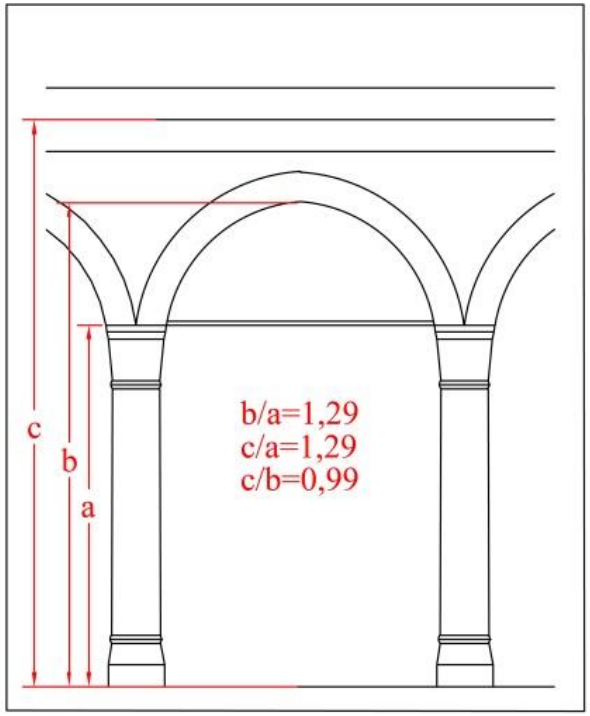
Çizim 45: Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

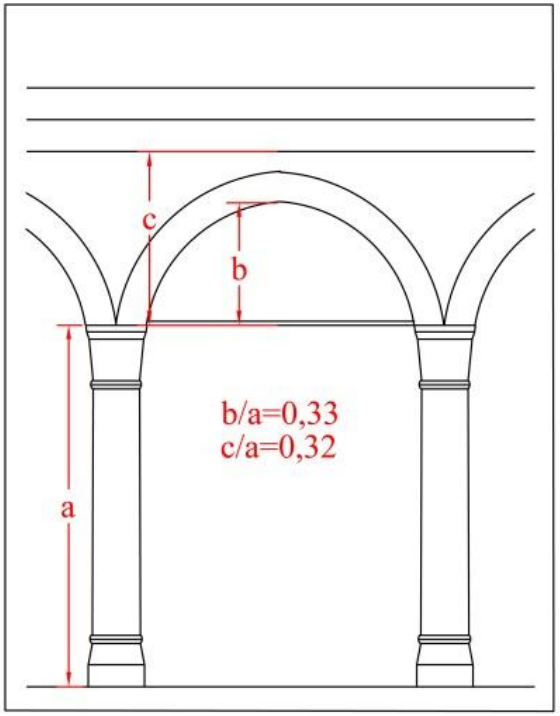
Çizim 46: Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

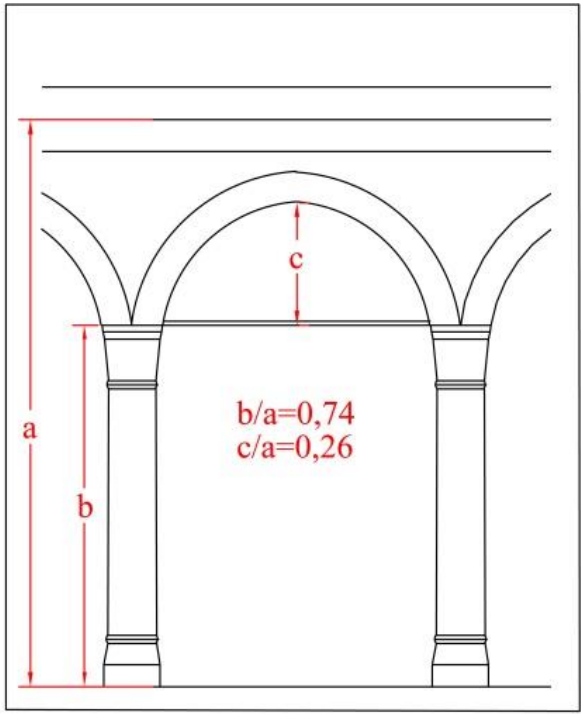
Çizim 47: Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

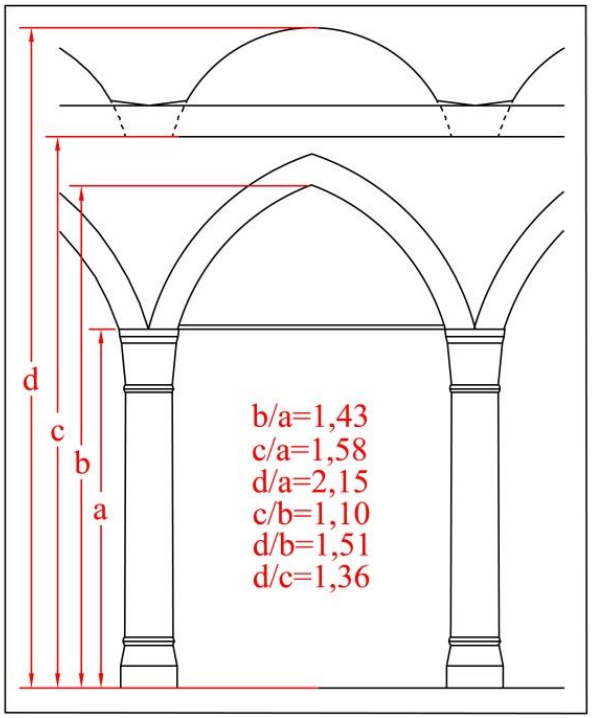
Çizim 48: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

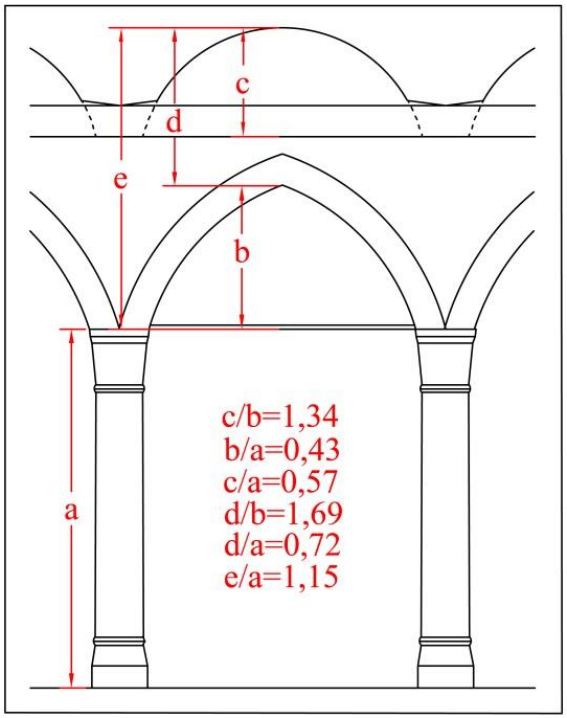
Çizim 49: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

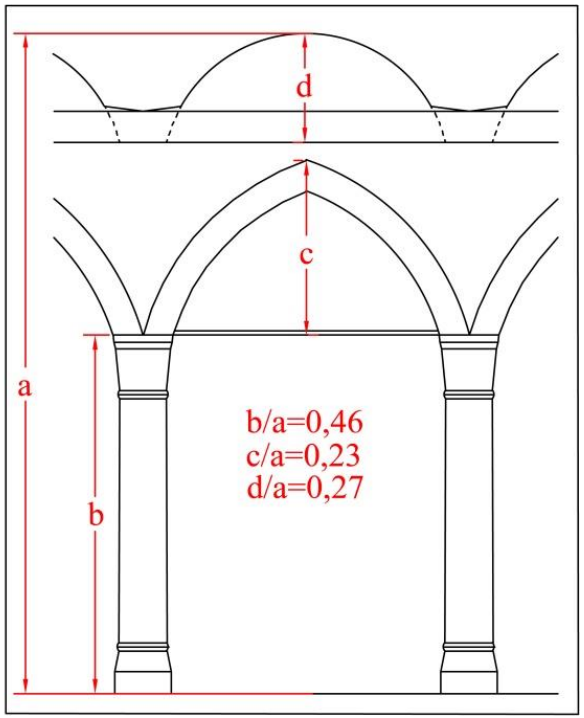
Çizim 50: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

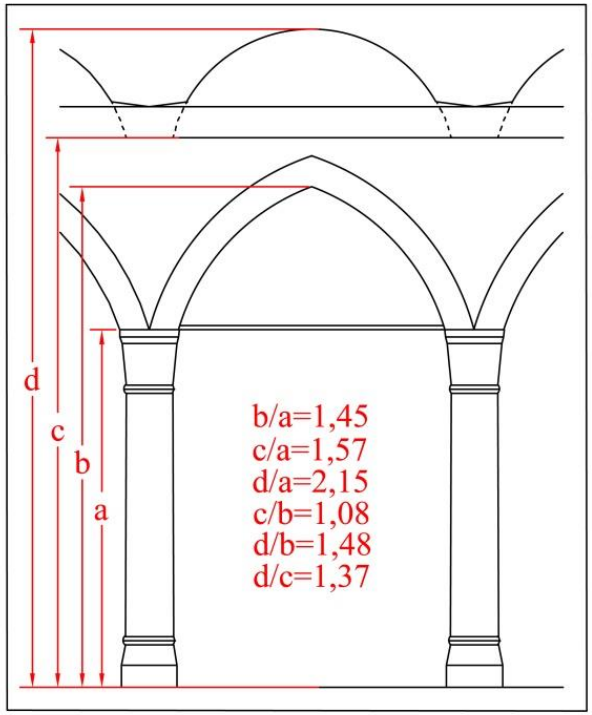
Çizim 51: İstanbul II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

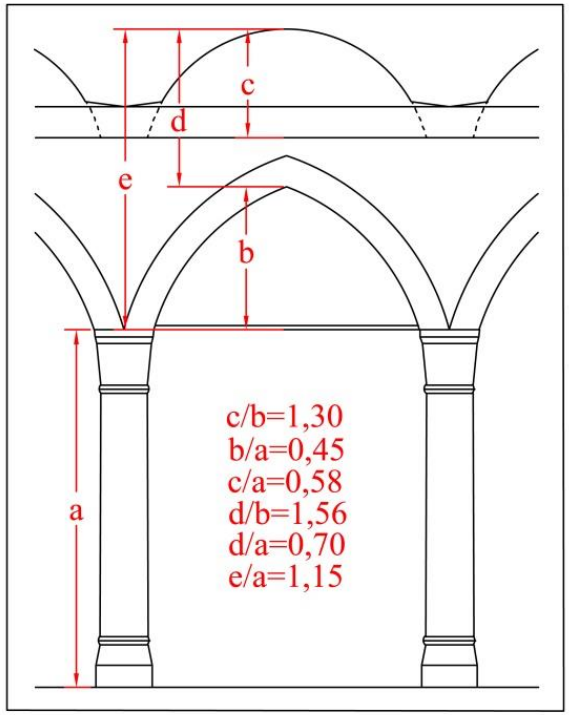
Çizim 52: İstanbul II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

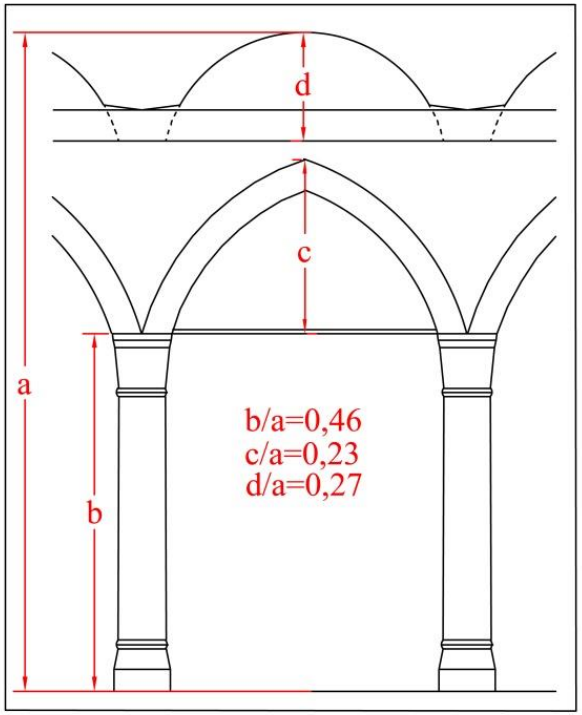
Çizim 53: İstanbul II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

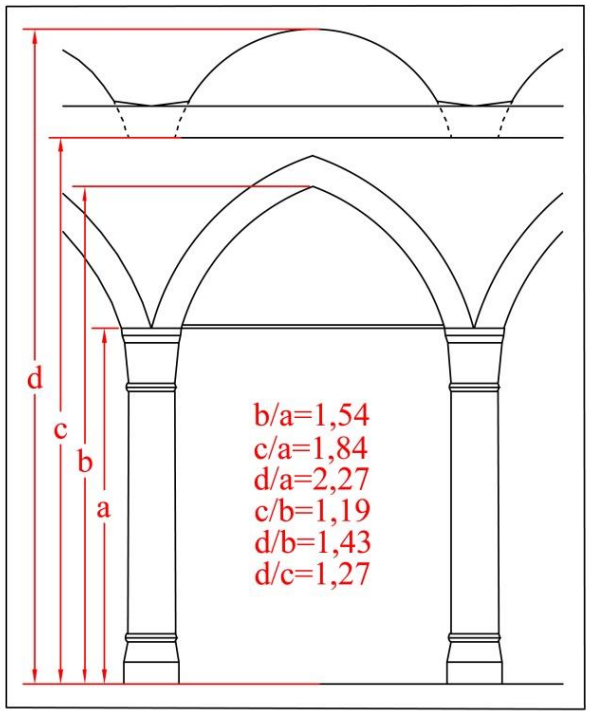
Çizim 54: İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

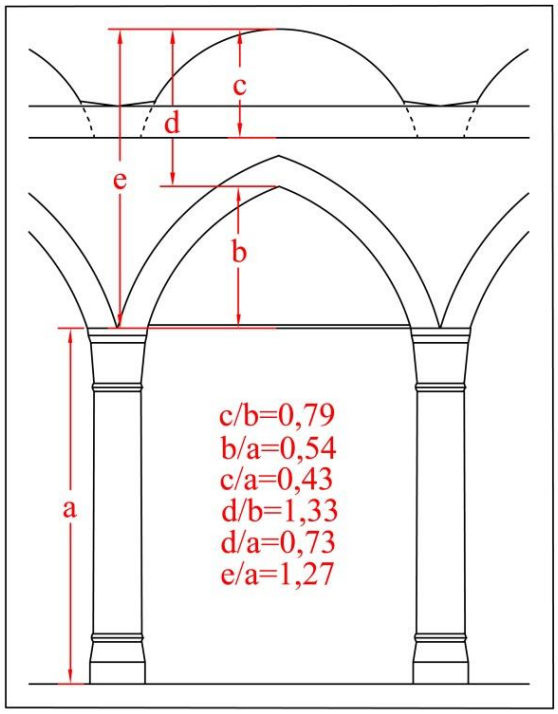
Çizim 55: İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

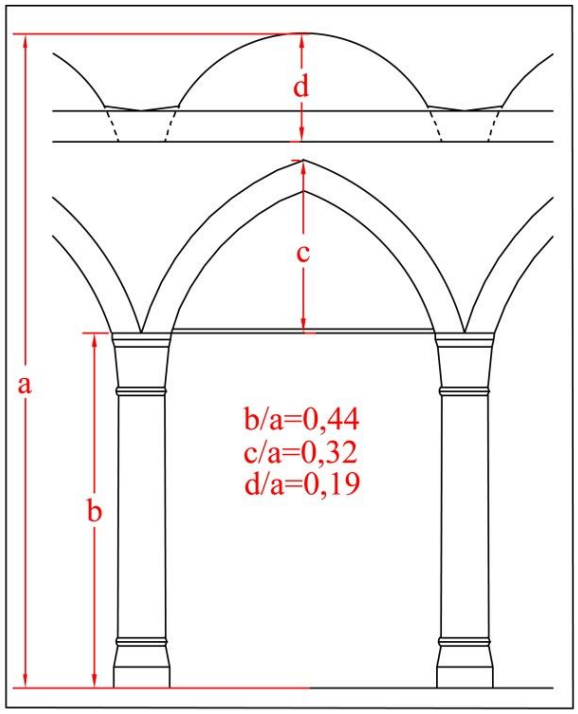
Çizim 56: İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

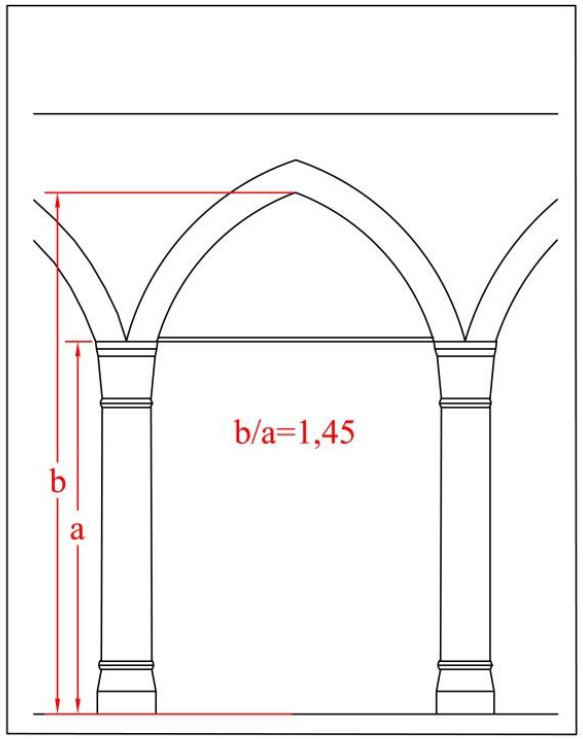
Çizim 57: İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

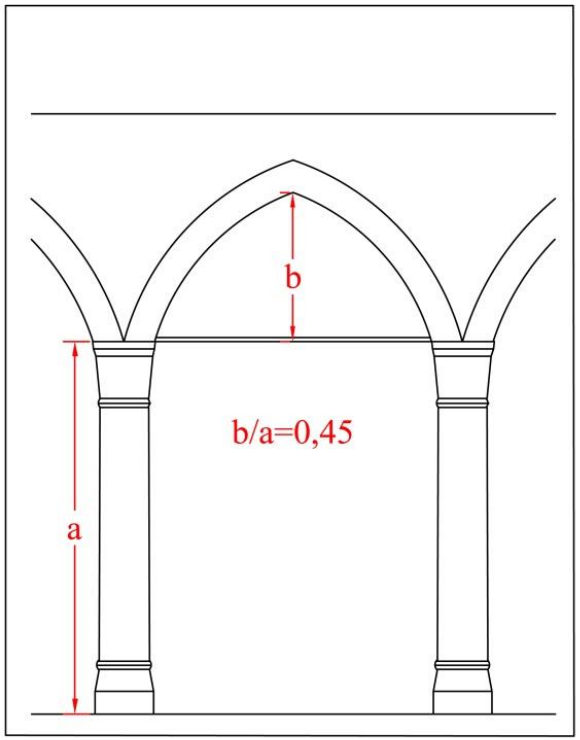
Çizim 58: İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

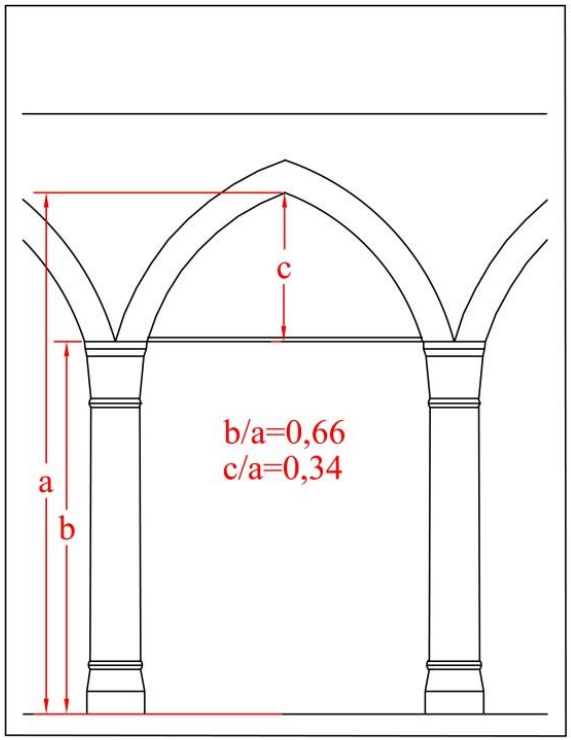
Çizim 59: İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Keme ve Kubbe Oranları

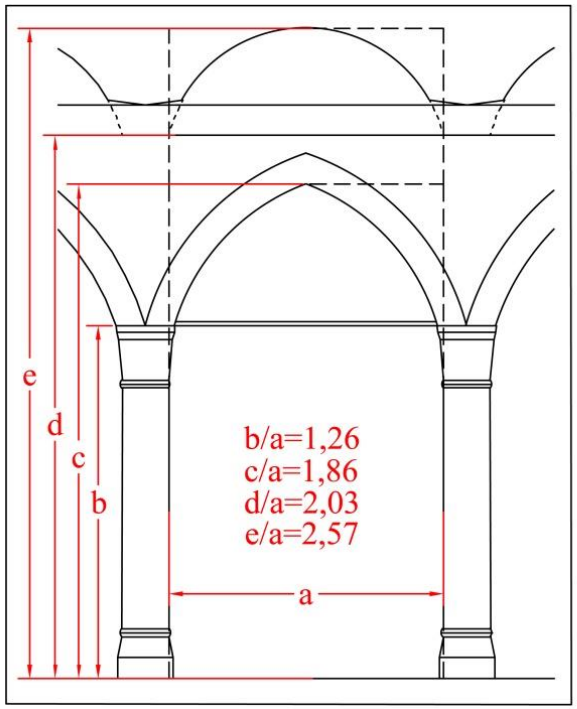
Çizim 60: İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

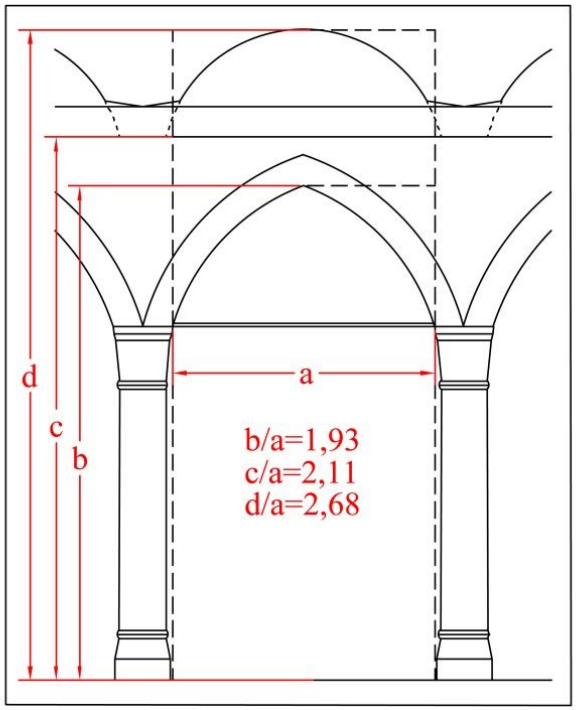
Çizim 61: İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

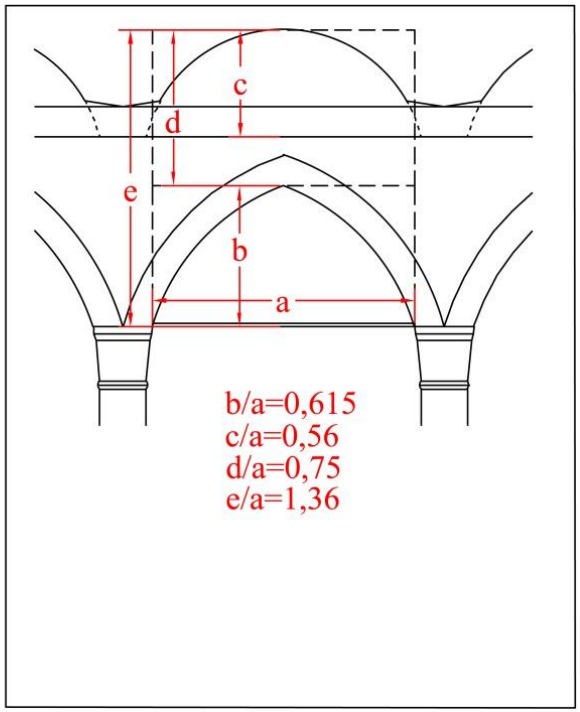
Çizim 62: İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

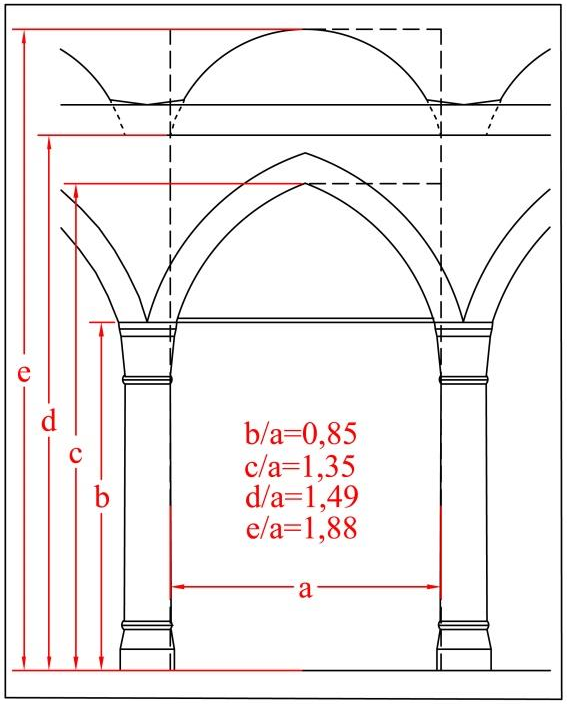
Çizim 63: Tokat Hatuniye Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

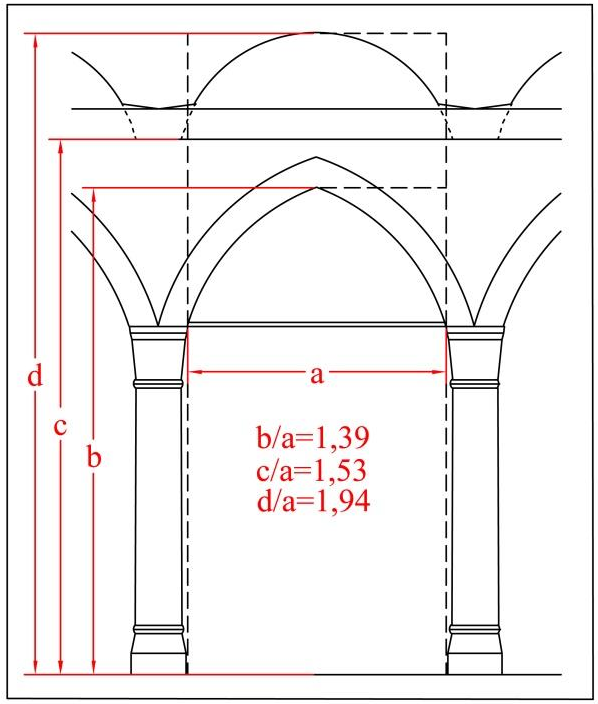
Çizim 64: Tokat Hatuniye Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

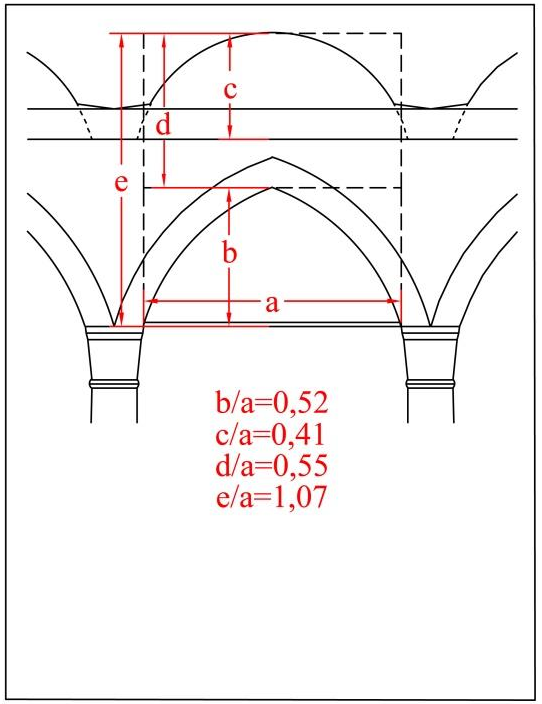
Çizim 65: Tokat Hatuniye Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

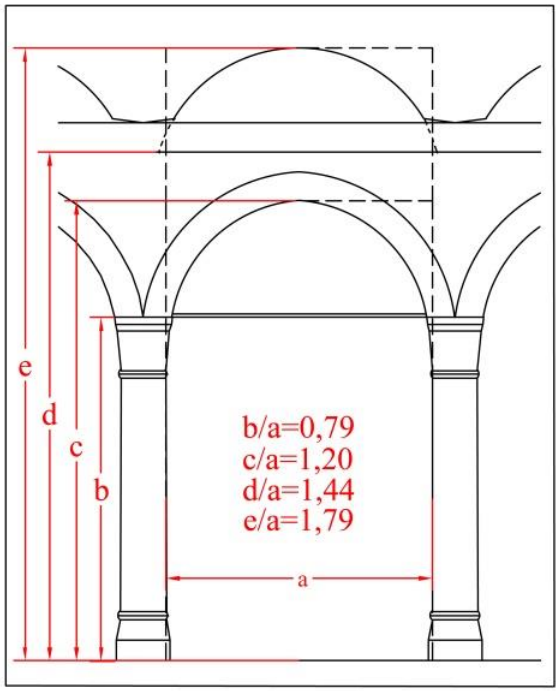
Çizim 66: Amasya II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

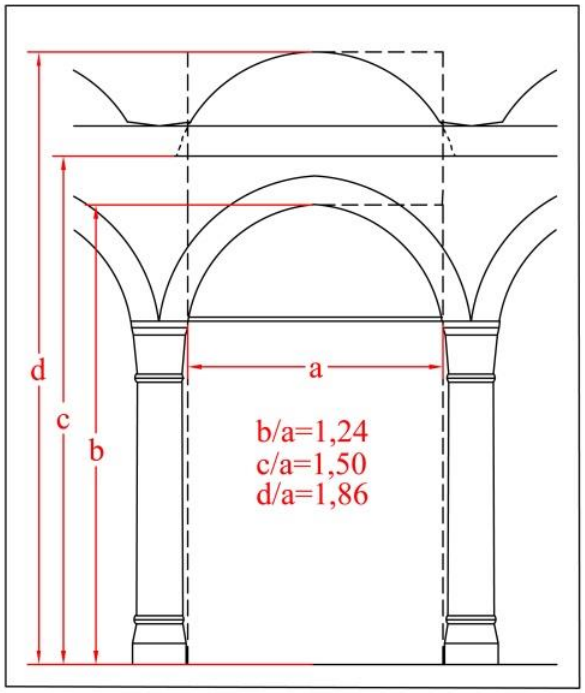
Çizim 67: Amasya II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

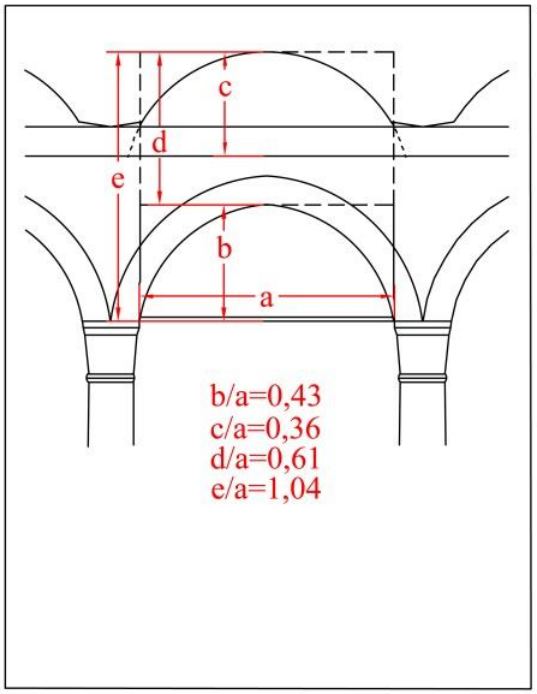
Çizim 68: Amasya II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

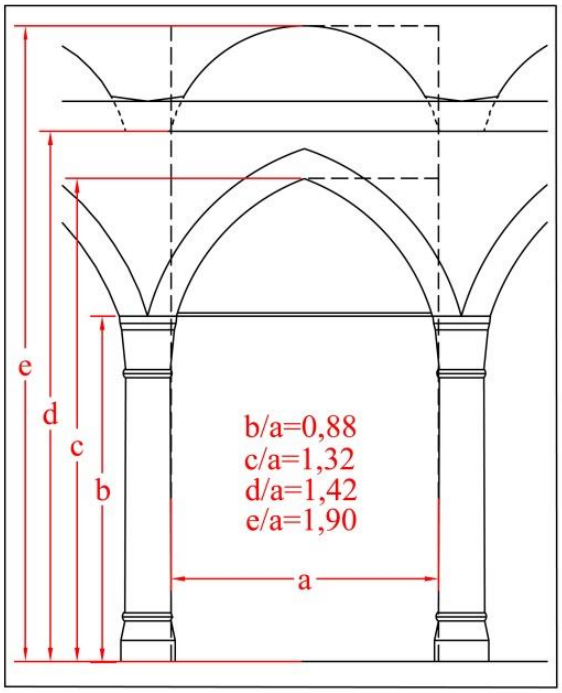
Çizim 69: Amasya II. Bâyezid Medrese Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

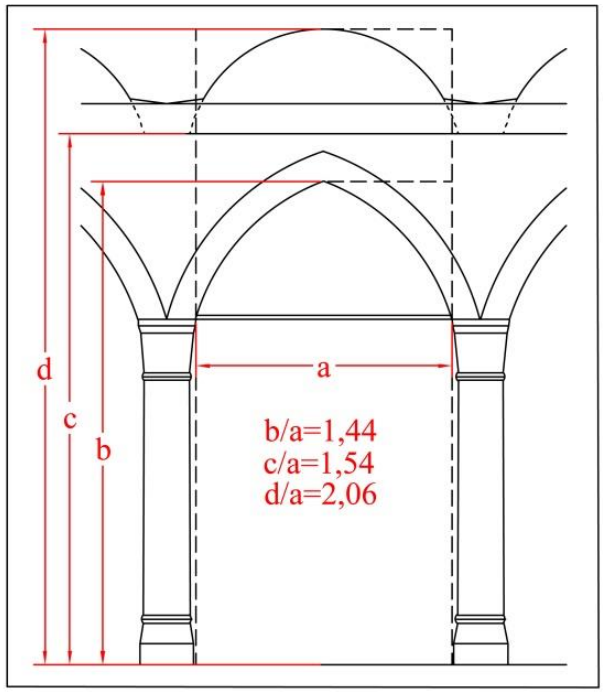
Çizim 70: Amasya II. Bâyezid Medrese Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

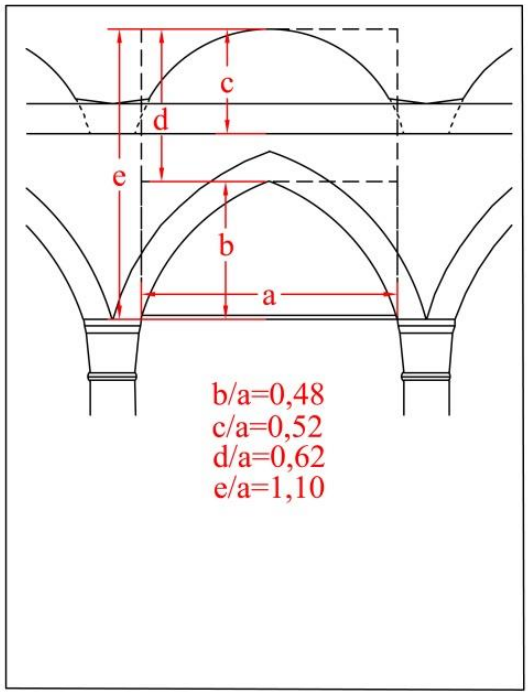
Çizim 71: Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

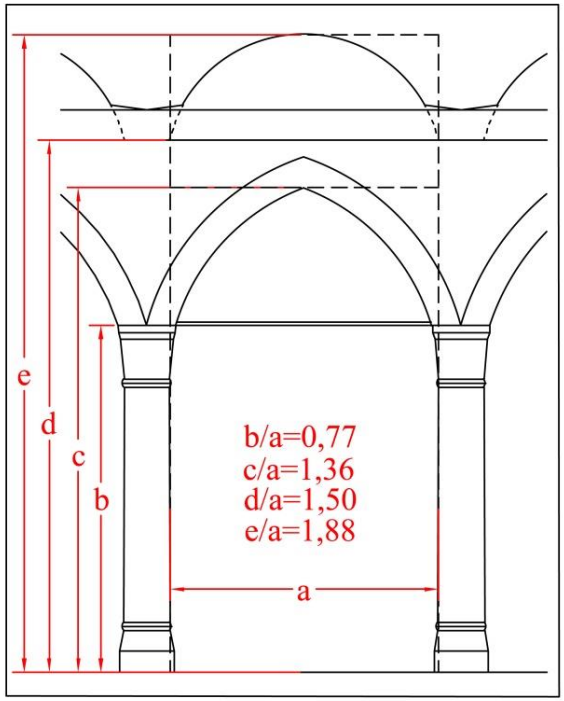
Çizim 72: Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

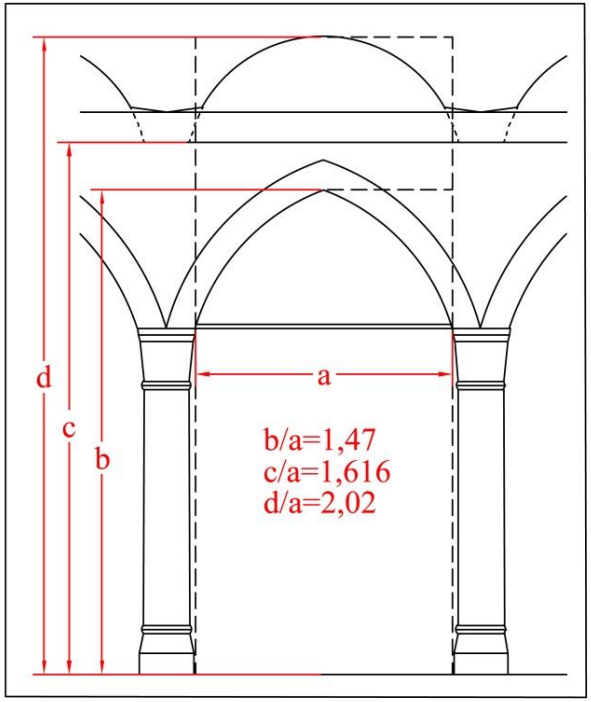
Çizim 73: Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

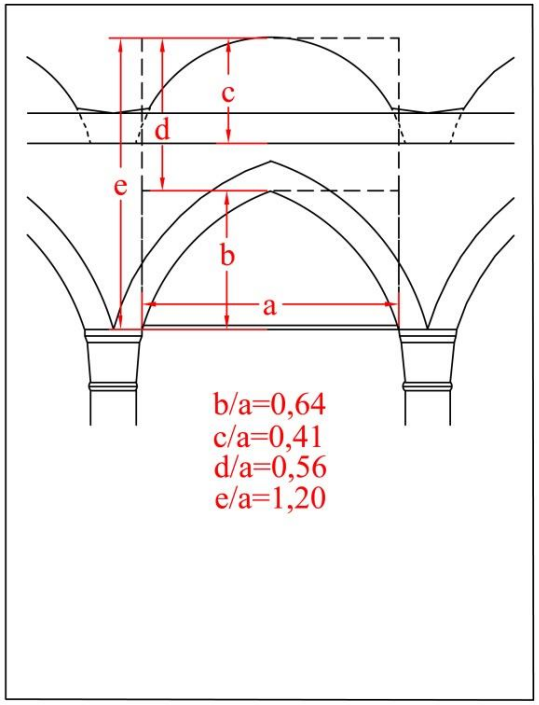
Çizim 74: Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

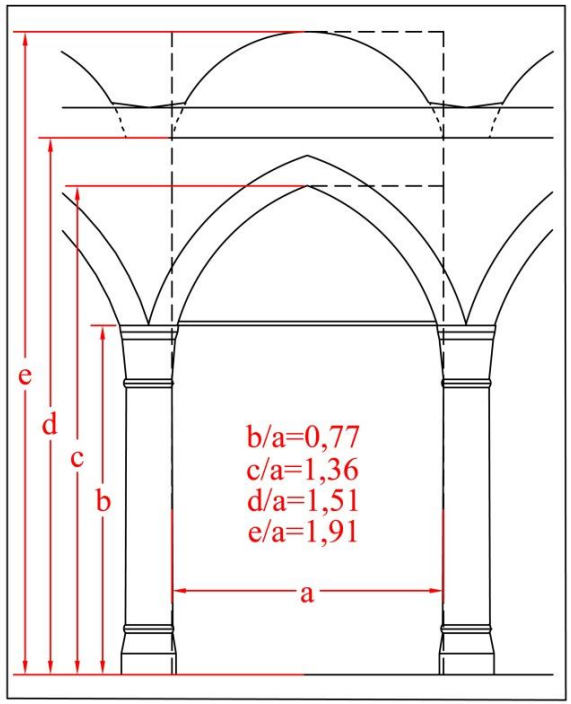
Çizim 75: Edirne II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

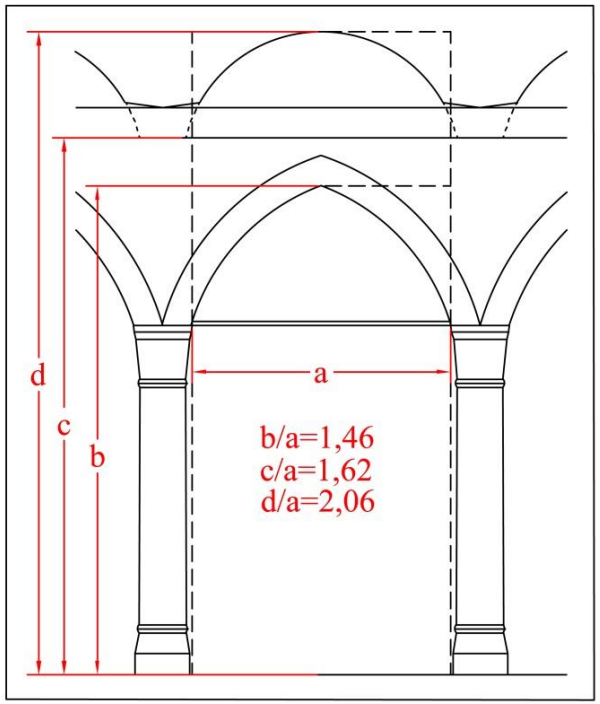
Çizim 76: Edirne II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

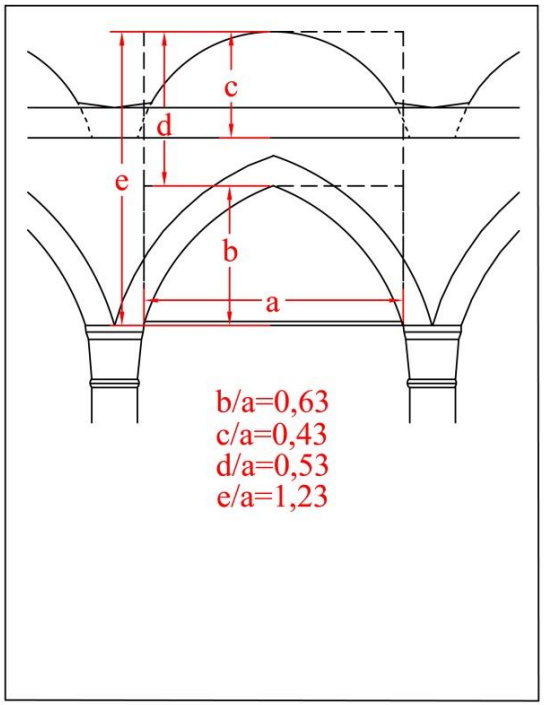
Çizim 77: Edirne II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

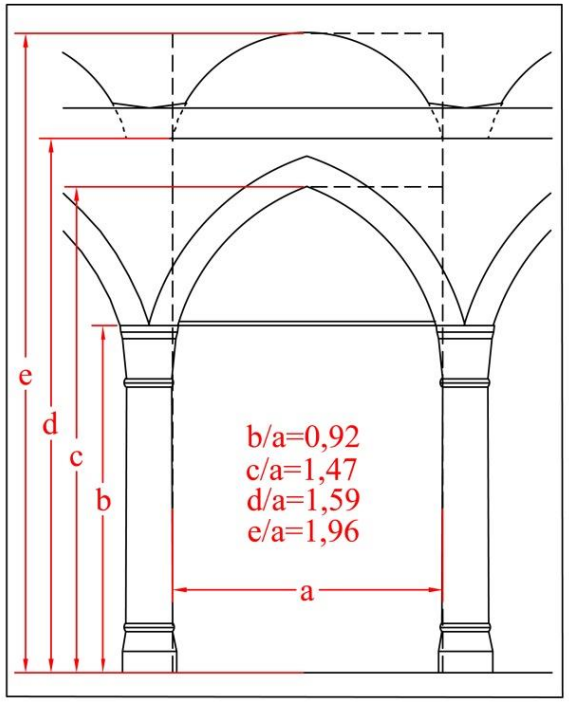
Çizim 78: Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

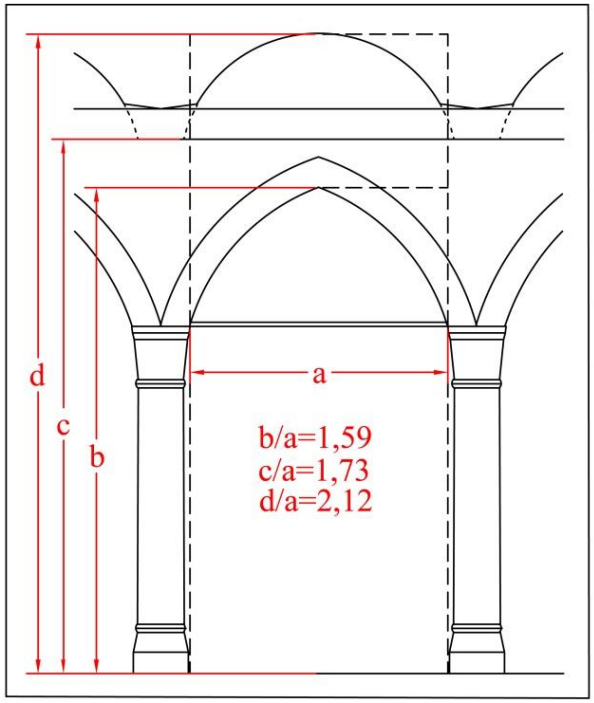
Çizim 79: Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

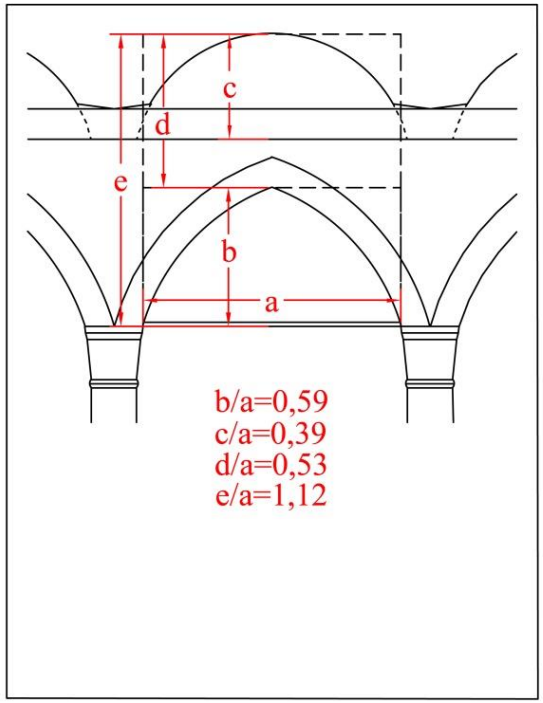
Çizim 80: Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

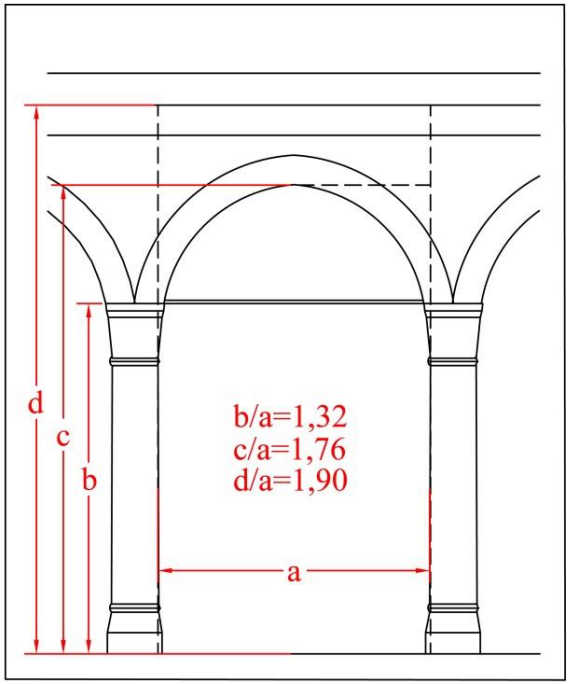
Çizim 81: Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

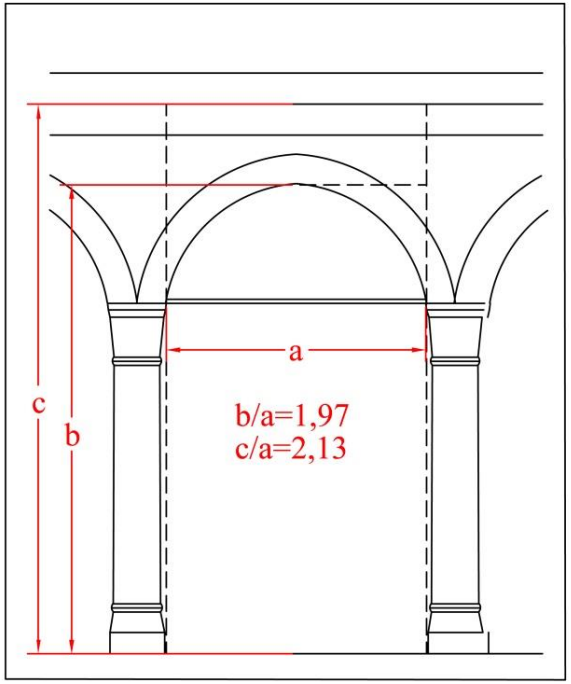
Çizim 82: Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

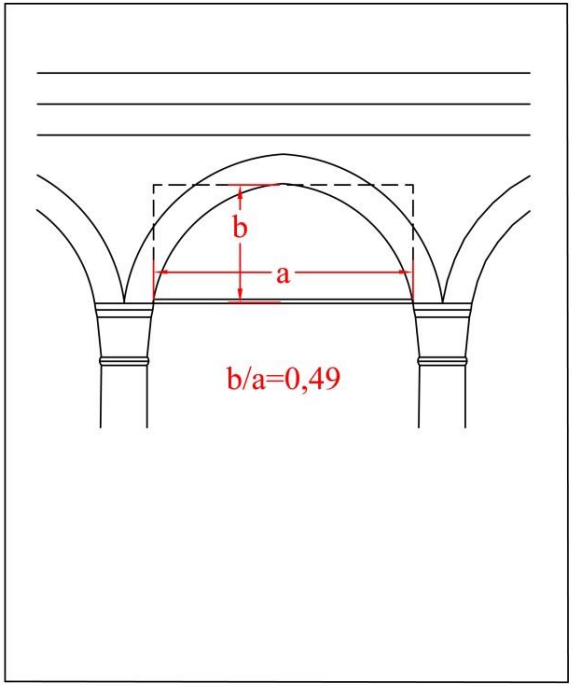
Çizim 83: Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

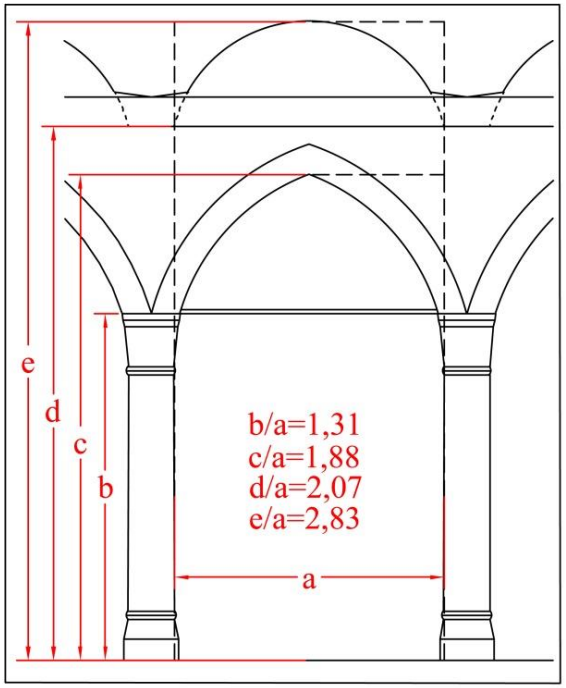
Çizim 84: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

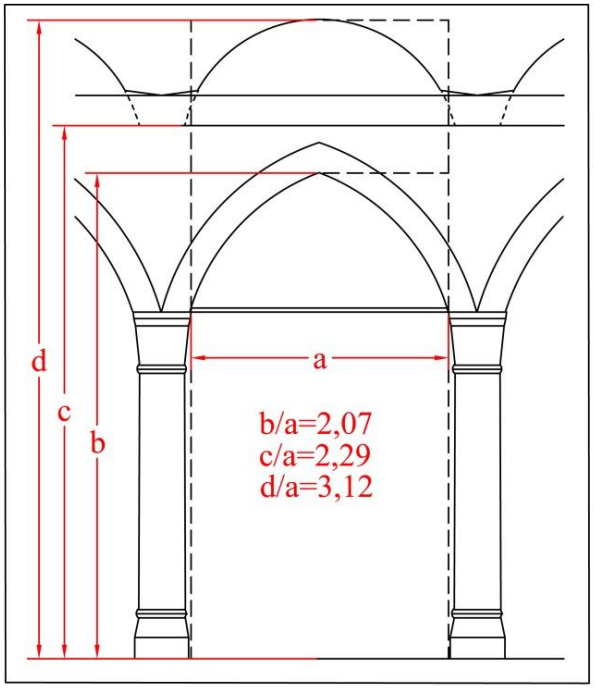
Çizim 85: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

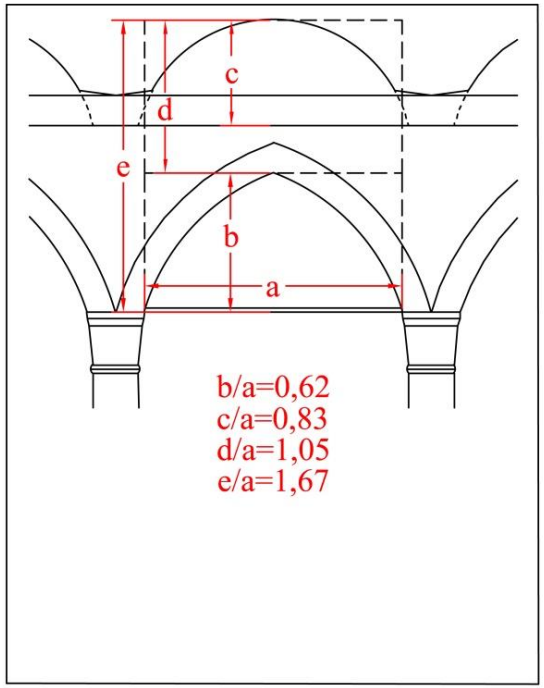
Çizim 86: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranı

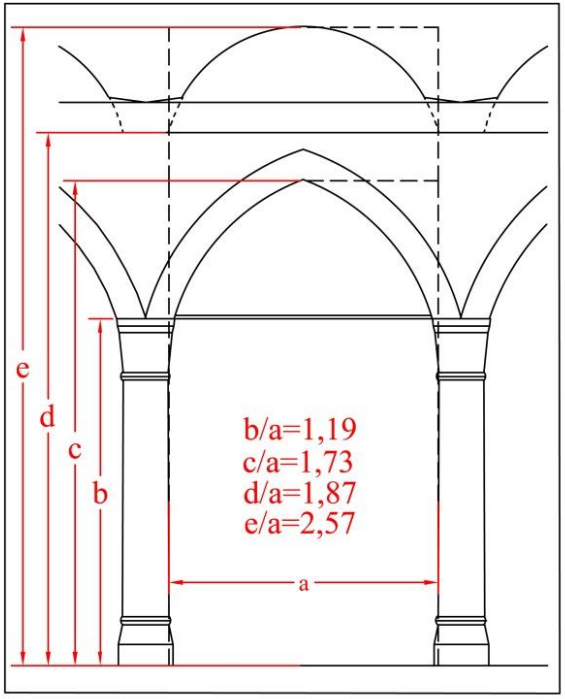
Çizim 87: İstanbul II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

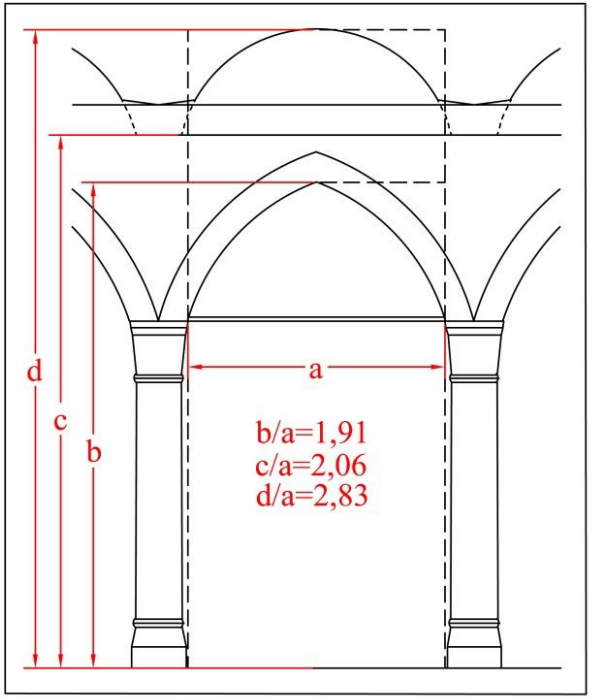
Çizim 88: İstanbul II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

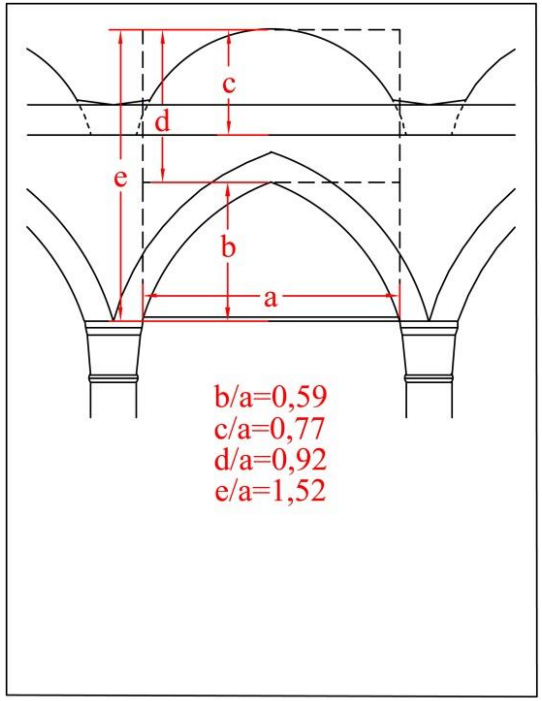
Çizim 89: İstanbul II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

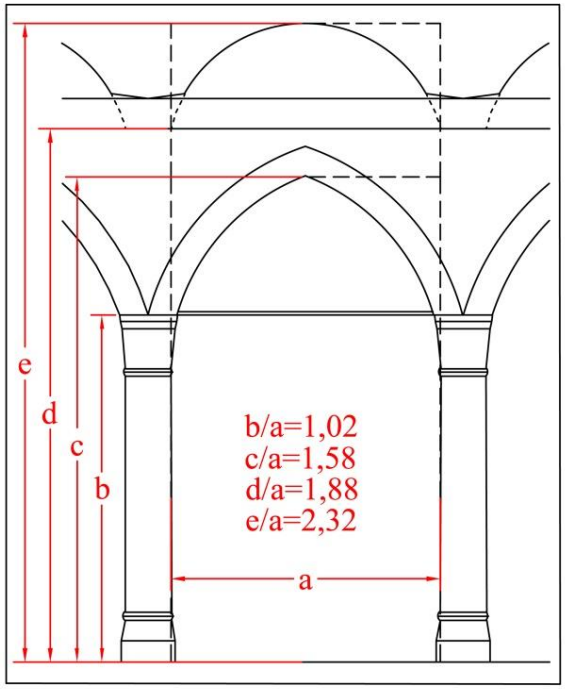
Çizim 90: İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

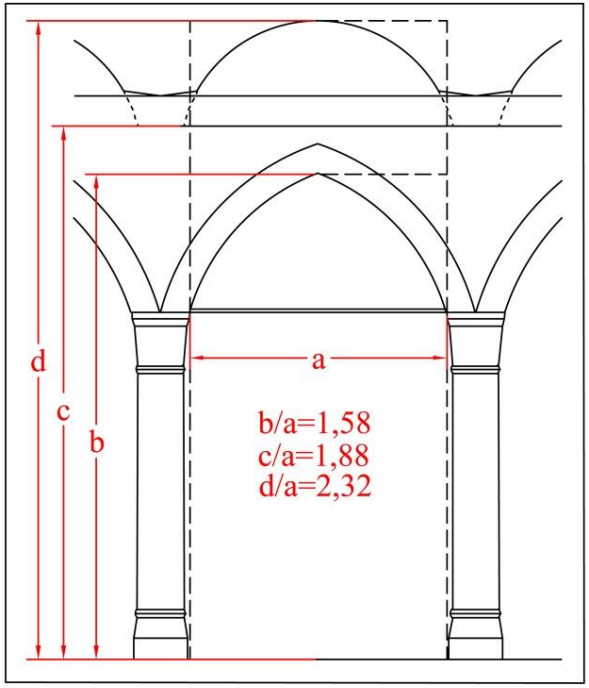
Çizim 91: İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

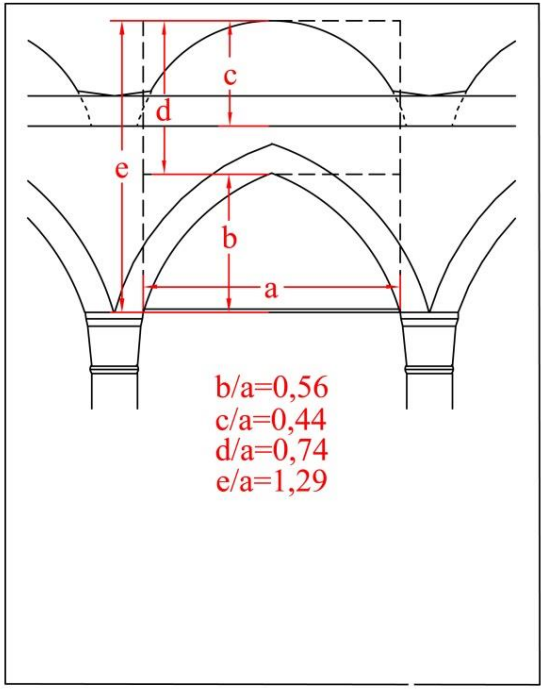
Çizim 92: İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

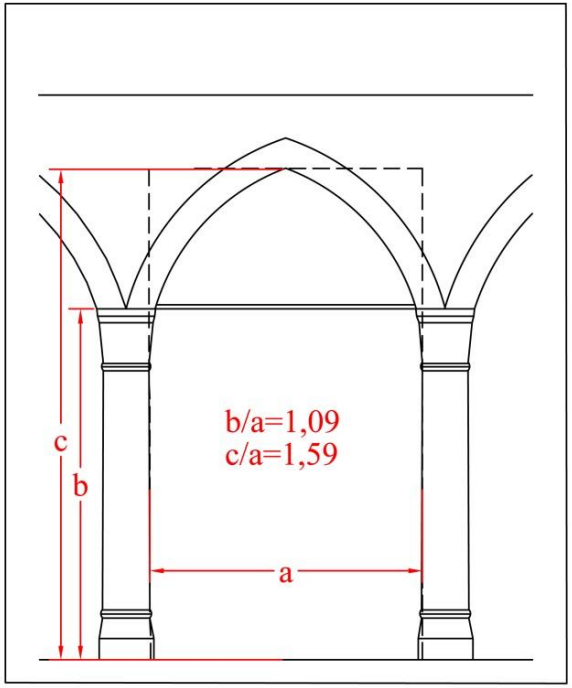
Çizim 93: İstanbul II. Bâyezid Medrese Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

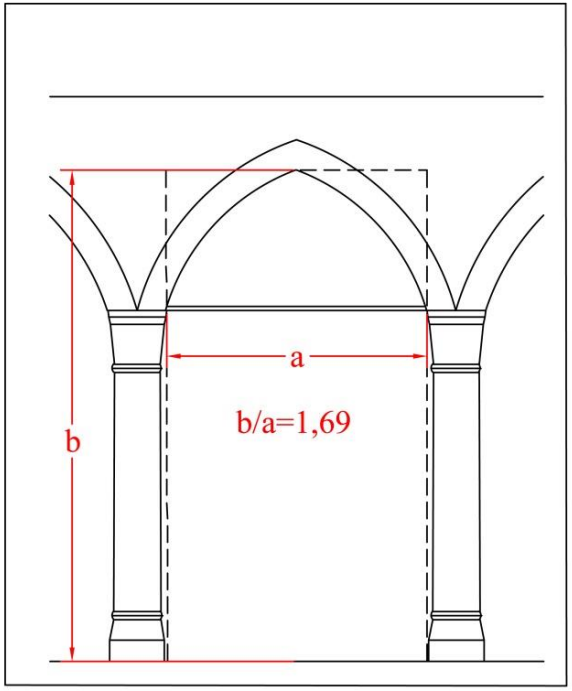
Çizim 94: İstanbul II. Bâyezid Medrese Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

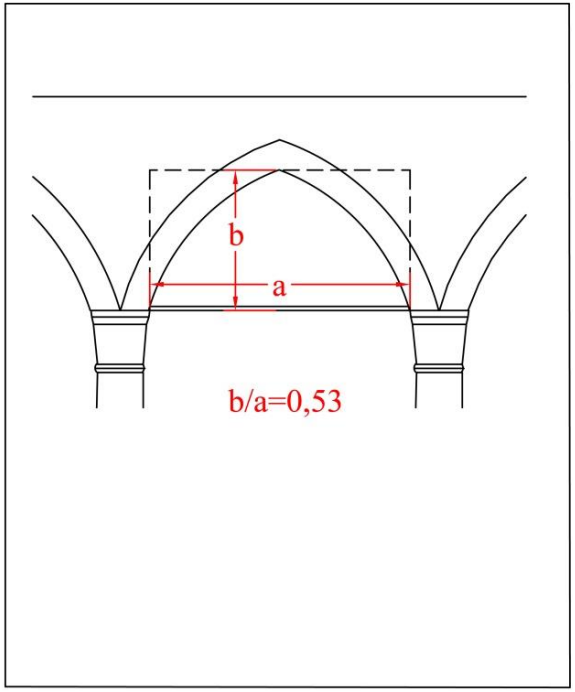
Çizim 95: İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

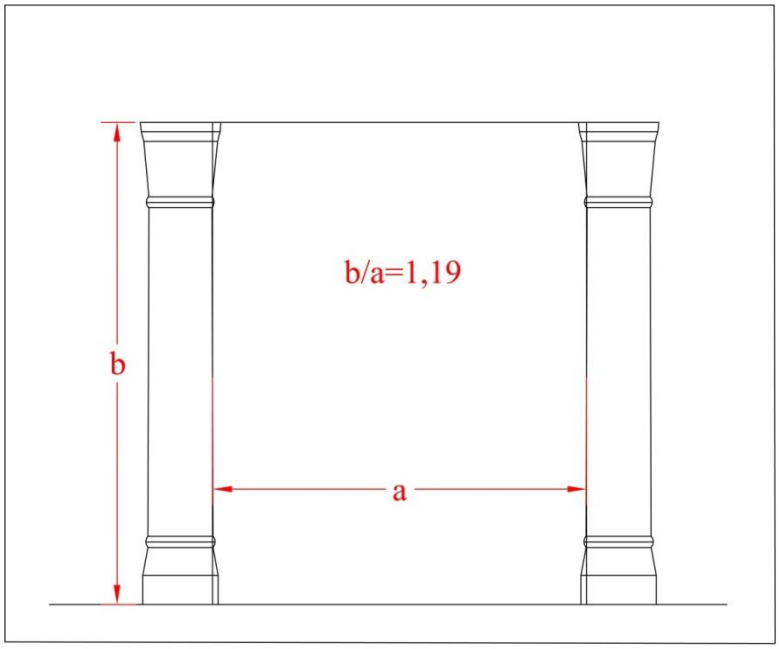
Çizim 96: İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

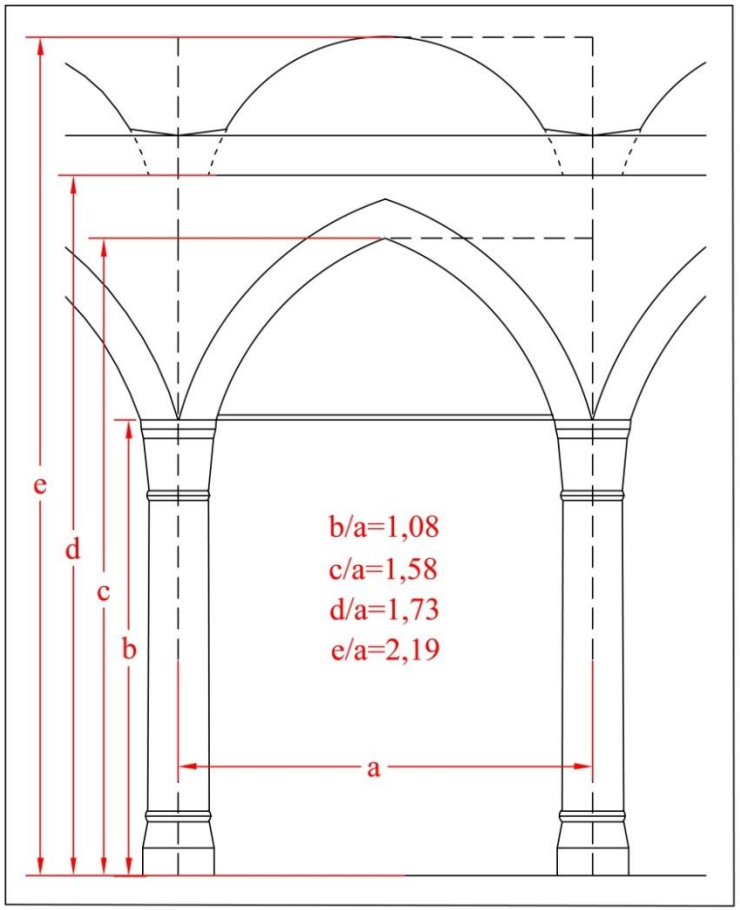
Çizim 97: İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

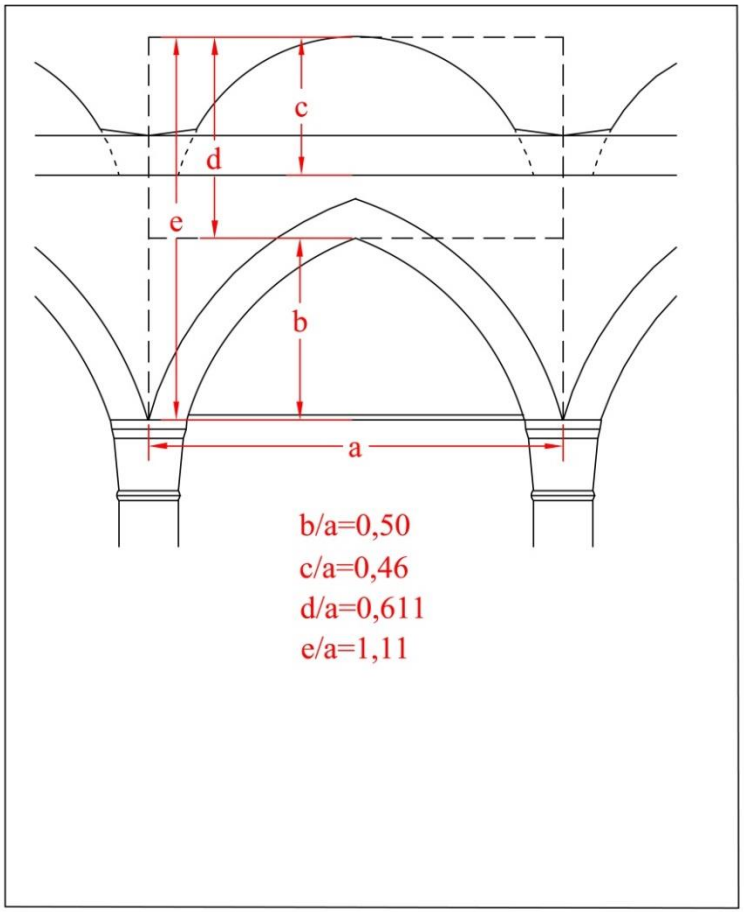
Çizim 98: İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

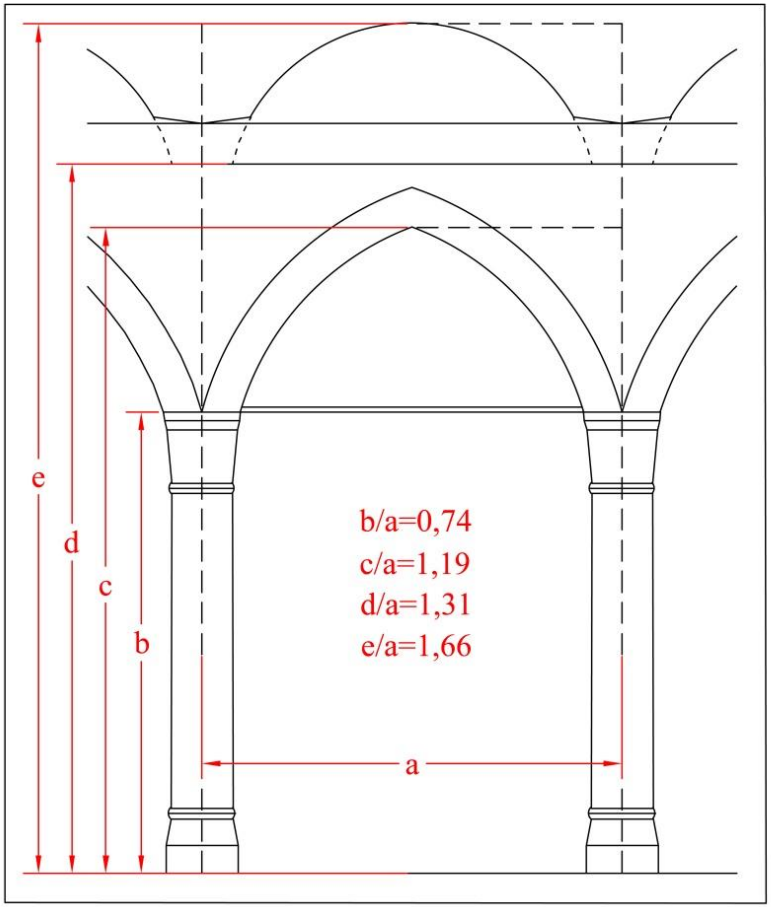
Çizim 99: İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

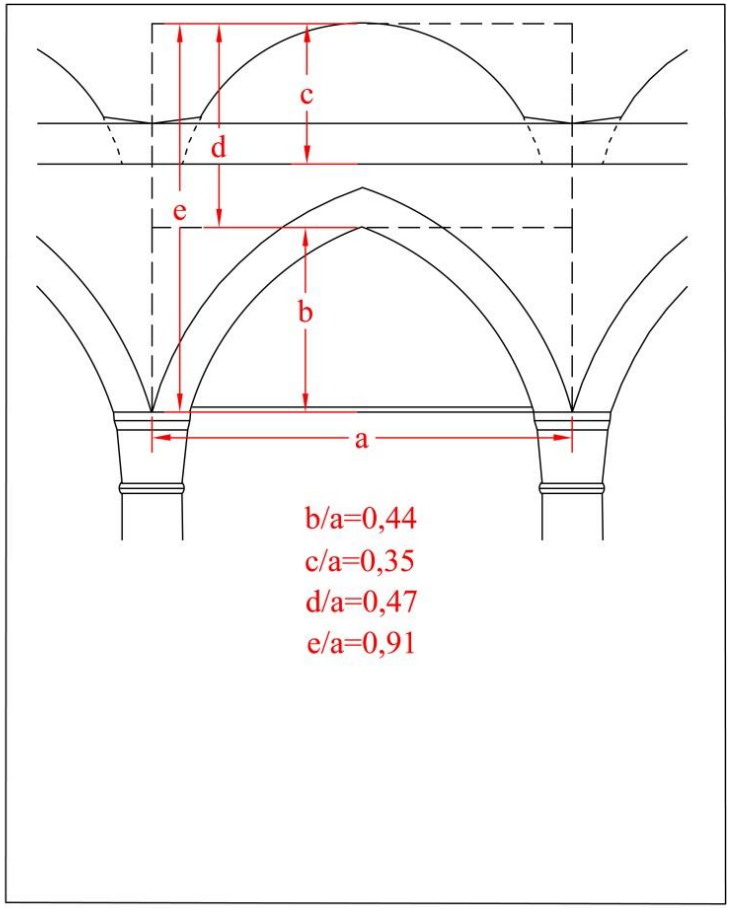
Çizim 100: Tokat Hatuniye Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

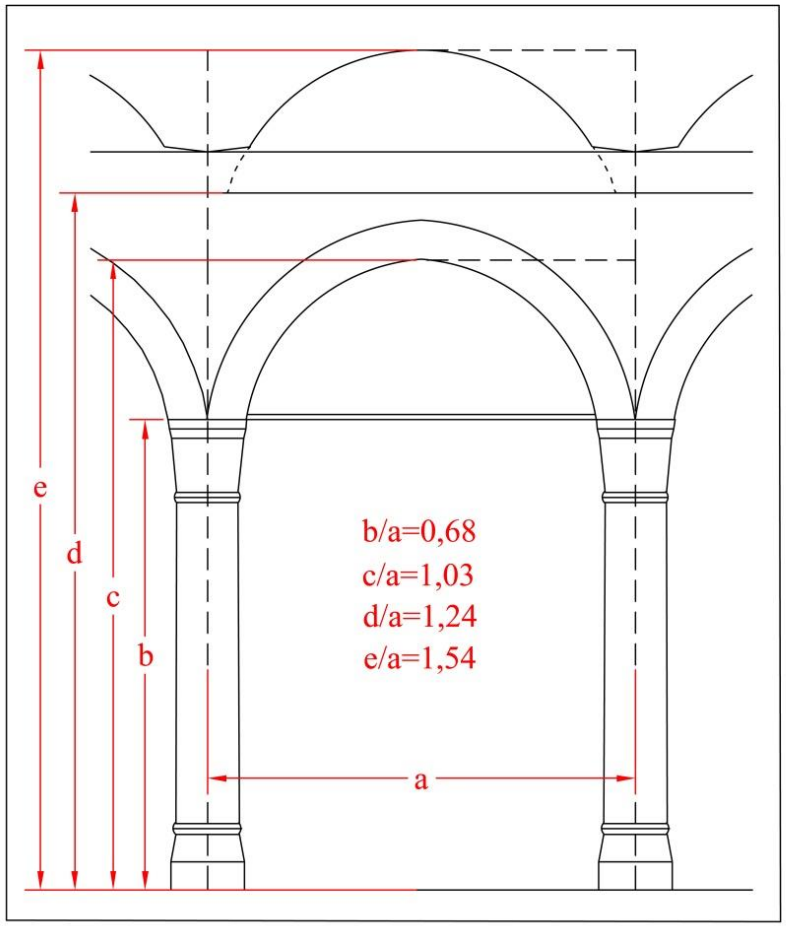
Çizim 101: Tokat Hatuniye Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

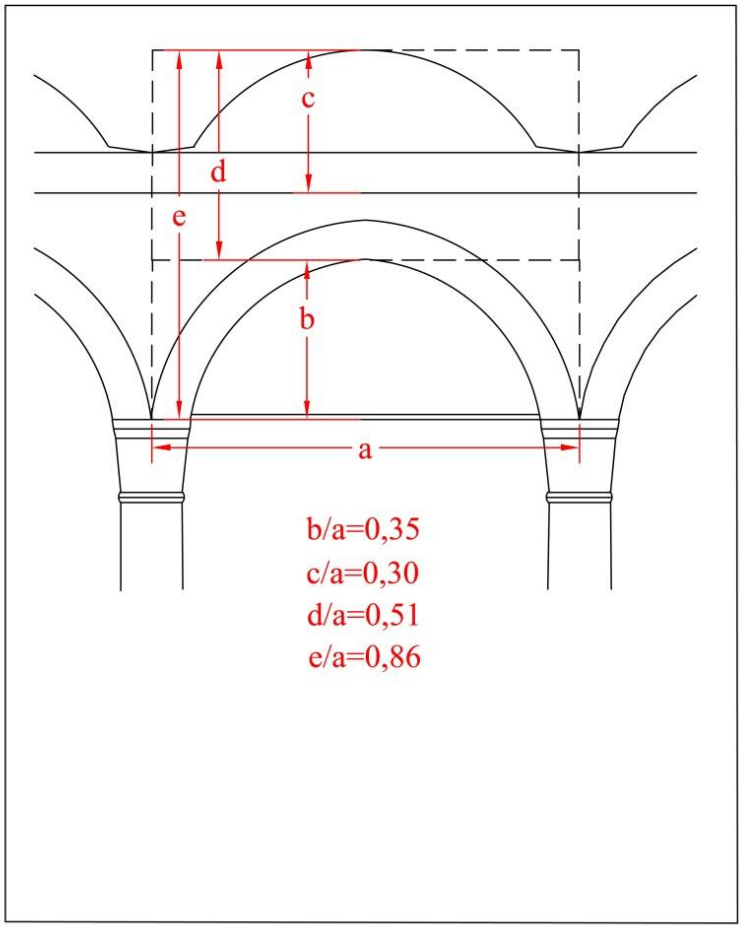
Çizim 102: Amasya II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

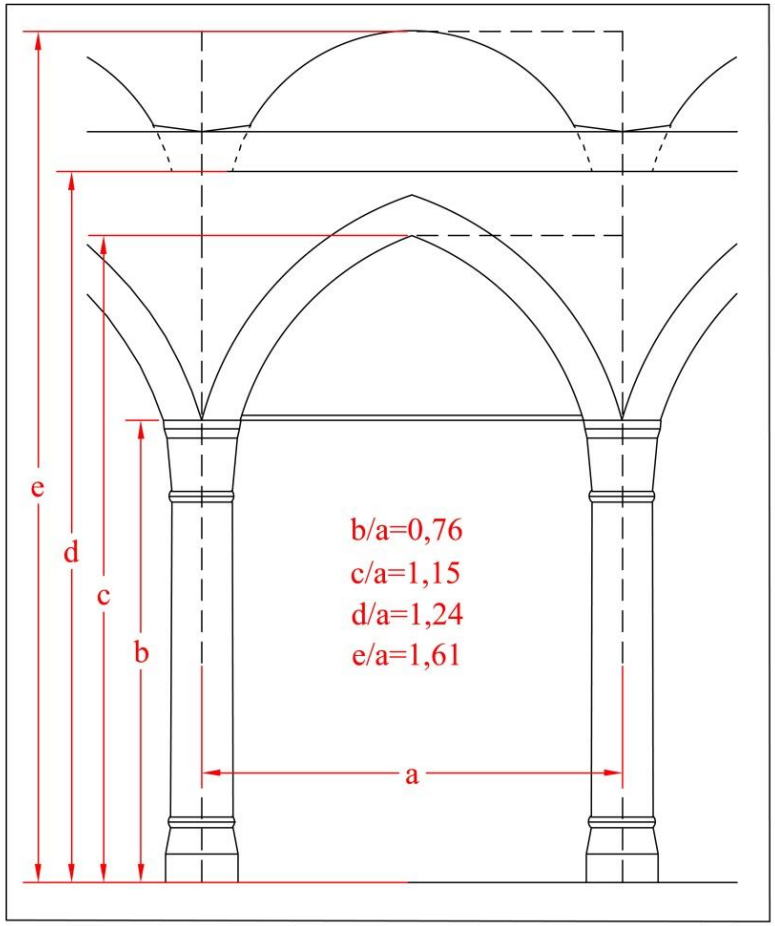
Çizim 103: Amasya II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

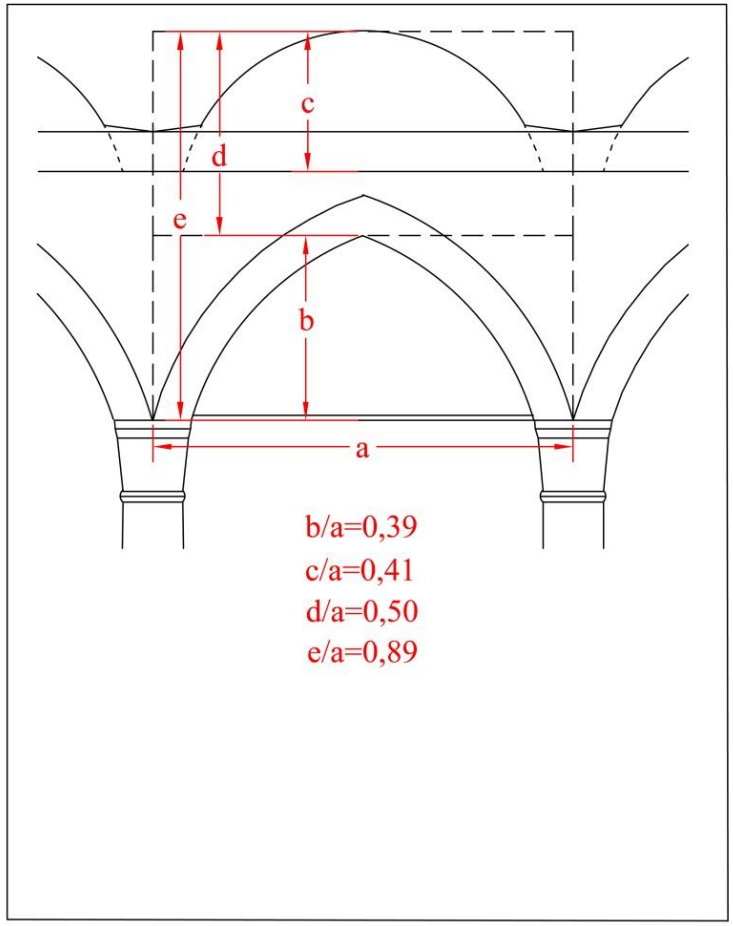
Çizim 104: Amasya II. Bâyezid Medrese Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

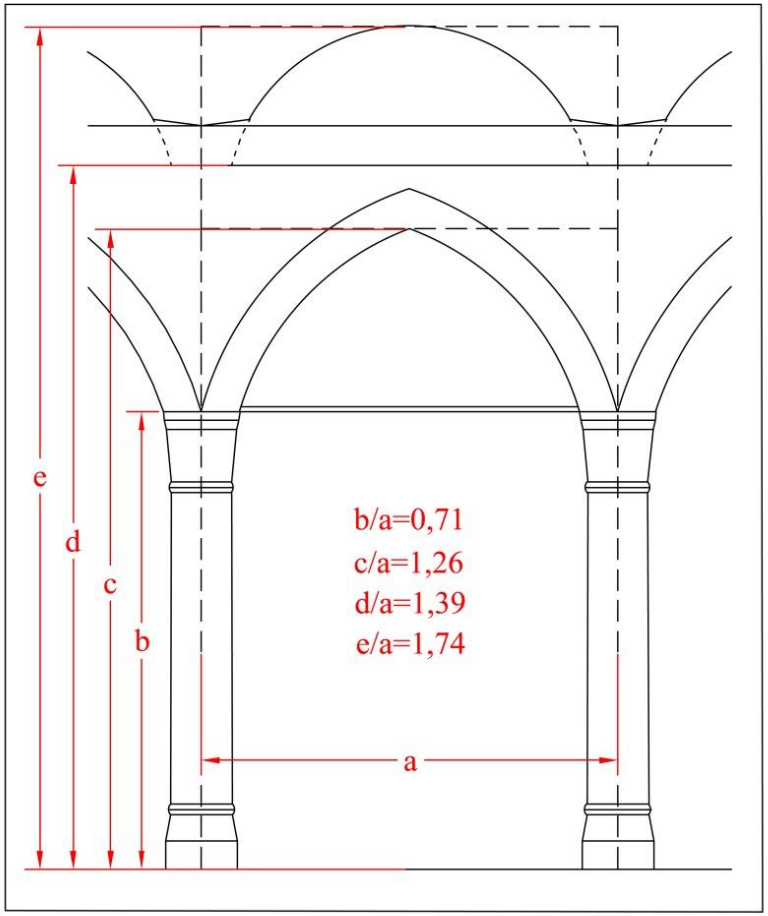
Çizim 105: Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

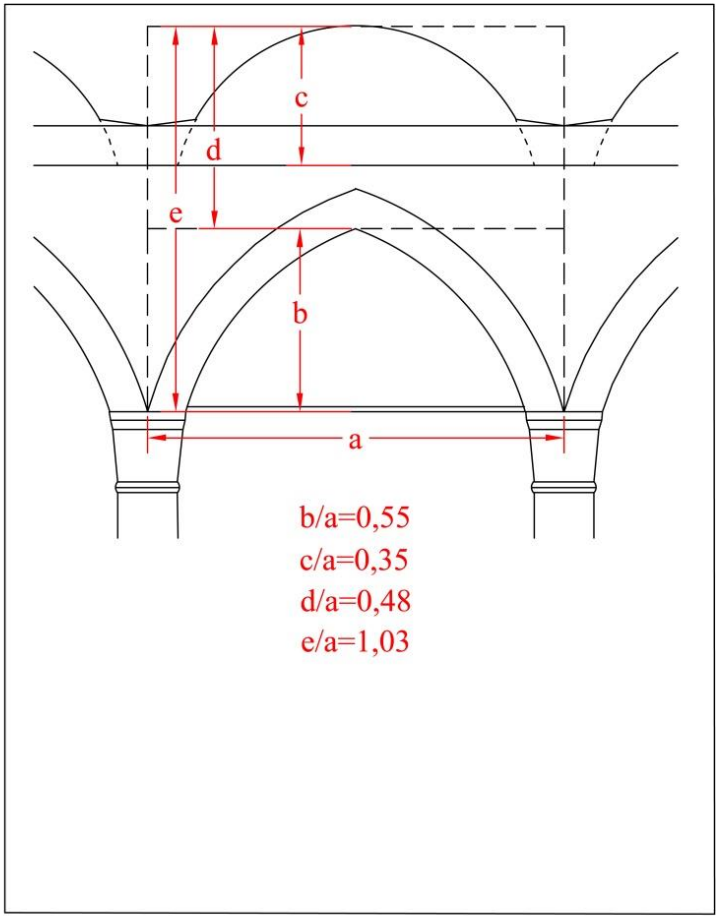
Çizim 106: Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

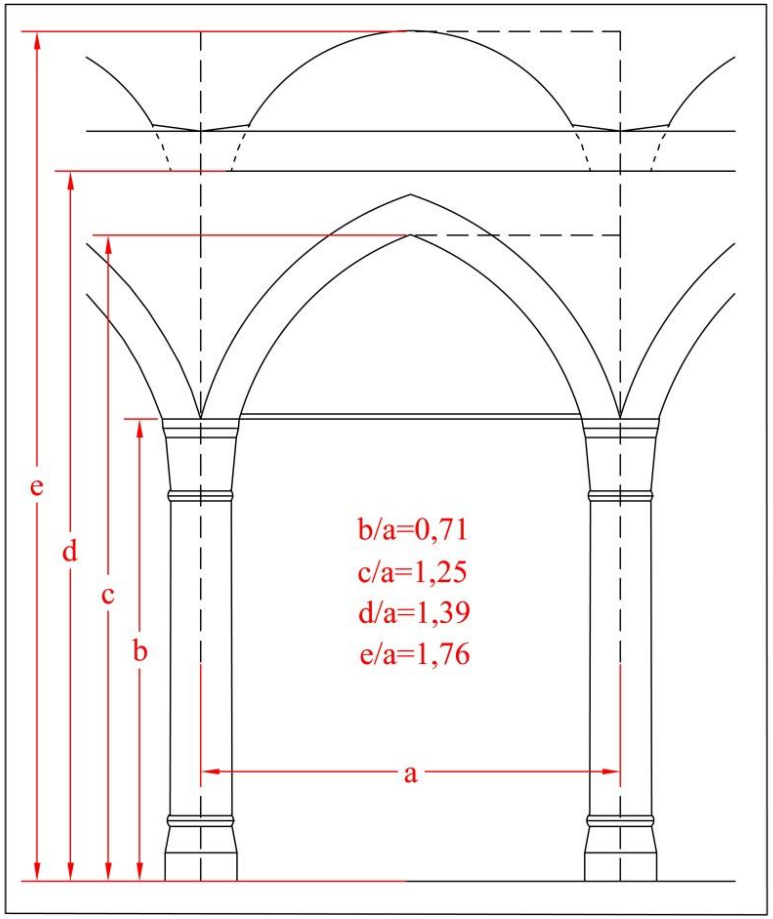
Çizim 107: Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

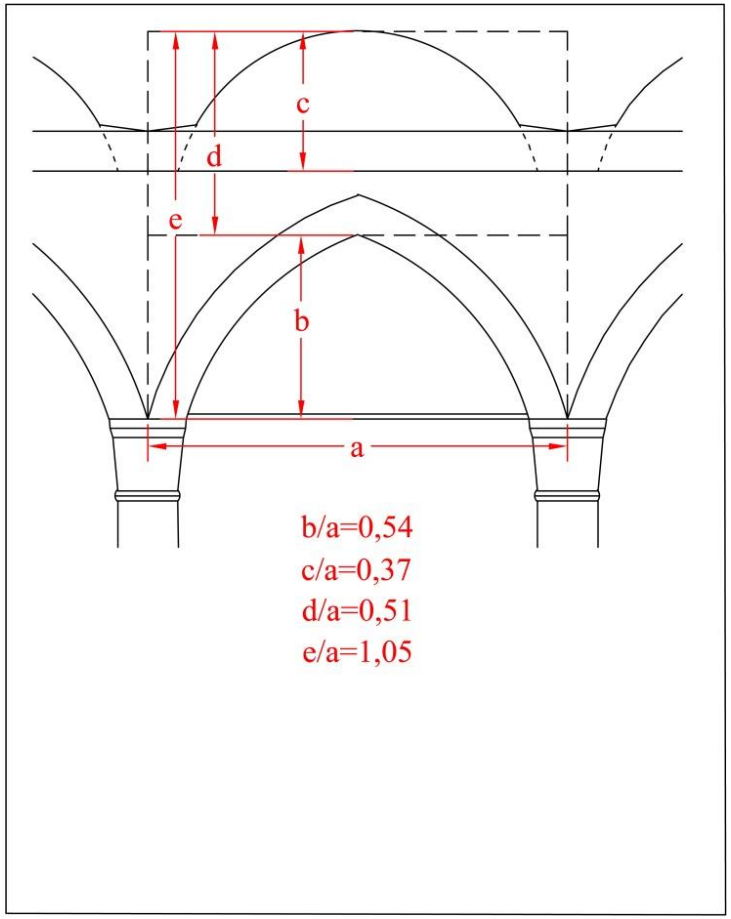
Çizim 108: Edirne II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

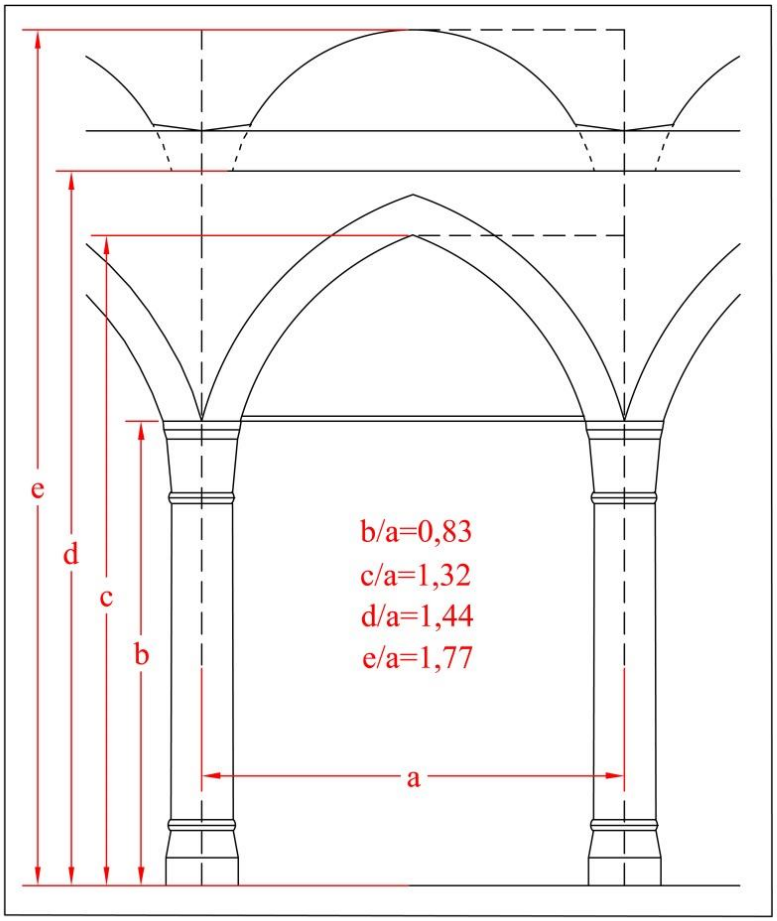
Çizim 109: Edirne II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

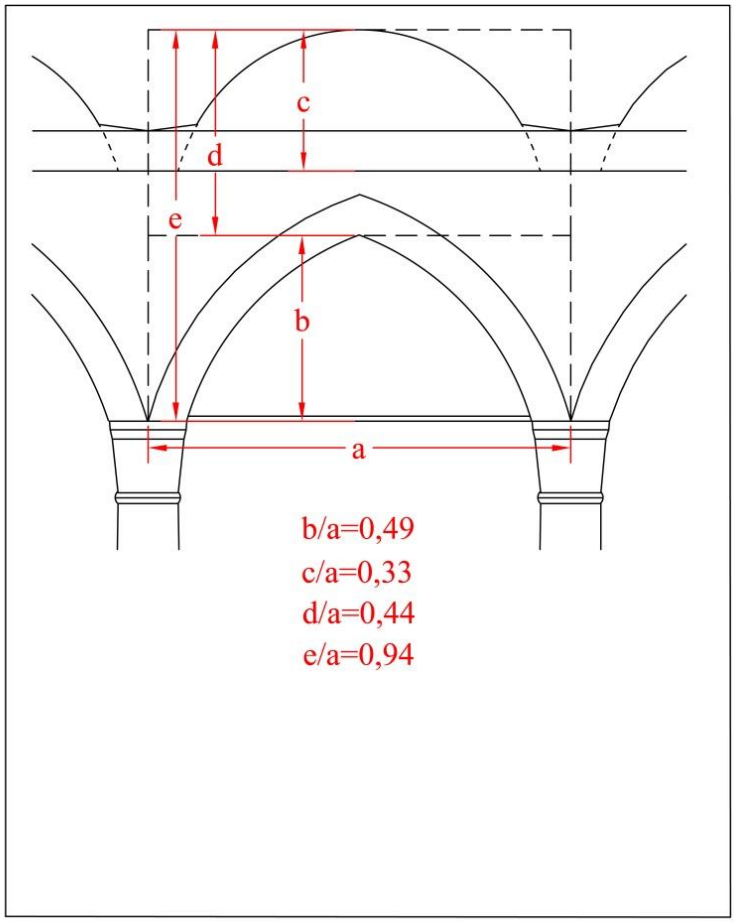
Çizim 110: Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

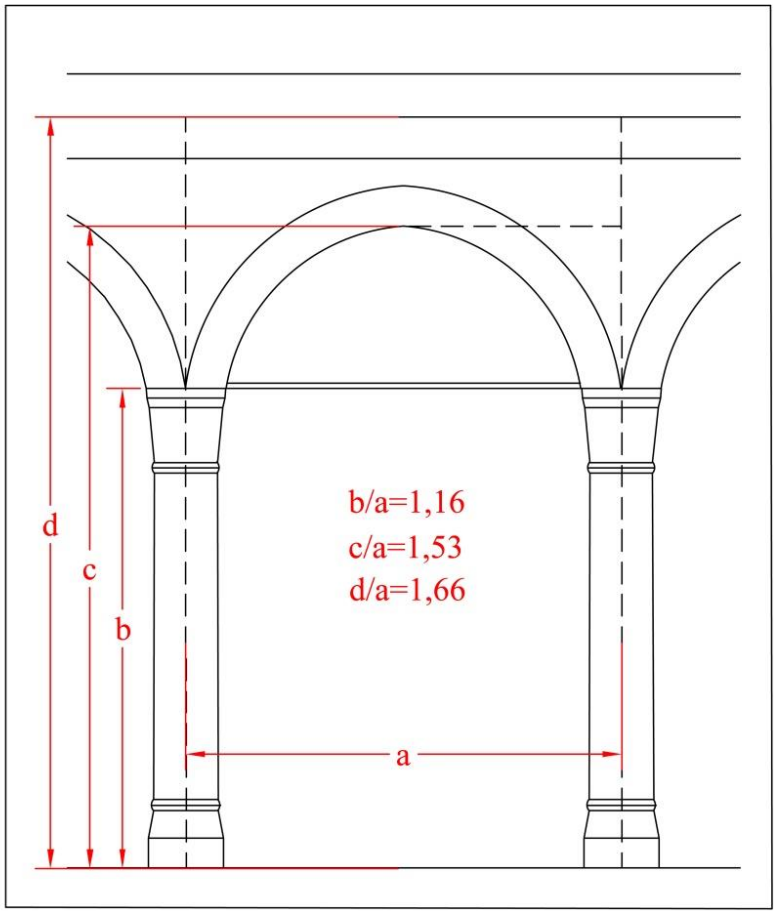
Çizim 111: Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

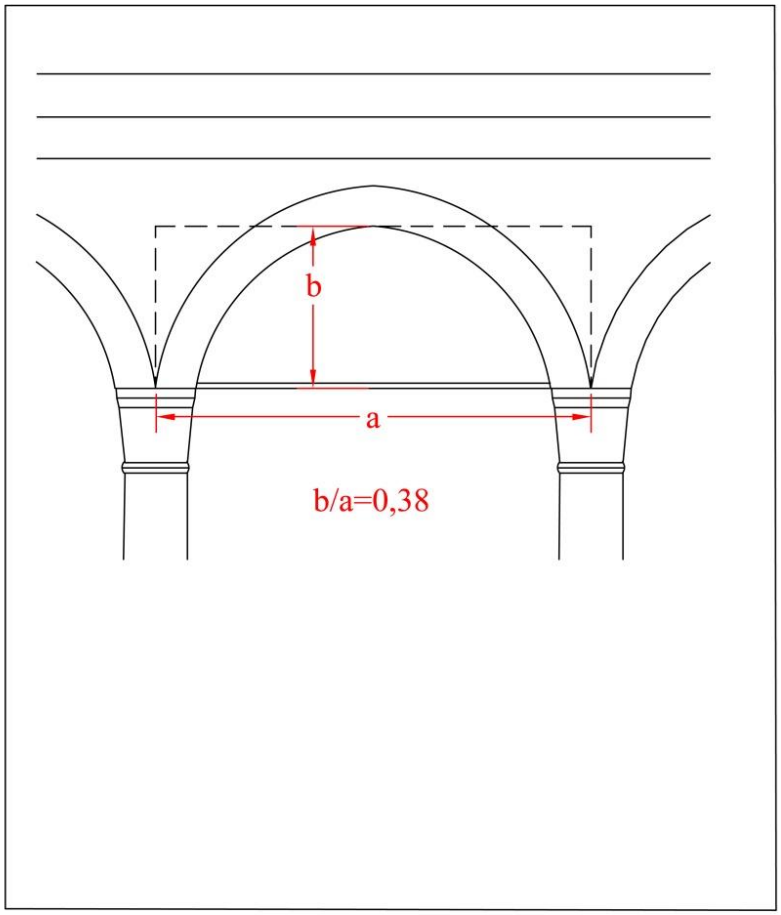
Çizim 112: Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

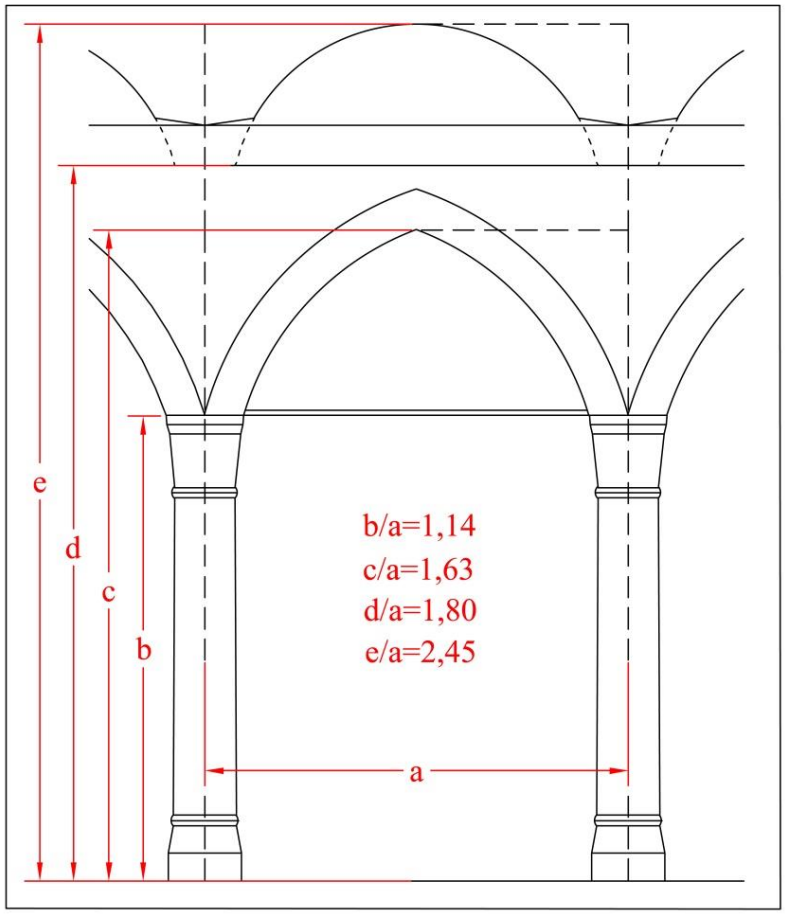
Çizim 113: Edirne II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

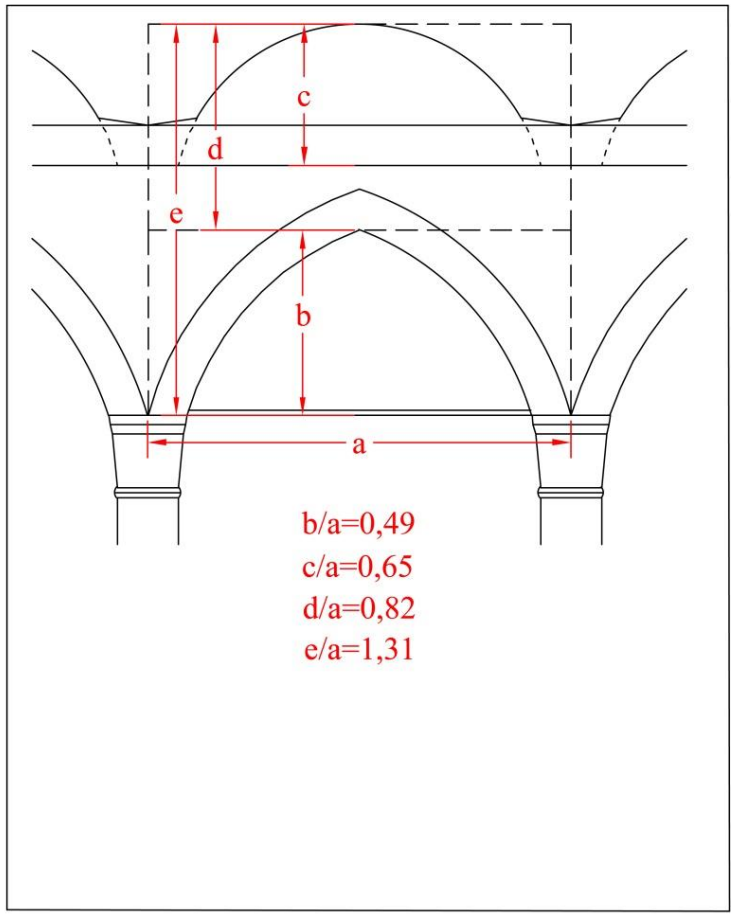
Çizim 114: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

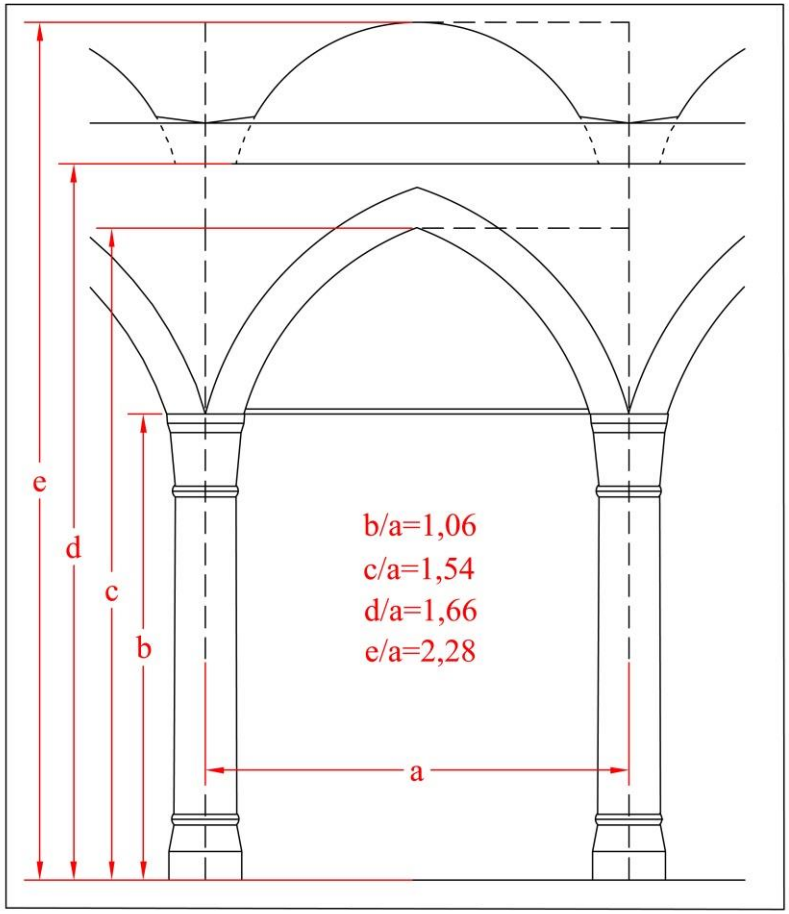
Çizim 115: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranı

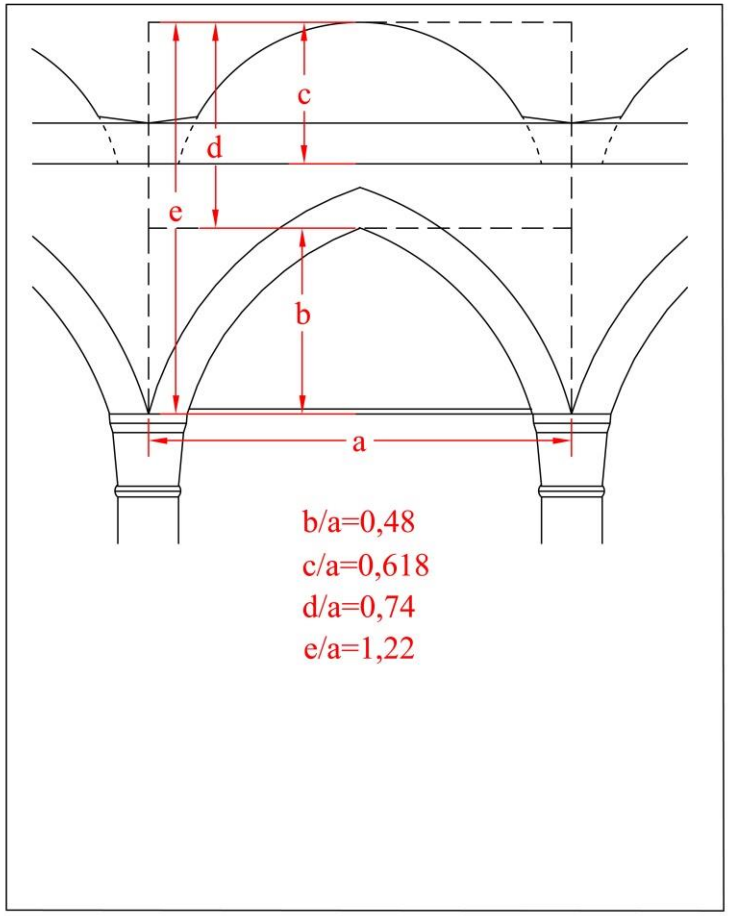
Çizim 116: İstanbul II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

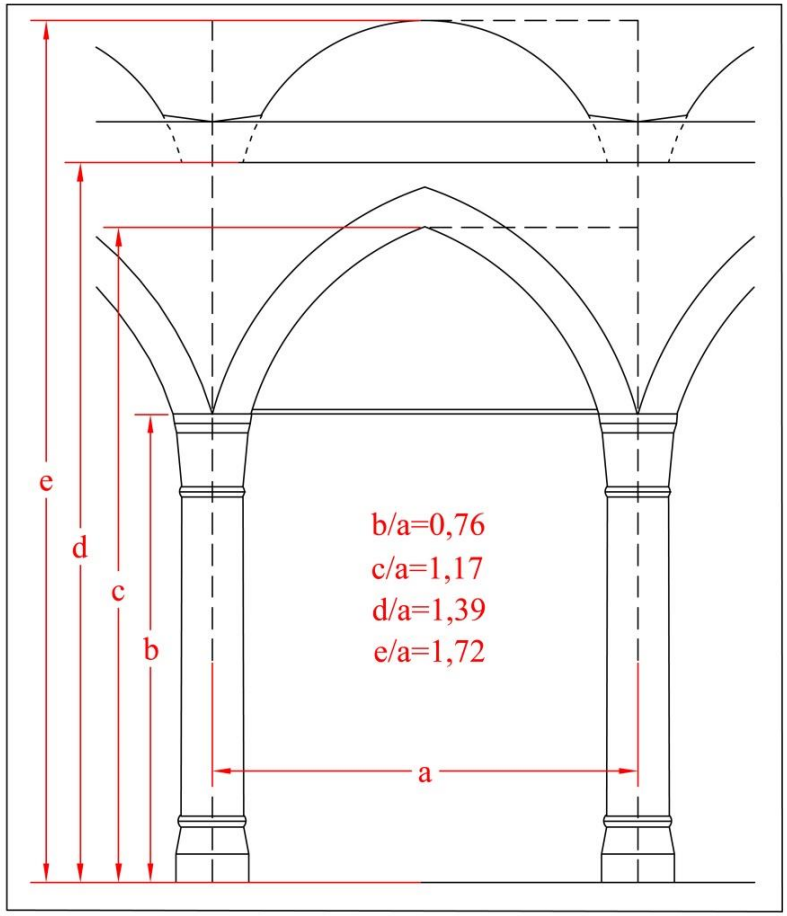
Çizim 117: İstanbul II. Bâyezid Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

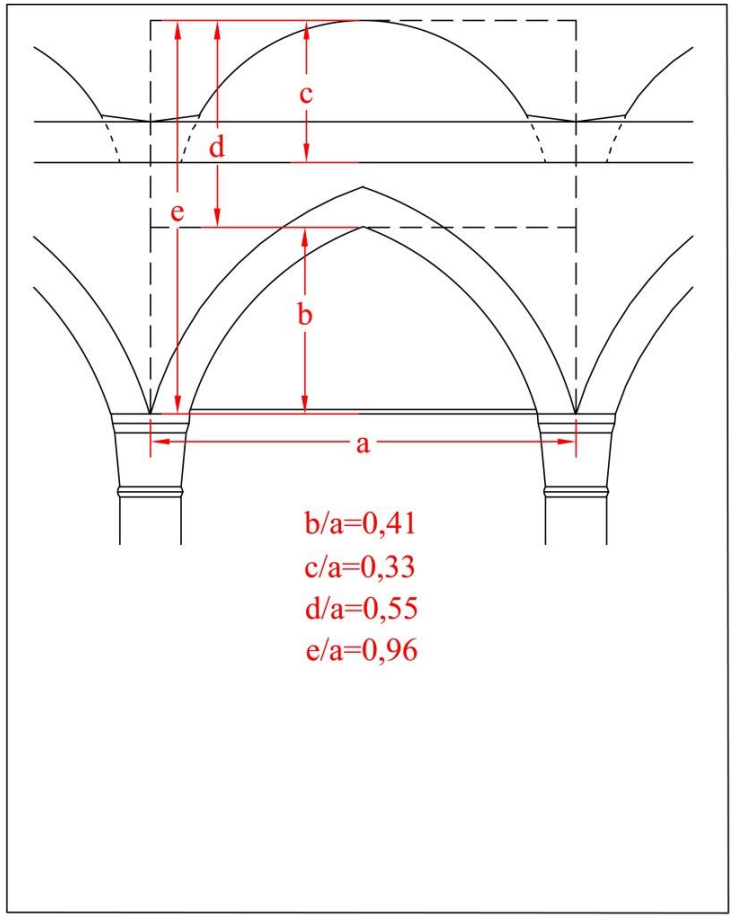
Çizim 118: İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

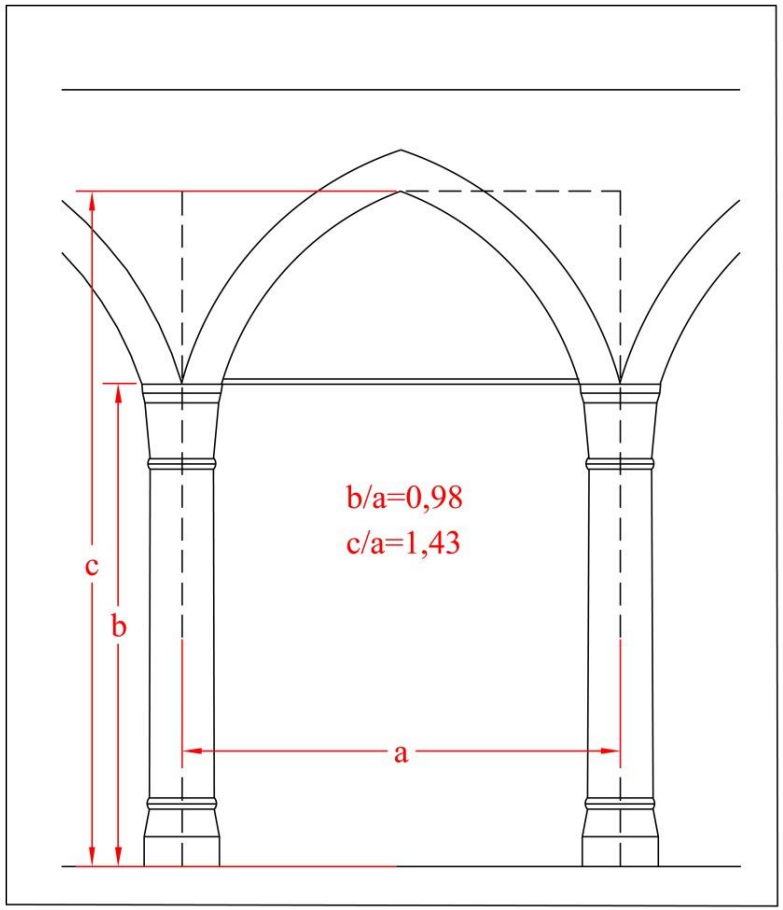
Çizim 119: İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

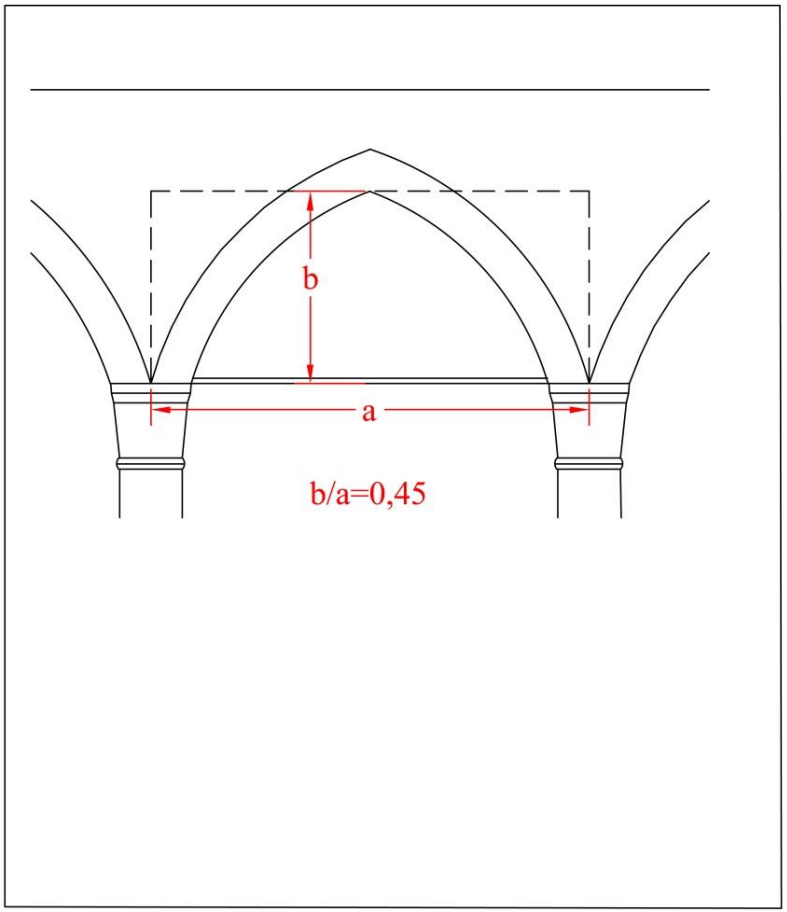
Çizim 120: İstanbul II. Bâyezid Medrese Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Mekezinden Alınan Açıklığa Oranları

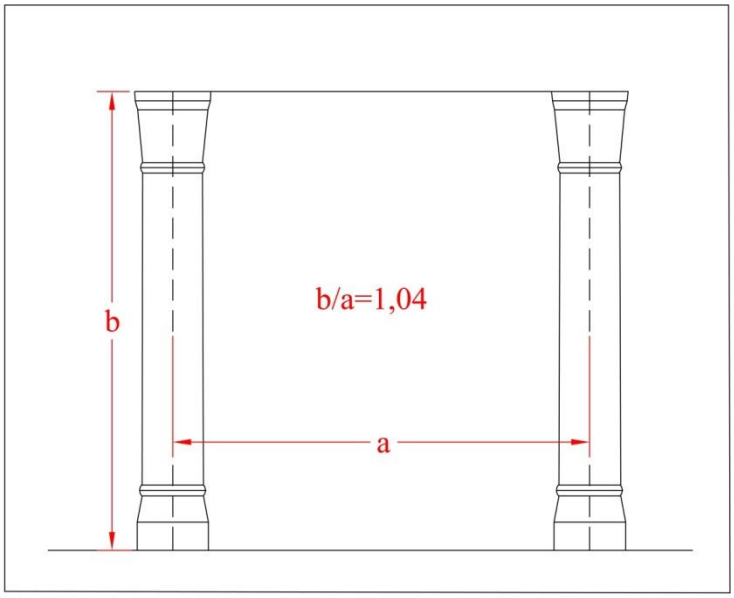
Çizim 121:İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

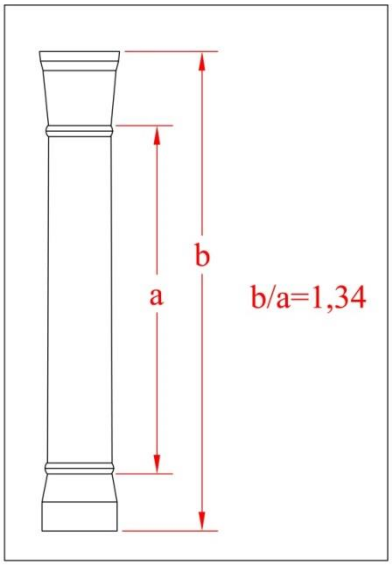
Çizim 122: İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

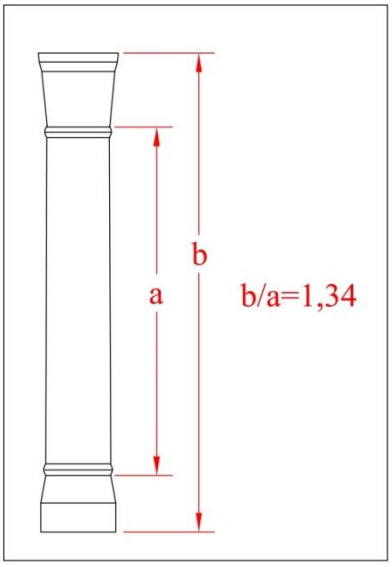
Çizim 123: İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

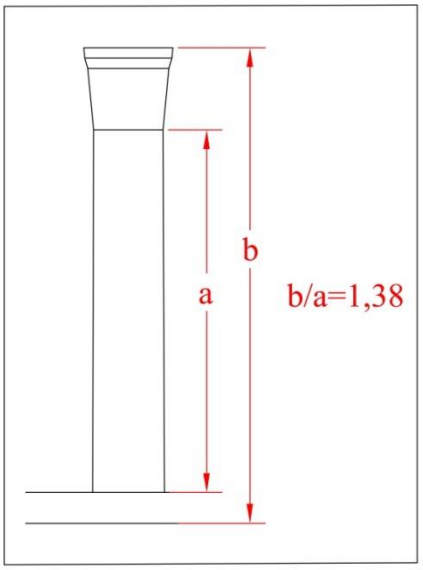
Çizim 124: İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

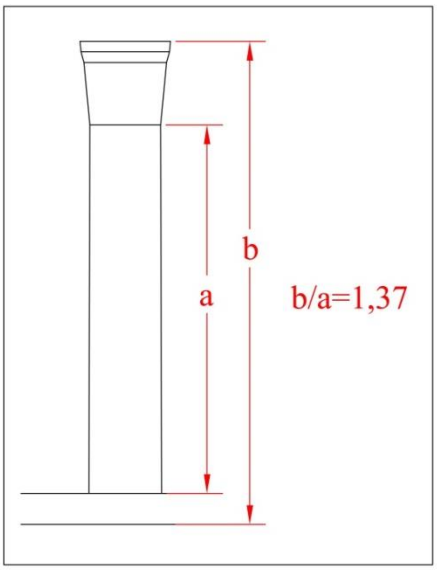
Çizim 125: Tokat Hatuniye Cami Scy Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

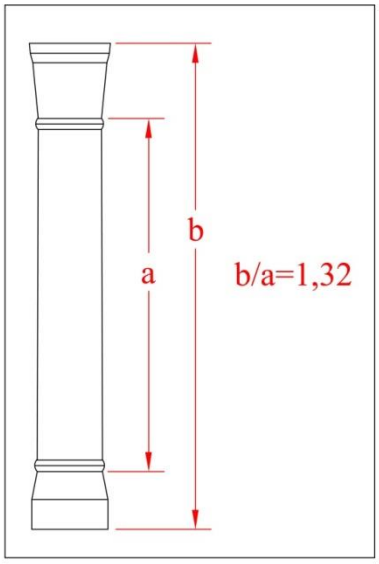
Çizim 126: Amasya II. Bâyezid Cami Scy Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

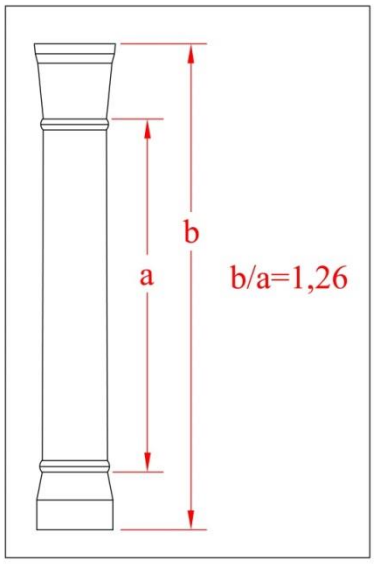
Çizim 127: Amasya II. Bâyezid Medresesi Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

Çizim 128: Amasya II. Bâyezid İmareti Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

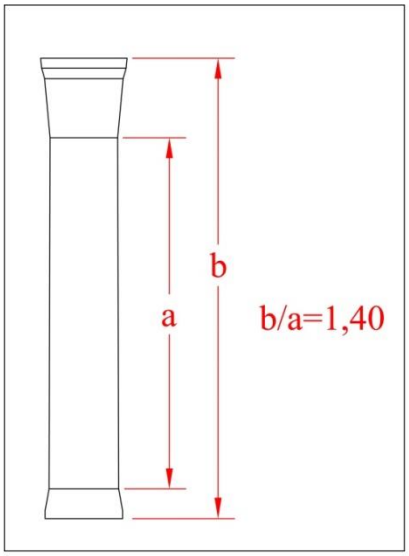

Çizim 129: Edirne II. Bâyezid Cami Scy Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

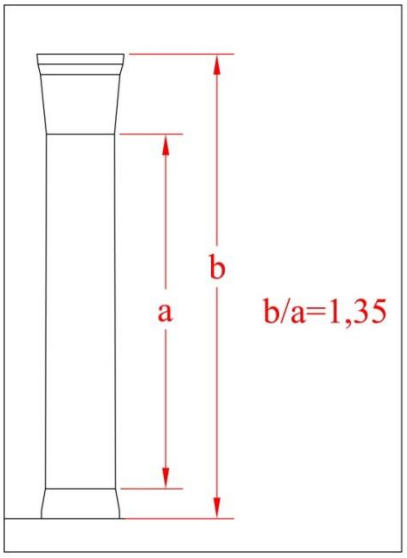

Çizim 130: Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

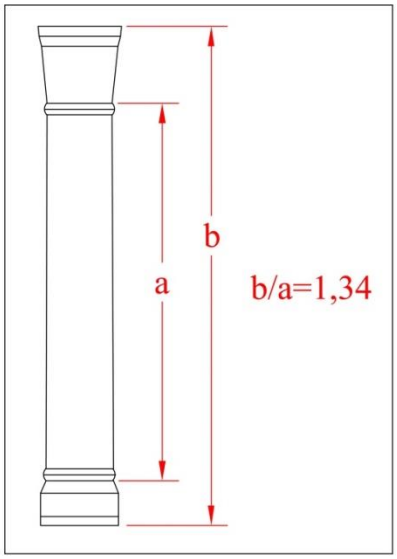
,

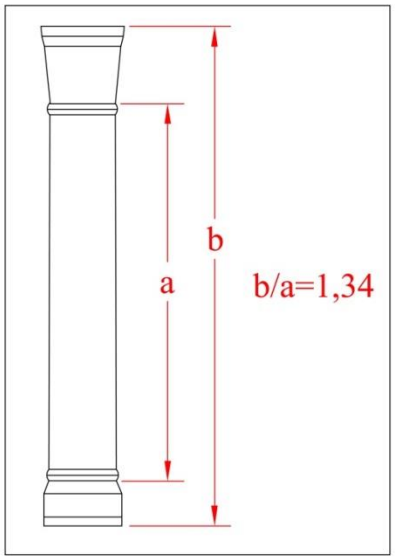
Çizim 131: Edirme II. Bâyezid Medresesi Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

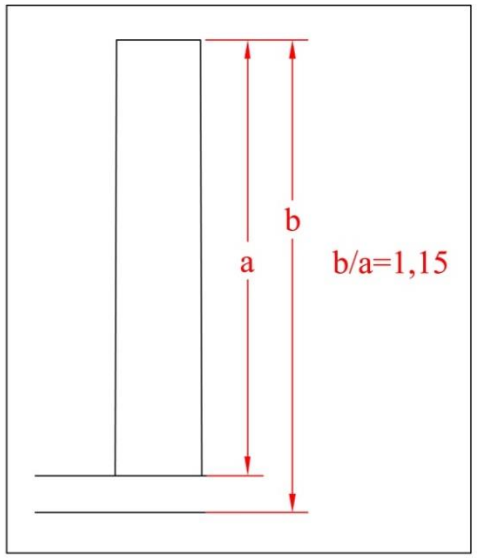
Çizim 132: Edirne II. Bâyezid Şifahanesi Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

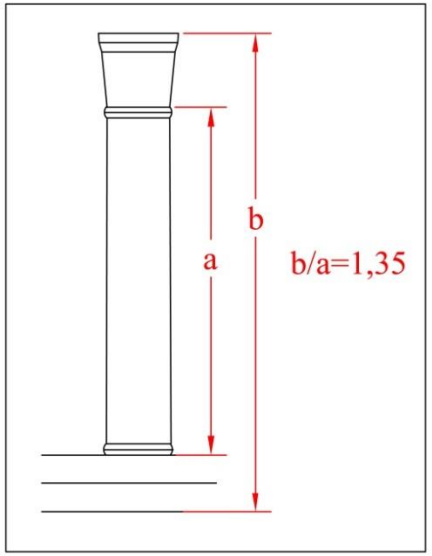
Çizim 133: İstanbul II. Bâyezid Cami Scy Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

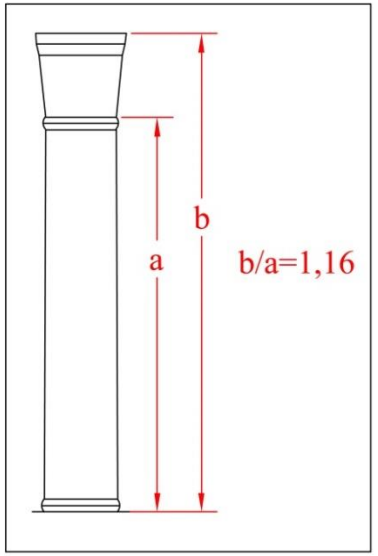
Çizim 134: İstanbul II. Bâyezid Cami Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

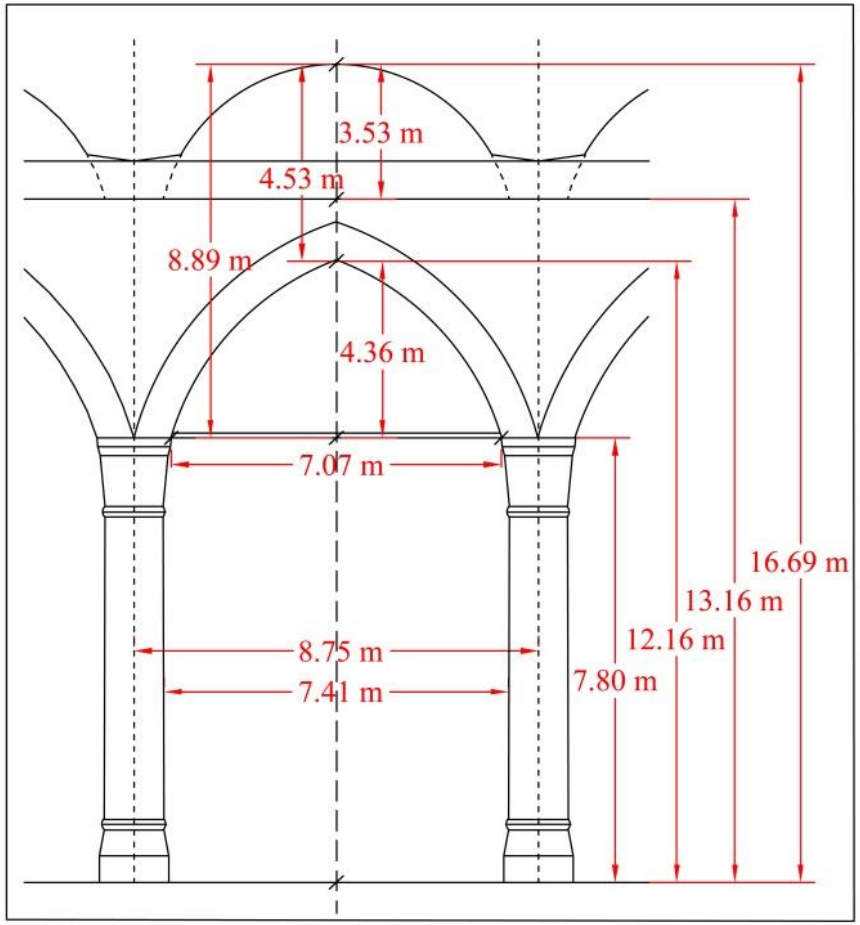
Çizim 135: İstanbul II. Bâyezid Medresesi Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

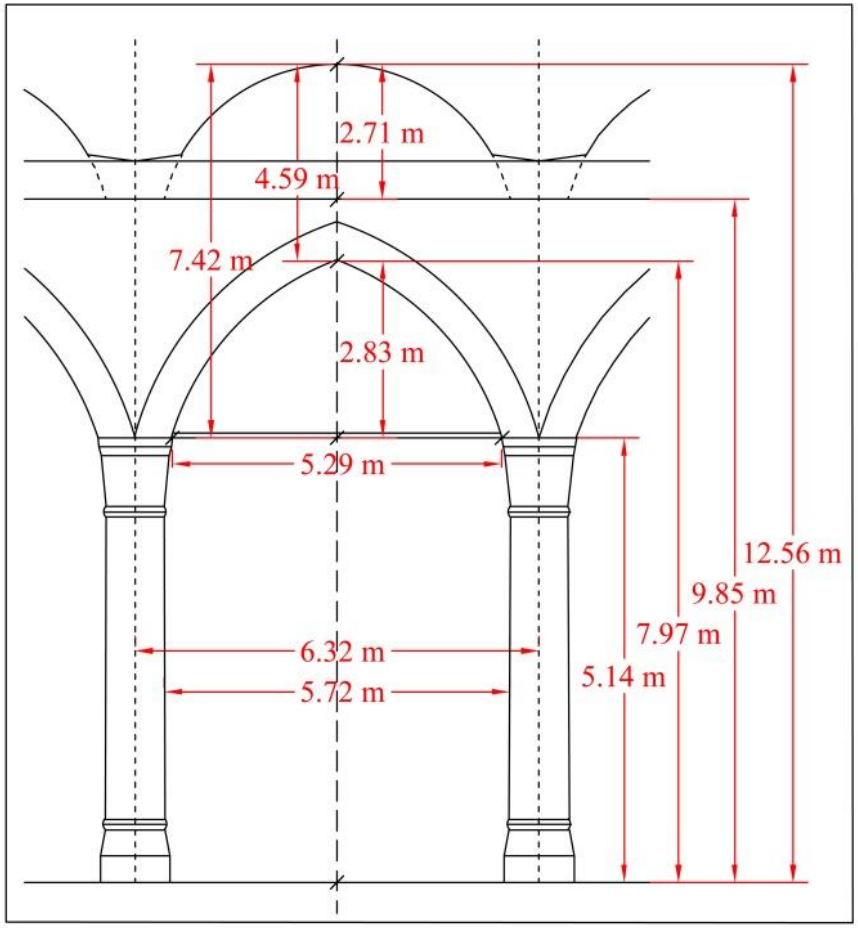
Çizim 136: İstanbul II. Bâyezid İmareti Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

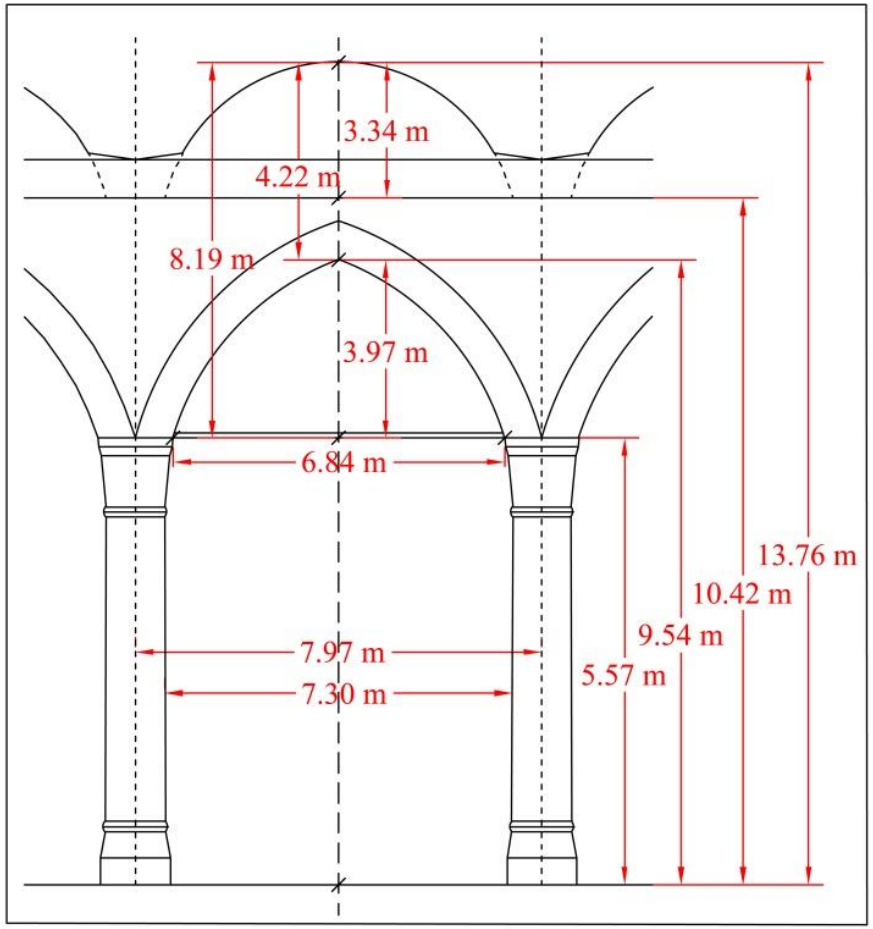
Çizim 137: İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

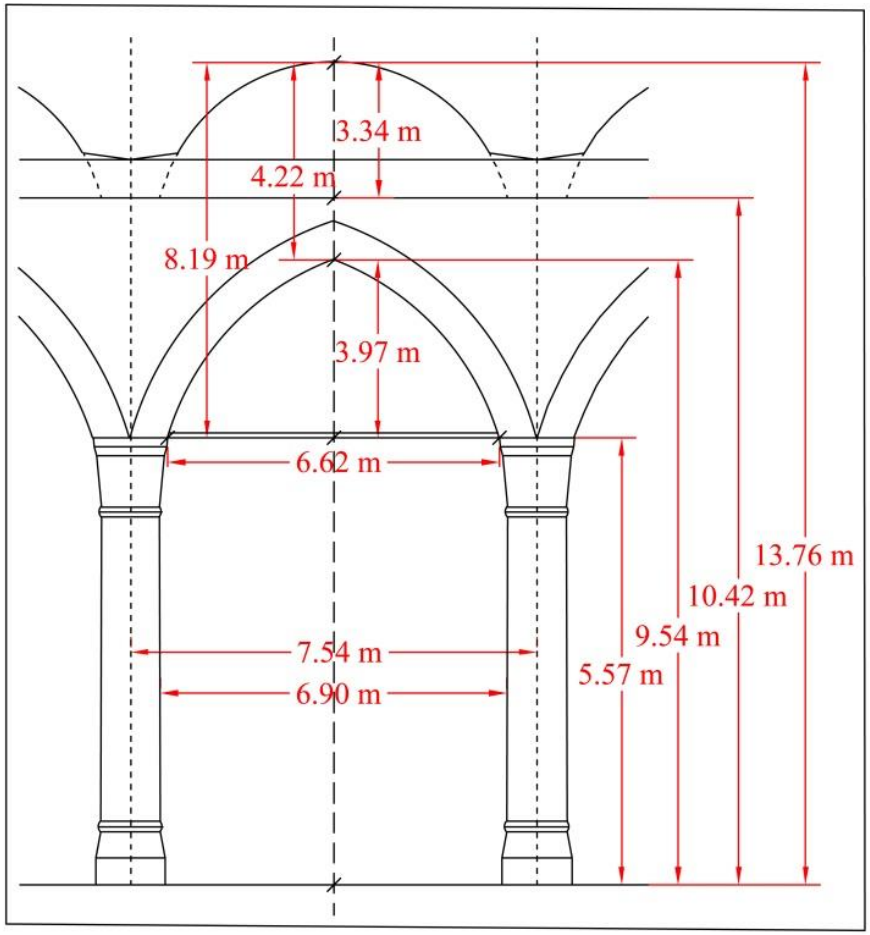
Çizim 138: Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

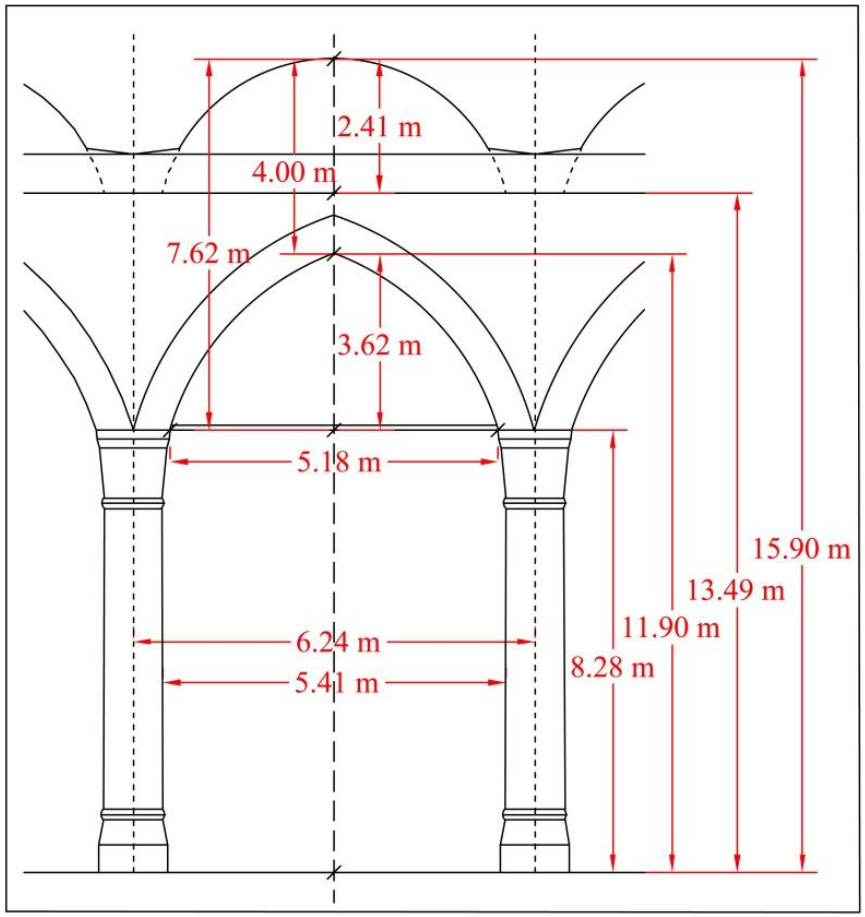
Çizim 139: Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

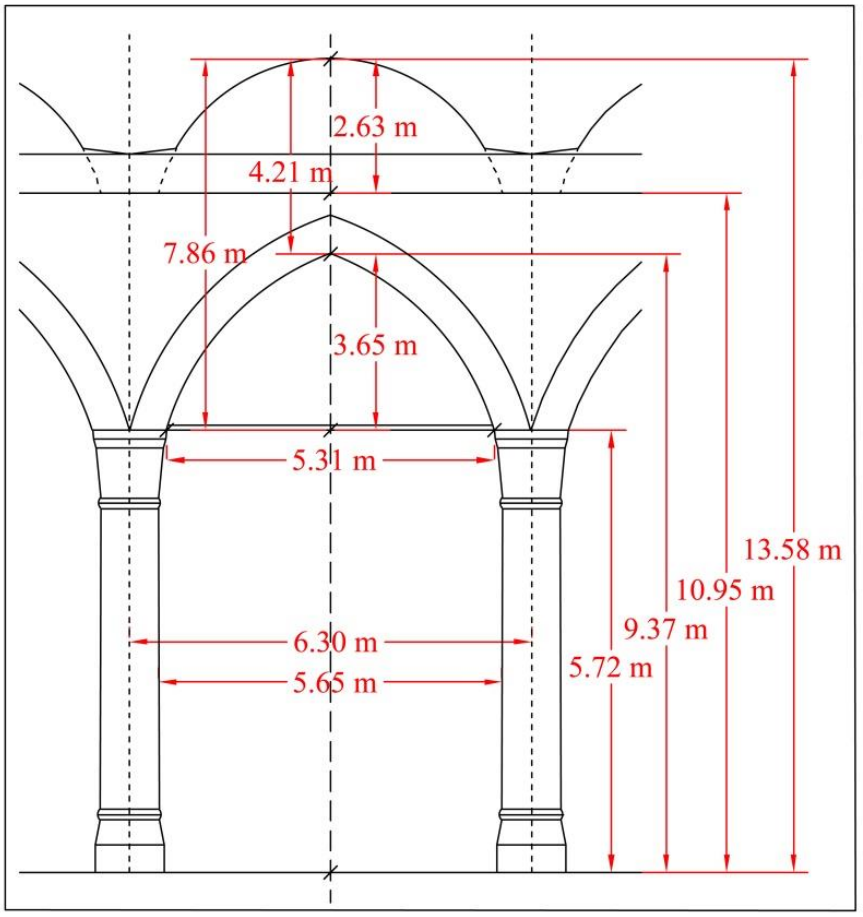
Çizim 140: Şehzade Mehmed Cami Scy Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

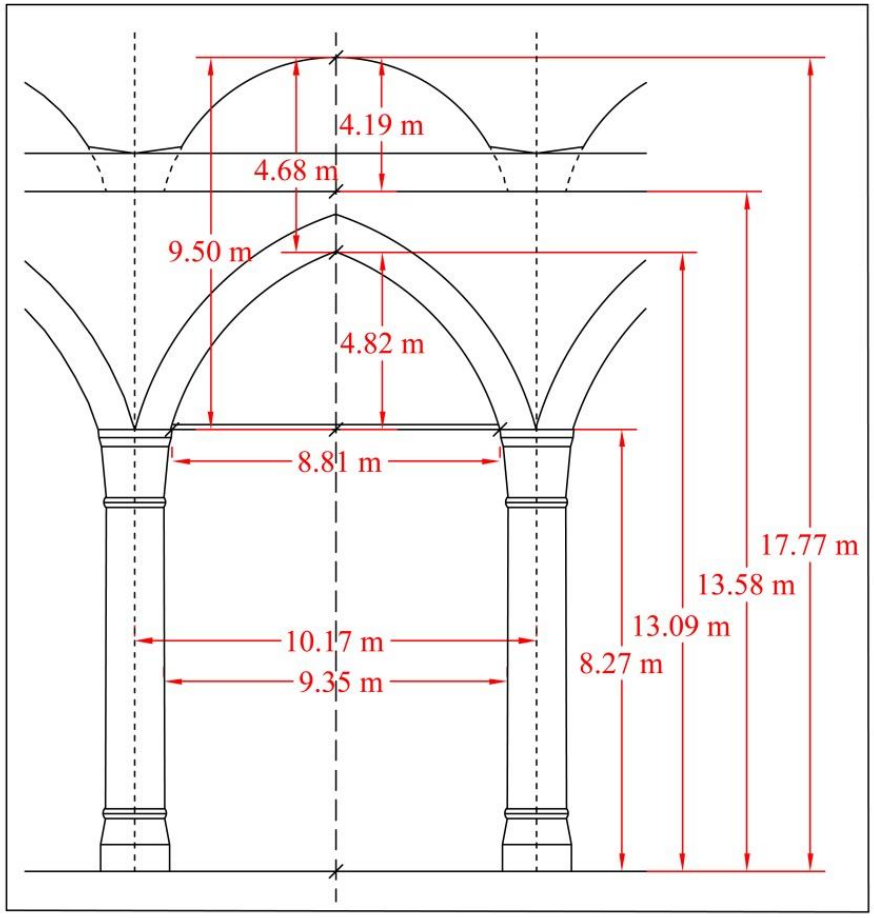
Çizim 141: Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

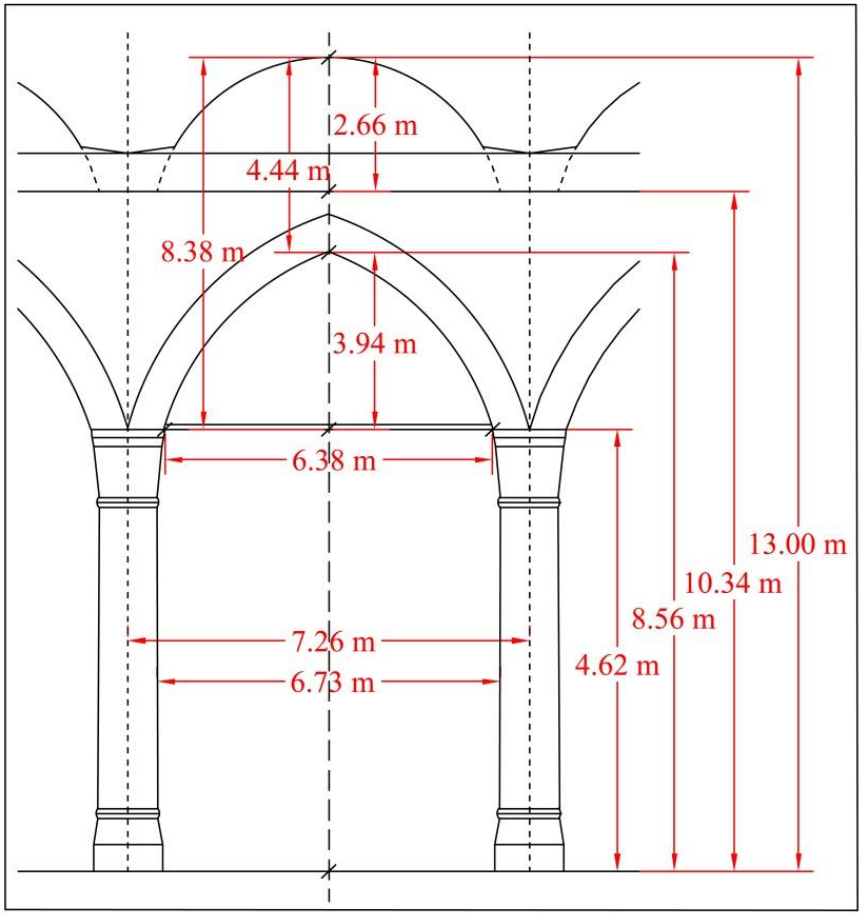
Çizim 142: Süleymaniye Cami Scy Revak Biriminde
Mimari Elemanların Ölçüleri

Çizim 143: Süleymaniye Cami Avlu Revak Biriminde
Mimari Elemanların Ölçüleri

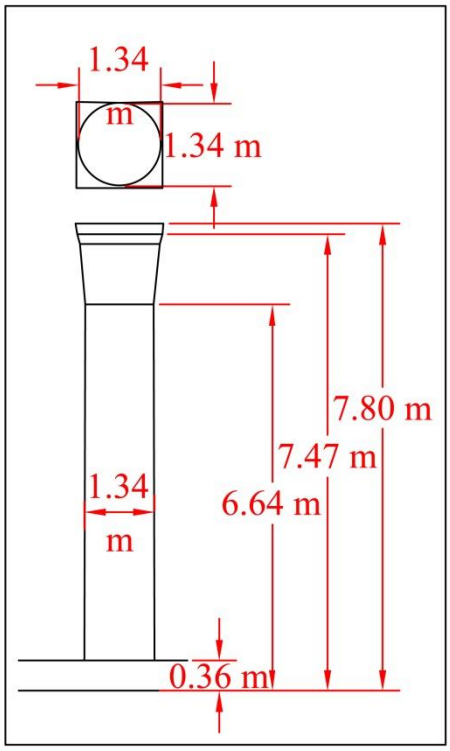

Çizim 144: Selimiye Cami Scy Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

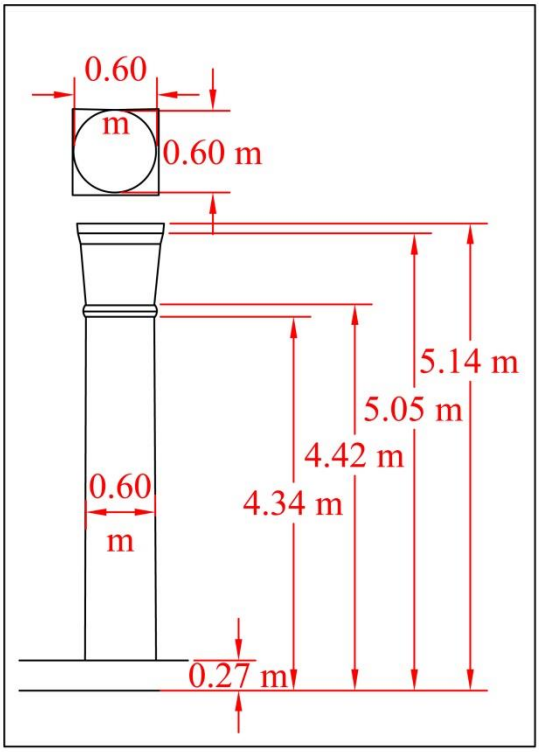

Çizim 145: Selimiye Cami Avlu Revak Biriminde Mimari Elemanların Ölçüleri

Scy Alanı (m²)	**591.33**
Scy Sütun Adeti	**6**
Avlu Alanı (m²)	**773.18**
Avlu Sütun Adeti	**12**

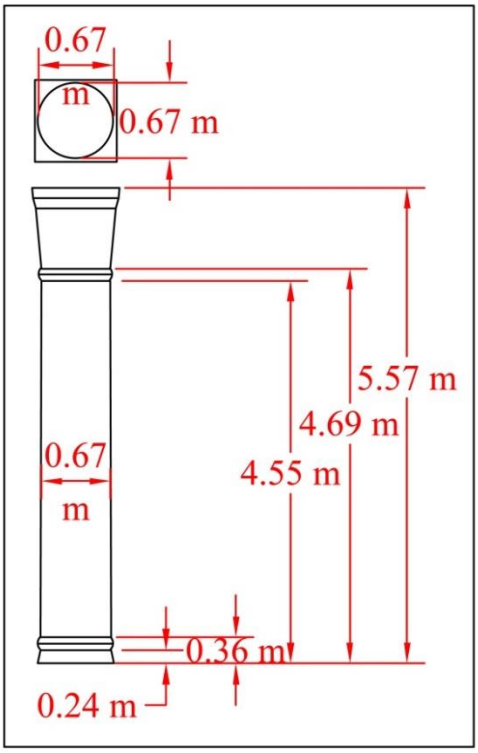

Çizim 146: Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revaklarının Sütun Ölçüleri

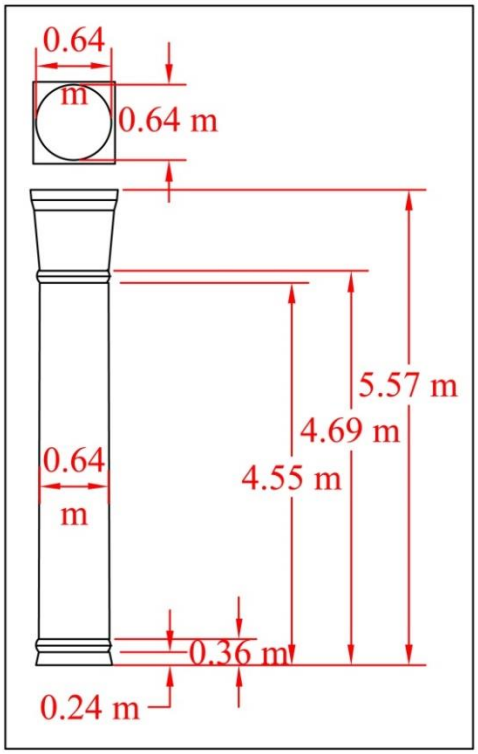

Çizim 147: Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri

Scy Alanı (m²)	**334.78**
Scy Sütun Adeti	**4**
Scy Duvar Payesi	**2**
Avlu Alanı (m²)	**600.02**
Avlu Sütun Adeti	**8**

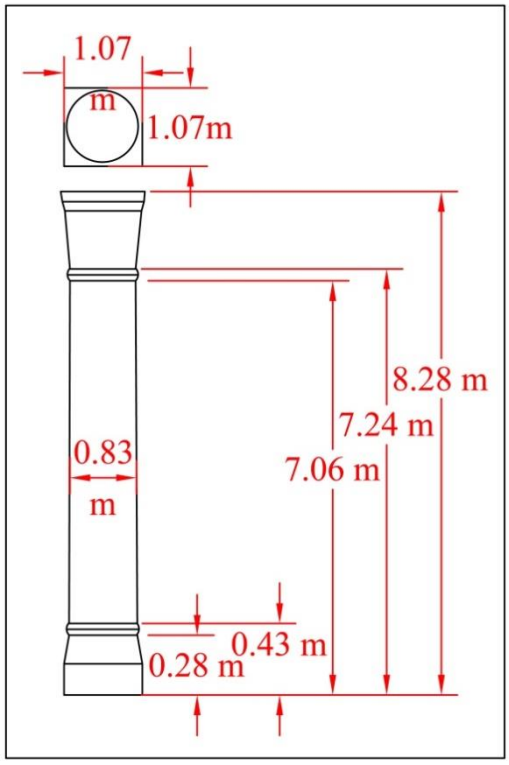

Çizim 148: Şehzade Mehmed Cami Scy Revaklarının Sütun Ölçüleri

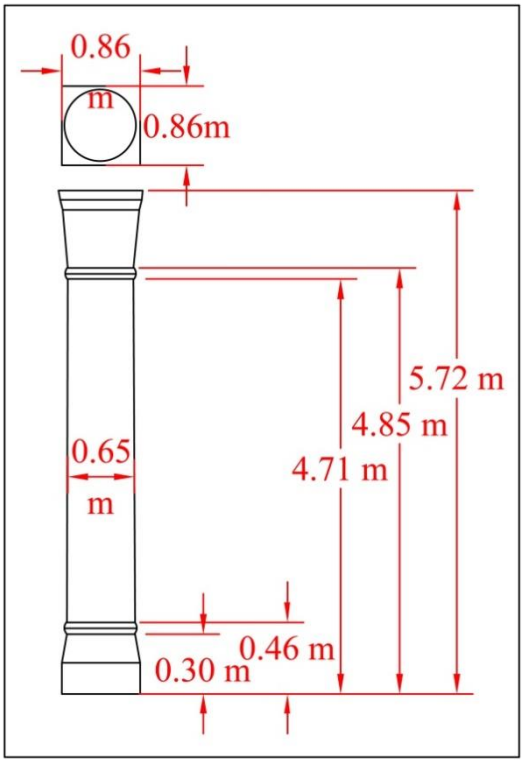

Çizim 149: Şehzade Mehmed Cami Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri

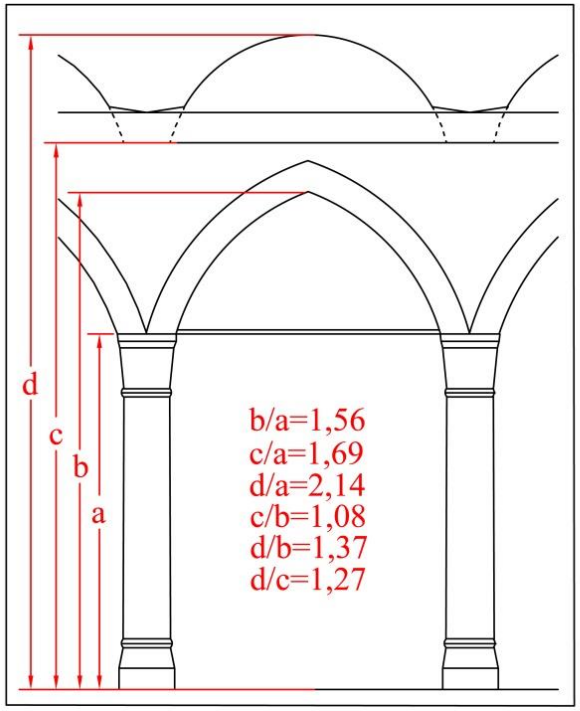
Scy Alanı (m²)	**419.70**
Scy Sütun Adeti	**8**
Avlu Alanı (m²)	**846.96**
Avlu Sütun Adeti	**16**

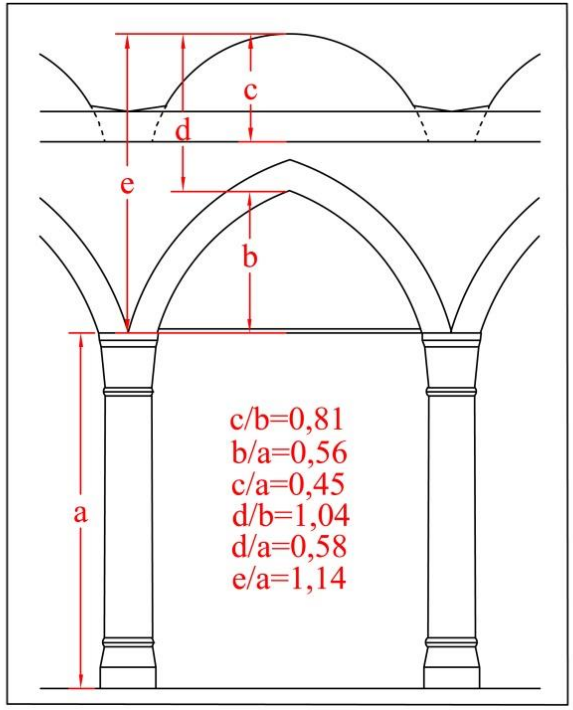
Çizim 150: Süleymaniye Cami Scy Revaklarının Sütun Ölçüleri

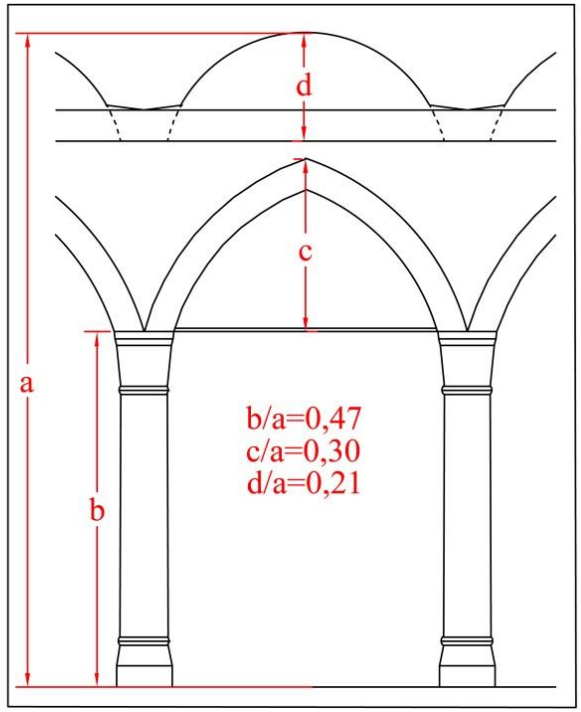
Çizim 151: Süleymaniye Cami Avlu Revaklarının Sütun Ölçüleri

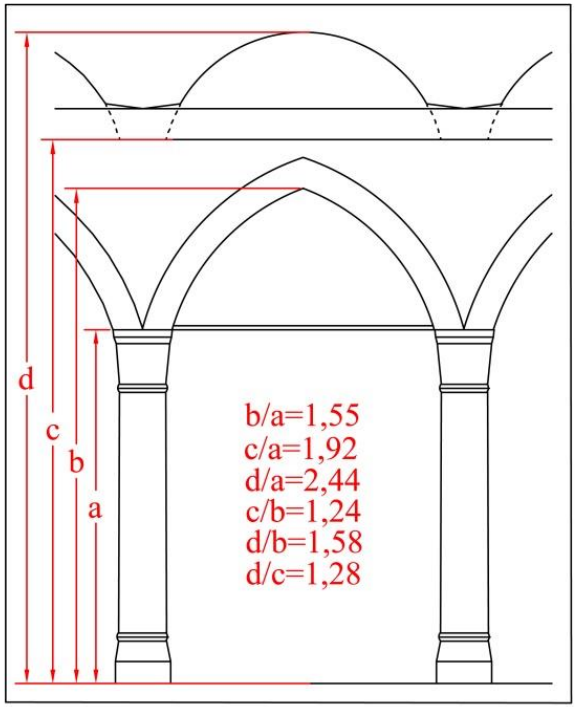
Çizim 152: Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

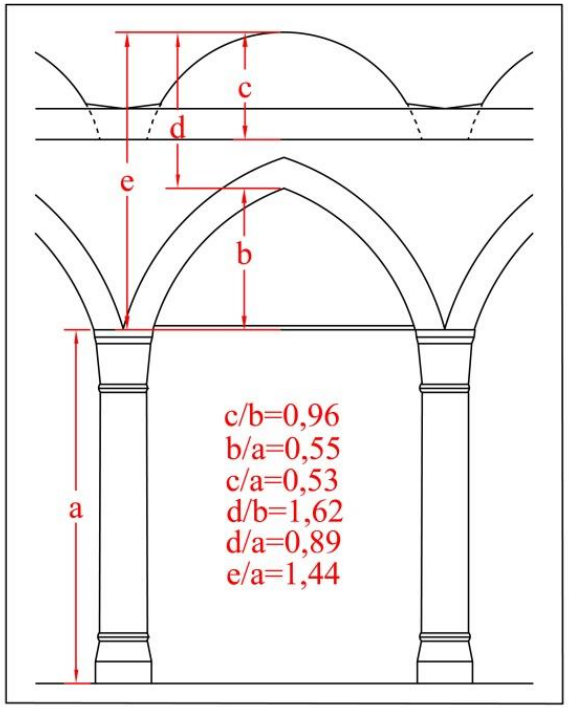
Çizim 153: Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

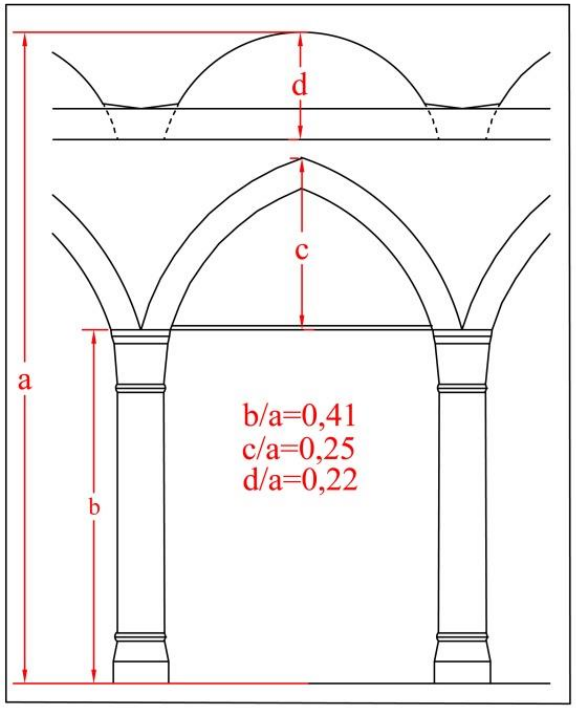
Çizim 154: Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

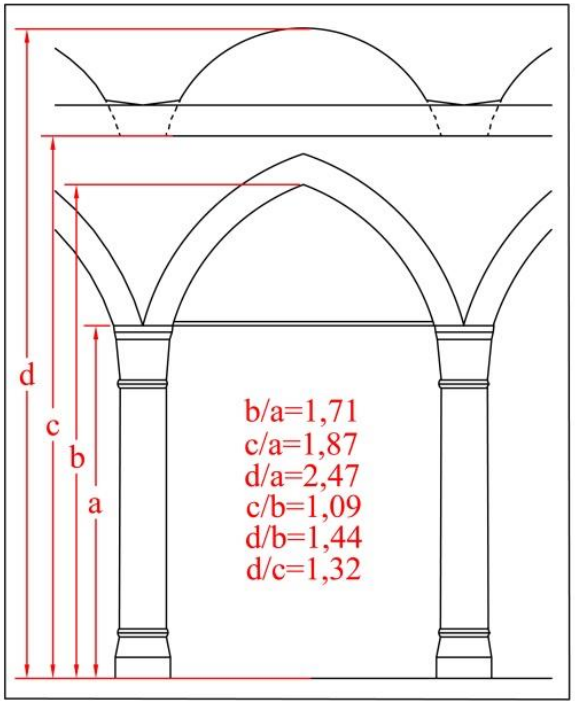
Çizim 155: Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

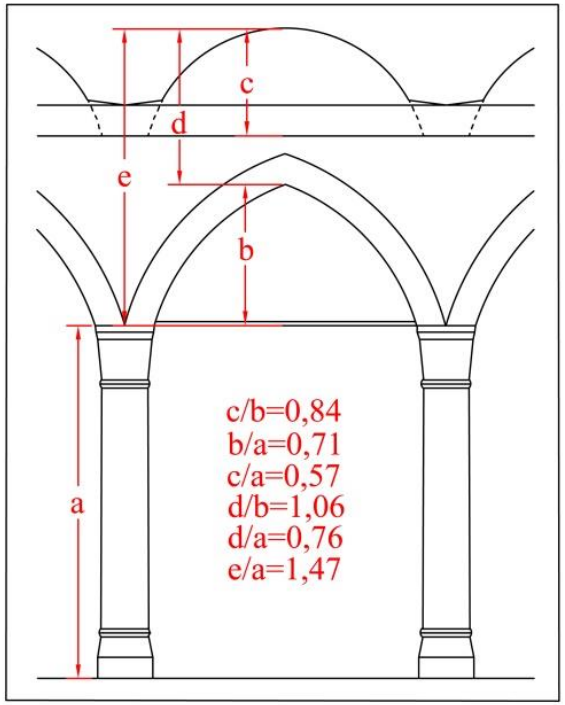
Çizim 156: Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

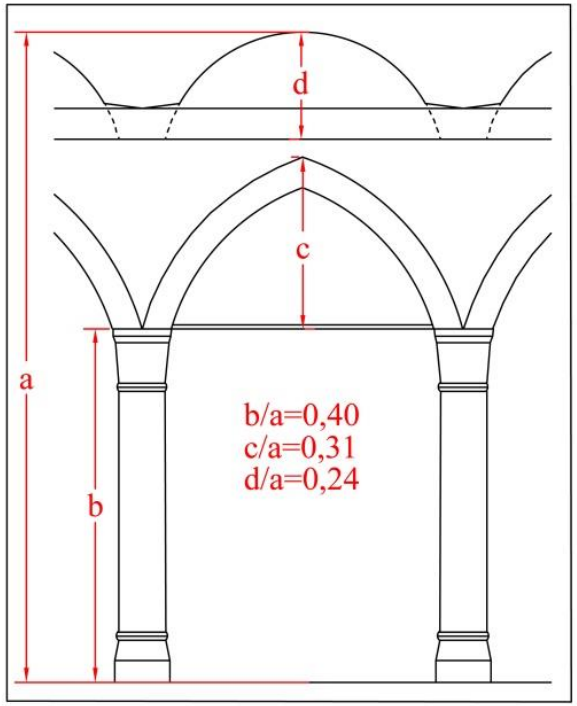
Çizim 157: Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

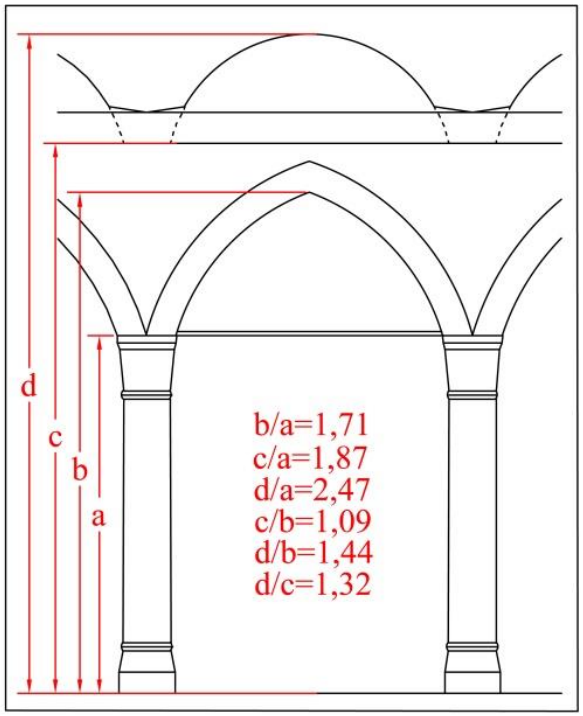
Çizim 158: Şehzade Mehmed Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

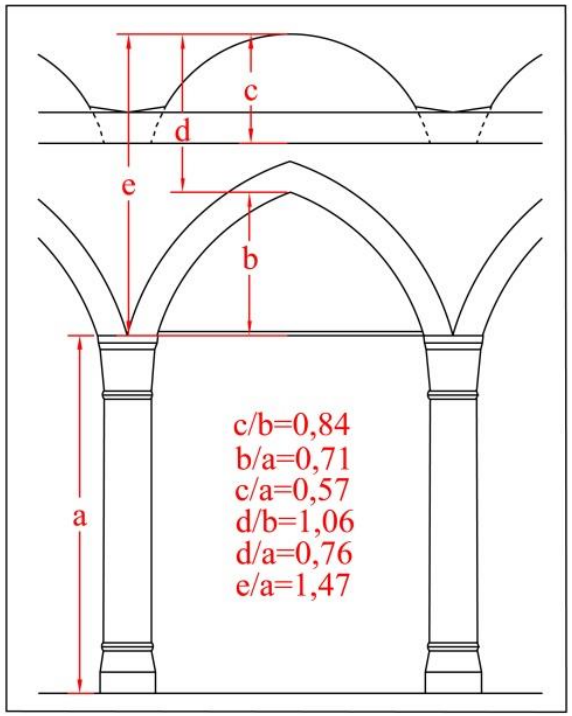
Çizim 159: Şehzade Mehmed Cami Scy Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

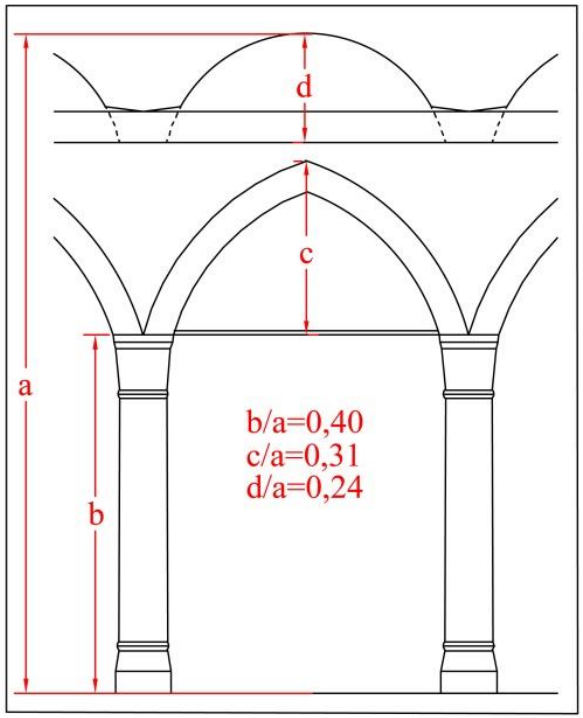
Çizim 160: Şehzade Mehmed Cami Scy Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

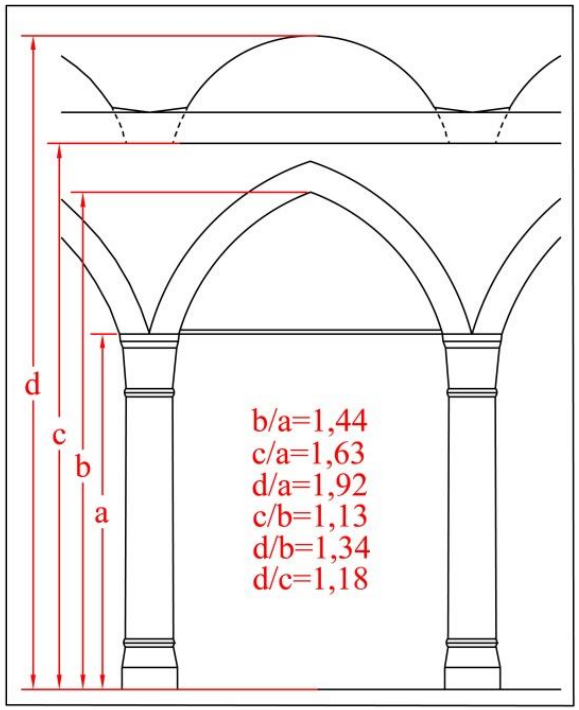
Çizim 161: Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

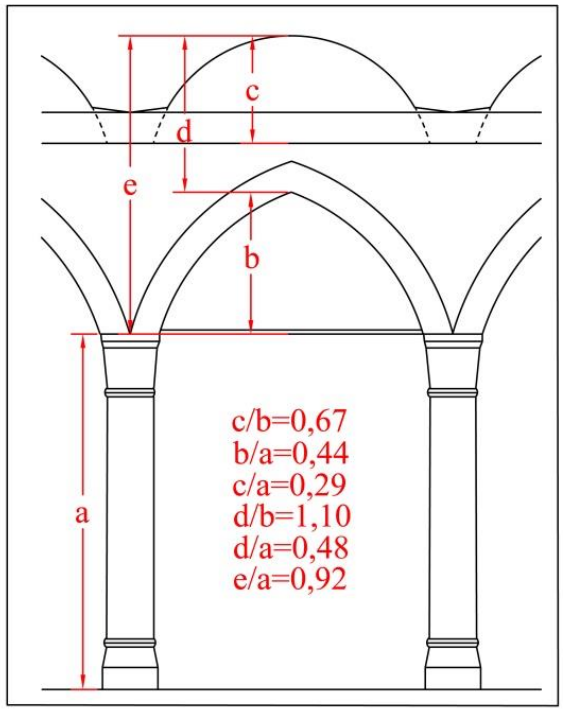
Çizim 162: Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

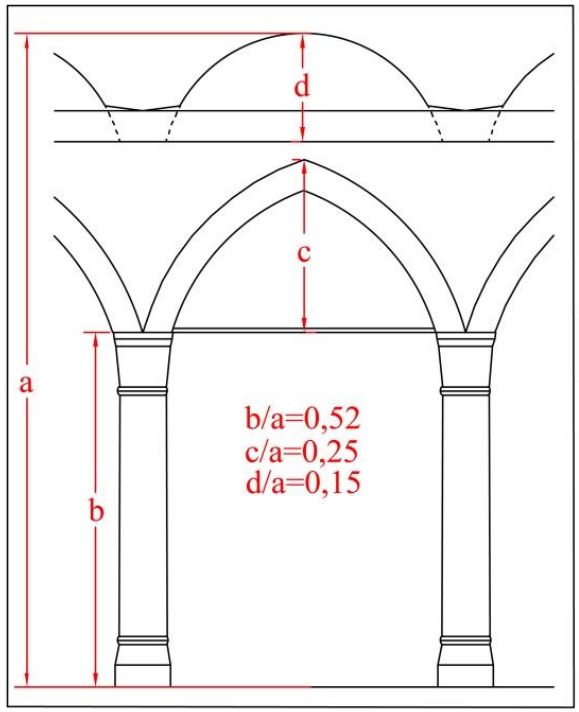
Çizim 163: Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

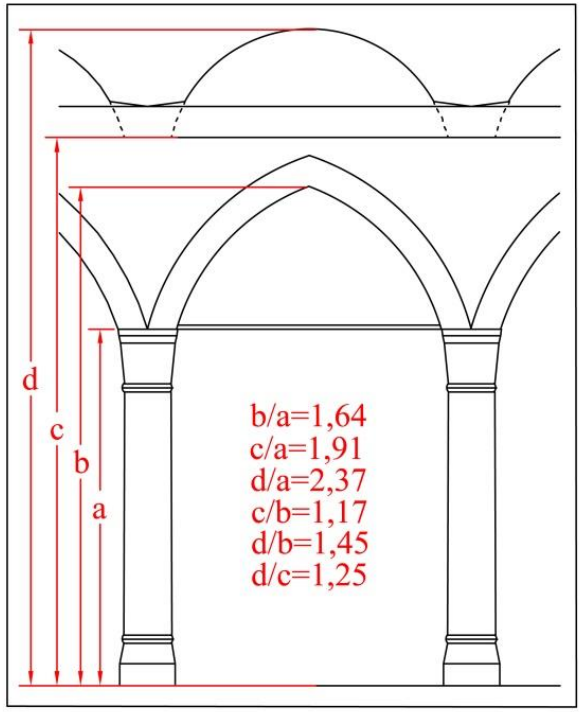
Çizim 164: Süleymaniye Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

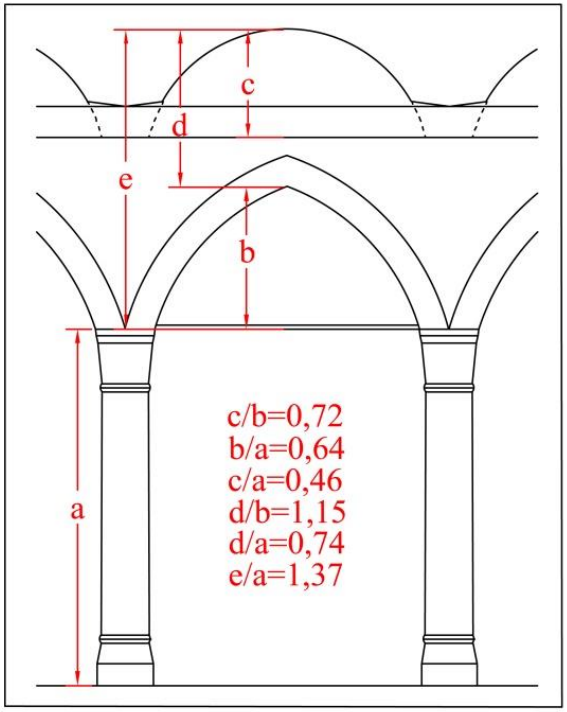
Çizim 165: Süleymaniye Cami Scy Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

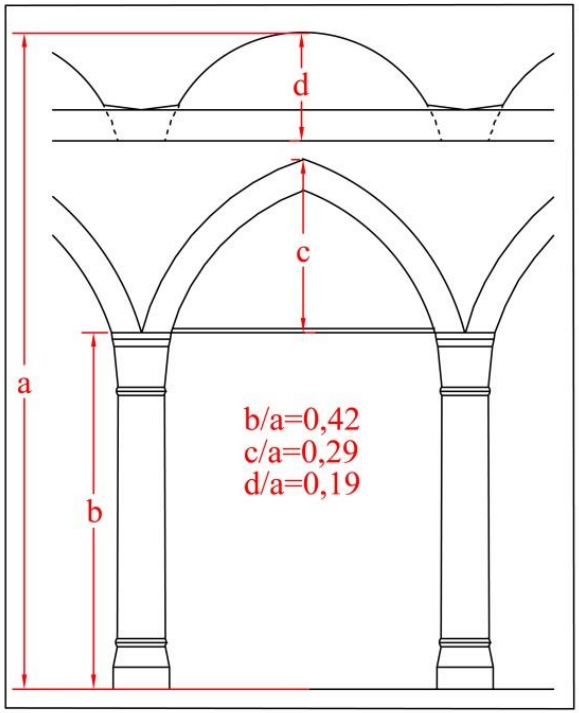
Çizim 166: Süleymaniye Cami Scy Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

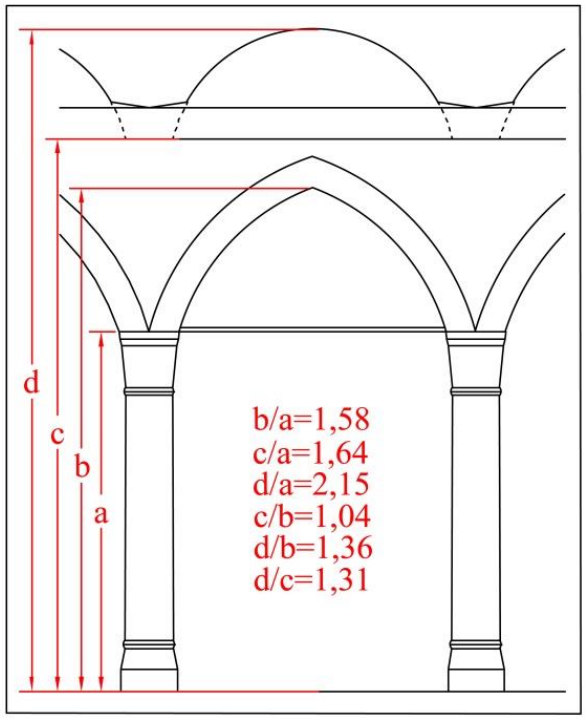
Çizim 167: Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

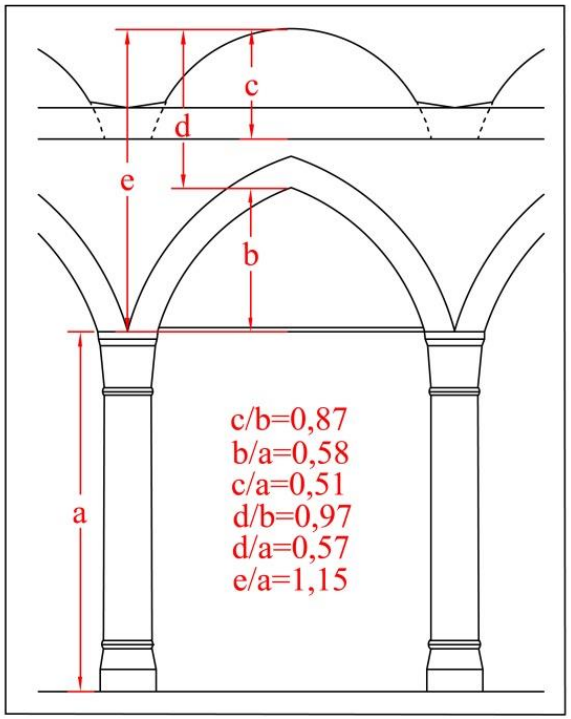
Çizim 168: Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

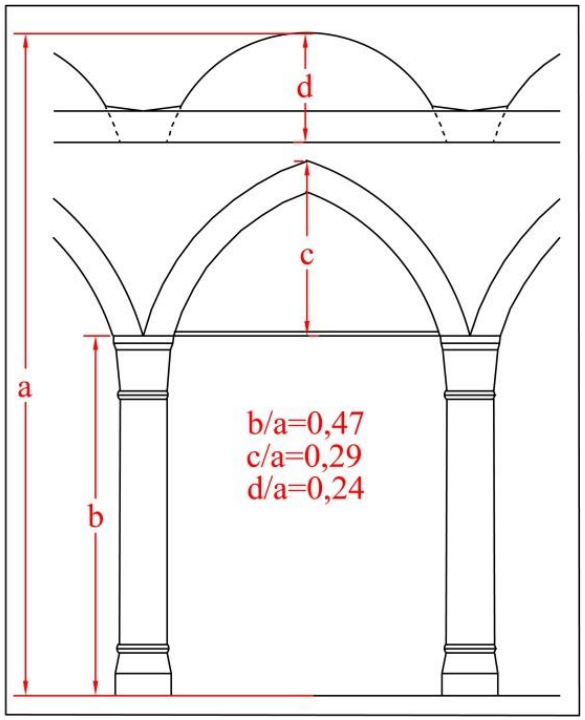
Çizim 169: Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

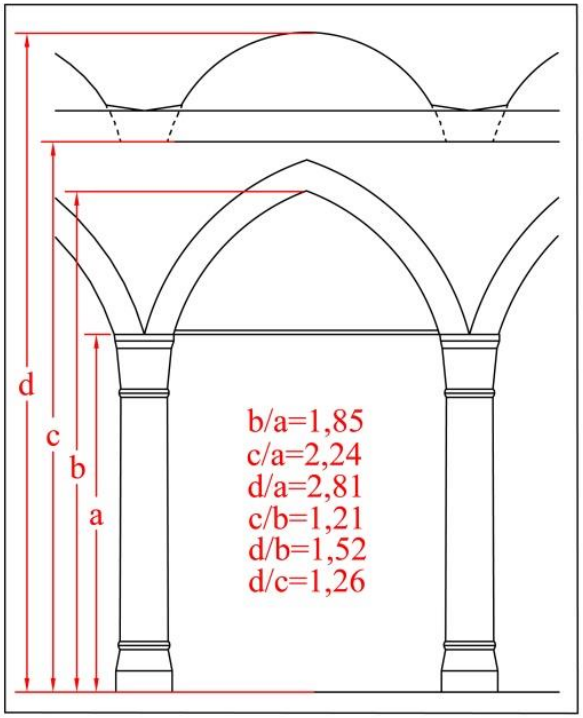
Çizim 170: Selimiye Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

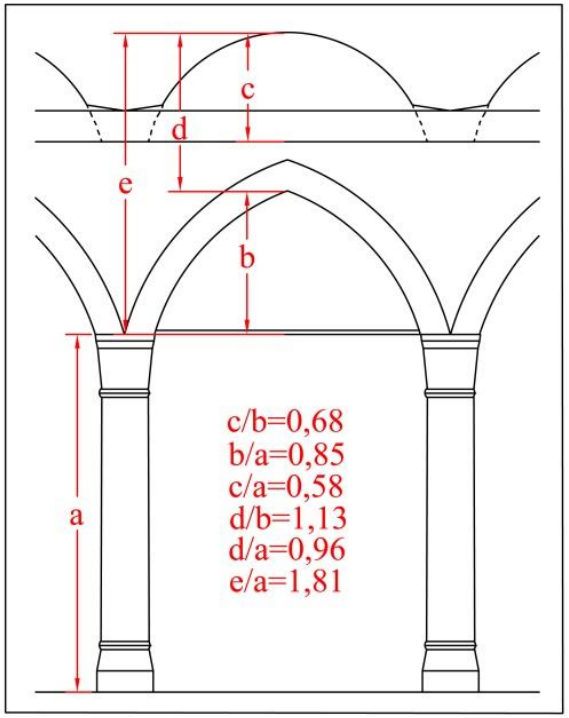
Çizim 171: Selimiye Cami Scy Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

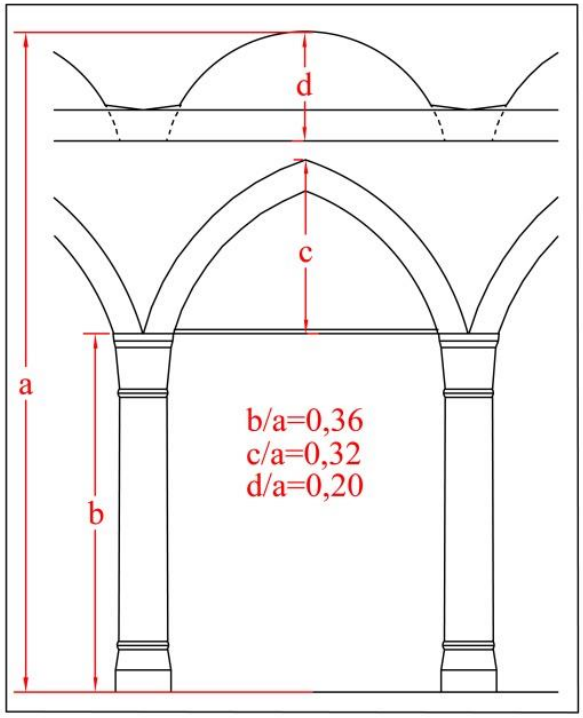
Çizim 172: Selimiye Cami Scy Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

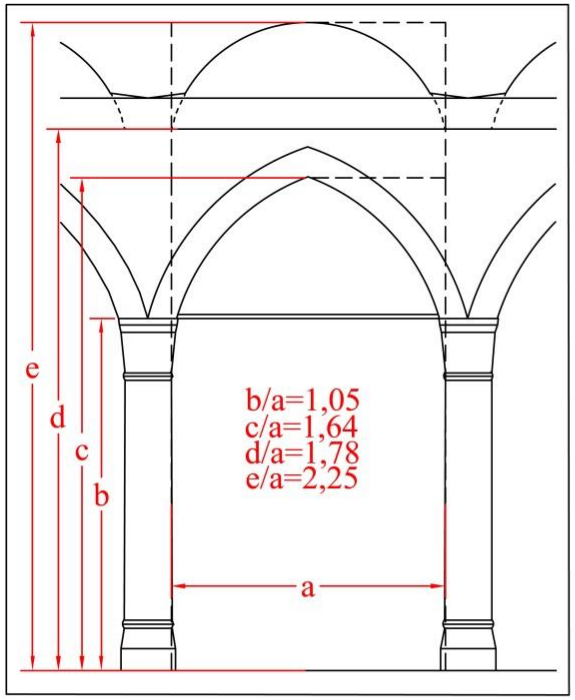
Çizim 173: Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Oranları

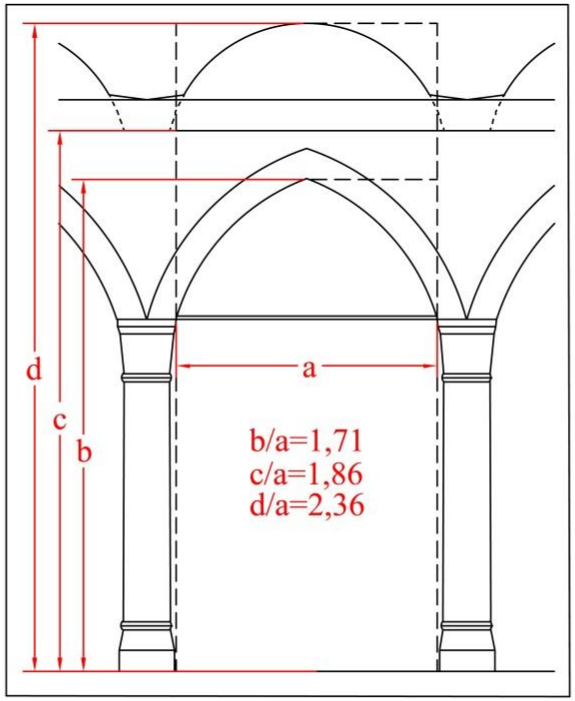
Çizim 174: Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

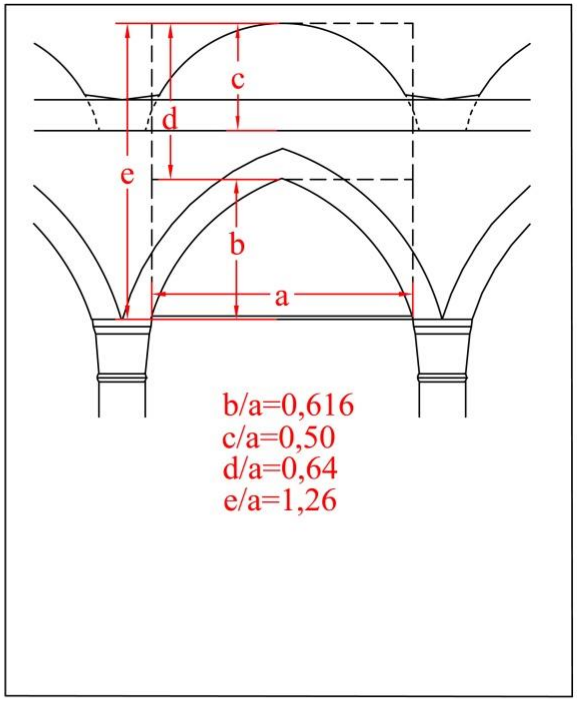
Çizim 175: Selimiye Cami Avlu Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

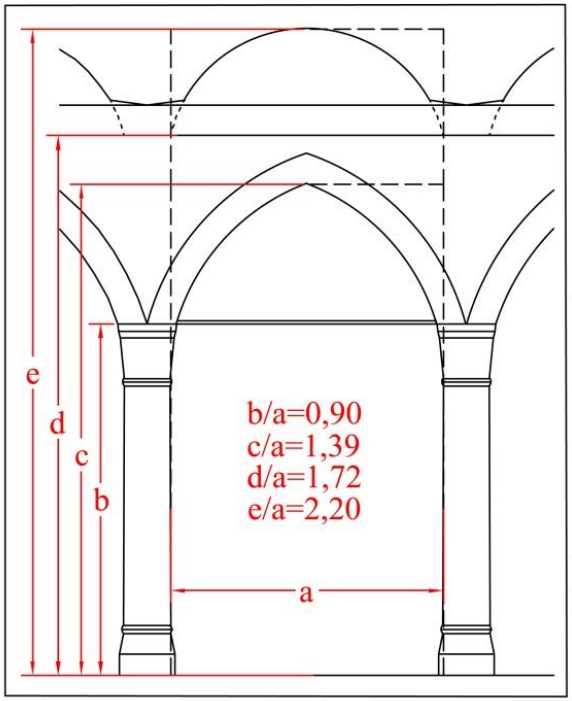
Çizim 176: Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

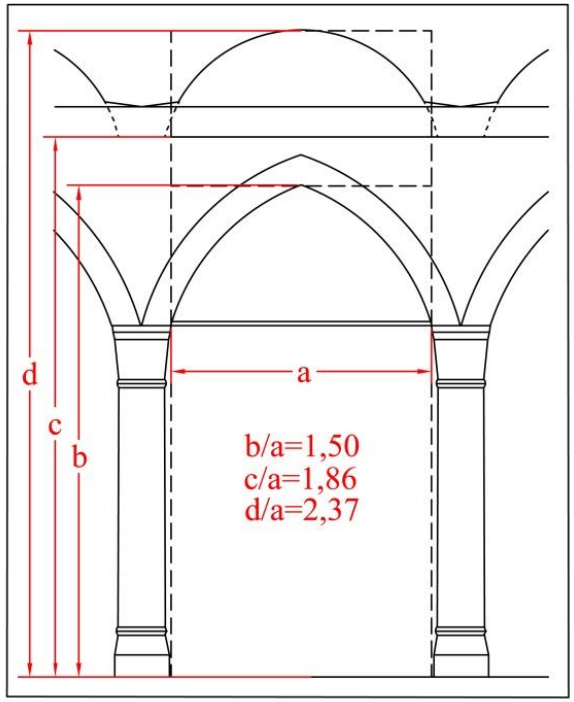
Çizim 177: Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

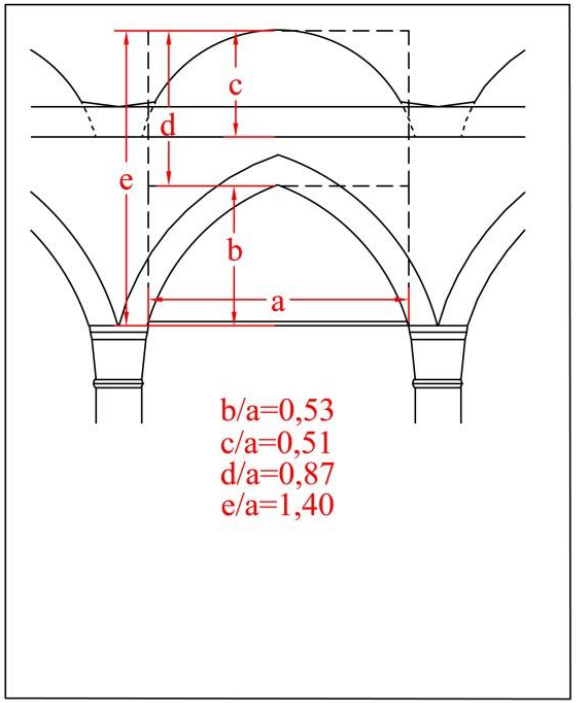
Çizim 178: Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

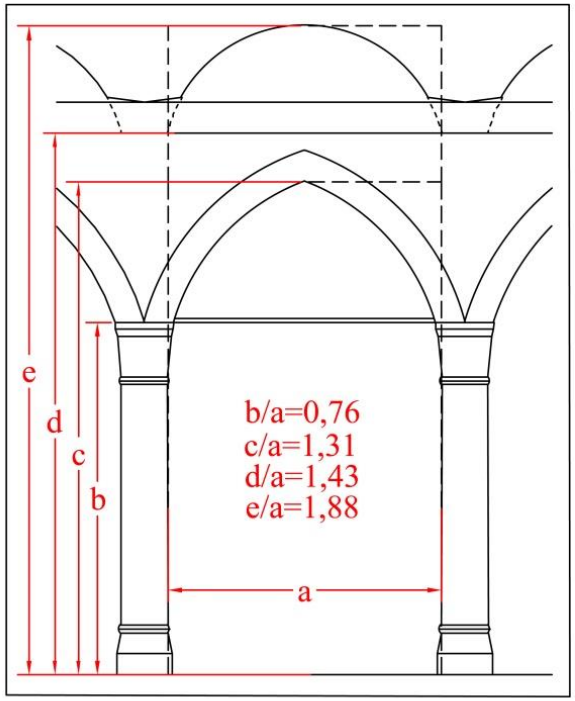
Çizim 179: Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

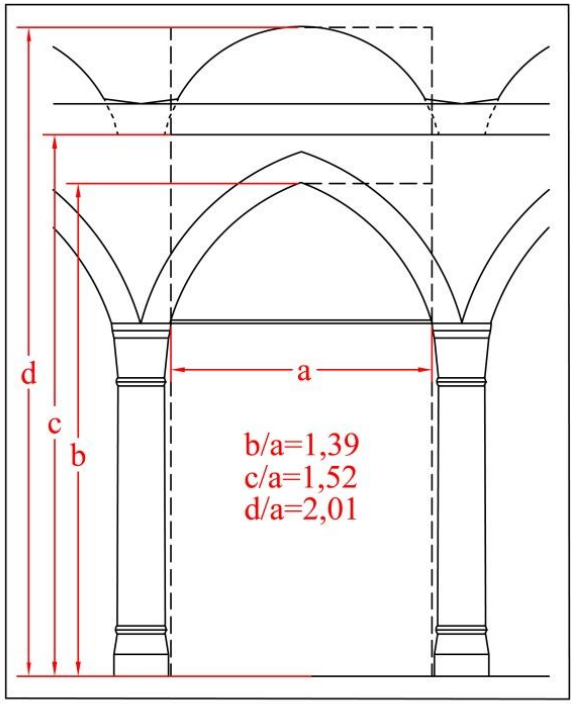
Çizim 180: Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

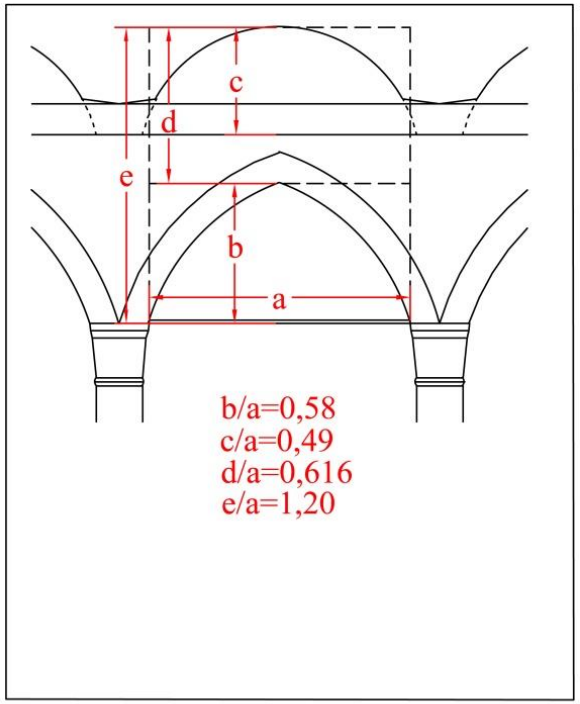
Çizim 181: Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

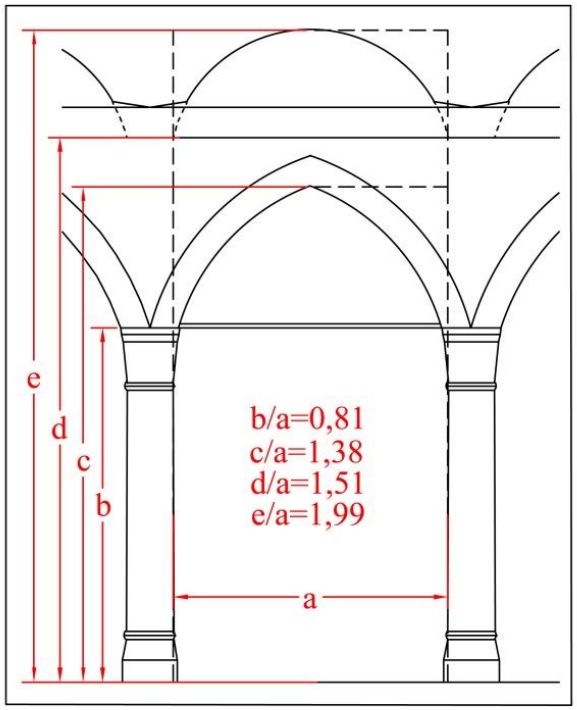
Çizim 182: Şehzade Mehmed Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

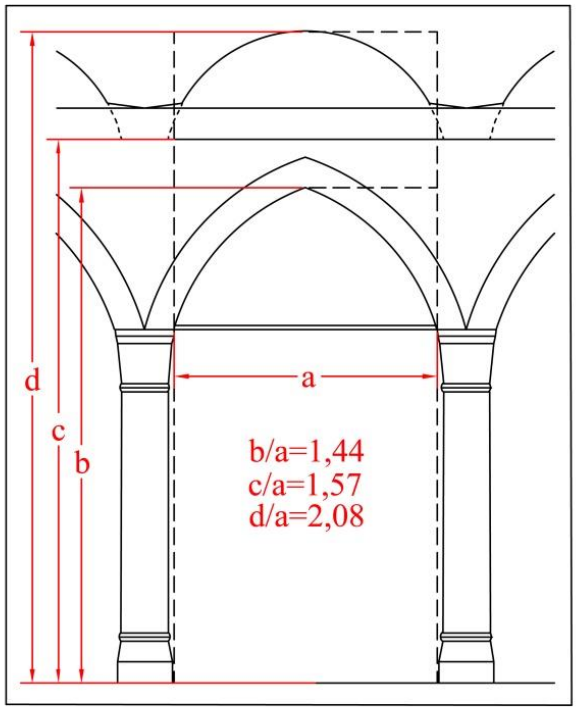
Çizim 183: Şehzade Mehmed Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

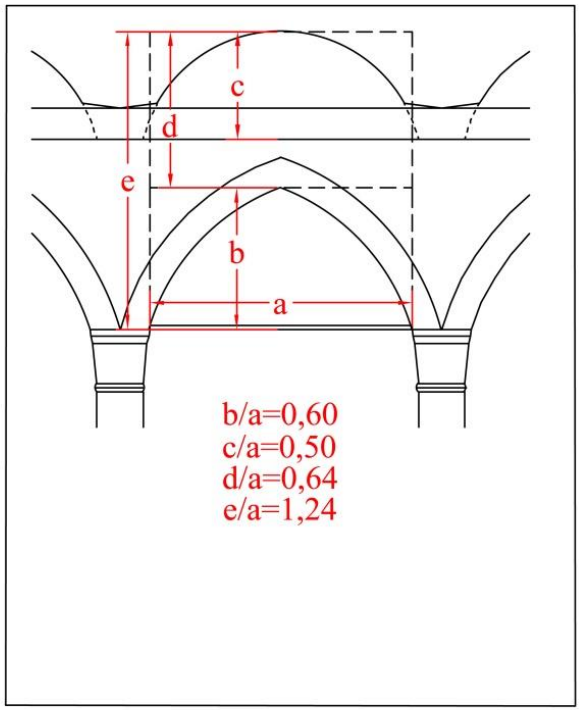
Çizim 184: Şehzade Mehmed Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranlar

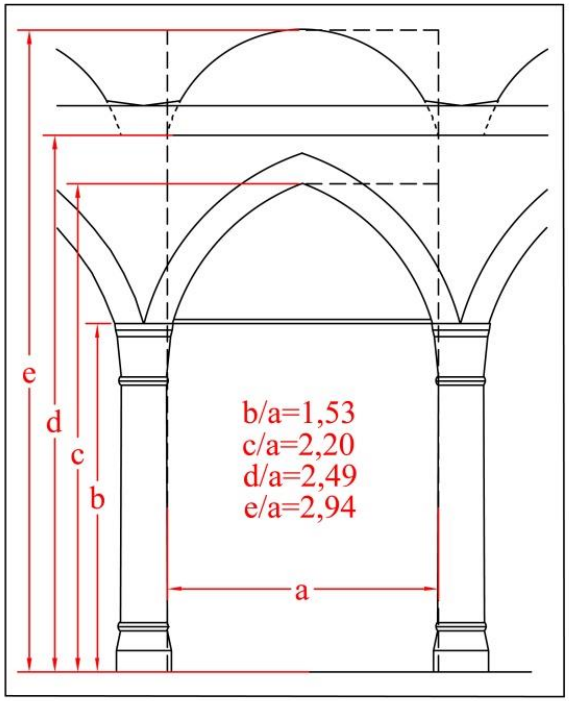
Çizim 185: Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

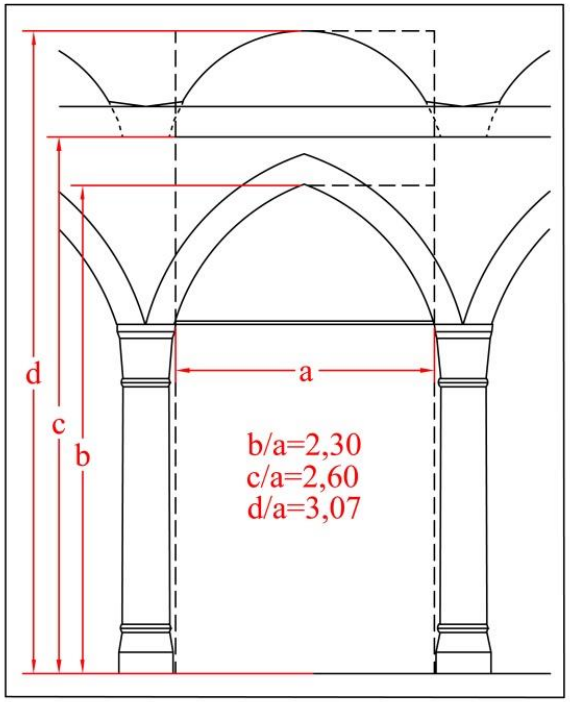
Çizim 186: Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

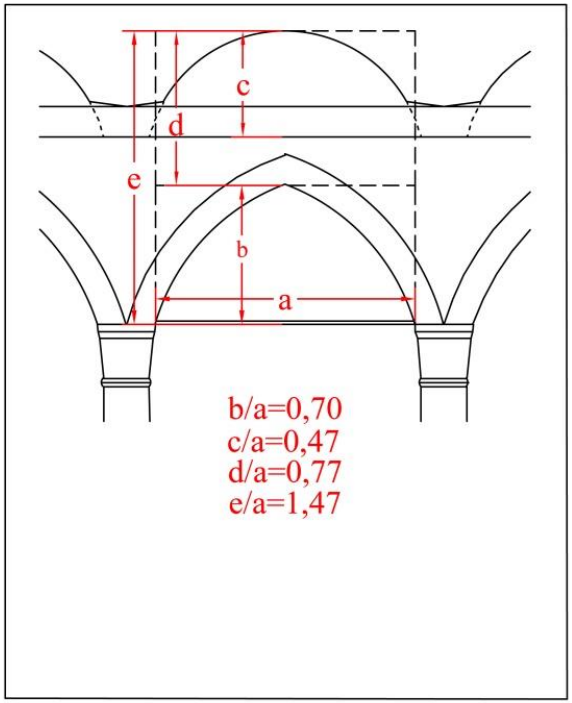
Çizim 187: Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

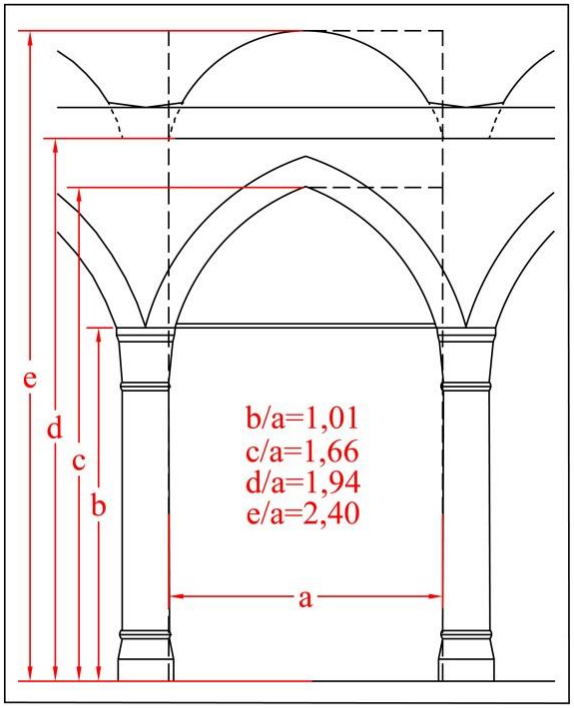
Çizim 188: Süleymaniye Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

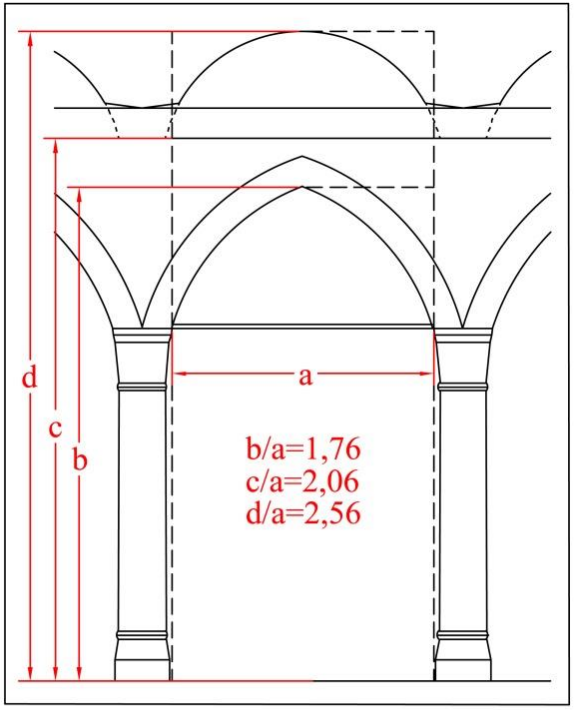
Çizim 189: Süleymaniye Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

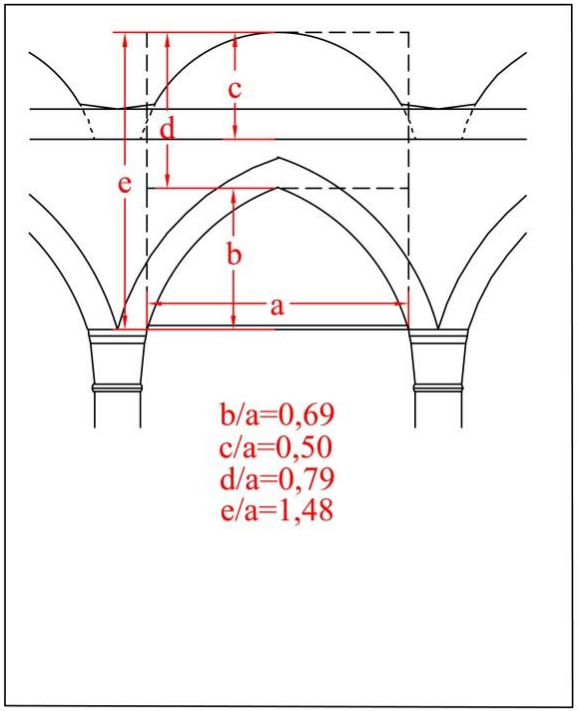
Çizim 190: Süleymaniye Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

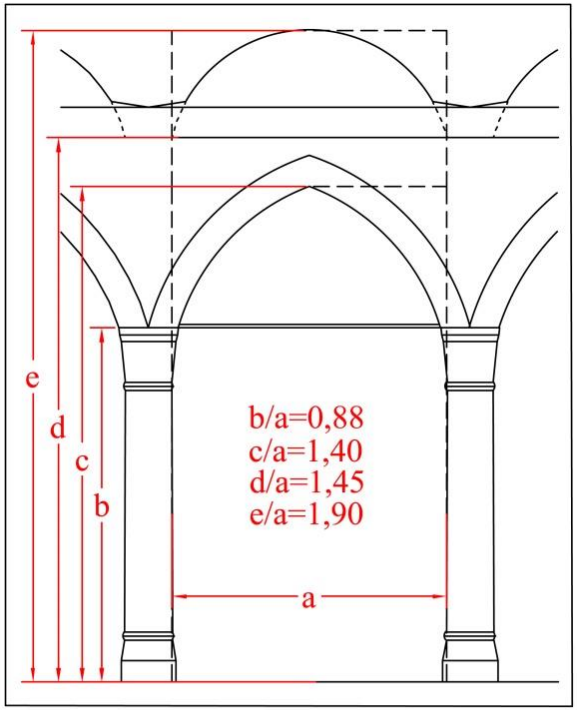
Çizim 191: Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

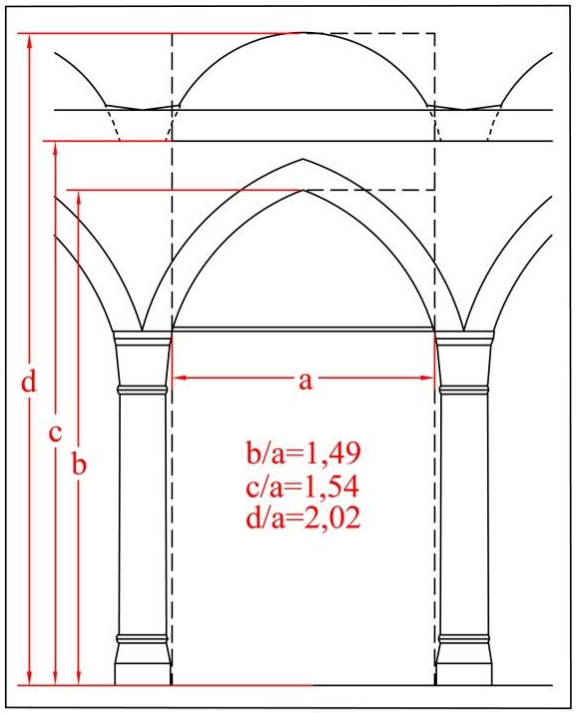
Çizim 192: Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Aralığına Oranları

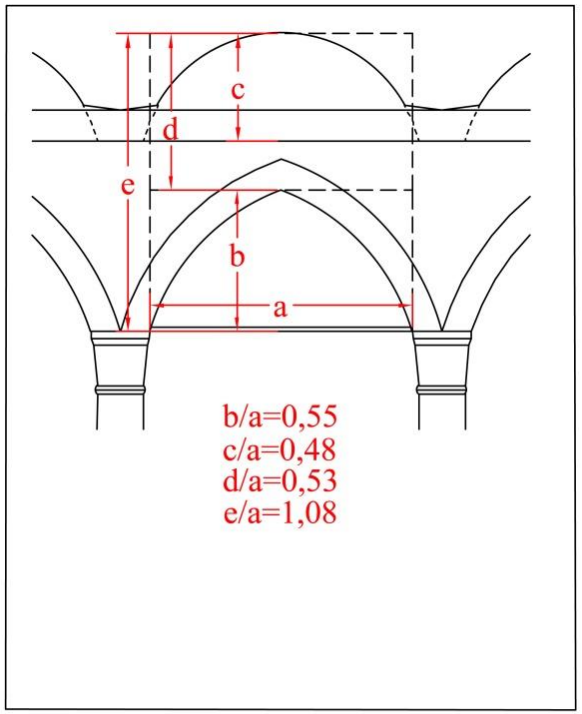
Çizim 193: Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranlar

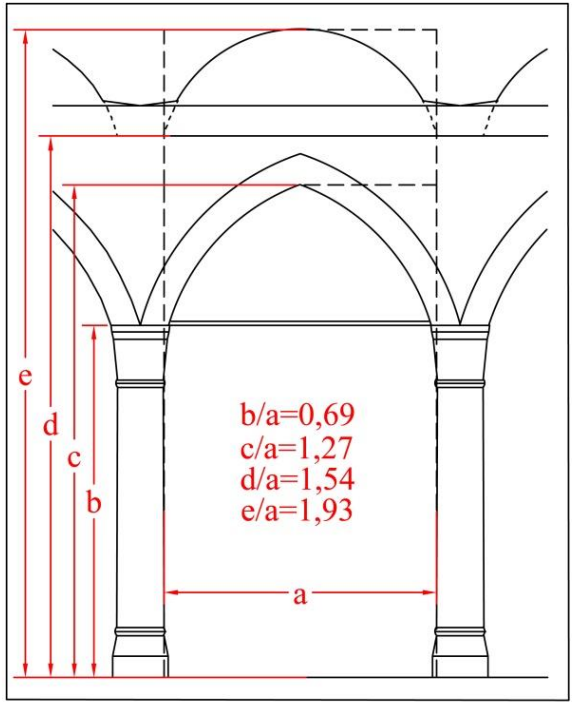
Çizim 194: Selimiye Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

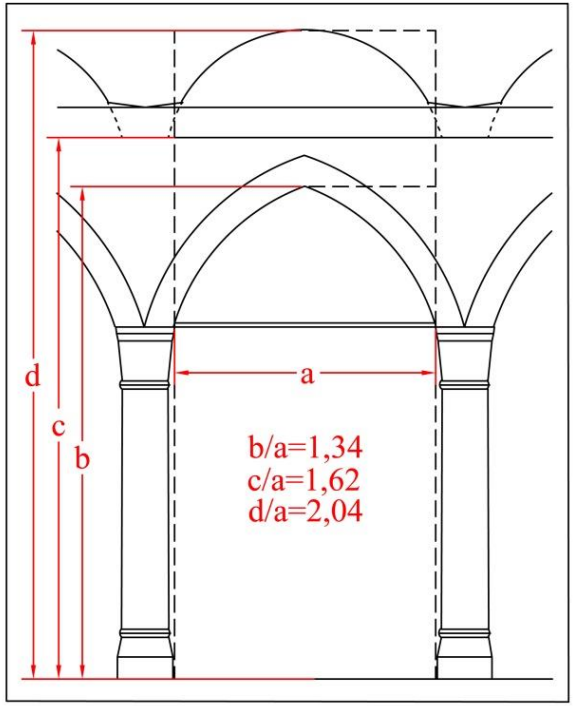
Çizim 195: Selimiye Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

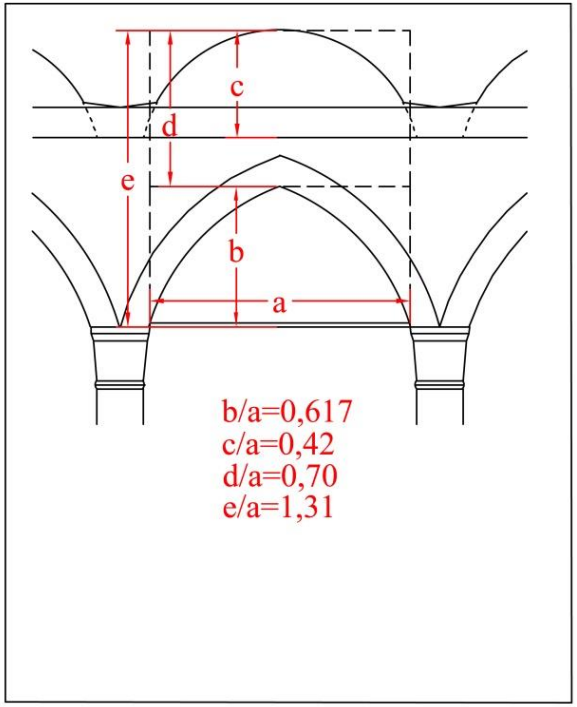
Çizim 196: Selimiye Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranlar

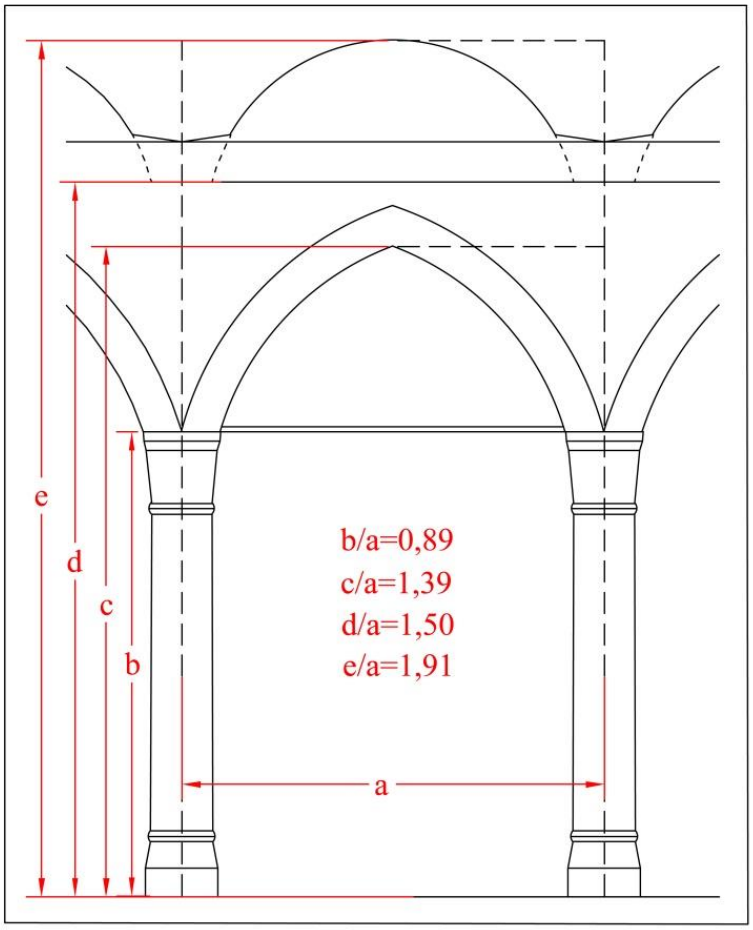
Çizim 197: Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

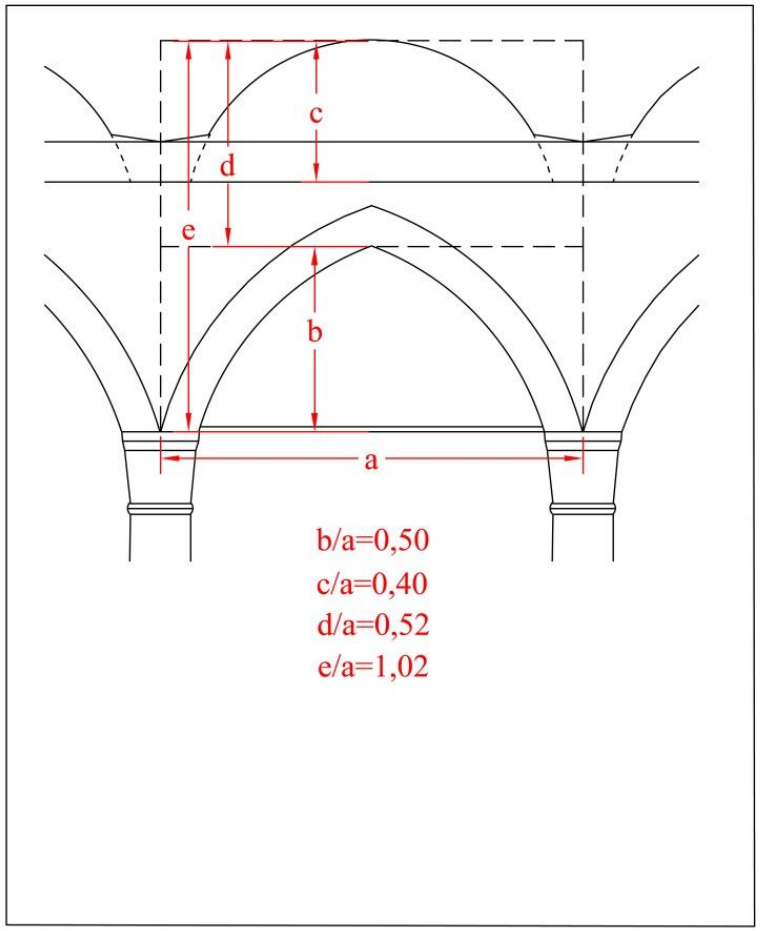
Çizim 198: Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

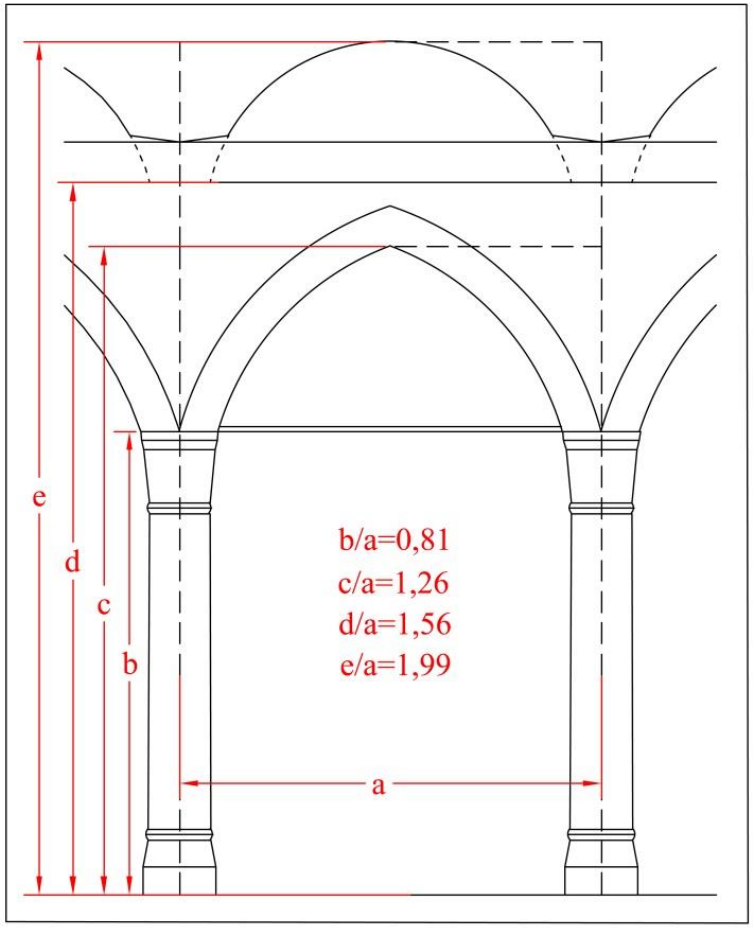
Çizim 199: Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

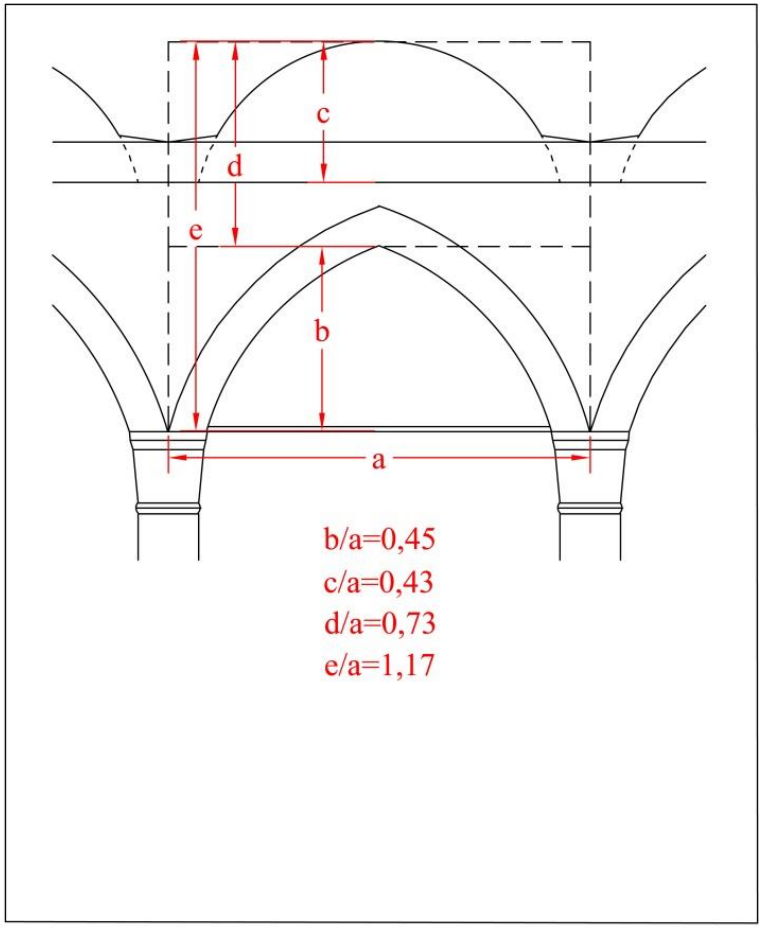
Çizim 200: Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

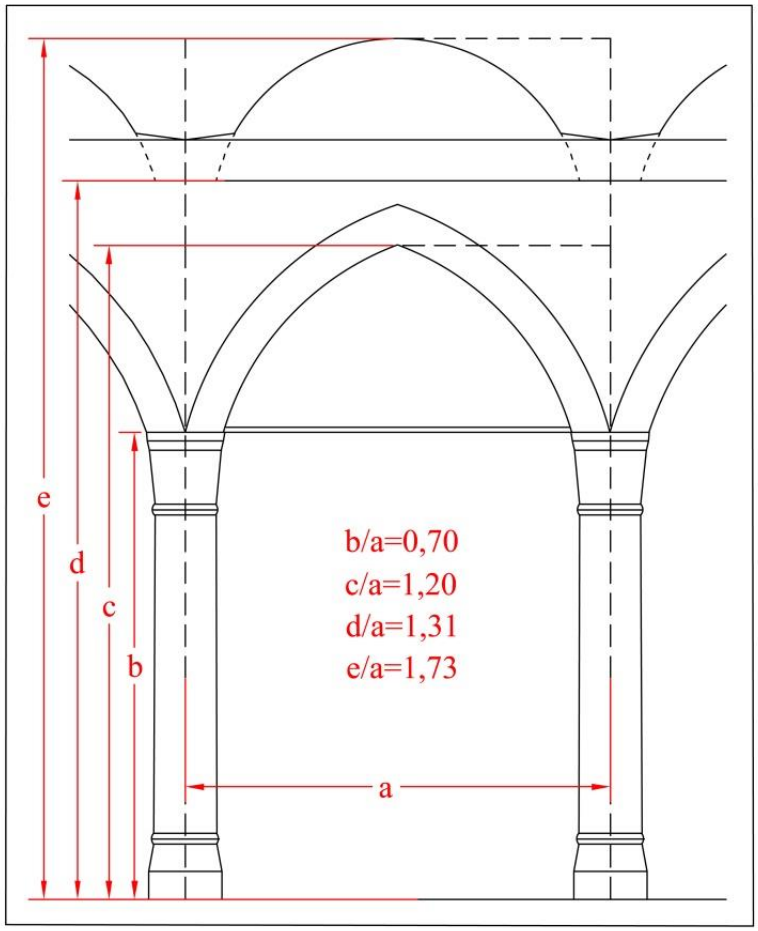
Çizim 201: Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

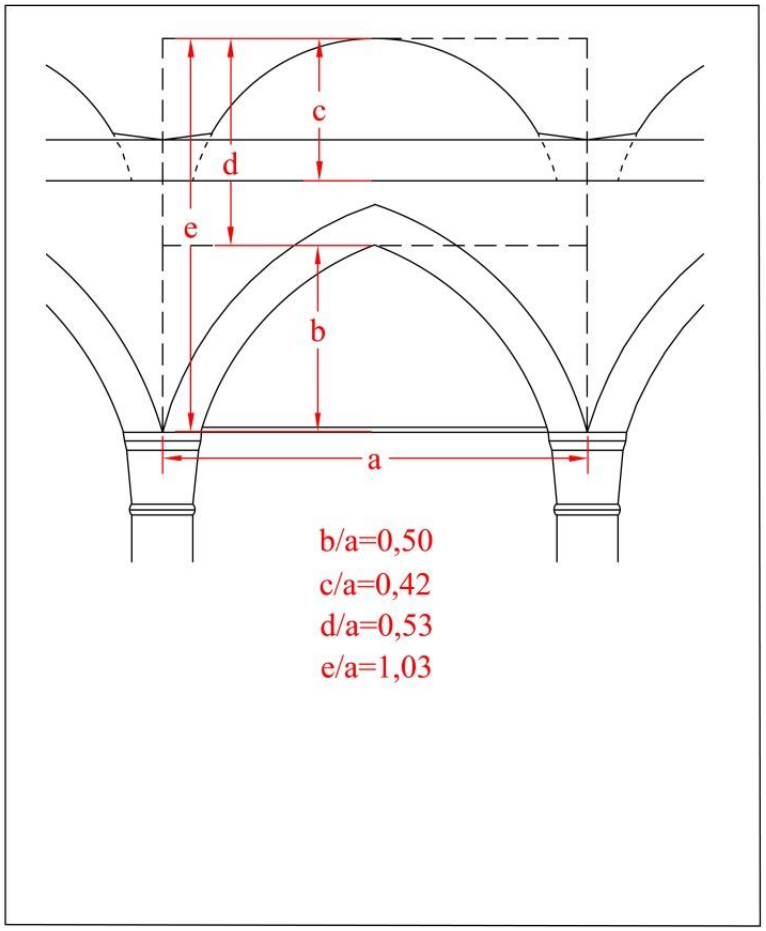
Çizim 202: Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

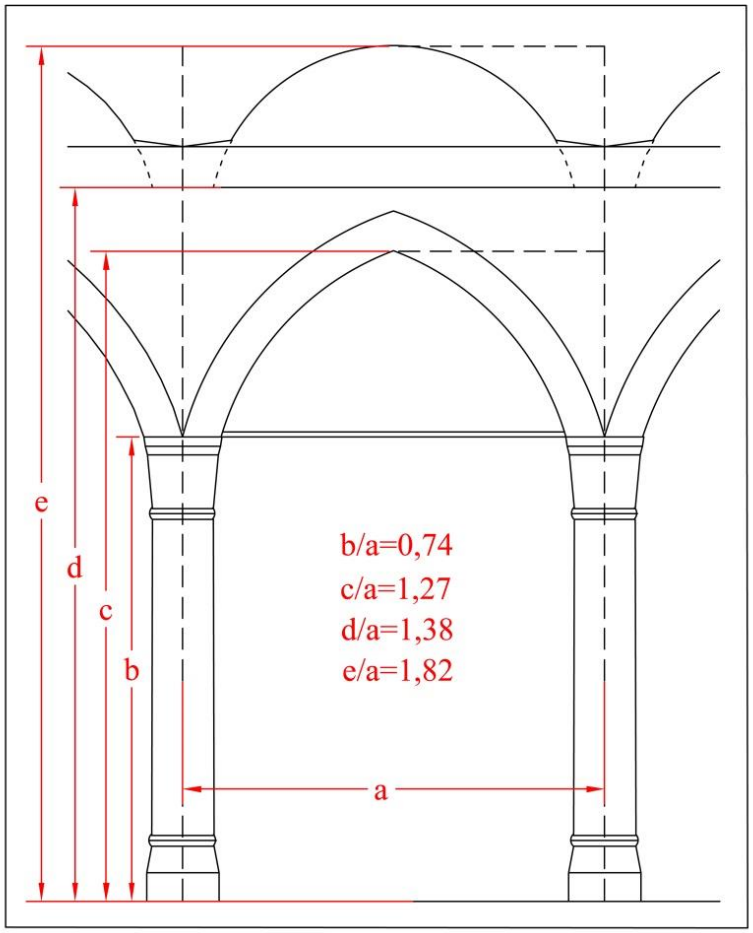
Çizim 203: Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

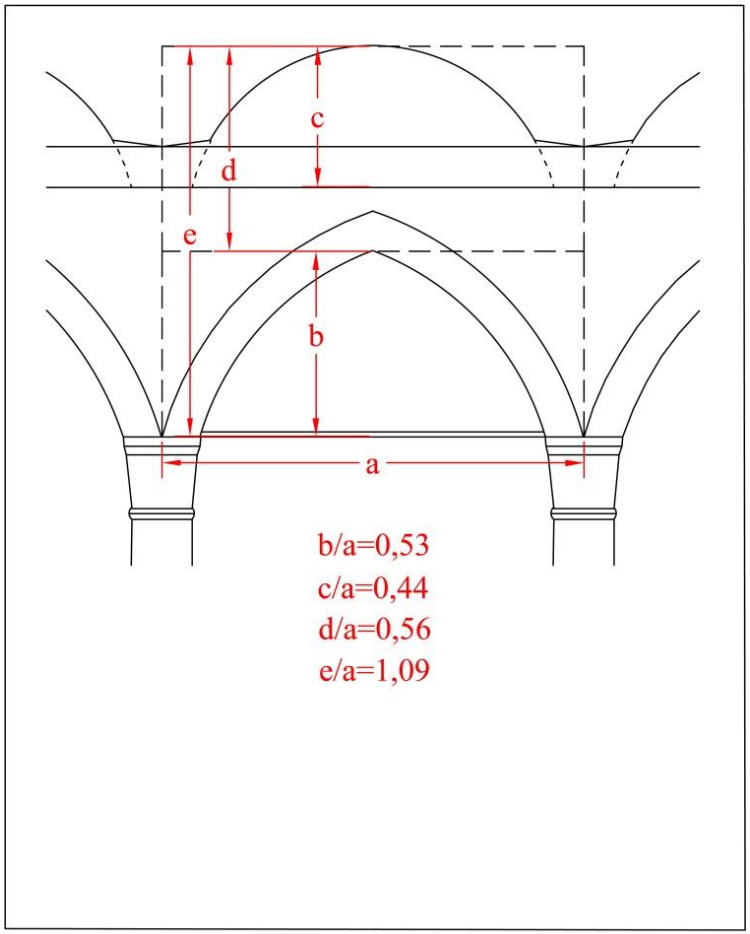
Çizim 204: Şehzade Mehmed Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

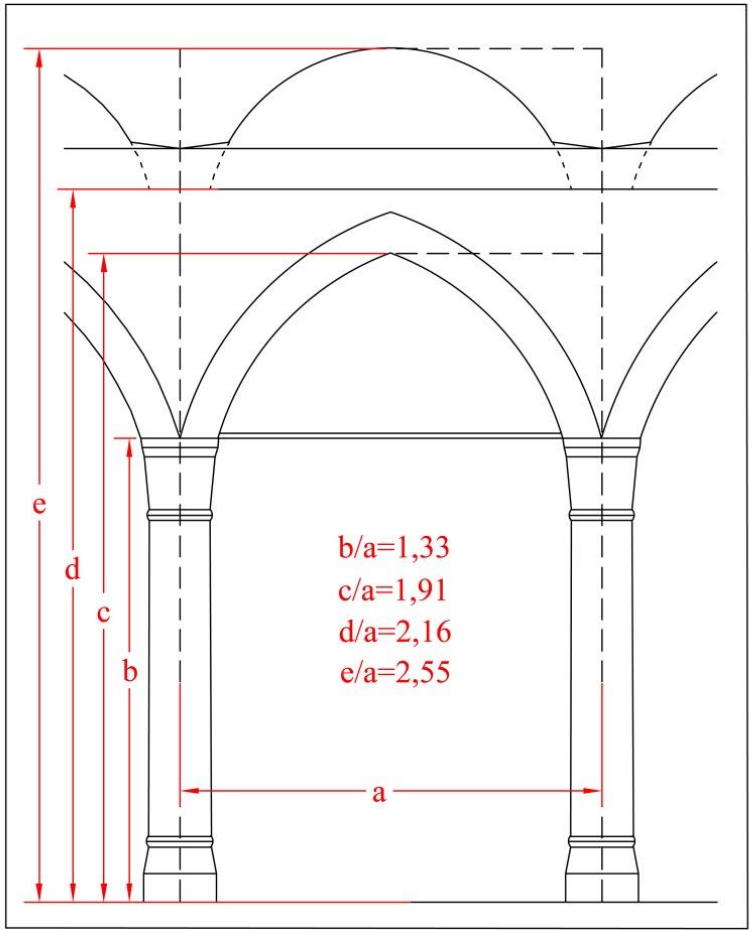
Çizim 205: Şehzade Mehmed Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

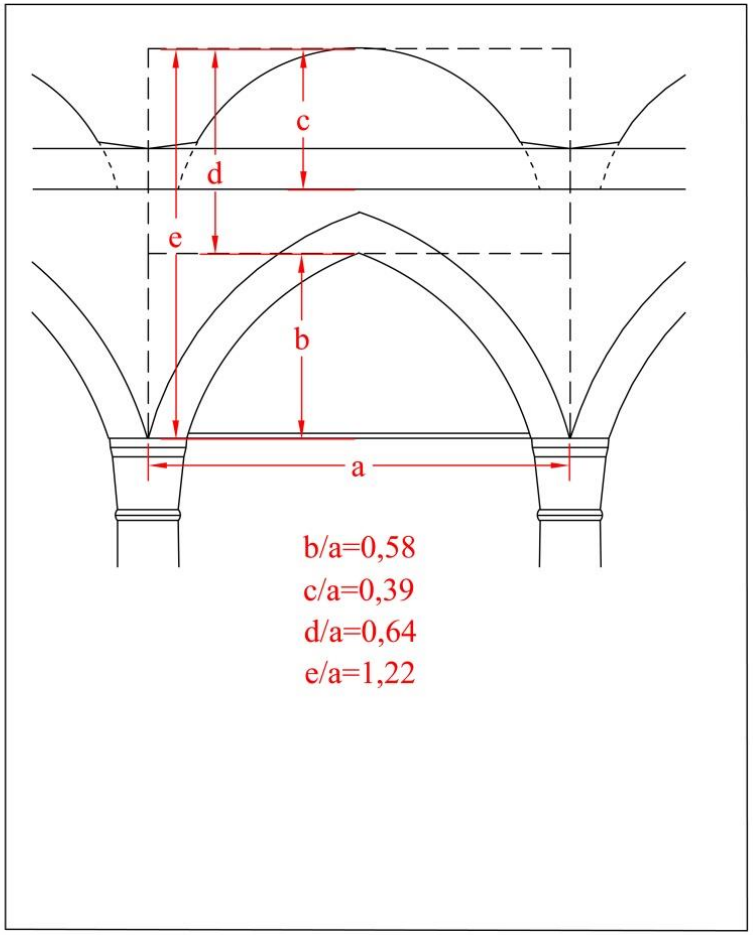
Çizim 206: Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

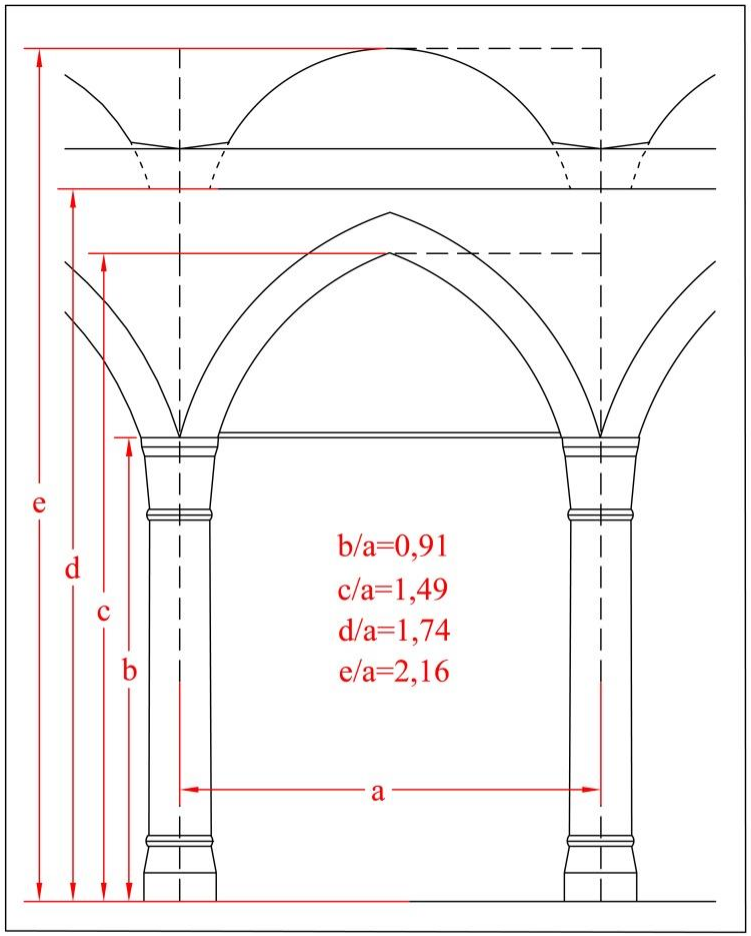
Çizim 207: Şehzade Mehmed Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

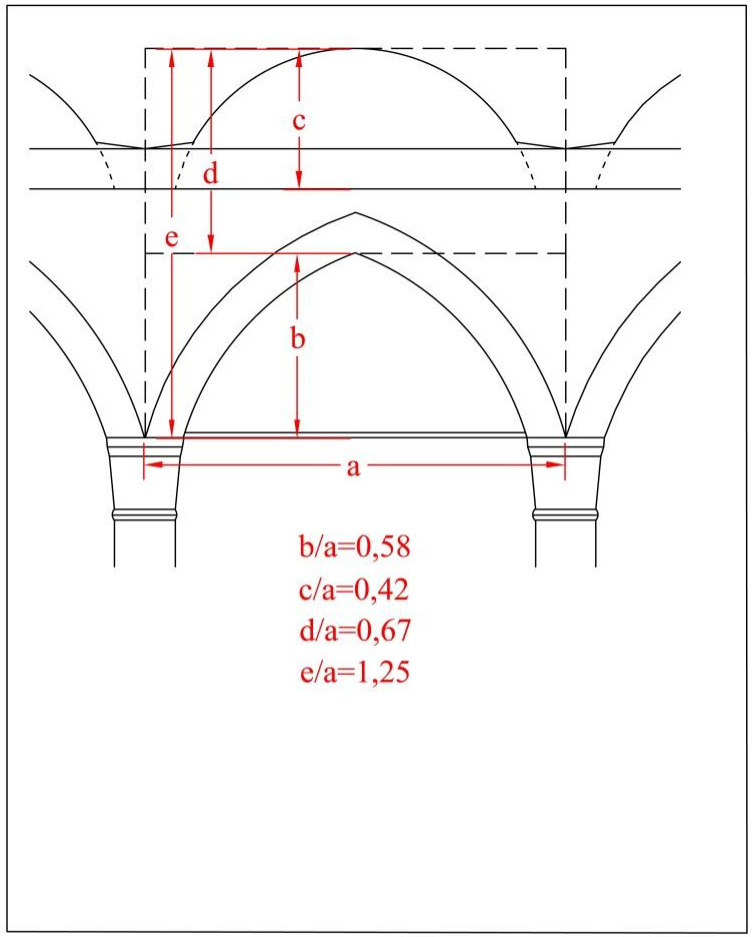
Çizim 208: Süleymaniye Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

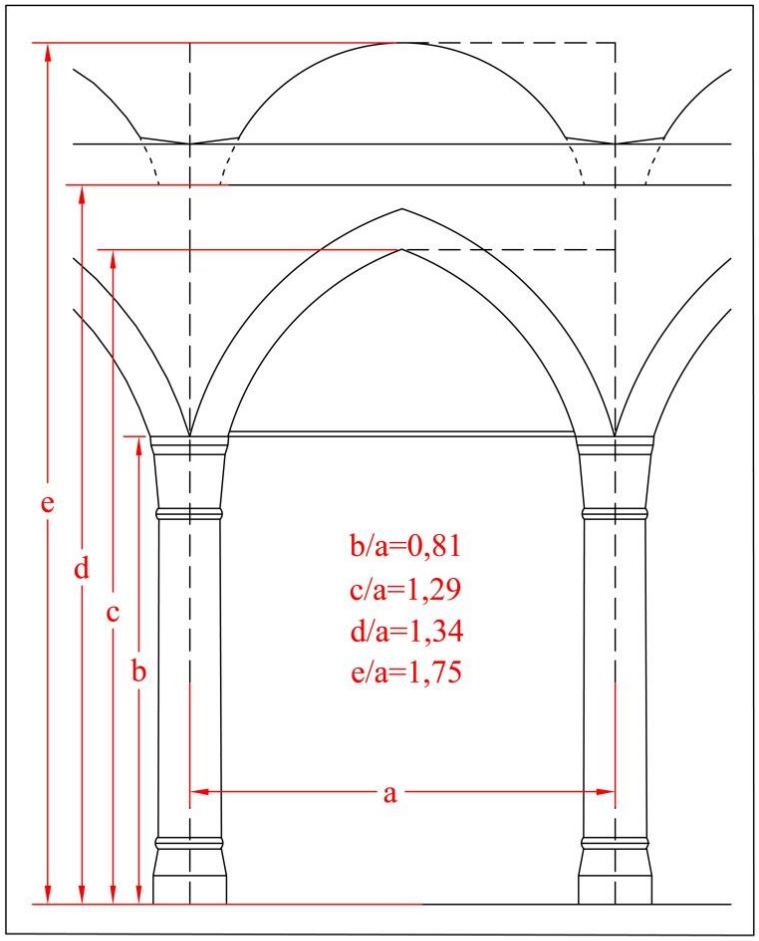
Çizim 209: Süleymaniye Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

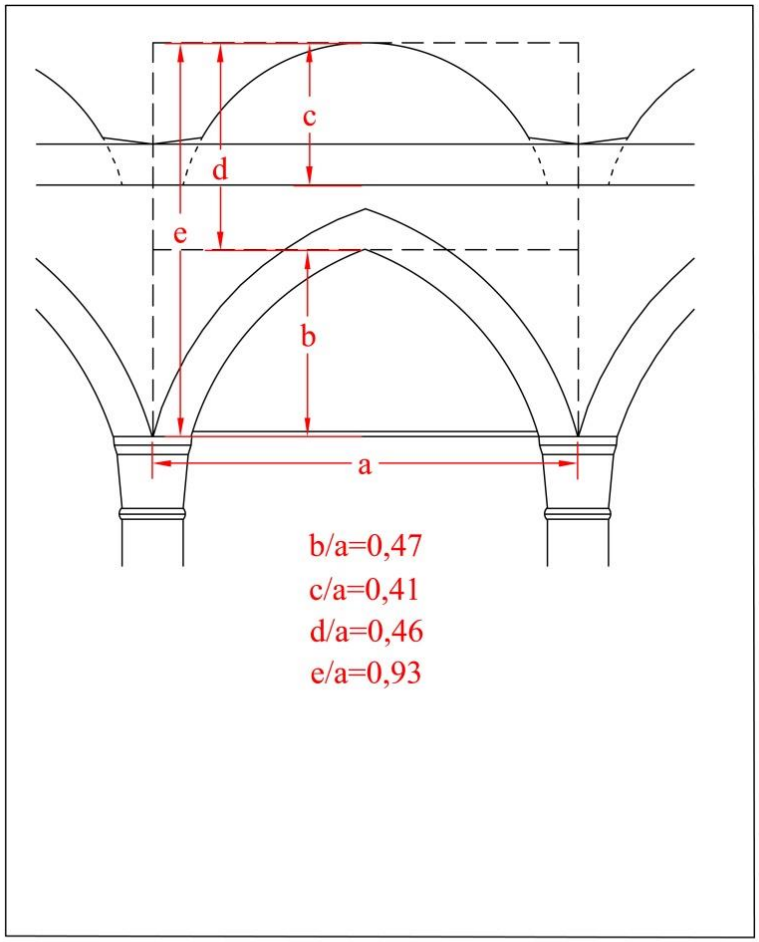
Çizim 210: Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

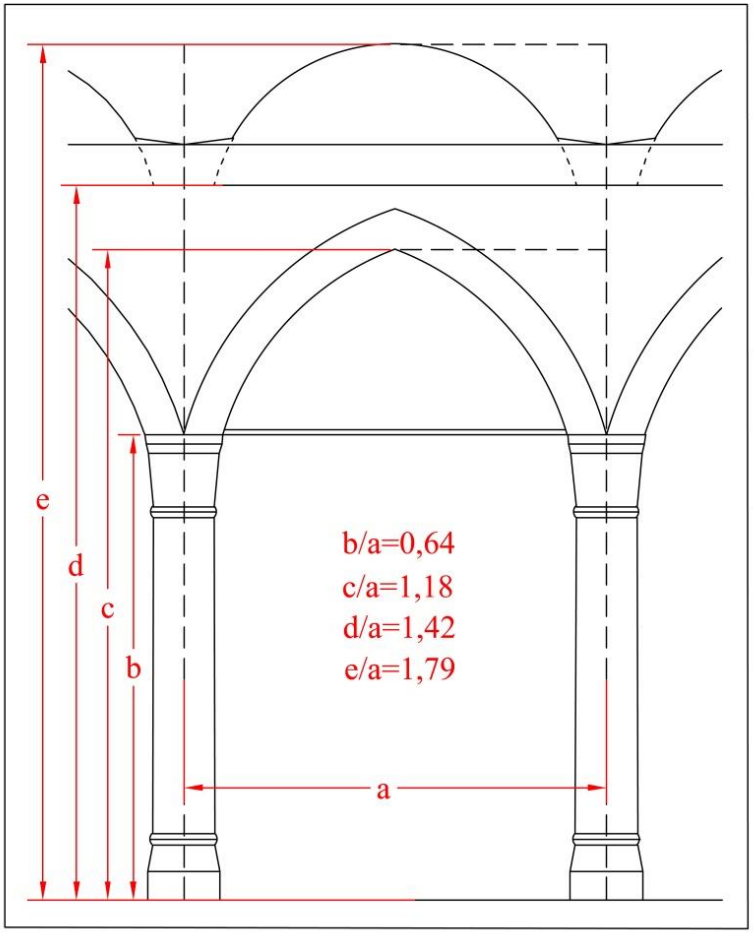
Çizim 211: Süleymaniye Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

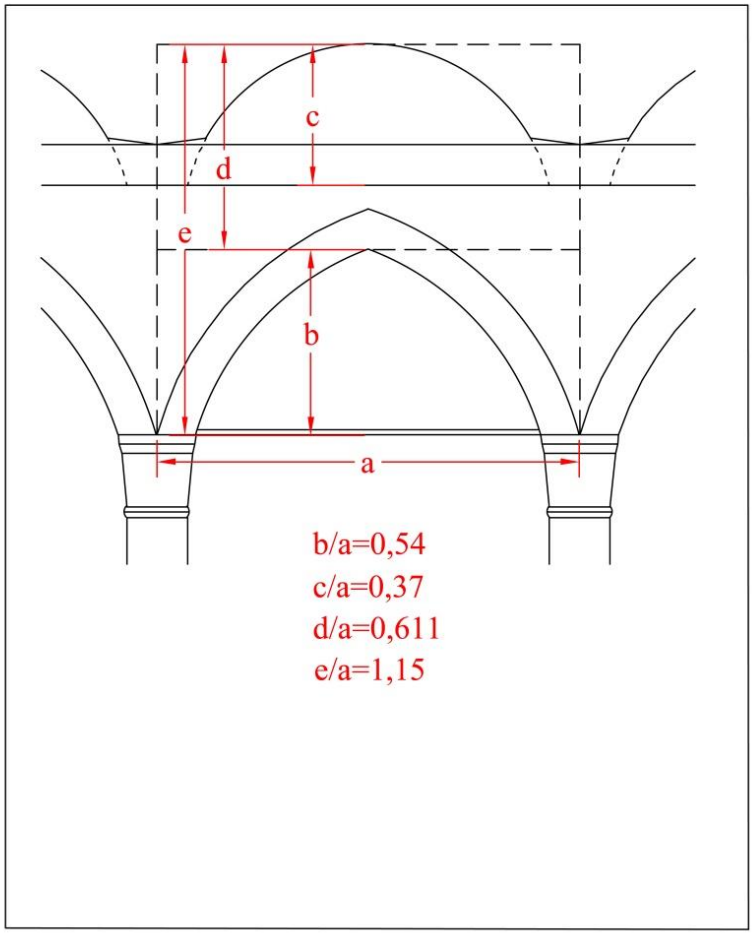
Çizim 212: Selimiye Cami Scy Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

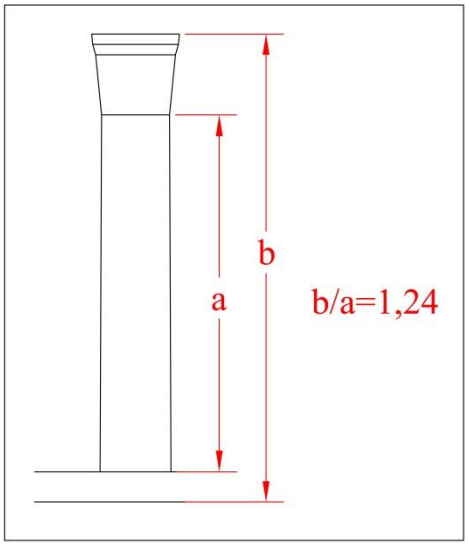
Çizim 213: Selimiye Cami Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

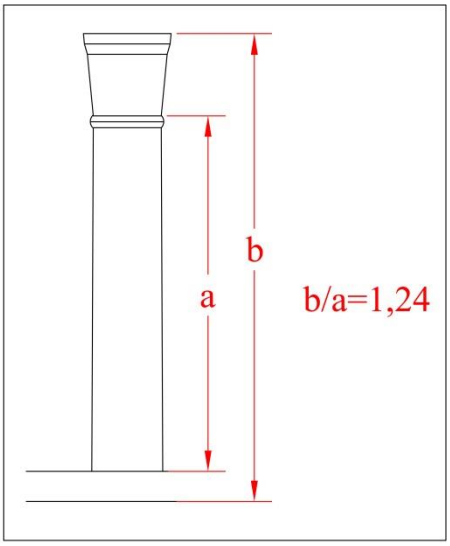
Çizim 214: Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

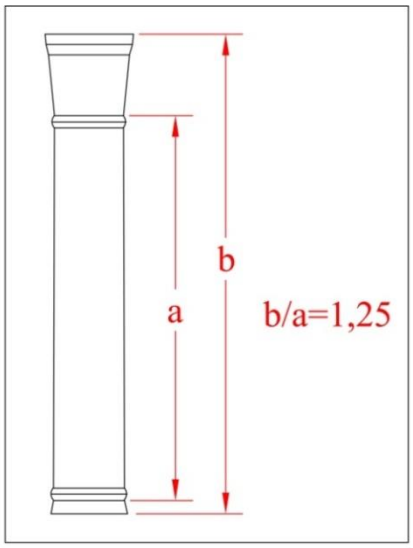
Çizim 215: Selimiye Cami Avlu Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

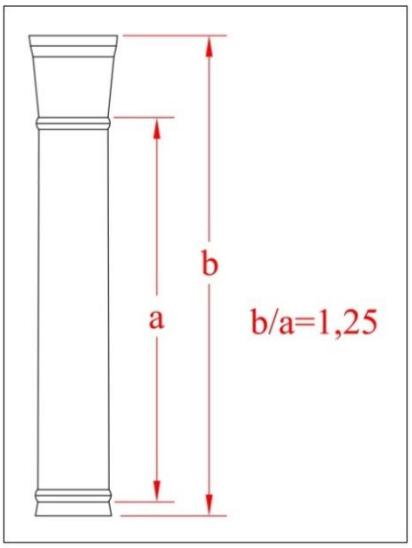
Çizim 216: Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

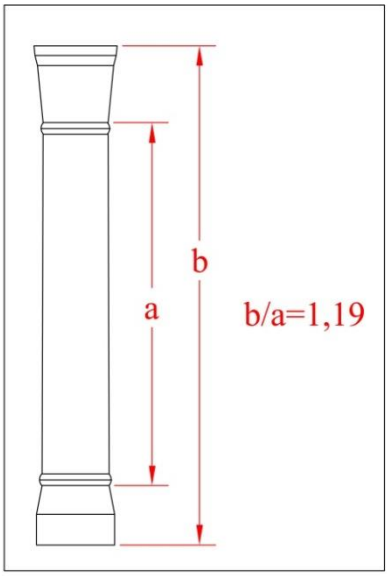
Çizim 217: Edirne Üç Şerefeli Cami Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

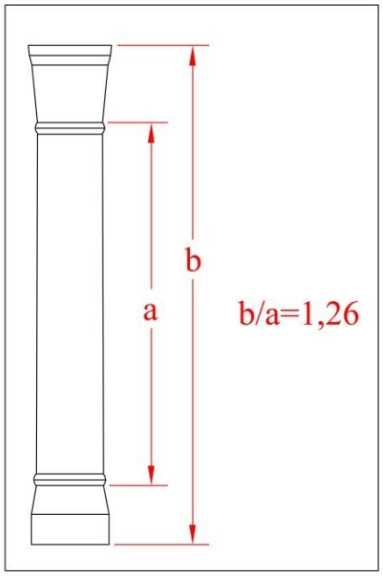
Çizim 218: Şehzade Mehmed Cami Scy Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

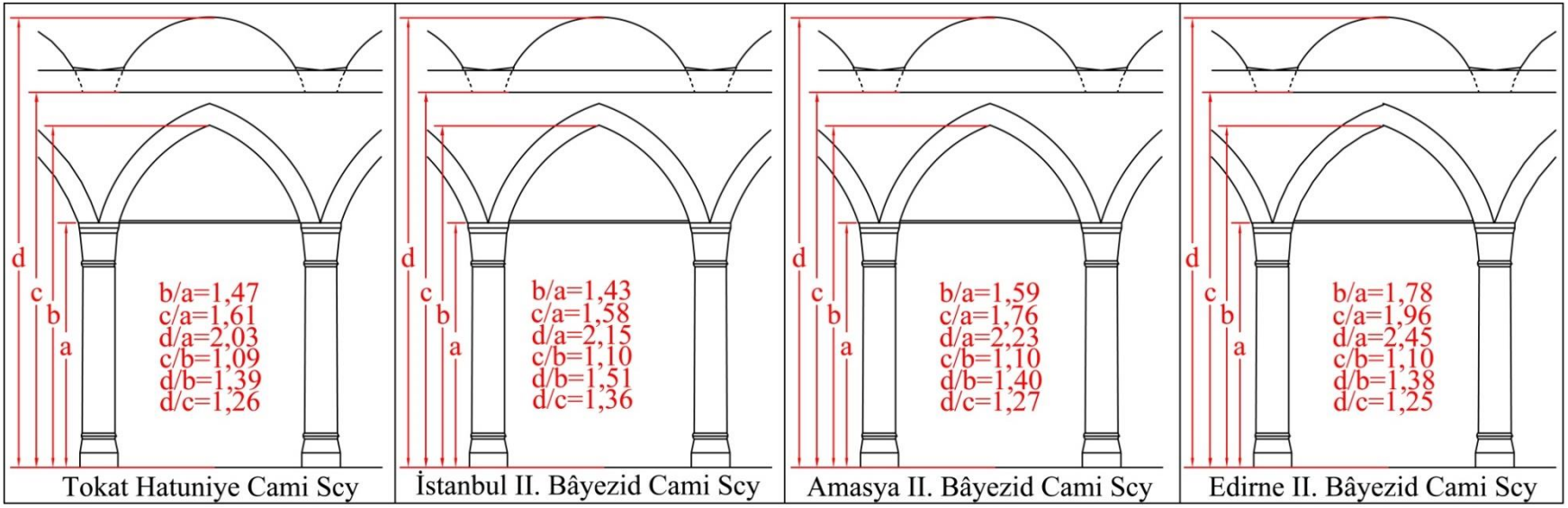
Çizim 219: Şehzade Mehmed Cami Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

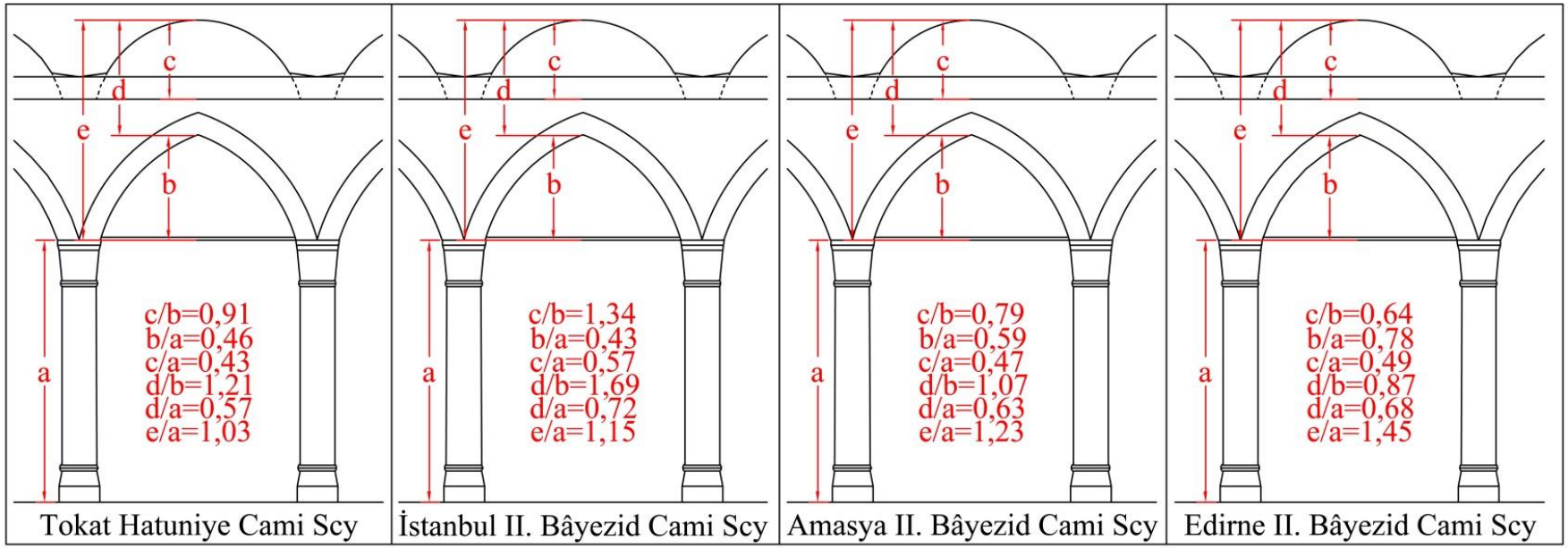
Çizim 220: Süleymaniye Cami Scy Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

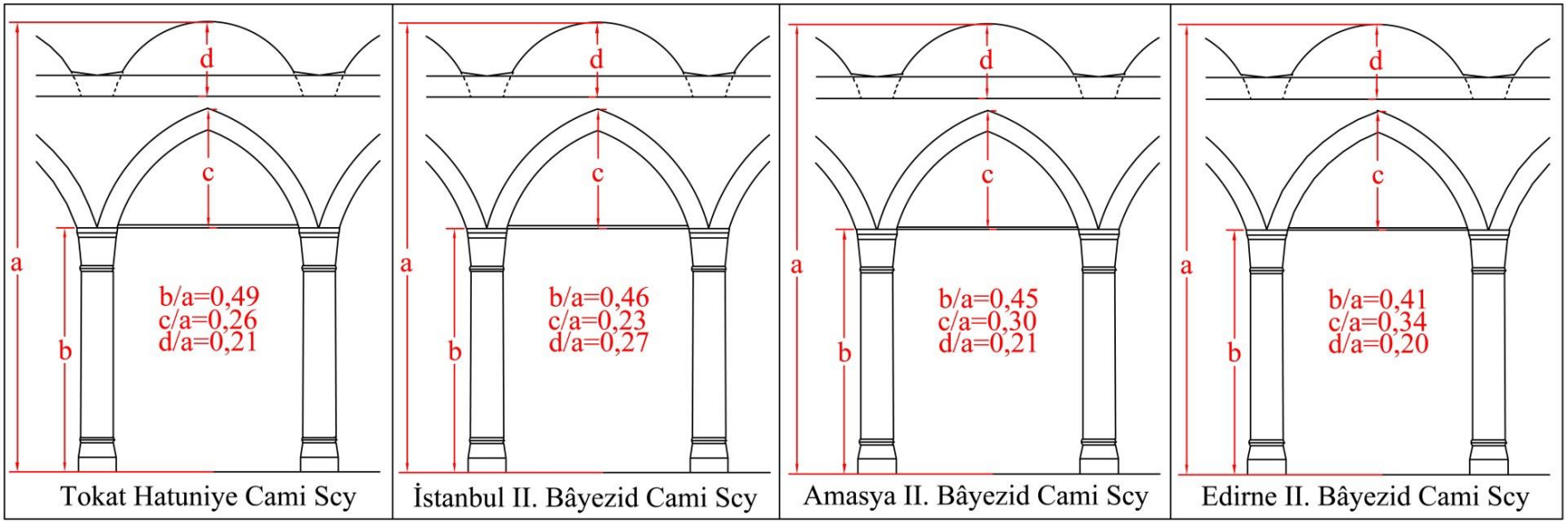
Çizim 221: Süleymaniye Cami Avlu Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranı

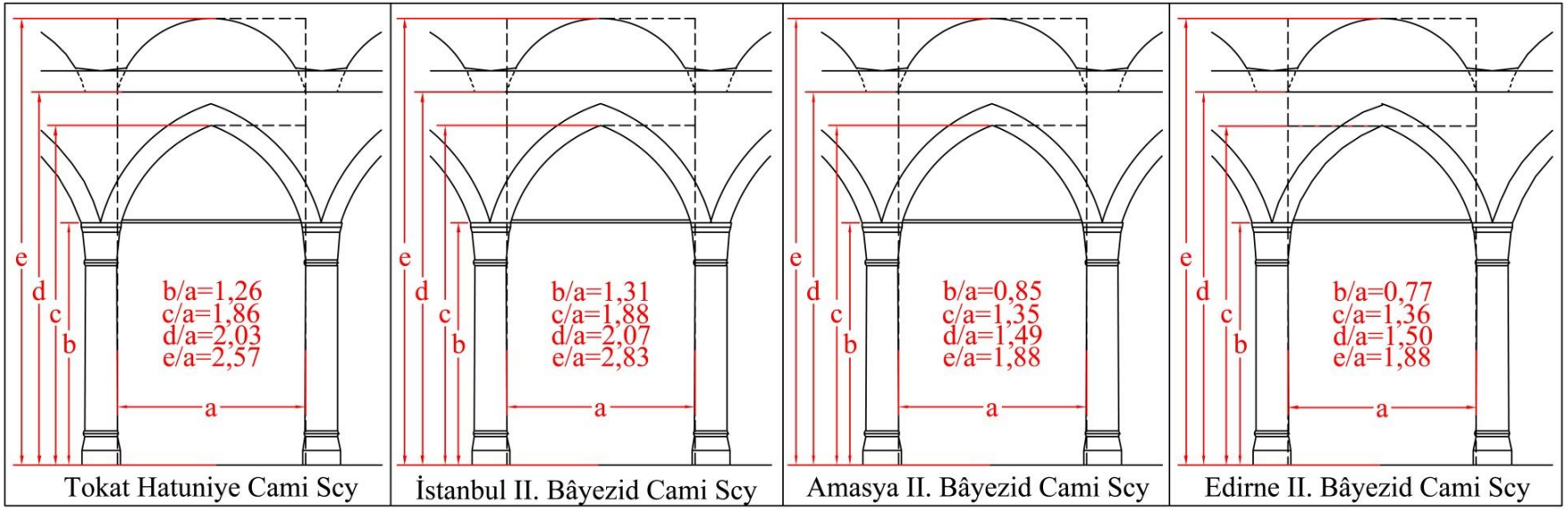
Çizim 222: Cami Yapılarının Scy Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Oranları

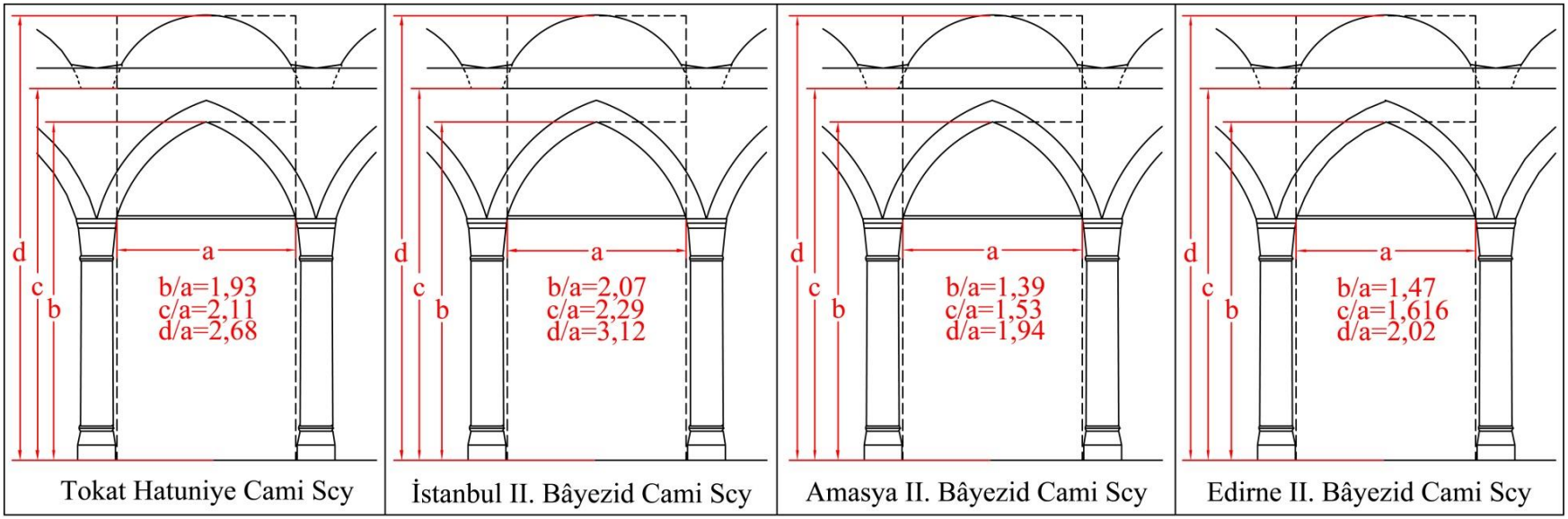
Çizim 223: Cami Yapılarının Scy Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

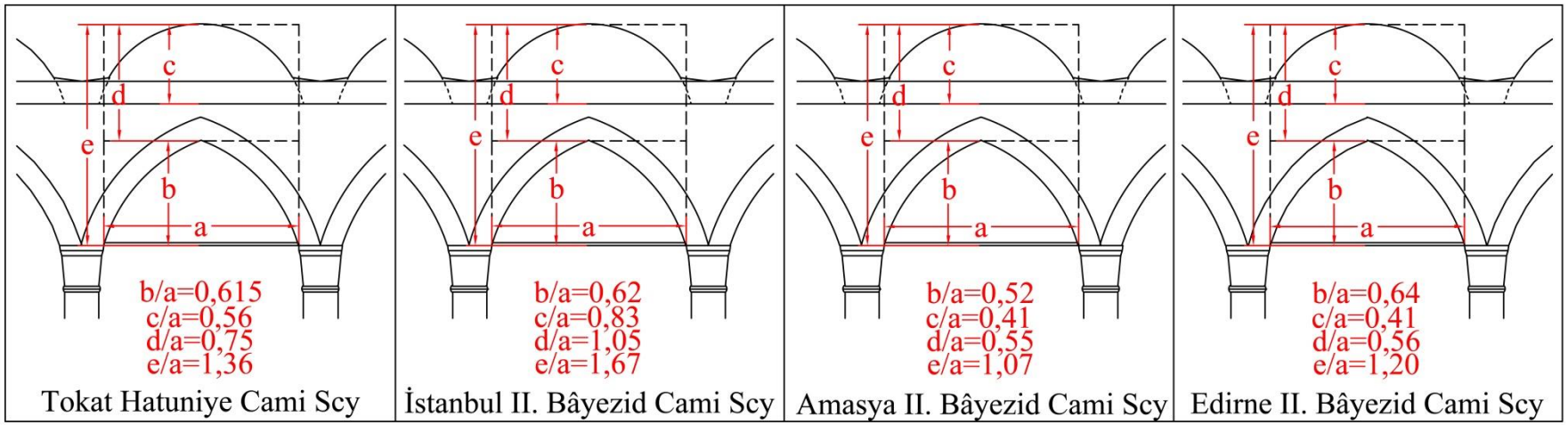
Çizim 224: Cami Yapılarının Scy Revak Birimleri İçindeki Sütun, Kemer ve Kubbenin Oranları

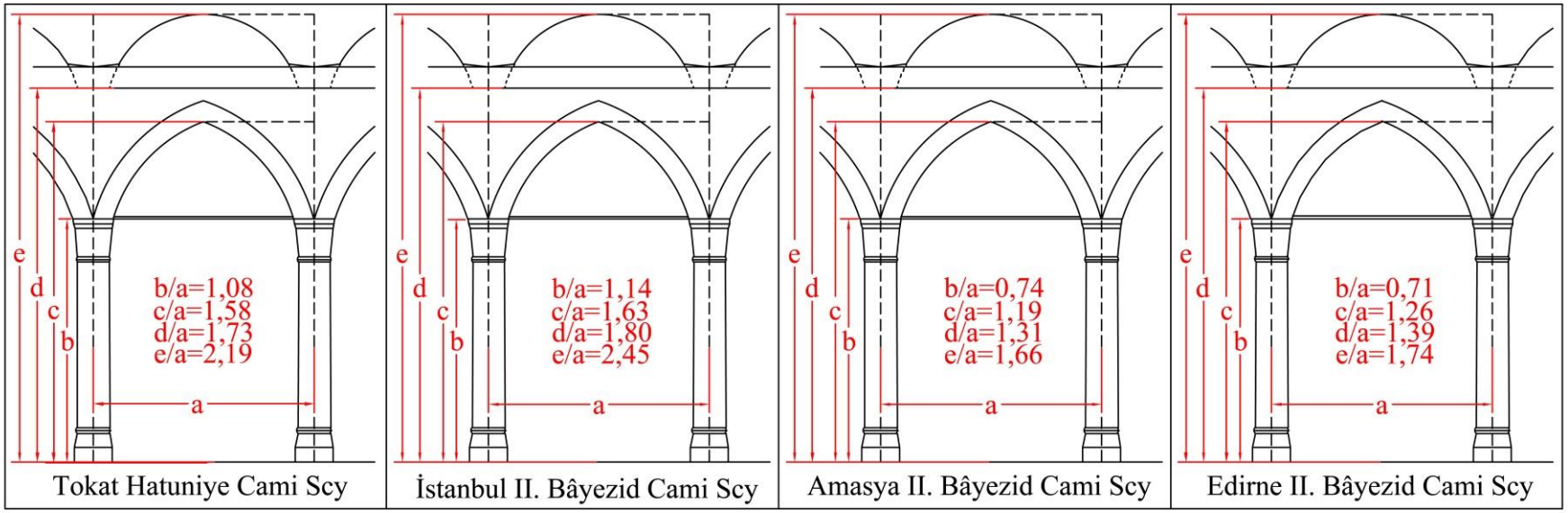
Çizim 225: Cami Yapılarının Scy Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

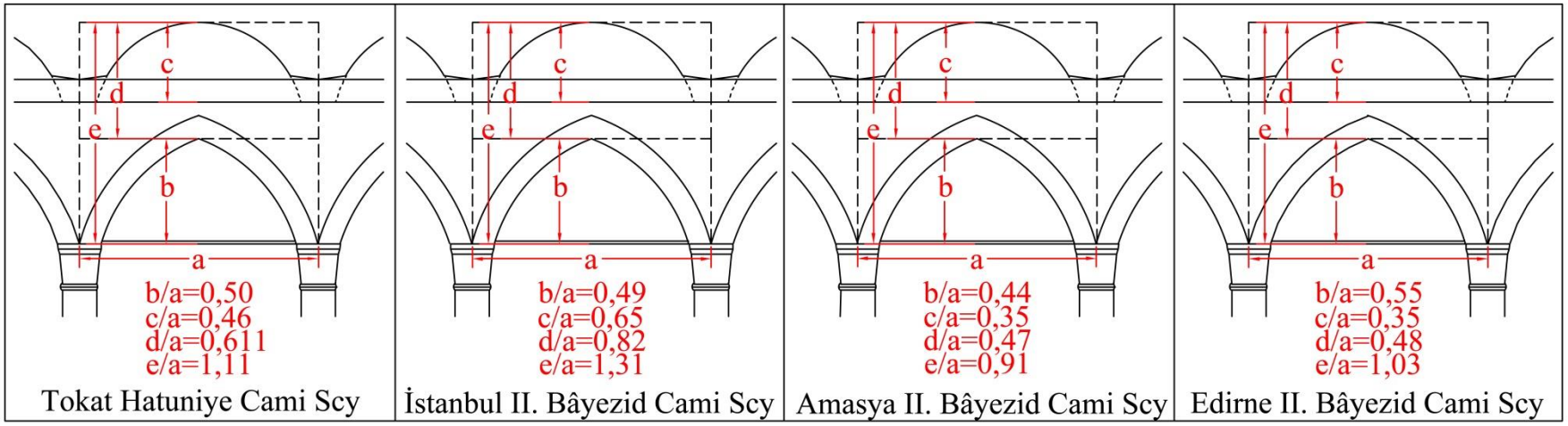
Çizim 226: Cami Yapılarının Scy Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

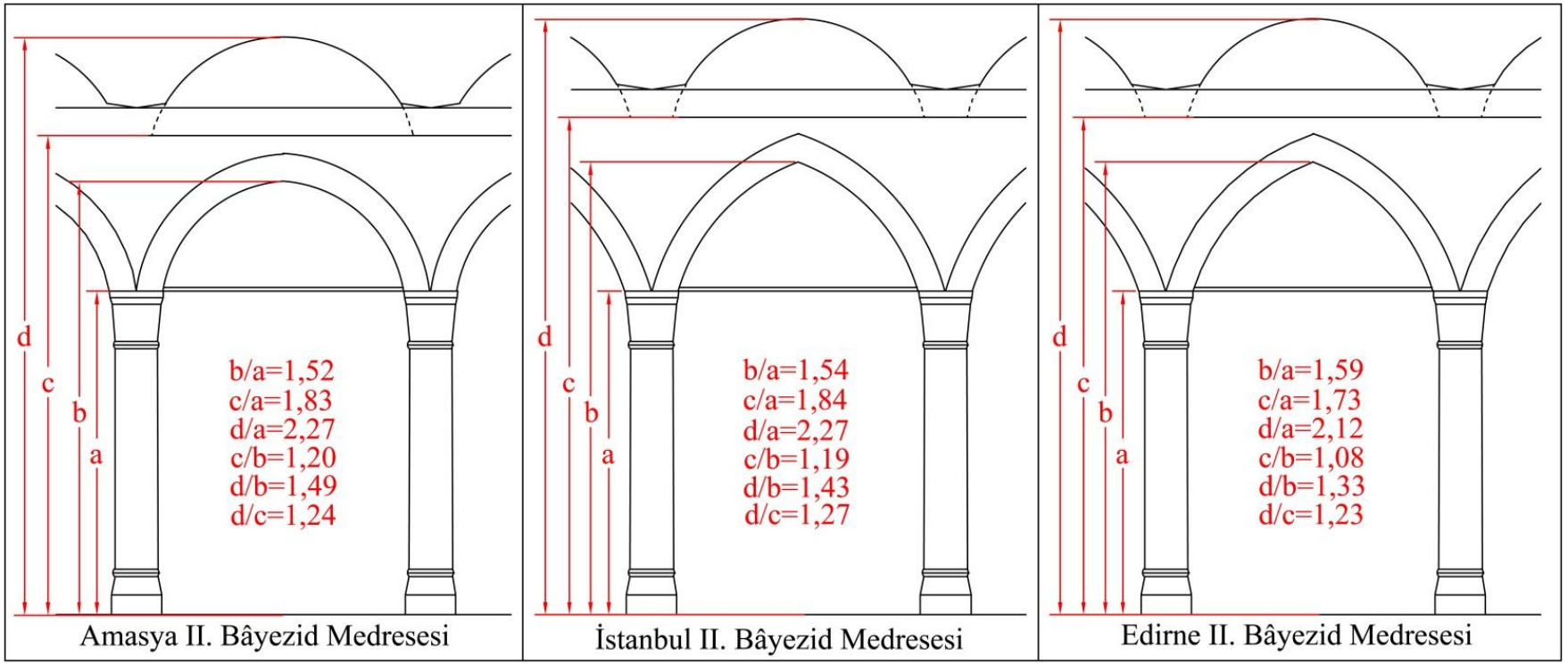
Çizim 227: Cami Yapılarının Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

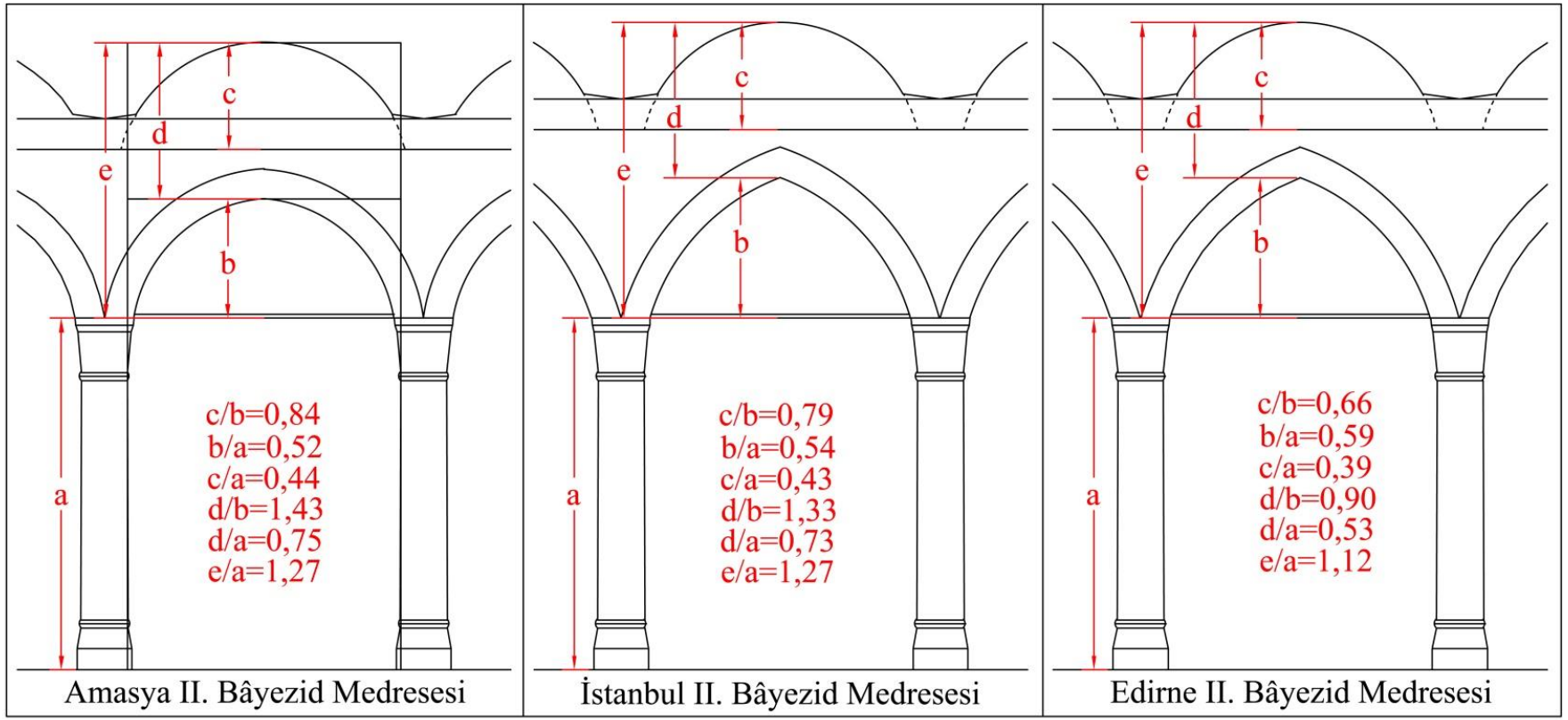
Çizim 228: Cami Yapılarının Scy Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

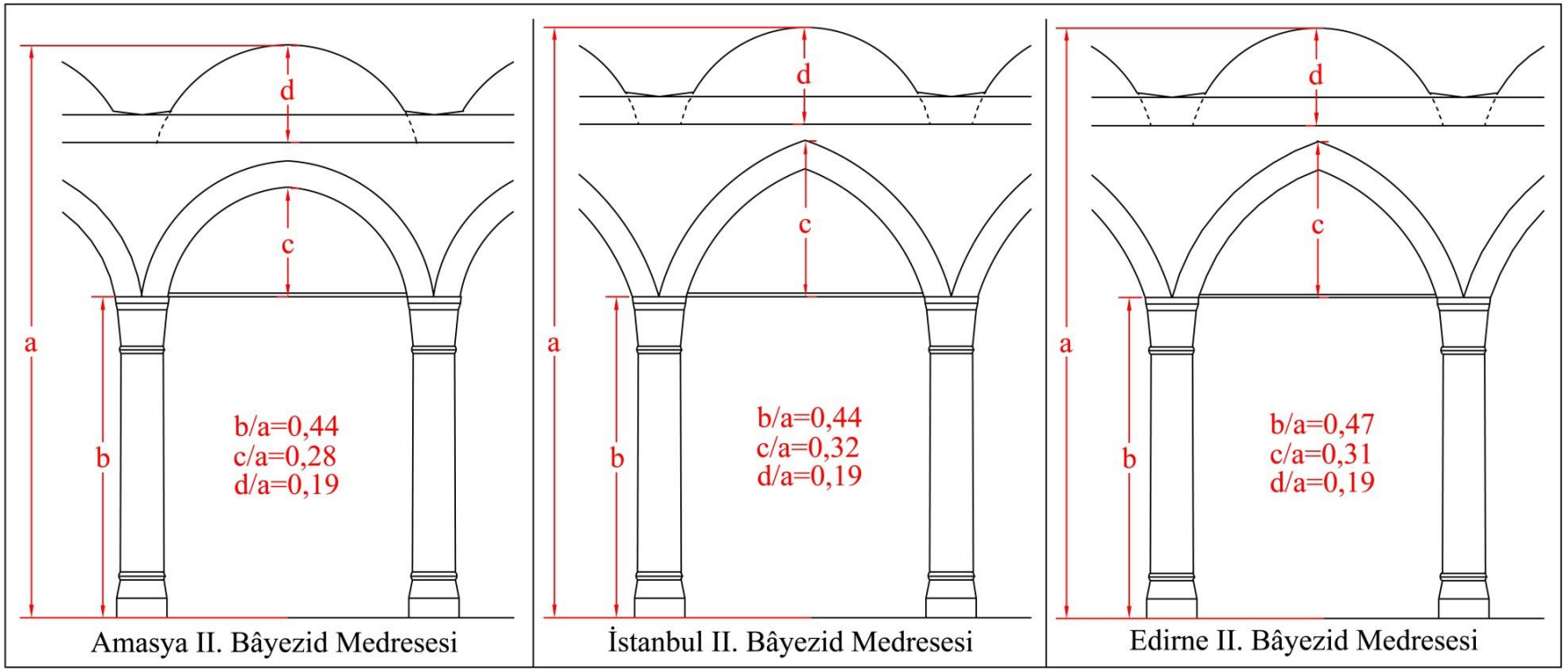
Çizim 229: Cami Yapılarının Scy Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

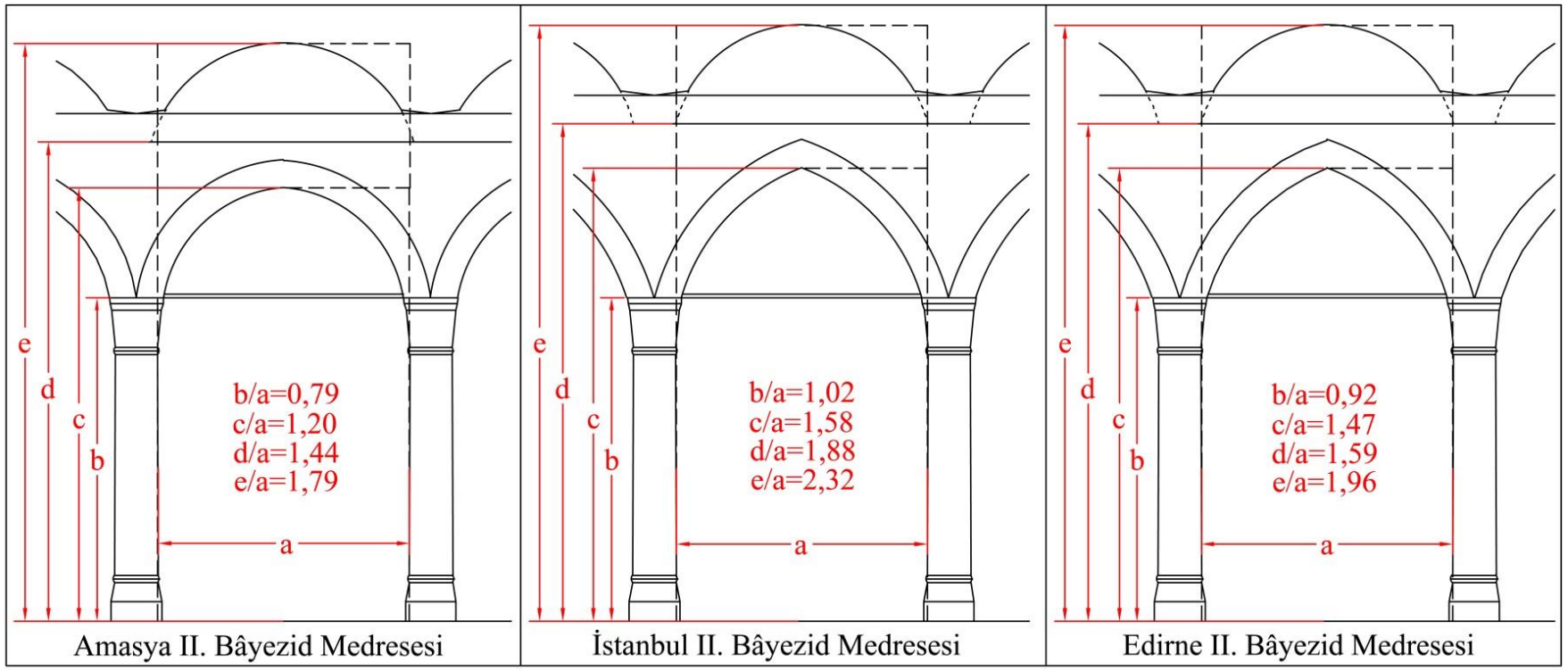
Çizim 230: Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Oranları

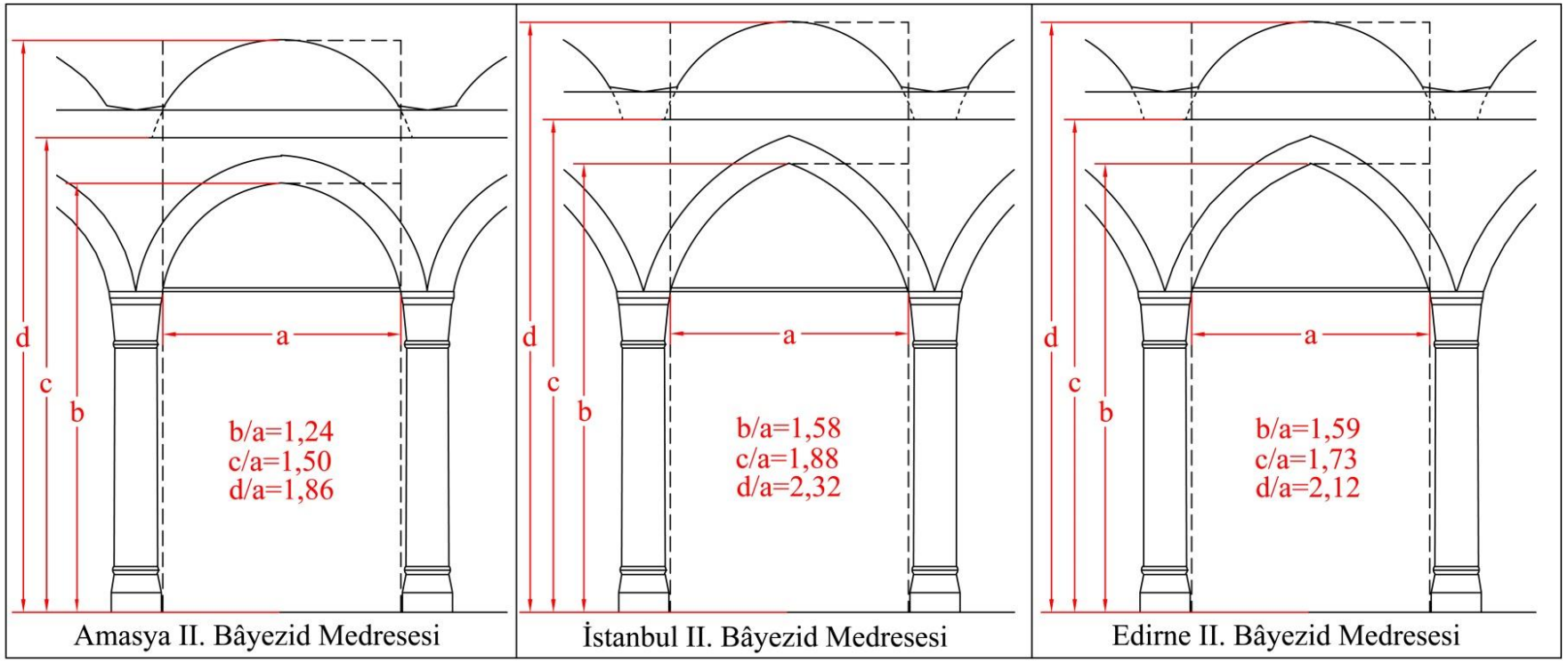
Çizim 231: Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

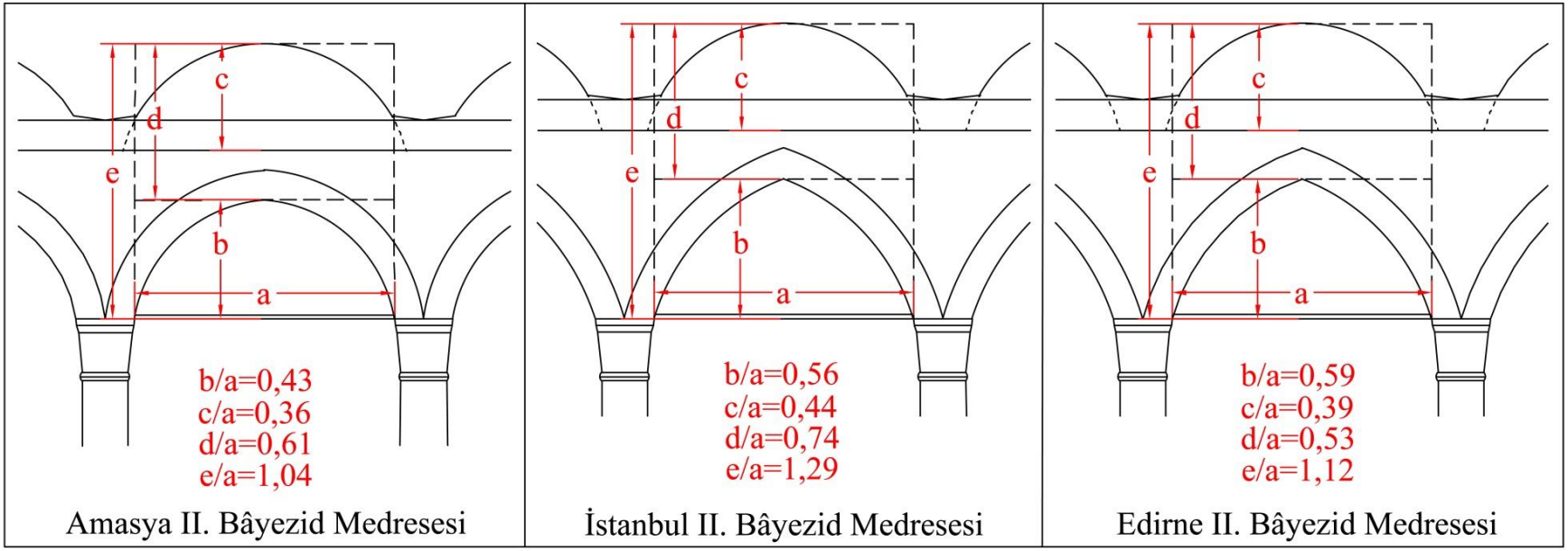
Çizim 232: Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Oranları

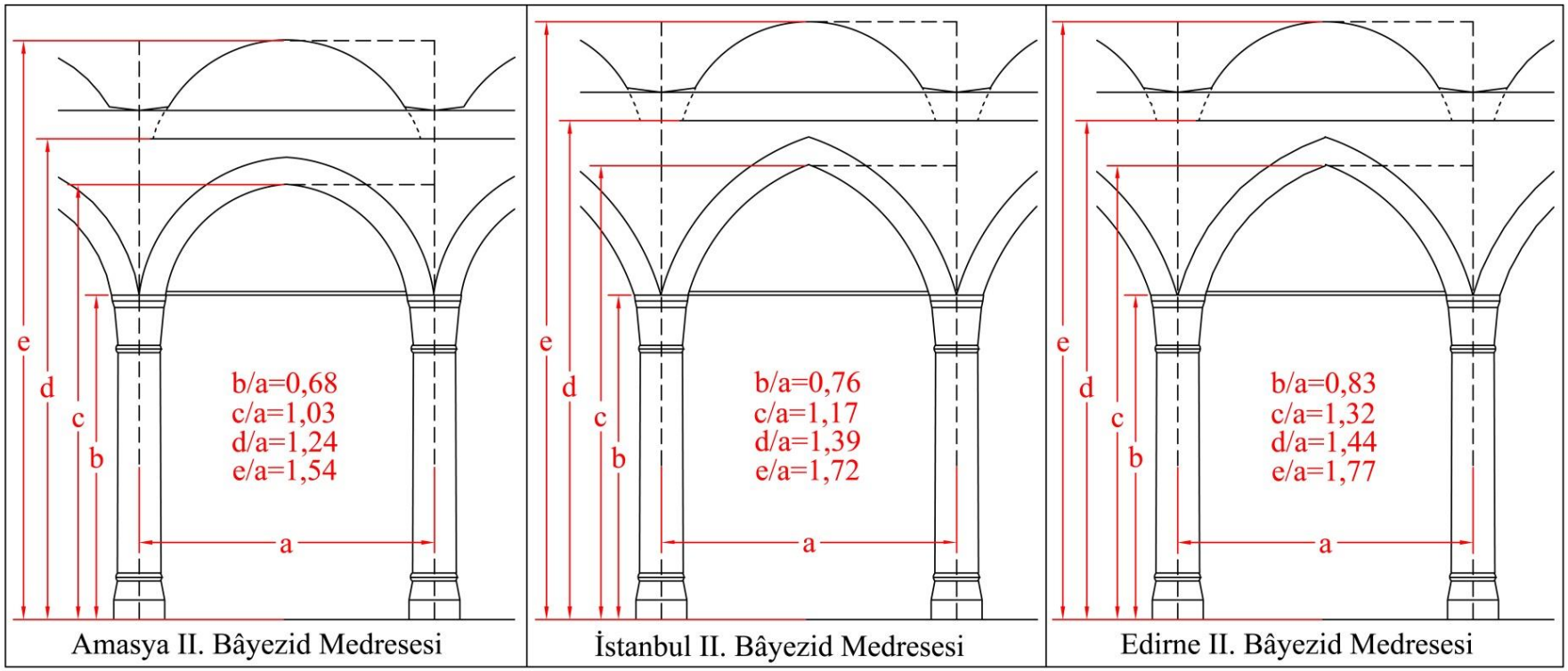
Çizim 233: Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranları

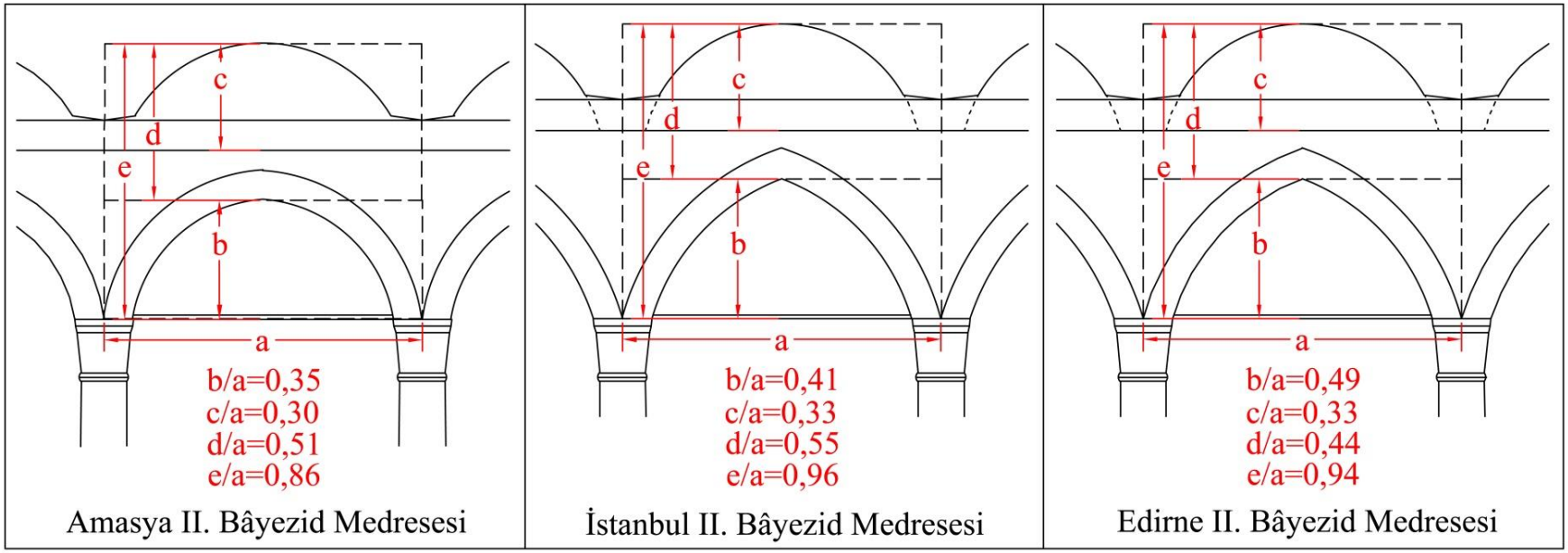
Çizim 234: Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

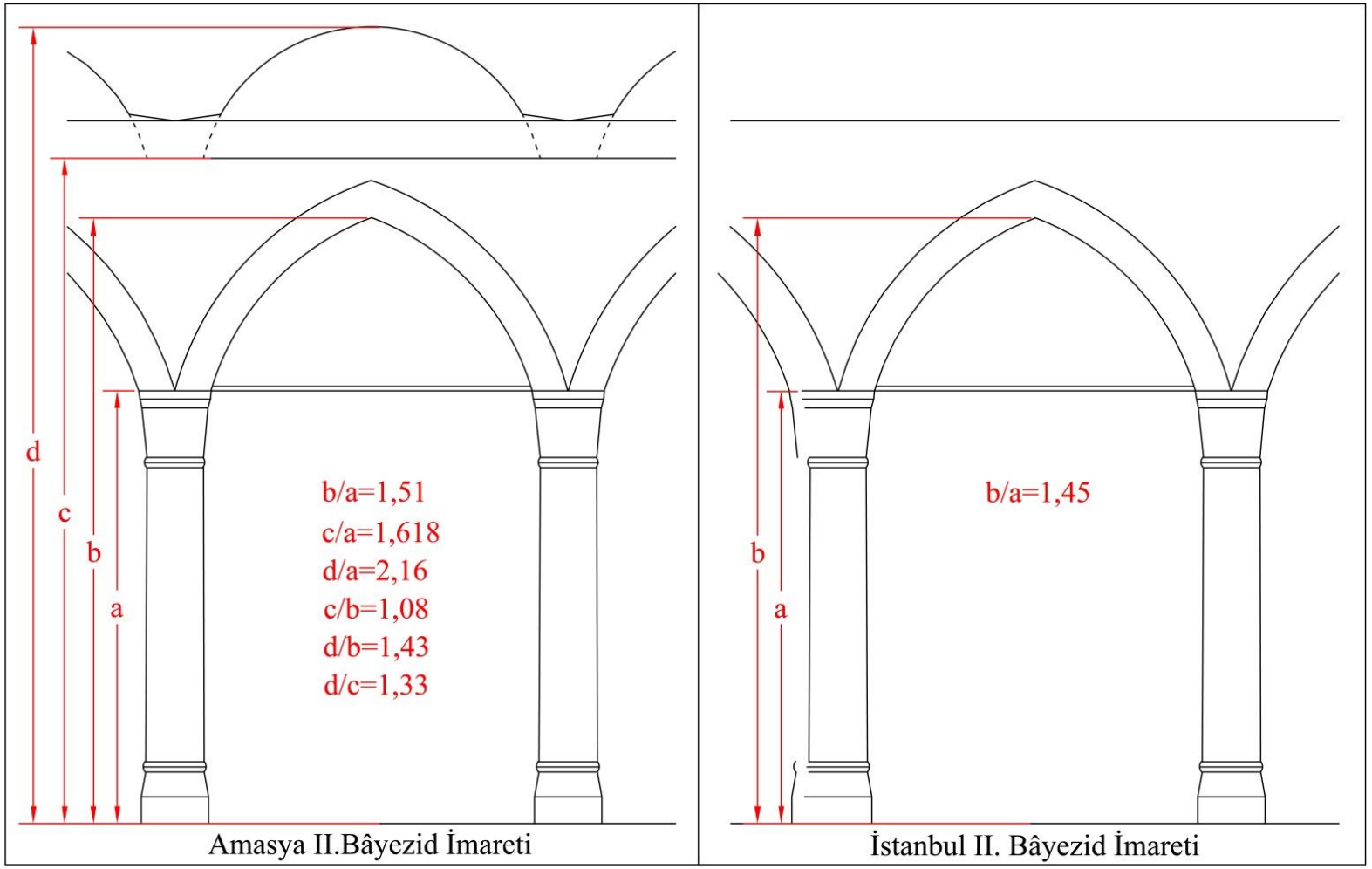
Çizim 235: Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

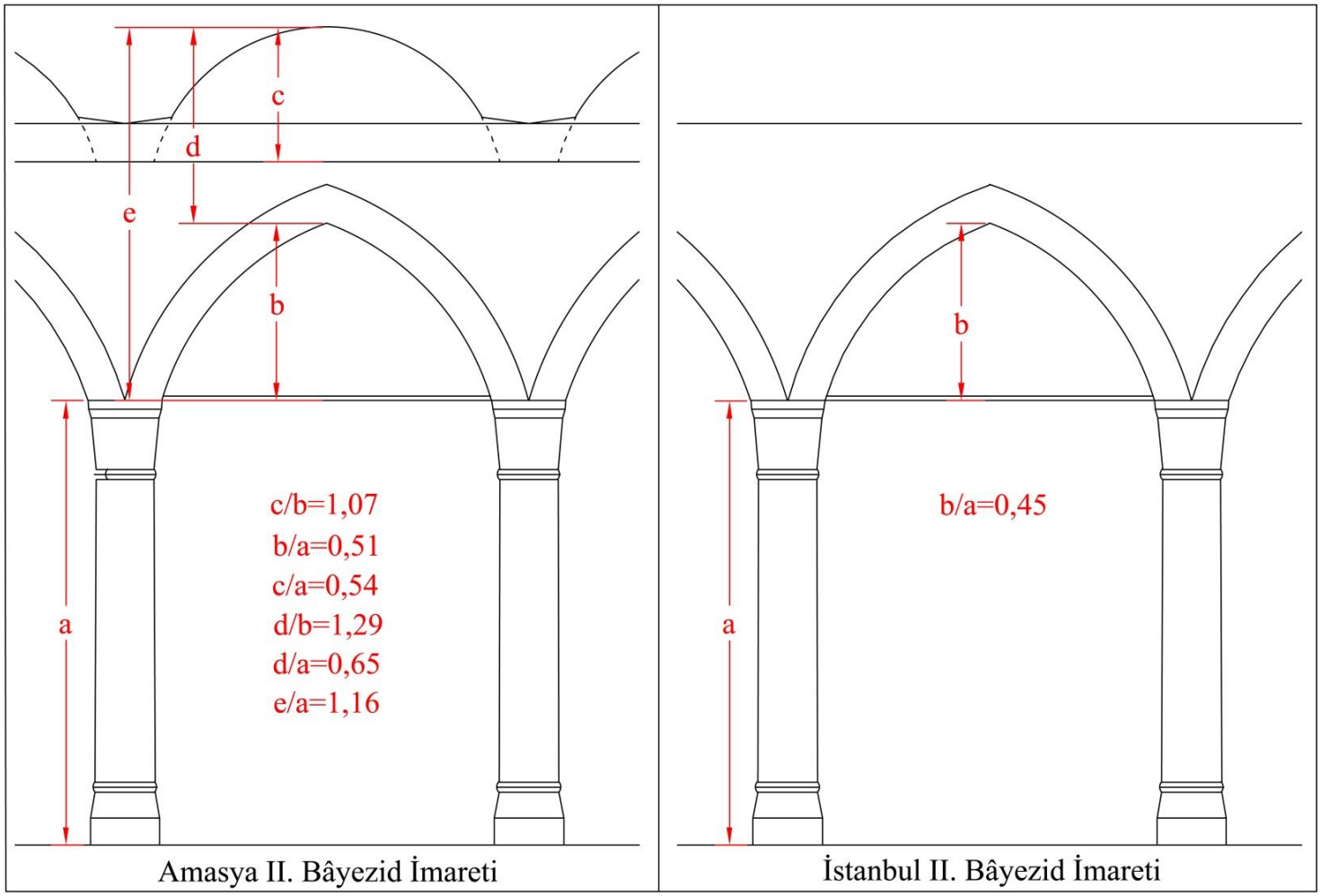
Çizim 236: Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

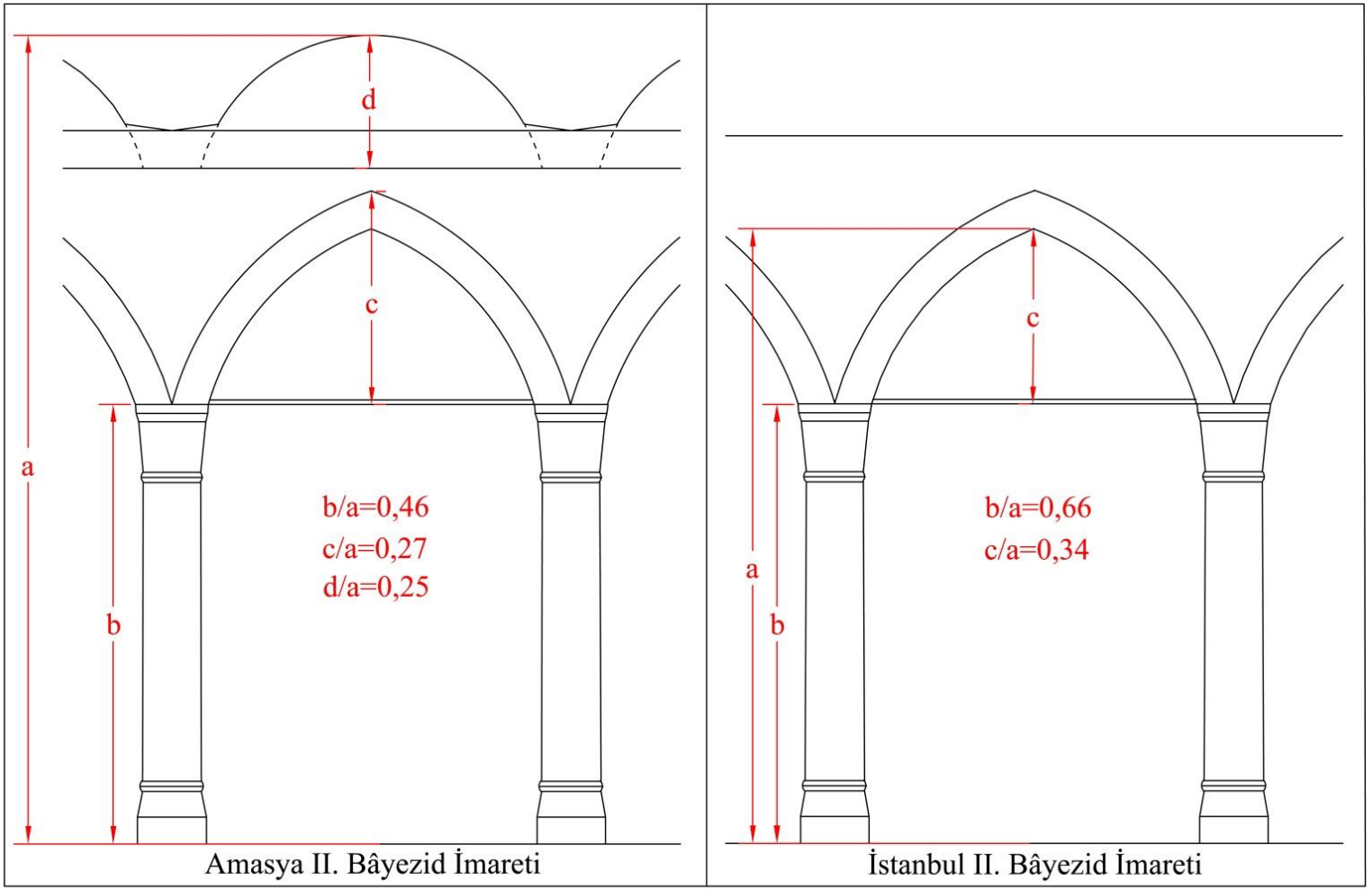
Çizim 237: Medrese Yapılarının Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

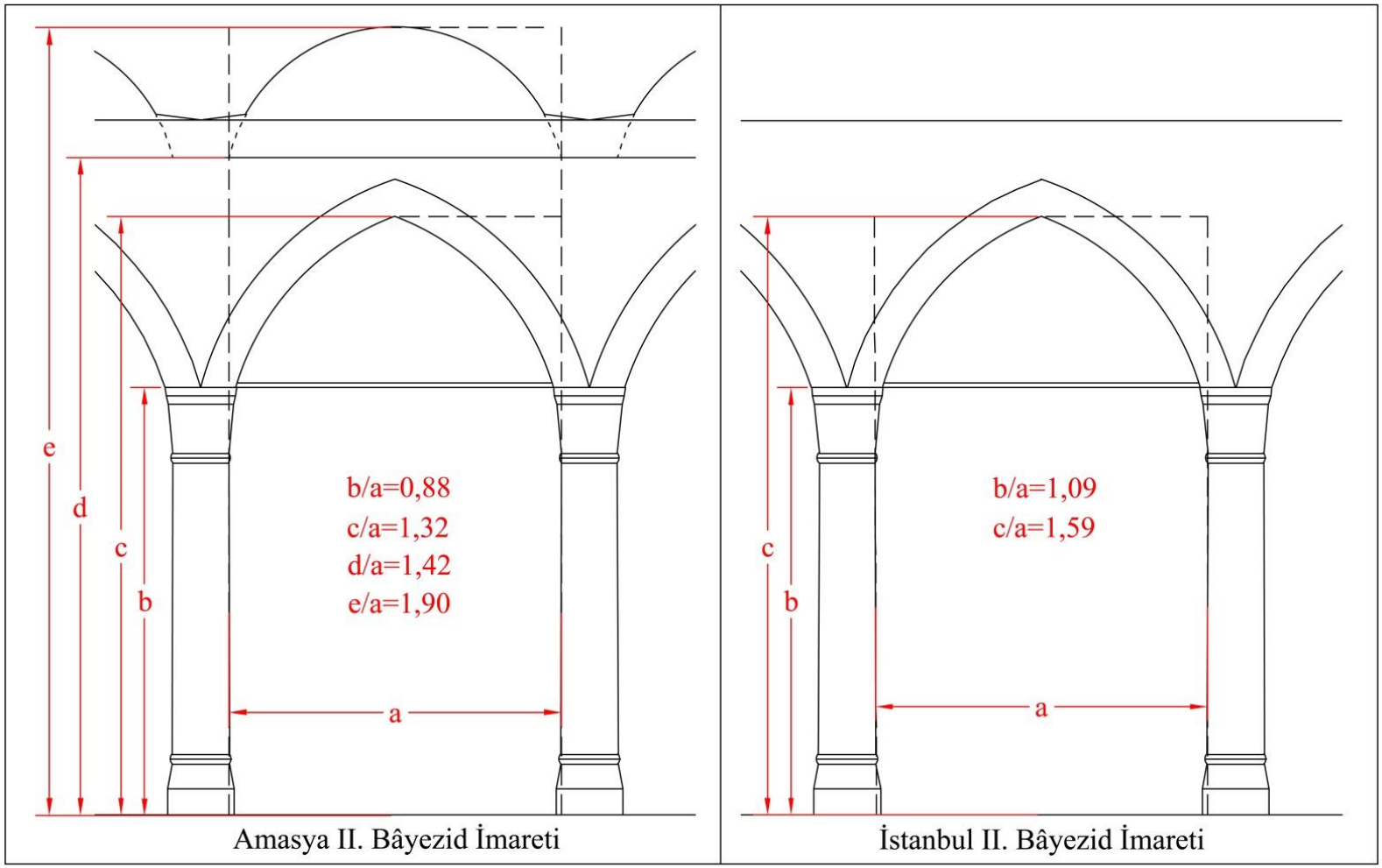
Çizim 238: İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Oranları

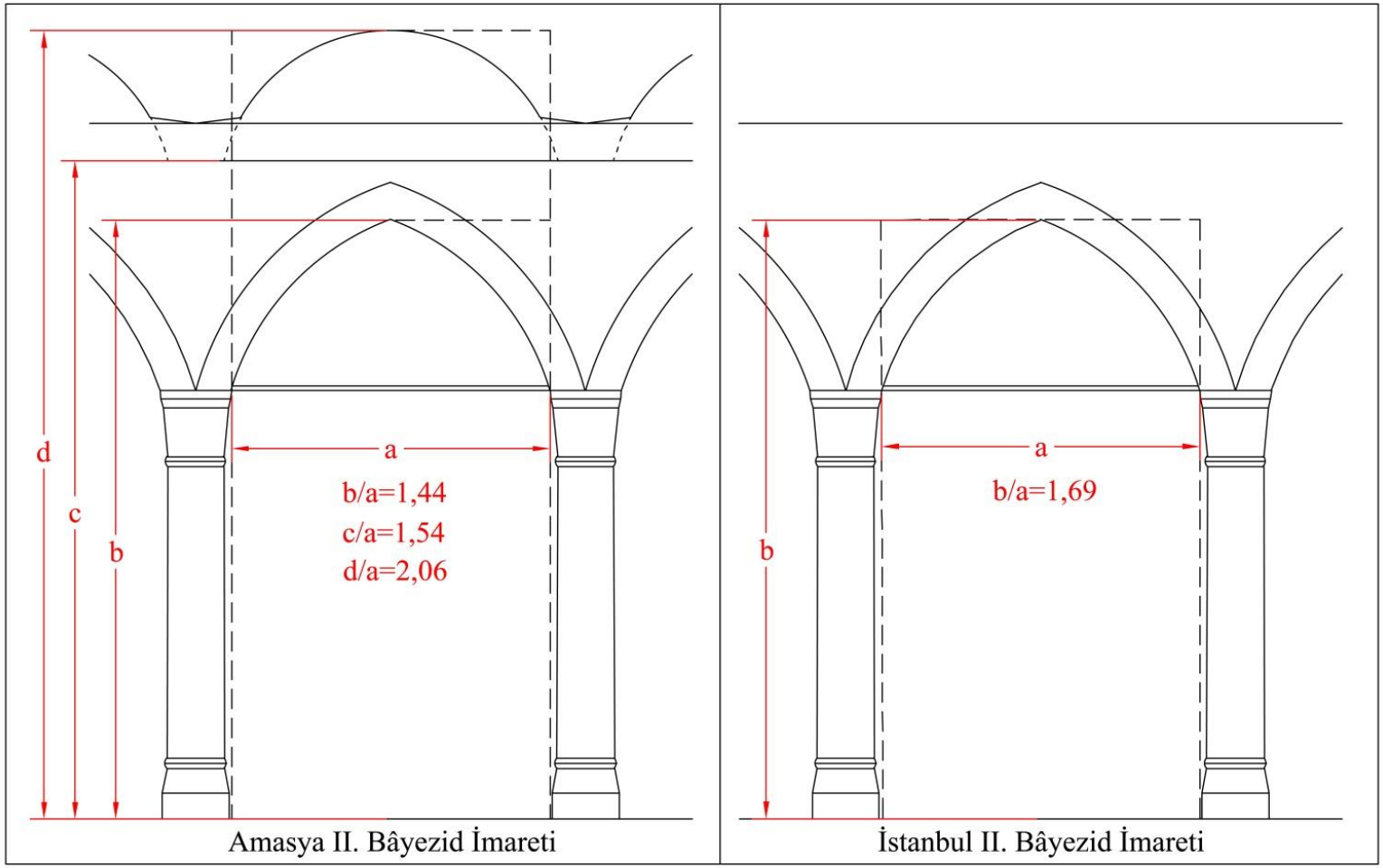
Çizim 239: İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbe Yükseklik Ölçülerinin Oranları

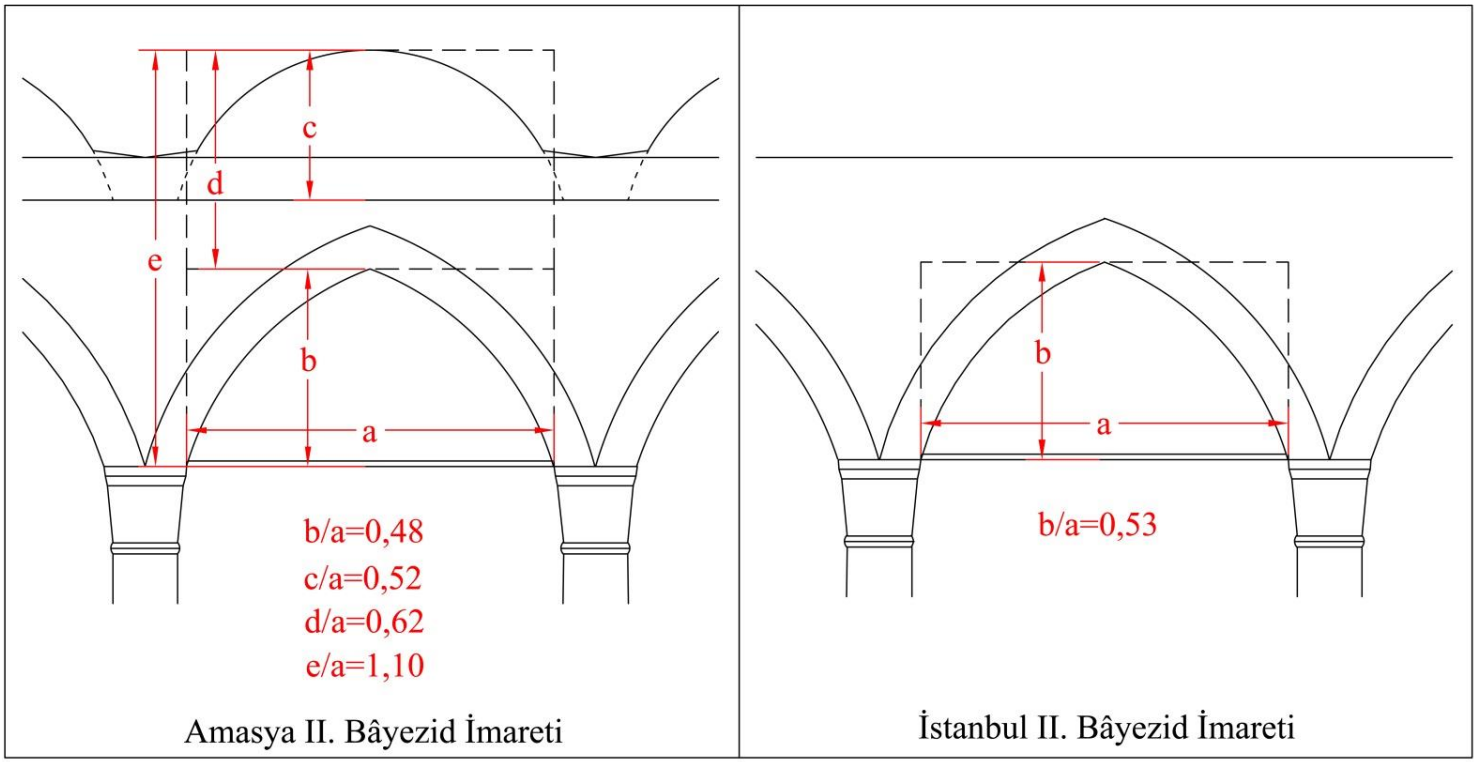
Çizim 240: İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Sütun, Kemer ve Kubbenin Oranları

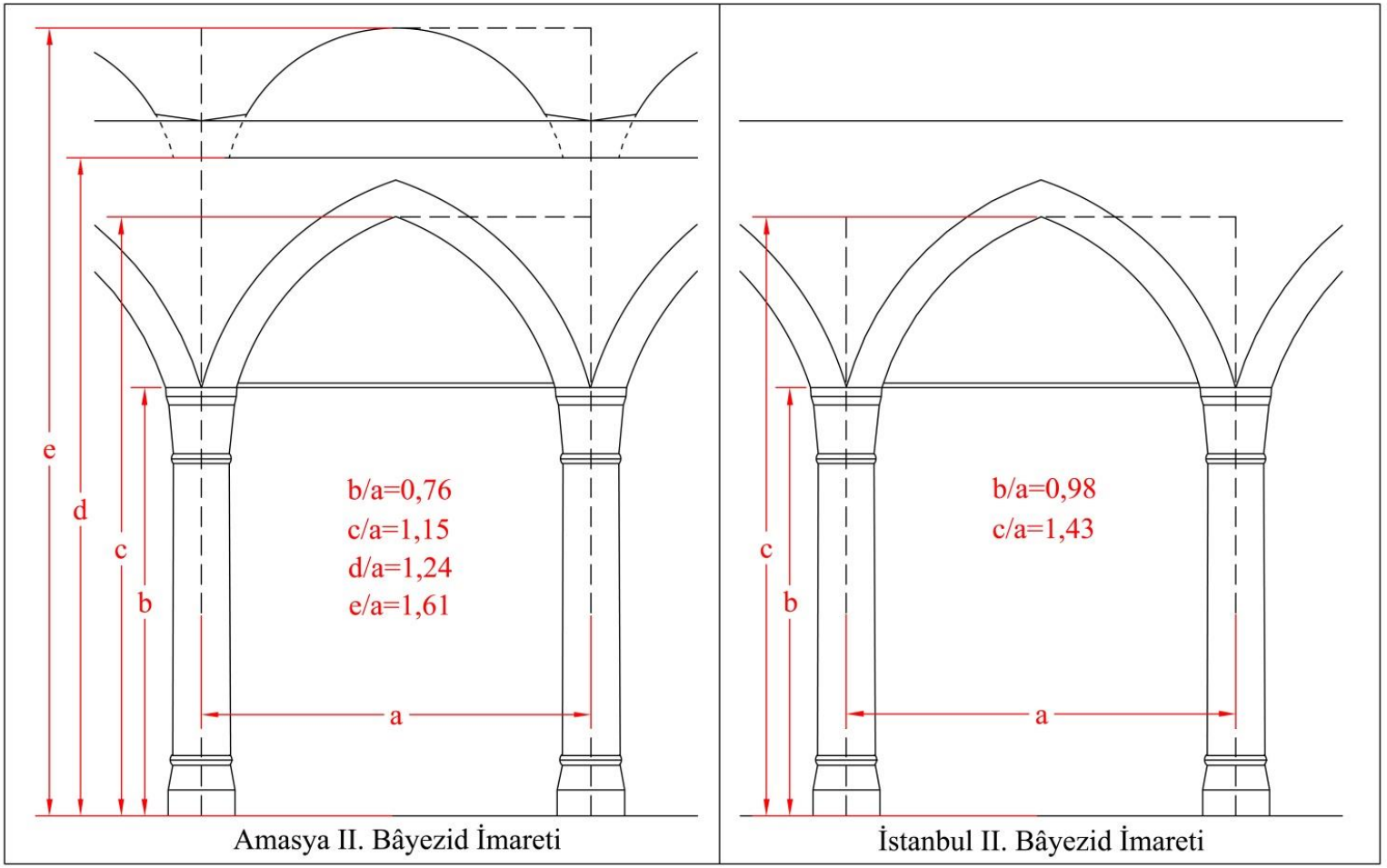
Çizim 241: İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Sütun Aralığına Oranl

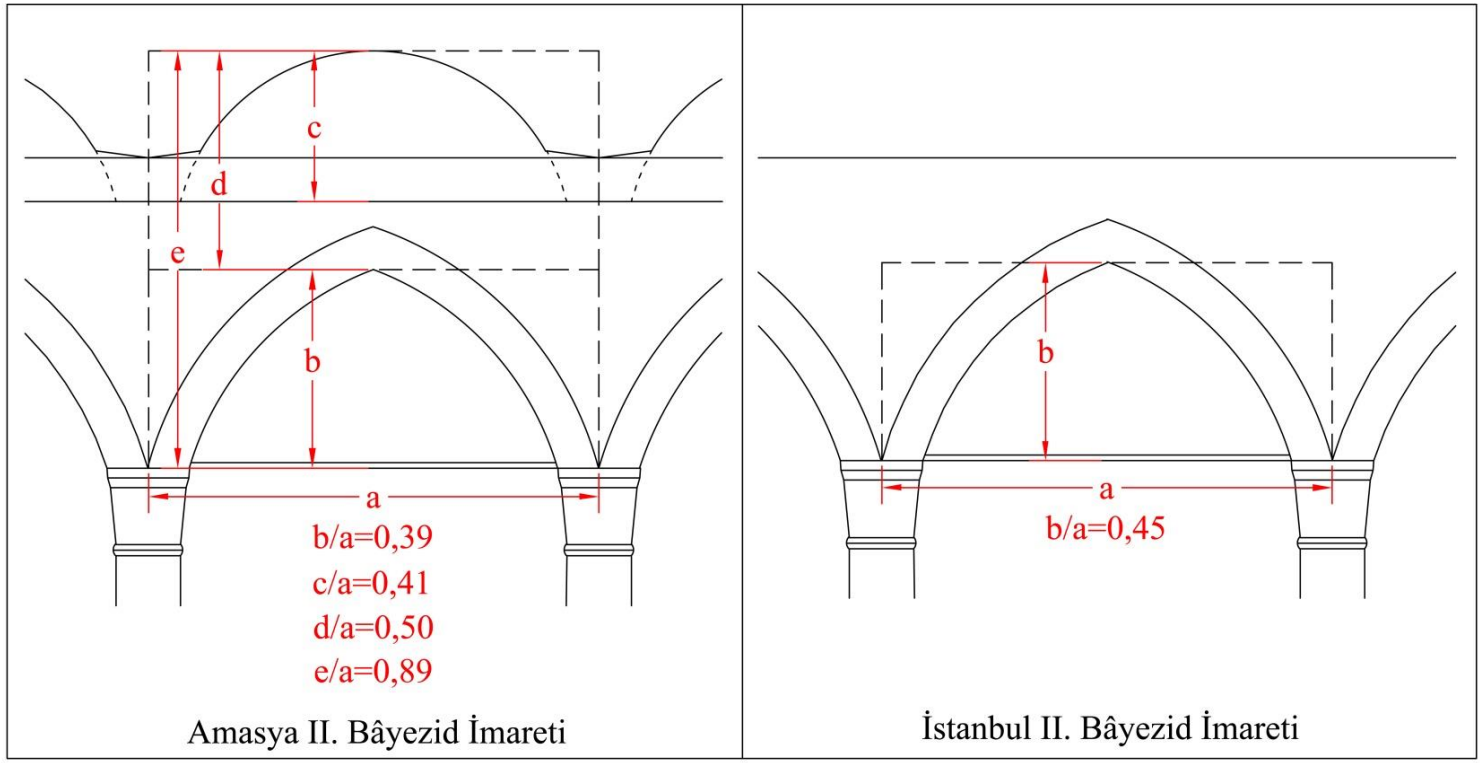
Çizim 242: İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Kemer Açıklığına Oranları

Çizim 243: İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Kemer Açıklığına Oranları

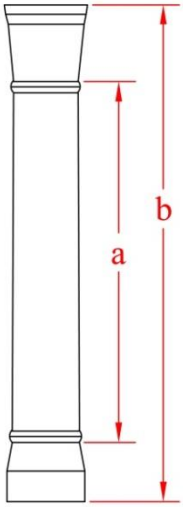

Çizim 244: İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Revak Zemininden Alınan Düşey Ölçülerin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

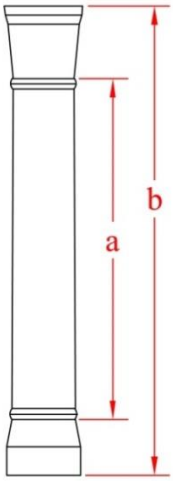
Çizim 245: İmaret Yapılarının Revak Birimlerinde Kemer ve Kubbe Yüksekliklerinin Sütun Merkezinden Alınan Açıklığa Oranları

Yapı Adı	Tokat Hatuniye Cami	Amasya II. Bâyezid Cami	Edirne II. Bâyezid Cami		İstanbul II. Bâyezid Cami	
Revak Türü	Scy	Scy	Scy	Avlu	Scy	Avlu
b / a	1.34	1.34	1.32	1.26	1.34	1.34

Çizim 246: Cami Yapılarının Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranları

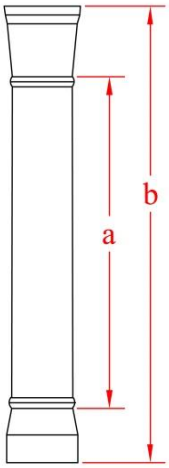
Yapı Adı	Amasya II. Bâyezid Medresesi	Edirne II. Bâyezid Medresesi	İstanbul II. Bâyezid Medresesi
Revak Türü	Avlu	Avlu	Avlu
b / a	1.38	1.40	1.15*

Çizim 247: Medrese Yapılarının Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranları

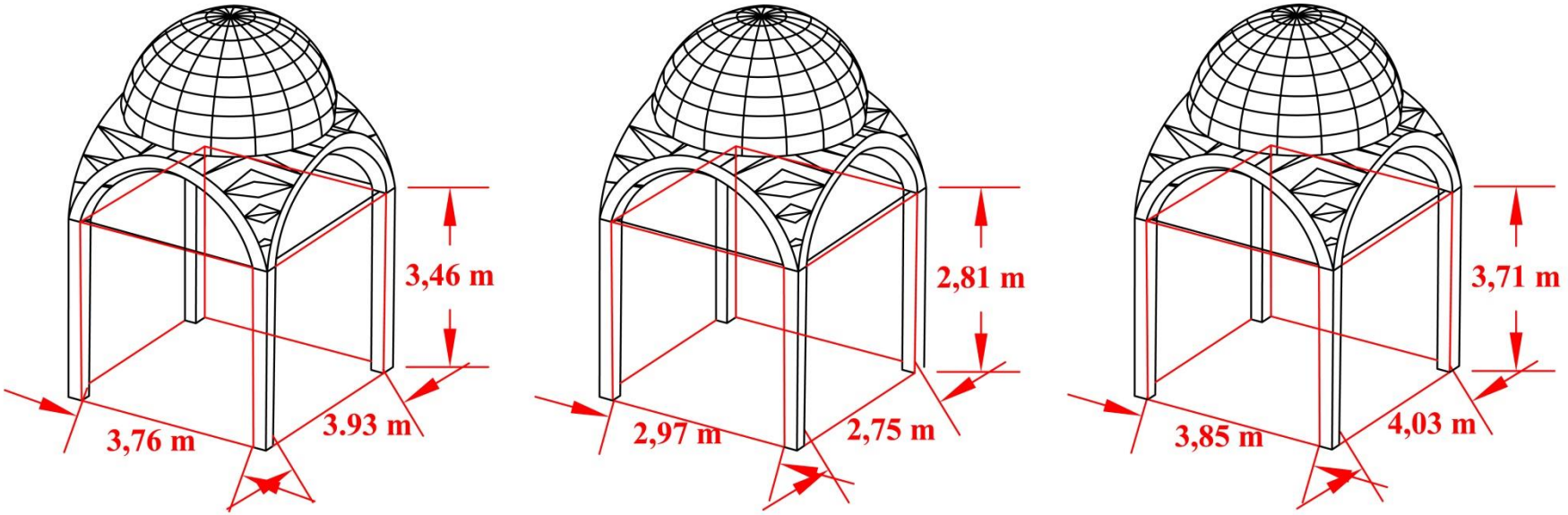
*: Sütun Başlığı Bulunmamaktatır

Yapı Adı	Amasya II. Bâyezid İmareti	İstanbul II. Bâyezid İmareti	Edirne II. Bâyezid Şifahanesi	İstanbul II. Bâyezid Sıbyan Mektebi
Revak Türü	Avlu	Avlu	Avlu	Avlu
b / a	1.37	1.35	1.35	1.16*

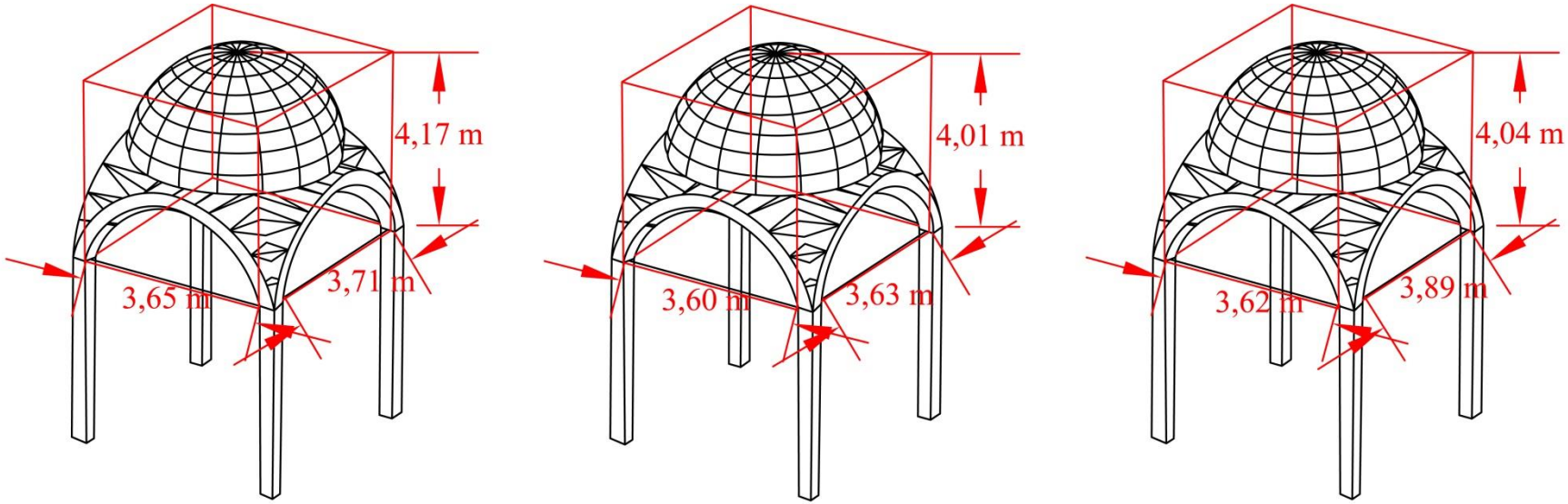
Çizim 248: İmaret ve Diğer Yapıların Revaklarında Sütun Yüksekliğinin Gövde Yüksekliğine Oranları

*: Sütun Kaidesi Bulunmamaktadır

Amasya II. Bâyezid İmareti | İstanbul II. Bâyezid Medresesi | Edirne II. Bâyezid Medresesi

Çizim 249: Revak Birimlerinde, Taban Formunu Sütun Aralığının Oluşturduğu, Sütun Yüksekliğinde Elde Edilen Küp Formu

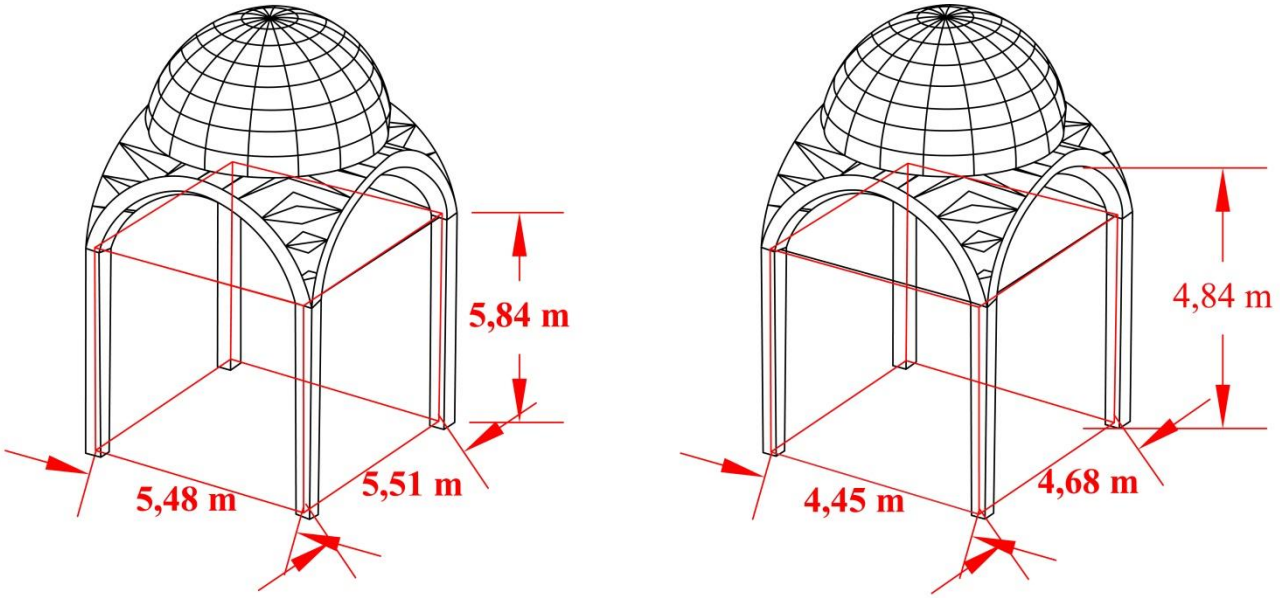

Edirne II. Bâyezid Medresesi

Amasya II. Bâyezid İmareti

Amasya II. Bâyezid Medresesi

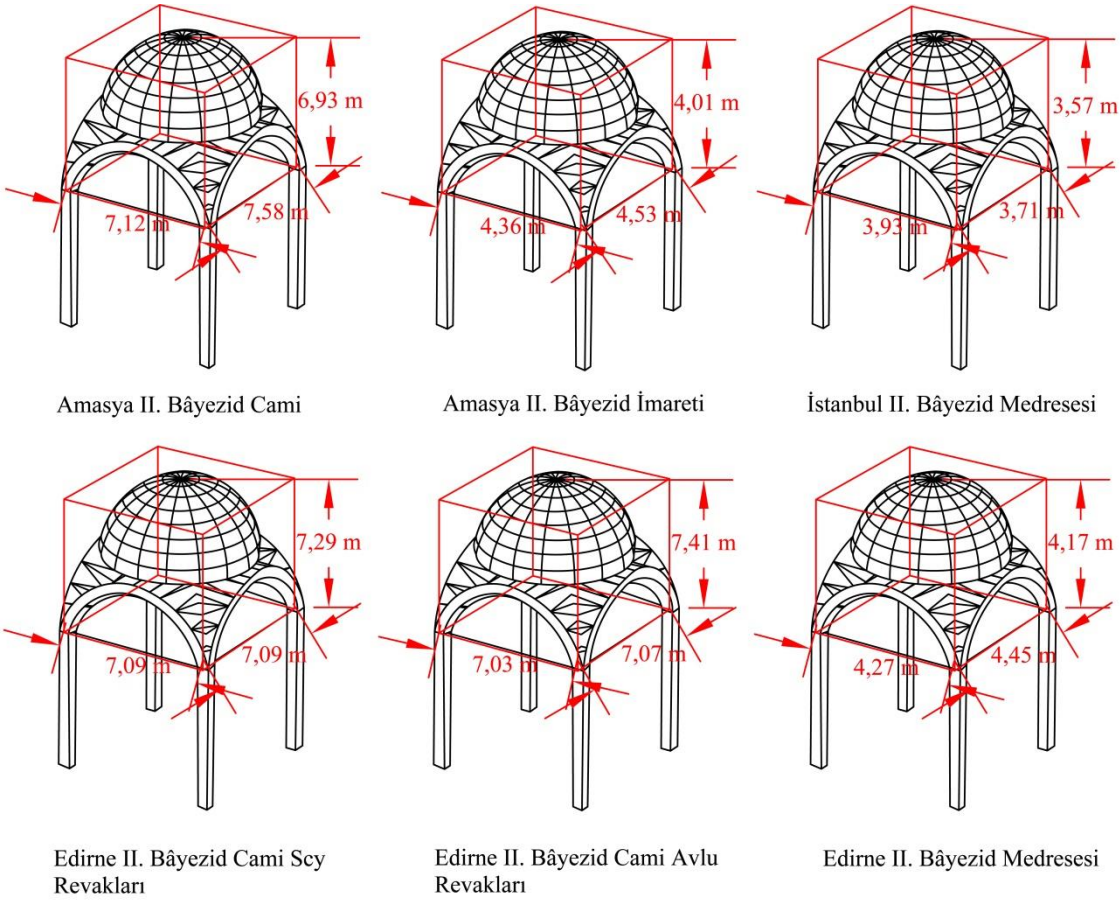
Çizim 250: Revak Birimlerinde, Taban Formunu Kemer Açıklığının Oluşturduğu, Kemer Başlangıcından Kubbe Kilit Taşına Kadar Olan Yükseklikte Elde Edilen Küp Formu

İstanbul II. Bâyezid Camisi Avlu Revakları

Amasya II. Bâyezid Medresesi

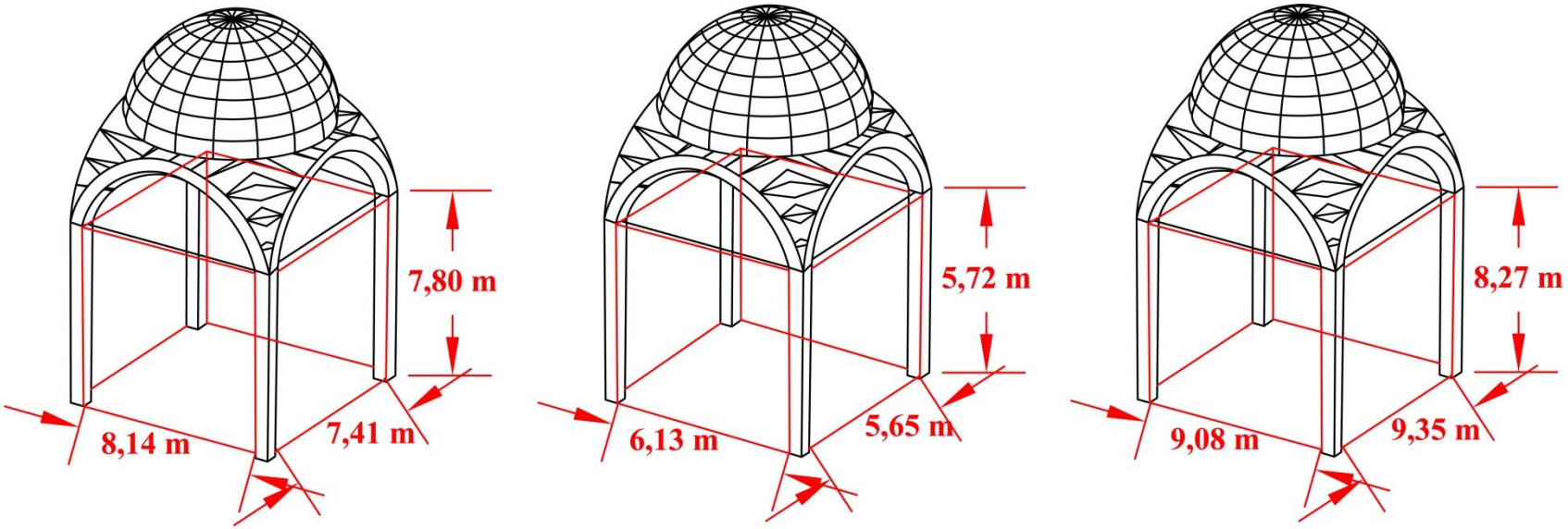
Çizim 251: Revak Birimlerinde, Taban Formunu Sütun Merkezinden Alınan Açıklığın Oluşturduğu, Sütun ve Kemer Kilit Taşı Yüksekliğinde Elde Edilen Küp Formu

Amasya II. Bâyezid Cami | Amasya II. Bâyezid İmareti | İstanbul II. Bâyezid Medresesi

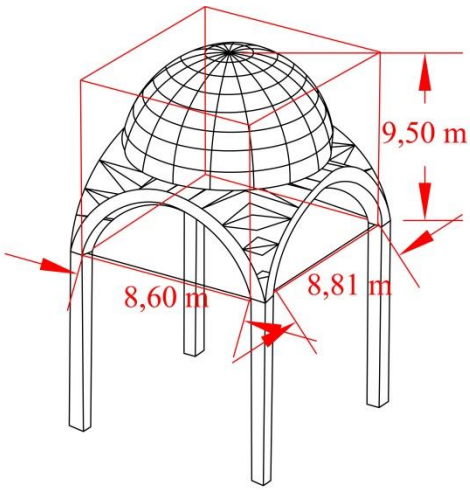
Edirne II. Bâyezid Cami Scy Revakları | Edirne II. Bâyezid Cami Avlu Revakları | Edirne II. Bâyezid Medresesi

Çizim 252: Revak Birimlerinde, Taban Formunu Sütun Merkezinden Alınan Açıklığın Oluşturduğu, Kemer Başlagıcından Kubbe Kilit Taşına Kadar Olan Yükseklikte Elde Edilen Küp Formu

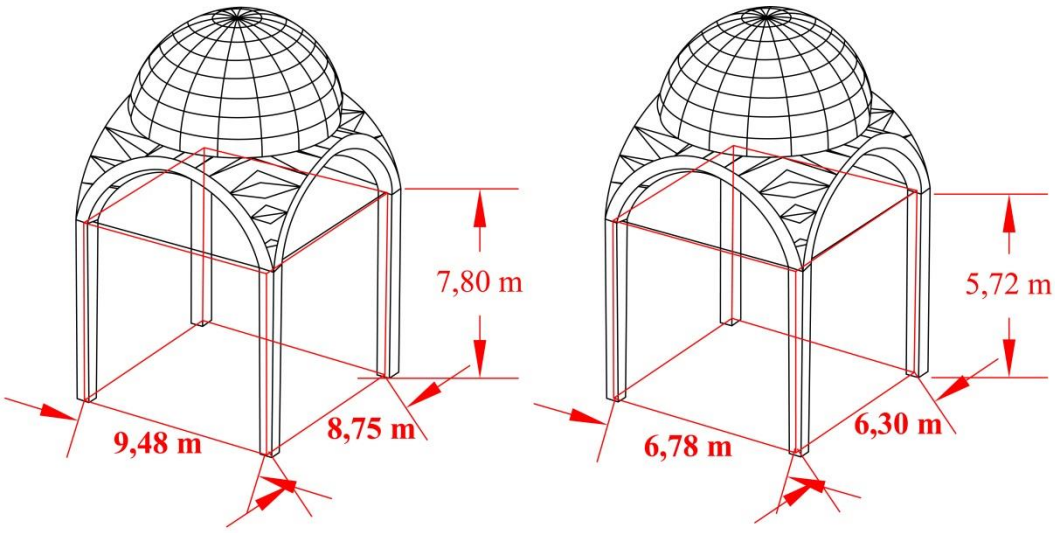
Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revakları | Süleymaniye Cami Avlu Revakları | Selimiye Cami Scy Revakları

Çizim 253: Edirne Üç Şerefeli ve Başlıca Sinan Camileri Revak Birimlerinde, Taban Formunu Sütun Aralığının Oluşturduğu, Sütun Yüksekliğinde Elde Edilen Küp Formu

Selimiye Cami Scy Revakları

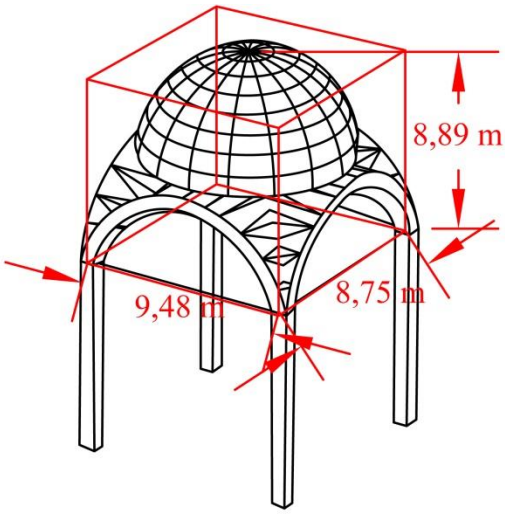
Çizim 254: Edirne Üç Şerefeli ve Başlıca Sinan Camileri Revak Birimlerinde, Taban Formunu Kemer Açıklığının Oluşturduğu, Kemer Başlangıcından Kubbe Kilit Taşına Kadar Olan Yükseklikte Elde Edilen Küp Formu

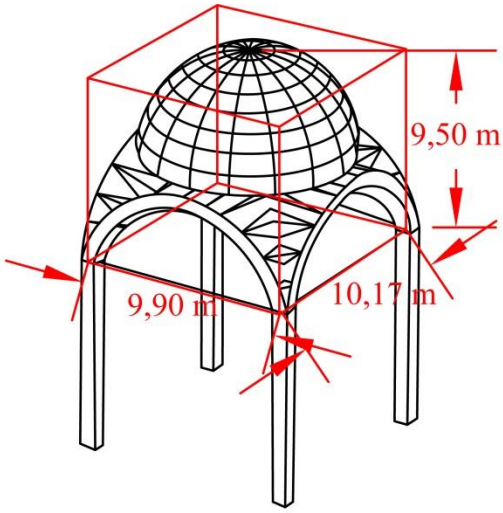
Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revakları

Süleymaniye Cami Avlu Revakları

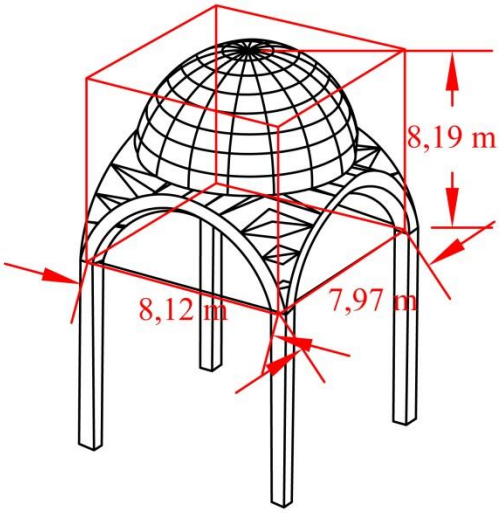
Çizim 255: Edirne Üç Şerefeli ve Başlıca Sinan Camileri Revak Birimlerinde, Taban Formunu Sütun Merkezinden Alınan Açıklığın Oluşturduğu, Sütun Yüksekliğinde Elde Edilen Küp Formu

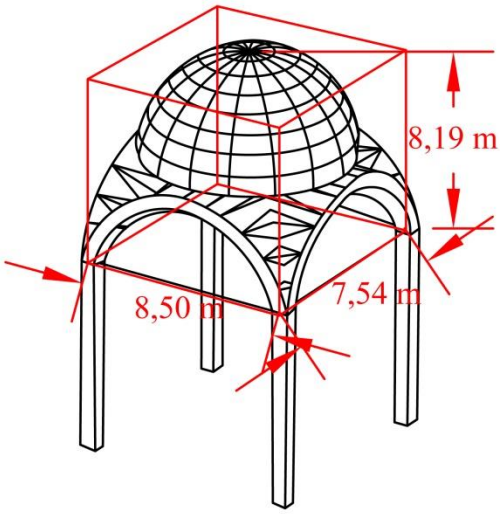
Edirne Üç Şerefeli Cami Scy Revakları

Selimiye Cami Scy Revakları

Şehzade Mehmed Cami Scy Revakları

Şehzade Mehmed Cami Avlu Revakları

Çizim 256: Edirne Üç Şerefeli ve Başlıca Sinan Camileri Revak Birimlerinde, Taban Formunu Sütun Merkezinden Alınan Açıklığın Oluşturduğu, Kemer Başlagıcından Kubbe Kilit Taşına Kadar Olan Yükseklikte Elde Edilen Küp Formu

10. KAYNAKLAR

ALTUN, Ara (1988), **Ortaçağ Türk Mimarisinin Anahatları İçin Bir Özet**, İstanbul.

ASLANAPA Oktay (1984), **Türk Sanatı**, Remzi kitabevi, İstanbul.

ASLANAPA, Oktay (1990), **Türk Sanatı,** Cilt I-II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ATAY, H.- KUTLUAY Y. (1983), **Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.

CANTAY, Gönül (2014), **Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Darüşşifaları**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

ÇUHADAR, N. Özlem (2010), **Bursa Erken Dönem Camilerinde Revak Uygulaması**, Doktora Tezi, İstanbul.

HASOL, Doğan (1998), **Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü**, Yem Yayın, İstanbul.

HASOL, Doğan (2012), **Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü**, Yem Yayın, İstanbul.

KUBAN, Doğan (1984), **Mimarlık Kavramları Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş**, Çevre Yayınları, İstanbul.

KUBAN, Doğan (2007), **Osmanlı Mimarisi**, YEM yayın, İstanbul.

KUTLUER İlhan (2001), **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. 23, **İslam Medeniyeti** Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

MERİÇ, Melûl Rıfkı (1957), **Yıllık Araştırmalar Dergisi II (1957), Beyazıd Camii Mimarı, II. Sultan Bâyezid Zamanı Binaları, Mimarları, San'at Eserleri ve Sanâtkarları,** Ajans – Türk Matbaası, Ankara, 1958. S. 27.

MÜLAYİM, Selçuk (2008), **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,** C. 35**, Revak**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

SÖNMEZER, Şükrü (2003), **İstanbul'daki Sinan Camilerinde Mekân ile Serbest Düşey Taşıyıcılar Arasındaki Boyut İlişkisi**, yayınlanmamış doktora tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ÖNEY, Gönül (1989), **Beylikler Devri Sanatı XIV. – XV. Yüzyıl**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

ÖNEY, Gönül (2000), **Erken Osmanlı Sanatı Beyliklerin Mirası,** Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

ÖZÜDOĞRU, Şerife (2005)**, Erken ve Klasik Devir Osmanlı Camilerinde Son Cemaat Yerlerinin Gelişimi ve Tipolojisi,** Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

TAYLA, Hüsrev (2007), **Geleneksel Türk Mimarisinde Yapı Sistem ve Elemanları II,** Taç Vakfı Yayınları, İstanbul.

TUNALI, İsmail (1963), **Grek Estetiği,** Baha Matbaası, İstanbul.

YÜKSEL, İ. Aydın (1983), O**smanlı Mimarisinde II. Bayezid - Yavuz Selim Devri (886-926/1481-1520) C. V**, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul.

11. ÖZGEÇMİŞ

Arif Erdoğan, 1990 senesinde İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2009 senesinde başladığı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sanat Tarihi bölümündeki lisans eğitimini 2014'te tamamladı. Lisans eğitiminin ardından 2014 senesinde yüksek lisans eğitimi için Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Türk İslam Sanatları Programına yerleşti.